

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Şakir Eczacıbaşı

Oscar Wilde

Tutkular, Acılar, Gülümseyen Deyişler

Oscar Wilde gibi kişilere Shakespeare'in tarihsel oyunlarında rastlanır ancak. ...
Onun yaşamından daha trajik bir yaşam düşünülebilir mi? Daha dikkatli davranabilseydi, ne denli büyük bir dâhi olduğu görülecekti.

André Gide

Nietzsche ve Wilde, Victoria Çağı'nın düzmece burjuva ahlakına karşı çıkan ilk Avrupalı düşünürlendi.

Thomas Mann

Çok büyük bir adamın bitirilememiş bir taslağıydı Wilde. ... 1895'te Wilde'in başına o trajik olay gelmeseydi, Wilde ve Shaw, İngiliz tiyatrosunu aralarında paylaşacaklardı.

William Butler Yeats

Wilde, çağının, belki de bütün çağların en büyük konuşmacısıydı.

Bernard Shaw

Wilde, uçarı görünmek isteyen derin bir insandı. ... O, giderek hep haklı çıktı...

Jorge Luis Borges

Çok incedir Wilde'in yazıları... Saydam bir gecede, bir yıldız kadar parlak...

Walt Whitman

Wilde'in yaşamıyla karşılaştırılabilecek başka bir yaşam bulunabilir mi?

W.H. Auden

Wilde'in konuşmacılığı Sokrates'le karşılaştırılabilir ancak... Üstelik, Wilde'in nükte gücü Sokrates'te yoktu.

Lord Alfred Douglas

Oscar Wilde
Tutkular, Acılar,
Gülümseyen Deyişler

OSCAR WILDE
Tutkular, Acılar,
Gülümseyen Deyişler

ÖZEL DİZİ 7

© şAKİR ECZACIBAşI 2001

KİTAP TASARIMI
YEşİM DEMİR

GRAFİK UYGULAMA
ZENNUR COşKUNTUNA
YASEMİN KALE

FOTOĞRAFLAR

1. 1878, Oxford (*Hulton Getty*) s.8
2. Oscar Wilde, 1882, New York (*Corbis*) s.124
3. 1889, Londra (*National Portrait Gallery*) s.158
4. 1882, New York (*National Portrait Gallery*) s.188
5. 1882, New York (*Corbis*) s.214
6. 1884, Londra (*Mary Evans Picture Library*) s.230
7. 1895, Londra (*Mary Evans Picture Library*) s.242
8. Lord Alfred Douglas ile, 1893, Oxford (*Mary Evans Picture Library*) s.268
9. 1897, Roma (*National Portrait Gallery*) s.304
10. 1882, New York (*Orion Books Ltd.*) s.316

DESENLER
BEARDSLEY

Bu yapıtın tüm yayın hakları saklıdır.
Alıntılarda, yapıtın adı kesinlikle belirtilmelidir.
Yayıncıdan önceden yazılı izin alınmadıkça,
yapıtın herhangi bir bölümü, yeniden basılamayacağı gibi,
kayıt, fotokopi ve bilgi depolama da arasında olmak üzere,
herhangi bir elektronik ya da mekanik yöntemle
yeniden çoğaltılıp dağıtılamaz.

ISBN 975-14-0815-6

1. BASIM
Ekim, 2001 İSTANBUL

REMZİ KİTABEVİ
Selvili Mescit Sokak, No 3, Cağaloğlu, 34440 İSTANBUL
TEL.: (212) 513 9424-25, 513 9474-75, FAKS: (212) 522 9055
WEB SAYFASI: www.remzi.com.tr, E-POSTA: post@remzi.comtr

REMZİ KİTABEVİ A.ř. tesislerinde basılmıştır.

Oscar Wilde
Tutkular, Acılar,
Gülümseyen Deyişler

“Uzun süren güzelim bir intihardır sanatçı yaşamı...”

Oscar Wilde

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ Bir Yaşam Tutkununun Renkleri ve Çilesi 9-123

BİRİNCİ BÖLÜM Yaşam... Toplum... 125

Yaşamın Gizi *126-135*

Modern Toplum *136-144*

Varlıklı Olmak *145-149*

İngilizler'le Amerikalılar *150-157*

İKİNCİ BÖLÜM Devlet Karşısında İnsan 159

Demokrasi, Sosyalizm ve Bireycilik *160-168*

İnanç... Düşünce... *169-178*

Suç ve Erdem *179-187*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Kadınlar ve Erkekler 189

Kadınlar Anlaşılmaz *190-197*

Sorundur Erkekler *198-202*

Âşık Olunca... *203-206*

Evlenenler *207-213*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Gençlik ve Öğrenim 215

Gençliğin Büyüsü *216-218*

Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler *219-221*

Öğrenim Görmüşler *222-227*

Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural *228-229*

BEŞİNCİ BÖLÜM İlişkiler Üstüne 231

Yakın İlişkiler *232-237*

Basınla İlişkiler *238-241*

ALTINCI BÖLÜM Sanat... Sanatçı... Eleştiri... 243

Sanatlar... Ozanlar... *244-254*

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen *255-267*

YEDİNCİ BÖLÜM “Dava” ve Sonrası 269

“Dava”: Bir Dönüm Noktası *270-283*

“De Profundis” ya da Derinliklerden *284-303*

SEKİZİNCİ BÖLÜM Reading Zindanı Türküsü 305-315

DOKUZUNCU BÖLÜM Sözleriyle Wilde 317

André Gide'e Anlattıkları *318-324*

Özdeyişler ve Söyleşiler *325-362*

EKLER 363

Oscar Wilde'in Özgeçmişi *364-376*

Oscar Wilde'in Başlıca Yapıtları *377-382*

Oscar Wilde'in Türkçe'ye Çevrilen Yapıtları *383-386*

Oscar Wilde Üstüne Kaynak Yapıtlar *387-408*

DİZİNLER 409

Ad Dizini *410-420*

Yapıt ve Yayın Dizini *421-446*

Kavram Dizini *447-530*

Bir yaşam tutkununun renkleri ve çilesi...

Şakir Eczacıbaşı

Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde, yüz yıl önce, 30 Kasım 1900'de, Paris'te, Sebastian Melmoth adıyla kaldığı küçük bir otel odasında kırk altı yaşında yoksulluk içinde öldü. Dostu Lord Alfred Douglas'la son görüşmesinde Wilde, “Yeni yüzyılı göreceğimi hiç sanmıyorum. Yirminci Yüzyıl'a girildiğinde hâlâ yaşarsam, İngilizler'in dayanamayacağı bir şey olur bu...” demişti.¹

İngiltere'de altmış dört yıl süreyle tahtta kalan Kraliçe Victoria, Wilde'in ölümünden iki ay sonra yaşamını yitiriyor; dünyanın dört bir yanında savaşların açıldığı, toplumsal sarsıntıların yaşandığı, bilim, ekonomi, sanat ve düşünce alanlarında büyük atılımların gerçekleştirildiği, Britanya İmparatorluğu'nun en parlak, en güçlü dönemi sayılan “Victoria Çağı” böylece sona eriyordu.

Üstünde güneşin batmadığı söylenen İngiltere İmparatorluğu, Ondokuzuncu Yüzyıl başlarında bile, Fransız Devrimi'nden pek etkilenmeden, toprak soylularına ve tarıma dayalı bir düzeni sürdürebilmişti. Ama Stuart Mill'in belirttiği gibi,

Sanayi Devrimi'yle birlikte "geçiş dönemi" başlamış, eski öğretileri, yıpranmış kurumları ardında bırakan İngiltere, yeni arayışların içine girmiş ve "ortaya atılan bin bir düşünce giderek artan bir güvensizlik yaratmıştı."² At arabalarının, yelkenlilerin yerini trenlerin, buharlı gemilerin almasıyla Ondokuzuncu Yüzyıl'ın ikinci yarısında ulaşım ve iletişim büyük bir hız kazanıyor; İngiliz pazarının yanı sıra sömürgeler ve başka ülkeler için de sanayi ürünü yapılan bölgelerde büyük altyapı yatırımları gerçekleştiriliyor; yollar açılıyor, köprüler, fabrikalar kuruluyordu. 1950'ler sonrasının Türkiye'sindeki oluşuma benzer biçimde köylerden kentlere büyük bir göç başlıyordu: İşsizlik, yoksulluk artıyor, yeni bir metropol gerçekliği oluşuyordu. Oscar Wilde'ın Londra'ya yerleşmesiyle Fransa'ya göçmesi arasındaki yirmi yıl içinde, Londra'nın nüfusu dört buçuk milyondan yedi milyon dolayına çıkmıştı.³

Ekonomik gücün toprak sahiplerinden sermaye sahiplerine geçmesiyle giderek büyüyen burjuva sınıfı siyasal gücünü de artırmış, parlamentoyu etkisi altına almıştı. Meslekler, uzmanlıklar da hem nitelik hem nicelik açısından hızla geliyordu. 1841'deki nüfus sayımının meslekler kapsamında yalnızca hukukçular, hekimler, din görevlileri yer alırken, 1861'de öğretmenler, mühendisler, mimarlar, gazeteciler, yazarlar, tiyatrocular gibi meslekler de sayımın kapsamına girmişti.⁴ Kentlerin kenar mahallelerinde kümelenen yoksul işçi sınıfı, örgütlenip demokratik haklarını elde etmeye çalışıyordu. Sisli, dumanlı, kirli kent sokakları güvenilir olmaktan çıkıyor, suç işleyenlerin sayısı sürekli artıyordu. Victoria Çağı'nın bir niteliği olan kuralcılığa artık karşı çıkılıyor, "Bırakınız yapsınlar" ilkesi herkesçe benimseniyordu. Burjuvalar arasında kıran kırana rekabet oluşuyor; yeni kentsoylular, çok zengin olmak ve düşlerine giren soylular gibi bir yaşam sürmek istiyorlardı. Bu gelişmeler sırasında görece olarak yoksullaşan işçiler, sık sık giriştikleri eylemlerin sonucunda, 1871'de çıkarılan bir yasayla, sendikacılığın ilk yasal temellere kavuşmasını sağlıyorlardı.⁵

Malthus'un, dünyadaki insan sayısının artmasının gelecekte

büyük kıtlıklara neden olacağını öngörmesi, Darwin'in evrim ve doğal ayıklanma konularındaki görüşlerini yayımlaması, Havelock Ellis'in cinsel sorunları tartışmaya açması, Marx ve Engels'in burjuvazi ile proletarya arasındaki sömürü ilişkisinin işçi sınıfının devrim yapmasına yol açacağını ve en sonunda kurulacak komünist düzenin sınıfsız bir toplum oluşturacağını öne sürmesi büyük tepkiler yaratıyordu. “En büyük, en zengin, en güçlü imparatorluk”u kurmanın kıvancını duyan İngilizler, özellikle soylular, inançlarını sorgulayan, ilkelerini hiçe sayan, geleneksel görüşleri temelinden sarsan yeni düşünce ve kuramlar karşısında tedirgin oluyor, geleceğe kuşkuyla, korkuyla bakıyorlardı.⁶

Bertrand Russell'in ilginç bir anısı, o dönemde duyulan kaygıları simgeleyen bir örnektir. Russell'in dedesi, 1860'larda, hasta yatarken sokakta her gürültü çıktığında, “Ayaklanma başladı mı?” diye sorarmış, yanındakilere...⁷

Victoria Çağı'nın insanları, duydukları korkular karşısında, dinsel kurallara, kör inançlara tutunuyor, dogmacılığı benimsiyor; kişiler, olaylar, düşünceler üstüne iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış, ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı gibi genel sınıflandırmalarda bulunurlarken kişisel yeni görüşler ileri sürmekten kaçınıyor, tedirginlikten kendilerini korumaya çabıyorlardı. Aydın görünmek isteyenlerse, kuşkuculuğa sarılıyor; yan tutmaktan, bir düşünceye bağlanmaktan kaçınarak, kendi içlerinde oluşacak çatışmalardan kurtulmak istiyorlardı. Özetle o dönem, aşırı ahlakçı, tutucu, dar görüşlü, dogmacı, ikiyüzlü, maddeci bir ortam olarak anımsanacak ve sonraları çok kullanılacak olan “Victoria Çağı ahlakı” (Victorian morality) deyişi, bu nitelikleri içerecekti.⁸

Kraliçe Victoria, toplumda kendi döneminde beliren büyük değişimi tümüyle kavrayamamış, toplumsal sorunlara gerekli ilgiyi gösterememişti. Hiçbir yeniliği hoş karşılamamış, kadınlara oy hakkı verilmesine karşı çıkmış, siyasal yan tutup Liberaller'e karşı Muhafazakârlar'ı desteklemeye kalkmış, işçilerin yönetime hep bağlı kalacaklarını sanıp örgütlenmeye

başlayan işçi sınıfının toplumda oluşturacağı yeni gücü iyi değerlendirememişti. Kraliçe Victoria'nın hükümdarlığı döneminde taht siyasal iktidarını büyük ölçüde yitiriyor, ama parlamenter demokrasiyi tanıyan bir kurum olarak süreklilik güvencesini elde ediyordu. Kraliçe Victoria, tahtta çok uzun süre kalmasının da etkisiyle, ölümünden sonra ilginç bir söylenceye dönüşecekti.

Çağın yol açtığı genel kaygılar, duygusal çatışmalar, ileride İngiliz sanatını da derinden etkileyecek olan Wagner'in müziğine, Ibsen'in oyunlarına yansıyor; Charles Dickens, sanayileşmenin getirdiği yoksulluğu, yalnızlığı, acıları romanlarında gerçekçi ve insancıl bir biçimde anlatıyor; John Ruskin'le William Morris, sanatın, tüm toplumsal çevreyi kapsaması gerektiğini, tasarımdan, yaratıcılıktan yoksun makine üretiminin kendi başına hiçbir güzel şey ortaya koyamayacağını savunuyor; Matthew Arnold, inançların yıkıldığı bir dünyada yaşamı yorumlayabilmek, avunabilmek ve güç bulabilmek için insanların şüire daha çok başvurmaları gerektiğini söylüyordu.

İrlandalı iki genç, işte böyle bir ortamda, bir yıl arayla İngiltere'nin yolunu tutmuştu. 1874'te Oscar Wilde, 1875'te Bernard Shaw, Dublin'den gelip Londra'nın büyüleyici, devinimli, çatışmalı ortamına yerleşiyorlardı. Shaw, "İngilizler İrlanda'yı fethetmişti; yapılacak tek şey, gelip İngiltere'yi fethetmekti..." diyordu.

Birkaç yıl içinde Wilde, *Estetikçi Akım*'ın öncülerinden, Shaw ise *Fabiancılık*'ın sözcülerinden olacaktı. Wilde, dogmacılığa, ikiyüzlülüğe, maddeciliğe karşı sözcüklerin gizemli çağrışımlarından yararlanarak, Shaw da tutuculuğa, gericiliğe, sömürücülüğe karşı sözcükleri birer kurşun gibi kullanarak Victoria Çağı İngiltere'siyle savaşıyorlardı. Shaw da, Wilde da, keskin toplumsal eleştirilerini, en ağırbaşlı, en çatık kaşlı insanları bile güldürerek dile getireceklerdi. Onların bu savaşımının Yirminci Yüzyıl'da özgür düşüncenin önünün açılmasında büyük katkıları görülecek, ikisi de İngiliz dilinin Shakespeare'den sonra en çok okunan yazarları olacaktı.

Bernard Shaw: Gülen Düşünceler adlı yapıtı (İyi Şeyler Yayıncılık, 1995; Remzi Kitabevi, 1999) yayına hazırlarken Oscar Wilde'ı da düşünüyor, onların ilişkilerini, benzerliklerini, ayrılıklarını değerlendirmeye çalışıyordum.

Shaw'la Wilde'ın kişilikleri hiç benzeşmiyordu. Londra'daki yaşamları boyunca birbirlerini ilgiyle izlemişler, ama yakın dost olmamışlardı. Wilde yürümekten, eyleme geçmekten, çalışmaktan hiç hoşlanmazdı. Tüm Londra'nın dikkatini çekecek kadar gösterişli giyinir, sosyetenin çağrılarına katılır, lüks lokantalara, kulüplere gitmeye bayılırdı. Wilde, içki içen, yemek seven, her çekici şeyin peşine düşen bir kişiydi. "Keyfin anısından ya da pişmanlık duymanın lüksünden başka geride hiçbir şey kalmaz" diyordu.

Shaw, içki karşıtı, etyemez, sigara düşmanı, sağlığına düşkün bir insandı. O da, "Sigara içmiyorum, içki içmiyorum, koşullar beni aylaklığa zorlayınca da kendimi bir yankesici gibi görüyorum" diyordu. Ayot Saint Lawrence köyündeki "Shaw'un Köşesi" adını verdiği evinin bahçesine yaptırdığı tek kişilik kulübede bütün gün aralıksız çalışırdı.

Shaw'un ne denli çalışkan olduğunu şu ilginç örnek açıkça ortaya koyar:

Wilde da, Shaw da tiyatrodaki sansürün kalkması için uğraşmışlardı. *Salome* adlı yapıtının sahnelenmesi yasaklanınca Wilde basına ancak bir iki açıklama yapmakla yetinmiş, İngiltere'yi bırakıp Fransa'ya yerleşeceğini söylemişti. Oysa Shaw'un sansür üstüne katıldığı tartışmaların, verdiği demeçlerin yanı sıra yazdığı makalelerin sayısı elliyi aşıyordu. Bu nedenle Wilde, Shaw'a gönderdiği mektupta "İngiltere, entelektüel sislerin ülkesidir; ortalığın aydınlanması için siz çok şey yaptınız" demişti.⁹ Shaw, uzun yaşamı boyunca elli üç oyun, dört bin deneme, iki yüz elli bin dolayında mektup yazmış, yalnız 1888-1898 arasındaki on yıl içinde, parklarda, derneklere, okullarda on bine yakın konuşma yapmıştı. "Bir yazma ve konuşma makinesiyim ben" diyordu, Shaw...

William Butler Yeats, 1895'te Wilde'ın başına o trajik olay

gelmeseydi, Wilde’la Shaw, İngiliz tiyatrosunu “aralarında paylaşacaklardı” der.¹⁰ İngiltere’de sahneye konan ilk oyunlarının Londra’da aynı mevsimde açılması üstüne (1892) Wilde, Shaw’a şöyle yazıyordu: “Tiyatronun Büyük İrlanda Okulu’nu kurabiliriz. *Lady Windermere’s Fan* (Lady Windermere’in Yelpazesi) Opus 1, *Widowers’ Houses* (Dul Erkeklerin Evleri) Opus 2 olabilir...”

Shaw’a göre, o dönemin tiyatrosu şöyleydi: “İki dekor ve bir çift yatak Shakespeare’den bir metelik daha fazla gelir getirirse, Shakespeare gider, iki dekor bir çift yatak gelir. Güzel ve beyinsiz bir kız sürüsü ve komik bir adam, Mozart’tan daha çoğunu getiriyorsa, Mozart da gider...” Jorge Luis Borges’e göre, Yirminci Yüzyıl öncesinin ortamında Shaw “özgürlüğün”, Wilde da “sevincin” tadını duyuruyordu insanlara...¹¹

Shaw’la Wilde, İngiliz tiyatro sahnelerini aralarında paylaşabilirlerdi ama, tiyatronun işlevi ve sanatçının amacı konusunda birbirlerinin inançlarını hiç paylaşmıyorlardı. “Oyunlarımın hepsi bir düşünceyi yansıtmak için yazılmıştır. Ben yeni çağın habercisiyim” diyen Shaw, Tolstoy’a şu açıklamayı yapıyordu: “Yalnızca sanat yapıtı yaratmak isteyen bir sanat adamı değilim ben... Bir sanat yapıtı başka şeylere de yol açmıyorsa, sanat üretmek için kılımı bile kıpırdatmam.”¹² *Our Theatre in the Nineties* (Doksanlarda Tiyatromuz) adlı denemeler kitabında da Shaw, tiyatronun işlevi konusundaki inancını çok açık biçimde dile getiriyordu: “Bir düşünce fabrikası, bir bilinç uyarıcısı, toplumsal davranış yorumcusu, umutsuzluğa ve hasrete karşı bir silah deposu ve insanı yücelten bir tapınak olabilmesi için tiyatronun kendisini ciddiye alması gerekir.” *On The Rocks* (Kayalar Üstünde) oyununun önsözünde daha da ileri gidiyor, “bütün büyük edebiyat ve sanat yapıtlarının bir propaganda” olduğunu söylüyordu. Shaw, 1892’de yayımlanan bir söyleşide ise, oyun yazarı olarak tutumunu, şu denli yalınlıkla ortaya koyuyordu: “Oscar bir sanatçı olarak sahne için yazıyordu. Ben bir propagandacıym yalnızca.”

Wilde'in düşünceleri, madalyonun öteki yüzü gibiydi. Wilde'a göre, "Görüşler, sanatçı olmayanlar içindir"; "Kendinden başka hiçbir şeyi dışa vurmaz sanat." *The Picture of Dorian Gray* (Dorian Gray'in Portresi) romanının önsözü, Wilde'ın sanat üstüne bir bildirisiydi ve büyük tartışmalara yol açmıştı: "Sanatçı güzel şeylerin yaratıcısıdır. ... Güzel şeylerden çirkin anlam çıkaranlar, çekicilik yoksunu, kokuşmuş kişilerdir. ... Ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı kitap diye bir şey yoktur; kitaplar ya iyi yazılmıştır ya da kötü. ... Sanatın gerçekte yansıttığı izleyicidir, yaşam değil. ... Yararlı bir şey yaratan bir insanı ancak yarattığına karşı hayranlık duymadığı sürece bağışlayabiliriz. ... Bütün sanat, tümünden yarar dışıdır."

Shaw'la Wilde'ın eleştirmenlik dönemlerinde dile getirdikleri görüşler, birbirlerinin yapıtları üstüne düşüncelerini de ortaya koyuyordu. Shaw, 1895'te *Saturday Review* dergisinde *An Ideal Husband* (İdeal Bir Koca) üstüne şöyle diyordu: "Oscar Wilde, en kapsamlı İngiliz oyun yazarıdır. Her şeyle oynar o: Akılla, felsefeyle, dramla, oyuncularla ve izleyicilerle, tüm tiyatroyla... Böyle bir gösteri, akıl ve felsefeyle ancak futbol ya da kriket sopasını kullanabildiği kadar oynayabilen İngiltere için bir skandal sayılabilir." Wilde da, 1889'da, *The Woman's World* dergisinde Shaw'un *Cashel Byron's Profession* (Cashel Byron'un Mesleği) adlı romanı için şunları dile getiriyordu: "Roman yazarlarımızın birçoğu gerçekte birer siyasal bildiri yazarı, öykücü gibi görünen reformcu, yaşamı yansıtırken düzeltmeye de çalışan ciddi birer toplumbilimcidirler."

İngiltere'nin en seçkin tiyatro yazarı sayıldığı bir dönemde, Shaw'un *Plays Unpleasant* (Hoş Olmayan Oyunlar) adlı kitabında yayımlanan ve daha önce iki günde sahneden kaldırılan *Widowers' Houses* (Dul Erkeklerin Evleri) oyununu okuduktan sonra Wilde'ın, Shaw'a yazdıkları, nitelikli bulduğu bir yapıt karşısında onun ne denli yansız davranabileceğini gösteriyordu: "Oyununuzu iki kez büyük bir ilgiyle okudum. Yaşamın sıradan olaylarının dramatik değerlerine duyduğunuz olağanüstü inanç beni çok etkiledi. Yarattığınız kişilerin korkunç doğasına hayranlık duydum. Önsözünüz ise, bir

başyapıt: Keskin deyişin, acı nüktecilğin, tiyatro içgüdüsünün bir başyapıtı...”¹³

Değişleri çok başka olmakla birlikte, bazı oyunlarında Wilde’la Shaw’un yarattıkları kişilerin, anlattıkları ilişkilerin birbirine çok benzedikleri görülür. Wilde’ın *Lady Windermere’in Yelpazesi* ve Shaw’un *Mrs. Warren’s Profession* (Mrs. Warren’in Mesleği) oyunlarında olaylar, kötü yollara sapmış, düzensiz, ikiyüzlü bir anne ile saf, iyi niyetli, ödünsüz kızları arasındaki çatışma çevresinde gelişir. Her iki oyun da gerçekte, dürüst insanların yozlaşmış bir topluma uyum göstermekte çektikleri güçlükleri dile getirir. Shaw’un *Major Barbara* (Binbaşı Barbara) oyununda yansıttığı Lady Britomart’ın kişiliği de, *The Importance of Being Earnest* (Ciddi Olmanın Önemi) oyunundaki Lady Bracknell’i andırır.

Frank Harris’in *Oscar Wilde* adlı yaşamöyküsü yapıtı için yazdığı “Oscar Wilde’la İlgili Anılarım”da Shaw, onunla on iki kez buluştuklarını, bunlardan ancak altısını anımsadığını söyler.¹⁴ Wilde adını ise, ilk kez Shaw, çocukken Dublin’de, babasına yapılan bir göz ameliyatı nedeniyle duymuş. Oscar’ın babası, ünlü göz hekimi Sir William Wilde’in yaptığı ameliyat, “Babamın şaşılığını düzeltmek içindi”, diyor Shaw, “ama Sir William, şaşılığı aşırı biçimde düzeltince, babam öteki yana şaşı bakar oldu. Ben de buna öyle alıştım ki, o günden sonra şaşılık, bana bir burun ya da bir şapka kadar doğal göründü.”

Londra’ya geldiği ilk yıllarda yoksulluk içinde yaşayan Shaw’a, Wilde’ın annesi Lady Wilde çok yakınlık göstermiş; ama sonraları “gözleri sosyalizmden başka bir şey görmediği için” Shaw, Lady Wilde’in çağrılarına gitmez olmuştu. Wilde’in sosyalizme duyduğu ilgi ise, Ibsen üstüne Shaw’un yaptığı bir konuşmayı dinlemesinden sonra başlamış, yankılar yaratan *The Soul of Man Under Socialism* (Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu) başlıklı uzun denemesini de o sıralarda yazmıştı.

Shaw, 1886 Mayıs’ında, Chicago’daki Haymarket ayaklanmasını başlatan anarşistleri destekleme girişiminde, Wilde’dan başka Londra’daki “kağıttan kahramanlar”ın

hiçbirinden olumlu yanıt almadığını çok kez anlatmıştı.¹⁵ Bir gün de, karşılaştıkları bir kutlama toplantısında, Wilde'ın anlattıklarını ses çıkarmadan dinleyen Shaw, “onun olağanüstü konuşma yeteneğini” o gün anladığını belirtmişti. Başka bir gün de Shaw, “Birinci sınıf bir konuşmacıyla eğlenceli bir söyleşi yapmanın özlemini duyduğumda, Oscar Wilde’la konuşmak isterim yalnızca” demişti.

Shaw, bir ara, Wilde’a bir dergi çıkarma girişiminden söz etmişti: “Zorla da olsa, kişiliğimle etkilemek istiyorum halkı... Adını Shaw dergisi koyacağım: Shaw, Shaw, Shaw...” diyordu. Shaw’un bu sözleri, tıpkı Wilde’ın Frank Harris’e söylediklerine benziyordu: “Şu dünyada şan ve üne ulaşmak, yaşam süreniz içinde başarılı sayılmak istiyorsanız, ele geçirdiğiniz her fırsatı değerlendirmelisiniz. ... Donuk kalabalıklar buna inanıncaya değin, gittiğiniz her yerde, ne kadar büyük bir adam olduğunuzu yinelemeniz gerekir. ... Benden söz eden her gazeteye bir mesih olduğumu hemen söylüyorum. Gazeteciler, benim Vaftizci Yahya’dır...”

Shaw da, Wilde da, düşüncelerini yayabilmek amacıyla giriştikleri kendilerini tanıtmaya çabalarında çok başarılı olmuşlardı. Yaşamının sonuna doğru Shaw, bu konuda şöyle diyordu: “Olağanüstü nükteci, zeki ve akıllı bir adam olduğum inancını herkesin kafasına çoktan soktum. ... Saçmalayan sarsağın biri olsam da, genç kuşağın aydın ve özgür öncüleri karşısında duyarsız bir ahmak durumuna düşsem de ünüm zarar görmeyecek; tıpkı Shakespeare’inki gibi, körü körüne tekrarlana tekrarlana, ünüm artık sağlam ve sarsılmaz temeller üstüne oturmuş durumda.”

Birbirlerini son kez, Queensberry davasından hemen önce, Londra’da Café Royal’de görmüşlerdi. Orada bulunan Frank Harris, Queensberry Markisi’ne karşı kazanamayacağı bir davayı açmaktan Wilde’ı vazgeçirip bir an önce Londra’dan gitmesi için dil döküyor, Shaw da buna katılıyordu. Shaw ve Harris’in önerisine uymayan Alfred Douglas’ın etkisiyle Wilde davayı açmıştı. Dava boyunca Shaw, tüm duruşmalarda

bulunmuş, tutuklanan Wilde'ın kurtulması için elinden geleni yapmış, bu amaçla hazırladığı dilekçeyi imzaya açmıştı.¹⁶ Cezaevinden çıktıktan sonra Fransa'da yaşamaya giden Wilde'a, Shaw her yeni yayını gönderiyordu.

Shaw'la Wilde'ın birbirlerini sevdikleri söylenemez. Shaw, Wilde'ı züppe, özentili, bencil bulur; çevresindeki hayranlarının onun bir sanat havarisi kesilmesine, aklının başından gitmesine yol açtığını söylerdi.¹⁷ Shaw'a göre, İngilizler'in Wilde'dan etkilenmelerinin nedeni, İrlandalı çekiciliğinden başka bir şey değildi ve bu çekicilik kendisi için elbet geçerli olamazdı. Wilde da, onun için, "Kusursuz bir adam Shaw; hiçbir düşmanı yok ve hiçbir dostu sevmiyor onu" diyordu.¹⁸ Wilde'ın ölümünden yıllar sonra, Wilde'la ilişkileri üstüne Shaw'un, Lord Douglas'a yazdığı şu sözler ilginçtir: "Bizim İrlandalı olduğumuzu ve İngilizler'in bizi bir çocukmuşuz gibi okşama alışkanlıklarına çok içerlediğimizi unutmamanız gerekir. Biz birbirimizi anlıyorduk, ama bizim ilişkimize İngilizler akıl erdiremiyordu."

The Stranger Wilde (Yabancı Wilde) adlı yaşamöyküsünün yazarı Gary Schmidgall'a göre, Shaw ve Wilde, yaratıcı düş güçlerini sınırsız bir özgürlüğe kavuşturmanın peşindeydiler. Shaw, "Altın kural, altın kuralların varolmadığıdır" diyor; Wilde da insanların "kuralları bulunacak kadar budala, onlara uyacak kadar da talihsiz" olduklarını söylüyordu. Bu nedenle, Schmidgall'a göre, Shaw'la Wilde, topluma "gerçek dışı bir dünya"da yaşadıkları izlenimini veren "ikiz kardeşler" gibiydiler. Yeats, hep Wilde'ın "düşsel bir yaşam" sürdürdüğünü; William Archer da, Shaw'un "kendi kurduğu bir dünya"da yaşadığını ileri sürerler.¹⁹ İkiz kardeşlerde görülen çelişkili duygular onlarda da vardır: Birbirlerine hem sevgi hem tepki; hem kıskançlık hem dostluk; hem yakınlık hem uzaklık duyuyorlardı. İkisinin de yaşamöykülerini yazmış olan Hesketh Pearson'a, Shaw, "Basın bizi şakaya alıyordu: O, Komik Oscar, ben de Palyaço Shaw'dum onlar için. Bu nedenle birbirimize aşırı bir saygıyla davranıyorduk" demişti.²⁰ Pearson'a göre, ikisi de birbirini pek çekemiyordu, ama

Shaw'da kıskançlık duygusu daha belirgindi. Çünkü Wilde Londra'ya geldikten birkaç yıl sonra tanınmış, daha otuzuna varmadan şiirleri basılmış, ödülleri almış, *Vera, or the Nihilists* (Vera ya da Nihilistler) oyunu New York'ta sahneye konmuştu. Oysa Shaw, Londra'daki ilk yıllarında yoksulluk çekmiş, düş kırıklığına uğramış, yazdığı beş roman da başarısız kalmış, oyunları ancak elli yaşına geldiğinde ilgi çekmeye başlamıştı.

Shaw'un Londra'ya gelmesinden üç yıl sonra, 1878'de yazdığı, ama uzun yıllar yayımlayamadığı *Immaturity* (Toyluk) adlı ilk romanının kahramanı Patrick Hawkshaw, Wilde'ın kişiliğini yansıtır hiç kuşkusuz. Hawkshaw, çok genç yaşta ünlü olmuş, şıklığıyla tanınan, züppe, aylak, yetenekli bir ozandır. Hawkshaw'un kişiliğini anlatırken, Shaw'un Wilde'ı yerdığı, ama ona çok da hayranlık duyduğu anlaşılır. Shaw, 1921'de yayımlanan *Toyluk*'un önsözünde, romandaki kişilerin, o yıllarda tanıdığı kimseleri yansıttığını belirtmiştir.

Bazı yazarlar Shaw'un, *John Bull's Other Island* (John Bull'un Öteki Adası) adlı oyununu Wilde'ın ölümünden dört yıl sonra, bilinçdışı bir istekle onu "anmak" için yazdığını söylerler.²¹ Oyunun kişileri, bir ermiş benzeyen, duyarlı, konuşkan İrlandalı rahip Peter Keegan, başarılı olmak amacıyla İrlanda'dan kalkıp Londra'ya giden akıllı, yetenekli, duygusal olduğu kadar gerçekçi Larry Doyle ile Doyle'ın ortağı, İngiliz iş adamı Tom Broadbent'tir. Schmidgall'a göre, Keegan, hem Wilde'ın kendisi hem de Shaw'un idealist kişiliğidir. Doyle, Londra'daki Shaw; Broadbent ise, İngilizler'in simgesidir. Oyun, İngilizler'le İrlandalıları arasındaki çatışmayı dile getirirken, insanlığın temel sorunlarına da değinir. Oyunun sonunda Keegan, kendisinin, "budala İngilizler'in akıllılığı ile akıllı İrlandalıların budalalığı arasında" kaldığını, gerçekte ne İrlanda'yı ne de İngiltere'yi benimsediğini söyler ve yaşamak istediği ülkeyi şöyle anlatır: "Düşlerimdeki ülkede, devlet kilisedir, kilise halktır: Üçü birinde, biri üçünde. O toplulukta çalışmak oyundur, oynamak ise yaşamak: Üçü birinde, biri üçünde. Öyle bir tapınak ki, rahipler hem tapan hem de

tapınılan: Üçü birinde, biri üçünde. O tanrısal yerde tüm yaşam insanca ve tüm insanlık kutsaldır: Üçü birinde, biri üçünde...” Shaw, yapıtını Broadbent’in şu sözleriyle bitirir: “Keegan’a çok şey borçluyum: Benim daha iyi bir insan olmama yol açtı. Çok daha iyi bir insan olmama...”

Hesketh Pearson, 1943’te, Wilde’in yaşamöyküsünü, o günün bakış açısıyla yazma düşüncesini Shaw’a açtığında, “Harris, Ransome ve Sherard o konuda anlatılacak her şeyi anlatmışlardı... Söylenecek bir şey pek kalmadı” demiş Shaw.²² Yanılıyordu Shaw: İkinci Dünya Savaşı’nın insanlık dışı olaylarını, soykırımlarını yaşayanlar; bireyin özgürlüklerini hiçe sayan siyasal bağınazların, dogmacıların nelere yol açtığını izlemiş bulunanlar; “nasyonal sosyalist” ya da “bolşevik” yönetimlerin sanatı, yaratıcılığı, düşünceyi egemenlikleri altına almaya nasıl kalktıklarını gören kuşaklar, Wilde’in yaşamöyküsüne büyük ilgi gösteriyorlardı. Ona “çağdaşımız Oscar” diyorlardı. Daha 1890’ların başlarında *The Soul of Man Under Socialism* (Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu) denemesinde şöyle demişti Wilde: “Sosyalizm otoriter olursa, hükümetler varolan siyasal güçleri kadar ekonomik güçle de donatılırlarsa, tek sözle, endüstriyel bir tiranlık belirecek, o zaman insanoğlunun son devleti, ilk devletinden de kötü olacaktır.”

Wilde üstüne 1945’ten sonra sayısız yayın yapıyor, özdeyişleri ağızdan ağıza dolaşıyor, kişiliği bir söylenceye dönüşüyordu. Wilde’in davranışını züppelik, görüşlerini yüzeysel, deyişini hafiflik sayanlar da vardı. Onlara en iyi yanıt Borges veriyordu: “Genellikle yazarlar, söylediklerini olduğundan daha derin göstermeye çalışırlar. Wilde ise, uçarı görünmek isteyen derin bir insandı.”²³ Wilde’in değerini en erken görenlerden biri de André Gide’di. Wilde’in büyüklüğünden bir an bile kuşku duymadığını, maskesinin altında ne denli doğruların, şakaya gelmez düşüncelerin, bilgeliğin yattığını anlamayan, ne yazık ki, çok insanın bulunduğunu söylerdi. Gide, Queensberry davasından önce, Cezayir’den şöyle yazmıştı annesine: “Böyle kişilere Shakespeare’in tarihsel

oyunlarında rastlanır ancak... Onun yaşamından daha trajik bir yaşam düşünülebilir mi? Dikkat edebilse, daha dikkatli davranabilse, bir dâhi, ne kadar büyük bir dâhi olduğu görülecek...”²⁴ Wilde’ı yakından tanıyan ozan Richard Le Gallienne de, “Sonu gelmekte olan Victoria Çağı’nda yaşayan insanların kendilerine gülmelerine, belki de gülmekten katılıp ölmelerine yol açtı o!” demişti.²⁵

Wilde’in ozanlığı, yazarlığı seçmesinde, konuşma yeteneğinin gelişmesinde, başkaldıran bir kişi olmasında aile ortamının, özellikle annesinin büyük etkisi vardı. (“Tüm kadınlar analarına benzerler giderek. Kadınların trajedisidir bu. Erkeklerse hiç benzemezler. Bu da onların trajedisidir.”) Wilde’in annesi, Jane Francesca Elgee, Latince, Yunanca ve başka birçok dil bilen, aralarında Türkçe’nin de bulunduğu beş dilden çeviriler yapan,²⁶ şiirlerinde “Speranza” (İtalyanca “umut”) adını kullanan devrimci bir ozandı. Aynı zamanda Kelt mitolojisi ve folkloru uzmanıydı. Lady Wilde, soyadı “Elgee”nin “Alighieri”den dönüştürüldüğüne, gerçekte ailesinin ozan Dante Alighieri’nin soyundan geldiğine inanıyordu. Şiirleri kıtlıkla, açlıkla karşı karşıya kalan yurttaşlarının acılarını, İngiliz yönetimine karşı ayaklanan İrlandalıların yiğitliklerini anlatıyordu. On altı yapıtı yayımlanan Lady Wilde, 1864’te çıkan ilk şiir kitabını oğulları Willie ve Oscar’a sunmuştu. O yıl Oscar on, hiçbir zaman yakınlık duyamadığı ağabeyi William on iki yaşındaydı. Cezaevinden çıktıktan sonra Oscar Wilde’ın 1898’de yayımladığı *The Ballad of Reading Gaol* (Reading Zindanı Türküsü) adlı uzun şiiri, annesinin şiir kitabındaki “Sheares Kardeşler Davası” baladından esinlenerek yazdığı söylenir. Dublin’de, Shaw’ların yoksul sayılabilecek mahallesinden uzakta, varlıklıların oturduğu Merrion Meydanı’ndaki evlerinde Lady Wilde, her cumartesi düzenlediği partilere aydınları, sanatçıları, bohemleri çağırırdı. Dostlarından biri, toplantılara “saygıdeğer” bir yakını getirip getiremeyeceğini sorunca, Lady Wilde, “O tanıımı hiç kullanmayız biz bu evde. Tüccarlar saygıdeğerdir yalnızca” demişti. Oscar da bir gün, bir okul arkadaşına şöyle diyordu: “Eve gel, seni annemle tanıştırayım; erdemi önleme örgütü

kurduk biz onunla...” Oscar’ın kişiliği giderek annesine benziyordu: O da annesi gibi, dostlarıyla birlikte olmayı, nükteli konuşmayı, paradoks yapmayı, öyküler anlatmayı seviyordu. Lady Wilde, “Willie çok iyi, onun birinci sınıf beyni var; ama Oscar, olağanüstü biri olacak” diyordu. ²⁷

Wilde ailesi için skandallar, Sir William Wilde’la Speranza’nın evlendikleri günlerde başlamıştı: Sir William’ın evlilik dışı üç çocuğu bulunuyordu (“Skandalları, yaşlılığı ilginç kılmaya bırakmalı. Toplum yaşamına insan asla bir skandalla başlamamalı.”). Göz hastalıkları uzmanı olan Sir William, kendi alanında araştırmalar yayımlayan, Kraliçe’nin hekimliğine atanmış bulunan, arkeoloji, folklor ve Jonathan Swift üstüne ilgiyle karşılanan kitaplar yazmış başarılı bir insandı. Sir William’ın ikinci oğlu, babası İsveç’te, Kral Oscar’a katarakt ameliyatı yaparken doğmuş, bunu öğrenen Kral, çocuğa kendi adının verilmesini istemişti. Oscar adı böyle konmuştu.²⁸

Kadınlara düşkün olan Sir William’ın başı skandallardan hiç kurtulmuyordu. Shaw, “Onun, her çiftlikte bir karısı vardır” diyordu. Sir William’a unvan verildiği yıl, bir süredir ilişkide bulunduğu genç bir kız, artık istenmediğini öğrenince kıskançlık bunalımlarına tutulmuş ve tecavüze uğradığı savıyla Wilde’ları mahkemeye vermişti. Dava nedeniyle yaratılan skandaldan meslek yaşamı büyük ölçüde etkilenen Sir William, evine kapanmış, giderek parasını yitirmiş, on yıl kadar sonra, 1876’da ölmüştü. Lady Wilde, Sir William’ın hastalığı sırasında, metresinin sık sık eve gelip onu görmesini anlayışla karşılamıştı. Sonraları Wilde, “Yaşlılığın trajedisi, insanın yaşlı olması değil, genç kalmasıdır” diyecekti.

Çocukluğunda Oscar Wilde’ı çok etkileyen başka bir olay da, kendisinden üç yaş küçük olan kız kardeşi Isola’nın dokuz yaşında dünyadan ayrılmasıydı. Isola’yı çok seven Oscar, büyük bir üzüntüye kapılmıştı; sık sık onun mezarına gidip başında oturmuş, bir tutam saçını yıllarca cebinde taşımış ve ilk şiirlerinden birini onun için yazmıştı:

*Sessizce yürü, o yakında,
Karlara altında;
Usluca konuş, o duyabilir,
Açan papatyalarla.*

Babası öldüğünde Wilde yirmi iki yaşındaydı; Oxford'da, Magdalen Koleji'nde bursla okuyordu. Wilde, öteki öğrencilere hiç benzemiyordu: Süslü püslü giyiniyor; kristaller, porselenler topluyor, odasını zambaklarla, tavuskuşu tüyleriyle donatıyordu (Ruskin, dünyadaki en güzel şeylerin ayçiçekleri, tavuskuşu tüyleri gibi gereksiz şeyler olduğunu söylerdi). Eski Yunan ve Latin diline düşkün olduğundan, tatillerde Yunanistan'a, İtalya'ya gidiyordu. Wilde, çok başarılı bir öğrenciydi de: "Ravenna" adlı şiiri dolayısıyla Oxford'un ünlü Newdigate Ödülü'nü kazanmıştı. Yıllarca sonra Wilde, "Yaşamımın iki dönüm noktası var: Biri, babamın beni Oxford'a göndermesi; öteki, toplumun beni zindana yollaması" diyecekti.

Wilde'in Oxford'daki profesörleri arasında bulunan, *Estetikçi Akım*'ın öncüleri John Ruskin ve Walter Pater onu çok etkilemişler, yaşamına bir yön vermesine yol açmışlardı. Walter Pater denemelerinde, sanatın güzellik dışında, ne siyasal, ne ahlaksal, ne dinsel ne de başka bir amacı olamayacağını kesin bir biçimde savunuyordu. Pater, "Her ânımızı, daha önce yaşanmış deneyimlerden alınan sonuçlara göre değil, deneyimin doğrudan kendisini yaşayarak geçirmeliyiz" diyordu. Ona göre, "Yaşamda başarılı olmak, elmasın pırıltıları gibi alev alev yanmaktır."²⁹ Ruskin ise, ahlakın, toplumsal sorunların sanatla ilişkisine önem veriyor; ama o da, doğaya bağlılıktan kaynaklanan "iyi sanat" anlayışıyla yaratılan ürünlerin tüm çevreyi kapsamaması gerektiğine inanıyor, toplumsal adaletin, ancak herkese yaratıcı bir sanatçı gibi çalışma olanağının verilmesiyle sağlanabileceğini düşünüyordu. Ruskin, sanayinin gelişmesiyle kentlerin giderek kirlenip çirkinleşmesine tepki gösteriyor, "Paddington İstasyonu'nda cehennemi gördüm" diyordu.³⁰

Estetikçi Akım, "Victoria Çağı ahlakı"na, yararcı toplumsal

felsefelere, sanayi devriminin kentlerde yarattığı pisliğe, çirkinliğe ve renksizliğe bir tepkiydi gerçekte. *Eстетikçi* terimini ayrıntılı biçimde Onsekizinci Yüzyıl'ın ortalarında Alman düşünür Baumgarten tanımlamıştı.³¹ Immanuel Kant, sanatın, ahlaktan ve bilimden tümüyle farklı olmasının nedenini, estetik yaşantının “çıkarsız” oluşuna bağlamış;³² Kierkegard ise, varoluşçuluk kuramını açıklarken, yaşamın sunduğu seçenekleri “estetik” ve “etik-dinsel” olarak ikiye ayırmıştı.³³ O yıllarda Coleridge'in kuru “uşçuluk” anlayışına tepki göstermesi, şiirde duyumsal ve müzikal niteliklerin öne çıkarılmasını savunması, Ondokuzuncu Yüzyıl yazarlarını, özellikle Lord Byron, Keats ve Shelley gibi dönemin İngiliz ozanlarını derinden etkilemişti. “Sanat için sanat” deyimini ilk kullanansa, Théophile Gautier olmuştu. Wilde'ın “Ruhun ve duyguların altın kitabı, güzelliğin kutsal belgesi” dediği,³⁴ *Mademoiselle de Moupin* adlı romanının önsözünde Gautier, geleneksel ahlakı yadsıyor, “güzellik”in ancak koşulsuz bir özgürlük içinde oluşabileceğini söylüyordu. Walter Pater'in başını çektiği *Eстетikçi Akım*, ozan ve ressam Gabriel Dante Rossetti, ozan Swinburne, ressam Burne-Jones'un kurduğu *Ön-Raffaelloculuk* anlayışının bir uzantısıydı. *Ön-Raffaellocular*'ın, ideal güzelliğe “ortaçağcılık” yoluyla varmayı amaç edinmelerine karşın; Walter Pater, “güzellik” kavramının en kusursuz örneklerinin Rönesans'ta bulunduğu, bu nedenle de, Rönesans sanat anlayışının sürdürülmesi gerektiğine inanıyor, “arıtılmış, ama çekici bir dekadans”tan yana olduğunu söylüyordu.³⁵

Sayırsız yayın yapması, öğrencilerin hayranlığını kazanması yüzünden, Brasenose Koleji öğretim üyesi Pater'e karşı kıskançlık duygularına kapılan Oxford profesörleri, güzelliği dinsel inançların da üstünde gördüğü için, ona “Brasenose'ın kültürlü şeytanı” adını takmışlardı. Pater'in başyapıtı sayılan *Studies in the History of the Renaissance* (Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler) için Wilde, Yeats'e şunları demişti: “Benim altın kitabımdır o... Nereye gitsem yanımda götürürüm. Tam anlamıyla çöküşün çiçeğidir o yapıt... Kıyamet gününün borusu çalınmalıydı, o yazılır yazılmaz...”³⁶

Wilde, Pater'i "yaşayan en kusursuz düzyazı ustası" olarak görüyordu. O da, Pater gibi, düzyazıyla anlattığı öykülerinde sözcüklerin gizemine, ses ve ritm uyumuna şiirlerindeki kadar özen gösterecekti. Bu konuda şöyle diyordu Wilde, *Dorian Gray'in Portresi*'nde: "Sözcükler! Salt sözcükler! Ne korkunçtur onlar! Ama ne kurnazca bir büyü var onlarda! Bir somut biçim verir gibiydiler, biçimsiz nesnelere... Kendi müzikleri vardı onların, bir keman ya da bir lavta kadar hoş... Yalın sözcükler! Sözcükler kadar gerçek ne vardır ki?"

Wilde, yıllarca sonra anlatım biçiminin nasıl oluştuğunu şöyle özetleyecekti: "Eski Yunan ve Roma yazarlarını bir yana bırakırsak, beni etkileyen yazarlar Keats, Flaubert ve Walter Pater'di; ama onlarla daha buluşmadan yarı yolu çoktan aşmışım zaten. Başkalarını sezinlemeden önce, anlatım biçimini kendi ruhunda bulabilmelidir insan..."³⁷

Kasım 1878'de diplomasını alan Wilde, Oxford'dan ayrılıyor, Londra'da dünya sahnesine çıkıyordu: "Bir sahnedir yeryüzü, ama çok kötüdür rol dağılımı..." Oxford'da öğretim üyesi olarak kalmak isteği gerçekleşmeyince, "Bir ozan, bir yazar, bir tiyatro yazarı olacağım... Şöyle ya da böyle üne kavuşacağım. Ünlü olmazsam, kötülükten dillere düşeceğim" demişti.³⁸ Wilde'ın bu sözleri gerçekleşecek, hem iyi anlamda, hem kötü anlamda çok ünlü olacaktı.

Wilde'dan birkaç ay sonra, annesi ve ağabeyi William da, Dublin'deki evlerini satıp Londra'ya gelmişlerdi. Willie, yeteneği dışında, Oscar'a öyle benzermiş ki, bir aile dostu, "Oscar'ın üstünü kazırırsanız altından Willie çıkar" demişti. Willie, Oscar'ın kişiliği karşısında, annesinin de etkisiyle, aşağılık duygusuna kapılıyor; Oscar ne yapsa, o da yapmaya kalkışıyordu. Şiir yazmış, oyun yazmayı denemiş, heykelciliğe yönelmiş, hiçbirinde başarılı olamayınca gazetecilikte karar kılmıştı. Lady Wilde ise, Dublin'deki gibi yine çağrılar düzenliyor, Oscar'ın Londra sosyetesini, sanat çevrelerini tanınmasına yardımcı oluyordu. Ama ne eskisi kadar genç ne de zengindi. Altmış yaşlarına gelmişti; artık yüzünün de, evinin de gün ışığında görülmesini istemiyordu. Perdelerini kapalı

tutuyor, lambaların üstünü kırmızı kumaşlarla örtüyor, her köşede bir mum yakıyordu. Yine de ailenin en çalışkan kişisi oydu: Ev işleriyle uğraşüyor, denemelerini içeren yapıtını yayına hazırlıyor, bir yandan da eşinin yarım kalan çeşitli konulardaki kitaplarını bıraktığı notlardan yararlanarak bitirmeye çalışıyordu. Bu yapıtlardan biri, Sir William’a taşradan gelen hastalarının yıllar boyu anlattığı halk öyküleri ve masallardan oluşuyordu.³⁹ Kitap çıktıktan sonra birçok yazar bu öykülerden yararlanmış, hatta Oscar masallarında onları kullanmış, Yeats ise bazılarını oyuna dönüştürmüştü.

Wilde, neredeyse Londra’ya daha adım attığı gün, aydın çevrelerin olduğu kadar, kibirli yüksek sosyetenin de sevgilisi oluvermişti (“Londra’nın yemek masalarına egemen olan biri, dünyayı egemenliği altına alabilir.”). Disraeli, Gladstone, Asquith, Balfour gibi dönemin en önde gelen siyaset adamlarıyla tanışıyor; onunla dostluk kurmak isteyen Galler Prensi, “Wilde’ı tanımamak, tanınmamak demektir” diyordu.⁴⁰ Oysa, daha ne bir şiir kitabı yayımlanmış ne de bir oyun yazmıştı. Ama “kendini tanııtma sanatı”nı geliştirmiş, büyük bir konuşma ustası olmuştu (Yaşamının o dönemi için *De Profundis*’te, “Oxford’dayken dostlarıma, dünya bahçesindeki tüm ağaçların meyvelerini yemek istediğimi ve dünyaya ruhumdaki bu tutkuyla çıkacağımı söylemiştim. Gerçekten dünyaya çıktım ve öyle yaşadım” diyecekti). O yılların tanınmış Polonyalı tiyatro oyuncusu Helen Modjeska, Londra’ya geldiğinde herkesin Wilde’dan söz etmesine çok şaşırılmıştı: “Bu delikanlı kim? Nereye gitsem onun sözü ediliyor. Güzel konuşuyor konuşmasına, ama ne yaptığını bilmiyorum. Hiçbir şey yazmamış, şarkı söylemiyor, resim yapmıyor, tiyatrodan oynamıyor, yalnızca konuşuyor...”⁴¹ Gerçekten de Wilde, o sırada konuşmaktan başka bir şey yapmıyordu. Kişiliğinin olağanüstü bir çekiciliği vardı ve çağrıdan çağrıya koşup konuşuyor, konuşuyor, konuşuyordu: “En uygun sarhoşluk, söyleşmektir.”

Wilde’ın konuşmaları dillere destan olmuştu: Yeats, onu ilk dinlediğinde şaşırıp kalmıştı; çünkü Wilde, söylediklerinin

tümünü önceden yazıp düzenlemiş, sonra da ezberlemişçesine kusursuz tümcelerle konuşmaktaydı. Wilde'ın zindanlara kapatılmasına neden olan, nefret dolu en büyük düşmanı Queensberry bile, onunla yaptığı görüşmede, onun çekiciliğine kapılıp ağzını nasıl açamadan yalnızca dinlediğini oğlu Lord Douglas'a anlatmıştı.⁴²

Wilde'ın konuşmalarının güzelliği üstüne söylenen övgülü sözler saymakla bitmez. Lord Alfred Douglas'a göre, "Wilde'ın konuşmacılığı ancak Sokrates'le karşılaştırılabilir; üstelik, Wilde'ın nükte gücü Sokrates'te yoktur." Wilde'ı çok seven André Gide'e göre, "Onun en güzel yazıları bile, konuşmalarının görkemli parlaklığının soluk bir yansımasıdır." Shaw'a göre, "O, çağının, belki de bütün çağların en büyük konuşmacısıdır." Sherlock Holmes'un yazarı Arthur Conan Doyle'a göre, "Onun konuşmalarının yarattığı etkiler bir daha yinelenemez." Karikatür sanatçısı, eleştirmen Max Beerbohm'a göre, "Onunla söyleşilerin monoloğa dönüşmesinin nedeni, onun gibi olağanüstü bir virtüözün yarattığı müziği kesmenin, kimsenin aklına bile gelmemesidir." Oyuncu, yönetmen Sir Herbert Tree'ye göre, "O, sözcükleri elmaslara dönüştürüyor, sonra da onları Ay'a fırlatıyordu." Yazar, dergi yönetmeni Frank Harris'e göre, "Onun nükteleri, renklerle dolu, beklenmedik yaz şimşekleri gibidir." En yakın dostu, yazar Robert Ross'a göre, "O konuşunca, ne tür çiçekler üstünde yürüdüğünüzü bilemez, görkemli mimarlık görüntülerinin nasıl erguvan renkli bir ortama yansıdığını anlayamazdınız."⁴³ Wilde'ın kendi sözlerine göre, "Düşüncelerle oynuyor, onları havaya fırlatıyor, değiştiriyor, elinden geçiriyor, sonra yakalıyor, imgelerle onları yanar döner yapıyor, paradokslarla kanatlar takıp uçuruyordu."

Estetikçi Akım kuramını Walter Pater ortaya koymuştu ama, biçimci, kuralcı Victoria Çağı toplumu karşısında *Estetikçi Akım*'ı yaşantısıyla simgeleyen, *Estetikçilik*'in yalnızca bir sanat kuramı olmayıp giysilerden mimarlığa, çiçek sevgisine kadar, çevredeki her şeyde, yaşamın her olayında, bir tat, bir gizem bulmayı amaçlayan bir davranış biçimi niteliğini taşıdığını gösteren Wilde'dı ("Köklerini mikroskop altına koymaktan çok

daha iyidir, bir gülden zevk almak.”). Basın, Wilde’ın yaptıklarını yakından izliyor, özellikle ünlü gülmece dergisi **Punch**, onu alaya alan haberler, dedikodular, karikatürler yayımlıyordu. İnsanın “kendi mitosunu ancak kendisinin yaratabileceği”ne inanan Wilde, bu olaylara hiç aldırmadığı gibi, kendisinden söz eden yayımların sürmesinden, böylece *Estetikçilik’e*, *Dandizm’e* ilgi gösterilmesinden hoşlanıyordu bile: “Kamuoyunun öğrenilmeye değer şeylerden başka her şeyi bilmeye doyumsuz bir merakı vardır. Tüccarca alışkanlıkları bulunan basın, bunun bilinciyle o isteği karşılar.” Wilde “Victoria Çağı ahlakı”na karşı çıkan *Estetikçi Akım*’ın tanıtımını tek başına üstlenirken, bir yandan da giyimiyle kuşamıyla, elinde taşıdığı söylenen zambaklar, ayçiçekleriyle, nükteleri, özdeyişleri, beklenmedik davranışlarıyla Ondokuzuncu Yüzyıl’ın başlarında, İngiltere’de George “Beau” Brummell’in öncülüğünü yaptığı, sonraları da Fransız ozanlarının, özellikle Baudelaire’in büyük bir ilgiyle karşıladıkları *Dandizm*’in yeniden ortaya çıkmasına önayak oluyordu.

Kendilerine “burjuva centilmen” de diyen *Dandiler*, gücünü giderek yitiren aristokrasi sınıfından üstün olduklarını söylüyorlar, soyluların yaşamındaki sıkıcılığı, davranışlarındaki yapaylığı, inançlarındaki özentiliği küçümseyerek alaylı bir biçimde yansıtıyorlardı. “Yeni bir soyluluk” olarak nitelendirdiği *Dandizm* için Baudelaire, *Le Peintre de la Vie Modern* (Çağdaş Yaşamın Ressamı) denemesinde şöyle diyordu: “Yitirilmekte olan bir yıldızın günbatımı gibi, çöküntüye uğramışlığın ortasında yiğitliğin son pırıltısı... Sıcaklıktan uzak, kederle dolu, ama onurlu...” Jules Barbey d’Aureville ise, *Du Dandysme et de George Brummell* (Dandizm ve George Brummell) adlı eşsiz yapıtında şunları söylüyordu: “Onlar, kuralların boyunduruğu altında kalmışların akıllarına bile gelmeyecek girişimlerde bulunuyorlardı. ... Canlılıktan kaçınıyorlar, durgunluğu seçiyorlardı; çünkü canlılığın coşkuya dönüşeceğini, coşkunun da ilgilenmeye yol açacağını, bir şeylere ilgi duymanınsa insanı sıradanlaştıracığını

düşünüyorlardı.” Wilde’ın her oyununda bir *Dandi*’yi canlandıran kişiler vardır; en büyük ilgiyi çekmiş olan *Dandiler* de *İdeal Koca* oyunundaki Lord Goring ile *Dorian Gray*’in *Portresi* romanındaki Lord Henry Wotton’dur. Wilde, şiirlerinde de *Dandizm*’den söz etmiş, “Héllas”da şu dizeleri dile getirmişti:

*Ruhum tüm esintilerin çalabildiği bir lavta oluncaya dek
Her tutkuyla sürüklenip gitmek...*

1881’de operet yazarları Gilbert ve Sullivan, *Patience* (Sabır) adlı oyunlarında *Estetikçi Akım* temsilcilerinin, özellikle Wilde’ın kişiliğini alaylı bir biçimde sahneye koymuşlar, onu Ortaçağ giysileriyle, elinde zambak, Londra’da dolaşırken göstermişlerdi. Ağızdan ağıza dolaşan bu olay için Wilde, bir insanın yaşamı üstüne gerçeklerin kendisiyle ilgili yarattığı destansı öyküler olduğunu belirtiyor, şu açıklamada bulunuyordu: “Bunu herkes yapabilirdi, güç olan, bir şeyi yapmadan tüm dünyayı yaptığına inandırmaktır.”⁴⁴ Yapımcılar, Londra’da çok tutan *Sabır* operetini Birleşik Amerika turnesine çıkarmayı düşünmüşler; oyunun tanıtımı için Amerika’da bir dizi konferans vermesini Wilde’a önermişlerdi.

Wilde, o yıllarda yalnız İngiltere’nin değil, tüm dünyanın hayranlık duyduğu üç kadın oyuncuyla yakın dostluk kurmuştu: Lillie Langtry, Ellen Terry ve Sarah Bernhardt... Çok güzel bir kadın olan Lillie Langtry’nin evinin önünde geceleri serenad yapan hayranları arasında Wilde’ın da bulunduğu söylenir. Gerçekte, Edward Langtry adında bir iş adamının eşi, Galler Prensi’nin de sevgilisi olan Lillie Langtry’ye, Wilde derinden yakınlık duyuyor, onu konferanslara götürüyor, Ruskin gibi sanatçılarla tanıştırıyor, ona Latince öğretiyordu. Wilde, ilk yapıtı *Poems*’de (Şiirler) yayımlanan “The New Hellen” (Yeni Helen) adlı şiiri de Lillie (“Lily” zambak anlamına gelir) Langtry için yazmış, ona verdiği kitabı, “Bir zamanlar Troya’nın, şimdiyse Londra’nın Helen’ine” diyerek sunmuştu. Wilde, “Yeni Helen”de şu dizeleri dile getirmişti:

*Aşk zambağı, saf ve hiç dokunulmamış!
Fildişi kulesi! Ateşin kırmızı gülü!
Yanımıza indir, aydınlatmaya karanlığımızı.*

Lillie Langtry'nin o sıralarda eşi iflas etmiş, kendisinin de bir başkasından çocuğu olmuştu. Langtry, dedikoduları önlemek için Jersey Adası'nda doğurduğu çocuğunu orada bırakıp Londra'ya dönmüştü.⁴⁵ On yıl sonra, bu olayı Wilde, *Lady Windermere'in Yel pazesi* oyununa aktarmış, çocuğu olan genç kızın annesi rolünü de Lillie Langtry'nin oynamasını istemişti. Otuz dokuz yaşına gelmiş bulunan Lillie Langtry rolü kabul etmeyince, Wilde, oyundaki anne Mrs. Erlynne'in sözlerine şunları eklemişti: “Sevgili Lady Windermere, ben büyümüş bir kızın nasıl annesi olabilirim? Hep yirmi dokuz, bazan otuz yaşında olduğumu söyledim. Yirmi dokuzunda hâlâ pembelikler vardır kadınlarda; ama otuzunda artık kalmaz onlar...”

Wilde'ın Lillie Langtry'ye duyduğu sevgi, yaşamının sonuna kadar sürmüştü. Ölümünden bir yıl önce, kendisiyle söyleşi yapan bir gazeteciye Wilde, şöyle diyecekti: “Yaşamım süresince üç kadına hayranlık duydum. Kraliçe Victoria, Sarah Bernhardt ve Lillie Langtry... Onlardan biriyle sevinerek evlenirdim!”⁴⁶

Wilde, Sarah Bernhardt'ı sahnede daha ilk gördüğünde, onu ölümsüzleştirecek bir oyun yazmak isteğini duymuştu. Racine'in *Phèdre*'ini oynamak üzere Comédie-Française ile birlikte 1879 yazında Londra'ya gelen Sarah Bernhardt'ı, İngiltere'ye ayak bastığı Folkestone'da karşılamak için yola çıkan bir grup sanatçıya Wilde da katılmıştı. Grupta Pierre Loti de vardı ve Bernhardt'a bir İran ya da bir Anadolu halısı armağan etmişti. Wilde, *Phèdre*'i gördükten sonra Racine'in müziğinin tadına Sarah Bernhardt'ın sesiyle varabildiğini söylüyor ve ilk görüşmelerinde onu, “kırmızı bir kanapeye uzanmış soluk bir alev”e benzetiyordu. Birkaç gün sonra da Bernhardt için bir sone yazmıştı:

*Şu donuk ve fodul ortak dünyamıza geldin,
Güneşsiz bir günde yorgundun,
Kırlar kokusuz çiçeklerle yoğundu,
Erkeklerin cehennemde öptüğü dudaklar soğuktu.*

Wilde, Paris'e her gidişinde Sarah Bernhardt'ın rol aldığı oyunu izliyor, onunla görüşüyordu. Evlendikten sonra da eşi Constance'la balaylarını Paris'te geçirirken gördükleri Bernhardt'ın *Macbeth*'inden Wilde öyle etkilenmişti ki, oyunu üst üste, birçok kez izlemişti. Wilde'ın Bernhardt'a duyduğu hayranlık İngiliz basınına da yansımış, *Punch* dergisi Wilde'ın Bernhardt için şöyle söylediğini yazmıştı: "Güneş ışığıyla Ay ışığının bir karışımı o... Ürküntü uyandıran ve de göz kamaştıran bir kişilik..." 1892 yılında, Londra'da kötü bir mevsim geçiren Bernhardt, *Lady Windermere* ile büyük başarı kazanan Wilde'a, kendisi için bir oyun yazmayı neden hiç düşünmediğini sorunca Wilde, "Yazdım, hem de Fransızca..." demiş ve *Salome*'nin metnini Bernhardt'a vermişti.

Neredeyse bin yıldır Avrupalı birçok ressam ve heykeltcinin düşünüyordukları Salome öyküsünü, Ondokuzuncu Yüzyıl'da Heine, Flaubert, Huysmans, Mallarmé gibi yazarlar da ele almışlardı. Salome'yi bir süredir Wilde da aklına takmıştı: Bu öykü üstüne, başta Mallarmé olmak üzere, yazı yazmış sanatçılarla görüşmüş, Leonardo, Rubens, Dürer, Moreau'nun bu konudaki tablolarını incelemişti. Önceleri Salome söylencesini bir oyuna dönüştürmeyi düşünmemiş, bir öykü ya da uzun bir şiir olarak yazmayı denemişti. 1891'in Ekim ayında bir akşam Paris'te, bir grup genç Fransız yazara Salome öyküsünü kendi yorumuna göre anlatmış, odasına döndüğünde anlattıklarını Fransızca bir oyun olarak yazmaya başlamıştı. Gece yarısından sonra yazmayı sürdürememiş, kalkıp Grand Café'ye gitmiş, oradaki çalgıcılardan Salome'ye uygun bir müzik çalmalarını istemişti. Müziği bir süre dinleyip odasına dönmüş, sabaha karşı *Salome*'yi bitirmişti.⁴⁷

Wilde, *İncil*'den aldığı Salome öyküsünde iki değişiklik yapmıştı: Biri, üvey babası Kral Herod'un Salome'ye karşı

dayanılmaz bir cinsel arzu duyması; ötekisi, Salome'nin, Vaftizci Yahya'nın başının kesilmesini istemesini, annesi Kraliçe Herodias'ın yönlendirmesine değil de, Vaftizci Yahya'ya duyduğu aşka karşılık görmemesine bağlamasıydı. Kral Herod, Salome'ye söz verdiği gibi, Yahya Peygamber'in başını kestirir ve bir gümüş tepsi içinde Salome'nin önüne koydurur. Salome, kesilmiş baş için, "Aşkın gizemi daha büyüktür ölümün gizeminden" der ve Yahya'yı dudaklarından öper. Bunu gören Herod, Salome'yi kalkanlar arasında ezdirterek öldürtür: "Çoğu kez bir öpücükle ihanet ederim kendime..." *Salome*, bir oyundan çok, şiirsel bir metin gibidir. *Salome*'de insanlar, Wilde'ın kişiliğine uygun olarak, diyalogdan çok monolog yaparlar.

Sarah Bernhardt, *Salome*'yi okur okumaz başrolü kabul ettiğini söyleyince Wilde, "Başrolde olan Ay, sizinki ikinci önemli rol" demişti: "Ne garip görünüyor Ay... Mezarından yavaş yavaş kalkan bir kadın gibi. ... Yüzünü sarı bir tülle örtmüş, gümüş ayaklı küçük bir prenses gibi. Ayaklarının yerinde küçük, beyaz kumrular bulunan küçük bir prenses gibi. Dans eden bir prenses gibi..."

Provalar Londra'da hemen başlamış ama Kutsal Kitap'ta yer alan öykülerin sahneye konmasını engelleyen eski bir yasaya dayanarak *Salome*'nin oynanmasına izin verilmemişti. İşin ilginç yanı, Shaw ve William Archer dışında, tiyatro yazarları, eleştirmenler, Henry Irving gibi tiyatro sanatçıları, bu konuda tiyatro denetçisi Pigott'u destekliyorlardı.⁴⁸ Düş kırıklıklarına uğrayan Wilde, şu açıklamada bulunuyordu: "Benim için iki dil var dünyada: Fransızca ve Eski Yunanca. İngiltere'de insanlar temelde sanat karşıtı ve dar kafalı. Birçok İngiliz dostum var elbet; ama genellikle sevmiyorum İngilizler'i. Tipik bir İngiliz, dükkânının tezgâhı arkasında oturmuş bir Tartuffe'tür..."⁴⁹

Salome, sahneye çıkarılamamıştı ama, *Estetikçi Akım*'ın ünlü temsilcilerinden tasarımcı Aubrey Beardsley'in *Art Nouveau* biçimindeki erotik desenleriyle *Salome*'nin yayımlanması büyük ilgi çekmişti. Wilde, Beardsley'in çizimlerini görünce, şöyle demişti ona: "Baudelaire, şiirlerine *Kötülük Çiçekleri* adını

vermişti. Ben de senin çizimlerine ‘Günah Çiçekleri’ diyeceğim.” Oyunu İngilizce’ye Lord Alfred Douglas çevirmiş; Wilde, yapıtın İngilizce basımını “Oyunumun çevirmeni, dostum Lord Alfred Bruce Douglas’a” diye sunmuştu. Gerçekte kötü bir ozan olan Douglas’ın çevirisinde Wilde birçok düzeltmeler yapmış, yine de İngilizce metnin istediği gibi olmadığını dostlarına söylemişti. *De Profundis*’te de şöyle yazmıştı: “Yazın dünyasına girmeye çalışırken seni ilk durduran, cesaretini kıran kişi olmak istemiyordum. Bir ozan tarafından yapılmadığı sürece hiçbir çevirinin yapıtımdaki rengi, ritmi gereği gibi aktaramayacağını biliyordum.”

Salome’yi ilk kez, Lugnè-Poë 1896’da Paris’te sahneye koymuş, program kitapçığını da Toulouse-Lautrec resimlemişti. Oyun başarılı bulunmuş, çok alkışlanmıştı; ama alkışların oyundan çok, yazarın kişiliği nedeniyle olduğu söyleniyordu. Sarah Bernhardt’ı Wilde, son kez, cezaevinden çıktıktan sonra, 1898’de Cannes’da görebildi. Bernhardt o sırada *La Tosca*’yı oynuyordu. Oyundan sonra Bernhardt, kulise gelen Wilde’ın boynuna sarılıp dakikalarca ağlamıştı...⁵⁰

Wilde, Ellen Terry’yi ilk kez, W.G. Wills’in *Charles I* oyununda Kraliçe Henrietta Maria rolünde görmüş, görür görmez de onun oyunculuğunun tutkunu olmuştu.⁵¹ Bir aşk serüveni, bir de mutsuz evlilik yüzünden dört yıl sahneden uzak kalan Ellen Terry’yi, Henry Irving, bu oyunla yeniden sahneye çıkarmıştı. Ellen Terry’nin özellikle ikinci perdedeki oyunundan çok etkilenen Wilde, duygularını perde kapanır kapanmaz dile getirmişti:

*Zaferi bekliyor çadırında tek başına,
Duruyor orada, gözleri acıların sisiyle bulanık,
Yağmurdan ıslanmış bir nilüfer gibi.*

Bir iki ay sonra Wilde, *Vera, or the Nihilists* (Vera ya da Nihilistler) adındaki ilk oyununun özel baskısını, cildi üstüne altın yaldızla Ellen Terry yazılmış olarak, bir notla birlikte ona veriyordu: “Belki bir gün, size yaraşır bir oyun yazabilecek kadar talihli olabilirim.”

O sıralarda, *Saturday Review* dergisinin tiyatro eleştirmenliğini üstlenmiş bulunan Shaw'la Ellen Terry arasında, ilerde romantik bir aşka dönüşecek karşılıklı yazışmalar başlamıştı. Bu yazışmalar üstüne sonradan Shaw, “İdeal bir aşk ilişkisi, postayla yapılandır” diyecekti. Bir yandan da Ellen Terry ile özel yaşamını paylaşan, o dönemde oyundan çok oyuncunun öne çıktığı bir tiyatro anlayışını benimseyen ünlü yönetmen oyuncu Irving'e karşı Shaw, hem seçtiği oyunlar hem de oyunlara getirdiği yorumlar nedeniyle savaş açmıştı: “Irving ölünce nereye gider diye düşünüyorum bazan: Bir sanat ustası olduğunu ileri sürmeye cesaret edip de, kırıp döktüğü Shakespeare ve gülünç duruma düşürdüğü Goethe'yle karşılaşabileceği yere gitmeye kalkar mı yoksa?”⁵² Ellen Terry, Wilde ölmeden ancak bir yıl önce, ona Paris'te rastlamış, birlikte yemek yerken Wilde'ın anlattıklarını eskisi gibi hayranlıkla dinlemişti.⁵³

Gilbert ve Sullivan'ın *Sabır* opereti yapımcılarının “bir çılgınlık modası” saydıkları *Estetikçi Akım* konusunda, Amerika'da bir dizi konferans verme önerisini kabul eden Wilde, 1882'nin Ocak ayında gemiyle New York'a gitmişti. Onu daha gemide karşılayan gazetecilere, Birleşik Amerika'ya gelmesinin nedeni olan konferans konusunda Wilde, şunları dile getiriyordu: “*Estetikçilik*, yeryüzündeki güzellik belirtilerini araştıran, güzelliğin sanatla ilişkisini inceleyen bir bilimdir. Daha yalın bir biçimde açıklamak gerekirse, *Estetikçi Akım*'ın amacı, yaşamın gizini araştırmaktır...”⁵⁴ Gümrükten geçerken, bildirilmesi gereken bir şeyi bulunup bulunmadığı sorulunca, Wilde ilerde en çok anımsanacak özdeyişlerinden birini söylemişti: “Bildirmem gereken hiçbir şeyim yok, dehamdan başka...”⁵⁵

Wilde, Birleşik Devletler'in orta ve güney bölgelerini, New England ve California'yı, ayrıca Kanada'yı da kapsayan gezisinde, San José'den Rhode Island'a, Montgomery – Alabama'dan, Kanada'da Halifax – Nova Scotia'ya kadar sayısız kente gitmiş, 260 günde 140 konferans vermişti.⁵⁶ *The English Renaissance* (İngiliz Rönesansı) başlıklı

konferansında, Büyük Britanya'daki devrimin, daha önceki İtalyan Rönesansı'nda gerçekleştiği gibi, bir tür "insan ruhunun yeniden doğuşu" niteliğini taşıdığını; Fransız Devrimi'nin, sanatı, yaşamın gerçeklerini ele almaya zorlaması sonucunda oluşan "gerçekçilik egemenliği"ne, *Ön-Raffaello* ve *Estetikçiler*'in son vermek istediklerini anlatıyordu. Bu "yeni coşku"nun, şiirde değişik konulara, sanatta yepyeni biçimlere yol açtığını bildiriyor; İngiliz Rönesansı için, "Helenizm ile Romantizm'in, Troyalı Helen ile Faust'un çiftleştirilmesidir" diyordu. İngiliz kamuoyunun, "yeni devrim"i kavrayamamasını da şuna bağlıyordu: "Büyük adamlar üstüne hiçbir şey bilmemek, İngiliz eğitiminin bir özelliğidir!" Akli başında olmanın "ilk öğelerinden biri, her konuda Britanyalıların dörtte üçüyle uyuşmamaktır" diyor ve konuşmalarını genellikle şöyle bitiriyordu: "Her birimiz, yaşamın gizini aramakla geçiriyoruz günlerimizi: Yaşamın gizi sanattır..."⁵⁷

Wilde, çevre kirlenmesi sorununa daha o günlerdeki konuşmalarında parmak basıyordu: Kutup'tan çöllere kadar, doğada her şey uyum içindedir. Yeryüzünde içinde yaşadığı çevreyi çirkinleştirme, kirlenme yeteneği bulunan tek yaratık, insanoğludur. Güzelliğe, güzel şeyler üretmeye tutkulu olmak, uygarlıkların bir sınavıdır. Yaşamın bir kurguya dönüşmesini önleyen, kutsal yapan biricik şey güzelliştir...

The House Beautiful (Güzel Ev) başlıklı konuşmasında, Amerikan evlerindeki çirkin düzenlemeler üstünde duruyor, bunların nasıl güzelleştirilebileceğini anlatıyordu: Görsel sanatlar okullarının kurulmasını, el sanatlarının desteklenmesini, teknik okullara tasarım derslerinin konulmasını ve bilim adamlarının görmek istediği, "içi doldurulmuş zürafalar gibi korkunç nesneler" yerine, eğitici müzelerin, güzel mobilya örnekleri ve el sanatları ürünleriyle donatılmasını öneriyordu. Bir dinleyicinin Amerika'daki şiddet olayları üstüne sorusunu da şöyle yanıtlıyordu: "Amerika'da şiddetin bu denli yaygın olmasının nedenini bilmeniz gerekir: Duvar kağıtlarınız çok çirkin çünkü..."⁵⁸ 1997'de gösterime çıkan *Wilde* filminde başrolü oynayan tanınmış İngiliz

yazarlarından Stephen Fry, sonradan Amerika’da delicesine bir tutkuya dönüşen evlerin dekorasyonuna, bezenip süslenmesine ilginin, Wilde’ın söz konusu konferanslarından kaynaklanmış olabileceğini söylüyordu.⁵⁹

Wilde, gezisi sırasında İngiltere’nin İrlanda’dan Sorumlu Bakanı Lord Cavendish’in öldürülmesi üstüne de şu açıklamayı yapmıştı: “Özgürlük, kanlı ellerle gelirse, çok güçtür onunla el sıkışmak... İngiltere’nin ne denli suçlu olduğunu unutuyoruz bazan. Yedi yüzyıllık haksızlığın meyvelerini topluyor İngiltere...”

Wilde, Birleşik Devletler’de Charles Dickens’tan daha büyük ilgi uyandırdığını, sekreterlerinden birinin yalnızca kendisi adına imza vermekle ve her on dakikada bir gelen çiçekler için teşekkür etmekle görevlendirildiğini söylüyordu. Amerika’da Wilde, başta Walt Whitman, Ralph Waldo Emerson, Longfellow, Oliver Wendell Holmes, Henry James olmak üzere birçok yazarla da görüşmüştü. Henry James’le hiç anlaşılamamış (“Henry James, acı çektirici bir görevmiş gibi yazar romanlarını.”); Longfellow ve Emerson’la dostluğunu ise, Amerika’ya gidişinden birkaç ay sonra öldükleri için pek ileri götürememişti. Longfellow ile tanıştıklarında, “Onun kendisi güzel bir şiiirdir, yazdıklarının tümünden daha güzel...” demişti.⁶⁰ Yıllar sonra da onun ozanlığı üstüne şunu söyleyecekti: “Longfellow büyük bir ozandır, hiçbir şiir okumamışlar için...” Walt Whitman’ı ise, Wilde çok sevecek, aralarında sıcak bir dostluk kurulacaktı.

Wilde, “İngiltere’de Whitman’a gösterilen ilgi pek yaygın değildir; ama hiçbir ozanın değerini, ölümünden önce bilemez İngilizler... Onun şiirinde bir Eski Yunanlık, bir aklı başındalık var... Öyle evrensel, öyle kapsamlı ki onun şiirleri, Schiller ve Goethe’deki Panteizm var hepsinde” diyordu. Whitman’la buluşmaya gittiğinde Wilde söze şöyle başlamıştı: “Sizin gibi bir ozana, bir ozan olarak geliyorum. ... Sizi neredeyse beşikten beri tanıyorum.” Whitman’ın *Leaves of Grass* (Çayır Yaprakları) yapıtını, annesinin, İrlanda’da yayımlanır yayımlanmaz alıp

kendisine şiirlerin tümünü okuduğunu anlatmıştı. Whitman, “*Estetikçi Akım*’daki bütün arkadaşlarınız için söylüyorum: Gençsiniz, ateşlisiniz, alabildiğine geniş bir alandasınız, sonuna kadar gidin” demişti.⁶¹ Sonraları Wilde, Whitman için şunu da söyleyecekti: “Şiir Walt Whitman’ın yanından geçip gitmiş olsa da, felsefe onu tanıyacaktır...” Whitman da dostlarına Wilde için şunu söylemişti: “Çok parlak olamadı belki; ama sürekli bir ışıktı o...”⁶²

Birleşik Devletler’deki gezisi süresince Wilde’ı ilgiyle izleyen Amerikan basınından ona saldıranlar da olmuştu. New York’a gelir gelmez, *Irish Nation* gazetesinde şöyle bir haber çıkmıştı: “Speranza’nın oğlu Oscar Wilde, İngiliz Rönesansı adını verdiği bir konu üstüne konferanslar veriyor: Korkunç bir zorbalık anayurdunu sarmışken, o ‘güzellik’le ilgili konuşmalar yapıyor...” *New York Tribune*, Wilde’ın konuşmaları için “Üç kuruşluk Ruskin” diyor; *Washington Post*, elinde ayçiçeği bulunan Wilde’la, hindistancevizi taşıyan bir Borneolu’nun resmini birlikte basıyordu. Wilde, bu haber ve yayınlar karşısında karşı saldırıya geçiyordu: “Sarı basına dayanabiliyorsanız, sarılık hastalığından korkmamalısınız...”; “Amaçsız bir isteklilikle, polis haberlerinden ünlüler Pantheon’una, suçtan eleştiriye geçiveren bu gazeteci yayıncılar da kimler böyle?..”; “Eski günlerde işkence vardı; şimdiyse basın...”

Wilde, 1882 yılının Aralık ayında, Kuzey Amerika’ya kendini geniş ölçüde tanıtmış, *Estetikçilik* felsefesini daha da geliştirmiş, konuşma yeteneğini ilerletmiş, çeşitli topluluklar üstüne deneyimini artırmış, söylediğine göre beş kez aşka tutulmuş ve çok da para kazanmış olarak Londra’ya dönüyordu: “Amerika’yı uygarlaştırdım...”

Wilde, Londra’ya döndükten sekiz ay sonra, 1883’ün Ağustos ayında *Vera, or the Nihilists* (Vera ya da Nihilistler) oyununun sahneye konulması nedeniyle ikinci kez New York’a gitmişti. Wilde, ilk oyunu *Vera*’yı, Moskova’da yaşanan gerçek bir olaydan esinlenerek yazmıştı. Oyunda, nihilist bir gruba bağlı çok genç bir kız olan Vera, Çar’ı öldürmekle görevlendirilir,

bunu başaramayınca kendi canına kıyar: “İdama istekle giden ve inanmadığı bir şey için ölen, o garip inançsız şehit, nihilist, bir yazın ürünüdür ve Turgenyev tarafından bulunmuş, Dostoyevski tarafından bütünlenmiştir.”

Vera, 1881 yılının başlarında Londra’da sahneye konacakken Çar II. Alexander’ın öldürülmesi üstüne gösteri Aralık ayına ertelenmiş; bu kez de Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı Garfield’e yapılan suikast girişiminden ötürü yine oynanmamıştı. *Vera ya da Nihilistler*, Wilde gibi bir sanatçı tarafından yazıldığına inanılamayacak kadar yetersiz bir oyundur. Çünkü Wilde, komedi oyunlarındaki tutumunun tersine, *Vera*’da hiç bilmediği bir ülkenin insanlarını, sınıfsal ilişkilerini, siyasal olaylarını anlatmaya kalkmıştı. Oyun, New York’ta açılır açılmaz basının, eleştirmenlerin büyük tepkisiyle karşılaşmış (*Herald*, “Sonu gelmez bir tiyatro saçmalığı” demişti), bir hafta içinde de sahneden kaldırılmıştı.

Wilde, Birleşik Amerika’dayken ünlü oyuncu Mary Anderson için yazmaya söz verdiği, uyaksız koşuk biçimindeki *The Duchess of Padua* (Padua Düşesi) adlı oyunu bitirmek üzere Paris’e gitmişti (“Bir insan vaktini hoş bir biçimde yitirebilir, ama yolunu hiçbir zaman yitirmez Paris’te.”). Paris’teyken, genç bir İngiliz gazeteciyle, Wordsworth’ün torununun çocuğu olan Robert Harborough Sherard’la tanışmıştı. Sherard, Wilde’in ölümünden sonra onun yaşamı üstüne üç yapıt yayımlayacaktı: *The Story of an Unhappy Friendship* (Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü), *The Life of Oscar Wilde* (Oscar Wilde’in Yaşamı), *The Real Oscar Wilde* (Gerçek Oscar Wilde). Hemen her gün buluşan Wilde’la Sherard, o sırada Edmond de Goncourt, Mallarmé, Henri de Régnier, Paul Bourget, Degas ve Pissarro ile tanışmışlar; “absent içerek kendilerini öldürmekte olan” Verlaine ve Maurice Rollinat’la dost olmuşlardı. Rimbaud’yu tabancayla vurup iki yıl hapis yatan Verlaine ile çok sık buluşuyorlardı. Bir akşam Victor Hugo’nun da evine gitmişler, ama Wilde’in etkili konuşmaları bile, 81 yaşındaki Hugo’nun uyuyakalmasını önleyememişti. Émile Zola’yla ise, hiç anlaşılamamışlardı: Bir akşam

yemeğinde, sanat üstüne yaptığı bir konuşmanın sonunda Zola, “Ne yazık ki Sayın Wilde, barbar bir dil olan kendi diliyle yanıt vermek zorunda kalacak” deyince, kusursuz bir Fransızca ile Wilde şöyle söylemişti: “Ben doğuştan İrlandalı’yım, İngiliz soyundanım ve Sayın Zola’nın dediği gibi, Shakespeare’in dilini kullanmak zorundayım.”⁶³

Wilde, söz verdiği zamanda bitirip gönderdiği *Padua Düşesi*’nin oynanmasından vazgeçildiğini öğrenince düş kırıklığına uğramış, parasal açıdan da güç duruma düşmüştü. *Padua Düşesi* ancak sekiz yıl sonra 1891’de *Guido Ferranti* adıyla New York’ta sahneye konabilmiş; izleyicilerin sekiz yıl önce *Vera*’nın uğradığı başarısızlıktan etkilenmemeleri için Wilde’ın adı yazar olarak açıklanmamıştı. Oysa, eleştirmenler yazarın adını öğrenip yazılarında belirtmişler, *Guido Ferranti* oyunu ise sahnede ancak üç hafta kalabilmiş, *Vera*’dan daha başarılı olamamıştı.

Padua Düşesi, klasik trajedi türünde yazılmış bir oyundur. Onaltıncı Yüzyıl sonlarında İtalya’nın Padua kentinde, Guido Ferranti adında bir genç, babasını öldüren Padua Dükü’nden öç almaya ant içmiştir. Ama o da Vera gibi, bir yandan amacına varmayı istemekte, öte yandan katil olmaktan kaçınmaktadır. Guido bir türlü eyleme geçemeyince, ona gönlünü kaptırmış olan Düşes, eşi acımasız Dük’ü öldürür. Bunu öğrenen Guido, sevgilisine sırt çevirir. Düşes çılgına döner ve saray halkına katilin Guido olduğunu söyler. Stendhal’in Julien Sorel’i gibi Guido da suçu üstlenir. Pişmanlık duyan Düşes gerçeği açıklar; suçlunun kendisi olduğunu söyler. Guido idam edilmeyi beklerken Düşes’e estetik sözler söyler:

Suçlu mu?

*Bırak, günaha çağrılarını ne olduğunu bilmeyenler,
Bırak, bizim gibi, tutkunun kırmızı ateşi üstünde yürümeyenler,
Renksiz, sıkıcı bir yaşam sürenler,
Tek sözle, varsa öyleleri, kimseye gönül vermeyenler
Taşa tutsunlar seni...*

Padua Düşesi'nde dil bakımından güzel bölümler, etkileyici trajik anlar vardır; ama tümüne bakıldığında, **Düşes** de yine **Vera** gibi yetersiz bir oyundur. Wilde'ın bir trajedi yazarı olamayacağı artık ortaya çıkmıştı. Wilde'ın yarım kalan üç oyununun, **A Florentine Tragedy** (Bir Floransa Trajedisi), **La Sainte Courtisane** (Ermış Fahişe) ve **A Wife's Tragedy** (Bir Kadının Trajedisi) metinlerinin de ondan beklenen nitelikte olmadıkları anlaşılmaktadır. Wilde, Paris'te yalnızca **Padua Düşesi**'ni değil, **The Harlot's House** (Fahişe'nin Evi) ve **The Sphinx** (Sfenks) adlı şiirlerini de bitirmişti. Wilde, en çok okunan şiirlerinden biri olan **Sfenks**'i, Oxford'dayken Newdigate ödülünü kazanmasına neden olan **Ravenna**'yı yayımladığı günlerde yazmaya başlamıştı. **Sfenks**'te de, **Ravenna**'da olduğu gibi, geçmiş dönemlerdeki yüceliğin çöküşü, Helenistik ve Hristiyanlık söylenceleri ele alınır. Gerçekte, Wilde birçok şiirlerinde bu konulara değinir. **Sfenks**'te bir söylence yaratığının insanlarla, hayvanlarla hatta tanrılarla yaşadığı cinsel serüvenler anlatılır. Sonunda çarmıha gerilmiş İsa anımsanır:

*Sıkıntıdan sararıp solmuş, acılara dayanamaz olmuş,
dünyayı izler yorgun gözlerle
Ve ağlar her ölen kişi için, boşa geçen
her yaşam nedeniyle.*

Wilde, ilk şiirlerinde geleneksel Victoria Çağı anlatış biçimine uymuş ve sık sık acı çeken, toplumdan dışlanan İsa'dan söz etmiştir. İsa konusundaki belki de en lirik, en güzel şiiri **Humanitad**'da İsa'yla insanoğlu, çektikleri acılarla bütünleşirler.

Hristiyanlık konusunda Wilde'ın duyguları yaşamı boyunca bir çatışma içinde olmuştur. Bir yandan dinsel inançlara karşı gelmiş, Kilise'yle alay etmiş; öte yandan da Hristiyanlık anlayışına sığınmış, İsa'nın düşüncesini benimsemiş, onun bir ozan olarak da büyüklüğünü anlatmıştır ("Sanatta evrensel gerçeklik diye bir şey yoktur. Gerçekle çelişen de bir gerçekliktir.").

Wilde, çocuklar için yazdığı masallarında İsa'nın kimliğinden, ortaya koyduğu değerlerden söz etmiştir. *The Fortnightly Review* dergisinde 1891'de yayımlanan *The Soul of Man Under Socialism* (Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu) adındaki denemesinde, İsa'nın inançlarıyla, sosyalizm düşüncesinin yakınlıklarını anlatmıştı: "Sıradan zenginlikler çalınabilir bir insandan; ama gerçek zenginlik, asla... Ruhunuzun hazinesinde sizden alınamayacak değerli sayısız şeyler vardır. Yaşamınızı öyle düzenleyin ki, dış etkenlerin kötülüğü dokunmasın size. Bir de kurtulmaya bakın kişisel mal mülkten."

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu denemesinden altı yıl sonra, Wilde cezaevinde yazdığı *De Profundis*'te, İsa'nın felsefesi, ozanlığı üstüne düşüncelerini daha da geliştirir: "İsa'nın yeri ozanların yanındadır gerçekten. Onun insanlık kavramı düş gücünden kaynaklanmıştır ve ancak düş gücüyle anlaşılabilir. ... Birbirinden ayrı ırkları bir bütün olarak düşünen odur. İsa'dan önce tanrılar ve insanlar vardı. Yaşamın tepelerinde yalnız Tanrı ve İnsan'ın bulunduğunu bir tek o gördü."

Reading Zindanı Türküsü'nde Wilde, Victoria Çağı'nın Hristiyanlık anlayışıyla gerçek İsa'yı birbirinden ayırmaktadır:

*Papaz diz çöküp dua etmez
Onun onursuz mezarında,
İsa'nın günahlılara verdiği
Kutsal haç bile yoktur orada:
İsa'nın kurtarmak istediği
Bir adamdı o çünkü...*

Protestan bir aileden gelen Wilde, daha Oxford'da okurken Katolik Kilisesi'ne girmeyi düşünmüştü.⁶⁴ Söylediğine göre, bunun nedeni dinsel değil, estetikti: Katolik Kilisesi'nin törenleri estetik açıdan etkileyiciydi. Yaşamının trajedisi saydığı cezaevinde kaldığı sürede Wilde da kendisini dışlanmış, acılar içinde çarmıha gerilmiş İsa'yla özdeşleştiriyordu. Yakın

dostu Robert Ross’a şöyle demişti: “Zindan yaşamı, kişilerin ve nesnelerin gerçekte nasılsalar öyle görünmelerini sağlar. İnsanın zindanda taş kesilmesi bundandır. Sürekli devinen yaşamın görüntüsüne yanılma içinde bakanlar, dışarıda yaşayanlardır. ... Görenler ve bilenler zindanda kıpırdamadan duranlardır.” *De Profundis*’te ise, toplum dışına atılmışlığını anlatırken cezaevine getirilişinden söz eder: “Külrengi kasım yağmurunda, benimle alay eden bir kalabalıkla çevrelenmiş olarak yarım saat istasyonda tutuldum. O gün başıma gelenlerden sonra, bir yıl her gün aynı saatte, aynı süre ağladım. ... Cezaevindekiler için günlük olaylardır gözyaşları. Ağlanmayan gün, yüreğin mutlu olduğu değil, taş kesildiği gündür...”

Wilde, cezaevinden çıktığı gün Katolik Kilisesi’ne başvurmuş, “bir süre daha düşünmesinin yararlı olacağı” gerekçesiyle, kendisinden bir yıl daha beklemesi istenmişti. Wilde, o günden iki buçuk yıl sonra, Paris’te ölüm döşeginde yatarken vaftiz olmuş, son gece Katolik Kilisesi’ne girmişti.

Wilde’in 1870’lerden sonraki şiirlerinde, ressam Whistler’in, İzlenimci sanatçıların, “şiirde renk ve müzik ustası” Théophile Gautier’nin etkisinde kaldığı görülür. *Les Silhouettes* (Siluetler), *Impressions du Matin* (Sabah İzlenimleri), *Fantaisies Décoratives* (Dekoratif Fanteziler) gibi, çoğu kez Fransızca adlar verdiği, o dönemde öncü sayılan şiirleri İzlenimci imgelerle doludur: “Thames’in gri bir ses uyumuna dönüşen mavi ve altın renkli noktürnü”; “Köprülerden sürünerek inen sarı renkli sisler”; “Kestane ağacının altın çizgili dalları”; “Kırmızı dudaklı güzel yıldız”; “Sarı ışığın kuleler üstünde beliren uzun dalgaları...” Örneğin, *Les Silhouettes* (Siluetler) adlı şiirin ilk dört dizesi şöyledir:

*Gümüş renkli çizgiler var denizde,
Can sıkıcı ölü rüzgârın akordu bozuk.
Ve kurumuş bir yaprak gibi Ay,
Savruluyor fırtınalı körfezde.*

Wilde’la, *Estetikçi Akım*’ın başka bir öncüsü ressam James McNeill Whistler, bir süre yakın dost olmuşlardı. Whistler, o dönemde Venedik’ten dönmüş, eşsiz güzellikteki baskılarıyla sergiler açıyor, konuşmalarıyla, nükteleriyle de Londra’nın büyük ilgisini çekiyordu. Whistler, gerçekte, kendini beğenmiş, alıngan, huysuz bir insandı. Bir eleştirisi yüzünden Ruskin’i dava etmişti. Kendisinden yirmi yaş genç olan Wilde’ı da giderek kıskanıyor; Wilde’ın çevresine anlattığı öyküleri aslında kendisinden duyduğunu söylüyordu. Hatta bir gün, parlak bir sözü karşısında Wilde, “Bunu ilk benim söylemiş olmamı isterdim” deyince Whistler, “Söylersin Oscar, söylersin” deyip onunla alay etmişti.⁶⁵ Whistler, saldırılarını daha da ileri götürmüş, Wilde’ın domuza benzeyen bir karikatürünü yapmıştı. Wilde, bir sabah, Whistler’in halka açık konferansına gitmiş, sonra da *Pall Mall Gazette* dergisinde *Mr. Whistler’s Ten O’clock* (Mr. Whistler’in Saat Onu) başlıklı bir yazı yazmıştı: “Küçük bir Mefisto gibi orada duruyor, herkesle alay ediyordu. Yazgılarında kadavra kesme görevi de bulunan öğrencilere, hastalıkların bilim için ne denli değerli olduğunu, ama onlardaki bir sağlık belirtisinin kimseye ilginç gelmeyeceğini anlatan parlak bir cerraha benziyordu. ... Bana göre, Mr. Whistler, resim sanatının en büyük ustalarından biridir. Şunu da belirtmek isterim ki, Mr. Whistler bu görüşe yürekten katılmaktadır...” Bu yazıdan sonra aralarında ağır sözler içeren yazışmalar sürmüştü. Whistler, o yazışmaların bir bölümünü, *The Gentle Art of Making Enemies* (Düşman Edinmenin İnce Sanatı) adıyla yayımlamıştı. Wilde ise, *Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu* denemesinde şöyle diyecekti: “Herkes bir dostun acılarını paylaşabilir; ama çok ince bir kişilik gerektirir bir dostun başarılarını paylaşabilmek...”

Wilde, Birleşik Amerika’da kazandığı parayı Paris’te yiyip bitirmiş; *Padua Düşesi*’nin New York’ta oynanmasından vazgeçilince de büsbütün güç durumda kalmıştı. Konferanslar vermeye yeniden başladı: İngiltere’nin her köşesine, İskoçya’ya, İrlanda’ya gidiyor, “Amerika İzlenimleri”ni anlatıyor, “Modern Yaşamda Sanatın Değeri” konuşmasında, ev donanımından

kadın giysilerine kadar birçok konuyu güzellik açısından ele alıyor, Türk kadınlarının giydiği şalvarların şıklığından bile söz ediyordu.⁶⁶ Ama durmadan dolaşıp konuşmaktan artık bıkmıştı; konuşarak değil, yazarak geçimini sağlamalıydı.

1883'e gelindiğinde, Wilde otuz yaşına girmişti ve evlenmek istiyordu. Bir ara Lillie Langtry'yi düşünmüş, ama onun evli olmasının getireceği sorunlardan ötürü bu tasarısından vazgeçmişti. Evlenme önerisinde bulunduğu iki genç kız, Violet Hunt ve Charlotte Montefiore ise, isteğini kabul etmemişlerdi. Wilde, ressam Alfred William Hunt'la roman yazarı Margaret Hunt'ın kızı Violet'e, "Sen ve ben, senin güzelliğin ve benim aklımla dünyaya egemen olabilirdik" demişti.⁶⁷ Oxford'dan dostu olan ve çok genç yaşta ölen Leonard Montefiore'nin kız kardeşı Charlotte'a ise, şunu söylemişti: "Senin paran, benim aklımla çok ilerilere gidebilirdik."⁶⁸

Bir konferans gezisi sırasında Dublin'de tanıştığı, kendisinden dört yaş küçük Constance Lloyd, Wilde'dan çok hoşlanmış, evlilik önerisini hemen benimsemişti: "Bir evlenme önerisinin hiçbir romantik yanı yoktur. Bir de bakarsınız, kabul ediliverir öneri. Genellikle de öyle olur."

Wilde ve Constance Lloyd, kısa bir nişanlılık döneminden sonra, 1884 Mayıs'ında evlendiler ("Yalnız iki trajedi vardır şu dünyada... Birisi, istediğini elde edememek, ötekiyse elde etmek."). Constance, İrlandalı tanınmış bir hukukçunun kızıydı. Babasını on altı yaşındayken yitirmiş, annesi başka biriyle evlenmişti. O da Londra'ya, dedesinin evine yerleşmişti. Güzel ve kültürlü bir kızdı; çok iyi Fransızca ve İtalyanca biliyor, sanata yakın ilgi duyuyordu. "Güzel Ev" konferanslarının "ünlü estet"inin nasıl bir ev döşeyeceği Londra sosyetesinin merak konusu olmuştu. Whistler'in (o dönemde daha dosttular) yardımlarıyla Wilde, beklendiği gibi, evini çok değişik bir çeşnide ve olağanüstü güzellikte düzenlemişti: Duvarlar William Morris'in motiflerinden oluşan kağıtlarla kaplanmış, tavanlar Whistler'in tasarımlarıyla

yapılmıştı. Salonlara *Estetikçi Akım* ressamlarının, Beardsley, Burne-Jones, Monticelli ve Whistler'in desenleri asılmıştı. Wilde'in kitaplığına Carlyle'in büyük çalışma masası konmuştu. Ne yazık ki, o "Güzel Ev"ın eşyaları, Wilde cezaevindeyken Queensberry'ye ödenmesi gereken mahkeme giderlerine karşılık olarak açık artırmaya çıkarılmış ve nerdeyse yağmalanmıştı. Wilde, *De Profundis*'te Lord Alfred Douglas'a şöyle diyordu, bu konuda: "O güzelim eşyalarım, resimlerim, porselenlerim, Hugo'dan Whitman'a, Swinburne'den Mallarmé'ye, Morris'ten Verlaine'e, çağdaş ozanların özel baskılarını içeren bütün kitaplığım. ... En değerli şeylerimin hepsi, 150 Sterlin'den az bir paraya satıldı: Senin için yaklaşık bir haftada yaptığım ödemelerin tutarı..."

Evlerine yerleştikten bir yıl sonra Wilde'ların ilk çocuğu Cyril, ondan bir yıl sonra da Vyvyan doğmuştu. Ailesini geçindirmek için Wilde'in sürekli bir iş bulması gerekiyordu. 1885'te *Pall Mall Gazette*'in kitap eleştirmeni, aynı zamanda *Dramatic Review*'un da tiyatro eleştirmeni olmuştu. Birçok yazara göre, Shaw ve Wilde, o çağın, belki de bütün çağların en başarılı, en etkili eleştirmenleriydiler. O yıllarda eleştiriler çoğu kez imzasız yayımlanırdı. Wilde'in yalnızca *Pall Mall Gazette*'te yetmiş yayın üstüne imzasız eleştirisi çıkmıştı. Hatta, annesi Lady Wilde'in *Ancient Legends of Ireland* (İrlanda'nın Eski Destanları) adlı yapıtının eleştirisinin Shaw tarafından yazıldığı sanılmıştı. 1887'de Wilde, *The Lady's World* dergisinin yönetmenliğine getirilmişti. Birkaç ay içinde adından başlayarak derginin kimliğini Wilde tümüyle değiştirmiş; sıradan bir yayını, çekici, yenilikçi, kültür ve sanata dönük biçime getirmişti. Yeni adı *The Woman's World* olan dergiye tanınmış, ilginç kişilerin, özellikle kadınların yazmasını sağlıyordu. Yazanlar arasında Prenses Christian, Romanya Kraliçesi, annesi Lady Wilde, eşi Constance vardı. Sarah Bernhardt'a da yazdırmak için çok uğraşmış, başarılı olamamıştı. Kraliçe Victoria'dan bile şiir yazmasını istemiş, "Yaşamım boyunca, ne ciddi bir biçimde ne de eğlence için tek şiir yazmadım... Uyaklı bir söz bile söylemedim" yanıtını

almıştı.⁶⁹ Ama kısa sürede Wilde, dergi yöneticiliğinin gerektirdiği disiplinden, her gün büroya gitme zorunluluğundan bıkmıştı. İki yıl sonra dergiden ayrıldı. *The Woman's World*, Wilde'dan sonra ancak bir yıl daha yayımlanabildi.

Wilde, dergide çalıştığı sırada öyküler, masallar yazmaya başlamıştı. Masallarını *The Happy Prince and Other Tales* (Mutlu Prens ve Öteki Masallar) ve *A House of Pomegranates* (Narlı Ev) adlı kitaplarında toplamış; *Lord Arthur Savile's Crime* (Lord Arthur Savile'in Suçu), *The Canterville Ghost* (Canterville Hortlağı), *The Sphinx Without a Secret* (Gizi Olmayan Sfenks), *The Model Millionaire* (Örnek Milyoner) öykülerini ise, *Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories* (Lord Arthur Savile'in Suçu ve Başka Öyküler) adındaki kitapta bir araya getirmişti.

Wilde'in masalları Perrault'nun, Hans Christian Andersen'in ve Grimm Kardeşler'in yapıtları kadar sevilir ve dünyanın en önde gelen masalları arasında sayılır. Wilde, masallarında babasının yarım bıraktığı, annesinin bitirdiği halk öyküleri seçkisinden yararlanmış ve genellikle konuşma biçiminde yazmıştı. *The Happy Prince and Other Fairy Tales* (Mutlu Prens ve Başka Masallar) yapıtının 1923 yılı baskısına yazdığı önsözde Yeats, masalları okurken büyük bir tat alarak dinlediği Wilde'ın konuşmalarını anımsadığını ve konuşma biçiminin bırakılıp yazı biçimine dönülen yerlerde özgünlüğün azaldığını söyler. Örneğin, *Doer of Good* (İyiliksever) masalını Wilde'dan dinlediğinde “eşsiz bir güzellikte” bulduğunu, ama yazılırken çağa özgü bazı süslemelere yer verilince güzelliğinden çok şey yitirdiğini belirtir. Wilde'ın oğlu Vyvyan, *The Selfish Giant* (Bencil Dev) masalını anlatırken babasının hüngür hüngür ağladığını söylemişti. Gerçekten de Wilde, çocuklarının doğumundan sonra yazdığı masalların neredeyse hepsini önce çocuklarına anlatmıştı. Dostu Le Gallienne'e de şöyle demişti: “Çocuklarına masallar yazmak, her babanın görevidir.”⁷⁰

Wilde, masalları yayımlarken İrlanda'nın Protestan ulusçularını destekleyen Lady Gregory, John Synge, Yeats gibi yazarların, annesinin, babasının duygularına ortak oluyordu. Yeats'e göre, onlar, bağları dünyanın ilk topluluklarına kadar giden ve genellikle küçümsenen yazın öncesi İrlanda halk geleneklerini yansıtıyorlardı. Wilde'ın duygularını masal biçiminde anlatması ise, Matthew Arnold'un "İngilizler'in buyrukçu gerçekçiliğine karşı Kelt başkaldırısı" sözüne uygun düşüyordu. Wilde'ın kendisi de, "Yazında bayağı gerçekçilikten nefret ederim... Bir küreğe kürek diyen kişi, o küreği kullanmak zorunda bırakılmalıdır. Onun hak ettiği tek şey de odur" diyordu.

Wilde'ın masallarında bütün bir İrlanda folklorunun, söylencelerinin renkleri vardır. Söz konusu kişiler, özgürlüğü, sevgiyi, mutluluğu özleyen ezilmiş, yoksul, sıradan insanlardır. Wilde, İrlanda'nın kıtlık yıllarını görmemişti ama, o yılların öykülerini çocukken, özellikle annesinden hep dinlemişti. *The Young King* (Genç Kral) masalında yoksul halk Kral'a şunları söyler: "Üzümün suyunu biz çıkarıyoruz, ama şarabı başkaları içiyor. Buğdayı biz ekiyoruz, ama boş kilerimiz. Prangaya vurulmuşuz, ama gören yok zincirlerimizi. Köleyiz biz, ama her insan özgürdür diyorlar..."

Wilde'ın en sevdiği öyküsü, *The Portrait of Mr. W.H.* (Mr. W.H.'nin Portresi), genellikle onun denemeleri arasında sayılır. Shakespeare'in sonelerini sunduğu W.H.'nin, çok genç bir erkek oyuncu olduğu öteden beri ileri sürülmüştü. Ama *Mr. W. H.'nin Portresi'*nde Wilde, bu konuyu ele alıp özgün bir öykü biçiminde anlatıyor ve Shakespeare ile Bay W.H. arasındaki yakınlığın cinsel bir ilişki olduğunu ilk kez açıkça ileri sürüyordu. Böylece Wilde, düşmanlarının eline, ona karşı her saldırıda kullanacakları önemli bir silah vermişti. *Mr. W. H.'nin Portresi'*nde öyküyü anlatan kişi, olayları Erskine adında bir dostundan dinler. Erskine'in okuldan tanıdığı, Shakespeare oyunlarında kadın rollerine çıkan Cyril Graham, bir gün ona Shakespeare'in soneler kitabını elinde tutan on yedi yaşlarında, çok yakışıklı bir delikanlının Onaltıncı Yüzyıl'dan kalma

portresini gösterir. Cyril Graham, o gencin W. H., açık adıyla Willie Hughes olduğuna kesinlikle inanmıştır. Erskine, Cyril Graham'ın yalan söylediğini, gerçekte portreyi bir sandıkta bulmayıp kendisinin yaptırdığını bir rastlantı sonucu öğrenir. Erksine'in yalancılıkla suçladığı Graham kendini öldürür. Ama ölmeden önce Erskine'e yazdığı mektupta, savının kesinlikle doğru olduğunu, bunu dünyaya anlatma görevinin artık Erskine'e kaldığını söyler. Aradan iki yıl geçtikten sonra, bu kez Erskine, Graham'ın savını kanıtlamak için intihar edeceğini öyküyü anlatan kişiye yazar. Oysa bazı yeni kanıtlar bulunmuş, ama geç kalınmıştır; Erskine ölmüştür. Öykünün sonunda Erskine'in canına kıymadığı, veremden öldüğü anlaşılır: "İnanç uğruna kendini kurban etmek, kuşkuculuğun trajik bir biçimidir; inançla yapılamayan bir şeyi ateşle yapmaya kalkmak... Hiçbir insan doğru olduğuna inandığı bir şey için ölmek istemez. İnsanlar, doğru olmasını dileyip de, yüreklerindeki korkunun doğru bulmadığı bir şey için öler ancak..."

Mr. W.H.'nin Portresi'nde Wilde, Shakespeare'le bir çeşit duygudaşlık kuruyor, kendi duygularını da öyküye yansıtıyordu. Wilde da, Shakespeare gibi evliydi ve çocuklarıyla ilgilenen bir babaydı. İki yılı aşkın bir süredir bu rolü öylesine kusursuz sürdürmüştü ki, Whistler bile onun için "umulmadık bir burjuva" demişti. Ama Wilde, artık evlilik yaşamından çok sıkılmaya başlamıştı. Walter Pater'in "Başarısızlık, bir şeye alışmaktır"⁷¹ dediğini anımsıyor; "Kendi kişiliğinin bilincine varmak, herkesin önde gelen amacı olmalı" diye düşünüyordu. O sıralarda Kanada eski başbakanının torunu ve Senato Başkanı'nın oğlu Robert Ross'la tanışmıştı. Cambridge'te öğrenim gören Ross'un, eşcinsel olduğunu açıkça söylemesi yüzünden ailesiyle ilişkisi kesilmişti. Wilde'ın, "peri yüzlü" dediği Ross daha on yedi yaşındaydı, yaşından da küçük görünüyordu. Aralarında kurulan tutkulu dostluk, kısa sürede cinsel ilişkiye dönüşmüştü.⁷² Giderek Constance'tan uzaklaşan, eve pek uğramayan Wilde, artık "Victoria Çağı ahlakı"na yalnızca konuşmalarıyla, yazılarıyla, giyimiyle kuşamıyla değil, özel yaşamıyla da karşı çıkıyordu.

Mr. W.H.'nin Portresi'nden sonra Wilde, uzun denemeler yazmaya başladı. *The Decay of Lying* (Yalan Söylemenin Sona Ermesi), *Pen, Pencil and Poison* (Kalem, Kağıt ve Zehir), *The Critic as Artist* (Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen) ve *The Truth of Masks* (Maskelerin Gerçeği) başlıklı dört denemesi, *Intentions* (Niyetler) adlı kitapta yayımlandı. Başyapıtlarından biri sayılan *Yalan Söylemenin Sona Ermesi* denemesinde Wilde, kendi çocukları Cyril ve Vyvyan'ın (denemede Vivian diye yazılır) adlarını verdiği iki genci karşılıklı konuşturarak düşüncesini ortaya koyar. *Yalan Söylemenin Sona Ermesi*, iki yüzyıldır süregelen *Gerçekçilik Akımı*'na bir karşı çıkıştır. Wilde'a göre sanatçı, "güzel şeyler yaratan kişidir"; bu nedenle de sanat üretiminin amacı, "yalan söylemek, gerçek dışı güzel şeyler anlatmaktır." Her insan "düş gücü" ile doğar; çocuklar düş güçlerinin uydurduğu şeyleri özgürce anlatırlar. Ama giderek onlara "doğru söylemek" öğretilir; yalnızca gerçekleri anlatmak gibi "sağlıksız" bir davranış aşılır. Geçmişe dönüp bakıldığında, yüzyıllardır gerçek ile güzellik arasında bir bağlantı kurulmasına çalışılmış, ama bunlar arasında bir uyumsuzluğun bulunduğu hep görülmüştür. Örneğin İngiliz Tiyatrosu, Ortaçağ'da "soyut, dekoratif ve mitolojik" niteliktedir. Shakespeare ise, gerçeğe düşsel açıdan bakarak tiyatroya kusursuz bir anlatım getirmiştir. Oysa, Ondokuzuncu Yüzyıl melodramları, toplumsal yaşamın yüzeysel gerçeklerini sahneye aktarmakla tiyatroyu yozlaştırmış, sanattan uzaklaştırmıştır. Roman alanında da durum daha iç açıcı değildir. "Geçmişin tarihçileri, gerçek görüntüsü altında, insanlara hoş bir kurgu verirlerdi. Çağdaş romancılar, sıkıcı gerçekleri, kurgu görüntüsünde sunuyorlardı." Örneğin, Zola'nın romanlarında düş gücünden yoksun bir gerçekçilik vardır; oysa, Balzac'ın yapıtları düş gücünden kaynaklanan bir gerçekliğe dayanır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi, Wilde'ın o güne değin geliştirdiği sanat üstüne düşüncelerinin kusursuz bir anlatımıydı. Wilde'ın en başarılı yaşamöyküsünün yazarı Richard Ellmann'a göre, paradoksların kanatlandığı,

nüktelerin parladığı, dilin şıkır şıkır aktığı bu deneme, dünyanın her yanındaki *Romantik Akım* ozanlarına kıvanç vermiş, bazılarının dediği gibi *Estetikçilik*'in sanatta bir yozlaşma değil, tam tersine, bir “yeniden yücelme” olduğunu kanıtlamıştı.⁷³

“Yeşil Üstüne Bir Çalışma” dediği *Kalem, Kağıt ve Zehir* denemesinde Wilde, Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başlarında yaşamış olan Thomas Griffiths Wainewright adlı bir kişiyi ele alır. Wainewright, çağın Charles Lamb, William Hazlitt, Thomas de Quincey gibi önde gelen yazarlarıyla dostluk kurmuş, Wordsworth'ün şiirlerine düşkün, resim yapan, sanat eleştirileri yazan duyarlı bir kişidir. Wainewright, günün birinde, çok güzel bulduğu dayısının evine yerleşebilmek için onu öldürür. Daha sonra karısının annesiyle kardeşini de ortadan kaldırır. De Quincey'ye göre, Wainewright'ın öldürdüğü kişilerin sayısı hiçbir zaman ortaya çıkarılamamıştır. Sonunda Wainewright işlediği cinayetlerden ötürü değil, banka ve sigorta kuruluşlarını dolandırdığı için cezaevine düşer: “Tutuklanmış olmak, bir insanın yazarlığına aykırı bir şey değildir. Evcil erdemler, ikinci sınıf sanatçıların tanıtımında büyük yararları bulunsa bile, sanatın gerçek temelini oluşturmazlar.”

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen başlığını taşıyan denemesinde Wilde, anlatmak istediklerini bu kez Ernest ve Gilbert adını verdiği iki kişi arasındaki bir söyleşi biçiminde aktarıyordu. Ernest kamuoyunda alışılmış görüşleri savunuyor, Gilbert ise, Wilde'ın sözcülüğünü yapıyordu. Gilbert, yaşamla sanatı karşılaştırıyor, sanatın yaşamdan ne denli üstün olduğunu göstermeye çalışıyordu: Yaşam eylem demektir; eylemse rastlantılarla yönlendirilebilir ve bu nedenle sanat gibi kusursuz olamaz. Daha da önemlisi, eylem, bir karara varmayı, bir anlaşılmaya girmeyi, bir zorunluluk duymayı gerektirir, böylece özgürlükten ödün vermeye de yol açar: “Oysa, tüm nitelikli özgün yapıtlar bir bilincin, bir amacın ürünüdür. Zorunluluk duyduğu için türkü söylemez hiçbir ozan, en azından hiçbir büyük ozan... Türkü söylemeyi seçtikleri için

türkü söyler büyük ozanlar...” Bu çok uzun denemesinde Wilde, eleştirmenliği ele alıyor, sanat eleştirisinin amaçlarını irdeliyordu. Matthew Arnold’un, eleştirmenliğin görevi konusunda, nesneyi “gerçekte olduğu gibi görmektir” demesine karşın Wilde, “gerçekte olmadığı gibi görmektir” diyordu.⁷⁴ Böylece Wilde, Arnold’un önerdiği nesnel, somut bir eleştiri tutumuna karşı öznel, izlenimci bir eleştiri biçimini savunuyordu. Wilde’a göre, bir eleştirmen en az bir sanatçı kadar yaratıcı olmalı, sıradan bir sanat ürününü ele alıp bir başyapıt yaratabilmeliydi. “Üstün bir eleştiri” diyordu Wilde, “bir sanat yapıtında sanatçının ortaya koymadığı şeyleri açıklayandır.” Hatta, “eleştirmenin kendi ruhunda bulunanları yansıtır.” *Fortnightly Review* dergisinde denemeyi göklere çıkaran Frank Harris, özellikle “erdem” sorununa değinilen bölümlerin altına Platon’un bile onur duyarak imza atabileceğini söylüyordu.

Niyetler’deki *The Truth of Masks* (Maskelerin Gerçeği) başlıklı dördüncü denemeyi Wilde daha önce *Shakespeare and Stage Costume* (Shakespeare ve Sahne Giysisi) adıyla yayımlamıştı. *Maskelerin Gerçeği*’ni, birbirinden parlak öteki üç denemeye birlikte aynı yapıta koymanın anlamsızlığını sonradan Wilde da düşünmüş, yapıtın Fransızca’ya çevirisinde o denemeye yer vermemişti.

Wilde, öykülerinde, hatta bütün yapıtlarında olduğu gibi, denemelerinde de en başarılı olduğu anlatım yöntemini kullanıyor, düşüncelerini monolog ya da diyalog biçiminde açıklıyordu. *Yalan Söylemenin Sona Ermesi*’ni yazdığı günlerde Yeats’e şöyle diyordu: “Ozan olabilmek açısından aşırı şairaneyiz biz İrlandalılar... Başarısız ama parlak bir ulusuz; ne var ki, Eski Yunan’dan bu yana görülmüş en büyük konuşmacılarız...”⁷⁵ Wilde’ın denemelerinde İrlandalılar’ın İngiliz yönetimine duydukları tepkinin oluşturduğu bir başkaldırcılık vardır. Wilde, Victoria Çağı’nın ikiyüzlülüğüne, ahlakçılığına, kuralcılığına, bilgiççe sözlerine karşı saldırıya geçerken, ailesinin konumu nedeniyle çok iyi bildiği İngiliz soylu sınıfının, Londra sosyetesinin dilinden yararlanıyordu.

Asıl söylemek istediğini Wilde önce onlarınkine benzer bir deyişle gizliyor, ardından şaşırtıcı, alaylı, iğneli sözcüklerini ortaya çıkarıyordu (“Kötülükler kulaklarınızı kapayın, kötülükten söz açmayın; o zaman çağrılmazsınız hiçbir partiye!”). Alışılmış, üstünde düşünülmez olmuş büyük sözlerle de alay ediyor, paradoks yapıyor, onların yerine kesin önerilerde bulunmuyor, daha çok insanların sezgilerini, duygularını uyarıyordu. Genellikle de alıntı yapılabilir, kolay anımsanabilir tümceler kuruyordu: “Öğretim, çok takdir edilecek bir şeydir; ama bilinmeye değer hiçbir şeyin öğretilmeyeceğini zaman zaman anımsamak da yararlıdır.”

Paradokslar, karşıtlıklar, karşıt inançların alaşımları Wilde’ın kişiliğine daha çocukken yerleşmişti. Dublin’de, Wilde’ın yetiştiği ortamda, hem koyu bir ulusçuluk ve İngiliz yönetimine karşı yaygın bir tepki vardı hem de İngiliz soylularına karşı hayranlık duyuluyordu; hem Hristiyanlık ilkelerine İrlandalıları büyük bağlılık gösteriyorlar hem de çoktanrıcılık dönemlerinden kalma törelerle inançları sürdürüyorlardı; Protestanlar da, Katolikler de toplumsal yaşama egemen olmak istiyorlar, birbirleriyle savaşıyorlardı. André Gide’e göre, Wilde’ın en ustaca deyişleri, en tedirgin edici alayları, birbirinin karşıtı inançları, örneğin, çoktanrıcılığın doğalcılığıyla Hristiyan idealizmini yüz yüze getirmekten kaynaklanıyordu. Wilde’ın kendisi de, “gerçeklere paradokslarla varılabileceğini”; doğruların, karşıt öğretilerin sentezinde yattığını söylüyordu.⁷⁶ Le Gallienne de, “Wilde’ın paradoksları, dikkat çekmek için baş aşağı edilmiş gerçeklerdir” diyordu.⁷⁷

Niyetler’de yer almayan ama aynı yıl yayımlanan *Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*, Wilde’ın en çok okunan, büyük tartışmalara yol açan, güncelliğini hiç yitirmeyen, hatta bunca yıl sonra daha da değerli bulunan bir denemesidir. Wilde’ın toplumsallaşmaya karşı bireyciliği, geleneğe karşı değişimi, uyumluluğa karşı uçarılığı, kurumlaşmaya karşı başkaldırıyı ve kapitalizme karşı sosyalizmi çarpıcı bir biçimde savunduğu bu denemesi, egemen sınıfların ona sırt çevirmesine yol açtığı gibi,

Queensberry davasında Wilde'ın suçlu bulunmasının nedenlerinden de biri olmuştu.

Wilde, yalnızca sanata yeni bir bakış açısı getirmekle kalmayan, aynı zamanda bir yaşam biçimini de savunan *Estetikçi* kuramı toplumsal ve siyasal bir düşünce sistemiyle de desteklemek istiyordu. Shaw'un bir konuşmasını dinledikten sonra Wilde, aradığı dayanağı bulmuş, sosyalizmi benimsemişti. Wilde, *Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen*'de geçmiş çağlarla günün gelişmelerini *Estetikçi* açıdan irdeliyordu. *Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*'nda ise, *Estetikçi* amaçlara gelecekte, ancak sosyalizm yoluyla varılabileceğini anlatıyordu. Böylesine “iğrenç yoksulluğun, iğrenç çirkinliğin, iğrenç açlığın” bulunduğu bir dünyada, yoksullar da, varsıllar da, hiç kimse mutluluk duyamaz, kaygılardan kurtulamaz, kişiliğini geliştiremezdi. Özel mülkiyetin yarattığı rekabet, doyumsuzluk ve kıskançlık ortamında bu düzen değişemezdi. İnsanoğlu yaşam boyunca sıkıcı işlerde çalışmak, “pislik temizlemek” için yaratılmamıştı. Eski Yunan'da kölelerin yaptığı bu tür işleri, modern çağda makineler yapabiliirdi. Makinelerin, kölelik niteliğindeki işleri insanların üstünden kaldırdığı, devletin insanlara boyun eğdirmeksizin hizmet verdiği bir dünyada, Eski Yunan'la Hristiyanlık kültürlerinin sentezinden oluşan yeni bir “Helenizm” ortamı kurulabilir ve böylece bireyler “başkaları için yaşamak”tan kurtulup “kişiliklerini özgürlüğe kavuşturmayı”, “dinlenme sürelerini geliştirmeyi”, “bir sanatçı gibi yaşamayı” amaç edinebilirlerdi. Özel mülkiyetin ortadan kalkmasıyla sağlıklı bir bireyciliğe kavuşulacak, “Kimse bir şeyleri ya da bir şeylerin simgelerini biriktirmekle yaşamını tüketmeyecek”ti. İşte o zaman insanlar “gerçekten yaşayabilecek, yalnızca varolmak”la kalmayacaklardı. Ama böyle bir aşamaya kapitalizmin yöntemleriyle geçilemezdi. “Bir zamanlar demokrasiye büyük bir umutla bakılmıştı; oysa, demokrasi, kısacası, tüm halkın, halk tarafından, halk adına sopaya çekilmesi” anlamına dönüşmüştü giderek... İnsan yaşamının gerçek amaçlarına ancak sosyalizmle varılabiliirdi. Belki bu beklentiye “ütopya”

denilebilirdi; ama her “ilerlemenin, bir ütopyanın gerçekleşmesi” olduğu unutulmamalıydı. İnsan yaşamının amacı, kişiliğin özgürleştirilmesinden başka ne olabilirdi? Beklenen kültüre varıldığında günah ya da suç işlenilmeyecek, çünkü insan ruhu “daha zengin deneyimlere, daha ince duyarlılıklara, daha yeni düşünce biçimlerine kavuşacaktı.” Böylece günün ahlak anlayışıyla aşağılanan, utanç verici görülen birçok davranış ve tutku da sıradan sayılacaktı. Başarısız sistemler, insan doğasının değişmezliğine bel bağlayanlardı. Oysa değişim, insanlığın bir niteliğiydi ve evrim değişimle gerçekleşebilirdi. “Evrim, yaşamın yasasıdır ve bireyciliğe yönelmeyen hiçbir evrim yoktur. Bu eğilimin ortaya çıkmadığı durumlar ya gelişmenin durdurulması ya hastalık ya da ölüm demektir” diyordu, Wilde.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu yayımlanır yayımlanmaz sosyalist yazarlar deneme üstüne eleştirilerini yağdırdılar. Bu deneme sosyalizmin değil, bireyciliğin savunusuydu; Wilde’ın yeni bir paradoksuydu. Sosyalist bir toplumda bireyler birer sanatçı gibi nasıl yaşayabilirlerdi? Wilde’ın anlattığı gibi bir toplumda eşitlik nasıl kurulabilir, yönetim nasıl sağlanabilirdi?

Gerçekte, daha 1846’da Marx ve Engels, komünist bir devlette, yerel ya da ulusal görüşlerin baskısının kalkacağını; her bireyin görevli olduğu iş yanında, resim ya da başka bir sanat dalında çalışacağını yazmışlardı.⁷⁸ Engels, “bireyciliğin”, hatta “bencilliğin” kişilik gelişimindeki önemi üstünde durmuştu.⁷⁹ Daha sonraları Troçki, sosyalist bir devlette bireyciliğin desteklenmeyeceği ya da sanat alanındaki gelişmelerin hızlanmayacağını düşündürecek hiçbir neden bulunmadığını belirtmiş,⁸⁰ ***Yazın ve Devrim*** adındaki denemesinde, sosyalist toplumda insanların ölçülemeyecek oranda güçlenip zihinsel yeteneklerini geliştireceklerini, bedenlerinin daha kıvrak, hareketlerinin daha ritmik, seslerinin müziğe daha uyumlu olacağını yazmıştı. Wilde’ın dostu, ilk İngiliz “Marksist” sayılan William Morris de şunları söylemişti, sosyalist toplum üstüne: “İnsanlar çalışmaktan kaçmak yerine, çalışmayı arayacaklar. ... O zaman sanatın yeniden doğuşu gerçekleşecek. ... Çalışma

yeri de bir sanat okuluna dönüşecek.”⁸¹

Wilde’in sosyalizme bakışı, Shaw ve Fabianlılar’ın görüşlerine birçok yönden benziyordu: O da Fabianlılar gibi, sosyalist toplumu bir devrimle, iktidarın işçi sınıfının egemenliği altına girmesiyle gerçekleşecek siyasal bir düzen değil, yürürlükteki ahlak anlayışını, geleneksel tutum ve inançları evrimle değiştirecek yeni bir kültür olarak görüyordu. Shaw’un *Everybody’s Political What’s What* (Herkes İçin Siyasal Sözlük) yapıtındaki sosyalizm üstüne şu özetine de Wilde, geniş ölçüde katılıyordu: “Ekonomistlerin savurganlık ve düzensizliğe, estetikçilerin çirkinlik ve iğrençliğe, hukukçuların adaletsizliğe, hekimlerin hastalığa, ermişlerin yedi büyük günaha karşı tepkisidir sosyalizm. Yazık ki, bunu iyice anlamak kolay olmuyor.” Wilde da şöyle diyordu: “Hiç önemli değildir insanları sosyalist yapmak; ama büyük bir şeydir sosyalizmi insancıl yapmak...”

Shaw da, Wilde gibi, *Man and Superman* (İnsan ve Üstün İnsan) oyununu yazdığı dönemde (1903) yürürlükteki demokrasiden beklentilerini yitirmeye başlamıştı. Shaw şöyle diyordu o yapıtında: “Demokrasi, düzenbaz bir azınlık tarafından atanma yerine, yetersiz bir çoğunluk tarafından seçilmeyi getirmiştir. ... Bir zamanlar krallara dalkavukluk yapmayı öğrenmek zorunda olan politikacılar, şimdi de seçmenleri büyülemeyi, eğlendirmeyi, kandırmayı, aldatmayı, korkutmayı ya da onlara şirin görünmeyi öğrenmek zorundalar. ... Demokrasi dediğimiz siyasal deney, düzeysiz, kötü yönetimin son sığınağıdır.” O da sosyalizmle gerçekleştirilecek bir evrimle yeni bir uygarlığın kurulabileceğini düşünüyor, ama böyle bir uygarlığa varılamazsa, evrimin çok daha ötelere gidebileceğini *Back to Methuselah* (Methuselah’a Dönüş) adlı yapıtında dile getiriyordu: “Doğa, insan deneyini savunmak zorunda değildir: Bu deney, alınan sonuçlara göre ya ayakta kalacak ya da yok olup gidecektir. İnsanoğlu gerekeni yapmazsa, bir başka deneye girecektir doğa...”

Wilde'ın Marksçılar'a da, Fabiancılar'a da karşı çıktığı konuyla devletçilikti; üretim araçlarının kamulaştırılmasıydı. Wilde, sosyalist devlette mülkiyet sorununa elbette başka bir çözüm öneremiyordu; ama merkezci bir yönetimin, bürokrasinin büyük güç kazanmasının sakıncalarını yalın bir biçimde ortaya koyuyordu: “Nerede merkezcilik varsa, orada budalalık vardır. Modern yaşamda insanlık dışı olan, bürokrasidir”; “Sosyalizm otoriter olursa, hükümetler varolan siyasal güçleri kadar ekonomik güçle de donatılırlarsa, tek sözle, endüstriyel bir tiranlık belirecekse, o zaman insanoğlunun son devleti, ilk devletinden de kötü olacaktır...”

Hegerci, Freudcu ve Marksçı kavramlardan bir sentez oluşturmaya çalışan, Batı toplumlarının baskıcı bir nitelik taşıdığını, bu toplumlardaki insanların mal bolluğuyla uyuşturulup düşünsel ve ruhsal bakımdan köle durumuna getirildiklerini, gerçekte devrimci gücün proletarya değil, öğrencilerle aydınlar olduğunu ileri süren ve düşünceleri 1968'deki Batı Berlin ve Paris'teki öğrenci eylemlerine yol açan Herbert Marcuse, daha 1940'ların başında şunları söylüyordu: Modern teknolojinin toplumsal alana uygulanmasıyla insanlar kendilerini geçindirmek, toplumsal görevlerini yerine getirmek için giderek daha az zaman ve enerji tüketeceklerdir. Böylece, “insanlık bilinci” daha bireyselleşecek, gereksinimlerin ötesine geçtikten sonra da kişiler, aralarındaki ayrılıkları daha rahat ortaya koyabilecekler, daha özgürce kendi duygularını oluşturup kendilerini istedikleri gibi açıklayabilecekler, tutkularının peşinden gidebileceklerdi. “Rekabete dayalı verimliliğin zincirlerinden kurtulduktan sonra, insanların tadını çıkaracakları bir yaşamda kendilerini sürekli geliştireceklerini” söyleyen Marcuse,⁸² Wilde'ın bireycilikle sosyalizmin ilişkileri üstüne düşüncelerine büyük oranda katılıyordu. Wilde'ın otoriter, merkezci bir sosyalist yönetimin ne denli sakıncalı olabileceğini anlattığı *Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh* denemesinin yayımlanmasından kırk bir yıl sonra, Shaw 1932'de, SSCB'ye gittiğinde, oradaki düzeni “Papalık”a benzetmiş, Leningrad'da Lenin üstüne yaptığı bir konuşmayı

şöyle bitirmişti: “Bu deney başarısız olur ve yıkılırsa, hüzün içinde size elveda demek zorunda kalacağım dostlarım...”

1980’lerden sonra dünyadaki gelişmeler, özellikle SSCB ve tüm Doğu Avrupa’daki dönüşümler, Batı Avrupa’nın sosyalist partilerinde beliren kuramsal değişimler, Wilde’in daha yüzyıl önce, sanatçı sezgisiyle ileri sürdüğü düşüncelerinde ne denli öngörülü olabildiğini ortaya koyuyordu. 1880’lerde Shaw’un yönettiği Fabian Derneği kitapçıklarının Ekim 1996’da yayımlanan 577’nci sayısında “Sosyalizmin Yeni Sorunları” başlığı altında şöyle deniliyordu: “Yurttaşlarını destekleyici bir toplum oluşturulmadan hiçbir birey doyuma ulaşamayacağı gibi, her kişinin bireyselliğine gerekli saygı gösterilmeden de hiçbir toplum sağlıklı bir yapıya kavuşamaz.” *Dorian Gray’in Portresi*’nde dediği gibi, “Bir inancı ya da bir sistemi açıkça benimseyerek aklının gelişmesini durdurmak yanlısına hiç düşmemişti” Wilde. Yirminci Yüzyıl sonlarında daha öne çıkan “Yeşiller”, Wilde’in sosyalizm anlayışına daha uygun bir kapitalizm karşıtı akım olarak görünüyordu.

1880’ler sonlarına doğru Wilde, *Estetikçi Akım*’ın plastik sanatlarda birçok yapıtlar ortaya koyabildiğini, ama yazın alanında henüz bir örnek veremediğini düşünüyordu. Kendisi de *Estetikçilik* üstüne denemeler yazmış, konuşmalar yapmış, eleştirilerinde konuları *Estetikçi* açıdan ele almış, ama bu görüşü yansıtan, örneğin bir roman yazmamıştı. Bir süredir dostu ressam Basil Ward’un söylediği bir sözü sürekli düşünüyordu: Ward, Wilde’in portresini yaparken, “Sen hep aynı kalsaydın da, senin yerine portren değişip yaşlansaydı bu ne müthiş bir şey olurdu” demişti.⁸³ Bu söz, Wilde’in estetçi bir özdeyişini akla getiriyordu: “Bir sanat yapıtı durumuna gelmektir yaşamın amacı.” Wilde, romanın konusunu bulmuştu artık: Yazın tarihinde birçok kez ele alınan, genç kalmak uğruna ruhunu şeytana satma konusunu yepyeni bir biçimde işleyecekti. İçindeki narsist (özsever) duyguları daha önce de öykülerinde dile getirmiş, yüzlerin portrelere, aynalara, sulara yansımalarını anlatmıştı. Örneğin, *The Birthday of the Infanta* (İspanyol Prensesi’nin Doğum Günü) adlı masalında, aynada

kendini gören cüce, kederinden ölüyordu. Gide'e anlattığı bir öyküde, nergis çiçeği her gün ırmağın kıyısında eğilip suda saatlerce kendine bakarken, ırmak da nergisin gözlerinde kendi yansımasını izliyordu.⁸⁴ *Yalan Söylemenin Sona Ermesi* denemesinde ise, maskelerin ardındaki yüzlerden söz etmiş, "Sanatın doğayı değil, doğanın sanatı yansıttığı"nı öne sürmüştü.

Dorian Gray adını verdiği romandaki başkışilerin kimliğini Wilde şöyle açıklıyordu: "Basil Hallward, sanıyorum, benim. Lord Henry, dünyanın beni tanıdığı gibi bir kişi. Dorian ise, belki başka bir çağda olmak istediğim bir insan..."⁸⁵ Ama Wilde'ı yakından tanıyanlara göre, Dorian Gray gerçekte, sanat dergilerinde yazıları çıkmaya başlayan, Wilde'ın hayranlık duyduğu yakışıklı bir genci, John Gray'i simgeliyordu.⁸⁶ Sonraları Wilde'ın eşcinsel ilişkilere girdiği ilk kişinin John Gray olduğu da söylenmişti. Norbert Kohl'un *Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel* (Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları) kitabındaki yorumuna göre de, romandaki başkışilerin üçü de, Oscar Wilde'ın karmaşık kişiliğinin bir yanını yansıtıyorlardı: Hallward, ahlakçı yanını; Lord Henry, maskesini taktığı zamanlardaki kişiliğini; Dorian Gray ise, bilinçaltı dürtülerini... Wilde, "Dorian Gray'deki kişilerin yaşam biçimi, tıpkı benimkine benziyor: Hep konuşuyorlar, hiç hareket etmiyorlar" diyordu. Bir gün de bir dostuna, şöyle söylemişti: "Devinimi yansıtamıyorum ben", *Dorian Gray*'de de "kişiler koltuklara oturup yalnız çene çalışıyorlar..."

Dorian Gray, 1890 yılının Haziran ayında, Birleşik Amerika'da *Lippincott's Monthly Magazine* dergisinde bölüm bölüm yayımlanmaya başlamıştı. Romanda, Lord Henry Wotton, ressam dostu Basil Hallward'ın atölyesinde, yirmi yaşlarında çok güzel bir gencin portresini görünce hemen onunla tanışmak ister. Hallward, resmini yaptığı Dorian Gray'e bağlılık duymaktadır ve Lord Henry'nin ona kötü bir örnek olmasından korkmaktadır. Gerçekten de, Dorian, kendisinden on yaş büyük olan, aşırı bireyci, nükteli, çarpıcı konuşmalar

yapan Lord Henry'nin etkisinde kalır. Dorian'ın kendisinin de hiç bilmediği, ruhunda saklı düşüncelerin, tutkuların, isteklerin bilincine varması için onu yönlendiren Lord Henry şöyle sözler eder: “Yaşam, sinirler, kaslar ve yavaş yavaş oluşan hücrelerin sorunudur. Düşünceler kendilerini orada gizlerler ve tutkular orada düşler kurarlar. ... Günahtan kurtulmanın tek yolu, ona boyun eğmektir. Direnirseniz, ruhunuz giderek hastalanır. ... Keyfin anısından ya da pişmanlık duymanın lüksünden başka geride hiçbir şey kalmaz...”

Dorian Gray, giderek yaşlanacağını, çirkinleşeceğini, portresininse hep genç ve güzel kalacağını düşündükçe portresiyle yer değiştirmek, bir sanat yapıtı gibi kalmak uğruna ruhunun cehennemlik olmasını bile kabullenir. Faust'a benzer bir biçimde şeytanla anlaşma yapmıştır. O sıralarda gittiği üçüncü sınıf bir tiyatrodaki Shakespeare oyunlarının başkişilerini oynayan olağanüstü yetenekli Sibyl Vane'e âşık olur ve onunla evlenir. Dorian, olaya *Estetikçi* bir açıdan bakmaktadır: “Bir şiir kişisine tutulmuş, eşi olan kişiyi bir Shakespeare oyunundan almıştır.” Ama kısa sürede gerçekle karşı karşıya kalır: Sibyl Vane ne Ophelia, ne Imogen ne de Desdemona'dır; yalnızca bir oyuncudur. Üstelik de Dorian'a âşık olduğundan beri düşler yerine gerçekleri seçmiş, gizemliliğini yitirmiş, oyunlardaki kişilikleri yansıtamaz, izleyicileri etkileyemez olmuştur. Dorian, ona, acımasızca, “Sanat dışında sen bir hiçsin” deyince, kadın kendisini öldürür. Lord Henry'ye göre, Sybil gerçekte “hiç yaşamamış, bu nedenle de ölmemiştir.” Dorian ise, Sybil'in yaşamdan ayrılıp sanat alanına geçtiğini düşünmektedir. Lord Henry ruhun varlığına inanmıyor, sanatın bir hastalık, aşkınsa bir yanılsama olduğunu düşünüyordur. Lord Henry, Dorian'a bir roman armağan etmiştir. Romanın adı belli değildir, ama içeriğinden Huysmans'ın *A Rebours* (Tersine) adlı yapıtı olduğunu anlarız. *A Rebours*, Pater'in *Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler* kitabından sonra Wilde'in en sevdiği yapıttır. Bir ailenin son temsilcisi, bıkkın bir soylunun estetik çöküşünü ele alan *A Rebours*, Wilde'in 1884'te Paris'e balayına gittiği sırada yayımlanmış, Valéry yapıtın,

kendisinin “İncil”i olduğunu duyurmuş, Whistler’le Wilde da ona katılmışlardır. Dorian, “zehir kitap” dediği *A Rebours*’ün etkisinden bir türlü kurtulamadığını söylemektedir. Oysa Lord Henry, sanatın yaşamdaki davranışları etkilemediğine, hatta insanın eyleme girişme isteğini yok ettiğine inanır; “Dünyanın ahlaka aykırı bulduğu kitaplar, dünyaya kendi utancını yansıtan kitaplardır” der. Ama kendisi de çok genç yaşından beri bir yapıtın hâlâ etkisinden kurtulamamıştır: Bu yapıtın, Wilde’ın “altın kitabım” dediği, Pater’in *Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler* olduğunu, Lord Henry’nin söylediği alıntılardan anlarız. Dorian giderek, Robert Louis Stevenson’ın *Dr. Jekyll and Mr. Hyde*’ındaki gibi, çifte kişilik yaşamaktadır. Bir gün portresine bakınca şaşırıp kalır: Onun vicdanını yansıtan portrede kırıksıklıklar başlamıştır.

Dorian’ın geceleri kılık değiştirerek sürdürdüğü, kimsenin bilmediği bir yaşamı vardır artık. Onun çekiciliğine kapılan birçok kadın ve erkek mutsuzluğa sürüklenir. Bir yandan yüzlerce incinin süslediği giysilerle yüksek sosyetenin maskeli balolarına katılır; bir yandan da en yoksul mahallelerde esrarkeşler, suçlularla düşüp kalktığı söylenir. O sırada evinin tavan arasında gizlediği portrede korkunç değişiklikler olmaktadır. Otuz sekiz yaşına gelmesine karşın kendisi gencecik, olağanüstü güzel görünürken, vicdanını yansıtan portredeki yüzü yalnız yaşlanmakla kalmayıp gittikçe çirkinleşmekte, hayvana benzer bir görünüşe bürünmektedir. Basil Hallward, Dorian’ın yaşamı üstüne söylentileri duyunca, bir gece evine, onu görmeye gider. Dorian, ruhunun ne duruma geldiğini göstermek için Hallward’u neredeyse sürükleyerek tavan arasına götürür. Şaşkınlık içindeki Hallward’u, böyle uğursuzluk getiren bir portreyi yaptığı için orada bıçaklayıp öldürür. Şantaj yaparak bir bilim adamı dostunun kendisine yardım etmesini sağlayan Dorian, Hallward’un cesedini ortadan kaldırır. Bütün gece çok rahat uyuyup kalktıktan sonra, sanatın kişisellikten, ahlak anlayışlarından bağımsız olmasını savunan Gautier’nin resim sanatından esinlenerek yazdığı şiirlerini içeren *Émaux et*

Camées (Mine ve Kamöyö) adlı kitabı okur. Öte yandan, bilim adamı dostu, onunla birlikte işlediği suçun utancına dayanamayıp kendisini öldürür. Bir gece yine kentin batakhanelerinde dolaşırken, Sibyl Vane'in erkek kardeşiyle karşılaşır. James Vane, Sibyl'ın ölümüne neden olan Dorian'dan öğ almaya ant içmiştir. Dorian'ın peşine düşüp onu konuk olduğu şatoya kadar izleyen James Vane, bir av sırasında kaza kurşunuyla vurulup ölür.

Dorian Gray'in artık korkmasını gerektiren hiçbir şey kalmamıştır. İnsanlara iyilik yaparak portresini önceki durumuna getirebileceğini ummaktadır. Bunun gerçekleşmediğini, hatta portrenin giderek daha da iğrenç olduğunu görünce, Hallward'u vurduğu bıçağı kapıp tabloyu parçalar: Korkunç bir çığlık duyulur; evde hizmet edenler koşup geldiklerinde, yerde çok çirkin ve yaşlı bir adamın yattığını görürler. Portreyse ilk yapıldığı günkü gibi genç ve güzeldir: "Yazamadığı şiiri yaşamıştı o. Başkalarıysa, gerçekleştirmeye cesaret edemedikleri şiirleri yazıyorlardı..."

Dorian Gray'in Portresi, yalnızca ilk *Estetikçi* roman değil, aynı zamanda İngiliz yazınında eşcinsellikten söz eden ilk romanlardan biridir.⁸⁷ Wilde, çok sevdiği Balzac'ın Lucien de Rubempré'si kadar, Dorian'ın da ünlü olmasını istiyordu; istediği oldu da... Roman, *Lippincott's* dergisinde yayımlandığı anda kıyamet koptu! Tüm basın, günlük gazeteler, dergiler el ele verip Wilde'a saldırdılar: "Wildest" ("en çılgın" anlamına gelir), "tiksindirici", "cafcaflı bayağılık", "pislikte aranan tat", "alevlere atılmalı", "kokuşmuşluk", "gübre yığınlarının eşelenmesi", "gençleri zehirleyecek bir yapıt", "ahlakı korumakla görevli örgütler dava açmalı"... 1907 yılında Stuart Mason, *Oscar Wilde: Art and Morality, A Record of the Discussion which Followed the Publication of Dorian Gray* (Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak, Dorian Gray'in Yayımlanmasından Sonra Çıkan Tartışmaların Belgeleri) adıyla o dönemde basında çıkan yazıları derlediği koskoca bir kitap yayımlamıştı.

Wilde'in eşi Constance, *Dorian Gray*'in yayımlanmasından sonra, kimsenin onlarla görüşmek istemediğini belirtiyordu. Annesi Lady Wilde ise, *Dorian* için "Çağdaş yazının en olağanüstü ürünü... Son bölümünü okurken bayılacaktım nerdeyse" diyordu.⁸⁸ Pater ise, *Dorian* yayımlandığında bir düşünce ileri sürmekten kaçınmış, ama daha sonra, yapıtta ruhsal çirkinliğin bedensel çirkinliğe yol açığının anlatılmasıyla, açık seçik bir ahlak dersi verildiğini yazmıştı. Wilde'in çevresindeki sanatçılar da romanı göklere çıkarıyorlardı. Max Beerbohm, *Dorian* üstüne bir balad, başka bir dostu Lionel Johnson da Latince bir şiir yazmıştı. Mallarmé, *Simgecilik*'in önemli bir yapıtı olarak gördüğü *Dorian*'dan çok etkilendiğini, Wilde'in yaşamla sanat, gerçeklikle düşsellik arasındaki ilişkiler üstündeki düşüncelerine katıldığını belirtiyor ve şöyle diyordu: "Bu yapıtın uyandırdığı düşler, duyurduğu bilinmedik kokular, insan ruhunda fırtınalar yaratıyor."⁸⁹

Wilde gibi, Pater'e büyük bir saygı duyan ozan ve eleştirmen Lionel Johnson'un, genç bir Oxford öğrencisine olaylı romanı hemen okumasını önermesi sonucunda, Queensberry Markisi'nin küçük oğlu olan Lord Alfred Douglas adındaki genç, *Dorian Gray*'i ardı ardına tam on dört kez okumuştur. Wilde, ozan olmak istediğini söyleyen Lord Douglas'la tanışır tanışmaz ona büyük bir yakınlık duymuş, çalışmalarında kendisine yardımcı olabileceğini söylemişti. Lord Douglas, John Gray'den bile daha yakışıklı, ama ondan da yeteneksizdi. Üstelik, Lord Douglas'ın ileri ölçüde şımarık, bencil, kendini beğenmiş, acımasız, küstah biri olduğu söyleniyordu. Ama Wilde söylenenlere hiç aldırmıyor; gözü, gencin güzelliğinden başka bir şey görmüyordu.

Dorian Gray üstüne basında çıkan düzeysiz eleştirilere Wilde özetle şöyle yanıtlar veriyordu: "Sanat alanıyla ahlak alanı birbirinden ayrı, bambaşka alanlardır. ... Bir yapıtın ahlaka aykırı olduğu söylenmedikçe, sanat yapıtına ilgi göstermez İngilizler. ... Anlatılan öykü, süsleme sanatı üstüne bir denemedir: Sıradan gerçekçiliğin yabanıl kabalığına karşı bir

tepki... Yapıtın zehirli olduğunu söyleyebilirsiniz, ama kusursuzluğunu da yadsıyamazsınız: Sanatçıların amacı, kusursuzluktur. ... Evet, çok kötü bir ahlak var *Dorian Gray*'de; ama kösnü düşkünlerinin bulamayacağı, aklı sağlıklı herkesin görebileceği bir ahlak. Bu bir sanatsal yanılğı mıdır? Korkarım ki öyle. Yapıttaki tek yanılğı budur. ... Bilinen ya da bilinmeyen her şey sanatın işidir; bir Londra gazetesinin yayın yönetimi bile, konu seçiminde sanatın özgürlüğünü engelleyemez. ... Suçlu ve bilgisiz sınıfların, gazeteden başka bir şey okuduklarını sanmıyorum. Onların yazılarını anlamaları da olası değil elbet. ... Bir sanat yapıtını yaratırken alınan haz, tümüyle kişisel bir tattır ve o tat için insan bir şey yaratır... Yapıtlarım çok az sayıda kişinin hoşuna gitse bile kıvanç duyarım bundan. Kimsenin hoşuna gitmezse, bundan da acı duymam. Kalabalığa gelince: Popüler bir romancı olmak gibi bir isteğim yok benim. Öylesi çok kolay olurdu. ... Dorian Gray'de herkes kendi günahını görür: Dorian Gray'in günahlarının neler olduğunu kimse bulamaz; bulanlar, kendi günahlarını yanlarında getirenlerdir. ... Gerçekte sanat, izleyicisini yansıtır, yaşamı değil."

Wilde, kendisine yapılan hücumları yanıtlamak amacıyla, *Dogmas for the Use of the Aged* (Yaşlıların Kullanımı İçin Dogmalar) başlığı altında topladığı bir dizi özdeyiş yazmıştı. Daha sonra bu özdeyişleri geliştirip *Dorian Gray'e Önsöz* olarak, *Fortnightly Review*'da yayımlatmıştı. Sanat anlayışını çok yalın bir biçimde açıkladığı yirmi kadar özdeyişten oluşan bu bildiri, *Lippincott's* dergisinde de yayımlanmasından bir yıl sonra, Londra'da kitap biçiminde çıkan romana da önsöz olarak eklendi.

Wilde, Paris gezilerinin birinde, André Gide'le 1891'in Aralık ayında tanışmıştı. İkisi, üç hafta boyunca her gün buluşup saatlerce konuşmuşlardı. Wilde'ın anlattığı öyküleri Gide hayranlıkla dinliyordu. Aralarındaki ilişki giderek bir çeşit Dorian Gray'le Lord Henry'nin ilişkisine benzemeye başlamıştı ("Ruhu bir an için olağanüstü bir kişiliğe yansıyor, sonra kendi düşünceleri gençliğin müziği ve tutkusuyla birleşip gerisin

geriye yankı yapıyordu.”). O günlerde Wilde otuz üç, Gide ise yirmi iki yaşındaydı. Sanata bakış açıları birbirine çok benziyordu. Verlaine, Rimbaud, Mallarmé gibi ozanların başını çektiği *Simgeci Akım*’ı Gide de benimsemişti. *Mercure de France* dergisinde 1910’da yayınladığı *Oscar Wilde* üstüne anılarında, onunla tanıştığı günlerdeki izlenimlerini Gide şöyle dile getiriyordu: “Konuşma ve davranışlarında zafer kazanmış biri gibiydi. Onun için başarı o kadar kolaydı ki, yalnızca elini uzatmakla ulaşabilirdi. Yapıtları şaşırtıcı ve çekiciydi. Londra’da herkes oyunlarından söz ediyordu. Zengindi, uzun boyluydu, mutluluk ve ünle doluydu. Bazıları onu Asyalı Bacchus’a, başkaları bir Roma imparatoruna, kimi de Appollon’a benzetiyordu.” Yazar Jules Renard anılarında, Gide’in o günlerde Wilde’a büyük bir sevgiyle bağlandığını söyler.⁹⁰ Wilde’ın Paris’ten ayrılmasından sonra bunalıma giren Gide, Wilde’la birlikteyken allak bullak olduğunu, “bilmediği duygulara kapıldığını, ama onları bir düzene sokamadığını” *Journal*’inde (Günlük) belirtmiş, Valéry’ye mektuplarında da dile getirmişti.

Gide, katı bir Protestan eğitimi görmüştü (Wilde’a göre, Fransa’daki Protestanlık İrlanda’dakinden de beterdi) ve aşırı dinci annesinin baskısı altında kalmıştı. Yıllarca sonra, 1926’da yazdığı *Les Faux-Monnayeurs* (Kalpazanlar) adlı romanında Gide, *Simgeci Akım*’ın estetik açıdan yeni bir yaklaşım getirebildiğini, ama etik açıdan yaşama hiçbir değişik bakış önermediğini belirtmişti. Wilde, sanatçı yaşamının dünyada bilinen en bireyci yaşantı olduğunu, bir sanatçının kendi alanında ne kadar gelişirse, İsa’ya o denli yaklaşabileceğini söylüyordu. *De Profundis*’te de şöyle diyordu: “Paris’te bir kafede otururken, André Gide’e, Platon’un ve İsa’nın sanat alanına aktarılamayacak ve orada tam anlamını bulamayacak tek bir söz söylemediklerine inandığımı anlatmıştım. ... İsa, sanat dünyasındaki yaratıcılığın tek gizi olan düşsel duygusallığın insan ilişkilerinin her alanda geçerli olduğunu biliyordu.” Wilde, hem estetik hem de etik açıdan bir tutum öneren *Estetikçi* düşüncüyü Gide’e açıklıyordu. Gide de giderek

eşcinselliğinin bilincine varıyor, baskılardan kurtulmak, ruhunu özgürlüğe kavuşturmak istiyordu. Bir süre sonra Gide, Fransa'daki çevresinin tutuculuğundan kaçıp Kuzey Afrika'ya göçmüştü.

Queensberry davasından birkaç ay önce, 1895'in Ocak ayında Gide, Cezayir'de Wilde ve Lord Douglas'la karşılaşmıştı. Wilde'a, Londra'ya dönmemesini önermiş, Queensberry Markisi'nin yapabileceklerini düşünmesini söylemişti. Wilde'ın yanıtıysa şöyle olmuştu: “İnsan olacakları bilmemeli hiçbir zaman. ... Gidilebilecek kadar ileriye gitmeliyim. Gidemiyorum oysa... Bir şeyler olmalı... Başka bir şey...” Wilde'ın Reading Zindanı'ndan sonra yerleştiği Dieppe yakınındaki Berneval köyüne, onunla görüşmeye giden Gide, Cezayir'de söylediklerinin gerçek anlamını öğrenmek istemişti. Wilde da, “Bir yıkımla karşılaşacağımı biliyordum. Bu ya da başkası, bir felaket bekliyordum. ... Daha ileriye gidemezdi, daha uzun süremezdi. Bu yüzden bitmesi gerekiyordu. Cezaevi tümüyle değiştirdi beni. ... Acıma duygusu girdi büsbütün kırılan kalbime; sevmeye duygusunun yeryüzündeki en büyük, en güzel şey olduğunu anladım sonunda...” demişti.

Wilde ve Gide son kez, Wilde'ın ölümünden birkaç ay önce Paris'te karşılaşmışlardı. Wilde bitkin ve perişan görünüyordu. 30 Kasım 1900'de ölen Wilde'ın, St. Germain-des-Prés'den kaldırılıp Bagneux mezarlığına götürülen cenazesinin ardından giden çok az kişiden biri de Gide'di. *Mercure de France*'ta yayımladığı, sonra da *Oscar Wilde* adındaki bir kitapta topladığı anılarında Gide, Wilde'ın “Tüm dehamı yaşamıma koydum; yapıtlarıma ise, yalnızca yeteneğimi” dediğini yeniden anımsatıyor ve şunları dile getiriyordu: “Gerçekten de, Eski Yunan düşünürlerine benzer bir biçimde bilgeliğini yazılarından çok, yaşamında ve konuşmalarında gösteriyor; su üstüne yazı yazar gibi, düşündüklerini insanların akışkan belleğine bırakıyordu. Onu benden iyi tanıyanlar yaşamını anlatsınlar; konuşmalarını büyük bir ilgiyle dinlemiş biri olarak, ancak birkaç kişisel anıyı yazıyorum ben...” (Wilde'ın Gide'e anlattığı öykülerden bazıları, Sekizinci Bölüm'de “André Gide'e Anlattıkları” başlığıyla verilmiştir.)

1892 yılına gelindiğinde, Wilde'ın *Mutlu Prens* ve *Narlı Ev* yapıtlarındaki masalları, *Lord Arthur Savile'in Suçu*'ndaki öyküleri, *Niyetler*'deki denemeleri büyük bir ilgi yaratmış; *Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu* denemesiyle *Dorian Gray'in Portresi* adlı romanı yalnız yazın dünyasında değil, kamuoyunda da uzun tartışmalara yol açmış, olaylara neden olmuştu. *Vera ya da Nihilistler* ile *Padua Düşesi* oyunlarıysa hiç başarı sağlayamamış, *Salome* de sansürü aşamamıştı. Oysa Wilde gibi bir söz, bir konuşma ustasının her şeyden önce tiyatro alanında üstün yapıtlar ortaya koyması beklenirdi. Dönemin ünlü yönetmen oyuncularından Sir Henry Irving ve Sir Herbert Beerbohm Tree'nin yanı sıra parlamaya başlayan başka bir yönetmen oyuncu olan George Alexander, Wilde'dan *Vera* gibi yabancı bir ülkede geçen bir olayı ya da *Padua Düşesi* ve *Salome* gibi tarihten alınan konuları değil de, çağın İngiliz toplumunu yansıtan “modern bir komedi” yazmasını istemişti.⁹¹

Wilde'ın yazdığı ilk komedi, *Lady Windermere's Fan* (Lady Windermere'in Yelpazesi) 20 Şubat 1892'de St. James's Tiyatrosu'nda açılmıştı. Biletler çok önceden satılmış, Londra'nın birçok ileri gelenleri galaya katılmıştı. *New York Times*, “Yıllardır hiçbir oyunun açılışında bu düzeyde izleyici bir araya gelmedi” diyordu. Perde kapandıktan sonra coşkulu alkışlar sürüp gitmiş, Wilde sahneye çıkıncaya değin de hiç durmamıştı. Wilde, yakasında yeşil karanfil, eldivenli elinde yanan sigarasıyla yavaş yavaş sahnenin ortasına yürümüş ve şunları söylemişti:

“Bayanlar baylar, bu gece büyük bir keyif duydum. Oyuncular, güzel bir oyunun hoş bir yorumunu yaptılar; sizin değerlendirmeleriniz de çok akılcıydı... Oyunun neredeyse düşündüğüm kadar üstün bir yapıt olduğuna beni inandıran gösterinizden ötürü sizi kutluyorum.”⁹² Bu sözlerden sonra alkışlar, çığlıklar daha da artmıştı.

Wilde'ın konuşmasına ve sahneye çıkış biçimine tepki gösterenler de olmuş; basında, “Sigarayla sahneye çıkması, kendini beğenmişliğinden de daha çirkin bir saygısızlıktı” gibi

başlıklar kullanılmıştı. Wilde'ın, Robert Ross'la yaptığı bir söyleşide, bu gibi eleştirilere verdiği yanıtta, başta Galler Prensi, birçok yazar ve sanatsever yürekten katılmıştı: "Eskiden yazarlar, anlayışlı dostları açılışa katılıp oyuna destek verdikleri için sahneye çıkıp onlara teşekkürlerini sunarlardı. Sevinerek söyleyeyim ki, ben bu tür şeyleri değiştiriyorum artık... Bir sanatçı, kamuoyunun bir hizmetlisi durumuna düşürülemez. Elbette sanatçıların ve sanatseverlerin oyunuma verdikleri kültürel desteği çok değerli buluyorum; ama aynı zamanda yapıtım karşısında riyakârların alçakgönüllü, yeteneksizlerin de saygılı davranmalarını bekliyorum. Kendine aşırı güven duymak, yalnızca sanatçıların hem görevi hem de ayrıcalığıdır..."⁹³

Lady Windermere'in Yelpazesi, oyuna adını veren genç kadının yirmi bir yaşına girdiği günle ertesi gün arasında, yirmi dört saat içinde geçen olayları anlatır. Lord Windermere, doğum günü dolayısıyla eşine bir yelpaze armağan etmiştir. Lady Windermere, o dönemdeki yüksek sosyetenin kadınlarına benzemeyen erdemli, eşine bağlı bir kişidir. Kendisine tutkun olan Lord Darlington'a hiç yüz vermez. O sıralarda Lord Windermere'in Bayan Erlynne adında, kendisinden çok daha yaşlı, geçmiş karanlık bir kadınla ilişkisi bulunduğu söylentileri almış yürümüştür. Dedikoduları duyan Lady Windermere, eşinin Bayan Erlynne'e büyük ödemeler yaptığını öğrenince aldatıldığına inanır ve altı aylık çocuğunu bırakıp Lord Darlington'un evine gider. Gerçekte Bayan Erlynne, Lady Windermere'in hiç görmediği, çoktan öldüğünü sandığı annesidir. Kızının düştüğü yanılgıya o da yirmi yıl önce düşmüş, eşini, çocuğunu bırakıp sevdiği adama kaçmıştır. İkinci eşinden de ayrıldıktan sonra türlü serüvenler yaşamış, o günlerde de Lord Windermere'den para sızdırmaya kalkmıştır. Ama kendisinin başına gelenlerin kızının da başına gelmekte olduğunu görünce, onun söylentilere kulak asmayıp evine dönmesini sağlar. Lady Windermere, gerçek kimliğini hiçbir zaman öğrenemeyeceği Bayan Erlynne'e bu tutumundan ötürü içten bir yakınlık duyar ve ona çocuğuyla çekilmiş bir

fotoğrafiyla yelpazeyi armağan eder. Bütün bu olaylardan sonra, Lady Windermere şunları söyler: “İki ayrı soy ya da yaratık gibi, iyi ya da kötü diye ikiye ayrılamaz insanlar. İyi kadın denilenlerin içinde korkunç şeyler bulunabilir: Korkusuzluğun, direngenliğin, kıskançlığın, günahın çılgınca duyguları... Kötü kadın diye adlandırılanların içlerindeyse, keder, pişmanlık, esirgemezlik bulunabilir.”

Lady Windermere’in Yelpazesi için Frank Harris, “İngiliz dilinde yazılmış en güzel, en parlak komedi” nitelemesini yapmıştı. Oyunu hayranlıkla izlediğini belirten Shaw, yeni bitirdiği ilk komedisi *Dul Erkeklerin Evleri*’nin metnini şu sözlerle Wilde’a göndermişti: “Bende güzellik yaratma gücü yok; benim deham, aydın aklın gücüdür.”⁹⁴ Ama oyunu hiç tutmayanlar, Wilde’ın başka yapıtlardan alıntılar yaptığını söyleyenler de vardır: Kimisi Sheridan’ın *The School for Scandal* (Skandal Okulu), kimisi Dumas’nın *Francillion*, kimisi Jules Lemaître’in *Revoltée* (Başkaldıran Kadın) adlı oyununa, kimisi de Sardou’nun yapıtlarına benzediğini ileri sürüyordu.⁹⁵

Lady Windermere’in Yelpazesi, aylarca Londra’da oynadıktan sonra turneye çıkmış, ertesi yıl da New York’ta sahneye konmuştu. Oyuna sonraları sinema sanatı da büyük ilgi göstermişti. Wilde’ın ölümünden sonra İngiltere, Rusya, Almanya, Çin ve Arjantin’de filmleri yapılmış; Birleşik Amerika’da ise biri Ernest Lubitsch’in, biri de Otto Preminger’in yönetiminde olmak üzere üç kez filme çekilmişti. Üç de televizyon filmi yapılan oyunu, Noël Coward 1954’te *After the Ball* (Balodan Sonra) adını verdiği bir müzikal komediye dönüştürmüştü.⁹⁶

Lady Windermere’in Yelpazesi’nin gördüğü büyük ilgi üstüne, Wilde bir yıl içinde iki komedi daha yazdı. *A Woman of No Importance* (Önemsiz Bir Kadın) ve *An Ideal Husband* (İdeal Bir Koca) oyunlarının ikisini de Sir Herbert Beerbohm sahneye koymuştu. Bu oyunlar da *Lady Windermere’in Yelpazesi*’nde olduğu gibi, yirmi dört saat içinde geçen olayları anlatıyordu. *Önemsiz Bir Kadın*’da, bu kez, gerçek babasının

kim olduğunu bilmeyen bir delikanlı söz konusudur. Gerald adındaki genç, devlette yüksek bir görevi bulunan Lord Illingworth'un gizli bir ilişkisinden dünyaya gelmiştir. Lord Illingworth, kimliğini açıklamadan oğlu Gerald'ı yanına alıp yetiştirmek istemektedir. Annesi Bayan Arbuthnot, oğlunun babasıyla birlikte Hindistan'a gitmesine karşıdır. Oyuna bir de İngilizler'in, "insana acı verecek kadar doğal" buldukları Amerikalı bir genç kız katılmıştır. Hester adındaki bu kız, İngiliz yüksek sosyetesinin biçimciliği, züppeliği, ikiyüzlülüğü karşısında şaşırıp kalmıştır. Gerald, Lord Illingworth'un gerçek babası olduğunu öğrenince onların yeniden evlenmelerini ister. Oğlunu yine yitirmek istemeyen Illingworth öneriyi kabul eder. Annesiye karşı çıkar: Bir zamanlar Illingworth onun için "önemsiz bir kadın" demiş, onunla evlenmek istememiştir. Şimdi de o, Illingworth'un "önemsiz bir adam" olduğunu söyleyecektir... Gerald'la evlenip Birleşik Amerika'ya dönecek olan Hester ise, İngiliz varlıklı sınıfı üstüne düşüncelerini şöyle açıklar: "Siz, zenginler, bilmiyorsunuz nasıl yaşadığınızı. Nasıl bilebilirsiniz ki, çevrenize bile almazsınız iyi yürekli, erdemli. Sade, saf insanlara gülersiniz. Bir alay konusudur özveri sizin için. Yoksullara bir parça ekmek atıyorsanız, bir süre sussunlar diye yapıyorsunuz bunu. Bütün o gösterişliliğinize, sanatınıza karşın, nasıl yaşanacağını bilmezsiniz hiç. Sığ, bencil, budala bir topluluk oluşturunuz. Yanlış yoldasınız, hem de tümüyle yanlış..."

İdeal Bir Koca'da, Dışişleri Bakanlığı'nda görevli olan Sir Robert Chiltern, ilişkilerinden yararlanıp Süveyş Kanalı projesinden büyük bir varlık elde etmiştir. Hırslı ve ilkesiz bir kadın olan Bayan Cheveley, Sir Robert'ten tüm parasını yatırdığı Arjantin Kanalı tasarısını desteklemesini istemektedir. Sir Robert isteğini kabul etmeyince, ele geçirdiği bir mektupla ona şantaj yapar. O güne değin eşine büyük saygı duyan Lady Chiltern gerçeği öğrenir ve şaşkınlık içinde dostları Lord Goring'e, onu görmeye geleceğini bildiren bir not gönderir. Aralarında özel bir ilişkinin bulunduğu izlenimi veren bu yazı Bayan Cheveley'in eline geçer. Cheveley,

çoktandır sevdiği Lord Goring’e bu kez de kendisiyle evlenmezse, yazıyı Sir Robert’e vereceğini söyler. Ama Lord Goring, onun eskiden bir elmas bilezik çaldığını biliyordur ve bunu kanıtlayabilecek durumdadır. Böylece Bayan Cheveley’in planları suya düşer ve sonunda olaylar tatlıya bağlanır: “Çağımızda nerdeyse her servetin kaynağında gizli bir bilgi alma vardır...”

Wilde da, Shaw gibi, komedilerinde konu örgüsüne hiç önem vermiyordu. Shaw, *Cymbeline Refinished* (Yeniden Yazılan Cymbeline) oyununun önsözünde, “Konu örgüsü, oldum olası sağlam tiyatronun, hatta sağlam yazının baş belasıdır. Konu örgüsü üstünde durmak öyle yersizdir ki, Shakespeare oyunlarındaki konuların birini bile kendisi bulmamıştı” diyordu. Wilde’a göre, “Sanatçıdan beklenen özgünlük, konunun değil, konuyu ele alış biçiminin özgünlüğüdür. Buluş yapanlar, düş gücü bulunmayanlardır.”⁹⁷ Toplumsal ve ahlaksal açıdan gelenekselcilikle yenilikçiliği, tutuculukla başkaldırcılığı çatıştırıp Victoria dönemindeki soylu ve kentsoylu sınıfının yaşayışını, onların davranış ve inançlarını alaylı bir biçimde yansıtabileceği sahneler oluşturmak Wilde’a yetiyordu. Bu nedenle Wilde’ın komedilerinde konular birbirlerine çok benziyordu.

Wilde’ın komedilerinin hepsinde, kişilerden birinin herkesten sakladığı bir giz vardır. Bayan Erlynne, Lady Windermere’in annesi olduğunu; Bayan Arbuthnot, Lord Illingworth’un Gerald’ın babası olduğunu; Sir Robert da, nasıl zengin olduğunu gizler. Bu kişilerin en yakınlarından bile bir şeyler gizlemek zorunda kalmaları, o nedenle sorunlarla karşılaşmaları, suçluluk duygularına kapılmaları, Wilde’ın o yıllardaki kendi durumuyla ilgili ipuçlarını da veriyordu. Wilde, eşcinselliğini herkesten saklayıp evliliğini yürütmeye çalışıyor, yaşamını suçluluk duyguları içinde sürdürüyordu. Lady Windermere’in “Kendim olmaktan korkuyorum” sözü, gerçekte Wilde’ın içinde bastırıldığı, bilinçdışına ittiği suçluluk duygusuyla ilgili korkuları yansıtıyordu. Bir süre sonra Wilde, içindeki çatışmaya dayanamamış, mazohist bir bilinçdışı

dürtüsüyle Queensberry davasının açılmasına olanak vermiş, tüm dostlarının uyarılarına karşın Londra'dan ayrılmamış, mahkemece suçlu bulunup iki yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.

Wilde'ın komedilerindeki kişilerin birbirine benzemesi, kendilerine özgü bir kimliklerinin bulunmayışı da çok kez eleştirilmiştir. *The Daily Telegraph* gazetesinde çıkan *Lady Windermere* üstüne bir yazıda, oyundaki kişilerin kukla gibi olduklarının söylenmesine Wilde'ın verdiği yanıt şöyleydi: “Oyuncuların kişiliği, bir sanat yapıtının kusursuz sunulmasına karşı bir tehlike oluştururlar: Anlatılmak istenenleri çarpıtıp saptırabilirler. Senfoninin tonunu değiştirebilirler. Herkes oyunculuk yapabilir. İngiltere’de çoğu insan başka bir şey yapmıyor zaten. ... Kuklaların büyük yararları vardır gerçekte: Tartışmaya girmezler, sanat üstüne kaba görüşler ileri sürmezler.” Bu düşünceye Shaw da katılıyordu: “Shaw’un tüm kişileri kendisidir. Shaw adına söylev veren kuklalardır onlar” diyordu, *Fanny’s First Play* (Fanny’nin İlk Oyunu) yapıtında.

Gerçekten de, Wilde'ın komedilerindeki kişilerden hiçbirinin kendilerine özgü bir kişilikleri, belirli bir psikolojik yapıları yoktu. Başkişilerin hepsi yüksek sınıftaki grupların birer temsilcisidirler ve üç tipe indirgenebilirler: “Victoria Çağı ahlakı”nı simgeleyen Lady Windermere, Lady Chiltern gibi, “erdemli”, “günah işleyenler”e karşı acımasız, “iyi” kadınlar. Onların karşısında, Lord Darlington, Lord Illingworth, Lord Goring gibi, özgürlükçü, yenilikçi, estetikçi, “Victoria Çağı ahlakı”na karşı çıkan, “Yaşamın amacı, varsa eğer, insanı baştan çıkaracak şeylerin ardına düşmektir” diyen, Wilde'ın kendisini simgeleyen, parlak kişiler, Dandiler... Bir de Bayan Erlynne, Bayan Cheveley gibi, “geçmiş”i bulunan, günah işleyen, skandallar yaratan, soylu hanımlar tarafından aşağı görülen, ama onlardan daha ilginç, daha çekici, dünyaya daha gerçekçi bakan, bir açıdan da kadın haklarını savunan bayanlar.

Wilde, “İnsanlar konuşmayı öğreninceye kadar iyidirler” demişti. Söz ve konuşma ustalıkları, İrlanda’nın İngiltere

İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunduğu dönemde yetişen İrlandalı yazarların çoğunun, Synge, Yeats, özellikle Wilde ve Shaw'un aynı zamanda İngiltere'ye karşı kullandıkları bir silahtı. İrlandalı yazarlar İngiliz dilini kullanıyorlardı ve ellerinde İngilizler'le savaşılabilecekleri başka hiçbir araç yoktu. Wilde da, daha önceleri sohbetlerinde, öykülerinde, denemelerinde ve *Dorian Gray* romanında geliştirdiği konuşma ustalığını, söz konusu komedilerinde bütün gücüyle Victoria Çağı İngiltere'sine saldırırken kullanıyordu ("İnsanoğlu bir kukladır eyleme geçince; bir ozandır, bir şeyi dile getirince."). Norbert Kohl'un *The Works of a Conformist Rebel* (Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları) incelemesinde dediği gibi, Wilde'ı öteki bütün tiyatro yazarlarından ayıran ve onun İngiliz tiyatro tarihinde özel bir yer edinmesini sağlayan özgünlük, komedilerinde kullandığı dil ve diyalogların verdiği eşsiz "tat"tır.

Diyalog, Wilde'ın silahıydı denilirse, kullandığı kurşunlar da yine İrlandalı olmasından ileri gelen başka bir özelliği, paradokslarıydı. İrlandalı yurtsever devrimcilerin (Wilde'ın annesi Speranza da onlardan biriydi) yasası, İngiliz yasalarına karşı gelmekti. İngilizler için suç sayılan, onlar için yiğitlikti. *Maskelerin Gerçeği*'nde Wilde'ın, "Sanatta evrensel gerçeklik diye bir şey yoktur: Gerçekle çelişen de bir gerçekliktir" demesi, yaşamı boyunca duyduğu ikilemin bir özetiydi. Wilde, komedilerinde İngilizler'e saldırırken, bir yandan da onları gülmekten kırıp geçiriyordu. Yazdığı sayısız oyunda, aynı silahları ve aynı stratejiyi kullanan Shaw, şunları söylemişti yaşamının sonlarında: "Güldürmesini beceremeseydim, çoktan çarmıha gererlerdi beni. Oysa, yeryüzünde benden fazla seyircisi bulunan yazar yok ve istediğimi, dilediğim zaman söyleyebilirim."⁹⁸

Wilde'ın komedi türündeki başyapıtı *The Importance of Being Earnest* (Ciddi Olmanın Önemi), 14 Şubat 1895'te Londra'da St. James's Tiyatrosu'nda açılmıştı. Oyunu sahneye koyan George Alexandre başrolü de oynuyordu. O günlerde, Londra'nın önde gelen tiyatrolarının bulunduğu bölge, Oscar

Wilde adıyla anılır olmuştı. *İdeal Bir Koca* başka bir tiyatrodâ hâlâ oynuyor, *Önemsiz Bir Kadın* ve *Lady Windermere'in Yel pazesi* daha birkaç ay önce sahneden kalkmış bulunuyordu. *Ciddi Olmanın Önemi*'nin ilk gecesi büyük bir başarıyla sona ermişti. Oyun boyunca gülmekten kırılan izleyiciler perde kapandıktan sonra Wilde'ın sahneye gelmesi için bağırıp alkışlayarak dakikalarca boşuna beklemişlerdi. Çünkü Lord Douglas'ın babası Queensberry Markisi tiyatrodâ olay çıkarmaya kalkmıştı.

Yazarlar arasında oyunu çok tutanlar da vardı, tutmayanlar da. H.G. Wells'in *Pall Mall Gazette*'te, "Tiyatrodâ taşlamayı çok hoş bir biçimde yeniden canlandırdığı için Wilde'ı hiç çekinmeden kutlamamız gerekir" demesine karşın Shaw, *The Saturday Review*'da "Oyun, elbette beni çok güldürdü" diyordu, "ama bir tiyatro yapıtı beni eğlendirmesi yanında içimi sızlatmazsa, gecemi boşuna geçirdim duygusunu verir bana." William Archer ise, *World*'de, "Ne sanat ne de ahlak açısından hiçbir ilke ileri sürmeyen, kendi silahlarını, kendi kurallarını kendisi yaratan ve dayanılmaz bir çekiciliği bulunan nükteci bir kişiliğin istençli anlatımı karşısında bir eleştirmen ne yapabilir?" diye ekliyordu. *The New York Times* da görüşünü şu kesinlikle ortaya koymuştu: "Sonunda Oscar Wilde'ın tek bir vuruşla tüm düşmanlarını yere yıktığı söylenebilir..."

Algernon Moncrieff'i oynayan Allan Aynesworth çok sonraki bir dönemde, elli üç yıllık tiyatro yaşamında *Ciddi Olmanın Önemi*'nin açılışı kadar başarı coşkusuyla dolu bir gece yaşamadığını söylüyordu.

Wilde, oyunu "Ciddi insanlar için sudan bir komedi" diye sunmuş, "Birinci perdenin çok ustalıklı, ikincisinin çok güzel, üçüncü perdeninse inanılmaz ölçüde akıllıca" olduğunu söylemişti. Robert Ross'la yaptığı söyleşide ise, şu açıklamayı yapmıştı: "İnce düş köpüklerinden oluşan hoş, küçük bir oyun, ama felsefesi var. ... Yaşamın önemsiz şeylerini çok ciddi bir biçimde karşılamamız, önemli şeyleri ise, içten ve tasarlanmış bir aldırılmazlıkla ele almamız gerektiğini anlatıyor..."⁹⁹ Wilde,

gerçekte, Victoria Çağı'nın bir simgesi yapılan "ciddi olmak"a karşı "aldırmazlık" ilkesini ortaya atıyor, "Aldırmazlığı, oyunlarımda ve paradokslarımda ileri sürdüğüm felsefenin temel taşı yaptım" diyordu. Shaw da onun gibi, yaşamı boyunca "ciddilik"e karşı çıkmıştı: "Çok ciddi olursanız, başarısızlıktan kurtulamazsınız. Shakespeare, aşağılamak istediği kişileri çok ciddi gösterirdi. Sözügelisi Shylock gibi... Bir ülkücüler ulusu yeterince tehlikeli olabilir; ama ölesiye ciddi bir ulus dünyayı yok edebilir."¹⁰⁰ Hesketh Pearson'a göre, *Ciddi Olmanın Önemi*, hiçbir başlık altına konamayacak, hiçbir farsa, hiçbir komedi ya da töre komedisine benzemeyen bir oyundur. *Ciddi Olmanın Önemi*, kendine özgü bir yapıttır; kendi içinde kusursuzdur; Wilde'ın kusursuzluğa varmasıdır. Bu yapıtında Wilde, Victoria Çağı İngiltere'sinin, hatta bütün insanların çok ciddiye aldığı, dokunulmaz saydığı ne varsa hepsini, inanılmaz bir ustalıklarla gülünç duruma düşürmüştü: Doğumu, vaftizi, aşkı, evliliği, aileyi, evlilik dışı ilişkileri, ölümü, saygınlığı... Wilde, bunlarla öyle bir incelikte alay ediyordu ki, "ancak gülmek nedir bilmeyen bir rahip alınabilirdi o alaylara."¹⁰¹ Wilde'ın kendisinin bile, "İnce düş köpüklerinden oluşan hoş, küçük bir oyun" dediği *Ciddi Olmanın Önemi*'nin bir gün okullarda okutulacağı, sınavlarda sorulacağı akla gelir miydi? ("Neyse ki, hiç değilse İngiltere'de eğitim hiçbir etki yaratmıyor.")

Ciddi Olmanın Önemi, yüksek sosyetenin iki gencin öyküsüdür. Algernon Moncrieff ve John Worthing adlarındaki bu iki genç istedikleri gibi yaşayabilmek için, gerçekte varolmayan birer kişi uydurmuşlardır. John'un sözde Ernest adında, ikide bir başı belaya giren çapkın bir kardeşi vardır. Algernon da, yine sözde, Bunbury adında yatalak bir dostuna sık sık gidip yardımcı olmak zorundadır. John, Algernon'un yeğeni Gwendolen'le evlenmek istemektedir. Gwendolen, Ernest adına bayıldığını, bu adda biriyle evlenmek istediğini söylemektedir. Gwendolen'in annesi Lady Bracknell, John'un ailesini bilmediğini, bebekken Victoria Garı'nda bir çantada bulunduğunu öğrenince ağzı açık kalır ve John'a ailesinden en az bir kişiyi, ya annesini ya da babasını bulmadıkça kıızıyla

evlenemeyeceğini söyler. O sırada Algernon da, John'un taşrada oturan güzel bir kıza, Cecily Cardew'e vasilik ettiğini öğrenir ve John'un haberi olmadan, onun sözde kardeşi Ernest adını kullanıp Cecily'nin kaldığı eve gider. Cecily, daha Ernest'i tanımadan John'un anlattıklarından etkilenip ona âşık olmuştur. Bütün bu yalanlardan kaynaklanan olaylardan sonra John ile Algernon'un gerçekten kardeş oldukları ve John'un asıl adının Ernest olduğu ortaya çıkar. Cecily'nin mürebbiyesi olan Miss Prism'in de, John daha bebekken onu yetiştirmeyi üstlenmiş kişi olduğu anlaşılır. Bir gün, John'u alıp içinde kendi yazdığı üç ciltlik bir romanın bulunduğu bir çantayla Victoria Gari'na gitmiştir. (*Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen* denemesinde Wilde, "Herkes üç ciltlik bir roman yazabilir. Yaşam ve yazın üstüne tam bir bilgisizlik gerekir bunun için" diyordu.) Dalgınlık anında romanı çocuk arabasına, çocuğu da el çantasına koymuş ve çantayı garda unutmuştur. John'u garda bulan bir aile onu alıp büyötmüştür. Miss Prism, "İyiler sonunda mutlu, kötülerse mutsuz olurlar. Öykülerin anlatmak istediğı budur" demektedir. Oyun, üç bayana söz kesilmesiyle biter: Yalnız Cecily ve Gwendolen değil, unutkan Miss Prism de bir rahiple evlenecektir. Perde kapanırken Ernest ("Earnest" yazılınca da söylenişi aynıdır ve "ciddi" anlamına gelir) adını alan John, şöyle der: "Ömrümde ilk kez, ciddi olmanın yaşamsal önemini anlamış oldum!"

Ciddi Olmanın Önemi'nde Wilde, Hesketh Pearson'ın dediğı gibi, yalnız Victoria Çağı'nın değil, tüm insanların "yüce" bulduğı her geleneğe büyük bir incelikle saldırır; ama asıl saldırdığı ve çok gülünç duruma düşürdüğü, unvanlar, rütbeler, sınıf ayrımları, doğuştan gelen ayrıcalıklar, kişiliklerden çok adlara, simgelere gösterilen saygılar, sahtelikler, ikiyüzlölüklerdir. Regenia Gagnier, oyunun, Victoria Çağı'nın egemen sınıfı eleştirisinin doruğa vardığı bir yapıt olduğunu anlatır.¹⁰² *Ciddi Olmanın Önemi*'nde, Wilde'ın daha önceki üç komedisinde görölen ne Lady Windermere, Lady Chiltern gibi "soylu" hanımlar; ne Bayan Erlynne, Bayan Cheveley gibi "geçmiş"i bulunan hanımlar; ne Bayan Hester gibi idealist

kadınlar ne de Lord Darlington, Lord Illingworth, Lord Goring gibi gelenekçi kadınlarla çatışan yenilikçi erkekler bulunur. Oyunda, kesin tavırlar takınan, yalın konuşmalar yapan, dogmalar savuran, hiçbir gelişimden, değişimden etkilenmeyen, tek başına soylu sınıfını temsil eden Lady Bracknell vardır: Lady Bracknell, “İnsanın ana babasından birini yitirmesi talihsizlik sayılabilir; ama ikisini birden yitirmek, dikkatsizliktir ancak...” ya da “Aile yaşamının en doğal saygınlığını küçümsemeye kalkmak, Fransız Devrimi’nin getirdiği en kötü aşırılıklardan biridir. Bir talihsizlik olan o akımın nelere yol açtığını biliyorsunuz sanırım” gibi sözler söyler. İngiliz Tiyatrosu’nun en etkili kişiliklerinden biri olan Lady Bracknell rolünü Dame Edith Evans, Dame Margaret Rutherford, Dame Flora Robson gibi hep büyük oyuncular canlandırmıştır.

Ciddi Olmanın Önemi’nde, Wilde’ın *Dorian Gray* ve öteki komedilerinde olduğu gibi, yine gizlilik, suçluluk duyguları, çifte kişilik söz konusudur. Ama artık bunlar dışa yansıtılmaz; John Worthing ve Algernon Moncrieff’in iki ayrı yaşam sürdükleri açıkça görülür. Hatta Algernon, gizli tuttuğu yaşam biçimine bir de ad takmıştır: “Bunburying”... Çünkü, Wilde, *Ciddi Olmanın Önemi*’ni yazarken eşcinsel eğilimlerini baskı altında tutmayı artık bırakmış; otellerde, pansiyonlarda, delikanlılarla ilişkilere girmeye başlamış, Lord Douglas’a duyduğu sevgi, tutkuya dönüşmüştü.

St. James’s Tiyatrosu dolup taşarken, biletler aylarca önceden satılıp tükenmişken *Ciddi Olmanın Önemi*, açılışından üç ay sonra Queensberry davasının yarattığı skandaldan ötürü sahneden kaldırılmıştı. Wilde’ın ölümünden bir yıl sonra, bu kez Coronet Tiyatrosu’nda, yine George Alexander tarafından sahneye konan oyunun programında Wilde’ın adına yer vermekten kaçınılmış, yalnızca “*Lady Windermere*’in *Yelpazesi* oyununun yazarınca” denilmekle yetinilmişti. Ancak ölümünden iki yıl sonra, 1902’de, oyunun yeniden St. James’s Tiyatrosu’na getirilmesiyle Wilde’ın adı ağıza alınır olmuştu. O günden sonra, yüz yıl boyunca, özellikle Büyük Britanya ve

Birleşik Amerika'da *Ciddi Olmanın Önemi*, en çok oynanan oyunlardan biriydi. Victoria Çağı'nın son dönemlerinde ilgiyle izlenen Arthur Wing Pinero, Henry Arthur Jones, Haddon Chambers ve Sydney Grundy gibi yazarların hiçbirisi Yirminci Yüzyıl'da anımsanmazken, Brendon Thomas'ın ünlü farsı *Charley's Aunt* (Charley'nin Teyzesi) ancak birkaç kez yinelenirken, başta *Ciddi Olmanın Önemi* olmak üzere, Wilde'in ve Shaw'un komedilerinin çeşit çeşit yorumları yapılmış, izleyicileri sürekli artmıştır. Basmakalıp inançları sarsan, tutuculuğa, dogmacılığa karşı çıkıp Yirminci Yüzyıl'ın yepyeni görüşlerine kapıları aralayan, özgürlük savaşçısı iki büyük İrlandalı yazarın oyunlarına, Türkiye'de az ilgi gösterilmesinin nedenini anlamak olanaksızdır.

Ciddi Olmanın Önemi'nin birçok müzikli oyun, sinema ve televizyon uyarlamaları da yapılmıştır: İngiltere, Birleşik Amerika, Fransa ve Almanya'da sinema filmleri çevrilmiş, on dört televizyon filmi çekilmiş, birbirinden ayrı yorum ve müzikle on dört de müzikali sahnelenmiş, bir operası bestelenmiştir. *Ciddi Olmanın Önemi*'ndeki konuşmaları "katıksız bir söz operası"na benzeten W.H. Auden 1960'larda şöyle demişti: "O bir başyapıttır ve bu nedenle Wilde, kişisel destanının yarattığı kötü ünün yanı sıra, bir sanatçı olarak ulaştığı nesnel ünle her zaman yaşayacaktır."¹⁰³

Los Angeles'teki Clark Kitaplığı'nda bulunan Wilde üstüne belgeler arasında en ilginç, hiç kuşkusuz *A Wife's Tragedy* (Bir Eş'in Trajedisi) adındaki bir oyunun yirmi sekiz sayfalık taslağıdır. Oyun, Bay ve Bayan Lovel'in çok mutsuz evliliğinin öyküsüdür. Söylendiğine göre, bu oyun Wilde'la Constance'ın ilişkilerini yansıtır.¹⁰⁴ Sevgiyle, mutlulukla başlamış olan Wilde'ların evliliği, isteyerek olmasa bile, birkaç yıl içinde acılı, insafsız, umutsuz bir ilişkiye nasıl dönüşmüştü? Oysa ilk iki yıl, hem evlilikleri hem de Tite Sokağı'ndaki özenle düzenledikleri evleri Londra'da parmakla gösteriliyordu. O günlerde Wilde, evlerine gelen konukların imzalaması için açtıkları defterin ilk sayfasına şu dizeleri yazmıştı:

*Hiçbir önsöz yazamam yeterince görkemli
Eşimle yaşamıma başlarken;
Bir şairden bir şiire
Söylenebilecek sözler etmeye yeltenemem.*

Wilde, evliliğe karşı düşüncelerini birçok kez yazılarında dile getirmişti. Örneğin, “Karşılıklı anlaşmazlıktır evliliğin temeli” ya da “Erkekler yorgun düştükleri için, kadınlarsa meraklı oldukları için evlenirler. İkisi de düş kırıklığına uğrarlar” diyordu. Wilde’ın evlilik üstüne düşüncelerine Shaw da katılıyordu: “En dokunaklı evlilik sahnesi, kadınla erkeğin radyoyu sonuna kadar açıp ellerindeki gazetelerin arkasına gizlenerek karşılıklı oturmasıdır. Bu duruma bir ayda gelinir çoğunlukla...”

Constance ürkek, duygulu, yumuşak huylu, düz, ciddi bir kadındı. Nükteyle, sohbetle, keyifle pek ilgisi yoktu. Kişiliği Oscar’dan çok başkaydı. Ama aralarında başlayan geçimsizliğin gerçek nedeni bu değildi: Oscar bir eşcinseldi ve bilinçli ya da bilinçsiz, İngiliz yüksek sınıfındaki birçok eşcinselin yaptığı gibi, “görünüşü kurtarmak” için evlenmişti. Gary Schmidgall’e göre, Wilde’ın Constance’ı eş olarak seçmesinin nedeni de, Kraft-Ebing’in *Psychopathia Sexualis* (Cinselliğin Psikopatolojisi) yapıtındaki 112 sayılı olaya benziyordu.¹⁰⁵ 112 sayılı olayda, on üç yaşından başlayarak birçok kişiyle eşcinsel ilişkide bulunan, sonra da evlenip dört çocuğu olan biri anlatılıyordu. 112 sayılı olaydaki kişinin, karısına cinsel yakınlık duyabilmesinin nedeni, onun yüzünün bir delikanlınıninkine çok benzemesiydi. Constance’ın yüzü de, Kontes Brémont’un dediği gibi, güzel bir erkek çocuğunun yüzünü andırıyordu.

Wilde’ların evliliklerinin on üçüncü ayında ilk çocukları Cyril. on altı ay sonra da küçük çocukları Vyvyan doğmuştu. Constance, çocuklarıyla sürekli ilgilenmek zorunda kalıyor, Oscar’a çok az vakit ayırabiliyordu. Geceleri dışarı çıkmak istemiyor, dostlarına artık çağrılar düzenlemiyordu. Kocasının çalışmalarını paylaşabilecek kadar sanata karşı duyarlılığı da

yoktu. Wilde'ın gözüne girebilmek için iki çocuk kitabı yazmış, bir de *Oscariana* adını verdiği, Wilde'ın özdeyişlerinden oluşan bir seçki hazırlamıştı. Seçkiyi çok kötü bulan Wilde, basımı hemen durdurmuştu; *Oscariana*, ancak 1910'da yayımlanabilmişti. *İdeal Bir Koca*'da şöyle diyordu Wilde: "Modern kadınların her şeyi anladıkları söyleniyor. ... Yalnız kocaları dışında elbet; modern kadınların anlamadıkları tek şey odur..." Evlilikleri konusunda Wilde'ın kendisini de eleştirdiği aynı oyundan anlaşılıyordu: "Geleceği olan bir erkekle evlenmişsiniz. ... Genellikle çekilmez onlar." Wilde giderek evlilik yaşamından sıkılmış, bunalmıştı. İçindeki istekleri baskı altında tutmaktan nerdeyse patlayacaktı. Her zaman söylediği gibi, ruhunu özgürlüğe kavuşturmak, tutkuların peşinden gitmek istiyordu. "Günahtan kurtulmanın tek yolu ona boyun eğmektir" diyordu. Artık evine pek gitmez, Lord Douglas'tan ayrılmaz olmuştu: "Evliliğin hoş olan yanı, aldatma üstüne kurulmuş bir yaşamı iki taraf için de kesinlikle gerekli kılmasıdır..."

Ozan ve eleştirmen Lionel Johnson'un, Lord Douglas'ı Wilde'la tanıştırmamasından sonra iki olay, onları birbirlerine yaklaştırmıştı. Biri, Lord Douglas'ın *Dorian Gray*'i üst üste on dört kez okuduğunu duyunca Wilde'ın, ilk sayfasına, "Haziran'ın içinde, Oscar'dan Oxford'daki altın zırhlı çocuğa" diye yazdığı *Şiirler* kitabını ona armağan etmesiydi. Ötekiyse, Oxford'daki çalışmaları hiç iyi gitmeyen Lord Douglas'ın annesi Lady Queensberry'nin (*Ciddi Olmanın Önemi*'ndeki Lady Bracknell'in kişiliğine çok benzediği söylenir) Wilde'dan oğluna yardımcı olmasını istemesiydi. O günlerde artık "Bosie" adını taktığı Lord Douglas için Wilde, Robert Ross'a şöyle diyordu: "Bosie, tıpkı nergis çiçeği gibi, beyaz ve altın renkli..." Ozan olarak tanınmak isteyen Lord Douglas, giderek Wilde'ın tüm görüşlerini, deyişlerini benimsiyor; *Dorian Gray*'i okuduktan sonra da, bilincine varmaya başladığı eşcinsel dürtülerini giderek şiirlerine yansıtıyordu. Örneğin, Queensberry davasında üstünde çok durulan "İki Sevgi" şiirinde "adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi"den söz

ediyordu. Max Beerbohm, onun için “çok hoş davranabilen”, ama zaman zaman “yırtıcı olabilen”, babası gibi “çılgın bir genç” diyordu.¹⁰⁶ Auden, Lord Douglas’ın Wilde’a yazdığı mektuplardan, onun kişiliğini şöyle tanımlamıştı: “Acımasız, zengin avcısı, Yahudi düşmanı, kendini beğenmiş, olumlu hiçbir yanı bulunmayan, arsız, şımarık bir çocuk.” Davadan sonra diyordu Auden, “Ağzını kapatıp yerinde otursaydı, ona acıyabilirdik bile. Ama o, Wilde’la ilişkileri üstüne yalan söylemekle kalmadı, bir de erdemli adam tavırları takınmaya kalktı. ...”¹⁰⁷ Auden, onların tutkusunu çok sevilen bir kişiyle hiç sevilmemiş bir kişinin karşılaşmasına bağlıyordu. Douglas’ın annesinden ayrılan babası Queensberry Markisi çok acımasız, bencil, kavgacı, dengesiz bir adamdı. Marki’nin babası bir otel odasında tüfekle intihar etmiş, kardeşi ise boğazını keserek kendi canına kıymıştı. Queensberry’nin başarılı olduğu alanlar boksçuluk ve avcılıktı. Hatta, boks karşılaşmalarına “Queensberry kuralları” diye anılan bir dizi kurallar getirmişti. Önüne gelenle kavgaya eden Marki’nin, olmadık ortamlarda dinsel inançlara da saldırdığı görülünce, Lordlar Kamarası’ndan atılması bile gündeme gelmişti. Queensberry Markisi, çocuklarına içten ilgi, sevgi gösterememiş, güven verememiş bir babaydı. Auden’in da dediği gibi, bir çocuk, babası tarafından sevilmediğini, itildiğini görürse, derin bir değersizlik duygusuna kapılır ve ne denli bilinçdışına itmeye çalışırsa çalışsın o duygudan bir daha kolay kolay kurtulamazdı. Büyüdükten sonra da kendisine sevgiyle yaklaşan babası yaşındaki kişilere inanmaz, onları denemeye, sabırlarını ölçmeye kalkar, usandırıcı davranışlara yönelirlerdi.

Wilde, giderek Douglas’tan ayrılmaz olmuştu. Babası, uçarı yaşamından ötürü Douglas’ın aylığını kesince, onun giderlerini karşılamak da Wilde’a düşmüştü. Douglas, Wilde’ın kendisine duyduğu sevginin boyutunu görmek istercesine savurgan davranıyor, harcamalarını durmadan artırıyor, olmadık şımarıklıklar yapıyor, bir yandan da Wilde’ı eşcinsel delikanlılara tanıştıırıyordu. İngiltere’de eşcinsel ilişkilere, ancak gizli kaldıkları sürece tepki gösterilmediğini ikisi de

unutmuş gibiydiler. Dedikodular almış yürümüş, hatta bir kez “uygunsuz davranışlar”ından ötürü kaldıkları Albemarle Oteli’nden çıkarılmışlardı. Wilde, *İdeal Bir Koca*’yı yazıyordu o sıralarda. Çalışabilmesi için bir oteli bırakıp ötekine gidiyor; ama Douglas onun peşini hiç bırakmıyordu. Çocukları bile bir gün, Wilde’a şunu sormuşlardı: “Evine gelmeyen, anneleri hep ağlatan babalara ne ceza verilir?” Bu sorunun yanıtını o gün alamamışlardı ama, toplumun verdiği cezaların, ana babaların verdiklerinden çok daha ağır olduğunu kısa bir süre sonra göreceklerdi. *İdeal Bir Koca*’da Sir Robert Chiltern ise şöyle diyordu: “Korkunç günahlara çağrılar vardır, boyun eğebilmek için güç ve cesaret gerektiren. Tüm yaşamını bir ân uğruna ortaya koymak, neyin varsa hepsini bir atılım için risk etmek... Güçsüzlük bunun neresinde? Gerçekte, olağanüstü, korkunç bir cesaret gerektirir bu...”

Lady Queensberry, Wilde’ın önerisi üstüne, oğlunu hiç değilse birkaç ay Londra’dan uzaklaşması gerektiğine inandırabilmişti. Douglas’a tutsak olmaktan kurtulan Wilde artık çalışabiliyor, eski dostlarını görebiliyordu. Üç ay içinde yalnız *İdeal Bir Koca*’yı bitirmekle kalmamış, *A Florentine Tragedy* (Bir Floransa Trajedisi) ve *La Sainte Courtisane* (Ermiş Fahişe) adlarında iki oyun daha yazmaya başlamıştı. Douglas, Wilde’la ilgili olarak annesine şöyle yazıyordu: “Onu büyük bir tutkuyla seviyorum. Onun uğruna yapmayacağım hiçbir şey olamaz. O ölürse, yaşamının anlamı kalmaz benim için. Bir düşünürle çömezi arasında iyilik ve güzellikten başka ne olabilir?” İlişkilerine örnek olarak da, Shakespeare’le Bay W.H.’yi, Sokrates’le Platon’u, hatta Sokrates’le Alkibiades’i gösteriyordu...¹⁰⁸

Wilde, Douglas’ın mektuplarına yanıt vermediği gibi, onun Londra’ya dönmesini uzatmak için de çareler arıyordu. Sonunda Lady Queensberry’nin ilişkilerini kullanmasını ve oğluna yurt dışında bir iş bulmasını sağlamıştı: Douglas, İngiltere’nin İstanbul Büyükelçisi Lord Currie’nin yanına “onursal ataşe” olarak atanacaktı.¹⁰⁹ Ama o, Wilde’la buluşmadan hiçbir yere gitmeyeceğini söylüyordu. O sırada

Wilde'ın Paris'e gideceğini duymuş, Kahire'den kalkıp Paris'e koşmuştu. Otelde, Wilde'ın kendisini bir daha görmek istemediğini bildiren yazısını bulunca deliye dönmüş ve Londra'ya çektiği on bir sayfalık telgrafta onsuz yaşayamayacağını, kendini öldüreceğini söylemişti. Wilde da bu şantaja boyun eğmek zorunda kalmıştı. Çünkü Queensberry ailesinde intihar olaylarının yaşandığını biliyordu. Böylece Wilde, Douglas'tan ve ilerde başına geleceklerden kurtulma şansını bir kez daha yitirmiş oluyordu. *De Profundis*'te Douglas'a şöyle diyecekti: “Benim sorunum senden ayırlanamam değil, senden çok sık ayrılmamdı...”

Londra'ya döndüklerinin ikinci günü, Wilde ve Douglas birlikte Café Royal'de yemek yerken Queensberry Markisi ile karşılaşmışlar, olay çıkarmasına olanak vermeden onu masalarına buyur etmişlerdi. Queensberry bile Wilde'ın çekiciliğinden kurtulamamış, sonradan oğluna, “Onu neden bu denli sevdiğini anlıyorum; o gerçekten olağanüstü bir adam” demişti. Ama yine de görüşmelerini yasakladığını yazıyla bildirince Douglas, “Sen ne gülünç, küçük bir adamsın” diye telgrafla yanıt vermişti babasına. Bu söz, Queensberry'yi çileden çıkarmaya yetmiş, Wilde ve Douglas'ı bulabileceği yerleri dolaşmaya başlamıştı. Bir gün yanında bir kabadayıyla Wilde'ın evine gidip ağzına geleni söyleyince, Wilde uşağına, “Bu kişi, Londra'nın en kaba adamıdır; onu dışarı çıkarın ve bir daha evimin kapısından içeri sokmayın” demişti. Wilde o günleri şöyle özetliyordu *De Profundis*'te: “Sende nefret, sevgiden güçlüydü her zaman... Babana duyduğun nefret öyle boyutlara varmıştı ki, bana olan sevgini aşıyor, bastırıyor, gölgede bırakıyordu. ... Sevgi, düş gücüyle beslenir: Düş gücü bizi bildiğimizden daha bilge, duyduğumuzdan daha iyi, olduğumuzdan daha soylu kılar; yaşamı bir bütün olarak görmemizi sağlar. ... Nefretse kör yapar insanı. Sen bunu anlayamadın. Sevgi, en uzak yıldızın üstündeki yazıyı bile okur; ama nefret öyle kör yapmıştı ki seni, bayağı isteklerinin dar, sınırlı, çoktan kösnüyle kurumuş bahçesinden ötesini göremiyordun. Düş gücünden büsbütün yoksun olman,

kişiliğinin bu gerçekten ölümcül kusuru, içinde yaşayan nefretin bir sonucuydu.”

Olaylar, Queensberry Markisi'nin aklını başından almıştı: O sıralarda yayımlanan Robert Hichens'in *The Green Carnation* (Yeşil Karanfil) adlı romanında, Wilde'la Douglas'ın ilişkileri anlatılıyordu. Öte yandan, ikinci eşi, evlendiklerinden iki gün sonra evden kaçıp Queensberry'nin “kocalık görevini yerine getirmediği” savıyla başvurduğu mahkemeden karar almış, ondan ayrılmıştı. Yine o günlerde, Queensberry'nin en sevdiği oğlu, Dışişleri Bakanı Lord Rosebery'nin yardımcısı Vikont Drumlanrig kendini öldürmüştü. Yüksek sosyete de dolaşan dedikodulara göre, Vikont'un intihar etmesinin nedeni, Lord Rosebery ile aralarındaki eşcinsel ilişkiden ötürü kendisine şantaj yapılmasıydı.

Ciddi Olmanın Önemi'nin açıldığı gece, Queensberry bir skandal yaratmak amacıyla St. James's Tiyatrosu'na gitmişti. İçeri alınmayınca sebzelerden yapılmış çok çirkin bir buketi Wilde adına kapiya bırakmıştı. O günlerde Wilde ve Douglas, tiyatronun çok yakınındaki bir otelde kalıyorlardı. Wilde huzursuzdu; sürüp giden bu gerginliğe artık dayanamıyordu. André Gide'e dediği gibi, bir şeyler olmalı, ilerilere gidilmeliydi; korkarak, kaçarak yaşanamazdı... Wilde basınla, eleştirmenlerle, siyasetçilerle savaşılmaya alışkındı; ama şimdi karşısında acımasız, yabanıl, çılgın bir adam vardı. Wilde, *Ciddi Olmanın Önemi*'nin açılışından kısa bir süre sonra uğradığı Albemarle Kulübü'nde, Queensberry'nin onun adına bıraktığı bir kartı bulmuştu. Kartta, “Bir eşcinsel gibi davranıyorsunuz” diye yazılmıştı. Wilde, Queensberry sorununa bir çözüm bulunması gerektiğine artık inanmaya başlamıştı. Douglas ise seviniyordu; babasından öç alabileceği bir fırsatın yakalandığını düşünüyor, hakaret davası açması için Wilde'ı zorluyordu. Başvurdukları tanınmış hukukçu Humphreys, kamuoyunun büyük ilgiyle izleyeceği bir davayı alabilmenin coşkusu içinde gerçekleri araştırmadan, tanıkları incelemenden yargıya gitmeyi önermişti. Wilde, kendini olayların akışına bırakıyordu artık...

Wilde'ı davayı açmaktan caydırmak için Frank Harris elinden geleni yapıyordu: “İngilizler, bütün önyargılarıyla üstüne gelecekler. ... Avukatları dinleme; onlar yüzlerce, binlerce sterlini ceplerine indirebilecekleri davaları ararlar. Üstelik döğüşmeyi sever onlar. ... Davayı kazanmak için en küçük bir umudun bile olamaz. İntihar etmek denir buna!”¹¹⁰ Ertesi gün bu konuyu yine görüşmek için Café Royal’de buluşmuşlardı. Bu kez Shaw’la birlikte gelen Harris, yine anlatıp duruyordu: “Ne olursa olsun, hiçbir jüri bir babayı kolay kolay suçlu bulamaz. Ringi, boks eldivenlerini, süngerleri, kovaları Queensberry’ye bırakıp git buradan. Sen güzellik yaratan bir insansın; bir döğüşçü değilsin. Queensberry Markisi ise, yalnız döğüşmeyi sever.”¹¹¹ Shaw, Harris’in bütün söylediklerine katılıyordu. O sırada da Douglas yanlarına gelmiş, “Bunları söyleyenler Wilde’ın dostu olamaz” demişti. Wilde da Douglas’a katılmış, birlikte oradan ayrılmışlardı. Çevredeki herkes şaşırıp kalmıştı.

Dava, 3 Nisan 1895’te başlamıştı. Queensberry’nin avukatı, Wilde’ın Dublin’den, Trinity Kolej’den arkadaşı Edward Carson’du. Wilde onu görür görmez şunları söylemekten kendini alamamıştı: “Eski bir dostun acımasızlığını da katarak davayı yürütecektir hiç kuşkusuz...”¹¹² Gerçekten de öyle olmuş, Wilde’ın parlak kişiliğini, kolayca elde ettiği başarılarını okuldan beri kıskanan Carson, daha ilk duruşmada Wilde’a bütün gücüyle saldırmaya başlamıştı. Queensberry’nin avukatları, “Bir eşcinsel gibi davranıyorsunuz” sözünün doğruluğunu kanıtlamakla yetinmek istemiyor, Wilde’ı birçok kişiyle gerçekten eşcinsel ilişkilere girmiş, ahlak kurallarına aldırmayan, gençleri yoldan çıkaran bir kişi olarak göstermek istiyorlardı. Queensberry, bir yandan tuttuğu dedektifleri Londra sokaklarına salıyor, öte yandan da tiyatro alanından kişilerle anlaşmalar yapıyordu. Tiyatroculardan kolları sıvayanların başında, Wilde’ın oyunlarında roller almış, onun yapıtlarının bir parodisini yazmış olan (*The Poet and the Puppets* - Ozan ve Kuklalar) Charles Brookfield ve Charles Hawtrey geliyordu. Queensberry’ye pahalıya otursa bile,

istenildiği kadar tanık da, kanıt da bulunmuştu. Wilde, tek etkili silahını, konuşma gücünü kullanıyor, nükteler, paradokslar yapıyor, zaman zaman duruşmada bulunanları, özellikle sanatçıları, gülmekten kırıp geçiriyordu. Carson ise istifini bozmadan, soğukkanlılığını hiç tüketmeden stratejisini uyguluyor, adım adım sonuca doğru ilerliyordu. İngiliz toplumunu kötülüklerden korumaya çalışan, yasalara saygılı olunması için uğraşan, aile yapısının, yürürlükteki ahlak anlayışının yıpratılmasına karşı çıkan bir hukuk adamı izlenimi yaratıyordu. Wilde'ı davacı olmaktan çıkarıp suçlu konumuna düşürmeye çalışıyordu. Wilde da gençlerle ilişkileri konusunda bazı gerçekleri gizlemek durumunda kalıyor; tanıklar ortaya çıktıkça da bu tutumu ona karşı kullanılıyordu. Harris'in söyledikleri bir bir çıkıyordu: "Başına gelecekleri bilmiyorsun. Yapıtların üstüne akli başında konuşmaların yapılacağı bir yer değil orası. Bir dizi tanık getirip sanatı ve yazını konunun dışında bırakacaklar."

O sıralarda Shaw da, "Elbette doğruları söylemeyecekti Wilde; uygunsuz olan o değil, yasanın kendisidir" diyordu. Çünkü Shaw, daha altı yıl önce dergi yönetmeni Ernest Parke adlı bir dostunun aynı yasa yüzünden başına gelenlerden sonra kamuoyunu uyarmak istemiş, *Truth* dergisine şunları yazmıştı: "Örneğin aramızda, bu yasaya karşı çıktığı için okullardan atılan yüzlerce saygın yurttaş bulunduğu gibi, daha yüzlercesi de yakalanma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Oysa, ne denli erdemli oldukları bilinen Eski Yunan düşünürlerinin bu konuya yaklaşımları çok başkaydı. Gerçekte bugün de, kadınlarla ilişkiden uzak kalan birçok denizciler, erler, tutuklular da bu yasanın ahlak görüşüne uymuyorlar. ... İnsan haklarını savunan herkesi benimle birlikte bu yasaya karşı çıkmaya çağırıyorum..."¹¹³

Carson duruşmalarda, *Dorian Gray* romanı ve *Chameleon* dergisinde yayımlanan özdeyişlerindeki ahlak anlayışını sorguladıktan sonra, Wilde'ın otellerde, lokantalarda tanıdığı delikanlıları, armağanlar verdiği gençleri tek tek mahkemeye çıkarıyordu. Dava, Wilde'ın kurgusundan çıkıp Carson'un

yönetimine giriyor, komedi trajediye dönüşüyordu. Wilde'ın sanatçı dostları dışında herkes, sağcısı solcusu, soylusu kentsoylusu, basımcısı, yayımcısı, gerçekte nefret ettikleri Queensberry Markisi'ni destekliyorlardı giderek. Çünkü bu dava, Wilde'la Queensberry arasındaki bir hakaret davası olmaktan çıkmış, İngiliz soylu ve varlıklı sınıflarının, Victoria Çağı ahlakının, geleneksel kurumların savunulması, hatta yüksek sosyetenin kirli çamaşırlarının ortaya dökülmesinin önlenmesi çabalarına dönüşmüştü. Açıkçası, bilinçli ya da bilinçsiz olarak Victoria Çağı'nın egemen sınıfları korkuya kapılmışlardı. Wilde gibi bir yenilikçiden, değişimciden, tüm değerlendirmelerini sanatsal açıdan yapmaya kalkan bir *Estetikçi*'den, zenginliği nesnelerde, mal mülkte değil de, soyut kavramlarda arayan bir sanatçıdan korkuyorlardı. Wilde, cezaevinden şöyle yazıyordu Douglas'a: "Davadaki tanıklarla ilişkilerimden ötürü mü burada olduğumu sanıyorsun? O kişilere, gerçek de olsalar uydurma da, ne devlet ne de toplum ilgi gösterir... Kimsenin umurunda da değildir onlar. Gerçekte, babanı içeri attırmaya kalktığım için buradayım ben..."

Dava, beklenildiği gibi, Wilde'ın yenilgisiyle sona ermiş, Queensberry Markisi suçsuz bulunmuştu. Jürinin kararı uzun uzun alkışlanmış, yargıç Collins, geleneğe uyma gereğini duymayıp alkışları durdurmamıştı. Sonra da Carson'a bir de kutlama yazısı göndermişti: "Yaptığınız konuşmadan daha güçlüsünü, sorgulamanızdan daha etkilisini duymadım bugüne değin. Mahkemenin pisliğe daha fazla bulaşmasını önlediğiniz için sizi kutluyorum."¹¹⁴ Bu sözler yalnızca yargıç Collins'in değil, o dönem İngiliz toplumunun da davayla ilgili önyargısını ortaya koyuyordu. (Queensberry davasının ilginç bulunan bölümleri, Yedinci Bölüm'de verilmiştir.)

Frank Harris, *Oscar Wilde* yaşamöyküsünde, o dönemdeki İngiliz adaletinin içyüzünü uzun uzun anlatmıştı. Harris'e göre, İngiliz yargı sistemi aristokraziyle varlıkları koruyan bir düzendi ve soyluların önyargılarının, çıkarlarının etkisi altındaydı. Yargıçların "yüce" görünüşlerinin ardında çoğu kez

kültürsüzlük, hoşgörüsüzlük, ayrımcılık ve acımasızlık yatıyordu. Harris, o yıllarda Fransa’da büyük olay yaratan Dreyfus davasını örnek gösteriyordu: Suçlu bulunan Dreyfus’un aklanabilmesi için davaya yeniden bakmaya kalkmak gibi bir yaklaşımın, İngiltere’de söz konusu olamayacağını anlatıyordu. Bir de, Harris’in dediğine göre, İngilizler sanatçılardan, onların yaratıcılıkları oranında çekinir, onlara kuşkuyla bakarlardı. Queensberry davası sırasında yargıcın, savcının, hatta güvenlik görevlilerinin tutumu da bunu açıkça ortaya koyuyordu. Söylendiğine göre, savcılar, tüm tanıklara, istenilen biçimde konuşurlarsa, kendilerine dokunulmayacağı güvencesini vermişlerdi. Davayı Queensberry’nin kazanması için elinden geleni yapan, tanıkları, kanıtları arayıp bulan oyuncu ve yazar Brookfield’in bir süre sonra tiyatro sansüründen sorumlu konuma getirilmesi bir rastlantı değildi elbet: “Çok tehlikeli bir şeydir insanın dostlarını tanıması...”

Dava bittiğinde, yalnız Queensberry Markisi’nin suçsuz bulunmasıyla kalınmamış, ortaya çıkan kanıtlara dayanılarak bu kez Wilde’a kamu davası açılmasına karar verilmişti. İngiliz basını savcılıktan yana çıkıyor, Wilde için söylemediğini bırakmıyordu. Olayı şaşkınlıkla karşılayan Fransız basını ise, Britanya’da eşcinselliğin nerdeyse cinayetten sonra en ağır suç sayıldığını alaylı bir biçimde belirtiyordu.¹¹⁵ En ağır suçları işleyenlere bile uygulanan “kefalet karşılığında serbest bırakılmak”, Wilde için geçerli sayılmamıştı. Bu yüzden Wilde, ne savunmasıyla ilgili çalışmalar yapabilmiş ne de parasal sorunlarına çözüm bulabilmişti. Dostlarının girişimleriyle tutukluluğu kaldırıldığında ise, artık iş işten geçmişti: Daha birkaç ay öncesine kadar oyunlarından binlerce sterlin kazanan Wilde’ın, Queensberry’ye ödemesi gereken mahkeme giderleriyle başka borçlarının tutarı olan bin sterlini bulamaması, evindeki tüm eşyaların, değerli resimlerin, özel baskılı kitapların haraç mezat satılmasına yol açmıştı. Wilde özgür kalınca bir otele çıkmış, orada oturup beklemeye başlamıştı. Tüm önerilere karşın, kaçmayı hiç düşünmüyordu.

Victoria Çağı tutuculuğu, ikiyüzlülüğüyle savaşılan bir kişinin; *Eстетikçilik*'in, *Bireycilik*'in simgesi sayılan bir insanın; ışıklar altında, alkışlarla yaşamaya alışkın bir sanatçının kaçıp gizlenmesi, başka ülkelerin kuytu, karanlık köşelerinde yaşaması nasıl beklenebilirdi?

11 Nisan 1895'te başlayan kamu davasında Wilde, ceza yasasının “ahlaka uymayan aşırı davranışlar” maddesine göre suçlanıyordu. Wilde'ın bu suçtan yargılanmasına sevinilmeliydi belki de... Çünkü Wilde, Onaltıncı Yüzyıl'da, Sekizinci Henry döneminde çıkarılmış olan “insanlara ya da hayvanlara yapılan iğrenç oğlancılık uygulamaları” yasasına göre yargılansaydı, yaşam boyu hapis cezasına çarptırılabilirdi.¹¹⁶ Sekizinci Henry, ilk eşinden ayrılıp Anne Boleyn'le evlenmesine Papa'nın karşı çıkmasından sonra, yeryüzünde kraldan üstün kimsenin bulunamayacağını ileri sürerek İngiliz Kilisesi'ni Roma'dan ayırma girişimlerinde bulunurken, Katolik Kilisesi rahipleri arasında da çok yaygın olan eşcinselliğe karşı çıkartılan yasa, 1890'larda hâlâ yürürlükteydi.

Davada, Wilde'ın karşısında artık Queensberry'nin avukatı Carson değil, Kraliçe'nin savcısı Charles Gill vardı. Gill de Carson'un açtığı yoldan yürüyor, aynı tanıkları dinletiyor, Wilde'ın sanatla ahlak ilişkisi üstüne yazdıklarını sorguluyordu. Douglas'ın “İki Sevgi” adlı şiirini ele alıp “adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi” sözünün anlamını sorunca, şu yanıtı vermişti Wilde: “Adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi, kendinizden genç birine duyulan sevgidir bu yüzyılda; Davut'un Yonatan'a duyduğu, Platon'un felsefesine temel olarak aldığı, Michelangelo ve Shakespeare'in sonelerinde bulduğunuz bir sevgi. Öylesine derin, kutsal bir sevgi ki, kusursuz olduğu kadar saf... Shakespeare'in, Michelangelo'nun ve benim o mektuplarımdaki gibi sanat yapıtlarını kapsayan, yönlendiren bir sevgi. Yaşadığımız yüzyılda yanlış anlaşılan; o kadar yanlış anlaşılan ki, ancak adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi diye anlatılabilen; benim de şimdi burada bulunmama neden olan sevgi. Güzel, hoş, sevginin en soylu biçimi... Doğal olmayan hiçbir şey yok bunda. Entelektüel bir sevgi... Her zaman olagelen bu ilişkide, yaşlı olanın aydın aklı,

gencinse sevinci, umudu, önündeki yaşamın büyüğü söz konusudur. Bunun böyle olması gerektiğini anlamıyor dünya. Onu alaya alıyor ve bazan, bu nedenle birilerini suçlu sandalyesine oturtup dillere düşürüyor...”¹¹⁷

O gün mahkemede olanları Max Beerbohm şöyle anlatıyordu: “Oscar olağanüstüydü. Adını açıklamaktan bile çekinen sevgi üstüne konuşması çok etkileyiciydi; duruşmada bulunan herkesi coşturdu ve birden alkış patladı... Bir aya yakın süredir cezaevinde bulunan, hakaretlere uğrayan, ezilmiş, incitilmiş bir adam mahkemenin ortasında durmuş, soğukkanlılığı, hoş görünüşü, güzel sesiyle tüm mahkemeyi egemenliği altına almış gibiydi. Sanıyorum jüriyi de etkilemişti bu konuşma.”¹¹⁸ Gerçekten de jüri etkilenmiş olabilirdi ve belki de bu nedenle jüri bir karara varamamıştı. Wilde, bir süre özgür kalmıştı; ama savcılık yirmi gün sonra davaya yeniden bakılmasını istemişti.

Wilde, salıverildikten sonra kalabileceği bir yer bulamamıştı. Hangi otele başvursa ardından Queensberry'nin adamları da gidiyor, ona oda vermemeleri için baskı yapıyorlardı. Sonunda Wilde, yakın dostu Ada Levenson'un evine sığınmıştı. (Auden, Levenson'un yeterince ilgi görmemiş, çok düzeyli bir romancı olduğunu söyler.) Artık herkes Wilde'in eline geçen son fırsattan yararlanacağını, tutukluluğu kaldırılır kaldırılmaz İngiltere'den ayrılacağını düşünüyordu. Savcılık bile tutuklama emri çıkarmadan önce bir süre beklemişti. Queensberry'nin Wilde'a söylediği şu sözler de onun bir an önce kaçıp gitmesinin beklendiğini gösteriyordu: “Senin kaçmana göz yumarlarsa, bu ülke için çok yararlı olur. Ama oğlumu da alıp götürürsen, nereye gidersen git, seni bulup vururum!” Hatta Harris, Wilde'ın sessiz sedasız Fransa'ya gitmesi için bir tekne bile kiralamıştı. Ama Wilde hiçbir yere gitmedi; oturup bekledi. Tutuklanmasını, suçlu bulunup cezaevine kapatılınca da değin bekledi. O sıralarda Toulouse - Lautrec, onu görmek için Londra'ya gitmiş, bir portresini yapmak istemişti. Wilde, belki de *Dorian Gray*'deki ressam Basil Hallward'un şu sözlerini anımsayarak Lautrec'in önerisini

benimsememişti: “Bir adamın kötü tutkuları, ağzının çizgilerinden, göz kapaklarının açılıp kapanışından, ellerinin biçiminden bile anlaşılır.” Ama Lautrec yine de, Wilde’ın insanı gülümseten bir portresini aklında canlandırarak çizmişti. Wilde, tüm dostlarının yardımlarına, uyarılarına, hatta savcının önünü açmasına karşın neden İngiltere’den ayrılıp gitmemişi? Bu soru yıllarca sorulmuş ve Wilde’ın umulmadık davranışı üstüne çok çeşitli yorumlar yapılmıştı. Wilde bile bu konuda kendi kendini sorgulamış, cezaevine girdikten sonra yakın bir dostuna şunları yazmıştı: “İnsanoğlu neden koşar kendi yıkımına? Neden böyle bir çekiciliği vardır çöküşün? Neden doruğa varmışken kendini aşağı atmak ister bir insan? Kimse bilemez bunu... Ama gerçekler böyle işte...” Avukatı Humphreys’e göre, Wilde, kendisini Londra sosyetesinin “gece toplantılarının imparatoru yapan karizmasının” onu bu davadan da kurtaracağına inanıyordu. Yeats’e göre, “O bir İrlandalı centilmendi; elbetteki bekleyip karşılaşacağı olaylara göğüs gerecekti.” Shaw’a göre, onun “ateşli İrlandalı gururu” kaçmasına izin veremezdi. André Gide’e göre, “Artık o, yazgısına boyun eğmişti. Ondan kurtulamıyor, kurtulmak da istemiyordu. Tüm ilgisini, erdemini, alınyazısı diye abartarak nitelendirdiği gelişmelere çevirmiş, kendine karşı sabrı tükenmişti.” Wilde’ın yaşam öyküsünün yazarı Ellmann’a göre de, başına gelenlerden bıkkınlık duyuyor, “Hamlet gibi, kendi trajedisinin yönlendiricisi olmaktansa, izleyicisi olmayı yeğliyordu artık...” Wilde’ı yakından tanıyanların çoğu ise, onun Londra’dan ayrılamamasının asıl nedenini annesine duyduğu sevgiye bağlıyorlardı. Lady Wilde şöyle demişti o sıralarda oğluna: “Burdan gitmez de cezaevine girersen, her zaman benim oğlum olarak kalacaksın; sana duyduğum sevgi hiç değişmeyecek. Ama gidersen, bir daha beni göremezsin.”¹¹⁹ Wilde’ın kendisi, sonradan Douglas’a şu açıklamayı yapmıştı: “Bana korkak ya da kaçak denmesini istemiyordum. Takma bir ad, değişik bir kılık, kaçamak bir yaşam... Bunu yapamazdım ben...”¹²⁰ Shelley’nin Keats için yazdığı ağıttan alıntı yaparak, Frank Harris’e de şöyle demişti: “Kriton, Sokrates’in çıkıp gitmesi için zindanın kapısını açmış,

ama o, yine de ölümden kaçmamıştı. Bana kurtuluşun yolunu göstersen de, tutukluluktan kurtulamam ben...”¹²¹ *Lady Windermere’in Yelpazesi*’nde ise şöyle deniyordu: “İnsanın kesin seçim yapması gereken anlar vardır: Kendi yaşamını, tümüyle, eksiksiz, dopdolu yaşamak mı, yoksa ikiyüzlülük içindeki bir dünyanın istediği yapmacık, sığ, onur kırıcı bir varoluşa sürüklenmek mi?” *İdeal Bir Koca*’da, “Er ya da geç yaptıklarımızı ödemek zorunda kalırız” deniyordu. *Ciddi Olmanın Önemi*’nde, Wilde’ın unutulmaz özdeyişini Algernon dile getiriyordu: “Gerçek, ender olarak katışıksızdır ve asla yalın değildir...”

Bay W.H.’nin Portresi’nde Wilde, “Bir şey uğruna can verenlerin bulunması, o şeyin doğru olduğunu göstermez” demişti. Yapıtlarının çoğunda insanların, birileri ya da inançları uğruna kendilerini kurban etmelerini anlatmıştı: Vera, Çar yüzünden, Guido ise sevgilisi düşes için kendi canlarına kıymışlar, Bayan Erlynne’le Bayan Arbuthnot çocukları uğruna başlarına gelenlere boyun eğmişlerdi. Mutlu Prens, yoksulların kurtarılmasına, Dorian Gray de gençliğin sürdürülmesine kendilerini adanmış, onlar da böylece yaşamlarını sona erdirmişlerdi. *Lord Arthur Savile’in Suçu*’nda, *Salome*’de ve *Reading Zindanı Türküsü*’nde ise, Wilde insanların hep sevdiklerine kıydıklarını anlatıyordu:

*Her insan öldürür sevdiğini
Herkes bilsin bunu:
Kimi buruk bir bakışla öldürür,
Kimi okşayıcı bir sözle;
Korkak, bir öpücükle yapar bunu,
Yiğit, bir kılıçla...*

*Kimi sevdiğini gençliğinde öldürür,
Kimi yaşlılığında;
Kimi kösnünün elleriyle boğar,
Kimi altının elleriyle;
En iyileri bıçak kullanır,
Ölenler çabuk soğur çünkü.*

Wilde’ın Londra’dan ayrılmayıp yargının kararını beklemesiyle ilgili olarak, Melissa Knox’un 1994’te yayımladığı *Oscar Wilde*’ın yaşam öyküsüne getirdiği Freud’cu yorum, temeldeki nedeni ortaya koyuyordu. Burada şunu da belirtmek gerekiyor: 1900’ün başında, Freud’un ilk psikanaliz kuramını ortaya attığı *Die Traumdeutung* (Rüyaların Yorumları) yapıtının yayımlanmasından on, on beş yıl önce Wilde’ın öykülerinde ve oyunlarında, bilinçdışı gerçekleri bir sanatçı sezisiyle dile getirirken tam anlamıyla psikoanalitik kavramlar kullanması çok ilginçtir. Örneğin, “Yeryüzünün büyük günahlarının gerçekleştiği yer beyindir”; “İnsanoğluna bağışlanmayı sağlayan, günahlarını açıklamasıdır; din adamı değil”, “Bir insan kendi kimliğiyle konuşurken pek az kendisi gibidir; ona bir maske verilirse gerçeği anlatır ancak”; “Gerçekle çelişen de bir gerçektir...”

Wilde’ın kişiliğini biçimlendiren, yapıtlarının da temelini oluşturan öğeler, bilinçdışı suçluluk duyguları, yiğitlik, başkaldırcılık, ülküler uğruna kendine kıymaktı... Wilde daha Oxford’dayken bir fahişeden frengi kapmış, uzun süre cıva tedavisi görmüştü.¹²² Cıvanın dişlerini karartmış olması yüzünden de, konuşurken eliyle ağzını kapamaya alışmıştı. Hastalığın fiziksel belirtilerinin ne ölçüde ortadan kalktığı bilinmiyordu ama, ruhsal etkilerinin çok yıpratıcı olduğu kesindi. Wilde, böyle bir ölümcül hastalığa tutulduğu için yaşam boyu korkulara kapılmış, hastalığının bulaşıcı olması nedeniyle de, hem kendisine hem de cinsel ilişkide bulunduğu herkese karşı suçluluk duymuştu (“Her insan öldürür sevdiğini.”). Korkular, kuruntular, geleceğe güvensizlikler yaşamını gölgeliyor, babası gibi, zaman zaman melankoliye giriyordu. Evlendikten bir süre sonra eşi Constance’la cinsel ilişkisini kesmesi, sokak delikanlılarıyla yakınlık kurmaya kalkması, Douglas’ın şımarıklıklarına, aşırılıklarına katlanması, sürekli etkisi altında bulunduğu suçluluk duygusundan ileri geliyordu. İç dünyasındaki bu oluşum birçok yapıtına yansımış, ama en belirgin biçimde *Salome*’de ortaya çıkmıştı.

Wilde’ın annesi, kızı Isola’nın doğumundan sonra, giderek tüm

vaktini devrimci dostlarıyla İrlanda'nın özgürlüğü için çalışmalara ayırıyordu. Gerçekten, "Dâhiler hiç evlenmemeli; iki efendiye birden nasıl hizmet edebilir bir insan?" diyordu.¹²³ Babası Sir William da hasta bakmaktan, araştırmalar yapıp kitaplar yayımlamaktan ve kadınların peşinde koşmaktan çocuklarıyla ilgilenemiyordu. Wilde, ana babasından göremediği sevgiyi, küçük kardeşi Isola'da bulmuştu. Wilde ve Isola, birbirlerine destek oluyorlar, yoksun kaldıkları sevgiyi birbirlerine duyurabiliyorlardı. Isola'nın ölümünden sonra da Wilde ona olan sevgisini hiç yitirmedi, onun özlemiyle yaşadı; onun bir tutam saçını yanında taşıdı ("Sevginin bulunmadığı bir ortamda yaşayamam ben... Sevmeli ve sevilmemeliyim; bunun için ne gerekirse yaparım."). Douglas'ın bal rengi saçlarıyla saf, çocuksu yüzü de Isola'ya benziyordu. Wilde'ın Bosie'ye duyduğu sevgi, gerçekte Isola'ya duyduğu duyguların yeniden canlanmasıydı: "Aşk yinelenmekle yaşar. ... Her yeni aşk, biricik aşkıdır insanın üstelik. Kişinin değişmesi, tutkunun özelliğini değiştirmez; onu daha da derinleştirir ancak. Herkesin yaşamında bir büyük deneyim bulunabilir. Yaşamın gizi, o deneyimin elden geldiğince çoğaltılmasıdır."

Salome de, Vaftizci Yahya'ya duyduğu sevginin karşılığını görmeyince onun başının kesilmesini ister; çünkü Salome'ye, dolayısıyla Oscar ve Isola'ya göre, sevgiye duyarlı olmamak, sevgiye karşılık göstermemek bağışlanmaz bir suçtur. Wilde da büyük bir suç işlemekte, onu sevenleri ölümcül bir hastalığa tutulma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Daha önce eşi Constance'a duyduğu suçluluğu şimdi de Bosie'ye karşı duymaktadır: "Birden çok yaşamı olanlar, ölümler birden çok..."

Wilde'ın annesi Speranza, daha on dört yaşındayken korkuyla izlediği, İrlanda'yı kırıp geçiren ve İngilizler'in tutumu yüzünden bir milyon İrlandalı'nın yok olmasına neden olan kıtlığı hiçbir zaman unutamamıştı. İngilizler'e bu yüzden hep büyük bir tepki duymuş, onlara karşı yalnız yazılarıyla değil, radikal Genç İrlanda Örgütü'nün etkinliklerine katılarak da savaşırmıştı. Hatta *Nation* dergisine yazdığı bir mektupta, devrimci söyleminin yeterince etkili olabilmesi için kendisine

bir “maske” gerektiğini, çünkü kadınları kimsenin dinlemediğini anlatmıştı: Maskeler, maskelerin arkasındaki gerçek kimlikler, Wilde’ın birçok yapıtında, özellikle *Maskelerin Gerçeği* ve *Yalan Söylemenin Sona Ermesi* denemelerinde hep ele aldığı bir konudur. Speranza bir dostuna, oğullarını bir başkaldıran, büyük bir kahraman, hatta gelecekteki İrlanda Cumhuriyeti’nin başkanı olabilmeleri için yetiştireceğini söylemişti.¹²⁴ Oscar’ın gençliği, annesinin devrimci yazar dostları, ulusal savaşçı yoldaşları arasında geçmiş, bu çevrelerde “Speranza’nın oğlu” diye anılır olmuştur. Freud’un belirttiği gibi: “Bir çocuk annesinin su götürmez bir biçimde sevgili oğlu olursa, yaşamı boyunca içinde utku duyar, başarıya ulaşacağına kesinlikle inanırdı ve çok kez de gerçekten başarıya ulaşırdı.”¹²⁵ Lady Wilde, yeri geldikçe Oscar’a, “Sana ve dehana güveniyorum”, “Bana Oscar’ın annesi denmesini istiyorum” gibi sözler söylerdi.

Wilde, Londra’ya yerleştikten hemen sonra nükteleriyle, paradokslarıyla İngiltere’nin yerleşik düzenine, tüm geleneksel ilke ve inançlarına, bir bakıma İngilizler’in simgelediği her şeye karşı savaş açıyor, onları kendisine hayran bırakıp annesinin beklentilerini yerine getirmek istiyordu. Wilde, giderek eşcinselliğini gizlemeye de gerek görmüyor, Douglas’la ilişkilerinde dillere düşecek kadar açık davranmaya başlıyordu. Bu nedenle de birbirleriyle çatışan duygulara kapılıyordu: Böyle davranmakla bir yandan İngiliz tutuculuğunu, ikiyüzlülüğünü kanıtladığına inanıyor; ama öte yandan onların ahlak ölçütlerinin etkisine kapılıp kendisini suçluyordu. Çocukluğundan beri süregelen bilinçdışı suçluluk duygusunun da katkısıyla, içindeki çatışmanın dengesi bozulunca cezalandırılmaya boyun eğiyor, böylece kendini kurban edip savaşını parlak bir biçimde sona erdirmek istiyordu. Duruşmalar sırasında her iki rolü de üstlenmişti Wilde: Bir kahraman ve bir kurban... Daha ilk oyunu *Vera*’da “Yok edilmektense kendini yok etmelidir insan” demişti. Davalar bitince savaş da sona erecekti (“Kendini kurban etmek kuşkuculuğun trajik bir biçimidir: İnançla yapılamayana ateşle yapmaya kalkmak...”). Cezaevinden çıktıktan sonra Paris’te

buluştuğu Kontes de Brémont'un, ona neler yazmayı düşündüğünü sorması üstüne şu yanıtı vermişti: "Yazılacak her şeyi yazdım. ... Artık yazılacak bir şey kalmadı. Yaşam yazılamaz, yaşanır ancak..." Gerçekten de Wilde, ölümüne dek yalnızca *Reading Zindanı Türküsü*'nü yazabildi. Bilinen kimliğini yitirince, yaratma tutkusunu da yitirmişti.

Wilde ve eşcinseller arasında çöpçatanlık yaptığı ileri sürülen Alfred Taylor'a karşı açılan ikinci kamu davası, 20 Mayıs 1895'te başlamıştı. Bir gece önce Wilde, dostlarını bir daha göremeyebileceği düşüncesiyle, onlara armağan edilmek üzere, yanında bulunan sevdiği şeyleri tek tek paketleyip Ada Leverson'a bırakmıştı. O sabah mahkemede iğne atılsa yere düşmezdi. Örneğin *Morning Leader* gazetesi, "Ünlü kişilerin ünleri, mahkeme salonunda yer bulabilmelerine belki de ilk kez yeterli olmadı" diye yazıyordu. Duruşmalar hızla sürdürülmüş, dava beş günde sonuçlanmıştı. Bu kez jürinin kararı kesindi: Wilde da, Taylor da suçlu bulunmuştu. Dava boyunca önyargılı davranan yargıç Wills, kararı da kişisel tepkilerini dile getirerek açıklamıştı: "Böyle şeyler yapabilenler, tüm utanma duygularını yitirmiş kişilerdir. Artık kimse bir etki yaratamaz onlarda. Yargıladığım en kötü davaydı bu... Taylor, sizin bir tür erkek buluşma evi işlettiğiniz konusunda kuşku duymak olanaksız. Siz, Wilde, gençler arasında en çirkin türdeki yaygın ahlak dışı davranışlarda bulunan bir çevrenin odağındaydınız. Bu konuda hiçbir kuşku kalmadı. Bu koşullar altında sizleri, yasaların izin verdiği en ağır cezaya çarptırmam beklenir benden. Düşünceme göre, böyle bir olayda bu ceza kesinlikle yetersiz kalıyor. Mahkemenin kararı, ikinizin de iki yıl ağır hapis cezasına çarptırılmanızdır."¹²⁶ Karardan sonra Wilde, "Bir şey söyleyebilir miyim Lord'um?" demeye kalkmış, ama yargıç bu sözü duymazlıktan gelip Wilde'ı götürmeleri için gardiyanlara işaret etmişti. Sonradan Frank Harris'e Wilde şöyle diyecekti: "Kendini beğenmiş savcının sırtımları, ince dudaklı, sert çeneli, yapmacık davranışlı yargıcın kurnazca bakışları dayanılmazdı... Birden kollarımı açıp bağırarak geldi içimden: 'Bana ne yapmak istiyorsanız yapın; ama Tanrı aşkına bir ân

önce yapın. Görmüyor musunuz ne durumdayım? Nefret duymaktan bu kadar zevk alıyorsanız, elinizi çabuk tutun.’ Tavşanın peşinden koşan gözü dönmüş köpekler gibiydiler...”

“Açın pencereleri, temiz hava girsin içeri!” *The Daily Telegraph* gazetesi böyle bir başlık atmıştı, dava biter bitmez. Tüm basın kararı onaylamıştı: *The News of the World*, “Estetikçi kült artık bitti!” diyordu. Hatta *The St. James’s Gazette*, “Biraz sağlıklı bağnazlık, aşırı hoşgöründen daha yararlıdır” diyebilmişti. Yalnız bir tek dergi, *The Review of Reviews*, Haziran 1895 sayısında gerçeği dile getirmeye cesaret edebilmişti: W.T. Stead, o sayıda yayımlanan yazısında, “Oscar Wilde’ın suçlandığı ilişkilerde bulunan her gence ceza verilmeye kalkılsa, Eaton, Harrow, Rugby ve Winchester gibi aristokrat okullarından Pentonville ve Holloway cezaevlerine doğru büyük bir göç başlar” demişti. Şunu da söylemişti W. T. Stead: “Yabanıl dürtülerimiz bize yol gösteren tek ölçüt sayılsa, Oscar Wilde da yediği cezayla zulümden payına düşeni almakla kalır, yalnızca hoşgörüsüz çoğunluğun zorbalığına karşı bireyciliğin savunucusu olarak ilkimizi çekerti. Ama ne iyi ki yabanıl değiliz... Olabildiğince özgür ve mutlu ilişkiler arasında yaşamayı amaç edinmesi gereken bir insan topluluğuyuz biz...”

Freud, cinsel konulara ahlakçı yaklaşımların yalnızca bireylerde çeşitli ruhsal dengesizliklere, bunalımlara, sapkınlıklara yol açmakla kalmayıp kişiyi korumak ve geliştirmekle görevli bulunan toplumun yapısında da ne denli bozukluklar yarattığını belirtmiştir.¹²⁷ Kişiliğin oluşmasında, cinselliğin gelişmesinde büyük rol oynayan “Oedipus karmaşası”nın (Oedipus kompleksi) adını aldığı söylenceye Thebai Kralı Oedipus’un babasını öldürüp anasıyla evlenmesinin nasıl bir trajediye yol açtığı bilinmektedir; ama Oedipus’un babası Laius’un Krisippus adında bir delikanlıya âşık olduğu genellikle dikkatten kaçmaktadır.¹²⁸

Victoria Çağı’nın cinsellikle ilgili ikiyüzlülüğü inanılır gibi değildi. Eşcinsellik, aristokrat sınıfın gittiği yatılı okullarda, üniversitelerde, Oxford’da, Cambridge’te, hatta Parlamento’da, özellikle Lordlar Kamarası üyeleri arasında

yaygındı; ama bu sözcüğü ağıza almak bile bir tabuyu yıkmaya kalkmak sayılıyordu. Gerçekte eşcinsellik konusunun ele alındığı Queensberry davasında bile bu sözcük ne mahkemede ne de basında kullanılmıştı: “Uygunsuz”, “ahlaka aykırı”, “ahlak dışı”, “sapkın”, “sapık”, “çok çirkin”, “utanç verici”, “yüz kızartıcı”, “suça yönelik”, “sözü edilemeyecek” davranış ya da ilişkilerden söz edilmiş,¹²⁹ ama “eşcinsel” ya da “homoseksüel” sözcükleri bir kez bile ağıza alınmamıştı. Basın ilk günden son güne dek davayı büyüterek, birinci sayfadan kocaman puntolarla vermişti. Mahkeme salonunun bir tiyatro sahnesine dönüştüğü duruşmalarda basının aradığı her şey vardı: Lordlar, markiler, cinsel tutkunlar, eşcinseller, fahişeler, ozanlar, sanatçılar, baba oğul kavgaları, ağa düşen gençler, çocuklarını kötülükten korumaya çalışan aileler... O sıralarda, Londra’da ardı ardına açılan çok başarılı üç oyunuyla, *Dorian Gray*’in yarattığı tükenmez tartışmalarla, yeşil karanfiller, göz alıcı giysiler, parlak özdeyişlerle anımsanan Wilde’ın kişiliği de davaya büyük ilgi duyulmasına yol açıyordu. Ed Cohen, *Wilde Açısından Bir Konuşma* adlı yapıtında bu davanın, Ondokuzuncu Yüzyıl’ın hiç kuşkusuz en çok reklam edilmiş olaylarından biri olduğunu söylüyordu.¹³⁰

1880’lerde İngiliz basını büyük bir değişim geçiriyordu. Geliştirilen yepyeni teknolojiler, gazetelerin daha çabuk haber almasını, daha hızlı basılıp dağıtılmasını sağlıyor; ama öte yandan, üretim maliyetinin artmasına, pazardaki rekabetin yoğunlaşmasına yol açıyordu. Matthew Arnold’un dediği gibi, o dönemde ortaya çıkan “yeni gazetecilik”, bir haberi ya da bir öyküyü “baskı sayısını arttıracak” biçimde yayımlamaya yöneliyordu.¹³¹ Günümüzde bu tutumun doruğuna ulaşıldığı gazetecilikte, “gerçekler” artık “pazarlama değerleri” ile ölçülüyordu. Önemli bir haberi etkili bir biçimde en doğru veren değil, kamuoyunun istediği yönde en iyi pazarlayan, “başarılı gazeteci” sayılır olmuştu.¹³² Wilde’a göre de, basın özgürlüğünü yitirmiş, kapitalist ekonominin kölesi durumuna gelmişti: “Kalemin bir kaldırım taşından bile güçlü, bir sapan kadar etkili olduğunun kamuoyunca keşfedildiği ân, talihsiz bir gündü. Gazeteciyi böylece bulup ortaya çıkardılar,

geliştirdiler ve sonunda onu kendilerinin yüksek ücretli hizmetçisi yaptılar.”

Evening News, 3 Nisan 1895'te, davanın başladığını bir spor karşılaşması biçiminde, “Oscar’a karşı Marki” başlığıyla vermişti. Öteki gazeteler de bu karşılaştırmayı hep yaptılar: Birbirinin karşısı iki kişilik... Bir yanda, boksçuluğa yeni kurallar getiren bir sporcu, usta bir avcı, tarihin en büyük imparatorluğunu kuran geleneğin temsilcisi, “erkeklik” simgesi bir marki; öte yanda, çiçekleri, renkli giysileri, pırıltılı sözleri, uygunsuz davranışlarıyla, yenilikçi, “erkeklik karşısı” bir ozan... Duruşmalar ilerledikçe savcıların, hukukçuların saldırıları sonucunda Wilde’in kimliği, imparatorluğun gücünü hiçe sayan, Victoria Çağı düzenine düşman, ahlak yoksunu, gençleri suça yönlendiren, sapkın tutkuları bulunan, kuşku uyandıran bozguncu bir kişiliğe dönüşmüştü. İngiltere bir yana, örneğin 1895 ile 1900 yılları arasında yalnızca Birleşik Amerika’da, kiliselerde Wilde’a karşı verilen vaazların sayısı dokuz yüzü aşıyordu.¹³³ Wilde’ın adı tiyatro afişlerinden siliniyor, kitapları raflardan kaldırılıyor, adı anılmaz oluyordu.

“Talihsizliklere katlanabilir insan: Başa gelen kazalardır onlar. Ama insanın kendi yanlışlarından duyduğu acılar yaşam boyu içimize işler” deniyordu *Lady Windermere’in Yelpaze*’si’nde. Wilde, bütün bir Victoria Çağı İngiltere’sine meydan okuduktan sonra, kaçmayıp yarattığı kahramanlardan *Padua Düşesi*’ndeki Guido Ferranti gibi sonuçlara yiğitçe katlanmayı seçmişti. Ama cezaevlerindeki o dönemin koşullarına kimse dayanamazdı. Hele Wilde gibi, yaşam boyu güzelliğin, renklerin, inceliğin, duyarlılığın peşinde koşan bir estet, soluk almayı bile güçleştiren pis kokulara, korkunç seslere, iğrenç yemeklere, konuşmanın bile yasak olduğu bir yalnızlığa nasıl dayanabilirdi? Wilde bitkin düşmüş, hastalıklara tutulmuştu. Hekimler de, rahipler de cezaevindeki öteki görevliler kadar acımasızdı. Aylarca sonra Wilde, avluda yürürken ilk kez insanca bir söz duymuştu başka bir tutukludan: “Buraya dayanmak, sizin gibiler için çok daha güç olmalı bizim gibilerden...” Wilde şu yanıtı vermişti: “Acı

çekerken eşittir herkes...” Wilde’ın en sevdiği roman kişileri, Balzac’ın kendini asan Lucien de Rubempré’siyle Stendhal’in giyotinle başı kesilen Julien Sorel’iydi. “Ben de zindanda öldüm” diyecekti Wilde.¹³⁴

Wilde’ı hapisten kurtarmak için yazar dostları çeşitli girişimlerde bulunmuşlardı. Shaw imza toplamaya kalkmış, tanınmış sanatçılardan hiçbirinin olaya karışmak istemediğini görünce işin peşini bırakmıştı.¹³⁵ Frank Harris, Meredith’in başını çekeceği bir kampanya başlatmak istemiş, o da bir sonuca varamamıştı. Fransa’da genç yazarlar girişimlerde bulunmuşlar, Wilde’ı tanıyan ünlü sanatçılardan ne Zola, ne Bourget, ne Sardou ne de Jules Renard imza vermeye yanaşmış, yalnızca Gide, Wilde’ın kurtarılması için her desteği vermeye hazır olduğunu bildirmişti.¹³⁶ Wilde’ın en yakın dostlarından Robert Sherard’ın Queensberry Markisi’ni düelloya çağırması ise, büyük olay olmuştu: Queensberry’nin saldırgan kişiliğinden hiç beklenmedik biçimde düellodan kaçması, Wilde’ı sevenlerin çok hoşuna gitmişti.¹³⁷

Wilde, içeri atıldıktan ancak altı ay sonra, yakın dostlarının kurduğu ilişkiler sonucunda, koşulların daha iyi olduğu Reading Cezaevi’ne gönderilmişti. Londra’dan Reading’e götürülürken, yaşamında bir karabasana dönüşen küçültücü, aşağılayıcı bir olayı *De Profundis*’te şöyle anlatıyordu: “O gün, tüm dünyanın beni görmesi için, tren istasyonunun orta peronunda, tutuklu giysileriyle, ellerim kelepçeli ayakta tutuldum. Gülüyorlardı beni görenler. ... Kim olduğumu bilmeden önceydi bunlar; öğrenir öğrenmez daha da çok gülmeye başladılar. Külrengi kasım yağmurunda, benimle alay eden bir kalabalıkla çevrelenmiş olarak yarım saat orada tutuldum. O gün başıma gelenlerden sonra, bir yıl boyunca her gün aynı saatte, aynı süre ağladım. ...”

Wilde, annesinin ölüm haberini de, Reading Cezaevi’ndeysen onu görmeye giden eşi Constance’tan almıştı. Lady Wilde, son kez anı defterine şunları yazmıştı: “Acılar ve umutlardır yaşam; yanılısamarlar ve çaresizlikler, hepsi iç içe... Ama çaresizlik

hepsini bastırıyor...”¹³⁸ Annesinin öldüğünü duyduktan sonra, “Ona duyduğum sevginin ve saygının derinliğini kimse bilemez” diyordu Wilde, “Bir sanatçı olarak gelişmemin en kusursuz günlerinde bile ona beslediğim duyguların görkemini anlatmaya yeterli sözcükler bulamamıştım...”¹³⁹ O günlerde kıskançlıktan karısını öldüren ve idam cezasına çarptırılan bir eri getirmişlerdi cezaevine:

*Fırtına'ya tutulmuş iki ölüm gemisi gibi
Karşılaşmıştı yollarımız;
Selamlaşmadık, konuşmadık,
Yoktu söyleyecek sözümüz;
Kutsal bir gecede değildi karşılaşmamız,
Bir utanç günündeydi çünkü.*

Wilde, idam mahkûmu erin gösterdiği yüreklilikten etkilenmiş, onun asılmaya gidişini izlemişti. Cezaevinden çıktıktan sonra bir süre yerleştiği Fransa’da, Dieppe’e yakın Berneval köyünde yazmaya başladığı ve Napoli’de bitirdiği *The Ballad of Reading Gaol* (Reading Zindanı Türküsü) Londra’da basılmıştı. Kitabın ilk baskılarında Wilde’in adı verilmemiş, imza yerine “C.3.3” simgesi kullanılmıştı. Bu simge, Wilde’in Reading Cezaevi’ndeki sicil numarasıydı: C bölümü, üçüncü koğuş, üçüncü hücre... Ancak yedinci baskıda, “C.3.3” simgesinin yanına Wilde’in adı da yazılmıştı.

Wilde, son yapıtı olan *Reading Zindanı Türküsü*’nde idam cezasına çarptırılan bir erin duygularını, davranışlarını dile getirirken, bir yandan da Ortaçağ’dan kalma İngiliz ceza sistemini eleştiriyordu. *Reading Zindanı Türküsü* 654 dizeden oluşmuştu. Wilde, cezaevlerinin dayanılmaz koşulları üstüne kamuoyunda bir tepki yaratabilmek için bu uzunluğun gerektiğini söylüyordu. *Türkü*’yü yazarken zaman zaman şiirsel deyişle tanıtım amaçlı anlatım arasında bocalamış, bazan gerçekleri yansıtmaya uğruna, sanatsal kusursuzluktan ödün vermek zorunda kalmıştı. “Bu şiir, Marsyas’ın haykırışıdır; Apollon’un türküsü değil. ... Acılar bazan bir kaplan gibi insanın boğazına sarılır: Çektiğim acıya artık

dayanamayacağıma inandığım gün *Türkü*'yü düşünüp kafamda geliştirdim. O adamın yüzü, ölünceye dek gözümün önünden gitmeyecek":¹⁴⁰

*Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam
Dalmış gözleri,
Zindandakilerin gökyüzü dedikleri
O küçük mavi çadıra
Ve sürüklenip giden
Gümüş yelkenli her buluta.*

The Oxford Book of Modern Verse (Oxford Modern Şiir Antolojisi) adlı seçkinin 1936 basımında, derlemeyi yapan Yeats, altışar dizelik yüz dokuz bölümden oluşan *Türkü*'den, yalnız idamlık erin öyküsünü anlatan otuz sekiz bölümü almıştı, "Kendi başlarına çok etkileyici, ama *Türkü*'nün içinde yapay, gereksiz, gelişigüzel kalan ünlü dizeleri de çıkardım; çünkü bir sanat yapıtında ancak bir tema bulunabilir. Wilde adına karar verirken amacım büyük, hatta çok büyük bir yapıta ışık tutmaktır" diyordu. (*Türkü*, Yedinci Bölüm'de Yeats'in seçtiği biçimde verilmiştir.)

Wilde'in başyapıtlarından biri sayılan *De Profundis* (Derinliklerden) Reading Cezaevi'ndeki son aylarında Lord Douglas'a yazdığı çok uzun bir mektuptu. Postayla gönderilmesine izin verilmeyen mektubu Wilde, cezaevinden çıktığı gün, *Epistola In Carcere et Vinculis* (Tutuklu ve Zincirli Yazılan Mektup) adıyla Douglas'a gönderilmesi için Robert Ross'a vermişti. Wilde'in yapıtlarıyla ilgili vasiyetinin sorumluluğunu üstlenmiş bulunan Ross, mektubun bir kopyasını kendisi saklamış, bir kopyasını da Wilde'a vermişti. Ross mektubun yarısına yakın bölümünü 1905'te *De Profundis* adıyla yayımlamış; "Bosie" adının geçtiği bölümleri de çıkardığı için, mektubun ona yazıldığı izleniminin uyanmasına yol açmıştı. Douglas ise, yıllarca böyle bir mektup almadığını söylemişti. Ancak 1912'de Arthur Ransome'un *Oscar Wilde: A Critical Study* (Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma) adıyla

çıkardığı kitapta kendisine hakaret edildiğini ileri sürerek açtığı dava sırasında, Ross'un kendisine verdiği Wilde'in uzun bir mektubunu okumadan yaktığını kabul etmişti.¹⁴¹ Duruşmada, mektubun o güne değin bilinenden daha uzun bir kopyasının okunmasından sonra Douglas, Wilde'a büyük bir kin duymaya başlamış, bu duygularını *Oscar Wilde and Myself* (Oscar Wilde ve Ben), *The Autobiography of Lord Alfred Douglas* (Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü) ve *Oscar Wilde: A Summing Up* (Oscar Wilde: Bir Özetleme) adlı yapıtlarında dile getirmişti. 1949'da Wilde'in küçük oğlu Vyvyan Holland, Ross'tan kalan daktilo edilmiş bir kopyayı mektubun tümü sanarak yayımlamıştı. Oysa, *De Profundis*'in eksiksiz basımı, ancak 1962'de, British Museum'da saklanan asıl metnin açıklanmasına izin verilmesinden sonra gerçekleştirilmişti.¹⁴²

Bir dramatik monolog biçiminde yazılmış olan *De Profundis*'te Wilde, başına gelenlerden Douglas'ı sorumlu tutuyor, onun babasıyla arasındaki kin savaşına kendisinin de alet edildiğini söylüyor, evini, ününü, parasını bu yüzden yitirdiğini anlatıyordu. Tutkularına kapılıp olanlara göz yumduğu için de kendini suçluyordu: "Güçsüzlüğüm için kendimi suçluyorum, hiç çekinmeden. Yalnızca güçsüzlüktendi olanlar. Sanatla geçen yarım saat, seninle bir mevsim birlikte olmaktan her zaman daha anlamlıydı. ... Bir sanatçı açısından güçsüzlük, suçtan daha az bir şey değildir, düş gücünü körletiyorsa..." Metin yer yer yitirilmiş yaratıcılığın, doruktan düşüşün ağıtına dönüşüyordu: "Sanatı en üst gerçek, yaşamı bir kurgu biçimi olarak ele aldım. Yaşadığım yüzyılın düş gücünü uyandırdığım için benimle ilgili mitoslar, söylenceler yaratıldı. Bütün evreni bir tümcede özetledim, tüm varoluşu bir özdeyişte. ... Elbirliğiyle yarattığımız toplumda, hiçbir yerim bulunmayacak artık; toplum hiçbir şey önermeyecek bana. Ama tatlı yağmurlarını, haklı olanların da, haksız olanların da üstüne yağdıran doğa, kayalıklarında saklanabileceğim yarıklar ve sessizlik içinde, tedirgin edilmeden ağlayabileceğim gizli vadiler verecek bana." Zindanda acılarla değiştiğini,

alçakgönüllülüğün erdemine vardığını söylüyordu: “İsteklerim, sonunda, hastalığa ya da çılgınlığa ya da ikisine birden dönüştü. ... Sonunda korkunç, utanç verici duruma düştüm. Artık bana kalan tek şey, sınırsız bir alçakgönüllülük. ... Kederin bulunduğu yerde kutsallık vardır. Bunun ne demek olduğunu anlayacaksın bir gün.” Hristiyanlık’ın *estetikçi* yanını anlatıyor, İsa’yı üstün bir ozan, eşsiz bir bireyci olarak görüyordu: “İsa’nın doğasının özü, sanatçı doğasıyla aynıdır: Keskin ve ateşli bir düş gücü... İsa, sanat dünyasındaki yaratıcılığın tek gizi olan düşsel duygudaşlığın insan ilişkilerinin her alanında geçerli olduğunu biliyordu. Cüzamlıların cüzamlılığını, körlerin karanlığını, zevk için yaşayanların aşırı düşkünlüğünü, varlıkların şaşırtıcı yoksulluğunu anlıyordu. ... Kendilerinden başkasıdır insanların çoğu. Düşünceleri başkalarının görüşleri, yaşamları bir öykünme, tutkuları bir alıntı. İsa, bireycilerin en büyüğü olduğu gibi, ilkiydi de. ... Başkaları için yaşamayı bilinçli bir amaç yapmak, onun inancı değildi. ... İsa’nın asıl isteği ne insanları yola getirmek ne de acıları dindirmektir. Amacı, ilginç bir hırsız, dürüst ve sıkıcı bir adama dönüştürmek değildi. ... Bir meyhanecinin bir softaya dönüştürülmesi ona büyük bir başarı gibi görünmezdi. O, dünyanın hâlâ anlayamadığı bir yaklaşımla, günaha girmeyi ve acı çekmeyi, güzel ve kutsal şeyler ya da kusursuzluğun birer biçimi olarak görüyordu. Çok sakıncalı bir düşünce gibi geliyor bu. Gerçekten de öyle... Tüm büyük düşünceler tehlikelidir!”

Douglas’ı artık bağışlayacağını, yaşananlardan sonra dostluklarının bambaşka ilişkiler içinde gelişeceğini söylüyordu: “Bağışlamalıyım seni. Gerçekleştirmeliyim bunu. Senin yüreğine acı vermek için değil, kendi yüreğimdeki acıyı söküp atmak için yazıyorum bunları. ... Yaşamın ve sanatın tadına varmak için gelmiştin bana. Belki de, daha olağanüstü bir şey için seçilmiştim ben: Acının anlam ve güzelliğini öğretmek için...” (*De Profundis*’in ilginç bulunan bölümleri, Yedinci Bölüm’e alınmıştır.)

De Profundis, Wilde’ın kişisel dramının son perdesi, insanı tutsak yapan Victoria Çağı tutuculuğuna karşı savaşının son aşamasıydı. Bu savaş, Wilde’ın konuşmalarıyla, tartışmalarıyla başlamış, *Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen*, *Yalan Söylemenin Sona Ermesi*, *Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu* gibi denemeleri ve *Dorian Gray* romanıyla yazın alanına geçmiş, *Lady Windermere’in Yelpazesi*, *Önemsiz Bir Kadın*, *İdeal Bir Koca*, *Ciddi Olmanın Önemi* gibi komedileriyle tiyatro alanında sürdürülmüş, *De Profundis*’te anlatıldığı gibi, bir trajediyle sona ermişti. Reading Cezaevi’nden çıkmadan önce gardiyan Thomas Martin’e Wilde şöyle diyordu: “Komedinin parlak bir yıldızı değilim artık: Tümüyle trajediye adayacağıma and içtim yaşamımı. ... Yalnız acı çekmişler ya da çekmekte olanlar için yazacağım. Ben onları anlıyorum, onlar da beni anlayacaklar. Keyif dünyasının gizemi, keder dünyasının sözcüsü olacağım.”

İki yıllık cezasını 18 Mayıs 1897’de bitiren Wilde özgürlüğe kavuşmuştu. Şöyle diyordu dostlarına: “Cezaevine atıldığım için azıcık bile utanç duymuyorum. Ama beni oraya gönderen yaşamın maddeciliği yüzünden büyük utanç duyuyorum.” Reading’den ayrılmadan önce Müdür’ün Ross’a söyledikleri, Wilde’ın tüm dostlarının aklına takılıp kalmıştı: “Şimdi iyi görünüyor; ama bu koşullarda ceza çekenlerin çoğu iki yıldan fazla yaşamıyor!” Gerçekten de Wilde, cezaevinden çıktıktan iki buçuk yıl sonra, 30 Kasım 1900’de ölmüştü.

Dışarı çıkar çıkmaz Wilde, sürgün veren güzel bir bitkiyi görünce, “Ah güzel dünya! Ah güzel dünya!” diye haykırmaktan kendini alamamıştı. Reading İstasyonu’nda onu bekleyen biri Amerikalı, yalnızca iki gazeteciyle karşılaşmıştı. *New York Times*, haberi ertesi gün şu başlıkla vermişti: “Wilde, dillere düşmeyi de, unutulmuş olmayı da yaşadı.”

Wilde, Reading’den ayrıldıktan sonra Londra’ya hiç uğramadan doğru Fransa’ya, Dieppe’e gitmişti. Dieppe İskelesi’nde bekleyen Reginald Turner ile Robert Ross, onu istediği kitaplarla donattıkları, sevdiği çiçeklerle süsledikleri bir otel odasına yerleştirmişlerdi. Ross’un önerisi üstüne

Wilde, büyük amcası Charles Maturin'in yazdığı *Melmoth the Wanderer* (Gezgin Melmoth) romanının kahramanı "Sebastian Melmoth" adını kullanmaya başlamıştı. Ama Wilde, Dieppe'te kalmak istemiyordu. O yıllarda Dieppe moda bir sayfiye kentiydi. Paris'e de çok yakın olan Manş Denizi kıyısındaki bu tarihsel kent, İngiliz ve Fransız yazarlarıyla, sanatçılarıyla dolup taşıyordu. Wilde'ı tanıyan İngilizler, onu görmezlikten geliyorlardı. Hele Beardsley gibi, çok yakın dostların Wilde'ı görünce yol değiştirmeleri onu derinden yaralıyordu. Bir de Queensberry Markisi'nin, Douglas ve Wilde'ın ilişkilerini izlemesi için Dieppe'e bir dedektif gönderdiği söyleniyordu. Wilde, birkaç gün sonra, kimsenin uğramadığı Berneval adında sessiz bir köye taşınmıştı. Lugné-Poë, Gide gibi, sevdiği dost sanatçılar Berneval'e, onu görmeye gidiyorlardı. Gide'e, "Kamuoyu ancak son yaptığı şeyle tanır insanı... Bende görmek isteyecekleri tek şey, bir tutuklu olacak. Yeni bir oyun yazmadan çıkmak istemiyorum ortaya" demişti. Rus romanlarındaki, özellikle Dostoyevski'nin yapıtlarındaki acıma duygusunun olağanüstü anlatımından söz ediyordu: "Bir zamanlar *Madame Bovary*'yi çok severdim" diyordu, "ama Flaubert acıma duygusuna hiç yer vermedi; bu yüzden büyük görünmez, kapalıdır onun yapıtları. Acımadır bir yapıtın açılan yanı, onunla sınırsız bir görünüm kazanır. ... Acıma duygusu olağanüstü bir şey, onu hiç bilmiyordum ben. ... Taş gibi bir kalple girmiştim cezaevine..."¹⁴³ Sonra da, yazmayı tasarladığı konuları, "Firavun", "Kaptan Ahab" ve "Jezebel"i Gide'e anlatmıştı.

Wilde, Douglas'la yazışmayı cezaevinden çıktıktan sonra da sürdürmüştü. Yazdığı mektuplarda *De Profundis*'teki sert sözler giderek yumuşamış, kızgınlık sevecenliğe dönüşmüştü. Bir süre sonra Wilde, tüm dostlarının karşı çıkmasına aldırmayıp Douglas'la buluşmayı tasarlamaya başlamıştı. Eşi Constance ise, Douglas'la buluştuğu gün, Wilde'a söz verdiği ödeneği keseceğini bildirmişti. Oysa Wilde, o günlerdeki duygularını şöyle açıklıyordu: "Bosie'yi her zamanki kadar seviyorum ve bir trajedi, bir yıkım duygusu içindeyim. ... Yama

tutmaz artık benim yaşamım, yazgımdan kaçınılamaz. ...
Çözümü bulunamayan bir sorunum ben.”¹⁴⁴

Wilde ve Douglas sonunda Rouen’de buluşmuşlar, birlikte İtalya’ya gidip Napoli’de iki ay kalmışlardı. *De Profundis*’te anlatılanlar orada yine yaşanmış; bencil Douglas, Wilde’in kalan son parası bitinceye kadar har vurup harman savurmuş, sonra da başını alıp Paris’e dönmüştü. Graham Greene’in bir öğretmen olan babası, o günlerde bir dostuyla Napoli’deymiş. Bir kafede onlara rastlayan Wilde, kendini tanıtmadan yanlarına oturup içki karşılığında, saatlerce öyküler anlatmıştı. Graham Greene, “Konuşma” diyordu, “Wilde’in elinde kalan tek ödeme aracıydı artık...”¹⁴⁵

Wilde, Paris’e döndüğünde eşi Constance’ın ölüm haberini almıştı. Constance daha kırk yaşındaydı. Bir süre önce düşme yüzünden geçirdiği belkemiği ameliyatının yinelenmesi gerekmiş, bu kez ameliyat masasından kalkamamıştı. “Onun ölümüyle geçmişteki yaşamıma dönme umudum sona erdi” diyordu Wilde, “başıma gelenlerin hepsi simgeseldi, ama hiçbirinin geriye dönüşü yoktu.”¹⁴⁶ Wilde’a çok bağlı olan Constance, onu daha Douglas’la dost olduğu ân yitirmişti. Wilde tutuklanınca da, toplumda oluşan büyük tepki karşısında, çocuklarının soyadını, kendi aile adı olan Holland biçiminde değiştirmişti. O günlerde başlattığı boşanma işlemlerini birkaç kez ertelemiş, Wilde’in Douglas’la Rouen’de buluşmasından sonra yürürlüğe koymuştu; ama Wilde’a bağladığı yıllık ödemeye dokunmamıştı. Wilde’ın ölümünden çok sonra, Constance’ın mezar taşına, ailesi yalnızca şu sözü yazdırmıştı: “Oscar Wilde’in eşi.”

Ölümlerin ardı arkası kesilmiyordu. Kardeşi Willie de, alkolizm yüzünden tutulduğu bir hastalıktan ölmüştü. Willie’ye hiçbir zaman yakınlık duymayan Wilde, onunla ilişkisini *Ciddi Olmanın Önemi* oyununda, gerçekte kardeş olmayıp da kardeşmiş gibi davranan Algy ve Jack’ın kişiliklerine yansıtmıştı. Ama yine de Willie’nin ölümü, onu daha da yalnızlığa itmişti. Beardsley’in de, Dowson’un da ölümleri aynı

günlere rastlamıştı. Beardsley, son dönemde onun kalbini kırmıştı kırmasına, ama ikisi de *Estetikçi Akım*'ın sanatçısıydılar ve birlikte coşkulu çalışmalar yapmışlardı. Ozan ve romancı Dowson'la ise, Dieppe'te günlerce birlikte bulunmuşlardı. Wilde, Dowson'un öldüğünü duyduğunda *Reading Zindanı Türküsü*'nün yayımcısı Smithers'e şunları yazmıştı: "Trajik bir şiirden çıkarılmış bir simge ya da bir görüntü izlenimini veren yaralı, olağanüstü bir insandı. ... Sevgi nedir çok iyi bilirdi. Shakespeare dönemindeki ardıc kuşlarının ötüşünü anımsatan, renkli tonları bulunan tatlı sesli bir türkücüydü. ... Benim adıma çiçekler koyun onun mezarına."¹⁴⁷

1900 yılının başında Queensberry Markisi de ölmüştü. Bir ruh hastası olan Marki'nin durumu son aylarda daha da kötüye gitmişti. Söylendiğine göre, sanrılar görüyor, Wilde'ın onu her yerde izlediğini sanıyor, gittiği otellerden ona söven sesler duyduğu için kaçıyordu. Queensberry'den Douglas'a büyük sayılabilecek bir miras kalmıştı. Ross'un önerisi üstüne Wilde, Douglas'tan o güne kadar yaptığı ödemeler karşılığında kendisine bir miktar para bağlanmasını istemişti. Douglas'ın yanıtı çok acıydı: "Kendimden başka kimse için harcama yapmak adetim değildir." Sonradan Ross'a, "Beni orada kanayan kalbimle bıraktı gitti..." demişti Wilde. Öte yandan Douglas, at yarışlarında büyük paralar yitiriyordu. Wilde, yalnızlık duygusundan hiç kurtulamıyordu artık. *Saturday Review* dergisini iyi bir fiyata satan Frank Harris, onu alıp Côte d'Azur'a götürmüştü. Oradan Ross'a şöyle yazıyordu: "Paris'te kötü oluyorum; ama burada sıkıntıdan patlıyorum. Sıkılmaktan daha kötü bir duygu olamaz..." O günlerde Paris'te onunla sık sık birlikte bulunan Amerikalı yazar Vincent O'Sullivan, Wilde'ın durumu üstüne şunları anlatıyordu: "Boulevard des Italiens'deki küçük bir bara gidiyordu. Orada başka kimse bulunmasa bile barmenle konuşuyordu. Başka ne yapabilirdi ki? ... Acı anılarla başbaşa kalınca çıldıracak gibi oluyordu. Kaldı ki, tek başına nerede oturabilirdi? Bin tür dayanılmaz sesin duyulduğu ucuz otel odasında mı? Hapishanedeki hücrelerinden ne farkı vardı odasının? ... Onun

ruhsal yalnızlığına iyi ya da kötü hiçbir çare bulunamazdı artık.”¹⁴⁸

1900’ün Nisan ayında Paris’te açılan Dünya Sergisi, umutsuzluk içindeki Wilde’a bir süre sevinç getirmişti. Rodin’le de tanışmış, büyük usta stüdyosunda yapmakta olduğu “Cehennem Kapısı”nı göstermişti ona. Yabancılarla dolup taşan Paris’te kafeden kafeye, bardan bara dolaşıp duruyor, konuşuyor, anlatıyor, anlatıyordu. Artık yazmıyordu ama konuşma yeteneğinden hiçbir şey yitirmemişti. Kendini düş gücünün akışına bırakıyor, sanki aklında ne varsa yaşamını yitirmeden anlatmak istiyordu: Paradokslar, nükteli sözler, güldürücü masallar, acıklı öyküler, anımsadığı geçmişler, düşlediği gelecekler birbiri ardından ortaya dökülüyordu. Artık neden yazmadığını soranlara, “Benim yaşamım bir sanat yapıtı gibidir” diyordu, “bir sanatçı kendini hiçbir zaman yinelemez...”

İçki düşmanı Shaw, Wilde için, “İçki düşkünlüğü yüzünden yeterince verimli olamadı” demişti.¹⁴⁹ Hesketh Pearson ise, “Düşündüklerini yazmayıp yalnız konuşarak anlattıkları için İsa ya da Sokrates’in verimsiz olduklarını söylemek kimsenin aklına gelmiş midir?” diyordu. Ama Wilde’ın giderek içmeden duramadığı da bir gerçektir. Yalnızlıktan kurtulmak için “absent”e sarılmıştı: “Bir kadeh absent içtikten sonra, nesneleri olmasını istediğiniz gibi görürsünüz. İkinciden sonra nesneleri olmadıkları gibi görürsünüz. Üçüncüden sonra nesneleri gerçekten oldukları gibi görürsünüz ki, bu en korkunç şeydir dünyada.” Bir ara, “Sarhoşluğun Savunulması” başlığıyla bir deneme yazmaya da girişmişti. “İngilizler’i çıldırtmak için” yazdığını söylediği denemede, “ruhun sarhoşluktan başka hiçbir yolla özgürlüğe kavuşamadığını”¹⁵⁰ anlatmak istiyordu.

Bir gün annesinin yakın dostu Anna Brémont’a bir kafede rastlamıştı. Dostlarıyla birlikte oturan Kontes Brémont, Wilde’ı görünce yüzünü yelpazeyle kapamış, ama sonra yaptığından utanmıştı. Ertesi gün Wilde’ı Paris sokaklarında arayan Kontes, onu Concorde’da bulmuştu. Kontes’in bir gün

önce kendisini görmezlikten geldiği için peşine düştüğünü anlayan Wilde, ona şunları söylemişti: “Yaşadım, evet yaşadım... Yaşanacak ne varsa yaşadım. Yaşamın dudaklarımın ucuna getirdiği tatlarla dolu kadehi dibine kadar içtim, acısıyla tatlısıyla... Tatlıyı acı buldum, acıyı ise tatlı. Evet, yaşadım. ... Yazılabilecek her şeyi yazdım. Yaşamın anlamını bilmediğim dönemde de yazıyordum. Şimdi biliyorum ve yazacak bir şey kalmadı. Yaşam yazılamaz, yaşanır ancak. Ben yaşadım. ... Yazmak istesem bile, vaktim kalmadı artık. Vakit geldi, çalışmam bitti. Yaşamım sona erince, yapıtlarım yaşamaya başlayacak. Çalışmalarım insanoğlu yaşadıkça okunacak. Onlar, benim en büyük anıtım olacak. ... Benim için üzölmeyin Kontes; izleyin ve dua edin. Sonum geliyor, izleyin ve dua edin...”¹⁵¹ O sıralarda ozan ve yazar Laurence Housman’a da şöyle demişti: “Bir ozanın en görkemli dizeleri, bir tiyatro yazarının en büyük sahnesi öölümle ilgilidir hep; sanatçının birinci görevi, başarısızlığın güzelliğini göstermektir çünkü...”¹⁵²

1900’ün Eylül ayında Wilde ağır bir hastalığa tutulmuş, Hôtel d’Alsace’taki odasında acılar içinde yatıyordu. Bedeninin her yanını kırmızı lekeler sarmıştı; kulaklarında dayanılmaz ağrılar vardı. Ross’un hemen Paris’e gelmesini istiyor, ona şu mektubu yazıyordu: “Çok hastayım ve doktor her tür deneyi yapıyor üstümde. Boğazım bir kireç ocağı, beynim bir fırın, sinirlerim çöreklenmiş kızgın bir engerek yılanı gibi... Midyeden zehirlendim; doktorum, beni arsenik ve striknin ile iyileştirmeye çalışıyor, ama pek de başarılı olamıyor. Nasıl güç ve trajik bir yaşam sürdürdüğümü anlarsın sanıyorum. Midye ile zehirlenmek çok acı veriyor ve yıkanırken bir parsa benzemeye başladığını görüyor insan. Sakın midye yemeye kalkma hiçbir zaman...” Oysa, hastalığın nedeni midye zehirlenmesi değildi. Gerçekte Wilde öölümcöl bir hastalığa tutulmuştu. İngiliz Elçiliğı’nin doktoru hastalığa bir tanı koyamamıştı ama, Wilde’ı rahatlatmak için elinden geleni yapmış, tam altmış sekiz kez onu görmeye gitmişti. Otel odasında yapılan kulak ameliyatı ağrılarını azaltmamıştı. Wilde, ööleceğini artık anlamıştı, “Öölüm yokmuş gibi yaşamalı,

yaşamamış gibi ölmeli insan” diyordu. Hastalığın, daha Oxford’da öğrenciyken Wilde’a bulaşan frengiye bağlı menenjit olduğu sonradan anlaşıldı:¹⁵³ “Biçim açısından korkunç kusurludur yaşam... Felaketleri yanlış yollardan, yanlış insanların başına gelir. Komedilerinde gülünç korkunçluklar vardır; trajedileri, önünde sonunda kaba bir güldürüye dönüşür”; “Benim trajedim çok uzun sürdü, ama doruk noktasını aştı artık. Sonuçsa, çok kötü...”

16 Ekim, Wilde’ın doğum günüydü. Ross, Turner, kardeşi Willie’nin eşi Lily, Wilde’ın kırk altıncı yaş gününü kutlamışlardı. Wilde, şampanyasını içerken “Ölürken de, yaşadığım gibiyim: Varlığın ötesinde...”¹⁵⁴ demişti. Kasım’ın sonlarına doğru durumu ağırlaşıyordu. Yatağında kıpırdamadan yatıp duvarlara bakmaktan çok sıkılıyor, Ross’a, “Duvar kağıdıyla ölümüne bir düelloya giriştik. Birimizin gitmesi gerekiyor” diyordu.¹⁵⁵ Bosie’nin “Her şeyin son sözünü severim” dediğini anımsıyordu. O da şu yanıtı vermişti Bosie’ye: “Son, sanatta başlangıçtır...”¹⁵⁶

Wilde, 30 Kasım 1900 günü öğleden sonra saat ikiye on kala acılar içinde öldü (“Bilmezdim ölümün bu denli acı çektiğini; tüm ıstırapları kendinde tuttuğunu sanırdım yaşamın.”). Bir gün önce, Wilde’ın Katolik Kilisesi’ne karşı çelişkili duygularını bilen Ross, sorumluluğu üstlenip bir Katolik rahibe onu vaftiz ettirmişti. Öldüğü sırada da başında duran Rahip Dunne, Wilde’ın eline bir tesbih vermiş, başının arkasına palmiye dalları yerleştirmişti. Son aylarda yakın dostluk kurduğu Maurice Gilbert de, Ross’un isteği üstüne, Wilde’ın o durumdaki fotoğrafını çekmişti: “Herkes doğuştan bir kraldır ve çoğu kişi sürgünde ölür, kralların pek çoğu gibi...”

Wilde’ın birden hastalanıp kısa süre sonra ölmesi, olayları yakından izlemeyenlerde onun kendi canına kıymış olabileceği kuşkusunu yaratmıştı. Wilde’ın yakınlarına ölüm haberini veren Ross, “O çok mutsuzdu. Yaşadıkça daha da mutsuz olacaktı” diyordu.¹⁵⁷ Ross’a göre, ancak ölüm Wilde’ı aşağılanmaktan kurtarabilmişti. Wilde’ın cenazesi, 2 Aralık’ta St. Germain - des - Prés’den kaldırılıp Bagneux Mezarlığı’nda

toprağa verilmiş, yalnızca Wilde'ın çok yakınları törene katılmıştı. Gönderilen birkaç çelenkten biri, ona elinden gelen yardımı yapmış olan Hôtel d'Alsace'ın sahibi Jean Dupoirrier'nindi ve üstündeki kartta “Kiracıma” yazıyordu. Wilde gömüldüğü sırada, törene son anda katılan Douglas'ın ayağı kaymış, çukura düşmekten zor kurtulmuştu. Douglas'la tanışmadan önce Wilde'ın en sevdiği kişi olan ve *Dorian Gray* romanından sonra da dostları tarafından “Dorian” adı verilen ozan John Gray törene katılamamıştı; ama sonraki yıllarda yayımlanan bir ağıt yazmıştı:

*Bir gece çılgılığı, silahlı kalabalıklar;
Bir darbe – ötekilerle birlikte kaçtım ben de.
Isuttım ellerimi ve dedim ki yüksek sesle:
Hiç tanımadım o adamı.*

Wilde, 1909 yılında Bagneux Mezarlığı'ndan alınıp Balzac, De Musset, Bizet ve Chopin gibi ölümsüzlerin yattığı Paris'in Père Lachaise Mezarlığı'na taşındı. Ölümünden bir süre önce Wilde'ın söylediği şu sözler, Ross'un yaşamı boyunca aklından hiç çıkmadı: “Borazan son kez çalınca, somaki mezarımıza konulduğumuzda, sana dönüp fısıldayacağım: Robbie, Robbie, o sesi duymamış olalım...”

Ross, 1918 yılında öldü; isteğine uyularak cesedi yakılıp külleri Wilde'ın mezarına konuldu. Tasarımını heykeltci Jacob Epstein'in yaptığı mezarda, *Reading Zindanı Türküsü*'nden alınan şu dizeler yazılıydı:

*Yabancı gözyaşları dolduracaktı
Çoktan kırılmış acınma çanağını,
Ona yas tutacaklar dışlanmış kişilerdi
Dışlanmış kişiler hep yaslıdırlar.*

Wilde'ın son günlerini geçirdiği Hôtel d'Alsace, bugün “L'Hôtel” adını almış, katlar spirale benzeyen çok ilginç bir tasarımla baştan aşağı yeniden düzenlenmiş durumda...

Wilde'in odası öldüğü andaki gibi korunmuş; duvarlarda, "Ölümüne bir düelloya giriştik" dediği duvar kağıdı yerine, onun imzasını taşıyan otel faturaları asılmış bulunuyor. Ancak bu odada kalmak isteyenler aylarca sıra beklemek ve gecede 2800 Frank ödemek zorundalar.

Wilde'in mezarı İngiltere'ye getirilememiştir ama, yıllar sonra da olsa, 30 Kasım 1998'de, Londra'nın Trafalgar Meydanı yakınındaki bir köşeye, ölümünün doksan sekizinci yıldönümü dolayısıyla bir anıtı dikildi. Bronz heykel, *Lady Windermere'in Yel pazesi* oyununun galasında sahneye çıkıp elinde sigarayla konuşan Wilde'in duruşunu yansıtıyordu. Heykelin mermer kaidesine o oyundan bir alıntı yazılmıştı: "Akıp giden bir bataklığın içindeyiz hepimiz; ama yıldızlara bakıyor bazılarımız..." Anıtın açılış konuşmasını, bir yıl önce, Brian Gilbert'in yönettiği *Wilde* filminde başrolü oynayan ve anıtın yapımı için en büyük parasal katkıda bulunan yazar Stephen Fry yapmıştı. Anıtı gerçekleştiren heykeltıraş Maggi Hambling, o köşeyi Wilde'in kişiliğine uygun biçimde, gelen geçenin oturup rahatça konuşabilecekleri bir yer olarak düzenlediklerini söylüyordu: "Akla uygun tek idman oturup konuşmaktır, yürümek değil..."

Wilde'a duyulan ilgi özellikle 1945'lerden sonra büyük ölçüde artmış, tüm dünyaya yayılmıştı. Oyunları her dilde oynanıyor, yapıtlarından müzikaller, operalar, baleler, filmler yapılıyor; sanatı ve yaşamıyla ilgili sayısız incelemeler, yorumlar yayımlanıyor; özdeyişleri ağızdan ağıza dolaşıyordu. Örneğin, Wilde'in yalnızca yaşamı üstüne tam on altı, yapıtları üstüneyse altmış dolayında sinema ya da televizyon filmi çevrilmişti. Giderek Wilde'in kişiliği, özellikle genç kuşaklar arasında bir söylenceye dönüşüyor, son günlerinde Paris sokaklarında dolaşırlarken Kontes de Brémont'a söyledikleri gerçekleşiyordu: "Yaşamım sona erince, yapıtlarım yaşamaya başlayacak. Çalışmalarım insanoğlu yaşadıkça okunacak. Onlar, benim en büyük anıtım olacak..."

Wilde'in kendisi, yaşadığı dönemin bir "simge"si olduğunu söylemişti; oysa o, Victoria Çağı'nın değil, Ellmann'ın dediği

gibi, “Yirminci Yüzyıl dünyasının bir kişisi”ydi. Thomas Mann, Nietzsche ile Wilde’ın, “Victoria Çağı’nın düzmece burjuva ahlakına” karşı çıkan ilk Avrupalı düşünürler olduklarını söylemişti.¹⁵⁸ Edouard Roditi, Wilde’ın özellikle İngiliz ve Amerikan yazınındaki yerleşik *Romantizm*’den giderek *Modernizm* denilen akıma dönüşümün öncüsü olduğunu belirtiyordu.¹⁵⁹ Borges ise, “O, giderek hep haklı çıktı”¹⁶⁰ diyordu. Wilde, Yirminci Yüzyıl’da gerçekleşecek toplumsal gelişmeleri, özgürlükler için girişilecek devrimleri seziyor; özellikle sanat alanında yaşanacak patlamaları görüyordu. Teknolojideki atılımlar sonucunda “maddecilik” anlayışının güçlenmesine, bir “endüstriyel tiranlık” oluşmasına, kalabalıklaşan kentlerin sınırsız büyüyüp çirkinleşmesine, doğanın yağmaya uğramasına, insanların özgüvenlerini yitirip köleye dönüşmesine ancak *Bireycilik* ve *Estetikçilik* yoluyla karşı konulabileceğine inanıyordu. *Sosyalizm*’in ise, uzun sürede güçlü, etkin bireyler yaratacağı için yararlı olacağını düşünüyordu: “Sanat bireyciliktir ve bireycilik, bozan, dağıtan bir güçtür. Onun büyük değeri burada yatar. Değiştirmek istediği şey, türün tekdüzeliği, törelerin köleliği, alışkanlığın zorbalığı ve insanın bir makine düzeyine indirgenmesidir.”

Wilde, kendi doğasının eğilimleriyle, Victoria Çağı’nın kuralları arasında sıkışıp kalmış bir yabancı, bir sürgün gibi yaşamını yürütmeye, topluma bir ölçüde uyum göstermeye çalışmıştı. Ama sonunda, aşırı ahlakçılığın, tutuculuğun, dar görüşlülüğün baskılarına dayanamamış, “maskelerin ardında” yaşayamaz, kurallara uyamaz olmuştu. Queensberry Markisi’ne dava açmadan önce Gide’e, “Dostlarım sağgörü öneriyorlar bana. Geri gitmektir bu... Gidebilecek kadar ileriye gitmeliyim... Bir şeyler olmalı... Başka bir şey...” demişti. Sonra da davayı açıp Victoria İngiltere’sine meydan okumuştı. Tıpkı “gençleri saptırmak”la suçlanan Sokrates’in Atina’ya meydan okuması gibi... Wilde da önünde açılan kapılardan çıkıp kaçmak istememiş; Sokrates gibi, kamuoyunun verdiği cezaya boyun eğmeyi seçerek sonunda dünyadan göçüp gitmişti. Ardında, “elmaslara dönüştürüp aya fırlattığı sözcükler”, “renklerle dolu, beklenmedik yaz şimşekleri gibi nükteler” bırakarak...

Wilde'in en parlak oyunu, *Ciddi Olmanın Önemi*'nin Ağustos 1999'da Londra'da, yeni bir yorumla açılışı vardı. O sırada Londra'daydım; oyunu görmeye can atıyordum. *Ciddi Olmanın Önemi*, bu kez, Queensberry davasının başladığı günlerde *İdeal Bir Koca*'nın oynandığı Theatre Royal'de sahneye konmuştu. Tiyatronun önü tıklım tıklımdı. O gün, İngiltere'de Ana Kraliçe'nin doksan dokuzuncu doğum günü kutlanıyordu. Ana Kraliçe, akşamı, doksan dokuz yıl önce ölen Wilde'in en sevilen oyununun galasında geçirmek istemişti. Ana Kraliçe ile Kraliçe Elizabeth, Saray çevresinden başka kişilerle gelmişler, kraliyet locasına yerleşmişlerdi. Oyun başarılıydı. Patricia Routledge, Victoria Çağı'nın çarpıcı simgesi Lady Bracknell rolünde olağanüstüydü. Perde kapanırken John, halası Lady Bracknell'e dönüp "Ömrümde ilk kez, ciddi olmanın yaşamsal önemini anlamış oldum" deyince, büyük bir alkış koptu. Ana Kraliçe de, Kraliçe de, ayakta coşkuyla alkışlıyorlardı. Belki de Hamlet'in deyişini anımsıyorlar, ölümünden doksan dokuz yıl sonra, İngiliz soyluları adına Wilde'dan özür dilemek istiyorlardı: "Onun nükteleri sonsuz, düş gücü eşsizdi..." Wilde'in unutulmaz sayısız sözleri arasında, kendi öyküsünü en yalın biçimde yansıtan özdeyişin şu sözler olduğunu düşünüyorum: "Yalnız ay ışığında yolunu bulabilen, günün doğuşunu herkesten önce gördüğü için de cezalandırılan bir kişidir, düş kuran insan..."

Büyük ozan W.H. Auden'in dediği gibi, "Onun yaşamıyla karşılaştırılabilecek başka bir yaşam bulunabilir miydi?"

Wilde, kendi yaşam öyküsünü şöyle özetlemişti:

"Uzun süren güzelim bir intihardır sanatçı yaşamı..."

İstanbul, Kasım 2000

Kaynaklar

- 1- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı (Londra, 1949) s.373
- 2- Houghton, Walter E., *The Victorian Frame of Mind, 1830-1870* / Victoria Çağı Düşünce Biçimi, 1830-1870 (Londra,1957) s.12-13
- 3- Von Eckardt, W.; Gilman, S.L. ve Chamberlin, J.E., *Oscar Wilde's London* / Oscar Wilde'in Londra'sı (Londra, 1997) s.X
- 4- Cohen, Ed, *Talk on the Wilde Side* / Wilde Açısından Bir Konuşma (New York, 1993) s.20
- 5- Grun, Bernard, *The Timetable of History* / Tarihin Çizelgesi (New York, 1991) s.432
- 6- Von Eckardt, W.; Gilman, S.L. ve Chamberlin, J.E., *Oscar Wilde's London* / Oscar Wilde'in Londra'sı, s.XI
- 7- Houghton, Walter E., *The Victorian Frame of Mind, 1830-1870* / Victoria Çağı Düşünce Biçimi, 1830-1870, s.54-55
- 8- Houghton, Walter E., *The Victorian Frame of Mind, 1830-1870* / Victoria Çağı Düşünce Biçimi, 1830-1870, s.1-23
- 9- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *Selected Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Seçilmiş Mektupları (Oxford, 1979) s.108-109
- 10- Yeats, W.B., *Autobiographies* / Özyaşamöyküleri (Londra, 1955) s.284
- 11- Yates, D.A. ve Irby, J.E. (Derleyenler), *Labyrinths* / Labirentler (Londra, 1964) s.251; Monegal, E. ve Reid, A., *Borges: A Reader* / Borges: Bir Okuma Seçkisi (New York, 1981) s.178
- 12- Laurence, Dan H. (Derleyen), *Bernard Shaw: Collected Letters, 1898 - 1910* / Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar, 1898-1910 (Londra, 1972) s.900-901
- 13- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *Selected Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Seçilmiş Mektupları, s.112
- 14- Shaw, G.B., "My Memories of Oscar Wilde" (Oscar Wilde'la İlgili Anılarım): Harris, Frank, *Oscar Wilde* (Londra, 1992) yapıtında, s.331

- 15- Shaw, G.B., “My Memories of Oscar Wilde” (Oscar Wilde’la İlgili Anılarım): Harris, Frank, *Oscar Wilde* yapıtında, s.334
- 16- Shaw, G.B., “My Memories of Oscar Wilde” (Oscar Wilde’la İlgili Anılarım): Harris, Frank, *Oscar Wilde* yapıtında, s.333
- 17- Shaw, G.B., “My Memories of Oscar Wilde” (Oscar Wilde’la İlgili Anılarım): Harris, Frank, *Oscar Wilde* yapıtında, s.334-335
- 18- St John, Christopher (Derleyen), *Ellen Terry and Bernard Shaw: A Correspondence* / Ellen Terry ve Bernard Shaw: Bir Yazışma (Londra, 1931) s.76
- 19- Yeats, W.B., *Autobiographies* / Özyaşamöyküleri, s.132; Holroyd, Michael, *Bernard Shaw, Vol.I* (Londra, 1988) s.137
- 20- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde’in Yaşamı, s.156
- 21- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar’ı Yorumlamak (Londra, 1994) s.368
- 22- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde’in Yaşamı, s.1
- 23- Weinberger, Eliot (Derleyen), *Borgese: Selected Non-Fictions* / Borges: Seçilmiş Yazıları (New York, 1999) s.478
- 24- Delay, Jean P.L., *The Youth of André Gide* / André Gide’in Gençliği (Londra, 1956) s.392
- 25- Le Gallienne, Richard, *The Romantic 90s* / Romantik 90’lar (Londra, 1926) s.270
- 26- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı (Londra, 1995) s.12
- 27- Knox, Melissa, *Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide* / Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar (New Haven, 1994) s.7
- 28- Holland, Vyvyan, *Son of Oscar Wilde* / Oscar Wilde’in Oğlu (Londra, 1954) s.19-20
- 29- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde* (Londra, 1988) s.46
- 30- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.48
- 31- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.85
- 32- *AnaBritannica* Cilt 8, (İstanbul, 1988) s.315

- 33- *AnaBritannica* Cilt 13, s.300
- 34- *Dramatic Review*, 6 Haziran 1885
- 35- Pater, Walter, *Studies in the History of the Renaissance* / Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler (Londra, 1873) Önsöz; Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.47
- 36- Beckson, Karl, *The Oscar Wilde Encyclopedia* / Oscar Wilde Ansiklopedisi (New York, 1998) s.259
- 37- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *More Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Başka Mektuplar, (Londra, 1985) s.195
- 38- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.37
- 39- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.120
- 40- Holland, Merlin, *The Wilde Album* / Wilde Albümü (Londra, 1997) s.60
- 41- Atkinson, G.T., "Oscar Wilde at Oxford" (Oscar Wilde Oxford'da) *Cornhill Magazine*, Mayıs 1929
- 42- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.271
- 43- Levenson, Ada, *Letters to the Sphinx from Oscar Wilde and the Reminiscences of the Author* / Oscar'dan Sphinx'e Mektuplar ve Yazarın Anıları (Londra, 1930) s.16
- 44- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.44
- 45- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.109
- 46- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.41
- 47- O'Sullivan, Vincent, *Aspects of Wilde* / Wilde'in Yönleri (Londra, 1936) s.33
- 48- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.353
- 49- *Le Gaulois*, 29 Haziran 1892
- 50- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.536-537
- 51- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.114

- 52- Shaw, Bernard, *Our Theatre in the Nineties, Vol.1* / Doksanlarda Tiyatromuz, Cilt. 1 (Londra, 1948) s.15
- 53- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.539
- 54- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelelerdeki Yaşamı, s.50
- 55- Holland, Vyvyan, *Oscar Wilde* (Londra, 1997) s.34
- 56- Page, Norman, *An Oscar Wilde Chronology* / Oscar Wilde Kronolojisi (Londra, 1991) s. 18-24
- 57- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.157-158
- 58- Fry, Stephen, "Oscar Wilde: Aesthete in America" (Oscar Wilde: Amerika'da Bir Estetikçi), *Civilization Magazine*, Ağustos-Eylül, 1998
- 59- Fry, Stephen, "Oscar Wilde: Aesthete in America" (Oscar Wilde: Amerika'da Bir Estetikçi), *Civilization Magazine*, Ağustos-Eylül, 1998
- 60- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *The Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Mektupları (Londra, 1962) s.94
- 61- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.161
- 62- *Pall Mall Gazette*, 25 Ocak 1889; Traubel, Horace, *With Walt Whitman in Camden* (New York, 1914) s.284
- 63- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.80-81
- 64- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelelerdeki Yaşamı, s.29
- 65- Holland, Vyvyan, *Oscar Wilde*, s.49
- 66- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.246
- 67- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.221
- 68- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.221
- 69- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelelerdeki Yaşamı, s.78
- 70- Le Gallienne, Richard, *The Romantic '90s* / Romantik 90'lar, s.252-254

- 71- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.220
- 72- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.85
- 73- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.287
- 74- Urgan, Mina, *İngiliz Edebiyatı Tarihi, Cilt V* (İstanbul, 1993) s.287
- 75- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.284
- 76- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.17
- 77- Le Gallienne, Richard, *The Romantic '90s* / Romantik Doksanlar, s.257
- 78- Marx, Karl ve Engels, Friedrich, *On Literature and Art* / Yazın ve Sanat Üstüne (Moskova, 1976) s.179
- 79- Lukács, George, *The Meaning of Contemporary Realism* / Çağdaş Gerçekçiliğin Anlamı (Londra, 1963) s.132
- 80- Trotsky, Leon, *Literature and Revolution* / Yazın ve Devrim (Ann Arbor, 1960) s.230-32
- 81- Morris, William, *Political Writings* / Politik Yazıları (New York, 1979) s.153
- 82- Arato, Andrew ve Gebhart, Eike (Derleyenler), *The Essential Frankfurt School Reader* / Frankfurt Okulu Üstüne Temel Bilgiler (New York, 1985) s.161
- 83- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.145
- 84- Gide, André, *Oscar Wilde* (Londra, 1951) s.17
- 85- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *The Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Mektupları, s.352
- 86- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.298
- 87- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.300
- 88- Amor, Anne Clark, *Mrs. Oscar Wilde: A Woman of Some Importance* / Mrs. Oscar Wilde: Nitelikli Bir Kadın (Londra, 1983); Lady Wilde'in Haziran 1890 Tarihli Mektubu

- 89- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.319
- 90- Renard, Jules, *Journal* / Günlük (Paris, 1925) s.107
- 91- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.220
- 92- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.102
- 93- *St. James's Gazette*, 18 Ocak 1895
- 94- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.345
- 95- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.348
- 96- Tanitch, Robert, *Oscar Wilde on Stage and Screen* / Sahnede ve Perdede Oscar Wilde (Londra, 1999) s.105-115
- 97- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.130
- 98- Winsten, Stephen, *Shaw's Corner* / Shaw'un Köşesi (Londra, 1952) s. 69
- 99- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *More Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Başka Mektupları, s.196
- 100- Winsten, Stephen, *Shaw's Corner* / Shaw'un Köşesi, s.182
- 101- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.259-260
- 102- Gagnier, Regenia (Derleyen), *Critical Essays On Oscar Wilde* / Oscar Wilde Üstüne Eleştirel Denemeler (New York, 1991) s.12
- 103- Auden, W. H., *Forewords and Afterwords* / Önceleri ve Sonrası (New York, 1973) s.323
- 104- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.97-98
- 105- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.106
- 106- Beerbohm, Max, *Letters to Reggie Turner* / Reggie Turner'e Mektuplar (Londra, 1964) s.38-39, 90-91
- 107- Auden, W. H., *Forewords and Afterwords* / Önceleri ve Sonrası, s.303

- 108- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.391
- 109- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.392
- 110- Harris, Frank, *Oscar Wilde*, s.114
- 111- Harris, Frank, *Oscar Wilde*, s.117
- 112- Hyde, H. Montgomery, *The Trials of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Davaları (Londra, 1948) s.8
- 113- Laurence, Dan H. (Derleyen), *Bernard Shaw: Collected Letters, 1874-1897* / Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar, 1874-1897 (Londra, 1965) s.230-232
- 114- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.425
- 115- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.431
- 116- Cohen, Ed, *Talk on the Wilde Side* / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.104
- 117- Hyde, H. Montgomery, *The Trials of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Davaları s.236
- 118- Beerbohm, Max, *Letters to Reggie Turner* / Reggie Turner'e Mektuplar, s.102
- 119- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.439
- 120- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.442
- 121- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.251
- 122- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.88-89
- 123- Knox, Melissa, *Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide* / Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.6
- 124- Knox, Melissa, *Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide* / Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.5
- 125- Knox, Melissa, *Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide* / Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.8
- 126- Hyde, H. Montgomery, *Trials of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Davaları, s.339
- 127- Dollimore, Jonathan, *Sexual Dissidence* / Cinsel Sapkınlık (Oxford, 1996) s.186

- 128- Dollimore, Jonathan, *Sexual Dissidence* / Cinsel Sapkınlık, s.204
- 129- Cohen, Ed, *Talk on the Wilde Side* / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.144
- 130- Cohen, Ed, *Talk on the Wilde Side* / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.97
- 131- Cohen, Ed, *Talk on the Wilde Side* / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.130
- 132- Cohen, Ed, *Talk on the Wilde Side* / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.131
- 133- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.515
- 134- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.30
- 135- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.319
- 136- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.463
- 137- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.457
- 138- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.467
- 139- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.321
- 140- Ellmann Richard, *Oscar Wilde*, s.500
- 141- Kohl, Norbert, *Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel* / Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları (New York, 1989) s.277
- 142- Kohl, Norbert, *Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel* / Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları, s.276-277
- 143- Gide, André, *Oscar Wilde*, s.35
- 144- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *The Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Mektupları, s.638, 695, 685
- 145- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.525
- 146- Harris Frank, *Contemporary Portraits* / Çağdaş Portreler (Londra, 1915) s.90-118
- 147- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), *The Letters of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Mektupları, s.816

- 148- Gardiner, Juliet, *Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit* / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.153
- 149- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.372
- 150- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.499
- 151- Mikhail, E.H., *Oscar Wilde: Interviews and Recollections, Vol.2* / Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar, Cilt 2 (Londra, 1979) s.450-451
- 152- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.363
- 153- Knox, Melissa, *Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide* / Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.41-42
- 154- Pearson, Hesketh, *The Life of Oscar Wilde* / Oscar Wilde'in Yaşamı, s.375
- 155- Ellmann, Richard, *Oscar Wilde*, s.546
- 156- Schmidgall, Gary, *The Stranger Wilde: Interpreting Oscar* / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.406
- 157- Ross, Margery, *Robert Ross: Friend of Friends* / Robert Ross: Dostların Dostu (Londra, 1952) s.61
- 158- Kohl, Norbert, *Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel* / Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları, s.325
- 159- Roditi, Edouard, *Oscar Wilde* (New York, 1947) s.7
- 160- Monegal, E., Reid, A., *Borges: A Reader* / Borges: Bir Okuma Seçkisi (New York, 1981) s.178

Yaşam... Toplum...

Yaşamın Gizi

İnsanlık nereye gittiğini hiç bilmediği için, asla bulamamıştır kendi yolunu.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Akıp giden bir bataklığın içindeyiz hepimiz; ama yıldızlara bakıyor bazılarımız.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Sıradan insanlar, yaşam gizlerini kendilerine açıklayınca ya değin beklerler; pek az kişiye, seçkinlere, perde kaldırılmadan önce görünür yaşamın gizemi...

Dorian Gray'in Portresi

Dünya budalalarca yaratılmıştır, içinde akıllı insanların yaşaması için...

Önemsiz Bir Kadın

Korkunç biçimde aldatılmış bulunmanın tadını çıkarmaktır yaşamın gizi...

Önemsiz Bir Kadın

Dünyanın gerçek gizemi görünenler değil, görünmeyenlerdir.

Dorian Gray'in Portresi

Tarih bambaşka olabilirdi, mağara adamı gülmeyi bilebilseydi.

Dorian Gray'in Portresi

Üstünde ciddi biçimde konuşulamayacak kadar önemli bir şeydir yaşam...

Vera ya da Nihilistler

Görebildiğiniz, dokunabildiğiniz, kullanabildiğiniz güzelliği, yok edebildiğiniz ve yok ettiğiniz güzelliği seviyorsunuz; ama yaşamın görünmeyen güzelliği, daha yüksek düzeyde bir yaşamın güzelliği üstüne hiçbir şey bilmiyorsunuz. Yaşamın gizini yitirmişsiniz sizler...

Önemsiz Bir Kadın

Biçim açısından korkunç kusurludur yaşam... Felaketleri, yanlış yollardan, yanlış insanların başına gelir. Komedilerinde gülünç korkunçluklar vardır; trajedileri, önünde sonunda kaba bir güldürüye dönüşür.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir odadaki ya da bir sabah göğündeki rastgele bir renk, bir zamanlar çok sevdiğiniz anılarla yüklü özel bir koku, yeniden karşılaştığımız unutulmuş bir şiirden bir dize, artık çalmadığınız bir müzik parçasından bir kadans... Yaşantımız böyle şeylere dayanır işte.

Dorian Gray'in Portresi

Bugünlerde o kadar az giz kalıyor ki insanoğluna, onların birinden bile ayrılmayı göze alamayız artık.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Güzellik her şeyi açığa vurur, hiçbir şeyi anlatmaz çünkü...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir şeye bakmak, bir şeyi görmekten çok başkadır. Hiçbir şeyi görmez insan, güzelliği görmeden. Ancak güzelliği görülünce yaşamaya geçer bir şey. Bugün sisler görüyor insanlar; ama sisler varolduğu için değil, ozanlar ve ressamalar böyle bir etkinin gizemli güzelliğini onlara öğrettiği için...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Doğayı sevmeyi öğrenmenin, sanatı anlamaktan başka yolu yoktur: Kırlardaki her bir çiçeği değerli kılar sanat.

Dekoratif Sanatlar

Doğa, olağanüstü anımsatıcı bir etkiye dönüşür gün ağarırken. ... Belki de, ozanlardan alıntıları görüntülemektir doğanın başlıca yararı.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Doğa o kadar rahatsızdır ki... Otlar çok sert, topraklı, ıslak ve kara böceklerle doludur. William Morris'in en beceriksiz işçisi bile, tüm doğanın yapabileceği bir oturma yerinden daha rahatını yapar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Aynı kumaştan yapılmışız hepimiz. Falstaff'ta, Hamlet'ten bir şeyler vardır; Hamlet'te ise, Falstaff'tan çok şey bulunur. ... Kişileri inceledikçe, inceleme nedenleri kalkar ortadan ve insan doğası denilen o korkunç evrensel şeye gelinir er geç.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yaşam, korkunçtur. O bizi yönetir, biz onu değil...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşam, eşsiz anlardan oluşan berbat bir çeyrek saattir ancak...

Önemsiz Bir Kadın

Umudun erişemeyeceği hiçbir şey olmamalı... Yaşam bir umuttur.

Önemsiz Bir Kadın

Önemsizmemek, dünyanın sıradanlardan aldığı bir öçtür.

Vera ya da Nihilistler

İnsanlar bir kurguymuş gibi bakıyorlar yaşama
bugünlerde. Bir kurgu değil, bir ayindir yaşam.
Amacı, sevgi; ruhu arındırmanın yolu ise, özveridir.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşam değil, izleyicilerdir gerçekten de yansıtıcı
olanlar.

Dorian Gray'in Portresi

Duygulardan başka hiçbir şey iyileştiremez ruhu;
tıpkı ruhtan başka hiçbir şeyin duyuları
iyileştiremeyeceği gibi...

Dorian Gray'in Portresi

Duyarlık için duygudur sanatın amacı; eylem için
duygudur yaşamın amacı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bize yakışmayan duyguları hiç duymamaktır
yaşamın gizi.

Önemsiz Bir Kadın

Etik, tıpkı doğal ayıklanma gibi, varolmayı olanaklı
kılar. Estetik ise, cinsel seçimde olduğu gibi, yaşamı
çekici ve olağanüstü kılar, onu yeni biçimlerle doldurur
ve ilerlemeyi, değişimi, çekiciliği sağlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Duygusal insan, bir duygunun lüksünü ödemededen o
duyguyu isteyen kişidir.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Tutarlı olmayı kim ister? Alıklar ve kuramcılar;
ilkelerini, eylemin acı sonuna dek taşıyanlar...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dünya üstüne hiçbir şey bilmemenin yolu, kendini yararlı kılmaya çalışmaktır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Alman felsefesinde değil, ancak sevgide bulunabilir yaşanan dünyanın açıklanışı...

İdeal Bir Koca

Bir zamanlar ateş gibi yanan tutkulardan başka nedir gerçek dışı şeyler? İçtenlikle inanılmışlardan başka nedir akıl almaz şeyler? Olanaksız şeyler nelerdir? İnsanın kendi kendisine yaptığı şeyler...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Ölümcüldür ılımlılık... Sıradan bir yemek kadar kötüdür yeterlilik; ama bir şölen kadar güzeldir aşırılık...

Dorian Gray'in Portresi

Ölümcüldür orta kırat olmak. Hiçbir şey aşırılıklar kadar başarılı değildir.

Önemsiz Bir Kadın

Mutluluk aranmamalıdır hiçbir zaman. Kim ister mutluluğu? Zevkin peşine düşmelidir insan.

Dorian Gray'in Portresi

Aldığı zevkten pişmanlık duymaz hiçbir uygar insan; zevk nedir bilmez hiçbir uygar olmayan insan.

Dorian Gray'in Portresi

Üstünde bir teori yaratılmaya değer tek şey, zevktir.

Dorian Gray'in Portresi

Keyif, doğanın bir sınavı, onayını gösteren bir belirtidir.

Flescher, R., **Az Bulunur Alıntılar**

Her şey bir keyife dönüşebilir çok sık yapılırsa...

Dorian Gray'in Portresi

Yapabilecekleri daha iyi bir şeyi bulunmayanların
sığınağıdır çok çalışmak.

Olağanüstü Roket

Çalışma, bir gerçeklik gibi değil, gerçeklikten bir kaçış
gibi geliyor hep bana.

W.E. Henley'e mektup, Şubat 1894

Dinlence sürelerinin geliştirilmesidir insanın amacı...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Yaşamın acılarından kaçınmak içindir bir insanın kendi
yaşamının gözlemcisi olması.

Dorian Gray'in Portresi

Basit mutluluklara bayılıyorum. Karmaşık zevklerin son
sığınağıdır onlar...

Önemsiz Bir Kadın

Keyfin anısından ya da pişmanlık duymanın lüksünden
başka geride hiçbir şey kalmaz.

Dorian Gray'in Portresi

Kaprisler uzun sürmez; onların çekiciliğidir bu...

Önemsiz Bir Kadın

Doğal görünmek, takınılması öylesine güç bir
davranıştır ki...

İdeal Bir Koca

İçtenliğin çok azı bile tehlikeli bir şeydir; ama çoğu,
kesinlikle ölümcüldür.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir insan kendi kimliğiyle konuşurken pek az kendisi gibidir; ona bir maske verilirse gerçeği anlatır ancak.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kimse yan tutmamalıdır hiçbir şeyde... Yan tutmak içtenliğin başlangıcıdır, hemen arkadan ciddilik gelir, giderek can sıkıcı biri olur insan.

Önemsiz Bir Kadın

İyi etkilenme diye bir şey yoktur. Tüm etkilenmeler ahlak dışıdır.

Dorian Gray'in Portresi

İnsan yapamadığı şeyin gerçek değerini anlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İyi olmaktan çok daha üstündür güzel olmak...
Ama çirkin olmaktan çok daha üstündür iyi olmak...

Dorian Gray'in Portresi

Sözcükler! Salt sözcükler! Ne korkunçtur onlar!
Ama ne kurnazca bir büyü var onlarda! Bir somut biçim verir gibiydiler biçimsiz nesnelere... Kendi müzikleri vardı onların, bir keman ya da bir lavta kadar hoş... Yalın sözcükler! Sözcükler kadar gerçek ne vardır ki?

Dorian Gray'in Portresi

Tatsız konulardan söz etmeyelim hiç... Konuşulmayan bir şey yaşanmamış olur. Yalnızca anlatım, bir şey gerçeklik verir.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşamın ilk trajedisidir eylemler; sözlerse, ikincisi...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Sözcüklerin kölesidir insanlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Oynamayı çok seviyorum. Yaşamdan öylesine daha gerçek oluyor ki...

Dorian Gray'in Portresi

Düşüncelerle oynuyordu... Onları havaya fırlatıyor, değiştiriyor; elinden kaçırıyor, sonra yakalıyor; imgelerle onları yanar döner yapıyor; paradokstan kanatlar takıp uçuruyordu.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşamda olsa olsa bir büyük deneyim edinir insan; yaşamın gizi o deneyimi elden geldiğince çok yeniden üretmektir.

Dorian Gray'in Portresi

Acı bir deneyim gibi görünen şeyler, çoğunlukla gizli kutsanmalardır.

Ciddi Olmanın Önemi

Tutkuyu, aşkı, yanan her düşünceyi
Yitiririz çok çabuk, sevinci buluruz yalnız
Ölü anıların kurumuş kabuklarında.

Umutsuzluk

Talihsizliklere katlanabilir insan, başa gelen kazalardır onlar. Ama insanın kendi yanlışlarından duyduğu acılar yaşam boyu içimize işler.

Lady Windermere'in Yel pazesi

Yalnızca sığ insanlara bir duygudan kurtulmak için yıllar gerekir. Kendine egemen bir insan açısından bir acıyı sona erdirmek, yeni bir zevk bulmak kadar kolaydır.

Dorian Gray'in Portresi

İnsan yaşamın rengini içine sindirmeli ama ayrıntılarını hiç anımsamamalıdır. Ayrıntılar bayağıdır her zaman.

Dorian Gray'in Portresi

Köklerini mikroskop altına koymaktan çok daha iyidir bir gülden zevk almak.

Maskelerin Gerçeği

İsteddiği gibi yaşamak değildir bencillik; başkalarına, kendisinin istediği biçimde yaşamalarını önermektir. ... Kırmızı gül olmak istediği için bencil olmaz kırmızı bir gül. Bahçedeki öteki tüm çiçeklerin de hem kırmızı hem de gül olmasını isteseydi, işte bu korkunç bir bencillik olurdu.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Hiçbir yaşam boşuna harcanmamıştır, gelişmesi durmuş olanlar dışında...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnız geçmişine değer veren bir insanın gelecek beklemeye hiçbir hakkı kalmaz.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Geçmiş her zaman yok edilebilir: Pişmanlık, yadsıma ya da unutma yapılabilir bunu... Oysa gelecek kaçınılmazdır. Ortaya çıkabilmek için korkunç yollar bulacak tutkular, kötülüklerin gölgesini gerçeğe dönüştürecek düşler vardır insanda.

Dorian Gray'in Portresi

Ne kötü bir pazarlıktır insanın yaşamı; nasıl da pinti bir pazarda satılıyor hepimiz...

Bir Floransa Trajedisi

Her birimiz, yaşamın gizini aramakla geçiriyoruz
günlerimizi: Yaşamın gizi, sanattır.

İngiliz Rönesansı

Büyük sanatçı bir örnek yaratır; yaşam, girişimci bir
yayıncı gibi, popüler biçimini üretmek için onu kopya
etmeye çalışır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dehanın bir biçimidir güzellik; bir açıklama
gerekmediği için de dehadan üstündür.

Dorian Gray'in Portresi

Günümüzde birçok kişi, sakınan bir sağduyu yüzünden
yitirir benliğini ve insanın pişmanlık duymadığı tek
şeyin yanlışları olduğunu ancak iş isten geçtikten
sonra anlar.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşam boyunca doğrulardan başka hiçbir şey
söylemediğini birden anlaması, ne korkunçtur bir
insan için...

Ciddi Olmanın Önemi

Bazan yıllar akıp geçer insan için, gerçek anlamda
hiç yaşamadan; sonra da, bütün bir yaşam sığırır tek
bir saatin içine...

Vera ya da Nihilistler

Modern Toplum

En önemli gereksinimlerimizin gereksiz şeylerden oluştuğu bir çağda yaşıyoruz.

Dorian Gray'in Portresi

Uygarlığın araçlarıyla amacı birbirine karıştırılmamalıdır. Buharlı makine ya da telefonun değeri tümüyle kullanım nedenine bağlıdır.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Modern gelişmeler ve her odada sıcak su...
Uygarlığımızın bize verebildiği tek şeydir konfor...

Lord Arthur Savile'in Suçu

Hiçbir şey aşırı modern olmak kadar tehlikeli değildir.
Bir de bakarsınız modası geçiverir insanın.

İdeal Bir Koca

Yapay salgınlardır, modalar...

Batchelor, J.C., McNeer, C., Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi

Yaşam adil değildir hiçbir zaman. Yaşamın adaletsizliği çoğumuzun işine geliyor belki de.

İdeal Bir Koca

Şu modern günlerde sıradan, kaba, bilgisiz ve acımasız olmak, insanoğullarına dürüst babalarının düşlerinde bile göremedikleri olağanüstü sınırsız haklar kazandırıyor.

Vera ya da Nihilistler

Bayağılık ve budalalık, çok canlı iki olgusudur modern yaşamın.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Şu modern yaşamda serüven peşine düşen kişi kesinlikle düş kırıklığına uğrar.

Vera ya da Nihilistler

Kamuoyu olağanüstü hoşgörülüdür; dâhilerden başka her şeyi bağışlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çok sıkıcı, şiirden en yoksun bir yüzyılda yaşıyoruz. Ülkenin büyük orta sınıfının düşleri, okuyabileceğiniz en iç karartıcı şeyler. Güzel bir kâbus bile yok aralarında.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Çağın utanç verici maddeciliğinin etkisini azaltmak için bugün, her günden daha çok sanatçıya ve sanat sevgisine gereksinim var. Bilimin, insanın ruhsal ve tinsel doğasına karşı tutumunu açıkça belirttiği bir dönemde; gözü doymaz ticaretin, güzelim ırmakları, olağanüstü ormanları, pırıl pırıl gökyüzünü kirlettiği bir çağda, sanatçılar, doğanın rahipleri, kâhinleri olarak öne çıkıp protestoya girişmelidirler...

Güzel Ev

Büyük tutkular daha ender artık. Tutku, yapacak hiçbir şeyi bulunmayanların bir ayrıcalığıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Popüler olabilmek için orta kırat olmalıdır insan...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnızca sıkıcı insanların ciddiye alındığı bir çağda doğmuşuz. Anlaşılmamanın dehşetiyle yaşıyorum...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hiçbir şey durgunluk kadar kışkırtıcı değildir. Çok acımasız şeyler yatar birçok modern kişinin dingin görünüşünün altında...

Ciddi Olmanın Önemi

Büyük önem taşıyan konularda üsluptur, içtenlik değil, yaşamsal olan.

Ciddi Olmanın Önemi

- Moda, bir insanın kendi üstüne giydiği; moda-ya uygun olmayan ise, başkalarının giydiği...
- Evet lordum.
- Tıpkı bayağılığın, başkalarının davranışı olduğu gibi...
- Evet lordum.
- Ve yalanlar, başkalarının doğruları...
- Evet lordum.
- Öteki insanlar gerçekten iğrenç... İnsanın kurabileceği tek birlik kendisiyledir.
- Evet lordum.
- Kendini sevmek, yaşam boyu sürececek bir aşk serüveninin başlangıcıdır.
- Evet lordum.

İdeal Bir Koca

Herkes için kötü düşünmeli insan, iyi oldukları anlaşılınca-ya değin. Ama, büyük bir araştırmayı gerektiriyor bu.

Önemsiz Bir Kadın

- Sinik kime denir?
- Her şeyin fiyatını bilen, ama hiçbir şeyin değerini anlamayan insana.
- Santimentalist ise, her şeyde anlamsız bir değer bulan, ama bir tek şeyin olsun pazar fiyatını bilmeyen insandır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşam, Gerçekçilik'ten hızlı ilerler, ama yaşamın hep önündedir Romantizm.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Gerçek, ender olarak katışıksızdır ve asla yalın değildir. Yoksa modern yaşam çok sıkıcı, modern yazın imkânsız olurdu.

Ciddi Olmanın Önemi

Yaşam ve yazın üstüne inceleme yaptıkça, her olağanüstü şeyin ardında bir bireyin bulunduğunu ve zamanın insanı ortaya çıkarmadığını, ama çağı insanın yarattığını daha güçlü biçimde duyuyor kişi...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Büyüklerimiz pek akıllı görünmüyorlar ve Tanrı, güzel giysilerle gideriyor bunu...

Padua Düşesi

Bir maske, bir yüzden daha çok şey söyler.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Yüksek sosyetedeki kişileri ilginç yapan her birinin taktığı maskedir, maskenin arkasındaki gerçek değil...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Skandal ile dedikodu arasındaki fark nedir? Dedikodu hoştur! Tarih, baştan sona dedikodudur. Skandal ise, dedikodunun ahlakla can sıkıcılaştırılmışıdır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Dile düşmekten daha kötü tek bir şey vardır dünyada, o da dile hiç düşmemek.

Dorian Gray'in Portresi

Her kadına onu sevmiş, her erkeğe de ondan sıkılmış gibi konuş; daha ilk sezonun sonunda en kusursuz sosyal davranışları bulunan biri olarak ün yaparsınız.

Önemsiz Bir Kadın

Tartışmalar çok bayağıdır; yüksek sosyete de herkesin düşüncesi tıpatıp birbirinin aynıdır zaten...

Olağanüstü Roket

Tüm başarılarda bayağı bir şey vardır.

Schmidgall, G., Yabancı Wilde

Yardımseverlik, soydaşlarının canını sıkamak isteyenlerin sığınağıdır.

İdeal Bir Koca

İnsanın yaşama katlanmasını sağlayan tek şey, başkalarının sınırsız düzeysizliğinin bilincidir.

Olağanüstü Roket

Keyif, başkalarından aldığımız şeydir; görev, başkalarından beklediğimiz şeydir; deha ise, başkalarından esirgediğimiz şeydir.

Small, I., Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi

Adam çok dürüst bir kerata
Yaşamın mallarını pazarlarken güzel sözlerle
En ucuz şeyleri en pahalı satan
Sözler dünyasında geveze bir kavgacı,
Hiç görmedim ağzı böyle güzel laf yapan bir budala.

Bir Floransa Trajedisi

Bir rol oynamak tutkusu, gerçekte olduğumuzdan daha üstün şeyler yapmamızı sağlar bazan.

Dorian Gray'in Portresi

Birçok insan iyi davranır, ama çok az insan iyi konuşur.
Bu da konuşmanın ne kadar daha güç olduğunu
gösterir. Üstelik çok daha hoş bir şeydir konuşmak.

Sadık Dost

Modern yaşamda arta kalan tek gerçek renk ögesi,
günah işlemektir.

Dorian Gray'in Portresi

Modern yaşamı gizemli ya da olağanüstü yapabilen
biricik şeydir gizlilik. En sıradan şey bile bir keyife
dönüşür gizli tutulunca...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnızca çekici bulunmak, eğlendirmek, sevindirmektir
bir yalancının amacı. Uygar toplumun gerçek temelidir
o. Onsuz, en ünlülerin konaklarındaki yemek davetleri
bile, Kraliyet Derneği'ndeki bir konferans, Yazarlar
Birliği'ndeki bir açık oturum ya da bazı oyuncuların
farslarından biri kadar sıkıcıdır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yaşamın güzelliğini duyma yetisini büsbütün
yitirmemek için bir iş buluşmasına katılmamanın
ne denli önemli olduğunu biliyorum elbet.

Ciddi Olmanın Önemi

Kadınlarla erkeklerin çoğu hiç yetkin olmadıkları rolleri
üstlenmeye zorlanırlar.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Kendi işim ölesiye sıkıyor beni... Başkalarının işini
yeğliyorum hep.

Ciddi Olmanın Önemi

Her meslek bir önyargı demektir. Kariyere duyulan gereksinim, herkesi bir yan tutmaya itiyor.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Büyük bir kabalıktır dışçı gibi konuşmak, dışçı değilseniz.

Ciddi Olmanın Önemi

Yüzeysel birçok insan gibi, o da sevgi duyuyordu doğaya...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Cinayet olası bir yanılıdır... Yemek bittikten sonra sözünü edemeyecekleri şeyleri asla yapmamalıdır insanlar.

Dorian Gray'in Portresi

Doğanın sınırsız çeşitliliği bir söylencedir yalnızca. ... Sınırsızlık söylencesi, doğaya bakan insanların düş güçlerinde, kuruntularında ya da eğitimle oluşan körlüğünde yer alır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kır yaşamında herkes iyi olabilir. İnsanı günaha çeken hiçbir şey yoktur orada. Bu nedenle kent dışında yaşayanlar uygarlık dışıdır. Uygarlığa erişmek hiç de kolay değildir. Ona ulaşmanın iki yolu vardır: Biri kültürlü, ötekiyse üçkâğıtçı olmak. Kır insanları onlardan biri olma şansını elde edemediklerinden de durgunlaşıp kalırlar.

Dorian Gray'in Portresi

Herhangi bir modern kentin iç karartıcı, tekdüze görüntüsüne bir bakın: Erkeklerle kadınların üstündeki renksiz giysilere, anlamsız ve kısır mimarlığa, donuk, iğrenç çevreye... Ulusal yaşam güzel değilse, yalnızca heykelciliğin değil, tüm sanatların ölümü kaçınılmazdır.

Sanat öğrencilerine konferans, 30 Haziran 1883

İnsan saygınlığına yaraşır bir sezgi için çok gerekli olan
bencillik, ev yaşamının bir sonucudur.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Zaman hırsızlığıdır dakiklik...

Dorian Gray'ın Portresi

Sigaranın insanı hiç değilse doyumsuz bırakan bir
çekiciliği vardır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Melankoliye tutulanlar kadar Hamlet'ler vardır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern yaşamda suçun olağandışı kaynağını oluşturan
kıskançlık, mülk kavramıyla sıkıca bağlantılı bir
duygudur; sosyalizm ile bireyciliğin egemenliği altında
ortadan kalkacaktır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Ne geçmişin ne de bugünün herhangi bir önemi var.
Gelecektir asıl ilgilenmemiz gereken... Geçmişte
insanlar olmamaları gerektiği gibiydiler. Bugünse
olmaları gerektiği gibiler. Gelecekte sanatçılar gibi
olacak insanlar...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Günümüzde her şeyin üstesinden gelebilir bir insan,
ölümün ve iyi bir ün bırakabilmenin dışında...

Önemsiz Bir Kadın

Her birimiz kendi kendimizin şeytanıyız,
cehennemimize döndürüyoruz şu dünyayı...

Padua Düşesi

Kötü yaşayıp iyi ölmek kadar kolay pek az şey vardır.

Vera ya da Nihilistler

- İnsan yolunu şaşıırabilir.
- Aynı noktaya çıkar bütün yollar.
- Nedir o?
- Düş kırıklığı...

Dorian Gray'in Portresi

Varlıklı Olmak

Her şeyin fiyatını bilen insanlar, hiçbir şeyin değerini bilmiyor artık...

Dorian Gray'in Portresi

Siz, zenginler, bilmiyorsunuz nasıl yaşadığınızı. Nasıl bilebilirsiniz ki? Çevrenize bile almazsınız iyi yürekli, erdemli. Sade, saf insanlara gülersiniz. Bir alay konusudur özveri sizin için. ... Bütün o gösterişliliğinize, sanatınıza karşın, nasıl yaşanacağını bilmezsiniz hiç. Sığ, bencil, budala bir topluluk oluşturunuz. Yanlış yoldasınız; hem de tümüyle yanlış...

Önemsiz Bir Kadın

Hiçbir insan geçmişini geri satın alabilecek kadar varlıklı değildir.

İdeal Bir Koca

Herkes, hatta bir borsacı bile, bir gece giysisi ve beyaz bir kravatla uygar olma ününü elde edebilir.

Dorian Gray'in Portresi

Yoksulların gerçek trajedisi, tok gönüllü olmaktan başka seçenekleri bulunmamasıdır. Güzel günahlar, tıpkı güzel şeyler gibi, varlıklıların ayrıcalığıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Varlıklı değilseniz, canayakın olmanızın hiçbir yararı yoktur. Aşk serüvenleri zenginlerin ayrıcalığıdır, işsizlerin uğraşı değil. Yoksullar düşsellikten uzak, pratik olmalıdırlar. Çekicilikten çok daha iyidir sürekli bir geliri bulunmak.

Örnek Milyoner

İhtirası olan her insan, yaşadığı yüzyılın silahlarıyla savaşmak zorundadır. Bu yüzyılın taptığı şey varlıklılıktır. Yüzyılın tanrısıdır zenginlik. Başarıya ulaşmak için varlıklı olmak zorundadır insan. Ne pahasına olursa olsun varlık edinilmelidir.

İdeal Bir Koca

İnsanın gerçekten sahibi bulunduğı şeyler, onun kendi içindekilerdir; dışında bulunanlarınsa hiçbir önemi yoktur.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Aylağın güzel konuşması, emeğın onuru üstüne kurulur.

Batchelor, J.C., McNeer, C., **Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi**

Adam, sabahları saat onda ata biner, haftada üç kez operaya gider, günde en az beş giysi değıştirir, mevsim boyunca her akşam dışarda yemek yer... Boş bir yaşam denebilir mi hiç buna?

İdeal Bir Koca

Büyük tutkular, hiçbir iş yapmayanların ayrıcalığıdır. Bir ülkenin aylaklar sınıfının yararlı yanı budur işte.

Dorian Gray'in Portresi

Hiçbir şeyi yok, ama her şeyi var gibi görünüyor. Başka ne isteyebilir bir insan?

Ciddi Olmanın Önemi

Para için satmadım kendimi... Başarıyı çok yüksek bir fiyata satın aldım.

İdeal Bir Koca

Çağımızda nerdeyse her servetin kaynağında gizli bir bilgi alma vardır.

İdeal Bir Koca

Toplum, hiç değılse uygar toplum, hem varlıklı hem de çekici olan kişilere zararı dokunacak şeylere hiçbir zaman inanmak istemez.

Dorian Gray'in Portresi

Mülkiyetin büyük ayrıcalık, yüksek sosyal konum, onur, saygı, unvanlar ve buna benzer başka hoş şeyler sağladığı toplumlarda, doğuştan ihtiraslı olan insanoğlu mülk toplamayı kendine amaç edinir ve istediğinden, kullanabileceğinden ya da tadını çıkarabileceğinden, hatta bilebileceğinden de fazlasını yorularak, sıkılarak biriktirir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Bir insanın özel mülkiyeti koruyan yasaları onaylamasını ve mülk birikimini istemesini, ancak kendisi için bir tür güzel ve entelektüel yaşamı gerçekleştirebilmesi koşuluyla anlayabilirim. Ama böyle yasalar yüzünden yaşamı kötüleşmiş ve çirkinleşmiş bir insanın, o yasaların yürürlükte kalmasına ses çıkarmaması inanılmaz geliyor bana.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Mülkiyetin o kadar çok sorumluluğı vardır ki, mülk sahibi olmak büyük ölçüde sıkıcıdır. ... Varlıklılar yararına, mülkiyetten kurtulmamız gerekir!

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Her sınıf, kendi yaşamlarında uygulama gereksinimi bulunmayan erdemler üstüne öğütler verir. Varlıklılar tutumlu olmanın değeri üstüne konuşur, aylaklarsa iş yapmanın onuru üstüne dokunaklı söylemlerde bulunur.

Dorian Gray'in Portresi

- Zenginlerle yoksullar kardeş değiller mi?
- Elbette kardeşler. Zengin kardeşin adı Kabil...

Genç Kral

İnsan dürüst oynamalı, elinde kazanan kartlar bulununca.

İdeal Bir Koca

Büyük bir bayağılıktır insanın kendi işinden söz etmesi: Borsacı gibileri yapar bunu. O da ancak yemek davetlerinde...

Ciddi Olmanın Önemi

Toplumda varlıklılardan daha çok parayı düşünen tek sınıf, yoksullardır. Başka hiçbir şeyi düşünemez yoksullar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Nankör, tutumsuz, kıvançsız ve başkaldıran yoksul bir insan, belki de gerçek bir kişiliktir ve içinde çok şey saklıdır. En azından o, sağlıklı bir karşı çıkıştır. Erdemli yoksula gelince, ona acıyabilirsiniz, ama hayran olamazsınız.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Hepimiz öylesine parasız ki, sunabileceğimiz tek hoş şey saygılarımız oluyor.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Eskisi kadar çok budala var sosyete. Hiçbir şeyin değişmemesi çok sevindirici...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Sosyete yalnızca iki tür kadın vardır: Renksizler ile renkliler...

Önemsiz Bir Kadın

Özel mülkün ortadan kalkmasıyla, gerçek, güzel ve sağlıklı bir bireyciliğe kavuşulacak. Kimse bir şeyleri ya da bir şeylerin simgelerini biriktirmekle yaşamını tüketmeyecek. İnsanlar yaşayacak... Yeryüzünde en ender görülen şeydir yaşayabilmek. Çoğu insan yalnızca varolur; hepsi o kadar...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

İsa, yoksullardan söz edince kişilikleri amaçlar, tıpkı zenginlerden söz edince kişiliklerini geliştirmemiş insanları belirtmek istediği gibi. ... İsa, şöyle demişti bir adama: “Sıradan zenginlikler çalınabilir bir insandan; ama gerçek zenginlik, asla... Ruhunuzun hazinesinde sizden alınamayacak sayısız değerli şeyler vardır. Yaşamınızı öyle düzenleyin ki, dış etkenlerin kötülüğü dokunmasın size. Bir de, kurtulmaya bakın kişisel mal mülkten.”

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

İnsanın kendi işlerini yaptırmak için makineyi bulmasıyla birlikte açlığın da başlamasında trajik bir şey yatıyor.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

İngilizler'le Amerikalılar

Tipik bir İngiliz yüzü var: Bir kez gördünüz mü, bir daha anımsamazsınız.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Unutmayın ki, ikiyüzlülerin anayurdudur İngiltere.

Ellmann, R., **Oscar Wilde**

Bira, İncil ve yedi ölümcül erdemdir, İngiltere'yi nasılsa öyle kılan...

Dorian Gray'in Portresi

İngiltere, yitirilmiş ideallerin ülkesidir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sömürgeleri arasına Ütopya'yı da katmadıkça asla uygar olamaz İngiltere...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Londra'nın yemek masalarına egemenlik kurabilen biri, dünyayı egemenliği altına alabilir.

Önemsiz Bir Kadın

Bayılırım Londra'nın yemek davetlerine... Akıllı kişiler hiç dinlemez, akılsız kişilerse hiç konuşmaz.

Önemsiz Bir Kadın

Hiç aldırış etmediklerine iyi davranır İngilizler... Bu nedenle çok hoştur onların ev yaşamı.

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

İngilizler'e konuşmak, İrlandalıları'a dinlemek öğretilseydi, toplum gerçekten uygarlaşabilirdi.

İdeal Bir Koca

İngiltere'nin gerçek güçsüzlüğü, ne yetersiz silahları, ne savunmasız kıyıları, ne güneşsiz sokaklarında sürünen yoksulluğu ne de iğrenç meydanlarında kavgaya tutuşan ayyaşlığıdır. İngiltere'nin gerçek güçsüzlüğü, ülkelerinin akılcı değil, duygusal olmasıdır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Aklı başında olmanın ilk öğelerinden biridir, her konuda Britanyalıların dörtte üçüyle uyuşmamak.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

İngiliz halkının üç ayda birden fazla konuyla uğraşmayı kaldıracak akli yoktur.

Dorian Gray'in Portresi

Düşünmek en sağlıksız şeydir şu dünyada. İnsanlar düşünmekten de ölebilirler, herhangi bir başka hastalıktan olduğu gibi... Neyse ki, düşünce bulaşıcı değildir İngiltere'de.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Cahillik, narin, egzotik bir meyve gibidir; dokunursanız tazeliği gider. Modern eğitim kuramı sağduyuya kökten aykırıdır. Neyse ki, hiç değilse İngiltere'de eğitim hiçbir etki yaratamıyor. Yaratmış bulunsaydı, üst sınıflar için ciddi bir tehlike oluşturur, şiddet olaylarına yol açardı belki de...

Ciddi Olmanın Önemi

- Yurttaşlarımız pratik olmaktan çok, kurnazlar... Budalalığı zenginlikle, kötülüğü ikiyezlülükle denklıyorlar muhasebe defterlerinde.
- Büyük şeyler yaptık yine de.
- Büyük şeyler bize verildi.
- Onların yükünü biz taşıdık.
- Borsaya kadar ancak...

Dorian Gray'in Portresi

Doğüstü bir gücü vardır İngilizler'in; şarabı suya dönüştürürler.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

İngiltere'de altı ay yaşayan biri öylesine saf görünür ki, kimsenin dikkatini bile çekmez artık.

Önemsiz Bir Kadın

Londra sisler ve ağırbaşlı insanlarla doludur. ...
Sisler mi ağırbaşlı insanları yaratır, yoksa ağırbaşlı insanlar mı sisleri, kimse bilemez.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Londra sosyetesı, güzel budalalar ile parlak çılgınlardan oluşur.

İdeal Bir Koca

Düşmanı bulunmayan, ama dostlarınca da hiç seilmeyen orta yaşlı, orta kırat insanlarla doludur, aristokrat kulüpleri.

Dorian Gray'in Portresi

Aristokratların akıllarından çok daha fazla kitapları vardır.

Vera ya da Nihilistler

Biz, Lordlar Kamarası'nda bulunanlar, kamuoyuna hiç bakmayız. Bizi uygar bir kurum yapan da budur.

Önemsiz Bir Kadın

Sıklımayı sever İngilizler; bir şeyin onlara sıkıcı biçimde anlatılmasını isterler.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Hiçbir centilmenin parası yoktur hiçbir zaman...

Ciddi Olmanın Önemi

Londra'daki kadınların çoğu, yalnızca orkideler,
yabancılar ve Fransız romanlarıyla donatır odalarını.

Önemsiz Bir Kadın

İngiliz kadınları evlendikten sonraya dek saklarlar
duygularını.

Önemsiz Bir Kadın

Resmini yapmaya değer tek insan zor bulunur
Meclis'te. Çoğunaysa, biraz beyaz badana çekmek
çok iyi gider.

Dorian Gray'in Portresi

İngiliz polisi, gerçekten insanların en yakın dostudur.
Onların budalalıklarına güvenerek dilediğiniz her şeyi
yapabilirsiniz.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Taşrada oturan İngiliz centilmenler, tilkilerin ardından
dörtnala koştururlar... Sözü edilmeye bile değmeyenler,
eti yenmezlerin peşindedir hep!

Önemsiz Bir Kadın

Hiç bozulmamıştır kır yaşımı... İşleri çok olduğu için
erken kalkarlar, düşünülecek çok az şeyleri bulunduğu
için erken yatarlar. Kraliçe Elizabeth çağından beri
yörelinde tek bir skandal duyulmamıştır. O nedenle de
akşam yemeğinden hemen sonra uykuya dalarlar.

Dorian Gray'in Portresi

Patates pişirmenin yirmi, yumurta pişirmenin ise üç yüz
altmış dört yolu vardır; oysa, bir İngiliz aşçı her ikisini
de yapmanın ancak üç yöntemini bilir.

Sofralar ve Yemekler

İngiltere’de iyi şiir bulunabiliyorsa bunun nedeni, kamuoyunun zaten okumadığı için şiiri etkileyememiş olmasıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kişilikli insanların çoğu, başkaldırıcı olmak zorunda bırakılmışlardır. Güçlerinin yarısı, çekişmeler arasında yitirilip gitmiştir. Byron’un kişiliği, örneğin, büyük ölçüde İngilizler’in budalalığı, ikiyüzlülüğü ve kültürsüzlüğüyle savaşılarak yitirilmiştir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Görüyorum, üstünde durduğumuz şu küçük adaya,
Şu İngiltere’ye, denizlerin şu deniz aslanına,
Bilisiz halk avcılarını sahip çıkmış
Onu sevmeyen: Tanrı’m! O ülke mi burası,
Üçlü imparatorluğu elinde tutan
Cromwell’in demokrasi sözcüğünü söylediği zaman!

Milton’a

- Tarihsel bir geçmişlerinin de, meraklarının da bulunmadığı söyleniyor Amerikalılar’ın...
- Ne saçmalık! Anaları ve görgüleri var ya....
- İngiliz aristokrasisi de onların merak duyma gereksinmelerini karşılar.

Önemsiz Bir Kadın

Amerika hiçbir zaman bağışlayamamıştır Avrupa’yı,
kendisinden daha önce keşfedildiği için...

Court and Society Review, 13 Nisan 1887

Amerika’yla İngiltere’nin her şeyi gerçekten ortaktır:
İngiliz dili dışında...

Canterville Hortlağı

Amerikalılar kahramanlarını suçlular sınıfından seçerler.

Redman, A., Oscar Wilde’da Nükte ve Mizah

Gençliği, Amerika'nın en eski geleneğidir. Üç yüz yıldır sürüyor bu gelenek. Onları konuşurken dinlerseniz, çocukluklarının ilk dönemindeler sanırsınız. Uygarlık açısından ise, çocukluğun ikinci dönemindedirler.

Önemsiz Bir Kadın

Amerikalı'nın tek isteği, tüm Avrupa'yı baştan aşağı onarıp yenilemektir...

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Amerika'da işadaminin yaşamı, kürek mahkûmlarının yaşamından da beterdir; zincirleri, demir yerine altındandır yalnızca.

Topeka Capital, Nisan 1882

New York'ta bir büyükbaba edinmek için yüz bin dolar, bir aile hortlağı içinse çok daha fazlasını verecek birçok kişi vardır.

Canterville Hortlağı

Amerika'da eğitim, Avrupa'dan çok değişik. Amerikalılar kitaplardan çok insanları biliyorlar; onları ilgilendiren yazından çok yaşamdır. Borsalar dışında hiçbir şeyle uğraşmaya vakit ayıramıyorlar; gazetelerden başka bir şey okumaya zaman bulamıyorlar.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Birçok Amerikalı bayan, kronik bir sağlıksız görünüm edinir yurtlarından ayrıldıklarında, bunun bir Avrupa inceliği olduğunu sanarak.

Canterville Hortlağı

Amerikalı kızlar, uçsuz bucaksız pratik sağduyu çölünde, çekici, küçücük birer vahadırlar.

Amerika İzlenimleri

Amerikalı kızlar neden oturmazlar kendi ülkelerinde?
Amerika'nın kadınlar için bir cennet olduğu söylenir.
Belki de o nedenle, Havva gibi, oradan kurtulmaya
can atarlar.

Önemsiz Bir Kadın

Amerikalı kızlar ailelerini saklama konusunda, İngiliz
kadınlarının geçmişlerini gizlemelerinde olduğu kadar
beceriklidirler.

Dorian Gray'in Portresi

Tüm Amerikalılar konferans çeker: Sanıyorum,
iklimlerinden ileri geliyor bu...

Önemsiz Bir Kadın

Güzel bir kadınmış gibi davranırlar. Amerikalı
kadınların çoğu öyledir. Onların çekiciliğinin bir
gizi bu...

Dorian Gray'in Portresi

Evlilik, aklınıza estikçe yapılabilecek bir şey değildir,
Amerika dışında...

Dorian Gray'in Portresi

Amerika'nın en popüler kurumlarından biridir evlilik.
Amerikalı erkekler çok genç yaşlarında, Amerikalı
kadınlarsa çok sık olarak evlenirler. Çok da iyi
geçinirler...

Court and Society Review, 23 Mart 1887

Birleşik Amerika'da evliliklerin çok başarılı olmasının
nedeni, bir bakıma Amerikalı erkeklerin hiç boş
durmamaları; bir bakıma da, Amerikalı kadınların
kocalarının akşam yemeklerinin niteliğinden sorumlu
tutulmamalarıdır.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Amerika'da evlilik yaşamının yılgıları bilinmez. Çorba üstüne atışmalar, et üstüne tartışmalar yapılmaz ve kocalar takma düğme kullanmaya, evlilik anlaşmasına konulan bir koşulla kendilerini bağladıklarından, gömleklerin düğmeleri bir sorun olmaktan çıkmış ve böylece sıradan orta sınıf ailelerinde görülen uyuşmazlıkların başlıca nedenleri ortadan kalkmıştır.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Amerika'nın dokuma ürünleri nelerdir, bilir misiniz?
Amerikan romanları...

Önemsiz Bir Kadın

- İyi Amerikalılar'ın ölünce Paris'e gittikleri söylenir.
- Öyle mi? Ya kötü Amerikalılar öldüğünde, onlar nereye giderler?
- Amerika'ya elbette...

Dorian Gray'in Portresi

Devlet Karşısında İnsan

Demokrasi, Sosyalizm ve Bireycilik

Her yönetim biçimi başarısızdır. ... Bir zamanlar demokrasiye büyük bir umutla bakılmıştı; oysa demokrasi, tüm halkın, halk tarafından, halk adına sopaya çekilmesi demektir kısaca.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İnsanlara baş olmaya kalkanlar, ancak acımasız kalabalığın ardından giderek yapabilirler bunu.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Üç tür despot vardır: Bedene kıyan despot, ruha kıyan despot ve hem bedene hem de ruha kıyan despot... Birincisine prens, ikincisine papa, üçüncüsüne de halk denir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Modern demokrasinin tek tehlikeli düşmanı iyi krallardır.

Vera ya da Nihilistler

En çok zarar verenler, en yararlı olmaya çalışanlardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Tarih, ilkel siyasal atomların birbirlerini itmeleri ya da çekmelerinin bir anlatımıdır. Atom kuramı, yalnız fizik için değil, siyaset için de önemli bir varsayımdır.

Beckson, K., Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim

Bir sanatçı için en uygun düşen yönetim biçimi, hiçbir yönetimin bulunmamasıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Nerede merkezcilik varsa, orada budalalık vardır. Modern yaşamda insanlık dışı olan bürokrasidir.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 28 Mayıs 1897

Ne tür hükümet olursa olsun, sanatçıya ne yapması gerektiğini buyurmaya kalkarsa, sanat ya büsbütün ortadan kalkar ya bir klişeye dönüşür ya da sığ, bayağı bir zanaatçılık durumuna düşer.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kral ve de imparator olan biri, ressamın fırçasını almak için yere eğilebilir; oysa demokrasi yere eğilirse çamur atmak içindir ancak. ... Ama hükümdarı insan kalabalığından ayırmanın ne gereği var? Her otorite, aynı ölçüde kötüdür.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Büyük sözcükler kullanmayın; anlamı pek yoktur onların.

İdeal Bir Koca

Sanatta, siyasette de olduğu gibi, her devrimin bir tek kökeni vardır: İnsanın daha soylu bir yaşama, daha özgür bir anlatım yöntem ve fırsatına kavuşma isteği...

New York'ta bir konferans

Hayranlık duyulacak, ama yanlış yönlendirilmiş amaçlarla, gördükleri kötülükleri çok duygusal biçimde, büyük bir ciddilikle düzeltme görevini üstlenmeye koyuldular. Oysa, onların tedavi yöntemleri hastalığı iyileştiremez, uzatabilirdi ancak. Gerçekte o tedaviler, hastalığın bir başka biçimiydi.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

- Reform sözcüğü nedir? Ne anlama gelir?
- Reform her şeyi oldukları gibi bırakmak demektir.

Padua Düşesi

Reformlar büyük bir trajedidir; ama sonunda hep bir güldürüye dönüşürler.

Vera ya da Nihilistler

Devlet yararlı olanı, bireyse güzel olanı üretmelidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Toplumsal bir bölümünün nerdeyse köle gibi yaşaması acınacak bir şeydir; ama toplumun tümünü köle yaparak sorunu çözmeye kalkmak çocukluktur.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Giderek yararlı olmaya çalıştıkça, büyük ölçüde zararlı olmaya başladı Meclis...

İdeal Bir Koca

Kamuoyunun sevmediği tek şey yeniliktir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Ancak sıkıcı görünen insanlar Millet Meclisi'ne girebilirler ve yalnız gerçekten de sıkıcı olanlar orada başarıya ulaşabilirler.

İdeal Bir Koca

Olağanüstü bir başarıya ulaşacağına inanıyorum şu adamın... Bir Muhafazakâr gibi düşünüp bir Radikal gibi konuşuyor. Bu o kadar önemli ki şu günlerde.

Lady Windermere'in Yel pazesi

- Meclis'teki o talihsiz kişiler uzun tartışmalara nasıl dayanabiliyorlar, anlamıyorum!
- Hiç dinlemeyerek...

İdeal Bir Koca

Nasıl bir komünisttir o soylu, hiç bilemezsiniz!
Günahların bile, tıpkı mal mülk gibi eşit paylaşılmasını ister.

Vera ya da Nihilistler

Renklilik yaşayamaz Millet Meclisi'nde...

İdeal Bir Koca

Ahlaktan uzak büyük topluluklara haftada iki kez ahlak üstüne söylev çekmeyen kişinin ciddi bir politikacı olarak sonu gelir.

İdeal Bir Koca

Deneyimli bir insan olarak sizin de bir fiyatınız var elbet... Herkesin fiyatı var bugünlerde. Tek sorun, bazılarının ki o kadar yüksek ki!

İdeal Bir Koca

- Bakanlar kurulu encümenlerini çok yorucu buluyorum.
- Elbette, hep siz konuşuyorsunuz.
- Ondan değil... Bazan da dinlemek zorunda kaldığım için... O kadar yorucudur ki konuşmamak.

Vera ya da Nihilistler

Bayılıyorum siyasal partilere... İnsanların politikadan söz edemedikleri biricik yer, pārtilerdir.

İdeal Bir Koca

Özgürlük için duyulan kaygıya karşın
Yeğlenir herkesin boyun eğdiği, tek kişinin egemenliği,
Yaygaracı halk avcılarının,
Anarşi öpücüğüyle özgürlüğümüze ihanet etmesindense...

Özgürlük İçin Kutsal Açlık

Demokratik yaşamda soyluluk unvanı bir baş belası! Her şeyim vardı daha önce. Şimdiyse, yalnız başkalarının istediği her şeye sahibim; hiç de hoş değil bu elbet...

Önemsiz Bir Kadın

Nerede otorite kullanan biri bulunursa, orada otoriteye karşı koyan biri vardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kocamı Lordlar Kamarası'na hemen göndermemeleri benim için yıkım olur. Oraya seçilirse siyasetle ilgisi kalmaz... Öyle akli başında bir centilmenler topluluğudur ki, Lordlar Kamarası.

İdeal Bir Koca

Bir insanın ya da bir ulusun ilerlemesinde ilk adımdır hoşnutsuzluk...

Önemsiz Bir Kadın

Otorite, uygulayanlar için de, uygulananlar için de aşağılayıcıdır. Sertlikle, kabalıkla ve acımasızca kullanıldığında, otoriteyi öldürecek olan başkaldırı ve bireycilik ruhunu yaratarak, hiç değilse onları ortaya çıkararak yararlı sonuçlar doğurur. Ödüller ve armağanlar vererek bir ölçüde iyi yüreklilikle kullanılırsa, otorite korkunç biçimde moral bozucu da olur.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Boyun eğmeleri için yurttaşlara çıkar sağlayan otorite, aşırı beslenmiş bir tür barbarlık yaratır insanlarda.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyunun otoritesi kör, sağır, acayip, iğrenç, trajik, eğlenceli, tehlikeli ve müstehcendir. Sanatçının halkla birlikte yaşaması olanaksızdır. Her despot rüşvet verir. Kamuoyu da rüşvet verir ve insanları acımasızlaştırır. Kamuoyuna otorite kullanmasını kim söyledi? İnsanlar yaşamak, dinlenmek ve sevmek için yaratılmışlardır. Birileri çok büyük kötülük etti insanlara. Prensın اساسını aldılar. Onu nasıl kullanabilirler? Papalık tacını giydiler. Onun sorumluluğunu nasıl taşırlar? Kalbi kırılmış soytarı gibiler. Ruhu daha doğmamış bir rahibe benzerler. Güzelliği seven herkes acımalıdır onlara... Güzelliği sevmiyor olsalar da, bırakın acısını kendilerine. Zorbalık oyununu kim öğretti onlara?

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Nihilistler her otoriteye karşı koyarlar, çünkü otoritenin kötülüğünü bilirler ve her acıyı hoş karşılarlar; bu yolla kendi kişiliklerini anlarlar ve gerçek inançlılar onlardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

- Onu önce yargılayacaklar, sonra cezalandıracaklar, öyle değil mi?
- Öyle yapılırsa, ceza almaktan kurtulabilir... Akli başına gelsin diye onu önce cezaya çarptıracaklar, adalet yerini bulsun diye de sonra yargılayacaklar.

Padua Düşesi

Uygarlık, köleler gerektiriyor. ... İnsan köleliği yanlış, tehlikeli ve özgüveni yok edicidir. Dünyanın geleceği mekanik köleliğe, makinelerin köleliğine bağlıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Başkaldırı, tarih bilenlerin gözünde insanoğlunun doğuştan özgün erdemidir. İlerlemeler başkaldırıyla gerçekleştirilmiştir: Başkaldırı ve ayaklanmayla...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Bir eyleme kalkıştığımız andakinden daha az özgür olmayız hiçbir zaman...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İnsan doğası üstüne bilinen tek şey, değiştiğidir. Değişim, insanoğlunun öngörülebilir tek niteliğidir. Başarısız sistemler, insan doğasının gelişmesi ve ilerlemesine değil de, değişmezliğine bel bağlayanlardır. Ondördüncü Louis'nin yanılgısı, insan doğasının hep aynı kalacağına inanmasıydı. Bu yanılgı, Fransız Devrimi ile sonuçlandı. Hayran kalınacak bir sonuçtu bu. Devlet yönetiminin yanılgılarından doğan her tür sonuç hayranlık uyandırır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Kışkırtıcılar, toplumun mutlu sınıfına gelen ve aralarında tedirginliğin tohumlarını ekerek her şeye burun sokan, karıştırıcı bir avuç insandır. Kışkırtıcıların gerekli olmalarının nedeni de budur. Eksiklikler içindeki düzen, kışkırtıcılar bulunmadıkça uygarlık doğrultusunda bir gelişme gösteremez.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Tüm Fransız Devrimi'nin en trajik olayı, Marie Antoinette'in kraliçe olduğu için öldürülmesi değil, Vendee'li aç köylünün feodalizmin çirkin amaçları uğruna isteyerek ölüme gitmiş olmasıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Demokrasilerin gittikçe gürleyişi,
Terörün egemenliği, büyük anarşiler,
En azgın tutkularımı yansıtır deniz gibi
Ve öfkeme bir kardeş kazandırır – Özgürlük!

Özgürlüğe Sonat

Makineler, insanlara rakip oluyorlar şimdilik... Gelecekte uygun koşullar altında makineler insanların hizmetine girecektir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Bireyin gelişmesine bağlıdır soyun gelişmesi... Bireysel kültürün ideal olmaktan çıktığı yerde entelektüel düzey hemen düşer, çoğu kez de er geç yitirilir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Evrin, yaşamın yasasıdır ve bireyciliğe yönelmeyen hiçbir evrim yoktur. Bu eğilimin ortaya çıkamadığı durumlar ya gelişmenin durdurulması ya hastalık ya da ölüm demektir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Sanat bireyciliktir ve bireycilik, bozan, dağıtan bir güçtür. Onun büyük değeri burada yatar. Değıştirmek istediğı şey, türün tekdüzeliğı, törelerin köleliğı, alışkanlığın zorbalığı ve insanın bir makine düzeyine indirgenmesidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhü

Hiç önemli değildir insanları sosyalist yapmak; ama büyük bir şeydir sosyalizmi insancıl yapmak...

Schmidgall, G., **Yabancı Wilde**

Bireyciliğı yol açacağı için yararlı olacaktır sosyalizm.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhü

Sosyalizmin yerleşmesinden ortaya çıkacak başlıca yarar, hiç kuşkusuz, insanoğlunu başkaları adına yaşamaktan, o alçaltıcı gereksinimden kurtarması olacaktır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhü

Kendini halka adanmış gösterir, bir sarayda yaşar, sosyalizm üstüne vaazlar verir,-koca bir yöreyi geçindirecek kadar aylık alır!

Vera ya da Nihilistler

Sosyalizm otoriter olursa, hükümetler varolan siyasal güçleri kadar ekonomik güçle de donatılacaklarsa, tek sözle endüstriyel bir tiranlık belirecekse, o zaman insanoğlunun son devleti, ilk devletinden de kötü olacaktır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhü

Herkes doğuştan bir kraldır ve çoğı kişi sürgünde ölür, kralların pek çoğı gibi...

Flescher, R., **Az Bulunur Alıntılar**

Patoloji, coşku duyuracak bir yazının temelini hızla oluşturma yolunda. Sanatta da, siyasette olduğu gibi, büyük bir gelecek var canavarların önünde...

Saturday Review, 7 Mayıs 1887

Savaş kötülük sayıldıkça, çekiciliğini sürdürecektir hep.
Sıradanmış gibi görülebildiğinde popüler olmaktan çıkar
savaş...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yine de, yine de,
Barikatlarda ölen o İsa'lar var ya,
Tanrı bilir, onların yanındayım bazı şeylerde.

Özgürlüğe Sonat

Herkes tarih yaratabilir; ama tarihi ancak büyük
bir adam yazabilir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tarihe borçlu olduğumuz tek görev, onu baştan
yazmaktır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir yıl mücevherlerle taçlandırılan, öteki yıl üstüne taşlar
yağdırılan popüler bir kahraman olmak gibi bir tutkum
yok. Kendi yatağında, huzur içinde ölmeyi yeğlerim ben.

Vera ya da Nihilistler

Ütopya'ya yer vermeyen bir dünya haritasına bakmaya
bile değmez; başı sıkıştıkça insanlığın uğradığı tek ülkeyi
dışta bırakmıştır çünkü. ... İlerleme, Ütopya'ların
gerçekleştirilmesidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Hepimizin içinde ölen bir şey vardı; Ölen şey, umuttu.

Reading Zindanı Türküsü

İnanç... Düşünce...

Bir şey uğruna can verenlerin bulunması, o şeyin doğru olduğunu göstermez.

Bay W.H.'nin Portresi

Yalnız ay ışığında yolunu bulabilen, günün doğuşunu herkesten önce gördüğü için de cezalandırılan bir kişidir, düş kuran insan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Herkes sağduyulu olabilir, düş gücünün hiç bulunmaması koşuluyla...

Olağanüstü Roket

İnsanın doğruluğuna kesinlikle inandığı şeyler, asla doğru olmayan şeylerdir.

Dorian Gray'in Portresi

Uygar bir insanın, bir başkasına fısıldayarak sormasına izin verilebilecek tek şey, "Ne düşünüyorsunuz?" sorusu olmalıydı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çok kolaydır insanların acıya duyarlı davranmaları. Ne zordur düşünceye duyarlı olmaları...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Akıllı olmak için çok okunulan, güzel olmak içinse çok düşünülen bir çağda yaşıyoruz.

Dorian Gray'in Portresi

Entelektüel yaşamlarının gelişmesinde yolunu yitirenler, yalnızca nereye gittiğini bilenlerdir...

Small, I., Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi

Düşünce diye anılmaya bile değmez, tehlikeli olmayan
bir düşünce...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir düşüncenin taşıdığı değerin, onu dile getiren kişinin
içtenliğiyle hiçbir ilişkisi yoktur...

Dorian Gray'in Portresi

Her düşünce ahlaka aykırıdır. Düşüncenin temeli
yıkımdır. Bir şeyi düşünürseniz, onu yok edersiniz. Hiçbir
şey düşünölmeye dayanamaz.

Önemsiz Bir Kadın

Hiçbir şey düşüncesizlik kadar masum görünemez.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tehlikelidir içten olmak, eğer budala da değilseniz...

Vera ya da Nihilistler

- Sanat üstüne ne düşünüyorsunuz?
- Sanat, bir hastalık...
- Aşk?
- Bir yanılısama...
- Din?
- İnanç yerine geçen moda bir karşılık.
- Siz bir kuşkucusunuz.
- Asla! Kuşkuculuk inancın başlangıcıdır.
- Nesiniz, siz?
- Tanımlamak, sınırlamaktır...

Dorian Gray'in Portresi

Ne kadar akıllısınız! Söylediklerinizin hiçbirinde gerçek
düşüncenizi belirtmiyorsunuz.

Önemsiz Bir Kadın

Yedi ölümcül günah kadar çekicidir orkideler...

Önemsiz Bir Kadın

Modern mistisizm, hiçbir işe yaramayan bilgilerin kimsenin anlayamayacağı biçimde verilmesi yöntemidir, bana göre.

Pearson, H., Oscar Wilde'ın Yaşamı

Yaşanmamış olaylar üstüne kesin betimlemeler yapmak yalnız tarihçiye düşen bir uğraş değildir; çok yönlü ve kültürlü kişilerin de ellerinden alınamayacak bir ayrıcalıktır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kamuoyu denilen o korkunç ve bilgisiz şey, kötü ama iyi niyetlidir eylemi denetlemek isterken; çok çirkin ve şeytancadır, düşünceyi ve sanatı denetlemeye kalkıştığında...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Darwin gibi büyük bir bilim adamı, Keats gibi büyük bir ozan, Renan gibi nitelikli bir eleştirici ruh, Flaubert gibi üstün bir sanatçı kendi başlarına kalabilmişler, başkalarının yaygaralı isteklerinden uzak durabilmişler, Platon'un dediği gibi, "Bir duvarın dibine sığınabilmişler"dir. Böylece içlerindeki kusursuzluğun bilincine varabilmeleri, kendileri için bulunmaz bir kazanım, dünya için de eşsiz ve sonsuz bir yarar sağlamıştır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Tutkudan başka hiçbir şey ciddiye alınmamalıdır. Akıl ciddi bir şey değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır. İnsanların kullandıkları bir çalgıdır akıl, hepsi o kadar...

Önemsiz Bir Kadın

İnsanı baştan çıkarmasıdır, duyguların yararlı yanı; bilimin üstün yanıysa, duygusal olmamasıdır.

Dorian Gray'ın Portresi

Modern düşünceyi tanımlayan karamsarlığı
Schopenhauer incelemiş, ama onu Hamlet ortaya
çıkarmıştır. ... İdama istekle giden ve inanmadığı bir şey
için ölen, o garip inançsız şehit, nihilist, bir yazın
ürünüdür ve Turgenyev tarafından bulunmuş,
Dostoyevski tarafından bütünlenmiştir. Halk Sarayı'nın
bir romanın parçaları arasından yaşama geçtiği kesin
olduğu gibi, Robespierre'in, Rousseau'nun sayfalarından
çıktığı da açıktır. Yazın, yaşamda olacakları her zaman
sezinler. Yaşamı kopya etmez, ama kendi amaçlarına
göre onu yeniden biçimlendirir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Aklınızı yitirirsiniz iyi insanlarla... Düş gücünüzü
kamçılarırsınız kötü insanlarla.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Her şeye inanabilirim, inanılmazlığının kanıtlanması
koşuluyla...

Dorian Gray'in Portresi

Ahlakçılar, kendilerinin bıktıkları günahlara karşı
insanları uyarmakla yaşamlarını tüketiyorlar. Etkin bir
ahlakçı, yorgun bir hazzıdır (hedonist). En azından öyle
olmalıdır...

Small, İ., Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi

İlkelerden hoşlanmıyorum... Önyargıları yeğliyorum.

İdeal Bir Koca

Yiğitliğin daha iyi yanındır sağgörüsüzlük...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

"Güç kullanmak, tartışmak değildir" derler. İnsanın neyi
kanıtlamak istediğine bağlıdır bu.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kaba güce katlanılabilir, katlanılamaz kaba akla...

Dorian Gray'in Portresi

Bilimsel yasalara karışmaya çabalayan yararsız girişimlerdir, iyi öneriler... Kökleri, kendini beğenmişliğe dayanır. Sonuçlarıysa ancak sıfırdır.

Dorian Gray'in Portresi

Ne kadar kolaydır, başkalarının düşüncesini değıştirmek.
Ne kadar güçtür, kendininkini değıştirmek.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İnsanlar ne zaman görüşümü onaylasalar, yanılığya düştüğüm duygusuna kapılıyorum hep.

Lady Windermere'in Yel pazesi

Günümüzde insanlar kendilerinden korkar duruma gelmişler. Görevlerin en yücesini, insanoğlunun kendisine karşı olan görevlerini giderek unutmuşlar. İyilikseverdir insanlar hiç kuşkusuz. Açları doyurur, çıplakları giydirirler. Ama, kendi ruhları aç ve çıplaktır. Yürekli gitti insan soyundan; belki de hiçbir zaman gerçekten yürekli olmamıştık. Ahlakın temelini oluşturan toplum korkusu, dinin gizini veren Tanrı korkusu – bizi yöneten iki güçtür, bunlar...

Dorian Gray'in Portresi

Yeryüzünün büyük günahlarının gerçekleştiği yer, beyindir.

Dorian Gray'in Portresi

Bilime erişemez ahlak; çünkü bilim, kalıcı gerçeklere dikmiştir gözlerini. Sanata erişemez ahlak; çünkü sanat, güzel, ölümsüz ve sürekli değışen şeylere çevirir gözlerini.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Nedir gerçek? Dinsel konularda, günümüze kadar varlığını sürdüren görüş. Bilimsel konularda, en üst duyum. Sanatsal konulardaysa, insanoğlunun en sonuncu duyumsaması...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Büyülü bir ozan ya da büyük bir bilim adamı ya da üniversiteli bir öğrenci ya da kırlarda koyunlara bakan biri ya da Shakespeare gibi tiyatro yaratıcısı ya da Spinoza gibi Tanrı üstüne bir düşünür ya da bahçede oynayan bir çocuk ya da denize ağ atan bir balıkçı... İçindeki ruhun kusursuzluğuna inandıktan sonra insanoğlunun kim olduğu hiç önemli değildir. Ahlak ve yaşam üstüne her tür öykünme yanlıştır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İnsanlık Rousseau'ya her zaman sevgi duyacak, günahlarını bir rahibe değil de dünyaya itiraf ettiği için...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir inancı ya da bir sistemi açıkça benimseyerek aklının gelişmesini durdurmak yanlıgısına hiç düşmedi o...

Dorian Gray'in Portresi

İnsanoğluna bağışlanmayı sağlayan, günahlarını açıklamasıdır; din adamı değil.

Dorian Gray'in Portresi

Kısacası, iki sınıfa bölünmüştür dünya: İnanılmaza inananlar (halk yığınları gibi) ve umulmazı yapanlar.

Önemsiz Bir Kadın

Yaşam, sinirler, kaslar ve yavaş yavaş oluşan hücrelerin sorunudur: Düşünceler kendilerini orada gizlerler ve tutkular orada düşler kurarlar.

Dorian Gray'in Portresi

İnanç uğruna kendini kurban etmek, kuşkuculuğun trajik bir biçimidir; inançla yapılamayan bir şeyi ateşle yapmaya kalkmak... Hiçbir insan doğru olduğuna inandığı bir şey için ölmek istemez. İnsanlar, doğru olmasını dileyip de, yüreklerindeki korkunun doğru bulmadığı bir şey için ölür ancak.

Bay W. H.'nin Portresi

Metafizik gerçekler, maskelerin gerçekleridir.

Maskelerin Gerçeği

Tarih, birkaç belirli olgudur sonunda; dinse, birkaç yadsınamaz öğreti... Bunların ötesinde her şey, bir buluştur.

Theatre, Mart 1894

Kilise konusunda: Bir ülkenin kültürü açısından, doğaüstü olaylara inanmak, mucizeler yaratmak, düş gücü için gerekli olan söylence üretme yeteneğimizi canlı tutmakla görevli bir topluluğun bulunmasından daha yararlı bir şey düşünemiyorum!

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dinler sindirilebilir, ama hiçbir zaman çürütülemez.

Tarihsel Eleştirinin Yükselişi

Günlük mucizeleri yaratabilmek uğruna doğaüstü şeylere inanmayı görev edinmiş insanlardır rahipler.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Mucizeler yaratılabilir her zaman. Bu nedenle de inanılmaz mucizelere...

Small, I., Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi

Dünyayı gördüğümüz gibi anlamaktır bizim işimiz, bildiğimiz biçimde düzeltmeye kalkışmak değil.

Örnek Milyoner

Rahip Damien cüzamlılarla yaşamaya gittiğinde İsa gibiydi; böyle bir görev yapmakla içindeki en iyi şeyin bilincine tümüyle varmak istiyordu; ama ruhunu müzikle tanıyan Wagner'den ya da türküyle kavrayan Shelley'den daha Hristiyan değildi. İnsanlar tek tür değildir; kusurlu insan kadar kusursuzluk vardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Ruh ve beden uyumu... Bir çılgınlık anında insanoğlu ikisini birbirinden ayırdı ve kaba olan bir gerçekçilik ile boşa çıkan bir ülkücülük yarattı.

Dorian Gray'in Portresi

Seksenindeki bir piskopos, onsekizinde bir delikanlıyken kendisinden söylenmesini istenenleri yineler durur ve bunun doğal sonucu olarak da hep şirin kalır.

Dorian Gray'in Portresi

Kilise hiçbir çocuğu dışlayamaz. Her çocukta bir azizin yapısı vardır.

Ciddi Olmanın Önemi

Bir tapınakta herkes ağırbaşlı olmalıdır, tapınılan şey dışında...

Önemsiz Bir Kadın

Dinci söylemler ile ayinler arasında garip bir ilişki görünüyor. Sıradan din bilimi, elindeki altını çoktan bakıra dönüştürdü ve dünyanın bir zamanlar yüreğine dokunan sözcükler ve deyimler giderek anlamsız, usandırıcı oldular yinelenip durmaktan. Dinsel söylem, önerilerine yeni bir nitelik katmalıdır, insanoğlunca yine duyumsanmak istiyorsa...

Pearson, H., Oscar Wilde'ın Yaşamı

Çok güçtür uyanık durmak, hele kilisedeyse...

Canterville Hortağı

Vaaz, acıklı bir salçadır, onunla birlikte yiyecek bir şey yoksa...

Padua Düşesi

Dinlemek, çok tehlikeli bir şeydir. Dinlerse inanabilir insan. Bir tartışmayla kendinin inandırılmasına izin veren insan, iyice sağduyusuz biridir.

İdeal Bir Koca

Bir rahip vardı delirmek isteyen ya da rahip olmak isteyen bir deli... Hangisiydi unuttum!

Önemsiz Bir Kadın

Bir yaban ormanındaki vaizin sesiyle tanrılara giden yollar açılmalıdır.

Knox, M., Oscar Wilde

Tanrılar, bizi cezalandırmak istediklerinde dualarımızı kabul ederler.

İdeal Bir Koca

Acıya tapınmak çok kez egemen olmuştur dünyaya. Ermişleriyle ve şehitleriyle, kendi kendilerine işkence yapma istekleriyle, bedenlerini sakatlamak için duydukları azgın tutkularıyla, bıçakla yaralamalar ve sopayla dayak atmalarıyla Ortaçağcılık, gerçek Hıristiyanlık'tır. Ortaçağ'ın İsa'sı da, gerçek İsa'dır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Kehanet diye bir şey yoktur. Yazgı, uyarıda bulunmayacak kadar ya aşırı bilge ya da aşırı acımasızdır.

Dorian Gray'in Portresi

Dinsel inançlar uğruna ölmek, insanın kendi yaşamını en yararsız biçimde kullanmasıdır.

Bay W.H.'nin Portresi

Geçmiş ortadan kaldırılabilir. Pişmanlıklar, yadsımalar, unutkanlıklar bunu yapabilir. Ama kaçınılmazdır gelecek...

Dorian Gray'in Portresi

“Kendini tanı!” yazılıydı antik dünyanın kapısında. Yeni dünyanın kapısına ise, “Kendin gibi ol!” yazılacak... İsa'nın gizi budur işte...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir zorbalıktır, cennet... Kendimi, evimdeymiş gibi hissedeceğim orada.

Vera ya da Nihilistler

Suç ve Erdem

Gerçeğin sıradan dünyasında kötüler cezalandırılmaz, iyiler ödüllendirilmez. Başarı güçlölere verilir, başarısızlık ise güçsüzlerin üstüne yüklenir.

Dorian Gray'in Portresi

Tarih okurken, kötülerin işledikleri suçlardan değil, iyilerin verdikleri cezalardan iğreniyor insan. Toplumlar, arada sırada görülen suçlardan çok, alışlagelmiş ceza uygulamalarından acımasız duruma getiriliyor.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

İnsanları iyi ve kötü diye ayırmak saçmadır. İnsanlar ya çekicidirler ya da itici...

Lady Windermere'in Yel pazesi

Toplum suçluları bağışlar çoğu zaman; ama düş kuranları hiçbir zaman.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Ne kadar çok ceza verilirse, o kadar çok suç üretilir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

İnsanın kesin bir seçim yapması gereken anlar vardır: Kendi yaşamını tümüyle, eksiksiz, dopdolu yaşamak mı, yoksa ikiyüzlölük içindeki bir dünyanın istediğı yapmacık, sığ, onur kırıcı bir varoluşa sürüklenmek mi?

Lady Windermere'in Yel pazesi

Bir çocuk, ana baba ya da bakıcı gibi kişilerin verdiğı cezaları anlayabilir, hatta bir ölçüde boyun eğerek karşılayabilir. Onun anlayamadığı, toplumun verdiğı cezalardır.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 28 Mayıs 1897

Suçlu mu? Bırakın,
Dayanılmaz çekiciliğın ne olduğunu bilmeyenler,
Bırakın, bizim gibi tutkunun kıpkırmızı ateşinde
yürümeyenler,
Yaşamları sıkıcı ve renksiz olanlar
Bırakın, varsa eğer, tek kelimeyle hiç sevmemişler
Sizi taşa tutsunlar.

Padua Düşesi

Akıllıca bir şey değildir, insanın yüreğini dünyaya açması.
Schmidgall, G., **Yabancı Wilde**

Derin düşüncelere dalmak, toplumun kanısına göre, bir
yurttaşın suçlanabileceği en korkulu şeyse de, en yüksek
kültüre göre insana yaraşır bir uğraştır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir ermişle bir günahlı arasındaki tek fark, her ermişin
bir geçmişi, her günahlının bir geleceği bulunmasıdır.

Önemsiz Bir Kadın

İnsanın evrimi yavaş, adaletsizliği ise büyüktür.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İyi insanların büyük zararı dokunuyor şu dünyaya...
Verdikleri en büyük zarar da, kötülüğü olağanüstü
önemli kılmalarıdır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Ateşi sever yanmış çocuk.

Dorian Gray'in Portresi

Birçok tarihçi ya da en azından tarihsel konular üstüne
yazı yazarlar, hâlâ tarihe ahlak açısından bakmayı uygun
görüp başarılı bir okul müdürünün ağırbaşlı kendini
beğenmişliğiyle övgü ya da kusur dağıtıyorlar.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Açlıktan öldürürler korkmuş küçük çocuğu
 Ağlayıncaya değin gece gündüz;
 Güçsüzü kamçılarla, döverler aptalı,
 Soyтарыya döndürürler saçı ağarmış, yaşlıy,
 Bazıları çıldırır, tümü de kötüleşir,
 Ama açamaz kimse ağzını.

Reading Zindanı Türküsü

İnsanlar uzun süre katlanırlar acılara, ama öç gelir
 sonunda: Kırmızı eller ve sessiz ayaklarla alınan öç...

Vera ya da Nihilistler

Bir hançer daha etkilidir yüz özdeyişten.

Vera ya da Nihilistler

Tutuklular değil, cezaevleridir düzeltilmeye
 gereksinimi olan.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 28 Mayıs 1897

Ben, yaptığım kötü eylemler için pişmanlık duyuyorum;
 siz ise, yaptığınız iyi eylemler için... Aramızdaki fark bu.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Cezaevleri reformunu etkili kılmak için belki de
 yapılması gereken en güç iş, müdürleri insancıllaştırmak,
 gardiyanları uygarlaştırmak ve papazları
 Hıristiyanlaştırmak'tır.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 24 Mart 1898

Suçlular birer olağanüstü Macbeth ya da korkunç
 Vautrin değillerdir. Bildiğimiz saygın, sıradan insanların
 doymadıkları zaman düşebilecekleri duruma
 düşmüşlerdir yalnızca. ... Suç, mal mülk için işlenmiş
 olmayabilir; ama yanlış mülkiyet sisteminin yarattığı
 mutsuzluk, öfke ve bunalımdan kaynaklanabilir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Hiçbir şeyi artık ne onaylıyor ne de onaylamıyorum.
Yaşama karşı takınılan bir davranıştır yargılamak. Ahlak
üstüne önyargılar saçmak için yeryüzüne gönderilmedi
insanoğlu...

Dorian Gray'in Portresi

Kişilik çok gizemli bir şeydir. İnsan yaptığıyla ölçülemez
her zaman: Bir insan yasalara uyabilir, ama değersiz
olabilir; yasaları çiğneyebilir, yine de nitelikleri
bulunabilir. Hiçbir kötülük yapmadan kötü olabilir.
Topluma karşı bir suç işleyebilir, ama o suç nedeniyle de
içindeki kusursuzluğun bilincine varabilir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir insan ne zaman büyük bir budalalık yapsa, bir soylu
amaç içindir.

Dorian Gray'in Portresi

İyiliğin kaba ölçümüne göre, iyi olmak çok kolaydır. İyi
sayılmak belirli ölçüde utanılacak bir korkuyu, belirli
ölçüde özgün düşünce yoksunluğunu, belirli ölçüde orta
sınıf saygınlığına duyulan bayağı bir tutkuyu gerektirir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kuralları bulunacak kadar budala, onlara uyacak
kadar da talihsizdiler.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Günah değil, açlıktır çağdaş suçların anası.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Yaşanan çağın ölçülerini benimsemekten başka bir şey
değildir modern ahlak. Bir kültür adamının çağın
ölçülerini benimsemesi, en büyük ahlaksızlık sayılmalıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Soyut ahlakın ucuz sertliğinden nefret ediyorum.

Canterville Hortlağı

Ülküler, tehlikeli şeylerdir. Gerçekler, daha iyidir
onlardan...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Korkunç günahlara çağrılar vardır, boyun eğebilmek için
güç ve cesaret gerektiren.

İdeal Bir Koca

Günah denilen şey, ilerlemenin temel ögesidir. Onsuz
durgunlaşır ya da yaşlanır ya da donuklaşır dünya. Günah,
yarattığı merakla soyun deneyimini arttırır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hiçbir günah yoktur, budalalık dışında.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Suç, alt sınıfların bir özelliğidir yalnızca. ... Bizim için
sanat neyse, onlar için suç odur: Olağanüstü duyumlar
almak için kullanılan bir yöntem.

Dorian Gray'in Portresi

Günahtan kurtulmanın tek yolu, ona boyun etmektir.

Dorian Gray'in Portresi

İnsanın en göze çarpan kusuru, en önemli erdemidir.

Önemsiz Bir Kadın

Her şeye karşı direnebilirim, beni baştan çıkaran şeyler
dışında...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşamın amacı, varsa eğer, insanı baştan çıkaracak
şeylerin ardına düşmektir.

Önemsiz Bir Kadın

Erdemin yollarına saptırılmayın sakın...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yardımseverlik, bir yığın günaha yol açar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir ermiş verin insanlara, size hiçbir şeye malolmaz bu...

Vera ya da Nihilistler

Ahlak duygusunun egemenliği altında olup da kalpsiz, acımasız, kinci, odun kafalı ve en ufak insanlık duygusundan bile yoksun bulunmayan bir kişiye hiç rastlamadım. ... Doğal olmayan elli kötü huyu, doğal olmayan tek erdeme yeğlerim.

İngiliz Rönesansı

Vicdan, bencil yapar herkesi...

Dorian Gray'in Portresi

Vicdan ile ödlelik aynı şeylerdir gerçekte... O ikisinin ortaklığının ticari adıdır vicdan.

Dorian Gray'in Portresi

Kişileri ilkelerden daha çok severim; hele ilkeleri bulunmayan kişilere, dünyadaki her şeyden çok sevgi duyarım.

Dorian Gray'in Portresi

Günümüzde üçkâğıtçılar öylesine namuslu görünüyor ki, namuslu yurttaşlar üçkâğıtçı görünümüne düştüler.

Padua Düşesi

Yasaları çok iyi bilenlerin, dilediklerinde yapamayacakları hiçbir şey yoktur.

Vera ya da Nihilistler

Bilmem doğru mudur yasalar,
Yanlış mıdır:
Tüm bildiğimiz zindanda yatanlara
Sağlamlığıdır duvarın;
Yıl gibi olduğudur her günün,
Bir yıl ki, günleri yıldan uzun.

Kendi kardeşinin kanını akıtan
İlk insandan bu yana,
İnsanoğlunun insan için yaptığı her yasayla
Başlar acıların dünyası;
Buğdayı öğütür, samanı ayırır yasalar,
Değirmenlerin en şeytansı olanıyla.

Reading Zindanı Türküsü

Bir lükstür kendi kendini kınamak... Kendimizi
suçladığımızda, bir başkasının artık bizi suçlamaya hakkı
bulunmadığına inanırız.

Dorian Gray'in Portresi

Günah tek başına işlenmelidir, hiçbir yordakçı
bulunmadan.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Çok tehlikeli şeydir, birini yola getirmeye kalkmak.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Hiç ummadığım bir kişide erdemle karşılaşmak bana
büyük acı veriyor. Bir yığın saman içinde bir iğne
bulmaya benziyor; bu batıyor insana... Erdeminiz varsa,
o konuda herkesi uyarmanız gerekir.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Bilinçsizliğin satın alınabildiği afyon sığınakları... Eski
günahların anılarının, yeni günahların çılgınlıklarıyla yok
edildiği korku sığınakları...

Dorian Gray'in Portresi

İnsanların günümüzde, üstüne boş sözler ettikleri ve bilisizce onur duydukları bilincin varlığı bile kusurlu bir gelişmenin belirtisidir. Bilincin sağlıklı olabilmesi için içgüdüyle birleşmesi gerekir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Gerçeği bulmak için binlerce yalan düşlemek gerekir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yaptığımız her küçük şey, erdemlerimizi öğütüp toza çeviren ve onları değersiz kılan ya da günahlarımızı geçmiştekilerin tümünden daha olağanüstü, daha görkemli yeni bir uygarlığın öğelerine dönüştüren yaşamın büyük makinesinden geçer.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yalnız güçsüzler direnir günaha çağrılara...

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

Erenlere bir daha geri dönemeyiz. Çok daha fazlasını öğrenebiliriz, günahlılardan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İnsanlar günahlarını öderler; sonra yine öderler ve yaşam boyu ödemeyi sürdürürler.

Lady Windermere'in Yelpersesi

İyiler sonunda mutlu, kötülerse mutsuz olurlar. Öykülerin anlatmak istediği budur işte...

Ciddi Olmanın Önemi

Dünya kendi trajedilerine her zaman güldü, çünkü onlara katlanabilmenin tek yolu oydu.

Önemsiz Bir Kadın

Suçluları öldürmemiz kendi benliğimiz açısından çok
yerinde; onları acı çektirerek yaşamak zorunda
bırakırsak, işledikleri suçlar yüzünden neler
kazandığımızı gösterebilirler bize.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Reading kentine yakın, Reading zindanında
Bir utanç çukuru vardır.
Ve içinde yatmaktadır acınacak bir adam
Alevin dişleriyle yenmiş,
Yakıcı bir kefene sarılmış,
Adı bile yoktur mezarında.

Reading Zindanı Türküsü

Kadınlar ve Erkekler

Kadınlar Anlaşılmaz

Çok konuşur her kadın...

Vera ya da Nihilistler

Gerçek yaşını açıklayabilen bir kadına hiç güvenilmez.
Yaşını söyleyebilen bir kadın, her şeyi söyleyebilir.

Önemsiz Bir Kadın

İyi bir bellek, kadınların erkeklerde pek de hayranlık
duydukları bir nitelik değildir.

Ciddi Olmanın Önemi

Cinsellik, bir savunuya değil, bir meydan okumaya
dönüşür çok çekici kadınlarda...

İdeal Bir Koca

Kadınlar saldırarak savunurlar kendilerini; saldırır
saldırmaz da beklenmedik, tuhaf bir biçimde teslim
olurlar.

Dorian Gray'in Portresi

Övgüler karşısında silahlarını hiç bırakmaz kadınlar.
Erkeklerse hep bırakırlar. İki cins arasındaki ayırım
budur işte...

İdeal Bir Koca

Bir kadının yaşamında tek bir gerçek trajedi vardır.
Geçmişinde hep aşkı, geleceğinde ise yalnız kocası
olması...

İdeal Bir Koca

Otuz beş yaş, çok çekici bir dönemdir. Otuz beş yaşında
kalmakta yıllarca direnen en yüksek ailelerden kadınlarla
doludur sosyete...

Ciddi Olmanın Önemi

Kendisine kur yapılmasından hoşlanmayacak tek bir kadının bulunduğunu sanmıyorum. Kadınları dayanılmaz biçimde çekici yapan da budur.

Önemsiz Bir Kadın

Bir kadın yeryüzündeki herkesle flört eder, başkaları baktığı sürece...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnız çok çirkin ya da çok güzel kadınlar gizler yüzlerini...

Padua Düşesi

Erdemleri var birçok kadınlardaki gibi,
Onun takmadığı bir mücevherdir güzellik.

Bir Floransa Trajedisi

Sade kadınlar çok yararlıdırlar. Saygın biri olarak ün kazanmak istiyorsanız, onları yemeğe çıkarmanız yeterlidir. Öteki kadınlar çok çekicidirler, ama bir yanılgıdan kurtulamazlar: Genç görünebilmek için boyanıp dururlar.

Dorian Gray'in Portresi

Akşamları giyemeyeceği hiçbir şey verilmemelidir bir kadına.

İdeal Bir Koca

Giyinmeye onun kadar vakit ayırıp da, böyle kötü sonuç alan bir kadın daha görülmemiştir.

Ciddi Olmanın Önemi

Kadınların gücü, psikolojinin onları açıklayamamasından ileri gelir. Erkekler incelenebilir, kadınlarsa... Onlara yalnızca hayran olunur.

İdeal Bir Koca

Çekici oldukları için ödüllendirildiklerini görmüyoruz kadınların; çoğunlukla cezalandırılıyorlar.

İdeal Bir Koca

Boşuna uğraşmayın kadınları anlamak için: Bir resimdir kadınlar; erkeklerse bir sorun.

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar sevilme için yaratılmışlardır, anlaşılma için değil...

Gizi Olmayan Sfenks

Kadınları anlamaya kalkmayın hiç. ... Kadınların gerçekten ne demek istediğini bilmek istiyorsanız (bunun her zaman tehlikeli bir şey olduğunu belirtmek gerekir) yüzlerine bakın, sakın dinlemeyin.

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar, nesnenin akıl karşısındaki zaferini simgeler; tıpkı erkeklerin ahlaka karşı aklın zaferini simgelemesi gibi...

Dorian Gray'in Portresi

Görüyorum ki, erkekler severlerse bir kadını Yaşamlarından çok az şey verirler ona, Oysa kadınlar, onlar severlerse her şeylerini verirler.

Padua Düşesi

Sağduyulu kadınlar öylesine yavan olurlar ki...

İdeal Bir Koca

Kadınların olağanüstü içgüdüleri vardır: Her şeyi bulurlar, apaçık ortada duran dışında...

İdeal Bir Koca

Her kadın bir başkaldırıdır; genellikle de, kendisine karşı...

Önemsiz Bir Kadın

Çok fazla düşünen kadınlara güven duyulmaz. Kadınlar, orta karar düşünülmelidir; her şeyde de orta karar olmaları gerektiği gibi...

Önemsiz Bir Kadın

Ne tipik bir kadınsınız! Duygusallıktan söz ediyorsunuz, ama çok bencilsiniz her zaman.

Önemsiz Bir Kadın

Sıradan kadınların sığınağı, güzellerinse yıkımıdır ağlamak...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Geçmiş bulunan bir kadın gibi görünüyor. Öyle görünür zaten çoğu güzel kadın.

İdeal Bir Koca

Birçok koca değiştirmiş, söylendiğine göre en az üçmüş; ama sevgilisini hiç değiştirmedeği için onunla ilgili bir skandal konuşulmuyor artık.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Bir kadının modern yaşamda bulduğu en önemli avuntu, kendi hayranını yitirdiğinde, bir başkasınınkini elde edebilmesidir. Yüksek sosyete de bir kadını hep aklar bu.

Dorian Gray'in Portresi

Uygun bir geçmiş bulunan bir kadının yapamayacağı şey yoktur.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar, erkeklerden çok daha pratiktirler. Hele evlilik söz konusu olunca bir şey söylemeyi unuttuklarında, hemen uyarırlar erkekleri...

Dorian Gray'in Portresi

Kadınlar rahatsız edilmekten hoşlanırlar; hiçbir zaman sevmezler peşlerinde dolaşmayan erkekleri.

Vera ya da Nihilistler

Acı çekmeye erkeklerden çok daha yatkındır kadınlar. Duygularıyla yaşar, yalnız duygularını düşünür onlar. Kadınların kendilerine bir sevgili edinmelerinin tek nedeni, olay çıkarabilecek birinin bulunması içindir.

Dorian Gray'in Portresi

Bir kadının yaşamı duygusal eğrilerden oluşur; erkeğin yaşamı aklın düz çizgileri doğrultusunda gelişir.

İdeal Bir Koca

Ne kadar zordur iyi kadınlar! Ne kadar güçsüzdür kötü erkekler!

Lady Windermere'in Yelpazesi

İyi kadınların yaşam üstüne sınırlı görüşleri vardır ve ufukları öyle dar, ilgileri öylesine küçüktür ki...

Önemsiz Bir Kadın

İyi kadınlarla doludur yeryüzü... Bir orta sınıf eğitimidir, onları bilmek!

Lady Windermere'in Yelpazesi

İki ayrı soy ya da yaratık gibi, iyi ya da kötü diye ikiye ayrılamaz insanlar. İyi kadın denilenlerin içinde korkunç şeyler bulunabilir: Korkusuzluğun, direngenliğin, kıskançlığın, günahın çılgınca duyguları... Kötü kadın diye adlandırılanların içlerindeyse, keder, pişmanlık, acıma, esirgemezlik bulunabilir.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kötü kadın can sıkar. İyi kadın bunaltır. Aralarındaki tek ayırım budur.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınların tarihi, dünyanın gördüğü en ağır zulmün tarihidir: Güçlüye karşı güçsüzün zorbalığı...

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar, yaşamlarının en saf altınını verirler erkeklere; ama sonradan hep ufaklık olarak geri isterler.

Redman, A., *Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah*

Kadınlara iyi davranmanın tek yolu, güzelse onunla, sıradansa başkasıyla sevişmektir.

Ciddi Olmanın Önemi

Bir kadın, elinde tutmak istiyorsa bir erkeği, onun en kötü yanları için çekici görünebilmelidir.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar, başyapıtlar yaratma isteğini doğurur erkeklerde; o başyapıtı gerçekleştirmelerini de her zaman önlerler.

Dorian Gray'in Portresi

Kadınlar, erkekleri yargılamak değil, hoşgörölmeye gereksinim duyduklarında onları bağışlamak için yaratılmışlardır.

İdeal Bir Koca

Kadınlar, kusurlarından ötürü severler erkekleri. Yeterince kusurlu olursak her şeyimizi bağışlarlar, aydınlanmış aklımızı bile...

Dorian Gray'in Portresi

Hiçbir erkek gerçek başarıya ulaşamaz şu dünyada, kendisini destekleyen bir kadın yoksa. Kadınlar yönetirler toplumu...

Önemsiz Bir Kadın

Biz kadınlar bayılırız başarısızlığa. Erkekler bize sığınırlar, başarısız oldukça...

Önemsiz Bir Kadın

İnsanlığın tanrılara davrandığı gibi davranır erkeklere, kadınlar... Erkeklere taparlar ve uğurlarına bir şeyler yapmaları için onları hep diken üstünde tutarlar.

Dorian Gray'in Portresi

Kadınlar, ideallerini yarattıklarını sanırlar erkeklerde. Oysa yaptıkları, birer sahte tanrıya dönüştürmektir onları...

İdeal Bir Koca

Bir kadın gerçekten pişmanlık duyuyorsa, kötü bir terziye gitmesi gerekir. Yoksa kimse inanmaz ona.

Lady Windermere'in Yelpazesi

İnsanı bu kadar alımsız, bu kadar saf ve bu kadar entelektüel gösteren incilerden bıktım artık!

İdeal Bir Koca

Gardenyalar ve soylular, tek düşkün olduğu şeylerdi kadının...

Canterville Hortlağı

Kadınlar, biz erkekleri yola gelmez kötü birisi olarak bulmak ve çekiciliğini yitirmiş iyi birisi olarak bırakmak isterler.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar, her şeyden çok, hayranlarının değışmez bağlılıklarından yaşlanırlar.

İdeal Bir Koca

Kadının saçları altın rengine dönmüş, üzüntüsünden...

Ciddi Olmanın Önemi

Hiçbir kadında bellek bulunmamalıdır. Kadında bellek, kendini unutmasının başlangıcıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Biliyorum genellikle kadınlar,
Her biri, bir adamla eşleşmiş, mutsuzluk içinde.
Kocasının bencilliği yüzünden yaşamı yıkılmış;
Duyulan acıyı azaltmaz genel olmak.
Sanırım hiç duymadım bir kadının güldüğünü;
Birisi dışında, yalnız sevinçten güldüğünü.
Bir akşam vaktiydi, herkesin geçtiği sokaklarda
Acınacak durumda bir kadın yürüyordu dudakları boyalı,
Yüzüne keyfin maskesini takmış; onun gibi gülemezdim ben.
Hayır, ölüm bile daha iyidir bundan.

Padua Düşesi

Sorundur Erkekler

Erkekler için yaratılmıştı dünya; kadınlar için değil...

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar olmadıkça, gerçek idealleri unuttur erkekler.

Önemsiz Bir Kadın

Zavallı, hantal, güvenilir, gerekli olan erkekler,
milyonlar ve milyonlarca yıldır akılcı bir soydan gelirler.
Onların türünde vardır bu; başka türlü olamazlar.
Kadınların tarihi ise bambaşkadır. Erkek sağduyusunun
ancak gösterişli protestocularıydık biz kadınlar... Çünkü,
sakıncaları daha baştan görebiliyorduk.

Önemsiz Bir Kadın

İyi bağlanmış bir kravat, yaşama atılan ilk ciddi adımdır.

Ciddi Olmanın Önemi

Kendimizi çoğu kez bir öpücükle ele veriyoruz.

Salome

Bekâr kalmakta direnen erkek, sürekli bir günaha çağrıya
dönüştürür kendisini.

Ciddi Olmanın Önemi

Tüm evli erkekler günümüzde bekâr gibi, tüm bekârlar da
evli gibi.

Dorian Gray'in Portresi

Gelecekleri olan erkeklerden, geçmişleri bulunan
kadınlardan hoşlanırım.

Dorian Gray'in Portresi

Bir erkek, bir kez severse bir kadını, onun için
yapmayacağı şey yoktur, sevgisini sürdürmek dışında...

İdeal Bir Koca

Bir erkek bir kadına âşık olunca, yeryüzündeki öteki
tüm kadınlar anlamsız gelir ona.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Bir erkek severse bir kadını, o zaman bilir
Tanrı'nın gizini, dünyanın gizini.

Padua Düşesi

- Bir erkeğin, kendisini öylesine iyi anlayabilen bir kadınla karşılaşması ne büyük bir şey...
- O ölçüde de sakıncalı: Öyle bir kadınla evlenilir sonunda!

Lady Windermere'in Yelpazesi

Evlenmek isteyen bir erkek ya her şeyi bilmeli ya da
hiçbir şeyi...

Ciddi Olmanın Önemi

Bir erkek, her kadınla mutlu olabilir, onu sevmediği
süreçe...

Dorian Gray'ın Portresi

Erkekler hiçbir zaman kadınlara buyruk vermemeli:
Bunu yapmayı hiç bilmezler; yapmaya kalkınca da ille
budalaca bir söz söylerler.

Ciddi Olmanın Önemi

Şu erkekler rezil şeyler; kadınlar olmadan da pekâlâ
mutluluk duyabiliyorlar. Yemeklerden sonraki kısa bir
soluk alma süresi dışında, erkekleri bir an bile yalnız
bırakmamak her kadının görevi olmalıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Bir kadın için erkeği yola getirmenin tek yolu, derinden
sıkıp bunaltarak, yaşama karşı duyabileceği tüm ilgiyi
ortadan kaldırmaktır.

Dorian Gray'ın Portresi

İdeal erkek, biz kadınlarla bir tanrıçaymışız gibi konuşmalı, ama bize bir çocukmuşuz gibi davranmalı. Her önemli dileğimizi geri çevirmeli, her saçma isteğimizi de yerine getirmeli. Kapris yapmamızı desteklemeli, görev almamızı engellemeli. Söylemek istediklerinden hep daha çok konuşmalı, konuştuklarından daha çok söyleyecekleri bulunmalı. ... Kadınlarda bulunmadığını bildiği nitelikler için bizi övmeli. Düşünü bile kurmadığımız erdemlerden yoksun olduğumuz için bizi acımasızca, gerçekten acımasızca kınamalı. Yararlı şeyleri kullanmayı bilmek konusunda kadınlara hiç inanmamalı. ... Erkekler topluluk içinde bizimle hep uzlaşmalı, yalnız olduğumuzda bize sonsuz saygı göstermeli. Öte yandan, istediğimiz an büyük bir olay çıkarmamıza hep hazır olmalı ve uyarıldığı anda, dertli, çok dertli görünmeli. Haklı sitemlerimizle karşılaşınca yirmi dakikadan az bir süre içinde bizi etkilemeli ve yarım saatin sonunda korkunç, gerçekten korkunç olmalı. Akşam sekize çeyrek kala ise, yemekten önce giyinmemiz için bizi sonsuza dek yalnız bırakmalı.

Önemsiz Bir Kadın

- Kimlere kötü erkek dersiniz?
- Masumluğa tutkun olan erkeklere.
- Ya kötü kadın?
- Bir erkeğin kendisinden hiç bıkmayacağı türden kadınlara...

Önemsiz Bir Kadın

Günaha girmemiş kadınların ne ilişkisi olabilir benimle ya da benim onlarla? Birbirimizi anlayamayız ki...

Önemsiz Bir Kadın

Geçmiş olan kadınları yeğliyorum. Öyle eğlenceli ki onlarla konuşmak!

Lady Windermere'in Yelpezesi

Yakalandıklarında çok gülünç görünür erkekler; üstelik, hep yakalanırlar.

İdeal Bir Koca

Ne ödektir şu erkekler... Dünyadaki her yasayı çiğner, ama dünyanın diline düşmekten korkarlar.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Çok konuşulan bir adam her zaman çekicidir. Kendisinde bir şeyler bulunduğu kanısını uyandırır hiç değilse...

Ciddi Olmanın Önemi

Bir erkek, kadınların beklemedikleri şeyleri yapmalıdır, tıpkı onlarla hiç anlamadıkları şeyler üstüne konuşması gerektiği gibi.

Ciddi Olmanın Önemi

Hiçbir kadının, sıradan ya da çekici, kesinlikle sağduyusu yoktur. Sağduyu, erkek cinsinin özelliğidir.

İdeal Bir Koca

- Erkekler, biz kadınları eğitti...
- Ama kadınları açıklayamadı.
- Cinsellik açısından tanımlayın kadınları.
- Gizleri kalmamış Sfenksler'dir kadınlar...

Dorian Gray'in Portresi

Ahlak dersi vermeye kalkan bir erkek genellikle ikiyüzlüdür; ahlak dersi vermeye kalkan bir kadınsa, kesinlikle sıradandır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Adamın kadına anlattıkları tümüyle doğrudur. Bir erkeği hiç ilginç kılmaz doğru şeyler...

Önemsiz Bir Kadın

Bir erkeğin meslek yaşamının yirmi yıl öncesine kadar
gitmeye kalkışmak, hakça olur mu hiç?

Önemsiz Bir Kadın

Erkeğin gerçek kusursuzluğu, nelerinin bulunduğuna
değil, kendisinin ne olduğuna dayanır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Âşık Olunca...

Günah işlemiş olmazlar asla,
Aşk uğruna günaha girenler.

Padua Düşesi

Tutku, bir döngü içinde düşünmeye iter insanı.

Dorian Gray'in Portresi

Erkekler hep kadınların ilk sevgilisi olmak isterler. ...
Kadınlarsa, erkeklerin son aşkı olmaktan hoşlanırlar.

Önemsiz Bir Kadın

İnsanın tüm yaşamını yıkabilir bir öpücük...

Önemsiz Bir Kadın

Aşkın gizemi daha büyüktür ölümün gizeminden...

Salome

Aşk, ermiş yapar insanı; azizler, en çok sevilmiş
olanlardır.

Robert Ross'a mektup

Hiç yoksul sayılabilir mi, sevilen biri?

Önemsiz Bir Kadın

Yoksulluk sürünerek kapıdan girince, aşk uçarak
pencereden gider.

Dorian Gray'in Portresi

Aşk, zenginlerin ayrıcalığıdır, ama işsizlerin uğraşı
değildir.

Örnek Milyoner

Aşk yinelenmekle yaşar ve yinelemek bir iştahı sanata dönüştürür. Her yeni aşk, biricik aşkıdır insanın üstelik. Kişinin değışmesi, tutkunun özelliğini değıştirmez; onu daha da derinleştirir ancak. Herkesin yaşamında bir büyük deneyim bulunabilir, olsa olsa... Yaşamın gizi, o deneyimin elden geldiğince çoğaltılmasıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşamlarında tek bir kez âşık olanlar sığ kişilerdir. Onların bağıllık ya da vefa dedikleri şey, törelerin verdiği bir uyuşukluk ya da düş gücündeki bir eksikliktir. Akıl yaşamında tutarlılık neyse, duygu yaşamında bağıllık odur – başarısızlığın dile gelişi...

Dorian Gray'in Portresi

Aşk, bir yanılsamadır.

Dorian Gray'in Portresi

Güçtür bir insanın sevdiklerine haksızlık etmemesi.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern yaşamda aşk arayanlar kesinlikle düş kırıklığına uğrarlar.

Vera ya da Nihilistler

Yaşamın kutsanmasıdır aşk,
Erdemsiz kalanlara erdem verir de onları temizler
Şu dünyanın iğrenç kirliliğinden;
Bir ateştir arındıran altını artıktan,
Bir bahardır, kış toprağında
Saflığın bir gül gibi açmasını sağlayan.

Padua Düşesi

Aşk artık hiç tutulmuyor; onu, ozanlar öldürdüler. Aşkdan öylesine çok söz ettiler ki, kimse inanmıyor şimdi...

Olağanüstü Roket

Biz kadınlar kulaklarımızla severiz, siz erkeklerin gözlerinizle sevdiğiniz gibi, eğer sevebildiyseniz hiç...

Dorian Gray'in Portresi

Ona duyduğu sevgide (gerçek bir sevgiydi bu) soylu ve düşünsel olmayan hiçbir şey yoktu. Duyulardan doğan, onlar yorulunca da sönüp giden yalnızca fiziksel bir güzellik hayranlığı değildi bu. Michelangelo, Montaigne, Winckelmann ve Shakespeare'in duyduğu gibi bir sevgi...

Dorian Gray'in Portresi

Kusursuzlar değil, kusurlulardır sevgiye gereksinim duyanlar.

İdeal Bir Koca

Kendine kapılanlara korkunç bir körlük verir, tutku...

İspanyol Prensesi'nin Doğum Günü

Aşkın önemsiz yanlarını bilir vefalı olanlar yalnızca; vefasızlarsa, aşkın trajedilerini öğrenirler.

Dorian Gray'in Portresi

Büyük aşklar ve kederler, kendi bolluklarıyla yok edilirler.

Dorian Gray'in Portresi

Sonsuza dek sürmesi uğruna çırpınmakla, her aşk serüveninin tadını kaçırır kadınlar...

Dorian Gray'in Portresi

Ne budalalıktır aşk! Mantığın yarısı kadar olsun yararlı değildir, hiçbir şeyi kanıtlamaz aşk; gerçekleşmeyecek şeyleri anlatır hep ve doğru olmayan şeylere inandırır insanı.

Bülbül ve Gül

Hiçbir şey, kadındaki nükte yeteneği kadar bir aşk serüveninin tadını kaçırılmaz.

Önemsiz Bir Kadın

Yirmi yıllık aşk, bir yıkıntıya döndürür bir kadını; yirmi yıllık evlilikse, bir kamu yapısına çevirir onu...

Önemsiz Bir Kadın

Birini seven kadınlar hasta ediyor beni. Birine nefret duyan kadınlar çok daha ilginç...

Dorian Gray'in Portresi

Âşık olunca, kendini aldatmaya başlar insan ve başkalarını aldatarak sona erdirir aşkı.

Önemsiz Bir Kadın

Sonuç, hep aynıdır: Kadın acı çeker, erkekse özgürlüğe kavuşur.

Önemsiz Bir Kadın

Sevmekten vazgeçtiğimiz kişilerin duygularında gülünç bir şeyler buluruz hep.

Dorian Gray'in Portresi

Evlenenler

Evlilik nedir? Geri alınamayan bir ant...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnız iki trajedi vardır şu dünyada... Birisi istediğini elde edememek, ötekisiyse elde etmek.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Karşılıklı anlaşmazlıktır evliliğin temeli.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Yaşam Kitabı bir bahçede, bir erkek ve bir kadınla başlar, vahiylerle sona erer.

Önemsiz Bir Kadın

İnsanoğlu sürekli aşklar yaşamalı... Kişinin asla evlenmemesi gereğinin nedeni de budur.

Önemsiz Bir Kadın

Bir evlenme önerisinin hiçbir romantik yanı yoktur. Bir de bakarsınız, kabul ediliverir öneri. Genellikle de öyle olur.

Ciddi Olmanın Önemi

Uzun nişanlılık dönemi, birbirlerinin kişiliğini evlilikten daha önce tanıma olanağını sağlar. Hiç de salık verilecek bir şey değildir bu.

Ciddi Olmanın Önemi

Çifte yaşam sürdürmek, evliliğe hazırlanmanın en iyi yoludur.

Small, I., Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi

Erkekler yorgun düştükleri için, kadınlarsa meraklı oldukları için evlenirler. İkisi de düş kırıklığına uğrarlar.

Dorian Gray'in Portresi

Tüm erkekler, evlenmiş kadınların taşınmaz mallarıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar ya koca avına çıkarlar ya da kocalardan gizlenirler.

İdeal Bir Koca

Kocalarımız varlığınıza bile unuturlar, arada sırada başlarının etini yemezsek. ... Öyle bir yasal hakkınızın bulunduğunu da böylece anımsatmış oluruz onlara.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Evlilik yaşamında, üçlü olmak bir mutluluktur. İkili yaşamak, hiçbir şeydir.

Ciddi Olmanın Önemi

Saygın hiçbir evde bulunamayacak kadar güzel bir kadındı o...

Önemsiz Bir Kadın

Suçlular sınıfına girer, çok güzel kadınların kocaları.

Dorian Gray'in Portresi

İdeal bir koca mı?.. Öteki dünyadaki bir şeymiş gibi geliyor bu söz insana.

İdeal Bir Koca

İki kez evlendiniz, bir kez de âşık olmayı denesiniz.

Vera ya da Nihilistler

Sıradan kadınlar kocalarını hep kıskanırlar. Ama güzel kadınlar hiçbir zaman. ... Başkalarının kocalarını kıskanmakla öylesine doludurlar ki!

Önemsiz Bir Kadın

İnsanlar hiç aldırış etmediklerine hep çok iyi davranırlar.
Ama bir kadın hemen anlar kendisine ilgisiz kalındığını.
Kocasından ilgi görmeyen kadın bunu anlar anlamaz ya
korkunç pasaklı olur ya da bir başkasının kocasına
parasını ödettiği çok şık şapkalar giyer.

Dorian Gray'in Portresi

Evlilik yaşamında insanlar artık birbirlerini sevmez
oldukları zaman yakınlık başlar.

İdeal Bir Koca

Ne keyiflidir o koca,
Ocağının başında oturan çirkin karısıyla...

Padua Düşesi

Tam bir Türk... Haftada üç kez evlilik yapıyor!

Vera ya da Nihilistler

Bir kadın ikinci kez evlenirse, ilk eşine nefret duyduğu
içindir. Bir erkek ikinci kez evlenirse, ilk eşine hayranlık
duyduğundandır. Şanslarını dener kadınlar, erkeklerse
tehlikeye atar.

Dorian Gray'in Portresi

Bugünlerde insanlar istedikleri kadar evlenebiliyorlar.
Çok tutulan bir moda oldu bu...

İdeal Bir Koca

Evliliğin hoş olan yanı, aldatma üstüne kurulmuş bir
yaşamı iki taraf için de kesinlikle gerekli kılmasıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Evli bir erkeğin mutluluğu, evlenmemiş olduğu kişilere
bağlıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Evli kadınların bağılığı dünyadaki başka hiçbir şeye benzemez. Evli erkeklerin hiç anlamadıkları bir şeydir bu.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar giderek öylesine eğitildiler ki... Artık hiçbir şey şaşırtmamalı bizleri, mutlu evlilikler dışında!

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar hiç boş durmamalı evlerinde: Çalışmayan eller, düşüncesiz kalpler yaratır.

Bir Floransa Trajedisi

- Modern kadınlar her şeyi anlıyorlar.
- Kocaları dışında... Modern kadınların hiçbir zaman anlayamadıkları tek şey kocalarıdır.
- Birçok aile dağılırdı kocalarını da anlasalardı...

İdeal Bir Koca

Evliliğı öylesine umutsuz, tek boyutlu bir kuruma dönüştüren, kadında giderek oluşan ahlak duygusudur.

İdeal Bir Koca

Evlilik yaşamı, yalnızca bir alışkanlıktır. Hem de kötü bir alışkanlık... Ama en kötü alışkanlıkların bile yitirilmesine acıyor insan. Belki de en kötü alışkanlıklardır, en çok aranan. Bir kişiliğın öylesine ayrılmaz yanlarıdır ki onlar...

Dorian Gray'in Portresi

Evcimenlik hızla yaşlandırır insanı ve aklı daha yüksek şeylerden uzaklaştırır.

Olağanüstü Roket

Kocasına güvenen kadınlarla doludur kent yaşamı. Onları hemen tanıyabilirsiniz: Öylesine mutsuz görünürler ki...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Bir kocanın topluluk içinde eşine ilgi göstermesi çok sakıncalıdır: Yalnız kaldıklarında onu dövdüğünü düşündürür herkese... Mutlu bir evlilik yaşamına benzeyen her şeye dünya artık kuşkuyla bakıyor.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Çok akıllı bir kadın, altı ayın sonunda erkeğin tam bir budala durumuna gelmesine yeter.

İdeal Bir Koca

Hiçbir evli erkek, karısı dışında hiç kimse için çekici değildir.

Ciddi Olmanın Önemi

Bunca kadının kendi kocalarıyla flört etmesi büyük bir skandal! Öylesine çirkin görünüyor ki... Herkesin önünde temiz iç çamaşırlarını yıkamaya benziyor.

Ciddi Olmanın Önemi

Evlilikler, başka herhangi bir nedenden çok, giderek kocaların sağduyusundan yıkılıyor. Bir kadın, kendisine kusursuz, mantıklı bir yaratık gibi davranmakta direnen bir erkekle nasıl mutlu olabilir?

Önemsiz Bir Kadın

Evliliğin gerçek yetersizliği, kişiyi bencillikten çıkarmasıdır. Renksizdir bencil olmayan insanlar: Bireysellikten yoksundurlar.

Dorian Gray'in Portresi

Erkekler korkunç sıkıcıdır; iyi bir koca olunca; iğrenç ölçüde kibirlidirler iyi koca olmadıklarında...

Önemsiz Bir Kadın

Modern yaşamın gerekli bir lüksüdür, başkalarının karılarıyla ilgili gizler...

İdeal Bir Koca

Bir sanatcının modeliyle evlenmesi, bir yemek tutkununun aşçısıyla evlenmesi kadar ölümcüldür.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Evlilik yıkar bir erkeğı! Sigara içmek kadar moral bozucu, üstelik çok daha pahalıdır evlilik...

Lady Windermere'in Yelpersesi

Bayılıyorum yetmişini aşmış erkeklere: Kadınlara yaşam boyu bağlılık öneriyorlar hep.

Önemsiz Bir Kadın

Kendi ev yaşamı dışında, bir barışseverdi general...

Ciddi Olmanın Önemi

Adamın o soylu kadınla evleneceğini umuyordum. Ama, kadının galiba ailesinin çok büyük olduğunu söylemişti, yoksa ayaklarının mı? Hangisiydi unuttum...

Önemsiz Bir Kadın

Kocanız kural dışı bir kişidir. Benimkinin davranışlarıysa genel kuraldır. Başka hiçbir şey, bir genel kuralla evli bulunmak kadar yaşlandırmaz bir kadını...

İdeal Bir Koca

Kocam, benim için bir iş sözleşmesidir. Onun koşullarını karşılamaktan bıktım artık.

Önemsiz Bir Kadın

Geçmişin çekiciliğı, geride kalmış olmasındandır; yazık ki, hiçbir zaman anlamaz kadınlar perdenin ne zaman kapandığını...

Dorian Gray'in Portresi

Kadında olağanüstü bir aile sevgisi var. Üçüncü kocası ölünce, bir anda sapsarı oluverdi saçları kederinden...

Dorian Gray'in Portresi

Genç erkekler sadık olmak isterler, ama olamazlar; yaşlı erkeklerse, aldatmak isterler ama yapamazlar.

Dorian Gray'ın Portresi

Boşanmalar cennette gerçekleşir...

Ciddi Olmanın Önemi

Gençlik ve Öğrenim

Gençliğin Büyüsü

Elde edilmeye değer tek şeydir gençlik...

Dorian Gray'in Portresi

Gençlik, hiçbir neden bulunmadan gülümser. Gençliğin en büyük çekiciliği de budur.

Dorian Gray'in Portresi

Gençliğin büyüleyici acımasızlığı, masumluğun şaşırtıcı yürekliliği...

İdeal Bir Koca

Sevecenlik değildir gençlik... Gençlik bir sanattır.

İdeal Bir Koca

İnsan ruhu yaşlı doğar, giderek gençleşir. Yaşamın komedisidir bu. İnsanın bedeniye, genç doğar ve giderek yaşlanır. O da yaşamın trajedisidir...

Önemsiz Bir Kadın

Gençlik gibisi yoktur. Yaşamın ipoteği altındadır orta yaşlılık... Yaşlılık, yaşamın bir yüklük odasıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Genç kalmanın gizi, kendinize yakışmayan bir duyguyu asla duymamaktır.

Dorian Gray'in Portresi

Düşüncelerini saygıyla dinleyebildiğim insanlar, benden çok daha genç olanlardır.

Dorian Gray'in Portresi

Skandalı, yaşlılığı ilginç kılmaya bırakmalı. Toplum yaşamına insan asla bir skandalla başlamamalı.

Dorian Gray'in Portresi

Romantik gençlere, ancak ötelerden çok daha iyi görünür dünya...

Vera ya da Nihilistler

En iyi durumunda bile nedir gençlik? Yeşil, olgunlaşmamış bir süre, sığ duygular, sayrılı düşünceler dönemi...

Dorian Gray'in Portresi

Bugünün gençleri gerçekten korkunç... Boyanmış saçlılara saygıları yok hiç !

Lady Windermere'in Yelpazesi

Gençler parayı verenin düdüğü çaldığını sanır; yaşlanınca da öyle olduğunu öğrenirler.

Dorian Gray'in Portresi

Deneyim, herkesin kendi yanılgılarına taktığı addır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Her tür duraksama, gençlerde zihinsel bir bozukluğun, yaşlılardaysa bedensel bir güçsüzlüğün belirtisidir.

Ciddi Olmanın Önemi

Yirmi yaşımızda duyduğumuz sevincin kalp atışları giderek yavaşlar. Kol ve bacaklarımız gücünü yitirir, duyularımız paslanır. Öylesine korktuğumuz tutkuların, boyun eğmediğimiz çok hoş günaha çağrılarının anılarını aklından çıkaramayan, yozlaşmış iğrenç birer kuklaya dönüşürüz.

Dorian Gray'in Portresi

Çılgınlıklarını yinelemesi yeter, bir insanın gençliğine geri dönebilmesi için...

Dorian Gray'in Portresi

Yaşlılığın trajedisi, insanın yaşı olması değil, genç kalmasıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Gençliğimi yeniden elde etmek için her şeyi yaparım;
erken kalkmak, spor yapmak ve de saygın olmak dışında...

Dorian Gray'in Portresi

Görüşleriniz, çok sağlıksız... Korkarım, kendinizden yaşı birinin konuşmalarını dinlemişsiniz. Yaptığınız tehlikeli bir şey; bunun yozlaşmış bir alışkanlığa dönüşmesine izin verirsiniz, entelektüel gelişmeniz açısından kesinlikle ölümcül olduğunu görürsünüz.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Birçok genç insan ya düşünceden yoksun kesin olma alışkanlığına kapılır ya da yaşı ve bilgili insanların topluluğuna katılır. Gençlerin düş gücü için ikisi de aynı ölçüde ölümcüldür. Gençler kısa sürede saplantılı ve sağlıksız sayılabilecek bir gerçekleri anlatma becerisi geliştirir, söylenenlerin doğruluğunu saptamaya kalkar, kendinden daha genç olanlara hiç çekinmeden karşı çıkar ve sonunda öyle yaşama benzeyen romanlar yazarlar ki, kimse onların bileceğine inanmaz.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İyi yüreklilik yakışmıyor... Hele, modern giysilere hiç uymuyor. Yaşı gösteriyor insanı.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Ne yazık, iş işten geçtikten sonra alıyoruz yaşamdan dersimizi.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler

Gençlerin Kullanımı için Deyimler ve Felsefeler (Phrases and Philosophies for the Use of the Young) Aralık 1894'te, Oxford Üniversitesi öğrencileri tarafından ancak bir sayı çıkarılabilen *Chameleon* dergisinde yayımlanmıştı. *Deyimler ve Felsefeler* ile birlikte, aynı sayıda yayımlanan ve “adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi” dizesini içeren Lord Alfred Douglas'ın *İki Sevgi* adlı şiiri, Queensberry davasında ahlaka aykırılık açısından Wilde'a karşı kanıt olarak kullanılmıştı.

Yaşamda ilk görev, elden geldiğince alışılmışın dışında olmaktır. İkinci görevin ne olduğunu ise, kimse bulamamıştır şimdiye değin.

Günahkârlık, başkalarının garip çekiciliği karşısında, iyi insanların yarattığı bir efsanedir.

Yoksulların yalnızca profilleri olsaydı, yoksulluk sorununun çözülmesinde hiçbir güçlük çekilmezdi.

Ruhla beden arasında bir ayrılık görenlerde ikisi de yoktur.

Gerçekten iyi yapılmış bir düğme ilmiği, doğa ile sanat arasındaki tek bağlantıdır.

Dinler, doğru oldukları kanıtlanınca ölür. Ölmüş dinlerin tarihidir bilim.

İyi yetiştirilmiş kişiler, başka insanlarla çelişirler; bilgelerse, kendi kendileriyle çelişirler.

Oluşup gerçekleşen bir şeyin en küçük önemi yoktur.

Sıkıcılık, ağırbaşlı olmanın erginliğe ulaşmasıdır.

Bütün önemli konularda da içtenlik değil, anlatıdır asıl olan.

Bir gerçeği dile getirirse birisi, hiç kuşkusuz önünde sonunda anlaşılır.

İnsanın uğrunda yaşaması gereken tek şey keyif almaktır. Hiçbir şey mutluluk gibi hızla eskimez.

Bir insan ancak faturayı ödememekle tüccar sınıfının belleğinde kalmayı umut edebilir.

Hiçbir suç bayağı değildir; ama her bayağılık bir suçtur. Başkalarının davranışdır bayağılık.

Ancak sığ insanlar bilirler kendilerini.

Zaman, boşuna harcanmış paradır.

İnsan, bir ölçüde ummadık şeyler yapmalıdır hep...

İyi kararların hepsinde acı bir son vardır: İyi kararlar kaçınılmaz olarak erken alınır.

Arasına biraz şatafatlı giyinmenin özrü, aşırı öğrenim görmüş olmaktır ancak.

Erken olgunlaşmak, kusursuz olmak demektir.

Davranışlarda neyin doğru ya da yanlış olduğu düşüncesine kafasını takanlar, entelektüel gelişimlerinin durduğunu ortaya koyarlar.

Tutku, başarısızlığın son sığınağıdır.

Gerçek, birden fazla kişi inanırsa, gerçek olmaktan çıkar.

Sınavlarda akıllıların yanıtlamayacağı soruları akılsızlar sorar.

Eski Yunan giysilerinin hiçbir sanatsal değeri yoktur özde.
Bedenden başka hiçbir şey bedeni ortaya çıkarmamalıdır.

İnsan ya bir sanat yapıtı olmalı ya da bir sanat yapıtı
giymelidir.

Yalnız yüzeysel nitelikler kalıcıdır. İnsanın derindeki doğası
kısa sürede ortaya çıkar.

Sanayi, tüm çirkinliklerin köküdür.

Çağlar, aykırılıklarıyla tarihe geçerler.

Yalnızca tanrılardır ölümü tadan. Apollon yok oldu gitti; ama
onun öldürdüğü söylenen Nergis hâlâ yaşıyor. Neron ve Nergis
bizimle birlikte hep.

Yaşlılar her şeye inanır; orta yaşlılar her şeyden kuşkulandır;
gençler her şeyi bilir.

Kusursuzluğun koşulu aylaklık; kusursuzluğun amacı ise, gençliktir.

Ancak büyük üslup ustaları belirsiz olmayı başarabilirler.

İngiltere’de kusursuz kişilikleriyle yaşama başlayıp yararlı bir
mesleği benimseyen gençlerin sayısının bu denli yüksek
olmasının trajik bir yanı var.

Kendini sevmek, yaşam boyu süren bir aşk ilişkisinin
başlangıcıdır.

Öğrenim Görmüşler

Aydınlanmış akıldan başka hiçbir şey arındırmaz insanı.

Önemsiz Bir Kadın

Gerçekten hayranlık duyulan iki tür insan vardır:
Bilenebilecek her şeyi bilenlerle hiçbir şey bilmeyenler.

Dorian Gray'in Portresi

Büyük bir gelişme yeteneği olduğunu sanmıyorum
insanoğlunun... Gidebildiği yere kadar gitmiş, ama pek de
ileriye varamamıştır.

İdeal Bir Koca

Aşırı çalıştırılan ve yetersiz eğitilenlerin çağında
yaşıyoruz – insanların uğraşlarıyla budalalaştırıldıkları bir
çağda...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sandığınızdan daha çok biliyorsunuz, tıpkı bilmek
istediğinizden daha azını bildiğiniz gibi...

Dorian Gray'in Portresi

İnsan her şeyi okumalı. Modern kültürün yarısından
fazlası, okunulmaması gereken şeylere dayanır.

Ciddi Olmanın Önemi

Dünyanın ahlaka aykırı bulduğu kitaplar, dünyaya kendi
utancını yansıtan kitaplardır.

Dorian Gray'in Portresi

Dünyadaki tek uygar etkileme, sanatların yaptığıdır;
onlarsız barbar olur insanlar. Kişileri insancillaştıran
estetik eğitimi, tam karşıtına yol açan ekonomi
eğitiminden siyasetçiler için bile çok daha önemlidir.

İngiliz Rönesansı

Kamuoyu, bir ulusun klasiklerini, sanatın gelişmesini denetleyen bir araç olarak kullanıyor. Klasikleri böylece birer otorite düzeyine indiriyorlar. Güzelliğın yeni biçimlerde özgürce anlatımını engellemek için birer cop gibi yararlanıyorlar onlardan...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

İyi yetiştirilmiş olmak, büyük bir ayak bağıdır günümüzde. O kadar çok şeyin dışında bırakıyor ki insanı...

Önemsiz Bir Kadın

Nefret ediyorum öğrenim görmüş olmaktan... İnsanı nerdeyse tüccar sınıfıyla aynı düzeye düşürüyor.

İdeal Bir Koca

Ahlaktan önce gelir görgü!

Lady Windermere'in Yelpazesi

Amansız bir yaşam savaşında, kalıcı bir güç edinmek isteriz ve elde ettiğimiz yeri hiç bırakmamak gibi budalaca bir umuda kapılıp kafamızı saçma sapan bilgilerle doldururuz. Çok bilgili bir adam – işte, günümüzün örnek kişisi... O çok bilmiş kişilerin korkunç kafaları, her şeye doğal değerinin üstünde fiyatlar konan, tozdan, çirkinlikten geçilmeyen bir eskici dükkânı gibidir.

Dorian Gray'in Portresi

Aydın dünyanın başını ağrıtanlar, başkalarını eğitmeye çalışırken, kendini eğitmeye vakit bulamayanlardır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tüm yaşamını başkalarını eğitmeye kalkışmakla tüketmiş bir insanın yanında oturmak! Ne korkunç bir deneyim bu!

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bilgiççe konuşmalar ya bilgisizlerin bir tutkusu ya da kafası boş olanların bir uğraşdır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bilisizlik, egzotik narin bir meyve gibidir; dokunursanız tazeliği gider.

Ciddi Olmanın Önemi

Tüm etkilemeler kötüdür, ama dünyadaki kötülüklerin en beteri, iyi bir etkilemedir.

Önemsiz Bir Kadın

Öğrenme yeteneği bulunmayan herkes, öğretmenliğe kalkışıyor: Eğitime karşı duyulan isteğin insanoğlunu düşürdüğü durum bu...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Öğüt vermek budalalıktır her zaman; ama iyi öğüt vermek ölümcüldür.

Bay W.H.'nin Portresi

Bugünkü düzenin yanlış eğitiminde, konularla doğru dürüst başedemedikleri yaşlarda, çocukların akılları Fransız ve İngiliz savaşlarının acımasız katliamları, barbarca dövüşleri ve Avrupa Tarihi denilen o utanç takvimiyle dolduruluyor. Bu küçük yaşlarda onlara sanatın yararlı dallarında eğitim vermek, ellerini insanlığın olumlu hizmetinde kullanmalarını sağlamak ne iyi olurdu.

Dekoratif Sanatlar

Eğitim sistemimiz, birbiriyle bağlantıları kurulmamış gerçekleri belleklere yüklüyor, onca uğraş karşılığı elde edilmiş bilgileri büyük çabalarla aktarıyor. İnsanlara yalnızca nasıl hatırlayacaklarını öğretiyoruz, nasıl büyüyeceklerini değil...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yanlış yapabilecek kadar büyüebilmiş bir insan, doğru yapacak kadar da büyümüş olmalıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Okul günlerimi unuttum; ama o günlerin iğrençliğiyle ilgili izlenimler hâlâ sürüyor.

İdeal Bir Koca

Bir sorunun her iki yanını da görenler, hiçbir şeyi asla görmeyenlerdir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çocuk eğitiminde yapılan en büyük yanlışlıklardan biri, herkeste bulunan duyuları geliştirmeye ilgi duymayıp aklı eğitmeye çalışmaktır.

The Montreal Daily Star, 15 Mayıs 1882

Okullar her kent ya da köyün en güzel yeri olmalı: Öylesine güzel ki, görevini yapmayan çocuklar, ertesi gün okula gönderilmeyerek cezalandırılabilir.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

İnsanın kişiliği bir çiçek ya da bir ağaç gibi doğal ve yalın büyüyecek. ... Bir şeyleri kanıtlamayacak. Her şeyi bilecek; ama bilgi edinmek için çaba göstermeyecek. Bilgeliği olacak. Değeri, maddi şeylerle ölçülmeyecek. Hiçbir şeyi bulunmayacak; ama öyle zenginleşecek ki, nesi elinden alınsa, yine de her şeyi kalacak. Başkalarının işine karışmayacak, kimseden kendisi gibi olmasını istemeyecek. Başkalarını değişik oldukları için sevecek...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhunu

Uygulama becerisi bulunmayan, ama yaşanan anın ötesini gören, bugünün ilerisini düşünen kişilerdir insanoğluna gerekli olan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Güzellik, gerçek güzellik, entelektüel anlatımın başladığı yerde biter.

Dorian Gray'in Portresi

Öylesine akıllıyım ki, kendi söylediğim tek sözcüğü bile anlamıyorum bazan...

Olağanüstü Roket

Sınavların, her ne olursa olsun, hiçbir önemi yoktur. İnsan bir centilmense, zaten yeterince bilgilidir; bildiklerinin tümü de kötüdür, centilmen değilse...

Önemsiz Bir Kadın

Varabileceğimiz en ince nokta, bir şeyin güzelliğini anlamaktır. Bir kişiliğin gelişmesinde renk duygusu bile çok daha önemlidir, doğru ya da yanlış ayırma duygusundan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Akademilerde öğretilemez sanat. Dinleyerek değil, izleyerek sanatçı olunur... Sokaklardadır gerçek okullar...

Pall Mall Gazette, 28 Şubat 1885

Bilgi ölümcül olabilir. Belirsizliktir insanı büyüleyen. Bir sis, olağanüstü yapar her şeyi.

Dorian Gray'in Portresi

Berbat bir yaşam sürdürmeye gösterilen özürdür, görgülü olmak...

Ciddi Olmanın Önemi

Ömründe ne tek bir parlak ne de tek bir ters söz söyledi.

Örnek Milyoner

Her zaman yararlıdır soru sormak, ama her zaman yararlı değildir yanıt vermek.

İdeal Bir Koca

Kendini eğitmek için mi insan zaman ayırmalı? Hayır,
öğrendiklerinin tümünü unutmak için zaman bulmalı.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Abartabilecek kadar aklı, serüven için de yeterli dehası
bulunmayan insanların sıkıcı ve öğretici konuşmalarından
bıkan ve anıları hep belleğe dayalı, sözleriye olasılıklarla
sınırlı ve en küçük bir değerlendirmeden bile yoksun dar
kafalıların desteklediği kişilerden usanmış olan bir
toplum, er geç dönmelidir yitirdiği önderine – kültürlü ve
çekici yalancıya...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanlar her şeyi daha iyi bilecek kadar yaşlandıklarında,
bir daha hiçbir şeyi bilmez olurlar.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Her şeyi bilen sizler; oturmuş bekliyorum
Körleşmiş gözler, başarısız ellerle,
Peçenin son kaldırılışını,
Kapının ardına dek ilk açılışını...

Gerçek Bilgi

Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural

Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural
(A Few Maxims for the Instruction of the Over-Educated) 1894'te, Oscar Wilde'ın kırk yaşına girdiği günlerde, dostu Frank Harris'in satın aldığı *Saturday Review* dergisinin Kasım sayısında yayınlanmıştı.

Öğretim, çok takdir edilecek bir şeydir; ama bilinmeye değer hiçbir şeyin öğretilmeyeceğini zaman zaman anımsamak da yararlıdır.

Kamuoyu, düşüncenin bulunmadığı yerde varolabilir ancak.

İngilizler gerçekleri hep küçülterek olguya dönüştürürler. Bir gerçek, tüm entelektüel değerini yitirir bir olgu durumuna getirildiğinde...

Günümüzde yararsız bilgilerin bulunmaması çok acıklı bir şeydir.

Edebiyatla tiyatro arasında bizlere kalan tek bağ, oyunların basılı programlarıdır artık...

Eski günlerde kitapları edebiyatçılar yazar, halk okurdu. Bugünlerde kitapları halk yazıyor ve kimse okumuyor.

Çoğu kadınlar o kadar yapay ki, hiçbir sanat duyuları yok. Çoğu erkekler o kadar doğal ki, hiçbir güzellik duyuları yok.

Aştan çok daha trajiktir dostluklar. Çünkü, daha uzun sürerler.

Yaşamda normal olmayan şeyler, sanatla normal ilişkilere dönüşürler. Yaşamda sanatla normal ilişkide bulunan biricik şeylerdir onlar.

Kendiliğinden güzel olan bir nesne, sanatçıya hiçbir uyarı yapamaz. Çünkü kusursuzluktan yoksundur o.

Sanatçının göremediği tek şey, apaçık görülendir. Halkın görebildiği tek şey de, apaçık görülendir. Gazetecilerin eleştirileri bunun sonucudur.

Dünyada tek ciddi şey sanattır. Asla ciddi olmayan biricik kişi de sanatçıdır.

Bir insanın gerçekten Ortaçağlı sayılabilmesi için bedeninin bulunmaması gerekir. Bir insanın gerçekten Modern sayılabilmesi için ruhunun olmaması gerekir. Bir insanın gerçekten Eski Yunanlı sayılabilmesi içinse, giysilerinin bulunmaması gerekir.

Şatafatlı giysilerle topluma meydan okuyan davranış (Dandizm), modern güzellik anlayışının en kesin göstergesidir.

Yoksulluk içindeki birini avunduran tek şey savurganlıktır. Zenginlik içindeki birini avunduran tek şey de tutumluluktur.

Kimseye kulak vermemelidir insan... Dinlemek, kendi dinleyicilerine ilgisizliğin bir belirtisidir.

Bir çömez de yararları vardır. Tahtın arkasında bekler ve zafer ânında, insanın kulağına hiç değilse ölümsüz olduğunu fısıldar.

Suçlu sınıfı, bize öylesine yakındır ki, bir polis bile görebilir onları. Bizden o kadar uzaktırlar ki, ancak bir ozan anlayabilir onları.

Tanrıların sevdikleri giderek gençleşir.

İlişkiler Üstüne

Yakın İlişkiler

Ne büyük bir yanılgıdır içten olmak!

Vera ya da Nihilistler

Dostlarımı çekici görünüşleri, tanıdıklarını iyi kişilikleri, düşmanlarımı ise, aydın akılları için seçerim. Ama bir insan ne denli özen gösterse, yine de yetersiz kalır düşmanlarını seçerken.

Dorian Gray'in Portresi

Çok tehlikeli bir şeydir insanın dostlarını tanıması.

Olağanüstü Roket

Evime gelenlerden yarısını hiç tanımadığımı biliyorum. Duyduklarına bakılırsa, onları tanımak isteyeceğimi de hiç sanmıyorum.

İdeal Bir Koca

Övgülerle başlayan bir tanışıklık, gerçek bir dostluğa dönüşür kesinlikle.

İdeal Bir Koca

Herkes bir dostun acılarını paylaşabilir; ama çok ince bir kişilik gerektirir bir dostun başarılarını paylaşabilmek.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Başkaları üstüne iyi şeyler düşünmemizin nedeni, benliğimiz için duyduğumuz korkudur. İyimserliğin kökeni salt korkudur. Komşularımızda bize yararı dokunabilecek erdemler bulup onlara değer verdiğimizizi göstermekle yüce gönüllü olduğumuzu düşünürüz... Bankacıyı överiz, hesabımızdaki paradan fazlasını çekebilmek beklentisiyle. Eşkıyada iyi nitelikler buluruz, cebimizdekileri güvenceye alabilmek umuduyla.

Dorian Gray'in Portresi

Bugünlerde insanların arkadan konuşup tümüyle
doğru şeyler anlatmaları ne korkunç, ne acımasızlık!

Önemsiz Bir Kadın

Ahlaklılık, hoşlanmadığımız insanlara karşı takındığımız
bir davranıştır yalnızca.

İdeal Bir Koca

Başkalarının yarattığı skandallara bayılıyorum, ama
kendiminkilere hiç ilgi duymuyorum. Yeniliğin verdiği
çekicilik yok onlarda.

Dorian Gray'in Portresi

Salonda skandalları konuşmayı çok daha yeğlerim,
bodrumda hıyaneti konuşmaktan.

Vera ya da Nihilistler

Harry, Robert'in gözünü çok kötü morartmıştı. Yoksa
Robert, Harry'ninkini mi? Unuttum şimdi... Ama
ikisinin de yakın dostlar olduklarını biliyorum.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

En yakın dostunu bile bıçaklar adam, mezar taşına bir
özdeyiş yazabilsin diye...

Vera ya da Nihilistler

Kişinin kendisini iyi tanıyabilmesi için, başkaları üstüne
her şeyi bilmesi gerekir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hoş, tatlı, ince bir kıza pek söylenebilecek şey değildir
gerçek...

Ciddi Olmanın Önemi

Bir başkasının günlüğünü tutmalıdır herkes.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Alınan öğütle yapılacak tek şey, onu başkalarına aktarmaktır. İnsanın kendisine hiçbir yararı olmaz öğütlerin.

İdeal Bir Koca

İnsanlar ne zaman hava durumundan söz açsalar, asıl anlatmak istediklerinin başka bir şey olduğu sezilir.

Ciddi Olmanın Önemi

Senin gibi, kendilerinden söz eden insanlardan nefret ediyorum; benim gibi, kendi kendisinden söz etmek isteyenler varken...

Olağanüstü Roket

Bu gözlemi önceden duymuştum: Yanlışığın tüm canlılığı ve eski dostluğun tüm sıkıcılığı var onda.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hiçbir konuda tartışmaktan hoşlanmıyorum. Tartışmalar, her zaman bayağı ve çoğu kez de inandırıcı oluyorlar.

Ciddi Olmanın Önemi

Tüm konuşmaları kendim yapmak istiyorum. Hem vakit kazanılmış hem de tartışmalar önlenmiş olur böylece.

Olağanüstü Roket

Başkalarını anlatırken genellikle sıkıcı olur insanlar; kendilerini anlatırken ise, hemen her zaman ilginçtirler.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Enfes bir kemanla çalmak gibiydi onunla konuşmak... Yayın her dokunuşuna, her titreyişine yanıt veriyordu.

Dorian Gray'in Portresi

Duyarlı insan, kendinde nasır olduğu için hep başkalarının ayağına basan insandır.

Olağanüstü Roket

En soylu ahlaka sahip kişilikler bile başkalarının fiziksel çekiciliğinin etkisinde çok kolay kalırlar. Modern tarih de, eski çağların tarihi kadar, bunun çok acı örnekleriyle doludur. Öyle olmasaydı, tarih gerçekten okunmaz duruma girerdi.

Ciddi Olmanın Önemi

Kendi kendimi şaşırtıyorum hep. Yaşamı, yaşanmaya değer kılan tek şey de budur.

Önemsiz Bir Kadın

Beklenilmek ve gelmemek her zaman çok hoştur.

İdeal Bir Koca

Başkalarının vaktini boş yere harcamak için ziyarete gidilir, kendi vaktini tüketmek için değil.

İdeal Bir Koca

Kentteyken kendinizi, sayfiyedekeyken başkalarını eğlendirirsiniz.

Ciddi Olmanın Önemi

Yalnız sıkıcı insanlar parlak görünür kahvaltıda.

İdeal Bir Koca

Güzel bir yemekten sonra herkesi bağışlayabilirsiniz. Akrabalarınızı bile...

Önemsiz Bir Kadın

Elimde değil, iğrenç buluyorum akrabalarımı. Hiçbirimizin kendisindeki kusurları başkalarında görmeye dayanamamasından ileri geliyor bu...

Dorian Gray'in Portresi

Akrabalarım için acımasız sözler söylendiğini duymaktan çok hoşlanırım. Onlara katlanmamı sağlayan tek şey bu!

Ciddi Olmanın Önemi

Akrabalar, nasıl yaşanacağı üstüne en küçük bir bilgisi olmayan ve ne zaman ölüneceği üstüne de birazcık bile sezgisi bulunmayan bir insan sürüsüdür.

Ciddi Olmanın Önemi

Uzak akrabalara kimse aldırış etmiyor. Moda olmaktan yıllar önce çıktı onlar.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Tüm kadınlar analarına benzerler giderek. Kadınların trajedisidir bu. Erkeklerse hiç benzemezler. Bu da onların trajedisidir.

Ciddi Olmanın Önemi

Çocuklar, ana babalarını sevmekle başlarlar yaşama; belirli bir sürenin sonunda da yargılarlar onları... Pek, ama pek enderdir onları bağışlayabilmeleri.

Önemsiz Bir Kadın

Neden ana babalar hep beklenmedik zamanda görünürler? Doğadan gelen bir yanlışlık galiba bu...

İdeal Bir Koca

Babalar ne görülmeli ne de dinlenmeli. Aile yaşamı için tek uygun temel budur.

İdeal Bir Koca

Babalar popüler değil artık...

Ciddi Olmanın Önemi

Gençlerin iyiliği için yalan söylemek, aile eğitiminin temeli olarak hâlâ süregeliyor.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Hiçbir düşmanı yoktu; bir dâhi değildi çünkü...

Lord Arthur Savile'in Suçu

Her mevsim bir süre için kızından ayrılmayan annenin
gerçek olmaz sevgisi...

Lady Windermere'in Yel pazesi

Dünyanın yanımızdan alıp götürdüğü çocuklar, bizlerle
bulunmaktan daha fazla mutluluk duydukları kimselerle
dost olurlar ve bize yasaklanan eğlenceleri, bizim
bilmediğimiz merakları edinirler. Üstelik, genellikle
haksızlık ederler: Yaşamı acı bulduklarında suçu bize
yüklerler ve yaşamı tatlı bulduklarında da onlarla
paylaşamayız o tatlıları...

Önemsiz Bir Kadın

İnsanın ana babasından birini yitirmesi talihsizlik
sayılabilir; ama ikisini birden yitirmek, dikkatsizliktir
ancak...

Ciddi Olmanın Önemi

İnsanların içtensizlik dedikleri şeyler, kişiliğimizi
çoğaltmak için kullandığımız bir yöntemdir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Günlüğüm olmadan geziye çıkmam. Yol boyunca
okunacak heyecanlı bir şey bulunmalıdır yanımızda.

Ciddi Olmanın Önemi

İnsan ilişkilerinde yazgı, hiçbir zaman kapatmaz hesabını.

Dorian Gray'in Portresi

Çılgın pişmanlıklar, kan ter içinde kalmalar,
Kimse bilmez bunu benden iyi:
Bir'den çok yaşam yaşayanlar,
Ölürler bir'den çok.

Reading Zindanı Türküsü

Basınla İlişkiler

- Basınla yazın arasındaki ayırım nedir?
- Basın okunacak gibi değil, yazınsa hiç okunmuyor. Hepsı bu...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İngiliz düzeni, toplumun bilgisizliğini bir örgütlenme çabası olarak kamuoyunu yarattı; onu kurumsallaştırdı ve acımasız bir güç katına çıkardı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kalemin bir kaldırım taşından bile güçlü, saldırmak içinse bir sapan kadar etkili olduğunun kamuoyunca keşfedildiği an, talihsiz bir gündü. Gazeteciyi böylece bulup ortaya çıkardılar, geliştirdiler ve sonunda onu kendilerinin yüksek ücretli hizmetlisi yaptılar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyunun, öğrenilmeye değer şeylerden başka her şeyi bilmeye doyumsuz bir merakı vardır. Tüccarca alışkanlıkları bulunan basın, bunun bilinciyle o isteği karşılar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Gazetelerde yazılıp duranlara inanıyor musunuz? Ben inanıyorum. Şu sıralarda ancak okunmaz şeyler gerçekleşiyor.

Önemsiz Bir Kadın

Gazeteciler olan şeyleri yazarlar yalnızca... Ne önemi var olup bitenlerin? Ancak kalıcı şeyler ilginçtir; günlük yaşamın iğrenç olayları değil. Sanatçının amacı, yaratmanın sevinci için yaratmaktır ve bu nedenle sanatçı ermişen de daha kutsal bir yaratıktır.

Gazeteler, ikinci sınıf suçları onur kırıcı bir tutkuyla yazarlar ve hiç de ilginç olmayan kimselerin yaptıklarını, bilisizlerin özeniyle en sıkıcı ayrıntılarına kadar eksiksiz verirler.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çağdaş basından yana söylenecek çok şey var. Eğitilmemişlerin düşüncelerini bize yansıtan basın, toplumun bilgisizliğiyle bağlantımızı sağlıyor.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Gazeteler, heykelciyi heykelleriyle değil, örneğin, karısına karşı davranışıyla, ressamı gelirinin ölçüsüyle, ozanı kravatının rengiyle değerlendirmeye kamuoyunu alıştırmak için ellerinden geleni yapıyorlar.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Yazın eleştirisi sizin güçlü yanınız değil... Bunu, üniversiteye gitmemişlere bırakmalısınız. Günlük gazetelerde o işi çok iyi yapıyorlar...

Ciddi Olmanın Önemi

Amaçsız bir isteklilikle, polis haberlerinden ünlüler Pantheon'una, suçtan eleştiriye geçiveren bu gazeteci yazıcılar da kimler böyle?

Joaquin Miller'e mektup

Çağdaş gazeteciler kişilere karşı kamuoyu önünde yazdıklarından ötürü özür dilerler hep, o kişilerle özel olarak baş başa kaldıklarında...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Gazetelere yazmanın insanın söylemini bozan bir etkisi var. Soyun hep en gürültülü olduğu basın alanına girdiler mi, insanlar kaba ve azgın oluyor, tüm değerlendirme yeteneklerini yitiriyorlar.

Dorian Gray'in Savunulması

Lady Chiltern... Gazeteler, eşinizin adını doğru yazmayı gerçekten başardılar sonunda!

İdeal Bir Koca

Jurnalçılar artık bir işe yaramıyor. O mesleğin sonu geldi. Şimdi gazeteler yapıyor o işi de...

İdeal Bir Koca

Sarı basına dayanabiliyorsanız, sarılık hastalığından korkmamalısınız...

Ellmann, R., Oscar Wilde

Konuların üstünü örtebilmek amacıyla benzersiz bir üslup yaratmak, basının çok beğenilen ve önem verilen başyazarlar okulunun en büyük başarılarından biridir.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Eski günlerde işkence vardı; şimdiyse basın...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Birleşik Amerika'da cumhurbaşkanının görev süresi dört yıldır; oysa gazetecininki sonsuza dek sürer.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Çağdaş basın, Darwin'in "en kaba olanlar ayakta kalır" ilkesiyle haklı çıkarıyor kendi varoluşunu.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Burke ya da bir başkası, dördüncü güç demişti basına. Bu o zamanlar doğruydı, hiç kuşkusuz. Ama bugün basın tek güç. Öteki üç gücü ortadan sildi... Basının egemenliği altındayız hepimiz.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Önyargı, budalalık, ikiyezlülük ve gevezelikten başka ne bulunabilir, basındaki başyazarların arkasında?

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Fransa'da, gazeteciyi kısıtlar, ama sanatçıya neredeyse sınırsız özgürlük tanır. Oysa, İngiltere'de gazeteciye sonsuz bir özgürlük sağlanıyor, sanatçı ise tümüyle sınırlanıyor. Başka bir deyişle, İngiliz kamuoyu güzel şeyler yapan insanları bastırıyor, engelliyor, örtüyor; ama gazetecileri çirkin, iğrenç, tiksindirici şeyleri yaymaları için zorluyor. Bu nedenle de dünyanın en ciddi gazetecileri ve en uygunsuz gazeteleri İngiltere'de bulunuyor.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Aylığını alabilmek uğruna yalan söylemek elbet çok iyi bilinir basın sokağında. ... Hoşgörüle karşılanabilecek tek yalan biçimiye, yalan uğruna yalan söylemektir ve bunun en gelişmiş, sanatta dile getirilen yalandır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanık sandalyesine oturup özür dilemelidir basın, yargı makamını tekeline almak yerine...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Sanat... Sanatçı... Eleştiri...

Sanatlar... Ozanlar...

Sanatçı, güzel şeylerin yaratıcısıdır.

Sanatı ortaya çıkarmak ve sanatçıyı gizlemektir sanatın amacı...

Eleştirmen, güzel şeyler üstüne izlenimlerini, başka bir söyleme ya da yeni bir anlatım aracına aktaran kişidir.

En üstün eleştiri biçimi, en kötüsünde de olduğu gibi, eleştirmenin kendisini de anlatandır.

Güzel şeylerden çirkin anlamlar çıkaranlar çekicilik yoksunu, kokuşmuş kişilerdir. Yanlış bir davranıştır bu...

Güzel şeylerde güzel anlamlar bulanlar kültürlü olanlardır. Umut kapıları açıktır onlara.

O tür seçkin insanlar için güzel şeyler yalnızca güzellik demektir.

Ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı kitap diye bir şey yoktur. Kitaplar ya iyi yazılmıştır ya da kötü. O kadar...

Ondokuzuncu Yüzyıl'ın Gerçekçilik karşısında duyduğu nefret, kendi yüzünü aynada gören Caliban'ın öfkesidir.

Ondokuzuncu Yüzyıl'ın Romantizm'e duyduğu nefretse, kendi yüzünü aynada görmeyen Caliban'ın öfkesidir.

İnsanoğlunun törel yaşamı, sanatçının ele aldığı konuların bir bölümüdür. Sanat töresi, kusursuz olmayan bir ortamı kusursuz biçimde kullanmayı içerir.

Hiçbir sanatçı, bir şeyi kanıtlamak isteğini duymaz. Gerçek olan şeylerin doğruluğunu kanıtlama olanağı bulunsa bile...

Hiçbir sanatçı ahlak bakımından yan tutmaz.

Ahlaksal eğilimler, sanatçının anlatımına hoş görülemeyecek bir özenti katar.

Hiçbir sanatçı, asla kötümser değildir. Sanatçı, her şeyi dile getirebilir.

Düşünce ve dil, sanatçı için, sanatının araçlarıdır.

Günah ve erdem, sanatı için, sanatçının gereçleridir.

Biçim açısından, tüm öteki sanat türlerinin örneği, müzikçinin sanatıdır. Duygu açınsındansa, oyuncunun uğraşı örnek tiptir.

Her sanat, ilk aşamada, bir yüzey ve bir simgedir. Yüzeyin altına inenler, tehlikeyi göze alanlardır. Simgenin anlamını kavrayanlar da göze alırlar aynı tehlikeyi.

Sanatın gerçekten yansıttığı izleyicisidir, yaşam değil...

Bir sanat yapıtı üstüne çok değişik düşüncelerin ortaya konulması, o yapıtın yepyeni, karmaşık ve canlı olduğunu gösterir.

Eleştirmenler uzlaşamadıklarında, sanatçı kendisiyle uyum içindedir.

Yararlı bir şey yaratan bir insanı, yarattığına karşı ancak hayranlık duymadığı sürece bağışlayabiliriz. Yararsız bir şey yapmanın tek gerekçesi, insanın ona büyük bir hayranlık duymasıdır.

Bütün sanat, tümünden yarar dışıdır.

Önsöz, Dorian Gray'in Portresi

Kendisinden başka hiçbir şeyi dışı vurmaz sanat...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanattan tad almamanın iki yolu vardır: Biri sanatı sevmemek, öteki ussal bir yaklaşımla sevmek.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Birçok sanat yoktur; tek bir sanat vardır yalnızca (şiir, resim ya da Pantheon, sone ya da heykel), öзде hepsi aynı şeydir ve birini bilen, tümünü bilir.

Pall Mall Gazette

Her sanat ahlak dışıdır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yaşam sanatı örnek alır, sanatın yaşamı örnek almasından çok...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yaşam için de doğrudur, sanat için doğru olan.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh

Sanatta evrensel gerçeklik diye bir şey yoktur. Gerçekle çelişen de bir gerçekliktir sanatta...

Maskelerin Gerçeği

Sanatta olanaksız şeyler, gerçekte yaşanmış şeylerdir.

Batchelor, J.C., McNeer, C., Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi

Yaşam, gerçekçiliği yüzünden sanatın yansıtmak istediği şeylerin tadını kaçırır hep.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Sanatçının yüreği başındadır.

Örnek Milyoner

Kişiliğin içeriğini açıklamakta gerçekten yetersizdir bilinç... Sanat, ama yalnızca sanat, bize kendi kendimizi açıklayabilir.

Knox, M., Oscar Wilde

Güzelliği gerçeklikten daha çok sevmeyenler, sanatın en içteki kutsal yerini hiç bilemezler.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kamuoyu, sanatçıya ne kadar çok ilgi gösterirse, sanata o kadar az ilgi duyar.

St. James's Gazette, 18 Ocak 1895

Bir tek popüler olmak yoktu, başıma gelen onur kırıcı şeyler arasında...

Padua Düşesi

Sanat bizi incitmez. ... Ağlarız, ama yaralanmayız.
Kederleniriz, ama acı vermez duyduğumuz hüznün.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Durgun bir haziran gecesinde, hiçbir şey söylemeyen çok tatlı sesli bir ozandan daha hoş bir dost bulunabilir mi?

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Bir ozan için tek bir zaman vardır, sanatsal ân; tek bir yasa vardır, biçim yasası; tek bir ülke vardır, güzelliğin ülkesi – gerçek dünyadan kopmuş bir ülke, sürekli ve bu nedenle de duyusal...

İngiliz Rönesansı

Sanatın seslendiği ruhtur ve ruh, aklın da, bedeninin de tutuklusu durumuna getirilebilir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sanatın asıl amacı yalan söylemek, gerçek dışı güzel şeyleri anlatmaktır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dünya tarihinde önemli sayılabilecek iki çağ vardır. İlki, sanat için yeni bir ortamın, ikincisi sanat için yeni bir kişiliğin belirdiği dönem...

Dorian Gray'in Portresi

Sanatçılar neden kendi başlarına bırakılmazlar, isterlerse yeni dünyalar yaratsınlar, isterlerse bildikleri dünyayı bize gösterebilirler diye?..

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Hiçbir çağla simgeleştirilemez sanat... Sanatın
simgeleridirler çağlar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Geçmiş çağlara tümüyle sanat aracılığıyla bakıyoruz;
neyse ki sanat bir kez bile gerçeği söylemedi bize.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Gerçek yaşamın alçaltıcı tehlikelerinden, sanat, ama
yalnız sanat aracılığıyla koruyabiliriz kendimizi.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sanat bir peçedir, bir aynadan daha çok... Sanatın, hiçbir
ormanın bilmediği çiçekleri, hiçbir ağaçlığın sahip
olmadığı kuşları vardır. Dünyaları yaratabilir ve yıkabilir;
kırmızı bir iplikle Ay'ı, cennetten dışarı çekebilir...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Manzaralardan nefret ederim; yalnızca kötü ressam
için vardır onlar.

Batchelor, J.C., McNeer, C., Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi

Büyük sanatçılar gerçekte oldukları gibi görmezler hiçbir
şeyi. Eğer görselerdi, ortadan kalkardı sanatçılıkları.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatın doğaya ayna tuttuğu konusundaki o talihsiz
özdeyiş, Hamlet tarafından tüm sanat konularındaki
çılgınlığını, kendisini izleyenler buna inansın diye bilinçli
olarak söylenmiştir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatçı başkalarının isteklerine kulak verip onları
karşılamaya kalktığı ân, sanatçı olmaktan çıkar, sıkıcı
ya da eğlendirici bir zanaatçı, dürüst ya da üçkâğıtçı bir
esnafa döner.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Tüm kötü sanat, yaşama ve doğaya dönülerek, onların ülkülere dönüştürülmesiyle ortaya çıkar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kamuoyunun bir yapıtı çok anlamsız bulduğunu söylemesi, yeni bir şeyi sanatçının güzel bir söz ya da yapıtla dile getirdiği anlamına gelir. Kamuoyunun bir yapıtı ahlaka çok aykırı olarak tanımlaması ise, sanatçının bir gerçeği güzel bir anlatım ya da yapıtla dile getirdiğini gösterir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyu, beğenilerine uygun isteklerinin karşılanması, gülünç gururunun okşanması, kendisine daha önce söylenenlerin yinelenmesi, bakmaktan bıkmaları gereken şeylerin yeniden gösterilmesi, çok yedikten sonra ağırlık basınca hoş vakit geçirilmesi ve budalalığından ötürü sıkıldığında düşüncesinin başka yöne çekilebilmesi için sürekli popüler olmasını ister sanattan... Asla popüler olmaya çalışmamalıdır sanat. Sanata erişmeye çalışmalıdır halk...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyu ilgi duyduğu yakın çevresine sanatın da ilgi göstermesi ve onu kendisine konu olarak seçmesi gerektiğini düşünür. Oysa, gerçekte, kamuoyunun bir şeye ilgi duyması, sanata uygun bir şey olmaktan çıkarır o şeyi. Birinin dediği gibi, güzel şeyler bizi ilgilendirmeyen şeylerdir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatı öğrenmenin en uygun okulu yaşam değil, sanattır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanların, sanatı, özgeçmişin bir biçimi gibi gördüğü bir çağda yaşıyoruz. Güzelliğin soyut duyumunu yitirdik biz.

Dorian Gray'ın Portresi

İzleyici sanata egemen olmaya kalktığı an, sanatın ve de kendisinin düşmanı durumuna düşer. Sanat aldırılmaz buna; yaptığının acısını çekecek olan izleyicidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhı

Görsel sanatları belirgin düzeye indirdiler; oysa, görülmeye değmez tek şey belirginsizliktir...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sanatın bizler için dile getirdiğı şeyler, doğanın tasarımı dan yoksunluğu, yabansı kaballığı, olağanüstü tekdüzeliğı, bitmemiş durumudur. Doğanın amaçları hiç kuşkusuz iyidir; ama Aristoteles'in dediğı gibi, onları gerçekleştiremez.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanlar yalnız getirdiklerini bulurlar doğada. Kendi önerisi yoktur doğanın. Wordsworth göllere gitmişti, ama bir göl ozanı olmadı hiçbir zaman.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatta da moda vardır, tıpkı giysilerdeki gibi. Belki de göreneklerin ve yeniliklerin etkilerinden hiçbirimiz tümüyle kurtulamıyoruz.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Şu modern günlerde şiir yazma modası çok yaygın olmaya başladı; önlenmeye çalışılmalı, yapılabilirse...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsan bir kitabı tekrar tekrar okumaktan tad alamıyorsa, onu hiç okumasa da olur.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanın yaratırken duyduğu tutkunun, yaratılan yapıtta da gerçekten gösterildiğini sanmak, bir yanılgıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Sanatta, geçmişte olanları kabul eder insanlar: Değer verdikleri için değil, değiştiremedikleri için... Klasikleri tümüyle yutar, ama asla tadını almazlar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Basımcılığın ortaya çıkmasıyla ülkenin orta ve alt sınıflarının okumasında görülen ölümcül gelişmeden bu yana, yazın giderek daha çok göze, daha az kulağa sesleniyor.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Homeros'un körlüğüne ilişkin öykü için, büyük ozanın yalnızca bedeninin gözlerinden çok ruhunun gözleriyle gören bir kâhin değil, aynı zamanda ezginin gizemini yakalayınca da değin her dizeyi kendi kendine durmadan yineleyen ve karanlıkta ışıkla kanatlanıp uçuşan sözcükleri seslendirerek türküsünü müzikten çıkaran katıksız bir ozan olduğunu, o bunalımlı günlerde insanlara anımsatmak için yaratılmış sanatsal bir söylencedir diye düşünürüm bazan.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Geçmişin tarihçileri, gerçek görüntüsü altında, insanlara hoş bir kurgu verirlerdi. Çağdaş romancılar da, sıkıcı gerçekleri kurgu görüntüsünde sunuyorlar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yazında bayağı gerçekçilikten nefret ederim... Bir küreğe kürek diyen kişi, o küreği kullanmak zorunda bırakılmalıdır. Onun hak ettiği tek şey de odur.

Dorian Gray'in Portresi

Ülke sanatının bir temsilcisi diye anılmaya yetecek kadar kötü resimle iyi niyetin tuhaf bir karışımıydı o ressamın yapıtları...

Dorian Gray'in Portresi

Çoğu kişi, yaşamda büyük ölçüde düzyazıya yöneldiği için batar. İnsanın şiir uğruna kendini yok etmesi bir onurdur.

Dorian Gray'in Portresi

Tüm nitelikli özgün yapıtlar bir bilincin ve amacın ürünüdür. Zorunluluk duyduğu için türkü söylemez hiçbir ozan; en azından hiçbir büyük ozan... Türkü söylemeyi seçtikleri için türkü söyler büyük ozanlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Nerdeyse korkar insan, ozanların yüreğindeki gizemin kilidini açmaktan...

Bay W.H.'nin Portresi

Büyük bir ozan için bir tek müzik yöntemi vardır – kendininki. Büyük bir ressam için tek bir resim biçemi vardır – kendisinin uyguladığı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yazamadığı şiiri yaşıyor o. Başkalarıysa, gerçekleştirmeye cesaret edemedikleri şiirleri yazıyorlar.

Dorian Gray'in Portresi

Büyük ozan, gerçek büyük ozan, yaratıkların ozana hiç benzemeyenidir. Oysa, ikinci sınıf ozanlar çok çekicidirler...

Dorian Gray'in Portresi

Bazı ozanlar, yayınlama tutkusunun ne denli yararlı olduğunu iyi bilirler. Baskı sayısını çok artırır kırık bir kalp...

Dorian Gray'in Portresi

Sahne, yalnızca tüm sanatların buluştuğu yer değil, sanatın yaşama dönüştüğü yerdir de...

Maskelerin Gerçeği

İçten duygulardan kaynaklanır tüm kötü şiirler... Doğal olmak, belirgin olmak demektir; belirginlik ise, sanatsal değildir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Gerçek oyun yazarı, yaşamı sanat koşulları altında gösterir; sanatı, yaşam biçiminde değil...

Maskelerin Gerçeği

Tunçta tutku, mermerde de hareket yoktur. Heykелci renkleri bırakmak zorundadır, ressamısa biçimin tümlüğünü. ... Yalnız tiyatrodur tüm olanakları aynı anda kullanabilen. ... Biçim ve renk, ses, görünüm, söz, devinimin akışı, izlenebilen eylemin yoğun gerçekliği...

Bay W.H.'nin Portresi

Kötü oynanmış oyun izlemek, insan ahlakı açısından iyi değildir.

Dorian Gray'in Portresi

Yazındır bize bedenin çevikliğini ve ruhun tedirginliğini gösteren.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir ulusun yönetimini elde etmek için çarpışabilir monarşi, anarşi ya da cumhuriyetçilik; ama tiyatro kültürlü bir despotun gücü altında bulunmalıdır.

Maskelerin Gerçeği

Müzik kusursuz bir sanat türüdür. Son aşamadaki gizini asla ele vermez müzik...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Birisi güzel müzik çalarsa, insanlar dinlemiyorlar; birisi kötü müzik çalarsa, konuşmuyorlar.

Ciddi Olmanın Önemi

Müzik adamları, insanların tümüyle dilsiz olmasını istiyorlar, onlar büsbütün sağır olmayı özlerken.

İdeal Bir Koca

Kötü bir müzikse dinlenen, onu konuşmalar arasında boğmaktır insanın görevi...

Dorian Gray'in Portresi

Müzik, ne olursa olsun, Alman diline hiçbir biçimde benzemediği için seviniyorum.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Chopin çalındığında, işlemediğiniz günahlar için ağladığınız, yaşamadığınız trajediler için kederlendiğiniz duygusuna kapılırsınız.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tutuklanmış olmak, bir insanın yazarlığına aykırı bir şey değildir. Evcil erdemler, sanatın gerçek temelini oluşturmazlar, ikinci sınıf sanatçıların tanıtımında büyük yararları bulunsa bile...

Kalem, Kağıt ve Zehir

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Wilde, 1885-1890 yılları arasında, *The Pall Mall Gazette*'te yayınlar üstüne eleştiriler yazmış, yönetimini üstlendiği *Lady's World* dergisindeki (bir süre sonra o dergiye *Woman's World* adını koymuştu) başyazılarında da eleştiriye yer vermişti. Wilde, yazın ve sanat konularına eleştirel bakışını denemelerinde, mektuplarında ve söyleşilerinde de dile getiriyordu. Yazarın, *Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen* adındaki uzun denemesi ise, büyük bir ilgiyle karşılanmıştı.

Eleştirmenin amacı, kendinde uyanan duyguları saptamaya çalışmaktır; başkalarının başyapıtlarını düzeltmeye kalkışmak değil...

The Sketch, 9 Ocak 1895

En üstün eleştiri, bir sanat yapıtında sanatçının ortaya koymadığı şeyleri açıklayandır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sanat, bir kişilikten kaynaklanır, bu nedenle de ancak bir kişiliğe açıklanabilir ve ikisinin buluşmasından doğru yorumlu eleştiri ortaya çıkar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Gerçek eleştirmen mantıklı olmadığı gibi, adil ve içten de değildir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Eleştirmen, kamuoyunu eğitmelidir; sanatçı da eleştirmeni...

Scots Observer gazetesine mektup

Ondokuzuncu Yüzyıl, bilindiği kadarıyla, büyük oranda Balzac'ın bir buluşudur.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Eski Yunan'da sanat eleştirmeni yoktu. ... Eski Yunanlılar'ın bir sanat eleştirmenleri ulusu olduğunu söylemek daha doğru olur.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Eski Yunan sanatı sevincin anlatımıydı; modern sanatsa acı çekmenin çiçeği... Bülbüle gönlünü veren ve nerdeyse Eski Yunanlı olan Keats bile kederden öldü.

Ricketts, C., Oscar Wilde'dan Anımsamalar

Sanatçıdan beklenen özgünlük, konunun değil, konuyu ele alış biçiminin özgünlüğüdür. Buluş yapanlar, düş gücü bulunmayanlardır.

Pearson, H., Oscar Wilde'in Yaşamı

Sıradan kişiler ilerleme gösterir yalnızca; bir sanatçı, ilki, sonuncusu kadar kusursuz başyapıt dönemleri arasında dolaşır durur.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Bir ozan her şeyin üstesinden gelebilir, şiirlerinin dizgi yanlışlıklarıyla basılmış olması dışında.

Pall Mall Gazette

Modern gerçekçi sanat, bir Hamlet ortaya çıkaramadı daha... Yapabildiği, Rosencrantz ve Guildenstern gibilerini yakından izlemek oldu.

Schmidgall, G., Yabancı Wilde

Çok çirkin ve sağduyulu bir çağda, sanatlar yaşamdan değil, ancak birbirinden ödünç alabilirler.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Popüler olmak, dünyanın kötü sanata taktığı defne dalından bir taçtır.

Sanat öğrencilerine bir konferanstan

Tüm sanatsal yaratım kesinlikle öznedir. Corot'nun baktığı kırsal görünü, kendisinin de söylediğı gibi, ruh durumunun bir yansımasıydı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çağdaş ressamlarımızın çoğunun unutulmaktır yazgısı. Kendi gördüklerinin resmi yerine, kamuoyunun gördüğünü yapıyorlar. Oysa, kamuoyu hiçbir şey görmez.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kamuoyu yoktur gerçek sanatçı için... Sanatçı, popüler romancılara bırakır onu.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Güneş batmasının modası çoktan geçti; Turner'in, sanatta son söz sayıldığı dönemde kaldı. Güneşin batışına hayran olmak ancak köylülüğün bir belirtisidir artık. Dün akşam, pencereye gidip "görmekli" dediğı gökyüzüne bakmamı istedi bir adam. Gördüğüm neydi? İkinci sınıf bir Turner... Ressamın, kötü dönemindeki kusurların, abartılmış ve aşırı vurgulanmış bir görünümü.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kötü sanatçılar, birbirlerinin yapıtlarına hayrandırlar. Üstelik buna, geniş görüşlü ya da önyargısız olmak derler.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Her sanat okuluna yan tutmadan ve aynı düzeyde hayranlık duyanlar, açık arttırmacılarıdır ancak...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern sanatın büyük bir bölümü için söylenebilecek en iyi söz, gerçeklikten çok daha az bayağı olduğudur.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir şarabın yılını ve kalitesini anlamak için bütün bir fıçıyı içmek gerekmez. Çok kolaydır, bir yapıtın da değerli olup olmadığını yarım saat içinde söyleyebilmek.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Eskiden kahramanlarımızı erenler düzeyine yükseltirdik. Modern yöntem ise, onları sıradanlaştırmak... Büyük yapıtların ucuz basımları hoş gidebilir, ama büyük adamların ucuz basımları kesinlikle tiksindiricidir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir insan kırk yaşına geldiğinde bir akademisyen olur ya da ünlü bir kulübe üye seçilirse ya da kentin dışındaki tren istasyonlarında bulunan kırtasiyeci dükkânlarında kitapları çok satan popüler bir romancı olarak tanınırsa, bunu açığa vurmanın tadını çıkarabilirsiniz, ama onu yola getirmenin mutluluğuna eremezsiniz.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çoğu sanatçılar gibi, o da tepeden tırnağa bir biçimdir; hiçbir içtenliği bulunmayan...

Bülbül ve Gül

Bütün büyük adamların çömezleri var günümüzde... Onların özgeçmişlerini yazan ise, Yahuda'dır hep.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern anı yayınlarını hiç sevmem. Genellikle ya belleğini tümüyle yitirmiş ya da anımsanılmaya değer hiçbir şey yapmamış kişilerce yazılıyor anılar...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tarih gerçek kişilerin ayağının yerden kesilmediği tek kurgu biçimidir. Romanlarda gerçek kişiler iğrenç olurlar.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

Herkes üç ciltlik bir roman yazabilir. Yaşam ve yazın üstüne tam bir bilgisizlik gerekir bunun için...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İyi oğullardan da enderdir, iyi romancılar bulabilmek.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

İlk romanların tümünde, kahraman, bir İsa ya da Faust görünümüne bürünen yazarın ta kendisidir.

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Güncel romancılar, çalışmalarında şu sorunla karşı karşıya kalıyorlar: Sosyeteye girmezlerse yapıtları okunmuyor; girerlerse yazmaya vakitleri kalmıyor.

Pearson, H., Oscar Wilde'in Yaşamı

İngiliz romanlarına katı yaklaşılmamalıdır: Entelektüel olarak boş kalmışları dinlendirir onlar...

Pall Mall Gazette

Romanların sonundan başlayarak okunmasından yana söylenecek çok şey var. ... Erkek kahramanın kıl payı kaçmalarına, kadın kahramanın dayanılmaz acılar çekmesine kanmaz o zaman insan...

Pearson, H., Oscar Wilde'in Yaşamı

Sıradan romanların daha çok yayımlanmasını içtenlikle istiyoruz; böylece kötü bir kitap için ödenen en düşük paranın bile çok yüksek bir fiyat olduğunu öğrenecektir kamuoyu...

Pearson, H., Oscar Wilde'in Yaşamı

Rosencratz ve Guildenstern'le Shakespeare, Londra'nın sokaklarında karşılaşmış olabilir. Ama, Hamlet ruhundan, Romeo ise tutkusundan çıkmıştır Shakespeare'in...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Goethe'nin üstün estetik gücüne borçlu olduğumuz birçok şeyden biri de, güzelliği en somut biçimde tanımlamayı ve çok özel görünümelerini kavramayı bize öğretmesidir.

İngiliz Rönesansı

Flaubert, Fransızca yazmadı; bir rastlantı sonucu Fransız doğan büyük bir sanatçının düzyazısıydı yazdıkları.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Balzac, sanatçı bir yaradılışla, bilime eğilimli bir ruhun olağanüstü bileşimidir. Zola'nın yapıtı *L'Assommoir* (Meyhane) ile Balzac'ın yapıtı *Les Illusions Perdues* (Sönmüş Hayaller) arasındaki ayrım, düş gücünden yoksun gerçekçilikle düş gücünün yarattığı gerçekliğin ayrımıdır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Çocukluk dostu Tomkins'i görmek için bir akşam partisine gitmeyi kim ister, Lucien du Rubempré'le evde oturmak varken? Balzac'ın çevresine girebilmek, Londra'nın tüm düşeslerinin davetinden çok daha hoştur.

Pearson, H., **Oscar Wilde'in Yaşamı**

Hiç yorulmadan okunan bir roman; hiç yorulmadan da yazılmış olmalı..

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Korkarız ki, bu basım hiç yeterli değil: İyi basılmış, güzel ciltlenmiş, ama çevirmenler Fransızca bilmiyor!

İngilizce Balzac Üstüne

Ozanın, kimseyi incitmeyecek bir şiir biçimi var; Fransızca'ya çevrildiğinde bile...

Pall Mall Gazette

Gerçek bir şiirle karşılaştırdınca, sıradan ozanın dizeleri su katılmış bir şarap gibi...

Pearson, H., **Oscar Wilde'in Yaşamı**

Walt Whitman'ın yanından şiir geçip gitmiş olsa da, felsefe onu tanıyacaktır.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Bernard Shaw... Sert, çıplak bir toprak parçası üstüne yansımış kış güneşi ışınları gibi güldürücü pırıltılar...

Harris, F., **Oscar Wilde**

Dickens, ciddi olmayı deneyince yalnızca sıkıcı olmayı başarabiliyor; gerçeği hedef alınca da ancak basmakalıplığa varıyor.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Matthew Arnold çok iyi, ama çok da yanılgıya düşebilen bir ozan. En olmayacak şeyi yapmaya kalkar hep: Kendini anlamaya çalışır. Bu nedenle de bazan en güzel şiirlerinin ortasında ozanlığı bırakıp bir okul müfettişi oluverir.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Genç ozanların şiir kitapları genellikle karşılıksız senetlere benzerler. Ama arada bir, ortanın o kadar üstünde bir yapıtla karşılaşılıyor ki, hiç çekinmeden, yazarının çok parlak bir gelecek vaat ettiği gibi coşkulu bir kehanette bulunmaktan kendini alamıyor insan. Yeats'in *The Wanderings of Oisin* (Oisin Yolculukları) böyle bir yapıt hiç kuşkusuz.

Pall Mall Gazette

Şiir sevmemenin iki biçimi vardır: Biri sevmemek, ötekisi ozan Pope'u okumak...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Meredith! Onu kim tanımlayabilir? Anlatım biçimi, arada bir çakan şimşeklerin pırıltısıyla aydınlanan bir kaos... Dilden başka her şeyin ustası olmuş bir yazar, öykü anlatabilmek dışında her şeyi yapabilen bir romancı, söyleyiş ustalığı dışında her şeyi bulunan bir sanatçı...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İkinci sınıf şeyler üstüne birinci sınıf usta Kipling, anahtar deliklerinden olağanüstü şeyler görmüştü.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Longfellow büyük bir ozandır, hiç şiir okumayanlar için...

Ellmann, R., Oscar Wilde

Zola, dehadan yoksun olsa bile, sıkıcılıkta ne denli ileri gidilebileceğini göstermek istiyor. Bunu da çok başarıyla yapıyor! Zola'nın hiçbir gücü yok değil elbet: Nerdeyse destansı bir şey var yapıtlarında. ... Ama tüm kişilerinin kusurları da, erdemleri de çok sıkıcı: Yaşamlarındaki olaylar hiç ilginç değil. Onların başına gelenleri kim bilmek ister? Yazında başkalık, çekicilik, güzellik ve düş gücü aranır. Sıradan insanların yaptıklarından ötürü acılar duymak, itici duygulara kapılmak istemiyoruz.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Görünüşe bakılırsa, sözcükler egemenliği altına almış Swinburne'ü. Ses ya da harf tekrarları zorbalık yaratabiliyor; bir ses bile onun efendisi kesilebiliyor. Anlatımı o denli etkili ki, neye dokunsa gerçek dışı oluveriyor.

Pearson, H., Oscar Wilde'in Yaşamı

Henry James, acı çektirici bir görevmiş gibi yazar romanlarını...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Henry James ilerliyor ilerlemesine, ama hiçbir zaman ulaşamayacak tutkuya...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Robert Louis Stevenson, ince ve süslü düzyazının o hoş ustası, modern bir kusura bulaşmış – durumunu başka türlü adlandıramıyoruz: Bir öyküyü gerçekliğe çok yaklaştırmak isterken, onun gerçeğini soymak diye bir şey vardır ve *Black Arrow* (Kara Ok), içinde çağa aykırı övünülecek tek şey bulunamayacak kadar sanatsallıktan uzaktır. Dr. Jekyll'in değişimi ise, ancak bir tıp dergisinde okunabilecek korkulu bir deney...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Daudet'nin bir yazın intiharıyla karşılaştık son günlerde. ... *Yazın Yaşamımın Yirmi Yılı* adlı yapıtından, kişilerini, olduğu gibi gerçek yaşamdan aldığını öğreniyoruz. Bize göre, o kişiler tüm canlılıklarını, elde edebildikleri birkaç niteliği yitirmiş gibiler zaten. Gerçek kişiler, hiç varolmamış kişilerdir ve bir romancı kişilerini yaşamdan seçecek kadar sıradansa, en azından onları kopya etmiş değil de, kendisi yaratmış gibi davranmalıdır. Kişilerin bir romanda bulunmalarının geçerli nedeni, onların kim olduğuna değil, yazarın kim olduğuna bağlıdır. Yoksa, sanat yapıtı olmaz bir roman.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Thomas Hardy, kadınların giysileri altında bacaklarının bulunduğunu geç keşfetti ve bu buluşu nerdeyse yıkımına yol açıyordu. ... Hardy'nin aşk üstüne hiç bilgisi yoktu ve ona göre tutku, kızamık gibi bir çocuk hastalığıydı.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Guy de Maupassant, herkesin gülünç görüldüğü korkunç küçük trajedilerin ve ağlamaktan kimsenin gülemediği acı veren komedilerin yazarıdır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Pinero kurgular, sahneler tasarlayabilir, ama başka hiçbir şey yapamaz. Kişileri hamurdan yapılmıştır sanki. ...
O, bir bakkal çırağı gibidir yazarken.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Whistler, gerçekten en büyük resim ustalarından biri.
Bu kaniya, Whistler'in kendisinin de yürekten katıldığını belirtmek isterim.

Pall Mall Gazette

James Whistler'in yaşamında bayağılık evinde başlar; hep orada kalması da sağlansa iyi olur.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Whistler bir sanatçı olarak kalabilmek, Sargent ise sanatçı olabilmek için Amerika'dan ayrıldılar.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Ozan Browning, düzyazı yazmanın bir aracı olarak kullanmıştır şiiri...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Browning'i mistik bulduğunuzda, onu yalnızca düşündüğünü açıkça dile getiremeyen biri olarak gösterdiler; bir şeyler gizlediğini sandığınızda, açıklanacak pek bir şeyi bulunmadığını kanıtladılar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Trollope eşsiz bir yazardır, yağmurlu öğleden sonralarında ya da sıkıcı tren gezilerinde...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Gerçek dinciler, her şeye, sıradan şiire bile boyun eğler; Madam Guyon'un dizelerinin toplumun büyük bir kesimince tutulmaması için de hiçbir neden bulunamaz.

Pearson, H., **Oscar Wilde'in Yaşamı**

Ne zaman büyük bir adam ölse, Hall Caine ve William Sharp gibi özgeçmiş yazarları, cenaze kaldırıncılarla birlikte kolları sıvarlar.

Pearson, H., **Oscar Wilde'in Yaşamı**

Benliği bulunmayan bir bencilin acıklı bir örneğidir ozan Arthur Symon.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Hindistan'ı, Sir Edwin Arnold, yaşayan her İngiliz'den daha iyi bildiği gibi, Hintçe'yi de bir İngiliz yazarının anlaması gerekenden daha iyi anlar. ... Sir Edwin Arnold, Sa'di'nin dizelerini çevirmiş; birinin de Sir Edwin Arnold'u çevirmesi gerekiyor.

Pearson, H., **Oscar Wilde'in Yaşamı**

Yazar, sanatın keyfini bir turist umursamazlığıyla çıkarıyor ve bir açık arttırmacının coşkusuyla sanatın güzelliklerini tanımlıyor.

Pall Mall Gazette

Yazgısının bir ozan mı, yoksa bir reklam görevlisi mi olduğuna karar vermedikçe, kimse gerçekten iyi bir yapıt ortaya koyamaz.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Bulunmaya değmez şeyleri gizlemekte büyük bir ustadır James Payne... Burnunun ucunu bile göremeyen bir dedektifin coşkusuyla ortada olanların izini sürer.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kendisinin de dediği gibi, yazar “cinayetsiz bir öykü” yaratmış; ama kahramanının göğsüne bir kurşun sıktıktan sonra, istemeyerek de olsa onu yaşatmakla, yazdığının “mucizesiz bir öykü” olduğu söylenemez.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Henley'in, Mary Cholmondeley adında birinin romanını öven bir eleştirisini okudum. Kitabı satın aldım ve okumaya daha başlar başlamaz şöyle bir cümleyle karşılaştım: "Her dalın, her dalcığın üstünde kuşlar ötüyordu." Siz de bilirsiniz, bir kitapta böyle bir cümle görürse bir sanatçı, okumayı sürdüremez artık o kitabı. Bu nedenle, eleştirmenin o kitabın tutarı kadar bana borcu olduğunu düşünüyorum.

Pearson, H., Oscar Wilde'in Yaşamı

Başka yazarların yankılarıyla dolu Griffith'in şiirleri... Yalnız bir sonede özgün olmak için belirgin bir girişimde bulunuyor; sonuç, son derece iç karartıcı. ... Griffith özgünlükten kaçınmalı. Özgünlük de, güzellik kadar ölümcüldür.

Pall Mall Gazette

Herkes mantıklı olabilir, ama kolay bulunan bir nitelik değildir aklı başında olmak... Aklı başında ozanlarsa, mavi zambaklar kadar enderdir, onlar kadar hoş olmasalar da...

Leach, M., Nükteci Olmanın Önemi

Bir çaydanlığı ısıtacak kadar bile ateş yok William Watson'un şiirinde...

Theatre, Mart 1894

Genç bir oyun yazarının izlemesi gereken birinci kural, Arthur Jones gibi yazmamaktır. İkinci ve üçüncü kurallar aynıdır.

Redman, A., Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah

İrlandalı yazar George Moore'un müzikle ilgili bir yapıtı üstüne:

Moore, herkesin önünde sürdürüyor müzik öğrenmeyi...

Redman, A., *Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah*

Din adamı Clarence Wolworth'ün *Andiatorocte* adlı şiir kitabı üstüne:

Kızılderililer'den alınmış şiir kitabının adı; hemen kendilerine geri verilmeli. Öylesi şiirler, Hristiyan ülkelerde katedrallerin gösteri yeri olarak da kullanıldığı Ortaçağ'da popülerdi.

Pearson, H., *Oscar Wilde'ın Yaşamı*

Oyuncu, yönetmen Beerbohm Tree'nin Hamlet oyunu üstüne:

Bayağılığa düşmeden komik olabiliyor...

Redman, A., *Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah*

Dört yazarın yayımladığı *Astray (Sapma)* adlı öykü kitabı için:

Bir öykü kitabının yazılabilmesi için dört yazar gerekmiş; okuyabilmek için de bir o kadar yardım gerek. Güvenle başkalarına önerilecek bir kitap...

Pearson, H., *Oscar Wilde'ın Yaşamı*

“Dava” ve Sonrası

“Dava”: Bir Dönüm Noktası

Oscar Wilde Davası, Victoria Dönemi İngiltere’sinde en büyük ilgiyi çekmiş olaylardan biriydi. Yargıçların, savcılarının önyargılarla yürüttüğü, mahkeme salonunun bir tiyatroya dönüştüğü, basının günlerce manşetlere çıkardığı, kiliselerin bile yıllarca vaaz konusu ettiği dava üstüne tartışmalar, incelemeler bugüne dek sürmüştür. Wilde, 1891 yazında tanıştığı Oxford Üniversitesi öğrencisi Lord Alfred Douglas’la çok yakın ilişkilere girmişti. Lord Douglas’ın, zorbalığı ve dengesiz davranışlarıyla tanınan babası Queensberry Markisi, bu ilişkiye büyük bir tepki göstermiş ve oğlunun Wilde’la dostluğunu sona erdirmek için çeşitli girişimlerde bulunmuştu. Bunlardan bir sonuç alamayan Marki, 14 Şubat 1895’te bir olay çıkarmak amacıyla, eline sebzelerden yapılmış çirkin bir buket alıp *Ciddi Olmanın Önemi* oyununun açılışına katılmak istemiş, uyarılan polisler tiyatroya girmesini engelleyince, bu kez Wilde’ın üyesi olduğu Albemarle Kulübü’ne gidip “Bir eşcinsel gibi davranıyorsunuz” diye yazdığı kartı bırakmıştı. Wilde, aralarında Frank Harris ve Shaw’un da bulunduğu dostlarının uyarılarına rağmen, babasına büyük bir nefret duyan Lord Douglas’ın da etkisiyle Queensberry’ye karşı dava açmıştı. Marki’nin aklanması ve Wilde’ın tutuklanıp iki yıl hapis cezası almasıyla sonuçlanan bir dizi dava, Londra’da 3 Nisan 1895’te başlamıştı. 19 Mayıs 1897’de cezaevinden çıkan ve hemen Fransa’ya göç eden Wilde, iki buçuk yıl sonra, yoksulluk, çaresizlik, bunalımlar içinde Paris’te ölmüştü. Wilde, Queensberry Markisi’nin savunmasını üstlenen avukatın, Dublin’deki öğrencilik yıllarından tanıdığı Edward Carson olduğunu öğrendiğinde, “Görevini, eski dostluğun verdiği burukluk da eklenmiş olarak yerine getirecek hiç kuşkusuz” demiş, söylediği de gerçekleşmişti. Alttaki bölümler, Wilde - Queensberry davalarının tutanaklarının yayımlandığı Montgomery Hyde’in *Trials of Oscar Wilde (Oscar Wilde’in Davaları)* adlı yapıttan alınmıştır.

Wilde’in tanık olarak dinlendiği duruşmada, Carson’un sorgulamasından bölümler:

- Kitaplar konusunda, ahlaka aykırılık gibi bir şeyin olamayacağını düşünüyorsunuz sanıyorum?
- Evet.
- Öyleyse, “The Priest and the Acolyte” (Rahip ve Müridi)⁽¹⁾ adlı öyküyü ahlaka aykırı bulmuyorsunuz?
- Daha da beter... Çok kötü yazılmış.
- Sunakta kendisine yardım eden oğlana âşık olan rahibin odasında yakalanışını ve bir skandalın ortaya çıkışını anlatmıyor mu o öykü?
- Bir kez okumuştum, geçen Kasım’da... Hiçbir şey o öyküyü bana bir daha okutamaz. İlgimi hiç çekmiyor... Sıkıyor beni...
- Bu öykünün kâfirce olduğunu düşünmüyor musunuz?
- Güzelliğin tüm sanatsal ölçütlerinin dışına çıkıyor.
- Bu bir yanıt değil.
- Benim verebileceğim tek yanıt.
- Ortaya koyduğunuz tutumu görmek istiyorum.
- Böyle konuşmamanız gerekir.
- Yersiz bir şey söylemedim. Öykünün bir kâfirlik olduğunu düşünüp düşünmediğinizi öğrenmek istedim.
- Öykü tikslenme uyandırdı bende. Sonu yanlış.
- Soruyu yanıtlayın, efendim. Öykünün kâfirce olduğunu düşündünüz mü?
- İğrenç olduğunu düşündüm.
- Bildiğiniz gibi, öyküde rahip, çocuğa zehir verirken İngiliz Kilisesi ayinlerinin kutsal sözlerini söylüyor.
- Tümüyle unutmuşum.
- Bunu kâfirlik sayıyor musunuz?
- Çok çirkin buluyorum. “Kâfirlik”, kullandığım bir sözcük değil benim. İğrenç buluyorum, baştan aşağı saçmalık...
- Böyle bir öyküyü onaylayan bir kimsenin, uygunsuz davranışlardan dolayı suçlu görülebileceğini kabul edersiniz sanıyorum.

(1) Bu öykü, Oxford Üniversitesi öğrencileri tarafından çıkarılan *Chameleon* dergisinde, Wilde’in “Deyimler ve Felsefeler” başlıklı yazısıyla aynı sayıda yayımlanmıştı.

- Dergiye yazan başka bir yazarın kimliği için böyle bir şey düşünemem. Yazın açısından uygun görülmez bu. Neyse, tüm öyküye çok karşıyım zaten. ... *The Chameleon*’un Oxford’lu öğrencilere dağıtılmış olduğunu biliyorum. Ama hiçbir kitabın ya da bir sanat yapıtının ahlaka herhangi bir etki yapabileceğine inanmıyorum.
- Ahlaka uygun ya da uygunsuz bir etki yaratılmasına aldırmadığınızı söylemem doğru olur mu?
- Elbette aldırmiyorum.
- Yapıtlarınıza bakılırsa, ahlak üstüne kaygısız bir tutumunuz var.
- “Tutum” sözcüğünü belli bir anlamda mı kullanıyorsunuz?
- Hoşlandığınız bir sözcük değil mi bu sizin?
- Bilmem! Bu konuda belirli bir “tutumum” yok. Bir oyun ya da kitap yazarken, yalnızca yazın, yani sanat açısından kaygı duyarım. Amacım, iyilik ya da kötülük yapmak değil, güzellik nitelikleri bulunan bir şeyi ortaya koymaya çalışmaktır.
- *The Chameleon* dergisinde yayımladığınız “Deyimler ve Felsefeler”den bir söz: “Başkalarının garip çekiciliğine karşı, iyi insanların yarattığı bir efsanedir, günahkârlık...” Bunu doğru buluyor musunuz?
- Yazdığım bir şeyin doğru olup olmadığını çok ender düşünürüm.
- “Dinler, doğru oldukları kanıtlanırsa ölür.” Bu doğru mu sizce?
- Evet, tutuyorum bu sözü. Bilimin, dinleri içine sindirmesi felsefesine bir göndermeydi bu... Burada ele alınamayacak kadar geniş bir konu.
- Gençlerin düşüncesi açısından bir çekince görmeden ileri sürülecek bir aksiyom mu bu sizce?
- Çok uyarıcı...
- “Bir gerçeği dile getirirse biri, hiç kuşkusuz anlaşılır önünde sonunda”?
- Hoş bir paradoks, ama bir aksiyom olarak çok önemli bulmuyorum.
- Gençler için yararlı mı?
- Düşünceyi uyaran her şey yararlıdır, her ne yaşta olunursa olunsun...

- Ahlaka uygun olsa da, olmasa da mı?
- Ahlaka uygun olmak ya da olmamak gibi bir şey yoktur düşüncede.
- “İnsanın uğrunda yaşaması gereken tek şey keyif almaktır”?
- Bir insanın kendisinin bilincine varmasının yaşamın birinci amacı olduğunu ve keyif alarak kendini tanımanın, acı çekerek tanımaktan çok daha güzel bulunacağını düşünüyorum. Eski Yunan’dan yanayım bu konuda bütünüyle. Çok tanrıların bir düşüncesidir bu...

Carson, *Dorian Gray*’ın önsözündeki Wilde’ın sanat üstüne özdeyişlerini ele alır:

- “Ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı kitap diye bir şey yoktur. Kitaplar ya iyi yazılmıştır ya da kötü...” Bu, sizin görüşünüzü mü açıklıyor?
- Evet, sanat üstüne görüşümü...
- Öyleyse bu sözden şunu anlıyorum: Bir kitap ahlaka ne kadar aykırı olursa olsun, eğer iyi yazılmışsa, size göre iyi kitaptır?
- Evet, insanoğlunun duyabileceği en yüce duygu olan güzelliği duygusunu yaratacak kadar iyi yazılmışsa... Bir iğrenme duygusu yaratır, kötü yazılmışsa...
- Sapık görüşler ileri süren bir kitap iyi yazılmışsa, size göre iyi bir kitap olabilir?
- Hiçbir sanat yapıtı bir görüş ileri sürmez. Görüşler, sanatçı olmayanların işidir.
- Sapkın bir roman, iyi bir roman olabilir, öyleyse?
- “Sapkın roman” sözüyle ne demek istediğinizi anlamıyorum.
- *Dorian Gray*’in böyle bir roman olduğu konusunun yoruma açık bulunduğunu belirtmek istiyorum.
- Kaba ve cahil olanlar için ancak... Kültürsüzlerin sanat üstüne görüşleri geçerli değildir.
- *Dorian Gray*’i okuyan bilgisiz bir insan, onun böyle bir roman olduğu düşüncesine varmaz mı?
- Sanat üstüne kendi görüşüm ilgilendirir beni. Başkalarının bu konudaki düşüncelerine metelik bile vermem.

- İnsanların çoğu, sizin kültürsüz ve bilgisizler tanımınıza girer, değil mi?
- Beni şaşırtan kural dışı kişiler tanıdım.
- İnsanların çoğunun bize anlattığınız tutumu doğrulayacak biçimde mi yaşadığını düşünüyorsunuz?
- Yeterince kültürlü değiller sanırım.
- İyi kitapla kötü kitap arasındaki ayrımı, yeterince kültürlü olup olunmaması belirliyor, öyle mi?
- Öyle değil, elbet...
- *Dorian Gray*'de sanatçının duyduğu sevgi ya da aşk, onda belirli bir eğilim bulunduğu izlenimini vermez mi sıradan kişilere?
- Sıradan kişilerin görüşleri üstüne hiçbir bilgim yok.
- Sıradan kişilerin kitabınızı almasına engel olmadınız ama...
- Kimsenin cesaretini kırmadım!

Carson, *Dorian Gray*'den bir bölüm okur:

- Şimdi size soruyorum Bay Wilde: Bir erkeğin, yeni yetişmiş bir gence karşı duydukları üstüne bu tanımlama, size göre uygunsuz duyguları dile getiriyor mu?
- Bir sanatçının, güzel bir kişiliği tanıdığında (bu, bir bakıma sanatı ve yaşamı için gereklidir) beslediği duygular üstüne en kusursuz bir anlatım...
- Sizce, bir gencin başka bir gence karşı duyması gereken bir duygu mu bu?
- Bir sanatçı olarak, evet...

Carson, *Dorian Gray*'den başka bir bölüm okur:

- Bu bölümün bir erkeğin başka bir erkeğe karşı beslediği doğal duyguları anlattığını mı söylemek istiyorsunuz?
- Güzel bir kişiliğin yarattığı etkidir bu...
- Güzel bir kişi mi?
- “Güzel bir kişilik” dedim. Siz ne dersiniz deyin, Dorian Gray'in olağanüstü bir kişiliği vardı.
- Burada anlatılan duyguyu bir sanatçı olarak siz kendiniz hiç duymadınız mı?
- Hiçbir kişiliğin, sanatıma egemen olmasına izin vermedim asla...

- Anlattığınız duyguları kendiniz hiç duymadınız öyle mi?
- Hayır, bir kurgu yapıtıdır bu...
- Sizi ele alalım... Bunun doğal bir duygu olmadığı konusunda hiçbir deneyiminiz yok mu?
- Bir sanatçının genç bir kişiye büyük bir hayranlık ve sevgi duymasının çok doğal olduğunu düşünüyorum. Hemen her sanatçının yaşamında görülen bir olay.
- Cümle cümle ele alalım isterseniz: “Sana deli gibi taptığımı kabul etmeliyim.” Buna ne diyorsunuz? Hiçbir gence deli gibi taptınız mı?
- Hayır, deli gibi değil... Sevgiyi yeğliyorum. Bu daha yüksek bir biçimi.
- Bırakın şimdi onu... Bulunduğumuz düzeyde kalalım.
- Ben kendimden başka kimseye tapmadım.
- Bunu çok akıllıca buluyorsunuz, öyle mi?
- Hiç de değil...
- Demek, böyle bir duyguyu hiç duymadınız?
- Hayır. Bu düşüncenin tümü Shakespeare’den alınma, ne yazık ki... Evet, Shakespeare’in sonelerinden.
- Yazdığınız bir denemede, Shakespeare’in sonelerinde doğal sayılmayacak bir tutkudan üstü kapalı söz edildiğini belirtmişsiniz sanıyorum.
- Tam tersine, böyle olmadığını anlatan bir deneme yazmıştım. Shakespeare’in de böyle bir sapıklıkla suçlanmasına karşı çıkmıştım.

Carson yine *Dorian Gray*’den okur:

- “Seni görüştüğün herkesten kıskanıyorum.” Siz bir genci hiç kıskandınız mı?
- Hiçbir zaman...
- “Yalnızca benim olmanı istiyordum.” Siz hiç bu duyguya kapıldınız mı?
- Hayır. Bunu çok can sıkıcı, büyük bir baş belâsı bulurum.
- “Sana duyduğum sonsuz hayranlığı dünya öğrenecek diye korkmaya başladım.” Dünya öğrenecek diye neden korkuya kapılıyor?
- Çünkü bir sanatçının olağanüstü ve çok güzel bir kişiliğe

duyabileceği derin bağlılığı, sevgiyi ve hayranlığı anlayamayan insanlar var dünyada. İçinde yaşadığımız koşullar bunlar. Acınıyorum bunlara.

- Sizdeki yüksek anlayışın bulunmadığı talihsiz insanlar, bunu yanlış bir şey olarak yorumlayabilir değil mi?
- Elbette, istedikleri gibi yorumlayabilirler. Başkalarının cehaleti beni hiç ilgilendirmiyor.

Carson, romanda *Dorian Gray*’in aldığı bir kitaptan söz açar:

- Sözüünü ettiğiniz kitap ahlaka uygun bir yapıt mıydı?
- İyi yazılmamıştı, ama bana fikir verdi.
- Aklınızdaki kitabın belirli bir eğilimi yok mu?
- Başka bir sanatçının yapıtı üstüne sorgulanmayı reddediyorum. Saygısızlık ve kabalıktır bu.

Carson, bu kez Wilde’ın Lord Alfred Douglas’a yazdığı bir mektubu okur:

- Ona aşırı bir sevgi mi duyuyorsunuz?
- Hayır, ama onu hep sevdim... Bunun çok güzel bir mektup olduğunu düşünüyorum. Bir şiir... Sıradan bir mektup yazmamıştım. Nerdeyse, Kral Lear ya da Shakespeare’in sonelerinin uygunsuzluğu konusunda da sorguya çekeceksiniz beni.
- Sanat bir yana, Bay Wilde...
- Sanatı bir yana bırakarak yanıt veremem.
- Varsayın ki bu mektubu sanatçı olmayan biri yazmıştı. Uygunsuz bulur muydunuz o zaman?
- Sanatçı olmayan bir insan, bu mektubu yazamazdı.
- Neden?
- Bir sanatçıdan başka kimse onu yazamazdı; çünkü yazın adamı olmayan bir kimse, böyle bir dil kullanamaz.
- Ününüz bakımından belirtmek istiyorum, şu “kırmızı gül yaprağı dudakların” sözünde pek olağanüstü bir şey yok.
- Nasıl okunduğuna bağlı, büyük ölçüde...
- “İnce, yaldızlı ruhun tutkuyla şiir arasında yürüyüp gidiyor.” Bu güzel bir deyim mi?
- Sizin okuduğunuz gibi okunursa değil, Bay Carson.

Çok kötü okuyorsunuz.

- Bir sanatçı olduğumu söyleyemem, ama tanıklık yaparken verdiğiniz yanıtlara bakınca, olmadığımı seviniorum. ... Bu çizgidışı bir mektup değil mi?
- Eşsiz olduğunu söyleyebilirim.
- Günlük yazışmalarınızı böyle mi yürütüyorsunuz?
- Hayır. Lord Douglas'a sık sık yazıyordum; başka hiçbir gence bu türde yazmadım.
- Mektuplarınızda çoğunlukla bu anlatım biçimini mi kullanıyorsunuz?
- Kullandığım bir anlatım biçimini yinelemem ben.
- İşte, Lord Douglas'a yazdığınız başka bir mektup. Siz okur musunuz?
- Anlayamadım, neden ben okuyayım?
- Peki, ben okurum. ... Olağan sayılabilir mi, bu mektup?
- Yazdığım her şey olağanüstüdür. Tanrı aşkına, hiçbir zaman olağan biri gibi görünmek istemedim! Bana istediğinizi sorabilirsiniz bu konuda...

Carson, sözü Wilde'ın Alfred Taylor'la dostluğuna getirir. Queensberry Markisi, Taylor'un Wilde için gençler bulduğunu ileri sürmüştü:

- Alfred Taylor bir yazın adamı mıdır?
- Onun yarattığı bir yapıtı hiç görmedim.
- Onunla edebiyat üstüne tartışır mıydınız?
- Dinlerdi. Sanata çok yakınlık duyan, sevimli bir insandı.
- Sanatçı mıydı?
- Bir şey yaratmak anlamında değil; ama çok entelektüel ve akıllıydı. Onu çok sevmiştim.
- Gençlerle tanışmak için ondan yemek davetleri yapmasını ister miydiniz?
- Hayır.
- Taylor'un gençleri yaşlı kişilere tanıştırmakla ün yapmış birisi olduğunu bilmiyor muydunuz?
- Böyle bir şeyi hiç duymadım.
- Peki, Taylor'un polis tarafından izlendiğini biliyor musunuz?
- Hayır, bunu da hiç duymadım.

- Sizi gençlerle tanıştırdı mı?
- Evet.
- Kaç genç tanıştırdı size?
- Bu duruşmada adı geçenlerden mi söz ediyorsunuz?
- Hayır, sonradan içli dışlı olduğunuz gençlerden söz ediyorum.
- Sanırım beş.
- İlk adlarıyla çağırdığınız gençlerdi bunlar, değil mi?
- Evet, sevdiğim kişileri hep ilk adlarıyla çağırıyorum.
Sevmediklerimi başka adlarla...
- O gençlerin hepsi yirmi yaşlarında mıydı?
- Evet, yirmi ya da yirmi iki. Genç toplulukları severim.
- İşleri güçleri neydi?
- Sözü ettiğiniz kişilerin belirli bir uğraşı var mıydı, bilmiyorum.
- Para verdiniz mi onlara?
- Evet, sanıyorum, beşine de para ve armağan verdim.
- Onlar size bir şey verdi mi?
- Bana mı? Hayır!
- Taylor’un size tanıştırdığı beş genç arasında Charles Parker var mıydı?
- Evet.
- Onunla dost oldunuz mu?
- Evet.
- Parker’in işsiz kalmış bir uşak olduğunu biliyor muydunuz?
- Hayır.
- Bilseydiniz, yine de onunla dostluk eder miydiniz?
- Evet, sevdiğim her insanoğluyla dostluk kurarım.
- Kaç yaşındaydı?
- Yeter artık! Sayım yapmıyorum.
- Sayımı bırakın. Kaç yaşındaydı, onu söyleyin.
- Yirmi dolayında diyebilirim. Gençti ve çekici yanlarından biri buydu.
- Bir edebiyat kişisi miydi?
- Hayır!
- Entelektüel biri miydi?
- Kültür, güçlü yanlarından biri değildi. Sanatçı da değildi.
- Eğitim görmüş biri miydi?

- Eğitim görmüş olmak, kişilerin ölçülerine bağlıdır.

Carson, Charles Parker ile ilgili sorgulamayı sürdürdükten sonra:

- Savoy Hotel'e sizi görmeye gelen genç kişilerden viski ve soda ya da soğuk şampanya içen oldu mu?
- Ne içtiklerini bilemem.
- Siz, kendiniz şampanya mı içersiniz?
- Evet, soğuk şampanya en sevdiğim içkidir – doktorlarımın karşı çıkmalarına rağmen...
- Bırakın şimdi doktorların karşı olmalarını...
- Hep öyle yaparım zaten!

Carson, yine Charles Parker ilişkisine döner:

- O gençle hangi ortak yanınız vardı? Onda bulduğunuz çekicilik neydi?
- Benden çok daha gençlerin bulunduğu topluluklardan tat alırım. Aylak ve kaygısız denilebilecek kişilerden hoşlanırım. Hiçbir sosyal ayrıcalık tanımam ve benim için gençlik olgusu öyle olağanüstü bir şey ki, bir gençle yarım saat konuşmayı bile, sözgelişi, mahkemede sorgulanmaya yeğlerim!
- Sokakta karşılaştığınız genç bir çocukla da yakın bir dostluk kurabilirsiniz, böyle anlayabilir miyim?
- Bir sokak çocuğuyla sevinerek görüşürüm.
- Bir sokak çocuğuyla görüşürsünüz demek?
- Evet, sevinerek, o benimle görüşürse.
- Odanıza da götürebilirsiniz?
- Olabilir...
- Charles Parker'e güzel mektuplar yazdınız mı?
- Ona mektup yazdığımı sanmıyorum.
- Onun yazdığı mektuplar var mı sizde?
- Bir tane.

Carson, mektubu okur ve aynı kişiler üstüne soruşturmayı sürdürür:

- Taylor ve Parker'in tutuklandığını gazetelerden öğrenmişsinizdir.

- Evet, tutuklandıklarını okumuştum.
- Ağır suç sayılabilecek davranışlar nedeniyle suçlandıklarını biliyor muydunuz?
- Suçlamalarla ilgili hiçbir şey bilmiyorum.
- Tutuklandıklarında kadın giysileri giymiş birkaç erkekle birlikte olduklarını?
- Vodvil tiyatrosu sanatçıları olan kadın giysili iki adamın kapının önüne geldiklerini ve orada, dışarda tutuklandıklarını okumuştum.
- Büyük dostunuz Bay Taylor'un ve öteki bir büyük dostunuz Charles Parker'in bir polis baskınında tutuklanmalarını oldukça ciddi bir olay bulmadınız mı?
- O günlerde büyük bir üzüntü duymuş, Bay Taylor'a yazmışım. Sulh yargıcı olayla ilgili aynı görüşü paylaşmıyordu ve davayı düşürdüler. Onunla dostluğumda hiçbir değişiklik yapmadı bu olay.

Carson, Wilde'in dostluk kurduğu başka üç gençle ilişkilerini sorguladıktan sonra Douglas'ın kaldığı bir pansiyonda garsonluk yapan Walter Grainger'den söz açar:

- Onu hiç öptünüz mü?
- Aman Tanrı'm, hayır! Garip bir biçimde renksiz bir çocuktu. Ne yazık ki, çok çirkindi. Ona acırdım, çirkinliğinden ötürü.
- Onu öpmemenizin nedeni bu muydu?

Duruşmalarda başından beri çok rahat görünen ve Carson'a alaylı yanıtlar veren Wilde, ilk kez köşeye sıkışır:

- Bay Carson, gereksiz yere küstahlaşıyorsunuz.
- Onu neden öpmediğinizi açıklamak için mi bu sözü söylediniz?
- Hayır, çocukça bir soru bu.
- O genci öpmemenizin bir nedeni olarak mı çirkinliğini ileri sürdünüz?
- Hiç de değil.
- Neden öyleyse, bu gencin çok çirkin olduğunu söylediniz?
- Şu nedenle: Bana kapı paspasını neden öpmediğimi sorsalar, paspasları öpmeyi sevmediğimi söylerim de ondan. Çirkin

olduğunu neden söylediğimi bilmiyorum; ancak, bu duruşma süresince aşağılayıcı davranışınız ve sorduğunuz küstahça sorular beni kışkırttı. Sevmediğim bir şey için sorgulanmam mı gerekir? O koşullarda böyle bir şeyin olabileceğini düşünmek bile gülünç.

- Öyleyse çirkinliğinden neden söz ettiniz, soruyorum size?
- Belki de aşağılayıcı sorularla beni küçülttüğünüz için...
- Gencin çirkin olduğunu söylemenizin nedeni bu muydu? Neden? Neden bunu söylediniz?
- Beni kışkırttınız ve aşağıladınız, kendime güvenimi sarsmak istediniz ve bazan insan düşüncesizce şeyler söylüyor, daha ciddi konuşması gerekirken. Bunu kabul ediyorum.
- Demek ki düşünmeden söylediniz?
- Evet, düşünmeden verilen bir yanıttı.

Wilde’ın açtığı davada, onun eşcinsel olduğunu ileri süren Queensberry Markisi suçsuz bulunmuştur. Eşcinsellik o dönemlerde yasaya göre ağır bir suç sayıldığından, tanıkların savlarına dayanılarak, bu kez savcılıkça Wilde’a karşı kamu davası açılmış, Wilde tutuklanmıştır. Savcı Charles Gill’in, Wilde’ı sanık olarak sorgulamasından bölümler:

- Sözü edilen genç kişilerle neden ilişki kurdunuz?
- Gençliğin âşığıyım ben...
- Gençleri bir çeşit tanrı katına mı yükseltiyorsunuz?
- Her şeyde gençliği araştırmaya bayılırım. Büyüleyici bir şey var gençlikte.
- Yani köpeklerin, kedilerin de yavrularını mı yeğliyorsunuz?
- Sanıyorum öyle... Örneğin, sakalsız, çantasız bir avukatla birlikte olmaktan, en başarılı bir savcıyla birlikte bulunmaktan hoşlandığım kadar hoşlanırım.
- Sözü ettiğiniz, benim de temsilcisi bulunduğum çok sayıdaki hukukçu, övgünüzü değerlendirecektir umarım. İlişkide bulunduğunuz gençlerin sosyal durumu sizinkinin çok altında değil mi?
- Hangi durumda olduklarını hiç soruşturmadım. Buna hiç aldırmam da... Onları zeki ve eğlenceli buluyordum. Onlarla konuşmak benim için bir değişiklikti. Zihinsel bir tonik etkisi

yapıyordu.

- Taylor’un yerine neden gittiniz?
- Her tür oyuncu ve şarkıcıyla tanışıyordum orada.
- Orasının tuhaf bir yer olduğunu görmediniz mi? Genellikle gittiğiniz sokaklardan biri değildi. Başka dostunuz var mıydı orada?
- Bekârların oturduğu bir yerdî.
- Biraz kaba bir bölgeydi, değil mi?
- Bilmem... Parlamentonun çok yakınındaydı!..

Gill, uzun bir sorgulamadan sonra:

- 1893 ve 1894’te çoğu kez Lord Alfred Douglas’la birlikteydiniz. O şiiri size okudu mu?
- Evet.
- Bu tür şiirlerin dengeli okuyucularca onaylanmayacağını bilirsiniz sanırım?
- Bu, bir beğeni, yaradılış, kişilik sorunudur bence... Diyebilirim ki, birinin şiiri, bir başkasının zehiri olabilir.
- Lord Alfred’in şiirine “İki Sevgi” adı verilmiş. Size neyi anlatıyor bu şiir?
- Neyi anlattığı çok açık bence...
- Taşıdığı anlam açısından tartışma konusu olamaz mı?
- Elbette olamaz...
- Anlatılan sevgiler, doğal olan ve olmayan sevgiler değil mi?
- Hayır.
- “Adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi” ne demek?
- “Adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi”, kendinizden genç birine duyulan sevgidir bu yüzyılda; Davut’un Yonatan’a duyduğu, Platon’un felsefesine temel olarak aldığı, Michelangelo ve Shakespeare’in sonelerinde bulduğunuz bir sevgi. Öylesine derin, kutsal bir sevgi ki kusursuz olduğu kadar saf... Shakespeare’in, Michelangelo’nun ve benim o iki mektubumdaki gibi sanat yapıtlarını kapsayan, yönlendiren bir sevgi. Yaşadığımız yüzyılda yanlış anlaşılan; o kadar yanlış anlaşılan ki, ancak “adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi” diye anlatılabilen; benim de şimdi burada bulunmama neden olan sevgi. Güzel,

hoş, sevginin en soylu biçimi... Doğal olmayan hiçbir şey yok bunda. Entelektüel bir sevgi... Her zaman olagelen bu ilişkide, yaşlı olanın aydın aklı, gencinse sevinci, umudu, önündeki yaşamın büyüğü söz konusudur. Bunun böyle olması gerektiğini anlamıyor dünya. Onu alaya alıyor ve bazan da, bu nedenle birilerini suçlu sandalyesine oturtup dillere düşürüyor...

Jüri, Wilde’ın suçsuz olup olmadığına karar veremez. Bir süre için Wilde’ın tutukluluğu kaldırılır. Yakın dostları Wilde’ın hemen İngiltere’den ayrılması, Paris’e gitmesi amacıyla ellerinden geleni yaparlar. “Bir kaçak yaşamına dayanmam” diyen Wilde, Londra’da kalır. On beş gün sonra, 20 Mayıs 1895’te Wilde’a karşı ikinci kamu davası açılır. Bu kez jürinin kararı kesindir. Wilde, Alfred Taylor’la birlikte suçlu bulunur. Yargıç Wills, yıllarca tartışılacak kararı şöyle açıklar:

- Böyle şeyler yapabilenler tüm utanma duygularını yitirmişlerdir; kimse artık onlarda bir etki yaratamaz. Yargıladığım en kötü davaydı bu. Taylor, sizin bir tür erkek buluşma evi işlettiğiniz konusunda kuşku duymak olanaksız. Siz, Wilde, gençler arasında en çirkin türdeki yaygın ahlak dışı davranışlarda bulunan bir çevrenin odağıydınız. Bu konuda da hiçbir kuşku kalmadı. Bu koşullar altında benden, sizi, yasanın izin verdiği en ağır cezaya çarptırmam beklenir. Düşünceme göre, böyle bir olayda bu ceza kesinlikle yetersiz kalıyor. Mahkemenin kararı, ikinizin de hapsedilip iki yıl ağır iş cezası görmenizdir.

Karardan sonra Wilde, “Bir şey söyleyebilir miyim Lord’um?” der. Yargıç Wills duymamazlıktan gelir ve Wilde’ı götürmeleri için gardiyanlara işaret eder.

“De Profundis” ya da Derinliklerden

Wilde’in başyapıtlarından biri sayılan *De Profundis* (*Derinliklerden*), Reading Cezaevi’ndeki son aylarında Lord Douglas’a (Bosie) yazdığı çok uzun bir mektuptu. Postayla gönderilmesine izin verilmeyen mektubu Wilde, cezaevinden çıktığı gün, *Epistola In Carcere et Vinculis* (*Tutuklu ve Zincirli Yazılan Mektup*) adıyla Douglas’a gönderilmesi için en güvendiği dostu Robert Ross’a vermişti. Wilde’in ölümünden sonra, onun yapıtlarıyla ilgili vasiyetinin sorumluluğunu üstlenmiş bulunan Ross, mektubun yarısına yakın bölümünü 1905’te *De Profundis* adıyla yayınlamış; “Bosie” adının geçtiği bölümleri çıkardığı için mektubun ona yazıldığı izleniminin uyanmasına yol açmıştı. Yıllarca böyle bir mektup almadığını söyleyen Douglas, 1912’de Arthur Ransome’un *Oscar Wilde: A Critical Study* (*Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma*) adıyla çıkardığı kitapta kendisine hakaret edildiğini ileri sürerek açtığı dava sırasında, mektubun o güne değin bilinenden daha uzun bir kopyasının bulunduğunu görmüştü. Bundan sonra Wilde’a büyük bir kin duymaya başlayan Douglas, bu duygularını *Oscar Wilde and Myself* (*Oscar Wilde ve Ben*) ve *The Autobiography of Lord Alfred Douglas* (*Lord Alfred Douglas’ın Özyaşamöyküsü*) adlı yapıtlarında, gerçekleri saptırarak bu duygularını dile getirmişti. Ancak ölümünden beş yıl önce yazdığı *Oscar Wilde: A Summing Up* (*Oscar Wilde: Bir Özetleme*) adlı kitapta, bazı gerçekleri ortaya koyabilmişti. 1949’da Wilde’in küçük oğlu Vyvyan Holland, Ross’tan kalan daktilo edilmiş bir kopyayı mektubun tümü sanarak yayımlamıştı. Oysa, *De Profundis*’in eksiksiz basımı, ancak 1962’de, British Museum’da saklanan asıl metnin açıklanmasına izin verilmesinden sonra gerçekleştirilmişti.

***De Profundis*’in eksiksiz basımından seçilen bölümler altta verilmiştir:**

Yaşamda bir güdün yoktu senin. İştahın vardı yalnızca. GÜDÜ, aydın aklın yarattığı bir amaçtır. Dostluğumuz başladığında “çok genç” miydin? Yaşamı çok az değil, çok fazla bilmekti kusurun. Delikanlılık sabahının incecik bir çiçek gibi açılışını, saydam aydınlığını, masum sevincini, beklentilerini çok gerilerde bırakmıştın. Büyük kuruntuları bırakıp sürekli, koşar adımlarla gerçekçiliğe geçmiştin. Bataklık ve orada yaşayan her şey seni çekmeye başlamıştı. Benden yardım istemene yol açan derdin kaynağı da buydu ve bu dünyanın aklına göre budalaca davranıp acıma ve iyilik yapma duygularıyla istediğin yardımı esirgemedim ben. Her bir sözcüğü ince teni yakan, kanatan cerrahın alevi ve bıçağı gibi gelse de, bu mektubu sonuna kadar oku. Tanrı’nın gözündeki budalayla, insanın gözündeki budalanın çok başka şeyler olduğunu unutma. ...

Tanrıların alaya aldığı ya da özürlü bıraktığı gerçek budalalar, kendini bilmeyenlerdir. Uzun süre böyle biriydim ben. Sen de öyle biriydin uzun süre. Böyle olma artık, korkma. En büyük kusur, sığlıktır. Anlamı kavranan her şey doğrudur.

Kendimi çok suçlu bulduğumu söyleyerek söze başlayacağım. Bu karanlık hücrede tutuklu giysileriyle lekelenmiş, yıkılmış biri olarak otururken, kendimi suçluyorum. Kaygılı, tedirgin olduğum kederli gecelerde, uzun, tekdüze acılı günlerde kendimi suçluyorum. Suçluyorum kendimi, aklın aydınlığından uzak, güzel şeyler düşünmeyi, yaratmayı amaç edinmemiş bir dostluğun, tüm yaşamımı egemenliği altına almasına olanak verdim çünkü. En başından beri, derin bir uçurum vardı aramızda. Haylazdın okulunda; üniversitede ise, haylazdan da beterdin. Özellikle benim gibi, yapıtların niteliğinin, sanatçı kişiliğinin yoğunlaşmasına bağlı bulunduğunu, sanatın gelişmesine düşüncelerin eşlik ettiğini, aydın bir ortamı, sessizlik, dinginlik ve yalnızlığı gerektirdiğini anlayamadın.

Çalışmalarına, ancak bittiklerinde hayranlık duydun; galalarımın parlak başarılarının ve onları izleyen pırıltılı şölenlerin tadını çıkardın. Böylesine seçkin bir sanatçının yakın dostu bulunmaktan, haklı olarak gurur duyuyordun; ama bir sanat yapıtının üretimi için gerekli koşulları anlayamadın hiç...

Güçsüzlüğüm için kendimi suçluyorum, hiç çekinmeden. Yalnızca güçsüzlüktendi olanlar. Sanatla geçen yarım saat, seninle bir mevsim birlikte olmaktan her zaman daha anlamlıydı. Gerçekten, sanatla karşılaştırıldığında yaşamımın hiçbir döneminde, başka hiçbir şeyin, en ufak bir önemi olmamıştır benim için. Ama bir sanatçı açısından güçsüzlük, suçtan daha az bir şey değildir, düş gücünü körletiyorsa...

İnsanı yıpratıyordun. Kişiliği küçük olanın, daha büyük olana karşı zaferiydi bu. Oyunlarımın birinde “sonu gelmeyen tek zorbalık” diye tanımladığım, güçsüzün güçlüye karşı bir zorbalık olayıydı, bu...

Gerçekten iyiliğimi isteyen bazı dostlarım, yurt dışına yerleşmem, kazanılması olanaksız bir davayla karşı karşıya kalmamam için yalvardılar. Sen, onları, böyle öğüt verdikleri için kötü niyetlilikle, beni de, söylenenleri dinledim diye korkaklıkla suçladın. Mahkemede, gerektiğinde saçma sapan, budalaca yalanlar söylemeye, yüzsüzlüğe zorladın beni. Sonunda, ben tutuklandım, babansa günün kahramanı oldu. Günün kahramanı olarak da kalmadı hatta; aileniz şimdi, ne tuhaftır ki, ölümsüzlerin yanında yer alıyor.

Evliliğin ya da dostluğun, her tür birlikteliğin bağı, karşılıklı söyleşidir ve söyleşinin ortak bir temeli bulunması gerekir. Çok ayrı kültürdeki iki insanın ortak temeli ise, en düşük düzey olabilir ancak.

Yaşamlarında kederden başka hiçbir olay bulunmayan cezaevindekiler, geçen zamanı, acı anları ve yanık yüreğin çırpıntılarını sayarak ölçerler. Düşünecek başka hiçbir şeyimiz

yok bizim. Acı çekmek (sana acayip görünse de) varolmamızı sağlayan şey; çünkü, acı, varoluşumuzun bilincine varmanın tek yolu. Geçmişte çekilen acıların anısı ise, kimliğimizi sürdürmenin kanıtı, güvencesi olarak gerekli.

Tümüyle özgür olmak, aynı zamanda da tümüyle yasaların egemenliğinde bulunmak – insan yaşamının her an algıladığımız sonsuz çelişkisi... Senin kişiliğinin de tek açıklamasının bu çelişki olduğunu düşünüyorum çoğu kez.

Benim de yanılsamalarım vardı: Yaşam bir komediydi benim için ve sen de içindeki birçok hoş insandan biri olursun sanmıştım. Oysa, yaşamın, iğrenç bir trajediye döndüğünü; seninse, yıkımının uğursuz nedeni olduğunu gördüm.

Sende nefret, sevgiden güçlüydü her zaman. ...

Bu iki tutkunun aynı ruhta barınamayacağını anlayamadın. İkisi birlikte yaşayamaz dürüstçe bölüşülmüş evde. Sevgi, düş gücüyle beslenir: Düş gücü bizi bildiğimizden daha bilge, duyduğumuzdan daha iyi, olduğumuzdan daha soylu kılar; yaşamı bir bütün olarak görmemizi sağlar. Düş gücüyle, ama yalnız düş gücüyle başkalarını hem gerçek hem de ideal ilişkileri içinde anlarız. Yalnızca ince olan ve incelikle düşünülmüş şeyler besleyebilir sevgiyi. Oysa, herhangi bir şey besleyebilir nefreti.

Nefret kör yapar insanı. Sen bunu anlayamadın. Sevgi, en uzak yıldızın üstündeki yazıyı bile okur; ama nefret öyle kör yapmıştı ki seni, bayağı isteklerinin dar, sınırlı, çoktan kösnüyle kurumuş bahçesinden ötesini göremiyordun. Düş gücünden büsbütün yoksun olman, kişiliğinin bu gerçekten ölümcül kusuru, içinde yaşayan nefretin bir sonucuydu.

Sağduyudan yoksunluk değildir yaşamın öldürücü yanılgıları: Sağduyusuz bir ân, insanın en güzel ânı olabilir. Yanılgıların nedeni, mantıklı olmaktır.

Sanatımın, benim için ne anlama geldiğini biliyordun: Önce kendimi kendime, sonra kendimi dünyaya açıklamamı sağlayan büyük bir temel taşı; yaşamımın gerçek tutkusu; öteki tüm sevgilerin, kırmızı şarabın yanında bataklık suyu ya da ayın büyüğü aynası yanında bataklıkta ateşböceği gibi kaldığı bir sevgi... Kişiliğinin gerçekten ölümcül kusurunun, düş gücünden yoksunluk olduğunu anlamıyor musun? Yapman gereken şey, oldukça kolay ve açıktı önünde; ama nefret kör etmişti seni, göremiyordun hiçbir şeyi. ...

Durumun anahtarı tümüyle senin elindeydi. Sana gösterilen tüm sevgiye ve içtenliğe ve iyiliğe ve cömertliğe küçük bir karşılığa bulunmak için büyük bir fırsat geçmişti eline. Sanatçı kişiliğinin değerinin onda birini anlamış olsaydın, bir şeyler yapardın. Ama nefret, körletmişti seni.

Çok acıklı bir oyunun izleyicisindeki duygusallık ve duygudaşlık vardı sende. İğrenç bir trajedinin gerçek yazarı olduğun aklına bile gelmiyordu. Yaptıklarından hiçbirinin bilincine varmadığını görüyordum. Kendi yüreğinin sana söylemesi gerekeni (yüreğini nefretle sertleştirip duygudan yoksun kılmasaydın yapardın bunu zaten) söyleyen kişi olmak istemiyordum. Her şey insana kendi doğasından gelmelidir. Duyamadığı ya da anlayamadığı bir şeyi anlatmanın hiçbir yararı yoktur bir insana.

Mahkemeden ellerim cebimde, güle oynaya, özgür bir insan olarak çıkabilirdim. Öyle yapmam için de büyük bir baskıyla karşılaşmıştım. Benim ve ailemin iyiliğini düşünen kişiler, bana bu konuda içtenlikle öğüt verdiler, rica ettiler, yalvardılar. Ama kabul etmedim ben. O yolu seçmedim. Zindandaki en acı günlerimde bile, kararımdan ötürü bir an olsun pişmanlık duymadım. Başka tür bir davranış bana yakışmazdı. Bedenin günahları önemsizdir. Sağaltılmaları gerekiyorsa hekimlerin tedavi edebileceği hastalıklardır onlar. Ruhun günahlarıdır utanç verici olan.

Yaşamın büyük şeyleri göründükleri gibidirler; bu nedenle, sana şaşırtıcı gelse de, onları yorumlamak genellikle güçtür. Oysa, önemsiz şeyler birer simgedirler. Acı derslerimizi en kolay onlardan alırız. Rastgele seçilmiş izlenimini veren takma adın, gerçekte bir simgeydi ve öyle kalacak. Seni açıklayan bir simge...

Düş gücün, tıpkı benim gibi, hapsedilmişti. Kibir, demir parmaklıklarla kapatmıştı pencereleri ve zindancının adı nefretti.

Bir uzun ândır acı. Mevsimlere göre ayıramayız onu. Ancak verdiği duyguları saptayabilir, getirdiklerini günlüğe geçirebiliriz. Zamanın kendisi ilerlemez bizimle; yalnızca döner. Bir acı kaynağının çevresinde odaklaşır döner sanki...

Ekim zamanından ya da hasattan, eğilmiş mısırları biçip toplayanlardan ya da asmalar arasında dolaşan bağcılardan, bahçelerde dökülen tomurcuklarla beyazlaşmış ya da yere düşen meyvelerle örtülmüş çimenlerden hiç haberimiz olmaz, olamaz bizim. Bir tek mevsim vardır tutuklular için: Keder mevsimi. Güneşten ve aydan bile yoksun kılınmışız bizler. Dışarda gün, mavi ve altın rengi, ama altında oturduğumuz küçük, demir parmaklıklı, kalın camla kapatılmış pencereden içeri süzülerek giren ışık gri ve soluk. Hücremiz alacakaranlıktır her zaman, yüreklerimizse hep karanlık. Düşünce alanında hiçbir devinim yoktur, zaman alanında bulunmadığı gibi...

Kederin bulunduğu yerde kutsallık vardır. Bunun ne demek olduğunu anlayacaksın bir gün. Anlayıncaya değin de yaşam üstüne hiçbir bilgin olmayacak. ... Yoksulların ayağını yıkamak için diz çöker, cüzamlıları yanağından öpmek için eğilirdi ermişler.

Bizden daha akıllı, daha cömert, daha iyi yürekli, daha duyarlıdır yoksullar. Onların gözünde cezaevi, insanın

yaşamında bir trajedidir; bir kötü talih, herkesin yakınlık göstermesi gereken bir kazazedelik... Cezaevinde bulunandan yalnızca “başı dertte” diye söz ederler. Hep bu sözü kullanırlar ve bu anlatımda sevginin kusursuz bir bilgeliği vardır. Bizim düzeyimizdeki insanlar içinse durum çok başkadır. Cezaevine düşüklerinde toplum dışına atılır bizim gibiler. Varlığımız, herkesin keyfini kaçırır, istenmeyen insanlar oluruz ortaya yeniden çıktığımız zaman. Ayın değişik görüntülerini izleyemeyiz artık. Yaralanmış yüreklerimizi sağaltıp bize yardımcı olacak kendi öz çocuklarımız elimizden alınır. İnsanlıkla tüm güzel bağlarımız koparılır.

Bağışlamalıyım seni. Gerçekleştirmeliyim bunu. Senin yüreğine acı vermek için değil, kendi yüreğimdeki acıyı söküp atmak için yazıyorum bunları...

Tanrılar nerdeyse her şeyi vermişlerdi bana: Deha, saygın bir ad, toplumda yüksek bir yer, parlaklık, entelektüel yüreklilik... Sanatı bir felsefe, felsefeyi bir sanat yaptım. İnsanların düşüncelerini, nesnelerin rengini değiştirdim. Söylediğim ya da yaptığım hiçbir şey yoktu ki insanları hayrete düşürmesin. Bilinen en nesnel sanat biçimi olan tiyatroyu ele alıp bir lirik şiir ya da bir sone kadar kişisel bir anlatım biçimine dönüştürdüm. Tiyatronun kapsamını değiştirdim, kişilerin betimlenmesini zenginleştirdim. Tiyatro, roman, düzyazıyla şiir, uyaklı şiir, ince ve düşsel söyleşmeler; dokunduğum her şeyi, yeni bir estetik anlayışıyla güzel kıldım. Doğrular kadar yanlışların da gerçeğin egemenliğinde bulunduğunu, doğruluğun ve yanlışlığın yalnız düşüncede varolduğunu gösterdim. Sanatı en üst gerçek, yaşamı bir kurgu biçimi olarak ele aldım. Yaşadığım yüzyılın düş gücünü uyandırdığım için benimle ilgili mitoslar, söylenceler yaratıldı. Bütün evreni bir tümcede özetledim, tüm varoluşu, bir özdeyişte...

İsteklerim, sonunda, hastalığa ya da çılgınlığa ya da ikisine birden dönüştü. ... Artık kaptanı değildim ruhumun, sezinleyememiştim bunu. Bana egemen olmana ve babanın da

beni korkutmasına olanak verdim. Sonunda korkunç, utanç verici duruma düştüm. Artık bana kalan tek şey, sınırsız bir alçakgönüllölük. Tıpkı sana kalacak tek şeyin de, sınırsız alçakgönüllölükten başka bir şey olamayacağı gibi... Çöplüğe gel; yanımda öğrenmeye bak alçakgönüllölüğü.

Bugüne dek içimde gizli kalan bir yan, dünyada hiçbir şeyin, hele acı çekmenin anlamsız olamayacağını söylüyor. Tarlada gömölü bir hazine gibi içimde gizli kalan o şey, alçakgönüllölük. ... Başkasına verilemeyen, başkasından alınamayan bir şey. Elinde ne varsa hepsinden vazgeçtikten sonra elde edebiliyorsun onu. Ancak her şeyini yitirdiğı zaman, insan ona sahip olduğunu anlıyor.

Tam anlamıyla meteliksiz ve yuvasızım. Ama bundan kötü şeyler de vardır dünyada. ... Çok şeyi bulunanlar genellikle ağgözlü olurlar. Az şeyi olanlar, her zaman paylaşırlar. Yüreğinde sevgi bulundukça, yazları serin çimenlerin üstünde uyumayı, kış gelince de sıcacık, kuytu bir samanlığa ya da büyük bir ambarın tavan arasına sığınmayı hiç umursamam. Yaşamın dışsal şeyleri, artık hiç önemli gelmiyor bana.

Ahlak yardımcı olamıyor bana. Ahlak kurallarına doğuştan karşı bir kişiyim. Yasalara göre değil, ayrıcalıklı yaşamak için yaratılmışlardanım. İnsanın yaptığı şeyde yanlışlık olmadığını, ama düştüğü durumda yanlış bir şey bulunduğunu öğrendim.

Din yardımcı olmuyor bana. Başkalarının görünmeyen şeylere duyduğu inancı, elle tutulana, gözle görölene duyuyorum. Benim tanrılarım, insan eliyle yapılmış tapınaklarda oturuyorlar. Gerçek deneyimlerden oluşan bir çevrede inancım giderek kusursuz ve eksiksiz duruma geliyor. ...

Ne zaman din üstüne düşünsem, inanamayanlar için bir tarikat kurmak gelir içimden.

Akıl yardımcı olamıyor bana. Yargılandığım yasanın yanlış ve

insafsız olduğunu, içinde acı çektiğim sistemin de yanlış ve adaletsiz bir nitelik taşıdığını söylüyor aklım... Ama, bir biçimde, kendim için adil ve doğru kılmalıyım bunları. Tıpkı sanatta olduğu gibi, kişiliğin törel evriminde de, belirli bir şeyin, kendisinin belirli bir ânındaki anlamıyla ilgilidir insan. Başıma gelen her şeyin, benim için yararlı olmasını sağlamalıyım. Tahta yatağı, iğrenç yemekleri, lime lime olmuş, insanın parmak uçlarını duyarsız duruma getirecek kadar sert halatları, sabah başlayıp akşam biten bayağı işleri, kalıplaşmış düzenin gerektirdiğini sandığım komutları, kederi bile gülünç gösteren çirkin giysileri, sessizliği, yalnızlığı, utancı... Bunların her birini, birer ruhsal deneyime dönüştürmeliyim. Ruhunu kutsallaştırmak için yararlanmadığım tek aşağılanmış şey bırakmamalıyım bedende.

Tuhaftır tanrılar, içimizdeki kötülük ve sapıklık için olduğu kadar, iyilik ve insancılık için de cezalandırırlar bizi. ... Bu, insanın iyiliği de, kötülüğü de kavramasına, her ikisi yüzünden de kendini büyük görmemesine yardımcı olur ya da olmalıdır... Bu nedenle, umduğum gibi, aldığım cezadan utanç duymazsam, özgürce düşünebileceğim, dolaşabileceğim, yaşayabileceğim.

Bireylere korkunç cezalar vermek hakkını kendinde görebilen toplumun, nelere yol açtığını kavrayamayacak kadar da kusurunu görmeme sığılığı vardır. Cezası bitince insanı tek başına bırakır toplum: Başka bir deyişle, insana karşı en büyük görevin başladığı anda, onu yüzüstü koyverir. Gerçekte toplum, kendi eylemlerinden utanır. Borcunu ödemediği alacaklıdan ya da onarılamaz, düzeltilemez biçimde kötülük yaptığı birinden kaçan insanoğlu gibi, toplum da cezalandırdığı kişilerden kaçır. Çektiğim acıları ben nasıl anlamışsam, toplumun da bana çektiirdiği acıları anlamasını istiyorum: Hiçbir acı ya da nefret kalmamalı her iki yanda da...

Bir sanat yapıtı daha ortaya koyabilirsem, kötülüğün zehirini, korkaklığın alaylarını yok edebilir, aşağılamanın dilini dibinden

koparabilirim. Yaşam benim için sorunsu, ki öyledir kesinlikle, ben de yaşam için bir sorunum. ... Şu sırada, birlikte olmayı isteyebileceğim insanlar, sanatçılar ile acı çekmiş kişilerdir: Güzelliğı bilenler ile kederi tanıyanlar.

Keder ve onun tüm öğrettikleridir benim yeni dünyam. ... Yaşamı tümüyle tanıyan annem, Goethe'nin (Carlyle'ın ona verdiği kitaba yazdığı ve sanırım kendisinin çevirdiğı) şu dizelerini sık sık yinelerdi:

*Hiç yememişse keder içinde ekmeğini
Ve hiç geçirmemişse yarını bekleyerek,
Ağlamalarla gecenin en geç saatlerini,
Siz tanrısal güçleri asla bilemeyecektir o...*

Dünyalar kederden yaratılmışsa, bu iş, aşkın elleriyle olmuştur; çünkü, onun uğruna dünyaların yaratıldığı insan ruhu, başka hiçbir biçimde kusursuzluğun doruğuna varamazdı. Zevk, güzel beden içindir, acıysa güzel ruh için...

Cezaevi yaşamı, sonsuz yoklukları ve kısıtlamalarıyla insanı isyancı yapar. En kötü yanı da, insanın kalbini kırması değil (kalpler kırılmak için yapılmıştır) bir taş döndürmesidir.

Oxford'dayken dostlarıma, dünya bahçesindeki tüm ağaçların meyvelerini yemek istediğimi ve dünyaya ruhumdaki bu tutkuyla çıkacağımı söylemiştim. Gerçekten de, dünyaya çıktım ve öyle yaşadım. Tek yanılgım, cennet bahçesinin, güneş ışınlarıyla altın kaplama gibi görünen bir yanındaki ağaçlarla kendimi sınırlayıp gölgeli ve iç karartıcı olan öteki yanından uzak durmamdı. Başarısızlık, utanç, yoksulluk, keder, acı ve hatta gözyaşları. ... Bütün bu korktuğum şeylerle ilgili hiçbir şey bilmek istemiyordum; oysa, her birini sırasıyla tatmak, onlarla beslenmek ve bir dönem boyunca onlar dışında hiçbir başka besin almamak zorunda bırakıldım.

Yaşamının her bir ânında neyse, insan odur ve geçmiştekinden

daha eksik olacaktır gelecekte. Sanat bir simgedir; çünkü, insan bir simgedir.

Paris'te bir kafede otururken, André Gide'e, metafizikle pek az ilgilendiğimi, ahlak konusuna ise hiç ilgi duymadığımı, ama Platon'un ve İsa'nın sanat alanına aktarılamayacak ve orada tam anlamını bulmayacak tek bir söz söylemediklerine inandığımı anlatmıştım. Özgün olduğu kadar, derin bir genellemeydi bu.

İsa'nın doğasının özü, sanatçı doğasıyla aynıdır: Keskin ve ateşli bir düş gücü... İsa, sanat dünyasındaki yaratıcılığın tek gizi olan düşsel duygudaşlığın insan ilişkilerinin her alanında geçerli olduğunu biliyordu. Cüzamlıların cüzamlılığını, körlerin karanlığını, zevk için yaşayanların aşırı düşkünlüğünü, varlıklıların şaşırtıcı yoksulluğunu anlıyordu.

Bir sanatçı yaradılışından uzak olduğun kadar, Matthew Arnold'un deyişiyle, "İsa'nın gizi"nden de uzaktın. Başkasının başına gelen her şeyin, kendi başına da gelebileceğini ikisi de öğretebilirdi sana. Sabaha karşı ve akşam vakti, zevk almak ya da acı duymak için okuyabileceğin bir yazıt istiyorsan, güneşin altın gibi parlattığı, ayın gümüşe dönüştürdüğü harflerle şunu yaz evinin duvarına: "Başkasının başına gelen her şey, kendi başına da gelebilir." Bu yazıtın ne anlama gelebileceğini soran olursa, "İsa'nın yüreği ve Shakespeare'in beyni" anlamına geldiğini söyleyebilirsin.

İsa'nın yeri ozanların yanındadır gerçekten. Onun insanlık kavramı düş gücünden kaynaklanmıştır ve ancak düş gücüyle anlaşılabilir. Bir tümtanrıci (panteist) açısından Tanrı neyse, İsa için de İnsan oydu. Birbirinden ayrı ırkları bir bütün olarak düşünen ilk odur. İsa'dan önce tanrılar ve insanlar vardı. Yaşamın tepelerinde yalnız Tanrı ve İnsan'ın bulunduğunu bir tek o gördü. ... Celile'li genç bir köylünün kendi omuzlarında tüm dünyanın yükünü taşıyabileceğini düşlemesi, hâlâ inanılmaz gibi görünüyor. Geçmişte yapılanların ve

çekilenlerin tümü ile gelecekte yapılacakların ve çekileceklerin tümü: Neron’un, Cesare Borgia’nın, Altıncı Alexandre’in, Roma İmparatoru ve Güneşin Rahibi olan kişinin günahları; “lejyon” adı verilenlerin duyduğu acıların, mezarlar arasında yaşamını sürdürenlerin, ezilmiş ulusların, fabrika çocuklarının, hırsızların, cezaevine kapatılmışların, dışlanmışların, kısacası baskı altında dilleri tutulup da seslerini ancak Tanrı’ya duyurabilenlerin...

Kendilerinden başkasıdır insanların çoğu. Düşünceleri başkalarının görüşleri, yaşamları bir öykünme, tutkuları bir alıntı. İsa, bireycilerin en büyüğü olduğu gibi, ilkiydi de. ... Başkaları için yaşamayı kesin, bilinçli bir amaç yapmak, onun inancı değildi. Temeli bu değildi inancının. “Düşmanlarını bağışla” dediğinde, bunu düşmanın değil, insanın kendi iyiliği için, sevgi nefretten daha güzel olduğu için söylüyordu. Görür görmez sevdiği gence, “Neyin varsa sat, yoksullara ver” diye yalvarması, yoksulların durumunu değil, gencin ruhunu, zenginliğin bozduğu o güzel ruhu düşündüğündendi. İsa’nın yaşama bakışı, sanatçının bakışı gibidir: Kusursuzluğa varmanın vazgeçilmez yasasına göre, ozan türkü söylemek, heykelci bronzla düşünmek, ressam ise, dünyayı kendi ruhsal durumlarının aynası yapmak zorundadır; tıpkı alıcın baharda açmak, buğdayın hasatta altın rengine dönüşmek ve ayın düzenli gezintilerinde ayçadan dolunaya, dolunaydan ayçaya geçmek zorunda olduğu gibi...

Her sanat yapıtı, bir kehanetin yerine getirilmesidir. Çünkü her sanat yapıtı bir düşüncenin imgeye dönüşmesidir. Her insan ya Tanrı’nın ya da insanoğlunun gözünde, bir idealin gerçekleşmesi olmalıdır.

Sanatta romantik bir hareketin görüldüğü her yerde, şöyle ya da böyle, bir biçimde İsa ya da İsa’nın ruhu vardır. *Romeo ve Juliet*’te, *Kış Masalı*’nda, Provans şiirinde, *Eski Gemicî*’de ve Chatterton’un *Yardımseverlik Baladı*’nda İsa görülür. Çok değişik şeyleri ve çok değişik kişilikleri ona borçluyuz:

Hugo'nun *Sefiller*'i, Baudelaire'in *Kötülük Çiçekleri*, Rus romanlarındaki acıma duygusu üstüne yorumlar, Burne-Jones'un ve Morris'in vitrayları, halıları, Onbeşinci Yüzyıl İtalyan üslubu, Verlaine ve Verlaine'in şiirleri onundur; Giotto'nun Kulesi, Lancelot ve Guinevere, *Tannhauser*, Michelangelo'nun tedirgin, romantik mermerleri, göğe uzanan mimarlık yapıları, çocuk ve çiçek sevgisinin de onun olduğu gibi...

Dünyanın büyük günahlarının beyinde işlendiğini söylemiştim *Dorian Gray*'de. Gerçekten de her şey beyinde olup biter. Gözle görmediğimizi, kulakla duymadığımızı biliyoruz artık. Onlar, yeterli ya da yetersiz, duyu izlenimlerinin iletim kanallarıdır yalnızca. Gelincik beyinde kırmızıdır, elma beyinde kokar, tarla kuşu beyinde öter...

Yerli yersiz sonsuz yinelemeler, İsa'nın *İncil*'deki anlatımının saflığını, tazeliğini, yalın romantik tadını bozmuştur. Onların çok sık ve çok kötü okunuşunu duyuyoruz hep. Bütün yinelemeler, ruha ters düşer. Dar ve karanlık bir evden, nilüferler bahçesine çıkmış gibi olur insan *İncil*'i aslından okuyunca.

Tüm ozan kişiliği bulunanlar gibi, İsa da bilisizleri severdi. Bir bilisizin ruhunda, büyük bir düşünceye de her zaman yer bulunduğunu bilirdi. Ama, budala insanlara, özellikle eğitimle budalalaşmışlara katlanamazdı: Birini bile anlayamadıkları düşüncelerle dolu, modern çağa özgü bu insan kesimini, İsa, Tanrı'nın Krallığı'nın kapısını açabilecek bilgi anahtarı elinde olup da onu kullanmayan, başkalarına da kullandırmayan bir tür olarak tanımlayıp özetlemiştir.

İsa'nın asıl isteği ne insanları yola getirmek ne de acıları dindirmektir. Amacı, ilginç bir hırsızı, dürüst ve sıkıcı bir adama dönüştürmek değildi. Tutuklulara Yardım Derneği ya da bunun gibi başka modern girişimleri de pek olumlu bulmazdı. Bir meyhanecinin bir softaya dönüştürülmesi ona büyük başarı

gibi görünmezdi. O, dünyanın daha anlayamadığı bir yaklaşımla, günaha girmeyi ve acı çekmeyi, güzel ve kutsal şeyler olarak, kusursuzluğun birer biçimi gibi görüyordu. Çok sakıncalı bir düşünce gibi geliyor bu. Gerçekten de öyle... Tüm büyük düşünceler tehlikelidir.

Bir insan kendinden ayrı bir şey olmak istiyorsa (bir milletvekili ya da başarılı bir bakkal ya da ünlü bir hukuk danışmanı, bir yargıç ya da can sıkıcı bir başka şey), istediğini her zaman elde eder. Onun kendine verdiği bir cezadır bu. Bir maske isteyen, onu takmak zorundadır. ... Eski Yunan’da kâhinin dediği gibi, kendini bilmelidir insan. Bilgiye erişmenin ilk aşaması budur. İnsan ruhunun bilinmezliğini anlamak, aklın en büyük başarısıdır.

Çok mutlu olabilirim kendi kendime. Özgürlük, kitaplar, çiçekler ve Ay... Kim mutlu olmaz onlarla?

Belki de, yaşamımda olduğu gibi, sanatımda da daha derin bir nitelik, daha büyük bir tutku bütünlüğü, dürtülerin daha doğrudan anlatımı giderek ortaya çıkabilir. Modern sanatın amacı yoğunluktur, yaygınlık değil. Türlerle ilgilenmiyor artık sanat. Kuraldışılıklardır sanatın uğraşı... Aldıkları biçimlerde gösteremeyiz çektiğimiz acıları. Sanat, ancak öykünmenin bittiği yerde başlar.

Trajedimle ilgili her şey acıklı, itici, iğrenç ve biçimsiz. Cezaevi giysilerimiz bizi bir soytarıya çeviriyor. Kederin maskaralarınız biz. Kalpleri kırılmış palyaçolarız. İnsanları güldürmek için tasarlanmışız sanki. 13 Kasım 1895’te Londra’dan buraya getirildim. O gün, saat ikiden iki buçuğa kadar, tren istasyonunun orta peronunda tutuklu giysileriyle, ellerim kelepçeli ayakta tutuldum, tüm dünyanın beni görmesi için. ... Gülüyorlardı beni görenler. Gelen her tren, izleyicileri arttırıyordu. Onlar açısından daha eğlenceli bir şey bulunamazdı. Kim olduğumu bilmeden önceydi bunlar; öğrenir öğrenmez daha da çok gülmeye başladılar. Kül rengi

kasım yağmurunda, benimle alay eden bir kalabalıkla çevrelenmiş olarak yarım saat orada tutuldum. O gün başıma gelenlerden sonra, bir yıl boyunca her gün aynı saatte, aynı süre ağladım. Belki de olduğundan da daha trajik geliyordur bu durum sana. Oysa, cezaevindekiler için günlük olaylardandır gözyaşları. Ağlanmayan gün, yüreğin mutlu olduğu değil, taş kesildiği gündür cezaevinde.

Ne korkunç bir şeydir, acı içindeki bir ruhla alay etmek. Bunu yapanların yaşamları güzel olamaz. Dünyanın şaşılacak biçimde yalın ekonomisinde, ancak verdiklerini alır insanlar. Dış görünüşlerden öteye geçemeyenlere, acı duyabilecek kadar düş gücü bulamayanlara, küçümsemeden başka nasıl bir acıma gösterilebilir?

Aşırı bireyci birisi olduğum söylenirdi. Tüm dönemlerdekinden daha da bireyci olmak zorundayım bundan sonra... Kendimden çok daha fazla şey ortaya koymalı, dünyadan çok daha az şey istemeliyim. Gerçekten de yaşamımda bireyciliğin aşırı olması değil, yeterince bulunmamasıydı yıkımımın nedeni. Ömrümde yaptığım tek utanılacak, bağışlanmaz, her zaman küçüklük olarak görünecek davranış, babana karşı toplumdan yardım ve koruma istemek zorunluğunu duymama yol açmaktı. ... Elbette ki, toplumun güçlerini bir kez harekete geçirince, toplum dönüp dedi ki: “Bugüne değin yasalarım karşı gelerek yaşayıp da aynı yasaların şimdi seni koruması için mi başvuruyorsun? Senin için sonuna kadar işletilecek o yasalar. Başvurduğun şeye boyun eğeceksin.” Sonuçta zindandayım işte...

Yaşamın incelikten yoksun yanı, sanattan anlamamak değildir. Balıkçılar, çobanlar, tarım işçileri, köylüler gibi canayakın insanlar, sanat üstüne hiçbir şey bilmezler; ama, yeryüzünün tadı tuzudur onlar... İncelikten yoksun kişiler, toplumun ağır, hantal, kör, mekanik güçlerini savunan, destekleyen ve bir insan ya da bir girişimde karşılaştığı dinamik güçleri onaylamayanlardır.

Sanatta iyi niyetlerin en küçük bir değeri yoktur. Tüm kötü sanat yapıtları, iyi niyetlerin sonucudur.

Bana tuhaf gelen şey, babanın temel özelliklerine öykünmeye kalkışmandı. Baban, sana bir uyarı olması gerekirken, nasıl örnek oldu anlayamıyorum; ne var ki, iki insan birbirinden nefret edince, aralarında bir bağ ya da bir çeşit yoldaşlık kurulduğunu da biliyorum. Sanırım, benzeşliğin karşılığı gibi garip bir kurala uygun biçimde birbirinizden nefret ediyordunuz, birçok konuda birbirinize benzemediğiniz için değil, bazı konularda birbirinize çok benzediğiniz için...

Etkileyebileceğim neydi sende? Aklın mı? Gelişmemiştii. Düş gücün mü? Ölmüştü. Yüreğin mi? Daha doğmamıştı bile...

Sen her zaman tipik bir duygusaldın, hâlâ da öylesin. Duygusal insan, özetle, bedelini ödemedi bir duygunun lüksünü yaşamak isteyen kişidir. Oysa, en iyi ve en özverili duyguların bile bir karşılığının ödenmesi gerekir.

İnsanın kendi yaşamını dünyaya göstermesi için hiçbir neden olamaz. Çünkü dünya öyle şeyleri anlamaz.

Gerçeği söylemek acı verir insana. Yalan söylemeye zorlanmak daha da kötüdür... Son duruşmamda sanık sandalyesinde oturmuş, savcının korkunç suçlamalarını (Tacitus'tan bir alıntı, Dante'den bir bölüm, Savonarola'nın Roma'daki papaları ithamlarından biri gibi) dinlerken, duyduğum şeylerin korkunçluğundan büyük bir sıkıntı belirdi içimde. Birden, "Bütün bunları ben kendim için söyleyebilseydim ne olağanüstü bir şey olurdu" diye düşündüm. Bir insan için neyin söylendiği hiç önemli değildir. Üstünde durulması gereken, kimin söylediğidir. İnsanın en büyük ânu, hiç kuşku yok, toprağa diz çöküp göğsünü yumruklayarak yaşamının tüm günahlarını anlattığı ândır.

Dilin, bir keman gibi akort edilmesi gerekir: Bir şarkıcının sesindeki ya da kemanın telindeki titreşimlerin azlığı ya da çokluğu, yanlış bir nota sesi çıkardığı gibi, sözcüklerin eksikliği ya da fazlalığı da bildiriye bozar. ... Duyguda ilk sıradaki bir şey, biçimde sondur.

Büyük tutkular, büyük ruhlar içindir. Büyük olaylar, onların düzeyinde bulunanlarca görülebilir ancak. Tüm tiyatrodan, sanat açısından Shakespeare’in Rosencrantz ve Guildenstern kişiliklerinin çiziminden daha eşsiz, gözlem inceliği açısından daha düşündürücü bir şey bilmiyorum. Hamlet’in okul arkadaşları, yakın dostlarıdır onlar. Birlikte geçirdikleri güzel günlerin anılarıyla gelmişlerdir. Oyunda karşılaştıklarında, Hamlet, onun yaradılışındaki bir insanın kaldıramayacağı bir yükün altında sendelemektedir. Ölüler silahlanıp mezarlarından çıkmışlar; ona çok büyük, ama aynı zamanda çok aşağılık görünen bir görevi yüklemektedirler. O bir düş görendir, ama eyleme geçmesi istenmektedir. Onda bir ozanın doğası vardır, ama nedenler ve sonuçların sıradan karmaşasıyla, çok iyi bildiği yaşamın ideal özümüyle değil, hiç bilmediği pratik uygulamalarıyla baş etmesi beklenmektedir ondan. ...

Bir sanatçının kuramlarla oynaması gibi, o da eylemle oynar. Kendi eylemlerinin gözetleyicisi olur; kendi sözlerine kulak verince, onların “Sözcükler, sözcükler, sözcükler”den öteye gitmediğini bilir. Kendi talihinin kahramanı olmaya çalışacağına, kendi trajedisinin izleyicisi olmaya başlar. Hiçbir şeye, kendisine bile güvenmez; ama kuruntularının hiçbir yararı olmaz; çünkü, kuşkuculuktan değil, isteminin bölünmüş bulunmasından ileri gelmektedir kuruntular. Guildenstern ve Rosencratz bunlardan hiçbir anlam çıkaramazlar. Başlarını eğip, yılsır, sırtırlar; birinin dediğini öteki, bir yankı gibi, sıkıcı biçimde yineler durur.

Göründüklerinden çok daha küçüktür gizler. Bir atomu yerinden oynatmakla bir dünya sarsılabilir. Kendime olduğu

kadar, sana da kıymamak için şunu söylemek istiyorum: Seninle tanışmak sakıncalı olmasına sakıncalıydı, ama tanışmamızı benim için ölümcül kılan, karşılaştığımız o belirli ândı. Çünkü sen, yaşamın tohum ekmekten başka hiçbir şeyin yapılmadığı dönemdeydin; bense ürünü toplamaktan başka hiçbir şeyin önemli sayılmadığı döneminde...

İflas etmiş biri için geçerli şeyler, yaşamda herkes için geçerlidir. Yapılan bir şeyin bedelini birilerinin ödemesi gerekir. ... Senin yüzünden başıma gelenleri, arasına sigara ve likörle sunulan duygusal bir anımsama ya da sıradan bir hanın duvarındaki goblen gibi, modern zevk yaşamının renkli bir arka yüzeyi sayamazsın. Değişik bir salça ya da özel yılında yeni bir şarap bir ân çok hoş gelebilir, ama şölenden arta kalanlar bayatlar, şişenin dibindeki tortu acıdır. Bugün, yarın ya da bir başka gün bunu anlamak zorundasın. Bunların bilincine varmadan ölürsen, ne denli düzensiz, doyumsuz, düş gücünden yoksun bir yaşam geçirmiş olacağını bir düşün...

Hepimiz doğaya çok sık bakıyoruz, ama onunla çok az yaşıyoruz. Antik çağın bu konudaki tutumu çok akılcıydı. Onlar hiçbir zaman Güneş'in batışı üstüne gevezelik etmez ya da çimenlerin üstüne düşen gölgelerin renginin mor olup olmadığını tartışmazlardı. Denizin yüzücüler, kumun koşucular için olduğu görüşündeydiler. Ağaçları, gölgeleri, ormanı da öğle vaktindeki sessizliği yüzünden severlerdi.

Çağımıza, bir kullanım çağı diyoruz; ama tek bir şeyin bile doğru kullanımını bilmiyoruz. Suyun temizlediğini, ateşin arıttığını, toprağın tümümüzün anası olduğunu unutuyoruz. Bunun sonucu olarak da, sanatımız, Ay'ın ve gölge oyunlarının sanatı oldu; oysa, antik sanat, Güneş'in ve nesnelerle doğrudan ilişkilerin sanatıydı.

Elbirliğiyle yarattığımız toplumda, hiçbir yerim bulunmayacak; toplum hiçbir şey önermeyecek bana. Ama, tatlı yağmurlarını, haklı olanların da, haksız olanların da üstüne yağdıran doğa,

kayalıklarında saklanabileceğim yarıklar ve sessizlik içinde, tedirgin edilmeden ağlayabileceğim gizli vadiler verecek bana. Doğa, karanlık basınca, düşmeden dışarda yürüyebilmem için geceye yıldızlar asacak. Peşimden gelip kimse bana acı vermesin diye, rüzgârlarını ayak izlerimin üstüne estirecek; büyük sularıyla arındıracak, acı bitkileriyle iyileştirecek beni...

Olanlardan sonra, yeniden bir araya gelişimiz, umarım, sana ve bana yaraşır bir buluşma olur. Geçmişte, her zaman derin bir uçurum vardı aramızda: Ulaşılmış sanat ile kazanılmış kültürün açtığı uçurum... Artık aramızda, daha da derin bir uçurum bulunuyor: Keder uçurumu... Ama, alçakgönüllülük karşısında hiçbir şey olanaksız değildir. Sevgi olunca da her şey insana kolay gelir...

Aylar boyunca senden haber bekledim. Beklemeyip de tüm kapıları yüzüne kapamış bile olsaydım, hiç kimsenin sonsuza dek kapılarını sevgiye kapayamayacağını bilmem gerekirdi. ... Sevginin zorla giremeyeceği cezaevi yoktur hiçbir dünyada. Bunu anlamadıysan, sevgiyi hiç mi hiç anlayamamışsın demektir.

Korkma geçmişten. İnsanlar sana geçmişte olanların giderilemeyeceğini söylüyorlarsa, inanma onlara. Geçmiş, bugün ve gelecek, gözetimi altında yaşamaya çalıştığımız Tanrı'nın gözünde tek bir ândır. Zaman ve alan, sıralamalar ve uzatmalar, yalnızca düşüncenin rastlantısal koşullarıdır. Düş gücü onları aşar ve ideal varoluşun özgür evrenine uzanır. Nesneler de, özde, onları neye döndürmek istiyorsak öyle olurlar.

Beni bekleyen kendi geçmişim artık... Ona, başka gözlerle bakmaya alışmak; dünyanın başka gözlerle, Tanrı'nın başka gözlerle bakmasını sağlamak zorundayım. Bilmezlikten gelerek, önemsiz bularak, övgüyle söz ederek ya da yadsıyarak gerçekleştirilemez bu. Geçmişi, yaşamımın ve kişiliğimin evriminde kaçınılmaz bir bölüm olarak tümüyle benimsemek

ve çektiğim acıların önünde baş eğmekle yapabilirim bunu...

Yaşamın ve sanatın tadına varmak için gelmiştin bana.
Belki de, daha olağanüstü bir şey için seçilmiştim ben:
Acının anlam ve güzelliğini öğretmek için...

Reading Zindanı Türküsü

Reading Zindanı Türküsü

Oscar Wilde, son yapıtı olan *Reading Zindanı Türküsü*'nü (*The Ballad of Reading Gaol*) 1897'de cezaevinden çıktıktan sonra gittiği Fransa'da, Dieppe'e yakın Berneval köyünde yazmıştı. Wilde, bu uzun şiirinde, bir yandan idam cezasına çarptırılan bir erin duygularını, davranışlarını dile getirirken, bir yandan da Ortaçağ'dan kalma İngiliz ceza sistemini eleştiriyordu. *Reading Zindanı Türküsü* 654 dizeden (altışar dizelik 109 bölüm) oluşmuştu. Wilde, cezaevlerinin dayanılmaz koşulları üstüne kamuoyunda bir tepki yaratabilmek için bu uzunluğun gerektiğini söylüyordu. Bu nedenle *Türkü*'de, Wilde'ın şiirsel deyişinin yanı sıra, cezaevlerindeki durumu etkili bir biçimde anlatma çabası da hemen göze çarpar. *Türkü*'nün basılmasından dokuz ay önce, Wilde'ın cezaevlerinde insanların akıllarını yitirmelerine bile neden olan korkunç uygulamaları, özellikle de küçük çocukların çektikleri onarılmaz acıları anlatan mektubunun *Daily Chronicle*'da yayımlanması büyük yankılar uyandırmış, konunun Parlamento'da ele alınıp yeni bir reform yasasının hazırlanmasına yol açmıştı. *Türkü*'nün kitap olarak basılmasından bir ay sonra, yasa tasarısının Meclis'te tartışılmaya başlandığı sırada, Wilde'ın tasarı üstüne eleştirilerini dile getiren ikinci mektubunu *Daily Chronicle* bu kez, "Reading Zindanı Türküsü'nün Yazarı" imzasıyla yayımlamış ve mektuba şöyle bir başlık atılmıştı: "Bugün mutlu olmak istiyorsanız, bu yazıyı okumayın!" Uzun tartışmalardan sonra çıkarılan cezaevleri için reform yasasında, Wilde'ın bazı önerilerine de yer verilmişti. Şubat 1898'de, Londra'da yayınlanan "*Reading Zindanı Türküsü*"nün ilk baskısında kitabın "C.T.W."nin anısına çıkarıldığı belirtilmiş; Wilde'ın adı verilmeyip imza yerine "C.3.3." simgesi kullanılmıştı. Bu simge Wilde'ın Reading Cezaevi'ndeki sicil numarasıydı: C bölümü, üçüncü koğu, üçüncü hücre... Ancak yedinci baskıda, "C.3.3." simgesinin

yanına Wilde'ın adı da yazılmıştı. "C.T.W." kısaltması ise, *Türkü*'de anlatılan idam cezasına çarptırılmış er Charles Thomas Wooldridge'in adının baş harfleriydi. Bir kıskançlık bunalımı geçirirken çok sevdiği karısının boğazını kesen otuz yaşındaki er Wooldridge, Wilde'ın cezaevinde bulunduğu sırada idam edilmişti. İlk yayımlandığında dört yüz adet basılan *Türkü*'nün satışı, kısa sürede beş bine ulaşmış; ayrıca, birçok kaçak baskıların yapıldığı da anlaşılmıştı. Wilde şöyle demişti *Reading Zindanı Türküsü* üstüne: "Bu şiir, Marsyas'ın haykırışıdır; Apollon'un türküsü değil... Çektiğim acıya artık dayanamayacağıma inandığım gün, *Türkü*'yü kafamda düşünüp geliştirdim. O adamın yüzü, ölünceye dek gözümün önünden gitmeyecek."

The Oxford Book of Modern Verse (Oxford Modern Şiir Antolojisi) adlı seçkinin 1936 basımında derlemeyi yapan büyük ozan W.B. Yeats, *Türkü*'yü 109 bölümden 38 bölüme indirirken, bunun nedenini şöyle açıklıyordu: "Doğuştan bir oyun yazarı ve eylem adamı olan Wilde, karşı çıkamadığı yaşlanmış ünlü ozanların gölgesinde kalmamak için, dönemin beğenilerini onlarla paylaşmak zorunda kalmış ve ilgi çekmek amacıyla birçok yola başvurmuştur. Karşılaştığı büyük yıkımdan sonra bile, ruhunu bunlardan arındıramamıştır. *Reading Zindanı Türküsü* içindeki gereksiz yabancı tüyleri yolunca, yazarın bilinen arayışlarına uymayan, daha çok Thomas Hardy'nin gerçekçiliğine yakınlığı bulunan bir yapıt ortaya çıkmış oldu. Kendi başlarına çok etkileyici olan, ama *Türkü*'nün içinde yapay, gereksiz, gelişigüzel kalan ünlü dizeleri çıkardım; çünkü bir sanat yapıtında ancak bir ana tema bulunabilir:

Her insan öldürür sevdiğini,
Herkes bilsin bunu:
Kimi buruk bir bakışla öldürür,
Kimi okşayıcı bir sözle;
Korkak, bir öpücükle yapar bunu,
Yiğit, bir kılıçla...

Kimi sevdiğini gençliğinde öldürür,
Kimi yaşlılığında;
Kimi kösnünün elleriyle boğar,
Kimi altının elleriyle;
En iyileri bıçak kullanır,
Ölenler çabuk soğur çünkü.

Wilde adına karar verirken amacım büyük, hatta çok büyük bir yapıta ışık tutmaktı. Sanıyorum, yaşasaydı o da benim gibi davranırdı. Yaşamım boyunca ortaya koyduklarımın, bana bu ayrıcalığı verdiğini sanıyorum.”

Reading Zindanı Türküsü’nün çevirisi, tümüyle W.B. Yeats’ın seçtiği dizelerden yapılmıştır:

Kırmızı ceketini giymiyordu;
Kan da kırmızıdır, şarap da,
Kanla şarap bulaşmıştı adamın ellerine
Onu ölüyle bulduklarında;
Zavallı ölü, sevdiği kadındı,
Öldürmüştü onu yatağında.

O da yürüyordu hükümlüler arasında
Kül rengi solmuş bir giysiyle,
Başında takkesi,
Adımları kaygısız, sevinçli gibiydi;
Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam
Güne dalmış gözleri.

Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam
Dalmış gözleri,
Zindandakilerin gökyüzü dedikleri
O küçük mavi çadıra
Ve sürüklenip giden
Gümüş yelkenli her buluta.

Ben öteki acı çekenlerle birlikte,
 Yürürken başka bir çemberin içinde
 Ne yapmış o adam diye düşünüyordum:
 Küçük müydü, yoksa büyük müydü suçu;
 Derken kısık bir ses fısıldadı arkamdan,
 “Yakında asılacak o adam.”

◆ ◆ ◆

Gezindi altı hafta avluda tutuklu er,
 Kül rengi solmuş giysisiyle,
 Başında takkesi,
 Adımları kaygısız, sevinçli gibiydi;
 Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam
 Güne dalmış gözleri.

Hiç görmedim öyle içtenlikle bakan bir adam
 Dalmış gözleri,
 Zindandakilerin gökyüzü dedikleri
 O küçük mavi çadıra
 Ve başboş gezen her buluta
 Darmadağın saçlarını ardında sürükleyerek.

Acıyla kenetlemiyordu ellerini
 Umutsuzluğun kapkara ininde,
 Küçücük umudu büyötmeye çalışan
 Akılsız kişiler gibi;
 Güneşe bakıyordu yalnız
 Ve içiyordu sabahın havasını.

Acıyla ellerini kenetlemiyor, gözyaşı dökmüyordu;
 Ağlayıp sızlanmıyor,
 Havayı içiyordu ancak,
 İçinde acı dindiren bir iksir varmış gibi;
 Ağzı açıktı, güneşi yudumluyordu
 Sanki bir şarapmış gibi.

Ben ve bütün acı çekenler
Öteki çemberde yürüyorduk,
Unutmuştuk, biz miydik
Küçük ya da büyük suçları işleyen;
Donuk, şaşkın gözlerle bakıyorduk
Asılacak adama.

Garipti onun geçişini görmek
Böyle kaygısız, sevinçli adımlarla;
Garipti gün ışığına bakışını izlemek,
Öylesine özlemle
Ve garipti onun böyle
Bir borcu ödeyeceğini düşünmek.

♦ ♦ ♦

Ne hoş yaprakları vardır, meşeyle karağacın
Baharda filizlenen;
Ama korkunçtur darağacını görmek
Yılanların dişlediği kökleriyle;
Yeşil de olsa, kurumuş da, meyve vermeden
Bir adam ölecek.

En yüce yerdir bağışlama katı,
Tüm dünyalıların varmaya çalıştığı;
Kim boynuna ip geçirilsin ister
Yükseklğinde darağacının
Ve celladın ilmiği arasından
Göge son kez bakmayı.

Kemanların sesiyle dans etmek hoştur
Sevgi ve yaşam güzelken;
Dans etmek flütle, lavtayla
Az bulunan bir güzelliştir;
Hoş değildir oysa, çevik ayaklarla
Dans etmek havada.

Meraklı gözler, illetli kuşkularla
İzledik onu günden güne;

Düşündük her birimizin
 Sonu böyle mi gelecek diye,
 Kimse bilmez hangi kızıl cehenneme
 Gideceğini görünmez ruhun.

Bir gün yürümez oldu ölü adam
 Tutukluların arasında;
 Dimdik durduğunu biliyordum
 Yargının karanlık kafesinde;
 Yüzünü görmeyecektim bir daha
 Ne mutlulukta, ne kederde.

Fırtınaya tutulmuş iki ölüm gemisi gibi
 Karşılaşmıştı yollarımız;
 Selamlaşmadık, konuşmadık,
 Yoktu söyleyecek sözümüz;
 Kutsal bir gecede değildi karşılaşmamız,
 Bir utanç günündeydi çünkü.

İkimizi de kuşatan zindan duvarlarıydı,
 Dışlanmıştık ikimiz de:
 Atılmıştık dünyanın yüreğinden,
 Tanrı'nın ilgisini yitirmiştik;
 Günahları kollayan bir demir kapan
 Tuzağa düşürmüştü bizi.

◆ ◆ ◆

İdamlıklar avlusunun taşları kaskatıdır,
 Yüksekler suların sızdığı duvarlar;
 Böyle bir yere çıkıyordu hava almaya,
 Kurşun gibi göğün altında,
 Gardiyanlar yürüyordu iki yanında,
 Korkuyorlardı adam ölür diye.

Bazan da otururdu
 Gece gündüz acısını izleyenlerle;
 Ağlamak için kalkınca,

Dua etmek için diz çökünce onu gözetleyenlerle;
Kendini yok etmesin,
Sehpanın avı elden kaçmasın diye.

Günde iki kez piposunu tütürüyor,
Bir bardak bira yudumluyordu;
Ruhu direşkendi,
İçinde yer yoktu gizli bir korkuya;
Sevindiğini söylüyordu sık sık,
Celladın günü yaklaştıkça.

Ama neden garip şeyler söylediğini,
Hiçbir gardiyan soramıyordu;
Onların da karayazgısıydı
Böyle bir görevde bulunmak;
Dudaklarına kilit takıp
Yüzlerine bir maske geçirmek.

Yoksa duygularına kapılıp, denerdi onlar da,
Acısını paylaşıp suçluyu avutmayı;
Ama insan merhameti ne yapabilir ki,
Bu ölüm çukuruna kapatılınca?
Bağışlayan hangi söz, böyle bir yerde,
Gönlünü rahatlatır bir kardeşin?

Parçaladık katranlı organları,
Kaba, kanlı kör tırnaklarla;
Kapıları ovduk, sildik yerleri,
Parlattık demir parmaklıkları;
Sırayla sabunladık tahta döşemeleri
Takırdattığımız kovalarla.

Çuvallar diktik, kırdık taşları,
Çalıştırdık toz duman çıkaran delgiyi;
Tenekeleri tıngırdattık, ilahiler söyledik avaz avaz,
Terler döktük değirmende:
Ama hepimizin yüreğinde
Korku pusu kurmuştu yine de.

Öyle sessiz yatıyordu ki korku,
 Günler yosunlara takılmış devinemeyen dalgalar gibiydi,
 Unutmuştuk acı yazgımızı
 Budalalarla düzenbazları bekleyen;
 Ancak, bir gün dönerken işten,
 Önünden geçtik kazılmış boş bir mezarın.

Esneyen o sarı çukur
 Ağzını açmış bir canlı bekliyordu;
 Kan diye bağııyordu çamur bile,
 Çevresindeki susamış asfalt çembere
 Ve biliyorduk gün ağarmadan o sabah
 Asılacaktı aramızdan biri daha.

Girdik içeri hemen, ruhumuzda ancak
 Ölüm ve korku ve karayazgı vardı.
 Geçti cellat küçük torbasıyla,
 Ayağını sürüyerek karanlık içinden;
 El yordamıyla buldum titreye titreye
 Numaralanmış mezarımı.

♦ ♦ ♦

O gece boş koridorlar
 Korkunun her türüyle doluydu
 Ve demir kentte gelip giden
 Gizli ayaklar vardı duyamadığımız;
 Yıldızları saklayan parmaklıklar arasından
 Bembeyaz yüzler bakıyordu sanki.

Ama o yatıyordu düşler gören biri gibi
 Güzel çayırlarda;
 Gardiyanlar gözetliyordu onu uyurken
 Ve anlamıyorlardı
 Nasıl böyle tatlı uykulara dalabilir bir adam
 Kapıda cellat beklerken.

Oysa uyku tutmaz ağlamak isteyince,
 Hiç gözyaşı dökmemiş olanları bile;

Bizler – budalalar, dolandırıcılar, düzenbazlar –
Sonsuz bir gece nöbeti tutuyorduk,
Acının ellerindeki beyinlerimizi
Onun duyduğu korku sararken.

◆ ◆ ◆

Kiliseye duaya gidilmez
Adam asacakları gün;
Papazın yüreği ağır hastadır,
Sarıp solar yüzü;
Bir şeyler okunur gözlerinde
Kimsenin görmemesi gereken.

O gün nerdeyse öğleye değin kapalı tuttular bizi,
Neden sonra çanları çaldılar,
Çın çın öten anahtarlarıyla gardiyanlar
Kulak kesilmiş hücreleri açtılar,
Ağır ağır indik demir merdivenlerden,
Ayrıldık hepimiz kendi cehennemimizden.

Dışarı çıktık, Tanrı'nın tatlı havasına;
Ama her zaman olduğu gibi değil,
Birinin yüzü kirece dönmüştü korkudan,
Kül gibi olmuştu bir başkasının;ki;
Hiç görmedim böyle içtenlikle bakan dertli bir adam
Güne dalmış gözleri.

Hiç görmedim böyle içtenlikle bakan dertli bir adam
Dalmış gözleri,
Zindandakilerin gökyüzü dedikleri
O küçük mavi çadıra
Ve geçen her mutlu buluta
Garip bir özgürlükle.

◆ ◆ ◆

Gardiyanlar bir aşağı bir yukarı dolanıyor,
Gözetliyorlardı yaban sürüsünü;
Pırıl pırlıdı hepsi,

Bayramlık giysilerini kuşanmışlardı;
Ama biliyorduk yaptıkları işi;
Çizmelerinde kireç izleri vardı.

Oysa kazılmış çukurun yerinde
Bir mezar yoktu:
Uzunluğuna bir çamur ve kum yığını vardı
İğrenç zindanın duvarı dibinde
Ve sönmemiş küçük bir kireç yığını,
Ölenin kefeni olsun diye.

◆ ◆ ◆

Üç uzun yıl ekilmeyecek orası,
Ne bir tohum, ne bir fidan;
Üç uzun yıl kutsanmamış toprak kalacak orası,
Bomboş ve kısır;
Şaşan gökyüzüne bakacak
Hiç ayıplamayan bir bakışla.

Bir katil yüreğinin yozlaştıracığını sanırlar
Ektikleri en küçük tohumu.
Hiç doğru değil bu! Tanrı'nın merhametli toprağı
İnsanoğlunun bildiğinden de iyidir;
Kızıl güller daha da kızıl açacaktır,
Daha da beyaz açacaktır beyaz güller.

Sözleriyle Wilde

André Gide'e Anlattıkları

Wilde ile André Gide, 1891 sonlarında tanışmışlar, birbirlerine büyük yakınlık duymuşlardı. Gide, Wilde için şöyle demişti: “Konuşma ve davranışlarında zafer kazanmış biri gibiydi... Yapıtları şaşırtıcı ve çekiciydi. Londra’da herkes oyunlarından söz ediyordu. Zengindi, uzun boyluydu, mutluluk ve ünle doluydu. Bazıları onu Asyalı Bacchus’a, başkaları bir Roma imparatoruna, kimi de Apollon’a benzetiyordu.” Gide, Wilde’ın ölümünden sonra, 1910’da, onunla yaptığı konuşmaları yayımlayarak şunları dile getirmişti: “Wilde, ‘Tüm dehamı yaşamıma koydum; yapıtlarıma ise, yalnızca yeteneğimi’ demişti... Gerçekten de, Eski Yunan düşünürlerine benzer bir biçimde, bilgeliğini yazılarından çok, yaşamında ve konuşmalarında gösteriyor; su üstüne yazı yazar gibi, düşündüklerini insanların akışkan belleğine bırakıyordu. Onu benden iyi tanıyanlar yaşamını anlatsınlar; konuşmalarını büyük bir ilgiyle dinlemiş biri olarak, ancak birkaç kişisel anıyı yazıyorum ben...”

1891 sonlarında, Paris’te bir kafede tanıştıkları gün, Wilde şunları anlatmıştı:

Gözlerinizle dinliyorsunuz siz... Bir öykü anlatmak istiyorum bu nedenle: Bir nergis çiçeği ölmüş. Çayırda ki çiçekler, ırmaktan birkaç damla su istemişler, ona gözyaşı dökmek için. “Bendeki tüm su damlaları gözyaşı olsa, nergis için dökkeğim yaşlara yetmez. Onu çok severdim” demiş ırmak. “Nergisi kim sevmezdi? O kadar güzeldi ki...” diye yanıt vermiş, çayırda ki çiçekler. “Gerçekten güzel miydi?” diye sorunca ırmak, “Senden iyi kim bilebilir bunu? Kıyıda eğilip suyunda kendi güzelliğine bakardı her gün” demişler. Irmağın yanıtı şöyle olmuş: “Onu sevmemin nedeni, bana eğilip baktığında, suyumun yansımasını görmemdi gözlerinde...”

Aynı yıl, yine Paris’te:

Anlattıklarınız gerçek... Öyleyse neden anlatıyorsunuz? Hiç de ilginç değil; bunu siz de biliyorsunuz. İki tür dünya vardır. ...

Birine gerçek dünya denir; onu görmek için üstüne konuşmak gerekmez çünkü. Ötekiyse, üstüne konuşulması gereken sanat dünyasıdır; konuşulmazsa varolamaz çünkü... Adamın biri, öyküler anlattığı için köyünde çok sevilirmiş. Her sabah köyden ayrılır, akşam dönermiş. Bütün gün sıkıcı işlerle uğraşmış olan köylüler çevresini sarıp sorarlarmış: “Neler gördün bugün? Hadi, anlat bize.” O da anlatırmış: “Flüt çalan yarısı insan, yarısı keçi bir yaratık gördüm. Çevresinde bir sürü peri döne döne dans ediyordu.” “Başka neler gördün? Anlat, anlat”, dermiş köylüler. “Deniz kıyısına vardığımda, üç denizkızı gördüm dalgaların üstünde; yemyeşil saçlarını tarıyorlardı altın bir tarakla.” Öyküler anlattıkça, köylüler onu daha çok seviyorlarmış... Bir sabah, yine köyden çıkıp gitmiş; deniz kıyısına geldiğinde bir de ne görsün? Dalgaların üstünde üç denizkızı altın bir tarakla yeşil saçlarını taramıyorlar mı gerçekten! Yürüyüp ormana gitmiş, bu kez gerçekten yarısı insan, yarısı keçi olan bir yaratık flüt çalıyor, periler de çevresinde dans ediyorlarmış. O akşam köye döndüğünde, köylüler sormuşlar her zamanki gibi, “Gel, anlat bize, neler gördün?” “Hiçbir şey” demiş adam, “hiçbir şey görmedim...”

Wilde bir süre durur, öykünün etkisini izler ve yeniden başlarmış:

Sanat yapıtını, doğa dünyasından ayıran nedir? Nergis çiçeği de bir sanat yapıtı kadar güzeldir gerçekte: Öyleyse, onu sanat yapıtından ayıran “güzellik” olamaz. Nedir onları birbirinden ayıran, biliyor musunuz? Sanat yapıtı her zaman benzersizdir. Hiçbir şeyi dayanıklı yapamayan doğa ise, yarattığı şeyler yitirilmesin diye kendini hep yineler. Sayısız nergis çiçeği vardır; her biri ancak bir gün yaşar bu nedenle. Doğa yeni bir biçim bulunca, onu hemen yineler. Bir denizdeki deniz canavarı, başka bir denizde kendine benzer başka bir canavar bulunduğunu bilir. Tanrı, bir Neron, bir Borgia ya da bir Napoléon’u tarihte yaratınca, onlar gibisini başka bir yerde ortaya çıkarır. Ötekilerin tanınmaması gerçeği değiştirmez. Önemli olan, yitirilenin yerini alacak olanların bulunmasıdır. Tanrı insanı yaratır, insan da sanat yapıtını...

Wilde, olanak buldukça Gide'e öyküler anlatmayı sürdürüyormuş:

Bir gün büyük bir tedirginlik vardı yeryüzünde. Artık doğa, eşsiz, gerçekten benzeri görülmemiş bir şey yaratacak gibiydi ve İsa dünyaya geldi... Ama dinleyin, sonra ne oldu: Arimetealı Yusuf, çarmıha gerilen İsa'nın az önce can verdiği Golgota Tepesi'nden inerken, beyaz bir taş oturmuş ağlayan bir genç görmüş. Yanına gitmiş, "Ne büyük bir üzüntü duyduğunu biliyorum" demiş, "O, hakbilir bir insandı..." Genç adam, "Ağlamamın nedeni o değil" demiş, "Ben de mucizeler yarattım! Ben de körlerin gözlerini açtım, felçlileri iyileştirdim, ölüleri dirilttim. Ben de meyve vermeyen incir ağacını kuruttum, suyu şaraba dönüştürdüm... Ama beni çarmıha germediler!.." İsa, Nasıra'ya dönmek istemiş. Nasıra öyle değişmiş ki, büyüdüğü kenti tanıyamamış. Onun yaşadığı Nasıra, keder ve gözyaşlarıyla doluymuş; oysa, bu kentte, yalnız kahkahalar ve türküler duyuluyormuş. İsa kente girerken çiçekler yüklenmiş kölelerin beyaz mermer bir evin mermer merdivenlerine doğru yürüdüklerini görmüş. Eve girmiş, akik rengindeki bir odada, gösterişli bir divanda, dağınık saçları kırmızı güllerle süslenmiş, dudakları şaraptan kıpkırmızı olmuş bir adam yatıyormuş. İsa ona yaklaşmış, omuzunu tutup "Neden böyle yaşıyorsun?" diye sormuş. Adam dönüp bakmış, İsa'yı tanımış, "Ben cüzamliydim. Beni iyileştirdin. Neden başka türlü yaşayayım?" diye yanıt vermiş. İsa evden çıkmış; bir de ne görsün! Sokakta, yüzü, giysileri boyalı, ayakları incilerle süslü bir kadın yürüyormuş. Kadının ardından iki renkli ceket giymiş, gözleri arzuyla dolu bir adam geliyormuş. İsa adama yaklaşmış, omuzunu tutup sormuş: "Neden kadının peşinden gidip ona böyle bakıyorsun?" Adam dönmüş, onu tanımış, "Kördüm, sen gözlerimi açtın. Gözlerimle başka ne yapabilirim?" diye yanıt vermiş. İsa bu kez, kadına yaklaşmış sormuş: "Gittiğin yol, günah yoludur. Neden bu yoldasın?" Kadın, İsa'yı tanımış ve gülerek "Bu yol, gerçekte keyif yolu. Sen bütün günahlarımı affetmiştin" diye yanıt vermiş. İsa, yüreği kederler içinde, kentten gitmek istemiş. Ama ayrılırken kenti çevreleyen hendegın kenarına oturmuş

ağlayan bir genç görmüş. Ona yaklaşmış, kıvrıkcık saçlarına dokunmuş “Dostum, neden ağlıyorsun?” diye sormuş. Delikanlı gözünün içine bakmış, onu tanımış, “Ölmüştüm, beni dirilttin. Yaşamımda başka ne yapabilirim?” demiş.

Sonra başka bir öyküye geçmiş:

Büyük bir sessizlik vardı Tanrı’nın yargı katında. Günahlının ruhu Tanrı’nın önüne geldi, cırılçırılak... Ve Tanrı, günahlının yaşam kitabını açtı:

“Yaşamın çok kötüymüş. ... Bütün bunları yaptığın için, seni cehenneme göndereceğim elbet...”

“Cehenneme gönderemezsiniz beni.”

“Neden cehenneme gönderemezmişim seni?”

“Yaşamım boyunca orada yaşadım çünkü...”

Büyük bir suskunluk vardı Tanrı’nın yargı katında.

“Peki, cehenneme gönderemezsem, cennete göndereceğim seni.”

“Cennete de gönderemezsiniz beni.”

“Cennete neden gönderemezmişim seni?”

“Cenneti hiç düşleyemedim çünkü...”

Derin bir sessizlik belirdi Tanrı’nın yargı katında.

Wilde bir gün, kendisi için yazılmış bir eleştiriye okumuş Gide’e. Eleştiride, Wilde’ın “Düşüncelerini allayıp pullamak için hoş öyküler uydurduğu” belirtiliyormuş:

Tüm düşüncelerin çıplak doğduğunu sanıyorlar... Ancak öykülerle düşünebildiğimi anlamıyorlar. Bir heykeltci düşüncelerini mermere aktarmaya çalışmaz; doğrudan mermerle düşünür. Yalnız tunçla düşünebilen bir adam varmış. Bir gün adamın aklına bir düşünce gelmiş: Sevincin düşüncesi... Bir ân yaşanan sevincin... Bunu anlatmak istediğini duymuş. Ama tüm dünyada bir parça tunç bulamamış; insanlar hepsini tüketmişler çünkü. Adam düşüncesini anlatamazsa çıldıracağını duyumsuyormuş. Eşinin mezarındaki tunç, sevdiği tek kadının mezarını donatmak için yaptığı tunç heykel gelmiş aklına... Kederin, yaşam boyu kederin heykeliymiş bu. Adam düşüncesini anlatmazsa çıldıracağını duyumsuyormuş. Sonunda yaşam boyu kederin heykelini alıp kırmış, sevincin parçalarından bir ânlık sevincin heykelini yapmış...

Gide'e göre, Wilde sanatçı yazgısına ayrı bir nitelik verir, düşüncenin insandan güçlü olduğuna inanırmış:

İki çeşit sanatçı vardır: Biri yanıtlar, öteki sorgular...

Yanıtlayanlardan mı, yoksa soranlardan mı olduğunu bilmeli insan. Soranlarla yanıtlayanlar aynı değildir hiçbir zaman.

Bekleyen yapıtlar vardır, uzun süre anlaşılamayan. Onlar daha dile getirilmemiş sorulara yanıt getirenlerdir. Sorunun yanıtından çok sonra geldiği görülür çoğunlukla... Ruh, bedende yaşlı doğar; bedense, ruhu gençleştirirken yaşlanır. Sokrates'in gençliğidir Platon...

Gide ve Wilde, 1895'in Ocak ayında çok kötü bir havada Cezayir'de karşılaşırlar. "Burada acı anılar başlıyor" diyor, Gide. O gün Wilde şunları anlatmış:

Sanat yapıtlarından kaçıyorum artık. Yalnızca Güneş'e tapmak istiyorum... Dikkatinizi çekti mi, bilmem? Güneş nefret eder düşünceden... Geri çekilmeye, gölgeye sığınmaya zorlar düşüncüyü. Önce Mısır'da yaşadığı düşünce; Güneş, ele geçirdi Mısır'ı. Uzun süre Yunan topraklarında yaşadığı Güneş, orayı da ele geçirdi. Sonra İtalya, sonra da Fransa... Bugün tüm düşünce, Norveç ve Rusya'ya, Güneş'in hiç gitmediği yerlere sürülmüş durumda... Güneş, sanat yapitını kıskanır.

Gide, Londra'ya dönmekten söz eden Wilde'a, Queensberry Markisi'nden ötürü kendisini nasıl bir tehlikeye attığını bilip bilmediğini sorunca:

İnsan bunu bilmemeli hiçbir zaman... Dostlarım, olağanüstü... Sağgörü öneriyorlar bana. Sağgörü! Nasıl olur? Geri gitmektir bu... Gidilebilecek kadar ileriye gitmeliyim. Gidemiyorum oysa... Bir şeyler olmalı... Başka bir şey...

Gide, "O şey zindandı" diyor... Gide, 1897'de, Wilde'ın Reading Zindanı'ndan çıktıktan sonra kaldığı Fransa'da, Dieppe yakınındaki Berneval köyünde onu görmeye gider. Cezayir'deki görüşmelerini anımsatınca Wilde:

Elbette, elbette! Bir yıkımla karşılaşacağımı biliyordum. Bu ya da başkası, bir felaket bekliyordum. Öyle bitmesi gerekiyordu. Düşünün bir: Daha ileriye gidemezdi, daha uzun süremezdi.

Bu yüzden bitmesi gerekiyordu. Cezaevi tümüyle değiştirdi beni. Bunu umuyordum. Ama Bosie korkunç... Anlamıyor bunu; önceki yaşamıma neden dönemeyeceğimi düşünemiyor. Beni değiştirdiler diye başkalarını suçluyor. ... Kimse önceki yaşamına dönmemelidir. Bir sanat yapıtı gibiydi yaşamım. Bir sanatçı aynı şeye iki kez başlayamaz. Başlarsa bu, bir şeyi başaramadığı içindir ancak... Cezaevine girmeden önceki yaşamım olabileceği kadar başarılıydı. Artık bitmiş bir şey o... Kamuoyu o kadar korkunçtur ki ancak son yaptığı şeyle tanırsan. Paris'e dönersem bende görmek isteyecekleri tek şey, bir tutuklu olacak. Yeni bir oyun yazmadan çıkmak istemiyorum ortaya. O zamana kadar da kendi başıma kalmalıyım...

Rus yazarları olağanüstü... Yapıtlarını bu denli büyük yapan şey, onlarda bulunan acıma duygusudur. Bir zamanlar *Madam Bovary*'yi çok severdim. Ama Flaubert acıma duygusuna hiç yer vermedi; bu yüzden büyük görünmez, kapalıdır onun yapıtları. Açılan yanı, acımadır bir yapıtın, onunla sınırsız bir görünüm kazanır... Biliyor musunuz sevgili Gide, kendimi öldürmemi önleyen acıma duygusuydu! İlk altı ay çok mutsuzdum cezaevinde. O kadar mutsuzdum ki kendimi öldürmek bile istedim. Ama ötekileri izlemem, benim kadar mutsuz olduklarını, acıma duygusu içinde bulunduklarını görmem, vazgeçirdi beni kendimi öldürmekten. Acıma duygusu olağanüstü bir şey, onu hiç bilmiyordum ben. ... Taş gibi bir kalple cezaevine girmiştim; kendi zevkimi düşünüyordum yalnızca. Ama şimdi acıma girdi büsbütün kırılan kalbime; acıma duygusunun, yeryüzündeki en büyük, en güzel şey olduğunu anladım sonunda. ... Cezaevine gireli altı hafta olmuştu. Tek bir söz etmemiştim kimseyle, hiçbir kişiyle. Bir akşam gezinme saatinde birbirimizin ardından yürüyorduk. Birden adımın söylendiğini duydum; arkamdaki tutuklu, "Oscar Wilde, senin için üzülüyorum; bizlerden daha çok acı çeker sizin gibiler", diyordu. Dikkat çekmemek için büyük bir çaba gösterdim (nerdeyse bayılacaktım) ve arkama dönmeden yanıt verdim: "Hayır dostum, acı çekerken eşitiz

hepimiz.” O günden sonra, kendimi öldürme isteğini hiç duymadım.

Wilde, ölümünden kısa bir süre önce, Paris’te bir kafede Gide’le son kez karşılaşır:

Gel, yanıma otur. Öyle yalnızım ki bugünlerde... Bir zamanlar Verlaine ile buluşurdum; ondan ötürü yüzüm hiç kızarmadı... Zengindim, mutluydum, ünlüydüm, ama onun yanında görünmekten onur duyuyordum. Verlaine sarhoş olduğunda bile... Bilmen gereken bir şey var... Olanaklarım artık tümüyle tükendi!..

Özdeyişler ve Söyleşiler

Wilde'ı tanıyanlar, onun olağanüstü bir konuşmacı olduğunu söylerler: Andre Gide'e göre, Wilde'ın "En güzel yazıları bile, konuşmalarının görkemli parlaklığının soluk bir yansımasıdır." Bernard Shaw'a göre Wilde, "Bütün çağların en büyük konuşmacısıdır." Lord Alfred Douglas'a göreyse, Wilde'ın konuşmacılığı ancak Sokrates'le karşılaştırılabilir, "Üstelik, Wilde'ın nükte gücü yoktur Sokrates'te."

Wilde'ın konuşmalarından alıntılar:

İnsanoğlunu yaratırken, Tanrı'nın kendi yeteneğini aşırı abarttığını düşünüyorum bazan.

Hiçbir şey yapılmaya değmez, dünyanın yapılamaz dediklerinden başka...

Bir çağı harekete geçirenler kişilerdir, kurallar değil...

Dünya için bir şey yapmaya çalışanlar, katlanılmazdırlar; dünya onlar için bir şey yapınca canayakın olurlar.

İnsanın gerçek yaşamı, yaşamadığı şeylerdir çoğu kez.

Nesnelerin arkasındaki gerçeklere ulaşamıyoruz. Bunun nedeni, belki de, görüşleri dışında hiçbir gerçekliğin bulunmamasıdır nesnelerde.

Babalarımızın inançlarına yeter demeliyiz artık. Soyların inanç gücünü onlar tükettiler. Bizlere bıraktıkları miras, korktukları kuşkuculuk oldu.

İnanmak çok sıkıcıdır. Kuşkulu olmak, yoğun düşüncelere dalmaktır. Tetikte bulunmak yaşamaktır. Güvenlik uğruna uyuşmak, ölümdür.

Yaptığı budalalıklar karşısında insanı avundurabilen tek şey, kendi kendisine yaptığı övünmelerdir.

Yurtseverlik, acımasızların erdemidir.

Din öğretmenlerinin çoğu kanıtlanmayanı,
kanıtlanamayacaklarla kanıtlamaya uğraşarak yitiriyor
zamanlarını.

Yanıtlanmamalı dualar; yanıtlanırlarsa dua olmaktan çıkıp
karşılıklı yazışmaya dönüşürler.

İnsanları parlamento yasalarıyla iyi kılamazsınız!

Çağın hep ardındadır doğa... Ancak büyük bir sanatçı
gerçekleştirebilir, tümüyle modern olmayı.

Ne kadar çekicidir, bütün başarısızlıklar!

Başarısızlığa uğrayıp genç ölmek, bir sanatçı olarak kalmak
isteyen İskoçlar'ın tek umududur.

Gereksinim duyulan şeyleri kim isterse alsın, lüks olanları
verin bana.

Üç gün susuz yaşayabilir bir insan; ama bir gün bile şiirsiz
kalamaz.

Öyle şiirseldir ki biriyle evlenip birçoğuna âşık olmak...

Aşk ve oburluk, her şeyi haklı kılar...

Ağır vergi alınmalıdır varlıklı bekârlardan. Bazı erkeklerin
ötekilerden daha mutlu olmaları haksızlıktır.

Kadınların desteğini elde edemezseniz işiniz bitmiştir. Bir
avukat, bir borsacı ya da bir gazeteci olmaya bakın bir an önce.

Hep iyiyizdir mutlu olduğumuz zaman; ama hep mutlu
değilizdir iyi olduğumuz zaman...

İnsanın kendi kendisiyle uyum içinde bulunmasıdır, iyi olmak...
Uzlaşmazlıksa, kişinin başkalarıyla uyum içinde olmaya
zorlanmasıdır.

Düş gücü bulunmayanların son sığınağıdır, tutarlılık.

Sığ olanların tek sığınağı ciddiliktir.

Bir sanat yapıtına dönüşmektir yaşamın amacı.

Düşmanlarınızı bağışlayın her zaman, başka hiçbir şey, onların canını bunun kadar sıkırmaz.

Moda, öylesine katlanılmaz bir çirkinlik biçimidir ki, her altı ayda bir değıştirmek zorunda kalınır.

Kötülüğe kulaklarınızı kapayın, kötülükten söz açmayın; o zaman çağrılmazsınız hiçbir partiye.

Yüksek sosyeteye girebilmek için insanları ya yedirip içirip eğlendirmek ya da şok etmek gerekir.

Sosyete üstüne sakın saygısızca konuşmayın!.. Yalnız sosyete giremeyenler yapar bunu.

Dürüst olmayan bir kadın, yoksulsa fahişe, varlıklıysa modern bir sosyete kadını olur.

Sosyetedede bulunmak can sıkıcıdır yalnızca. Ama dışında kalmak bir trajedidir açıkça.

Çok gösterişli elbise giymiş bir bayan, İngiliz pazarı için özellikle yazılmış açık saçık bir Fransız romanının lüks baskısına benzer.

Hiç kimseyi dinleyemem, anlatımının hoşluğu ya da konusunun güzelliğiyle beni çekmedikçe...

O kadar sevindim ki geldiğinize... Anlatmayı hiç istemediğim yüz şey var size!

Övölünce alçakgönüllü olurum, ama sövölünce, yıldızlara eriştiğimi anlarım.

Tüm dehamı yaşamıma koydum; yapıtlarıma ise yalnızca yeteneğimi.

Bir dâhiye yapılabilecek en büyük kötülük, ona yardım etmeye kalkmaktır: Yıkımına yol açar bu... Bana yürekten bağlı birçok yardımcılarım oldu, görüyorsunuz sonucunu...

Ne acıklı! Dünyanın yarısı Tanrı'ya, yarısı ise bana inanmıyor...

Oscar Wilde’a, özellikle *Punch* dergisinde, birçok adlar verilmişti: Oscuro Wildegoose, Drawit Milde, Ossian Wilderness, His Aesthetic, Two-Twone Oscar, Mr. Wilde Hoscar, The O’scar, The O’Wilde, Our Oscar. Yaşamının son yıllarında ise Wilde, büyük amcasının yazdığı bir romanın kahramanına verdiği Sebastian Melmoth adını kullanmıştı. Oysa, Wilde’ın tam adı, Oscar Fingal O’Flahertie Wills Wilde’dı:

Adımda iki “O”, iki “F” ve iki “W” var. Ağızlardan düşürülmeyecek bir ad çok uzun olmamalı. Reklamı pahalya oturuyor. Tanınan biri için birkaç ad yararlı, belki de gereklidir. İnsanın ünü arttıkça adlarından bazıları bırakılabilir, tıpkı baloncunun balon yükselirken safra atması gibi... Adlarımdan ikisi, şimdiden kullanılmaz oldu. Yakında birini daha atıp yalnızca “Oscar” ya da “Wilde” olarak bilineceğim.

Wilde, 1883’te verdiği “Amerika İzlenimleri” konferansında şöyle diyordu:

Texas’ta bana “Yüzbaşı” diyorlardı; ülkenin orta bölgesinde “Albay”, Meksika sınırına vardığımda ise, beni “General” diye çağırmaya başladılar.

Cezaevinden çıktıktan hemen sonra yazdığı bir mektuptan:

Basında bazan “Hükümlü” diyorlar ki, bu çok apaçık; bazan da “Hükümlü Ozan” diyorlar – bu adı seviyorum, değerli insanlar arasına koyuyor beni...

Okulda hangi oyunları oynadığı sorulunca:

Tekme atmaktan da, tekme yemekten de asla hoşlanmadım.

Oxford’da girdiği bir sözlü sınavda, Eski Yunanca İncil’den bir bölümü başarıyla çevirdiği görülüp durması istenince:
Ne olur devam edeyim, sonunu çok merak ediyorum.

Oxford’daki sınıf arkadaşlarından William Ward’a:

Kuruyup kalmış bir Oxford öğretim üyesi olmak değil benim amacım. Bir ozan, bir yazar, bir tiyatro yazarı olmak isterim. Şöyle ya da böyle üne kavuşacağım. Ünlü olamazsam, kötülükten dillere düşeceğim.

Nüfus sayımında verdiği yanıtlar:

Yaşım on dokuz, mesleğim deha, kusurum yetenek.

Bir vergi müfettişi Wilde'ın Tite sokağındaki evine gidip vergisini ödemekte geciktiğini söyler:

- Vergi mi, neden vergi ödeyeyim?
- Ev sahibi değil misiniz? Burada oturuyorsunuz, burada yatıyorsunuz.
- Evet ama, öylesine kötü uyuyorum ki!..

Wilde'ın Estetikçi Akım'ın bir simgesi olarak elinde tuttuğu zambakla Londra'da dolaştığı söylenir:

Bir insanın yaşamı üstüne gerçekler, yaptıkları değil, kendisiyle ilgili yarattığı destansı öykülerdir. Elime bir zambak alıp Londra sokaklarında dolaşmadım hiç; her kapıcı ya da arabacı yapabilirdi bunu... Ama bu öykü, gerçekten yaptığım şeylerden daha iyi gösteriyor yaradılışımı.

Zambak öyküsünü duyan bir düşes, Wilde'la tanıştırılırken

“Demek o sizsiniz, zambağınız nerde?” deyince:

Evde sayın bayan, kibarlığınızı bıraktığınız yerde...

Londra'da karşılaştığı, taşkın davranışlarıyla tanınmış bir aristokrat, Wilde'ın sırtına vurur ve aralarında şöyle bir konuşma geçer:

- Oscar, şişmanladıkça şişmanlıyorsunuz.
- Siz de kabalaştıkça kabalaşıyorsunuz.

Tanımazlıktan geldiği eski bir dostuna:

Sizi tanıyamadım... O kadar değiştim ki...

Önünden geçen biri yanındakine, “İşte oradaki alçak, budala, Oscar Wilde” deyince:

Şaşılacak şey!.. İnsan ne kadar çabuk tanınıyor Londra'da...

Londra'da karşılaştığı bir kişi, “Beni Manchester'den tanıyorlarsınız” deyince:

Manchester'de yine tanıyabilirim sizi.

O yıllarda, bayanlar yemekten kalktıktan sonra baylar kalır, sigaralarını içerlerdi. Bir davette konuşmalar uzayıp bir türlü masadan kalkılmadığı bir sırada evin hanımı gaz lambalarından birini göstererek “Lamba duman tütüyor, söndürür müsünüz lütfen?” deyince, sigara içmeyi dört gözle bekleyen Wilde:

Ne mutlu bir lamba!

Tanımadığı biri, Wilde’a sarılınca:

Yüzünüzden tanıyamadım sizi; ama davranışınız hiç de yabancı değil!

Bir eleştiri yayımlamak amacıyla şiir kitabının yeni baskısından isteyen gazeteye:

Salt şiirseverlerle sınırlı olarak basılmıştı kitap; eleştirmenler için değil...

Yazında bir akım başlatmaktan söz edildiğı bir yerde:

Kurulmaya değer tek okul, çömezleri bulunmayan okuldur.

Bir anda karşısına çıkıp “Beni tanıdınız, değil mi?” diyen bir bayana:

Adınızı hemen anımsadım; ama yüzünüzü tanıyamadım!

Sıradan bir ozan olan Sir Lewis Morris, basının yapıtlarından hiç söz etmediğini ve kendisine karşı cephe aldığını anlatıp ne yapması gerektiğini sorunca, Wilde:

Siz de katılın o cepheye...

Roman yazarı George Moore’u tanıyıp tanımadığını sorarlar:

Onu tanıyor muyum? Onu o kadar iyi tanıyorum ki, on yıldır hiç görüşmedim kendisiyle.

Kraliyet Sanat Akademisi üstüne söyleşiden:

Sanatçı kılığına girmiş akademisyenler dizilmişti merdivenlerde...

İsviçre’den bir dostuna:

İsviçre’yi seviyorum: Din bilginleriyle garsonlardan başka hiçbir şey yetişmiyor o ülkede...

Wilde yürümekten, gezmekten hoşlanmaz, oturup düşünmek ya da dostlarıyla söyleşi yapmak isterdi. Wilde'ın eylem ve konuşma üstüne sözlerinden:

İnsanoğlu bir kukladır eyleme geçince; bir ozandır, bir şeyi dile getirince.

Eylemin adı aldatıyor bizi: Eylem, düşündürmektir.

Düşünce adamlarının hiçbir ilişkisi bulunmamalı eylemle.

Eylem, sınırlı ve görecelidir. Sınırsız ve sonsuz olan, yerinde rahat durup gözlemde bulunan ya da yalnızlık içinde dolaşan insanın görüşleridir.

Eylem nedir ki? Enerjisi bittiği an ölür eylem. ... Bir türkü söyleyen tarafından düş görenler için yaratılmıştır dünya.

Eylem, dış etkenlere dayanan ve bilinçaltından kaynaklanan dürtülerle yürütülen, denetim altına alınamayan bir şeydir.

Eylemin kaynağı düş gücünden yoksunluktur. Düş görmesini bilmeyenlerin son dayanağıdır eylem.

Dünyanın en güç şeyidir bir eylemde bulunmadan durmak: En güç ve en entelektüel olanı...

İnsanoğlunda hiçbir eylem biçimi, hiçbir duygu türü yoktur, öteki memeli hayvanlarla paylaşmadığı. Yalnız dildir, insanı onlardan üstün yapan – düşüncenin anası, yavrusu değil, dildir...

Akla uygun tek idman, oturup konuşmaktır, yürümek değil...

Hiçbir açık hava oyunu oynamıyorum, domino dışında... Domino oynadığım olmuştı, Paris kahvehanelerinin açık bölümünde.

Söyleşiler her şeye değinmeli ama hiçbir şey üstünde odaklaşmamalıdır.

En uygun sarhoşluk, söyleşmektir.

Bir şeyi gerçekleştirmekten çok daha güçtür onun üstüne konuşmak.

Dil, düşünceyi açıklayabilen ya da saklayabilen, sahip olduğumuz en üstün araçtır: Konuşmanın kendisi tinsel bir olaydır; söyleşiyse sanatların en güzellerinden biri...

Oscar Wilde'ın 1892'de bir dizi konferans için gittiği ABD'de gümrükten geçerken, bildirilmesi gereken bir şeyi bulunup bulunmadığı sorusuna verdiği yanıt:

Bildirmem gereken hiçbir şeyim yok, dehamdan başka...

ABD'ye giderken gemide tanıştığı güzelliğiyle ünlü, oyuncu Lillie Langtry'ye büyük bir yakınlık duymuştu:

Bayan Langtry'yi keşfetmek, Amerika'yı keşfetmekten daha önemliydi.

Londra'da, Lillie Langtry'ye verdiği şiir kitabına şöyle yazmıştı:

Bir zamanlar Troya'nın, şimdiyse Londra'nın Helen'ine...

7 Ekim 1882'de New York World'da çıkan, Lillie Langtry'nin rol aldığı Tom Taylor'un *An Unequal Match* (Eşit Olmayan Eşler) oyununun eleştirisinde Wilde'ın, Langtry'nin güzelliği üstüne sözlerinden alıntı yapılmıştı:

Bayan Langtry'nin olağanüstü yüzü, bütün modern İngiliz sanatında en saygın imgedir. Geçen yüzyıl, Reynolds ve Gainsborough'un çok sevdiği romantik tip sanata egemendi. ... Bu tip, onlar kadar usta olmayan sanatçıların elinde yozlaşp yalnızca güzel bir yüze dönüşmüştü. Buna bir karşı çıkış olarak, *Ön-Raffaelocular*'ın elinde Eski Yunan biçimiyle *Floransa Mistisizmi*'nin birleşiminden oluşan olağanüstü güzellikteki yeni bir tip yaratıldı.

Ölümünden bir yıl önce, bir gazetecinin "Kiminle evlenmek isterdiniz?" sorusuna da şu yanıtı vermişti:

Kraliçe Victoria, Sarah Bernhardt ya da Lillie Langtry...

New York'ta gittiği bir otelde kendisine güzel manzaralı bir oda önerilir:

Benim için hiç önemli değil. Manzaranın fiyatını faturaya ekleyen otel sahibi için önemlidir bu ancak. Bir centilmen pencereden dışarıya bakmaz hiçbir zaman...

New York'ta “Estetikçilik”in anlamını soran bir gazeteciye:
Estetikçilik, güzelliğin simgelerini aramaktır. İnsanın güzellik aracılığıyla sanatın karşılıklı ilişkilerini incelediği bir bilimdir. Daha açık söylemek gerekirse, *Estetikçilik*, yaşamın gizinin araştırılmasıdır.

ABD üstüne söylediklerinden:

Herkes trene yetişecekmiş gibi koşuşuyor Amerika'da. Ne şiire ne de aşka uygun bir ortam orası... Romeo ve Juliet'in sürekli trene yetişme kaygıları olsaydı ya da kafaları gidiş-dönüş biletlerinin sorunlarıyla karışmış bulunsaydı, Shakespeare o dokunaklı, şiir dolu sahneleri yazabilir miydi?

Amerika yeryüzündeki en gürültülü ülke. ... Tüm sanat öyle ince ve kolay etkilenen bir duyarlılıktan kaynaklanır ki, bu denli kargaşa, müzik yeteneği için yıkıcı olur önünde sonunda. Amerika'da resimleri yüksese, tavana yakın asma alışkanlığı, önceleri mantıksız gelmişti bana... Resimlerin ne denli kötü olduğunu görünce, bu geleneğin yararını anladım ancak.

Güzelliği verin çocuklara; tarih dedikleri, kayda geçirilmiş kanlı katliamları, barbarca dövüşleri ya da coğrafya dedikleri, kimsenin gitmek isteğini duymayacağı yerlerin enlem ve boylamlarını değil. ... Tarih adı altında, Avrupa'nın işlediği ağır suçların takvimini veriyorsunuz çocuklarınıza.

Parlak gösteriler, tantanalı törenler yok Amerika'da. İki geçit resmi gördüm yalnızca: Birinde itfaiyeciler önde, polisler arkada; ötekinde ise, polisler önde, itfaiyeciler arkada yürüyordu.

New York, hatta Boston'da, iyi bir model o kadar az bulunuyor ki, ressamların çoğu Niagara'nın ya da milyonların resmini yapmak durumuna düşüyorlar.

Philadelphia'da en beğendiği Amerikalı ozanların kimler olduğu sorulunca:

Walt Whitman ve Emerson. ... Whitman'la buluşmak istiyorum. İngiltere pek tanımıyor onu; ama hiçbir ozana, ölmeden önce değer verilmez İngiltere'de.

17 Ocak 1882’de, Philadelphia Press’e:

Ozanlar bilimin önündedirler her zaman; bilimin bütün büyük buluşları şiirlerde söylenmiştir daha önce. Bilim, okullarımızla yakın ilişkide; onun pratik yanlarını seviyoruz. Ama nesnelere tinselliği katmaya çalışmak, bedeni ruh anlamında da kullanmak, bir duygunun yalnızca şekerin salgılanmasından oluştuğunu, bir başka duygununsa omurganın kasılmasından ortaya çıktığını söylemek, saçmalıktan başka bir şey değildir.

31 Ocak 1882’de, Boston’da verdiği bir konferansa, Harvard Üniversitesi öğrencileri tıpkı Wilde gibi giyinmiş olarak ellerinde birer ayçiçeğiyle gelirler; ama bunu daha önce öğrenen ve herkes gibi koyu bir elbise giyen Wilde:

Eстетikçi Akım’ın belirtilerini görüyorum karşımda... Bu gençler hiç kuşkusuz çok içten; ama sanıyorum yalnızca birer karikatür olduklarını anlatabilirim kendilerine. Tanrı beni çömezlerimden korusun!

Boston’daki konferansından:

Sanayisiz bir yaşam verimsizdir; ama sanatsız bir sanayi barbarlıktır...

Şubat 1882’de Cincinnati’de:

Suçlularınız savunmalarında, kentinizin çirkinliğini, işledikleri suçun özürü olarak göstermiyorlar mı?

Şubat’ta Chicago’da:

Saatte altmış kilometre hızla gitmenin bir insana ne katkısı olabilir? Herhangi bir budala, bir tren bileti alıp gezisini saatte altmış kilometre hızla yapabilir. ... Uygarlığın araçlarıyla sonuçları karıştırılmamalıdır. Buharlı makine ya da telefonun değeri kullanılış biçimlerine bağlıdır tümüyle. Telefonun değeri, iki insan arasında konuşulanların değeriyle belirlenir. Michelangelo’nun bir ürünü, Edison’un yüz ürününe bedeldir.

Kötü sanattan daha iyidir sanat yapmamak. ... Philadelphia Tasarım Okulu’nda yemek tabaklarına mehtap, çorba tabaklarına günbatımı resimleri yapan genç hanımlar gördüm!

27 Mart 1882'de *The Daily Examiner*'in *Estetikçi Akım* üstüne sorusuna yanıtı:

Makinelerin yaptığı kötülük, yalnızca ürettiği şeyler değil, aynı zamanda insanların kendilerini makineye dönüştürmesidir. Oysa biz, bireylerin sanatçı olmalarını, daha doğrusu insan olmalarını istiyoruz. ... Güçlü bir ulusun genç yaşamında insanı canlandıran bir şey var. Sizininki gibi, ulusal yaşamın açılmaya başladığı bir ülkede, sanatın gelişmesi ve yayılması için olağandışı fırsatlar ortaya çıkmıştır. Öte yandan, çok amatör var burada. Amatör sanat, sanatsız kalmaktan daha da kötüdür.

Nisan 1882'de Denver'de:

O kadar sıkıcı oldu ki basımcılık. ... Gelecekteki yayınlarımda daha doyurucu örnekler vermeyi umut ediyorum bu alanda: Harfler, ender görülen tasarımlardan oluşacak; virgül yerine ayçiçeği, noktalı virgül yerine nar kullanılacak.

Nisan'da Colorado, Leadville'de madencilerle gittiği dans salonunda asılı bir tabelada şu deniyormuş:

Piyaniisti vurmayın lütfen, elinden geleni yapıyor.

Leadville'de, bir konuşma vereceği tiyatroya gitmeden önce: Cinayetten suçlanan iki adamın, akşam saat sekizde sahneye çıkarılıp yargılandığını, sonra da tiyatroyu dolduran izleyiciler önünde idam edildiğini öğrendim.

Leadville tiyatrosunda, sanatta etik üstüne yaptığı konuşmada, Rönesans sanatçısı Benvenuto Cellini'nin anılarından bölümler okuyunca:

Çok hoşlandıkları anlaşılıyordu. Cellini'yi birlikte getirmediğim için sitemde bulundular. Çok uzun bir süre önce öldüğünü söyleyince, "Onu kim vurdu?" diye sordular...

Gümüş madenlerinin bulunduğu Leadville üstüne izlenimlerini şöyle dile getirmişti:

Madenlerden çıkarken gördüğüm pırıl pırıl parlayan gümüşlerin, çirkin dolarlara dönüşeceğini düşündükçe üzüntü duyuyordum.

Rocky dağlarının batısında, bir zamanlar madencilik yapan bir sanatsever üstüne şöyle bir öykü duyduğunu anlatır:
Sanatsever, Paris'ten getirttiği alçı kopyada Milo Venüsü'nün kolları eksik çıktı diye demiryolu şirketine tazminat davası açmış. Daha da şaşırtıcı olan, davayı kazanıp tazminatı almış!

9 Mayıs 1882'de, *Philadelphia Press*'e:

Özgürlük, kanlı ellerle gelirse, çok güçtür onunla el sıkışmak... İngiltere'nin ne denli suçlu olduğunu unutuyoruz bazan. Yedi yüzyıllık haksızlığın meyvelerini topluyor, İngiltere...

Niagara Çavlanı üstüne:

Her Amerikalı gelin oraya götürülür... Koskocaman çavlan, Amerikan evlilik yaşamının ilk düş kırıklıklarından biri, en acı verenlerden biri olmasa da...

ABD'nin güney kentleri üstüne izlenimlerini dile getirirken, yaşlıların her olayı iç savaşa bağladıklarını söylüyordu:

Bir gün yanımda duran bir centilmene, “Bu gece Ay ne kadar güzel” demiştim. “Evet” diye yanıt vermişti, “ama onu savaştan önce görmeliydiniz!”

Gezi sırasında, Grigsville kentinden şöyle bir telgraf almıştı:
“Burada vereceğiniz konferansın konusu estetik mi?” Verdiği yanıt:

Kentinizin adını değiştirerek işe başlayın.

Grigsville kentine gitmekten vazgeçmişti:

Grigsville'de bir sanat akımı başlatsa insan... “Erken Grigsville yapıtları”nın aranmasını ya da sanat okullarının “Grigsville Rönesansı” üstüne dersler vermesini düşünün bir!..

ABD'de *Vera ya da Nihilistler*'i sahneye koymak isteyen bir tiyatro yöneticisi, oyunda değişiklikler yapmasını önerince:
Ben kimim ki, bir başyapıta dokunabileyim...

ABD'den döndükten sonra:

Amerika'yı uygarlaştırdım...

Mark Twain'in, Wilde'dan duyup hep yinelediği bir söz:

Öbür gün yapabileceğin hiçbir şeyi yarına bırakma.

Fransız tarihçi, romancı ve eleştirmen Edmond de Goncourt'a:

Texas gibi yerlerde tiyatro yöneticileri suçlu rolleri için gerçekten suç işlemiş kişileri arıyorlar. Bir kez, *Macbeth* oynanacakken Lady Macbeth rolü, zehirleyerek adam öldürmekten suçlu bulunan ve cezasını çektikten sonra henüz salıverilen bir bayana önerilmişti. Orada şöyle afişler görebiliyor insan: “Lady Macbeth Bayan x tarafından oynanacaktır.” Parantez içinde, “Bayan x on yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştır.”

Wilde, Fransa’da mutlu olduğunu söyler, sık sık Paris’e giderdi: Fransa’nın İngiltere’ye büyük üstünlüğü, Fransa’da her burjuvanın bir sanatçı, İngiltere’de ise her sanatçının bir burjuva olmak istemesidir.

Paris’e neden yakınlık duyduğunu soran bir gazeteciye: Londra’da insan her şeyi gizliyor; Paris’teyse her şeyi açıklıyor.

Paris üstüne başka söyleşilerden:

Bir insan vaktini çok hoş bir biçimde yitirebilir, ama yolunu hiçbir zaman yitirmez Paris’te...

Eiffel Kulesi’ne arkanızı dönün: Önünüzdedir tüm Paris...
Sonra da ona bakın bir... Paris kayboluverir.

Tanınmış bir ozanın, Paris’teki bir çağrıda kendisine iyi yer verilmediği için olay çıkardığını duyunca:
Benim bulduğum yerdir en yüksek yer...

Émile Zola ile Oscar Wilde birbirlerinden hoşlanmazlardı. 1883’te Paris’te verilen bir yemekte Zola, sanat üstüne yaptığı bir konuşmanın sonunda “Ne yazık ki Sayın Wilde, barbar bir dil olan kendi dilinde yanıt vermek zorunda kalacak” deyince, kusursuz bir Fransızca ile Wilde:

Ben doğuştan İrlandalı’yım, İngiliz soyundanım ve Sayın Zola’nın dediği gibi, Shakespeare’in dilini kullanmak zorundayım.

Paris'te çirkinliğiyle övünen bir bayanla tanıştığında:

Bayan - Paris'in en çirkin kadını olduğumu düşünüyör erkekler, öyle değil mi?

Oscar - Hayır sayın bayan, tüm dünyanın...

Fransız oyuncu Coquelin ile bir konuşmasından:

- Uygarlık nedir Bay Wilde?
- Güzelliğe duyulan sevgidir.
- Peki, güzellik nedir?
- Burjuvaların çirkin bulduğu şey...
- Burjuvaların güzel bulduğu nedir, öyleyse?
- Öyle bir şey varolmamıştır.

Kasım 1883'te *Punch* dergisinde Wilde ile ressam Whistler'in bir kulüpte Sarah Bernhardt'ın bir oyunu üstüne tartıştıkları haberi çıkınca, birbirlerine şu telgrafları gönderirler:

Wilde - *Punch*'taki haber gülünç! Seninle birlikte olunca kendimizden başka hiçbir şeyden söz etmeyiz ki...

Whistler - Hayır Oscar, unutuyorsun; hep benden söz ederiz.

Wilde - Haklısın Jimmy. Senden söz ederiz, ama ben hep kendimi düşünürüm.

1884'te, zengin bir ailenin kızı olan Charlotte Montefiore, Wilde'ın evlenme önerisini geri çevirince:

Senin paran ve benim beynimle öylesine ileriye gidebilirdik ki...

Violet Hunt da, Wilde'ın evlenme önerisine olumlu yanıt vermemiştir:

Sen ve ben, senin güzelliğin ve benim aklımla dünyaya egemen olabilirdik...

Ünlü bir oyun yazarı, başarılı bir açılıştan sonra, Wilde'a oyunu nasıl bulduğunu sorar:

Başından sonuna kadar uyuyabildiğim en iyi oyundu.

Shakespeare, "Bir sahnedir yeryüzü"; Shaw da "Bir sahnedir yeryüzü, ne yazık ki..." demiştir. Wilde:

Bir sahnedir yeryüzü, ama çok kötüdür rol dağılımı.

Wilde, *Kalem, Kağıt ve Zehir* adındaki denemesinde “Bir maske, bir yüzden daha çok şey anlatır”, diyordu. Londra’da bir gün, Olive Schreiner’le karşılaşmıştı:

Schreiner - Yoksul Doğu yakasında oturuyorum; çünkü, orada kimse maske takmıyor.

Wilde - Bense Batı yakasında oturuyorum; çünkü, orada herkes maske takıyor.

Yardımsever kuruluşları destekleyen, misyonerlerin yararlı işler yaptıklarına inanan eşi Constance’a:

Yeterince beslenmeyen yoksul yamyamlara, tanrısal güçlerce sağlanan bir besin olduğunu bilmiyor musunuz, misyonerlerin? Yamyamlar açlıktan ölecekken, Tanrı’nın sonsuz merhameti hoş bir tombul misyoner gönderir onlara.

Matthew Arnold, eleştirmenin amacı için, “nesneyi, gerçekte olduğu gibi görmektir” diyordu; oysa, Wilde’a göre:

Eleştirmen, nesneyi olduğu gibi görmelidir; gerçek gibi değil...

***Mutlu Prens ve Başka Masallar, Narlı Ev* gibi masal kitapları yayımlayan Wilde, ozan ve gazeteci dostu Richard Le Gallienne’e: Çocuklarına masallar yazmak, her babanın görevidir.**

Wilde, İngilizce’nin insana sıkıntı veren bir rengi bulunduğunu söylerdi. En sevdiği öyküsü, *İspanyol Prensesi’nin Doğum Günü* için şöyle demişti:

Öyküyü siyah ve gümüş renginde tasarladım. Fransızca’ya çevrilince pembe ve maviye dönüştü.

Ünlü oyuncu yönetmen Irving’in sahneye koyduğu, Ellen Terry’nin *Lady Macbeth*’i oynadığı, *Macbeth* oyunu üstüne:

Verilen ziyafetten anlaşılıyor ki kocasının giysileri ya da uşakların üstü başı söz konusu olunca Lady Macbeth, yerel ürünleri yeğleyen ekonomik bir ev bakıcısı gibi davranıyor; ama iş kendisiyle ilgili şeylere gelince, onları Bizans’tan özenle seçiyor.

Ünlü bir kadın oyuncunun evlendiği kişiyle tanıştırılır:

Adamın budalalığını görünce sevecen bir kişi olduğunu sanmış. Sevecenlik, düş gücü ve aydın akıl gerektirir oysa...

Boş inanlara karşı kurulan Onüç Kulübü'nün çağrısına yanıtı:

Boş inanlara bayılıyorum: Düşüncenin ve düş gücünün renkleridir onlar... Sağduyunun karşıtıdır. Sağduyu, serüvenin düşmanıdır. Gerçek dışına çıkmamıza olanak verin. Kırıcı olacak kadar mantıklı yapmayın bizi...

Genç bir ressamın üstünde çalıştığı resmin konusunun “Vikinger” olduğunu öğrenince:

Neden o kadar gerilere gidiyorsunuz? Arkeolojinin başladığı yerde sanat biter...

Ocak 1889'da *Yalan Söylemenin Sona Ermesi* denemesi yayımlandığı sırada:

Sıkıcılığın kapıları karşısında borazanımı öttürdüm.

Dorian Gray'in Portresi'nin Temmuz 1890'da Lippincott's Magazine dergisinde yayımlanması üstüne basında şu tür sözleri içeren ağır eleştiriler çıkmıştı: “Wildest” (en çılgın anlamına da gelir), “cafcaflı bayağılık”, “pislikte aranan tat”, “alevlere atılmalı”, “kokuşmuşluk”, “gençleri zehirleyecek bir yapıt”, “ahlakı korumakla görevli örgütler dava açmalı”...

Eleştiriler karşısında, Wilde'in verdiği yanıtlardan:

Sanat alanıyla ahlak alanı birbirinden ayrı, bambaşka alanlardır.

Hiçbir sanatçının ahlaksal bağlılıkları yoktur. Palettteki renkler bir ressam için neyse, iyilik ve kötülük de bir sanatçı için odur. Bir sanat yapıtına ilgi göstermez İngilizler, söz konusu yapıtın ahlaka aykırı olduğu söylenmedikçe...

Anlatılan öykü, süsleme sanatı üstüne bir denemedir. Sıradan gerçekçiliğin yabanıl kabalığına karşı bir tepki... Yapıtın zehirli olduğunu söyleyebilirsiniz, ama kusursuzluğunu da yadsıyamazsınız. Sanatçıların amacı, kusursuzluktur...

Evet, çok kötü bir ahlak var *Dorian Gray*'de – ama kösnü düşünlerinin bulamayacağı, aklı sağlıklı herkesin görebileceği bir ahlak... Bu bir sanatsal yanılgı mıdır? Korkarım ki öyle... Yapıttaki tek yanılgı budur.

Bilinen ya da bilinmeyen her şey sanatın işidir; bir Londra gazetesinin yayın yönetimi bile, konu seçiminde sanatın özgürlüğünü engelleyemez.

Suçlu ve bilgisiz sınıfların gazeteden başka bir şey okuduklarını sanmıyorum. Yazılarımdan hiçbirini anlamaları da olası değil elbet. ... Bir sanat yapıtını yaratırken alınan haz, tümüyle kişisel bir tattır ve o tat için insan bir şey yaratır. ... Yapıtlarım çok az sayıda kişinin hoşuna giderse, kıvanç duyarım bundan. Kimsenin hoşuna gitmezse, bundan da acı duymam. Kalabalığa gelince: Popüler bir romancı olmak gibi bir isteğim yok. Öylesi çok kolay olurdu...

Dorian Gray'de herkes kendi günahını görür. Dorian Gray'ın günahlarının neler olduğunu kimse bulamaz. Bulanlar, kendi günahlarını yanlarında getirenlerdir.

Gerçekte sanat, izleyicisini yansıtır, yaşamı değil.

Sonraki yıllarda, *Dorian Gray*'in Portresi üstüne:

Romanım nerdeyse kendi yaşamıma benziyor; hareket yok, hep konuşma var... Hareketi canlandıramıyorum ben: Kişilerim birer sandalyeye yerleşip karşılıklı söyleşiye dalyorlar.

Wilde, *Dorian Gray*'in Portresi romanına yapılan saldırılara yanıtını, kitabın önsözünde özlü bir biçimde veriyordu. Önsöz, Wilde'ın sanat üstüne bir bildirisiydi. O günlerde Wilde'la karşılaşan Liberal Parti'nin ileri gelenlerinden ve başbakanlık yapmış olan Asquith, italik harflerle basılmış "Önsöz"e değinerek, "konuşurken ilgi çekebilmek için sesini yükselten kişileri anımsattığını" söyleyince:

Bunu gördüğünüze çok sevindim Sayın Asquith! Parlak bir deyiş, iyi bir şarap gibi elbet hemen anlaşılır. Ama söylev verenler güzel sözlerine dikkat çekmek için nasıl dramatik vurgularla, seslerini yükseltip alçaltır ya da jestler yaparlarsa, yazarlar da özdeyişlerinin altını çizmek için italik kullanırlar. Kuyumcuların elmaslarını düzenledikleri gibi...

Ozan Swinburne ile aynı evde oturan ve onun yapıtları üstüne övgülü yazılar yazan ünlü eleştirmen

Theodore Watts - Dunton için:

Watts bir avukattır; avukatların görevi suçu gizlemektir.

Swinburne'ün dehası öldürülmüştür; bunu gizlemek için Watts elinden geleni yapıyor.

Harper dergisi, büyük bir para karşılığında yüz bin kelimelik bir kitap yazmasını önerince:

Önerinizi yerine getiremem; yüz bin kelime yok İngilizce'de...

Bir yayımcının, en iyi yüz yapıtı seçmesini istemesi üstüne:

En iyi yüz yapıtı seçmem olanaksız; ancak beş kitap yazabildim bugüne dek.

The Daily Telegraph gazetesinde, Lady Windermere üstüne çıkan bir yazıda, oyundaki kişilerin birer kukla oldukları söylenince:

Herkes rol oynayabilir... İngiltere'de çoğu insan rolden başka bir şey de yapmıyor zaten. Geleneksel olmak, komedyen olmak demektir.

Lady Colin Campbell'in, eşini mahkemeye verip ondan ayrıldıktan sonra yazdığı bir roman üstüne:

Lady Colin, tanık kürsüsünde yitirmiş tüm düş gücünü...

Wilde, Fransız moda dergilerinden birinde, şapkalı bir kadın fotoğrafının altında şöyle bir söz gördüğünü söyler:

Ağız biraz açık olarak giyilir bu modada...

Aralık 1891'de Écho des Paris dergisi birkaç anısını anlatmasını isteyince:

Hiçbir şeyi anımsamak istemiyorum. Sanatçı belleğini yok etmeli ve yalnızca o ânla, geçmekte olan saatle ilgilenmelidir. Geçmişini düşünen adamın geleceği olamaz.

Çıkardığı bütün kitapları New York ve Londra'da aynı anda yayımladığını ilan eden yayımcı James R. Osgood'un ölümü üstüne yakın dostu Richarde Le Gallienne'e:

Sanıyorum Osgood'u New York ve Londra'da aynı anda gömecekler...

Wilde, *Salome*'yi 1891'de Paris'te Fransızca yazmış, sonra Lord Alfred Douglas İngilizce'ye çevirmişti. Londra'da sahneye konacak oyunda Sarah Bernhardt başrolü oynayacaktı. Provalar başladıktan sonra oyunun sansürce durdurulması üstüne:

Her prova sonsuz bir keyif kaynağı oldu benim için. Sözcüklerimin dünyadaki en güzel sesle söylenmesi, en büyük sanatsal sevinci duyurdu bana... Ama sahne ve oyunculuk üstünde bir sansür var: Bu sansürün temelinde, en bayağı konular sahneye getirilip oynanabilir, ama hiçbir oyuncunun, sanatsal koşullarda, *İncil*'deki ulu ve soylu konuları sunmasına izin verilemez, düşüncesi yatıyor. *Salome*'nin engellenmesiyle yapılan hakaret, bir sanat biçimi olan tiyatroya yapılan hakarettir...

Yakın dostu Robert Ross, bir söyleşide *Salome*'yi Fransızca yazmasının nedenini sormuştu:

Kullanmasını iyi bildiğim bir alet var elimde: İngiliz dili... Yaşamım boyunca dinlediğim başka bir alet de var: Fransızca. Güzel bir şey yapabilir miyim diye bu yeni alete dokunmak istedim.

Wilde ile Sarah Bernhardt, oyundaki rolün yorumu üstüne tartışırken sigarasını çıkarır:

Wilde - İçebilir miyim, madam?

Bernhardt - Yansan bile, bana vız gelir...

Oynanamayan *Salome*'nin dekorlarını yapan Graham Robertson'a:

Senin gibi çizebilmeyi çok isterdim. Çizgileri, sözlerden daha çok seviyorum; ancak "evren"i bir soneye sığdırmaya çalışarak avunuyorum. Sen de bir sonenin tasarımını yapmalısın: Bir genç, tüm dünyayı yansıtan garip bir kristale bakıyor... Şiir, kristal gibi olmalı; yaşamı daha güzel, daha az gerçek yapmalı.

Fransa’da yayımlanan *Salome* oyunu için çizimleri yapan Beardsley’e (Resimlerin bir bölümü açık saçık bulunarak İngiltere’deki basımından kaldırılmıştı):

Baudelaire, şiirlerine *Kötülük Çiçekleri* adını vermişti. Senin çizimlerine “Günah Çiçekleri” diyeceğim ben de...

1892’de Paris’te *Sfenks* adındaki şiiri üstünde çalışırken gün boyunca ne yaptığı sorulunca:

Bütün sabah bir virgül çıkardım, öğleden sonra yine yerine koydum.

Wilde, bir gün Ross’a, tanınmış bir romancının onun düşüncelerini kendisininmiş gibi kullandığını söyleyince Ross, Wilde’in da başkalarının yapıtlarından esinlendiğini ona anımsatmıştı. Wilde:

Başkasının bahçesinde *dört* yapraklı kocaman bir lâle görsem, *beş* yapraklı kocaman bir lâle yetiştirmek gelir içimden; ama bu, başka birinin *üç* yapraklı bir lâle üretmesiyle aynı şey değildir.

Fransız oyuncu Coquelin ile *Padua Düşesi* üstüne konuşmasından:

Shakespeare ve Hugo her konuyu tükettiler. Gunahta bile özgün olunamaz artık. Anlatılmamış hiçbir duygu kalmadı – olağanüstü tanımlamalar yapmak dışında...

20 Şubat 1892’de *Lady Windermere’in Yelpazesi* oyununun ilk gecesinde alkışlarla sahneye çıkan Wilde:

Bayanlar baylar, bu geceden büyük bir zevk duydum. Oyuncular, güzel bir oyunun hoş bir yorumunu yaptılar; sizin değerlendirmeniz de çok akılcıydı... Oyunumun nerdeyse düşündüğüm kadar üstün bir yapıt olduğuna beni inandıran gösterinizden ötürü sizi kutluyorum.

Dostu, ozan G.H. Kersley’e:

Dostlar, aynı zamanda ozansalar, hiçbir zaman unutulmazlar: Bellek onları gül yaprakları içinde saklar; yaşam, renkli, çalkantılı yaşam, insanın kendisiyle sevdikleri arasında, bir nehir gibi, hızla akar, sık sık...

Önemsiz Bir Kadın’ın provaları başlamadan önce, başrollerden birini de üstlenen yönetmen Herbert Beerbohm Tree’ye:

Wilde - Bu rol, daha önce sahnede görülmüş kişilerden hiçbirine benzemiyor. Hatta daha önce yaşamış kişilerden hiçbirine benzemiyor.

Tree - Bu kişi doğaüstü olmalı!

Wilde - Doğal bir kişi değil elbet. Bir sanat yaratısı... Doğruyu söylemek gerekirse o, benim.

19 Nisan 1893’te, Önemsiz Bir Kadın oyununun ilk gecesinde alkışlarla, bağrışlarla sahneye çağrılan Wilde, oturduğu locadan:

Bayanlar baylar, Oscar Wilde’ın şu anda tiyatrodaki bulunmadığını üzülmek zorundayım.

Önemsiz Bir Kadın’ın çok başarılı geçen galasından sonra Herbert Beerbohm Tree’ye:

Wilde - Oyunlarımın en iyi eleştirmeni olarak düşüneceğim sizi hep...

Tree - Ama oyunlarınızın eleştirisini hiç yapmadım ben?

Wilde - O nedenle zaten...

Önemsiz Bir Kadın’ın ikinci gecesine giden ve oyunu çok beğenen Galler Prensi, Wilde’a “Oyununuzda bir sözcüğü bile değiştirmeyin” deyince, Wilde:

Eşi bulunmaz bir ülke burası! Prensler, ozanları anlıyor...

Kasım 1894’te Alfred Douglas’a:

Güzelliğe hayranlık duymanın, sevgiye tutkun olmanın kötülük sayıldığı bir ülkede yaşamak ne tuhaf!.. İngiltere’den nefret ediyorum; sen burdasın diye bu ülkeye katlanıyorum.

Wilde’ın da adının geçtiği, Dr. Nordau’nun Degeneration (Yozlaşma) yapıtında, “Tüm dâhiler delidirler” denildiğini duyunca:

Dr. Nordau’nun dâhilerin çılgın oldukları savına katılıyorum; ama Dr. Nordau, tüm akli başında insanların budala olduklarını unutmuyor.

3 Ocak 1895'te, *İdeal Bir Koca'nın Londra'da Haymarket Tiyatrosu'nda açılışından sonra, 9 Ocak'ta The Sketch'te yayımlanan Gilbert Burgess'le yaptığı söyleşiden:*

Bir insanın tiyatro eleştirmeni olması, bir destan, pastoral şiir ya da bir türkü sözleri eleştirmeni olması kadar budalaca ve sanatsallıktan uzak bir şeydir. Tüm sanat biçimleri aynı kapıya çıkar; sözcükleri araç edinen bir sanat ise, hiçbir biçimde bölünemez. Eleştirmenliğin bayağı bir yaklaşımla uzmanlaştırılmaya çalışılması, bilimsel ve ayrıntılı (nerdeyse sahne marangozunun bilgisi kadar ayrıntılı ve sahneye çıkma sırasını haber vermekle görevli çocuğun ölçütleri düzeyinde) sahne bilgisinin, oyunun bir sanat yapıtı olduğunu bile anlayamayan ya da hiçbir sanatsal etkiyi algılayamayan yeteneksizlikle bütünleşmesine yol açmıştır.

Tüm açılış gecelerine katılmalarına karşın, İngiliz tiyatro eleştirmenleri tek bir başarıya ulaşamamıştır günümüzde.

Bir çiçeğin rengi, bir trajedi konusunu akla getirebilir; bir müzik parçası, bir sone için dizeler çağrıştıracaktır; ama gerçek bir olay sanatçıya hiçbir şey veremez... İnsanın yaşadığı bir aşk, sanatı için yitirilmiş bir serüvendir. Bir roman ya da bir oyunda tanıtilen gerçek kişiler, düş gücü bulunmayan bir aklın, kaba, geliştirilmemiş bir gözlem yeteneğinin ve tümünden bir deyiş yoksulluğunun simgesidir.

Eleştirmenler, oyundaki eylemlerle melodramın olaylarını birbiriyle hep karıştırıyorlar. *Önemsiz Bir Kadın*'ın ilk perdesini, *Lady Windermere'in Yelpazesi*'nde hiçbir eylem bulunmadığını söyleyen eleştirmenlere yanıt olarak yazdım: Hiçbir eylem yoktu ama, kusursuz bir ilk perdeydi.

Eleştirmenler, *İdeal Bir Koca*'daki psikolojik savı anlayamadılar: Bir erkeğin kadını sevmeye biçimiyle, bir kadının erkeği sevmeye biçimi arasındaki başkalığı; kadınlardaki ideal yaratma tutkusuyla – gerçekte bu, onların zayıf yanıdır – erkeklerdeki sevdiklerine kusurlarını göstermekten korkmalarındaki güçsüzlüğü. ... Bunların gerçek anlamını kavrayamadılar; bilezik üstüne bir oyun sandılar.

Aylaklık sanatçıya, yazabilmesi için gerekli ruhsal durumu, yalnızlıksa gerekli koşulları yaratır. İnsanın kendisi üstünde yoğunlaşması, olağanüstü bir dünyayı devinim içindeki renkler ve kadanslarla yansıtmaya olanağını verir. ... Eleştirmenler, sanatçının kamuoyunu sevindirmekle görevli olduğunu, o alçaltıcı dogmayı ortaya attılar. Rossetti'nin sözcüklerle soneler dokuması, Corot'nun alacakaranlığı gri ve gümüş renklerle boyaması, kamuoyunu sevindirmek için değildi. Halkı mutlu etmek için belirli bir sanat biçiminin benimsenmesinin istenmesi, sanatçının o biçimden kaçmasına yol açar. Oyunun, bir şiir ya da bir resim kadar kişisel ve bireysel bir anlatım biçimi olduğu bilininceye değin, gerçek bir tiyatroya kavuşamayacağız...

Basının, sanatçıyı kamuoyuna hep anımsatması çok gereksiz; basının, kamuoyunu sanatçıya hep anımsatmasıysa çok yakışsız...

Sanatçının amacı yaratmanın sevinci için yaratmaktır. ... Sanatçı belirli bir âna kendi duygularıyla ulaşır: Korkunç mor trajediler ya da sevimli gül rengi komedilerle... Ne güzel bir ad! "Gül Renkli Komedi" adında bir oyun yazmalıyım...

Önünüzde büyük bir yazın geleceği bulunduğunu düşünüyorum. ... O kadar kötü söyleşi yapıyorsunuz ki, iyi şiir yazabileceğinizi umuyorum. Kravatınızın rengini çok beğendim... İyi günler...

Lord Alfred Douglas'a karşı duyduğu sevgiyi dile getirdiği bir mektubu ele geçiren Allen adında bir şantajcı Wilde'dan altmış sterlin isteyince:

Bu uzunluktaki bir düzyazı yapıtıma bu kadar büyük bir para almadım hiç. İngiltere'de bir mektubuma altmış sterlin değer biçen birinin bulunduğunu görmek beni sevindiriyor.

Wilde ile, bir süre yakın dost olan ressam James Whistler'ın sonraları araları bozulmuştu. Wilde'ın bir konuşmasından: Popülerlik, saygın ressam Whistler'e sunulan aşağılamalardan biri değil henüz...

18 Ocak 1895'te St. James's Gazette'te yayımlanan bir söyleşiden:

Yazarlarımızın çok azının oyun yazmasını neye bağlıyorsunuz?

Başta, sorumsuz bir sansürcülüğün bulunmasına... *Salome*'nin sahneye konulamaması, bu kurumun budalalığını gösterir. Ressamlar yapıtlarını kâtiplere göstermek zorunda kalsalardı, biçim ve renklerle düşünmek yerine, başka bir anlatım aracı bulurlardı. Yazarlar, romanlarını bir polis görevlisine onaylatmak durumunda bırakılsalardı, yeni bir anlatım biçimi ararlardı. Hiçbir sanat, sansüre karşın varlığını sürdüremez.

İkinci neden?

Basının son otuz yıldır, oyun yazarlarının, kamuoyunu memnun etmekle görevli oldukları dedikodusunu yaymış bulunması... Sanatın amacı ne sevindirmek ne de acı vermektir. Sanatın amacı sanattır. Kamuoyunun istekleri, sirklerde bir ölçüde karşılanabilir.

Eleştirmenlerimiz?

... Hiçbirinin sanatsal niteliği yok. Tiyatro gibi, karmaşık bir sanat biçiminin eleştirisini yapabilmek için en üst düzeyde kültür gerekir. Öteki sanatlardan da izlenimler edinmeyen bir kimse tiyatro eleştirisi yapamaz.

İçten olduklarını kabul ediyorsunuz değil mi?

Evet... Ama onların içtenliği basmakalıp bir budalalıktan başka bir şey değil!

Hiç olmazsa eleştirmenler kendilerini satmıyorlar.

Satın alanların bulunmadığı bir pazarda, evet...

Onurlu bir geçmişleri bulunduğunu da mı yadsıyorsunuz?

Geçmişleri yok, gelecekleri yok, eleştirmenler izledikleri oyunda karşılaştıkları renkli bir ânı kavramaktan bile yoksunlar.

Ne yapılmasını öneriyorsunuz?

Emekliye ayrılmalılar ve yalnızca siyaset, teoloji, altın ve gümüş konularında ya da bunlardan daha kolay alanlar üstüne yazmalı, eleştirmenler...

Sizin deyişinize göre, onlar görülmeli ama duyulmamalılar...

Yaşlılar ne görülmeli ne de duyulmalılar...

Londra'da ancak iki tiyatro eleştirmeni var diyardunuz?

Geçen hafta birini daha çıkardım listeden.

Kim kaldı?

Adını söylemesem daha iyi olur. Kendini beğenmeye kalkar... Kendini beğenmek, yaratıcıların ayrıcalığıdır.

Oyunlarınızdaki bütün kişilerin sizin gibi konuştukları söyleniyor.

Bir sanatçı olan oyun yazarının yapıtları da, her sanat yapıtı gibi, sanatçının egemenliğinde olmalıdır. Shakespeare'in her oyununda, Shakespeare'in egemenliği görülür. Ibsen ve Dumas'nın yapıtları da öyle... Benim oyunlarıma da kendi kişiliğim egemendir elbet...

Sizden önceki yazarlardan hiç etkilendiniz mi?

Victor Hugo ve Maeterlinck'ten yalnızca...

Başka yazarlar da vardır elbet.

Eski Yunan ve Roma yazarlarını bir yana bırakırsak, beni etkileyen yazarlar Keats, Flaubert ve Walter Pater'dir; ama onlarla buluşmadan önce, yarı yolu çoktan aşmıştım zaten... Başkalarını sezinlemeden önce, anlatım biçimini kendi ruhunda bulabilmelidir insan.

İdeal Bir Koca en iyi oyununuz mu sizce?

Artık klasik olan sözüümü unuttunuz mu? Sıradan kişiler ilerleme gösterir yalnızca...

Gerçekçilik’e doğru hiçbir eğiliminiz yok mu?

Hiç yok... Gerçekçilik bir arka plandır. Bir sanat yapıtı olması istenen bir oyun için gerekli sanatsal güdüyü yaratamaz.

Günlük yaşamın trajedileri, ele alınacak hiçbir şey çağrıştırmıyor mu sizde?

Sokakta yürürken bir gazetecinin araba altında kaldığını görsem (ne yazık ki, bugüne değin böyle bir olaya tanık olmadım), dramatik açıdan benim için hiçbir anlam taşımaz bu.

Ciddi Olmanın Önemi oyununun açılışından kısa bir süre önce, bir gazetecinin “Oyun başarılı olacak mı?” sorusuna yanıtı:

Oyun zaten başarılı... Sorun, ilk gece izleyicisinin başarılı olup olamayacağında!

14 Şubat 1895’te oynanmaya başlayan *Ciddi Olmanın Önemi* büyük bir ilgiyle karşılanmıştı. O gece, başrolü üstlenen George Alexander, oyunu nasıl bulduğunu Wilde’a sorunca: Hoştu, çok hoş... Zaman zaman bana yazdığım bir oyunu, *Ciddi Olmanın Önemi*’ni anımsatıyordu.

***Ciddi Olmanın Önemi* üstüne yaptığı açıklamalar:**

Bir kelebeğin, kelebekler için yazdığı küçük bir oyun. İnce düş köpüklerinden oluşan hoş, küçük bir oyun, ama felsefesi var. ... Yaşamın önemsiz şeylerini çok ciddi bir biçimde karşılamamız, önemli şeylerini ise, içten ve tasarlanmış bir aldırmaçlıkla ele almamız gerektiğini anlatıyor.

Birinci perde çok ustalıkla, ikincisi çok güzel, üçüncüsüye inanılmaz ölçüde akıllıca.

“Ciddi insanlar için önemsiz bir komedi” olarak tanımladığı *Ciddi Olmanın Önemi* adlı yapıtı, Wilde’ın en sevilen, eleştirmenlerce de en tutulan oyunu olmasına karşın Wilde, bu oyunun bir komedi değil, bir fars olduğunu söylüyor ve şöyle diyordu:

Oyunlarımdan hoşlanmamın iki biçimi vardır: Biri onları beğenmemek, ötekisi ***Ciddi Olmanın Önemi***’ni beğenmek.

Wilde'in, Queensberry davasında suçlu bulunmasının nedenlerinden biri de, Londra'nın lüks lokantalarında birlikte yemek yediği gençlerin tanıklığıydı. İlerde olacakları sezmiş gibi, *Ciddi Olmanın Önemi*'nde Algernon'a söylediği şu sözleri sonradan oyundan çıkarmıştı:

Londra'nın Batı Yakası'nda lokantaya gittim diye, bir taşra kentinde hapsedilecek değilim ya!

Tiyatro üstüne bir söyleşiden:

İzleyicilere, kamuoyuna karşı ne gibi duygular beslediğimi soruyorsunuz. Oysa kişilikler kadar kamuoyu vardır. ... Yeni oyunumun açıldığı gece hiç tedirgin değilimdir; çok hoş bir ilgisizlik kaplar içimi. Kaygılarım son provada biter. Oyunumun sahnede sunulduğu biçimiyle bende bıraktığı etkiyi görmüş olurum. Oyuna duyduğum ilgi işte orada sona erer ve izleyicileri bekleyen olağanüstü coşkuları düşünüp onları nerdeyse kıskanırım. ... İstedğim, oyunu değil, izleyiciyi başarılı kılmaktır. ... İzleyici, oyunun bir sanat yapıtı olduğunu anladığı ân, başarıya ulaşmıştır.

Yakın dostu, ozan Wordsworth'ün torununun oğlu, *Oscar Wilde'in Yaşamı, Mutsuz Dostluğun Öyküsü, Gerçek Oscar Wilde* adlı yapıtların yazarı Robert Harbrough Sherard'la söyleşilerden:

Her birimiz kendi Tanrı'sını yaratmalıdır, ben de benimkini yarattım. ... Sanat aracılığıyla onu buldum ve sanat aracılığıyla ona taptım. İsa, en üstün sanatçıdır benim için: Fırçanın, kalemin değil, ama daha da ender olan sözcüklerin sanatçısı... Sesle bir anlatım buldu İsa: Ses bunun içindir gerçekte; ama çok az kişi bu yolla bir anlatım bulabilir ve hiçbiri İsa'nın yarattığı biçimde olamaz.

İsa'nın tanrısal kutsallığına, genellikle benimsenilen anlamda inanmıyorum elbet; ama, İsa'nın bulutlarda oturan bir melek kadar çevresindeki insanların üstünde bulunduğuna inanmakta da güçlük çekmiyorum.

İncil, olağanüstü bir kitap. Ne kadar güzel bir sanatsallık vardır o küçük öykülerde! Âdem ile eşi, baş başa oturdukları güzel bahçede, yalnızca yasalara uymak koşuluyla yaşamın her tür tadını çıkarabilirlerdi. Ama o, bir makine durumuna düşmeye karşı çıktı ve elmayı yedi (ben de yedim elmayı), bu nedenle de cennetten atıldı.

Kutsal kitabın **Eski Ahit**'indeki benzetmelerden bir mutluluk duyuyum, **Yeni Ahit** ise büyüler beni. İsa, Paul ve kitaptaki öteki kişilerden çoğunun eşsiz bir çekiciliği vardır benim için. Hele son kitaba bir bakın: Yazarın ne büyük bir düş gücü olmalı. Bütün sanat dünyasında bununla karşılaştırılacak bir başka şey bilmiyorum. Özellikle on, on bir ve on ikinci bölümler...

Hoş bir kilise bulmalıyım. Rahip duygulu, yalın düşünceli, iyi yürekli ise, mezhebi ne olursa olsun aldırıyorum: Kendi içinde bir dini olan, başkalarının inançları üstüne öğütler vermeyen, başkalarının kurallarını uygulamayan, maaşından çok günahlıları düşünen biri... Dinin geleneksel biçimlerinden hiçbirine bağlı olamam; ama tümünde bulunabilen iyi şeylerin özünü almak isterim.

25 Mayıs 1895'te suçlu bulunan Wilde, elleri kelepçeli, yağmur altında cezaevine götürülürken:

Kraliçe Victoria suçlularına böyle davranıyorsa, onların hiçbirine layık değil...

Bir Katolik manastırına yaptığı başvurudan:

Cezaevine gönderilen insanlara verilen cezalardan biri nedir, biliyor musunuz? **Daily Chronicle** gazetesini okumalarını bile yasaklıyorlar! Trende gelirken okumama izin vermeleri için yalvardım. "Hayır" denilince gazeteyi ters tutarak okumama izin vermelerini önerdim. Bunu uygun buldular ve yol boyunca **Daily Chronicle**'ı ters tutarak okudum; çok hoşuma gitti... Gazeteleri okumanın tek yolu tersten okumak, sanıyorum!

Wilde, Mayıs 1895-Mayıs 1897 arasında, tam iki yıl cezaevine kapatıldı:

Parlak bir komedi olacağını düşünüyordum yaşamın; korkunç ve itici bir trajedi olduğunu anladım.

Cezaevinde bulunduğum için en ufak bir utanç duymuyorum. Ama beni buraya gönderen yaşamın maddeciliğinden utanıyorum. Sabırlı olabilirim; bir erdemdir sabretmek. Sabır değil, duyumsamazlıktır burada istenen; duyumsamazlık ise, bir kusurdur.

Her gün Dante okudum İtalyanca'dan. ... Okuduklarımdan en iyisi *Cehennem... Cehennem*'i nasıl sevmem? Cehennem içindeydik... Cehennem, hapishaneydi...

Yaşamı görmek istiyorum, turistler için bir anıt olmayı değil...

En sevdiğim iki karakter, Lucien de Rubempré (Balzac) ve Julien Sorel'di (Stendhal). Lucien kendini asmış, Julien ise giyotinle başı kesilerek ölmüştü. Zindanda öldüm ben de...

Reading Zindanı'nda bir gardiyan Maria Corelli'nin nasıl bir yazar olduğunu sorunca:

Ahlaksal kişiliğine karşı olduğumu sanmayın o bayanın; ama yazış biçimine bakılırsa burada olması gerekirdi.

Bir tutuklu cezaevinde hortlaklar bulunduğunu söyleyince:
Sürdürmek istedikleri eski gelenekleri yoktur cezaevlerinin. Hortlakları görmek için, onların aile mücevheriyle birlikte miras kaldığı bir şato bulmalısınız...

Dinsel inançlar üstüne kuşkular duyduğunu anlatan bir tutukluya:

İnsanlar tanrılarını kendi anlayışlarına göre biçimlendirirler. Önce tanrılarını yaratırlar, sonra ona taparlar. Şimdilik bir karara varmayı ertelemenizi öneriyorum: O arada ölürseniz ve öte yanda bir gelecek varsa, anırır gibi bağırın şu insanların çoğundan daha iyi durumda olursunuz orada.

Tavşan çalmaktan suçlu bulunan üç çocuk için Reading Zindanı müdürüne:

Tavşanlar nedeniyle içeri giren çocukların adlarıyla para cezası tutarlarını bana bildirir misiniz? Cezayı ödeyip çocukları kurtarabilir miyim? Buradan yarın çıkmalarını istiyorum, gerçekleştirilebilirse... Lütfen sevgili dostum, bunu benim için yapın. Onları çıkarmalıyım! Bu üç küçük çocuğa yardım edebilmenin, benim için ne demek olduğunu düşünün bir! Anlatamayacağım kadar sevineceğim. Cezaları ödemekle sorunu çözebilirim, bir dostumun onları yarın burdan kurtaracağını, mutlu olmalarını ve bu konuda ağızlarını sıkı tutmalarını söyleyin çocuklara...

Reading Zindanı'nda, gardiyan Thomas Martin'e:

Komedinin parlak bir yıldızı değilim artık. Tümümüyle trajediye adayacağıma and içtim yaşamımı... Bundan sonra yeni yapıtlar yazarsam, bir ağıt kitaplığı oluşturmak için olur bu ancak! Yalnız acı çekmişler ya da çekmekte olanlar için yazacağım. Ben onları anlıyorum, onlar da beni anlayacaklar. Keyif dünyasının gizemi, keder dünyasının sözcüsü olacağım.

Wilde cezaevinden çıkar çıkmaz, gösterişli bir şapkayla onu görmeye giden romancı, gazeteci ve yakın dostu Bayan Ada Levenson'a:

Böyle bir günde giyilebilecek en uygun şapkayı bilecek tek kadın sensin tüm yeryüzünde...

Reading Zindanı'ndan çıktıktan sonra:

Trajediyle komedi, yaşamımda öylesine karıştı ki, onları birbirinden ayıran duyguyu yitirdim.

Yıllar önce, yaşamı için Wilde, "uzun süren, hoş bir intihar" demişti. Cezaevinden çıktıktan birkaç ay sonra, dostu Carlos Blacker'e şöyle diyordu:

Neden bir insan çöküntüye koşar? Neden, böylesine bir çekiciliği vardır yıkımın? Neden dorukta duran biri, kendini aşağıya atmak zorunluğunu duyar?.. Kimse bilemez bunu, ama durum böyle işte...

Bir kez kendisini hapsetmiş olan sosyalist yazar Cunninghame Graham’a:

Seninle buluşup hapishaneler üstüne görüşmek isterdim: Taş hapishaneler, tutkuların, aklın, ahlakın ve daha başka şeylerin hapishaneleri... İç, dış, her tür sınırlanma hapishane duvarlarıdır ve yaşam bir sınırlanmadır...

Saturday Review gibi dergilerin yöneticisi, yazar Frank Harris, “Wilde, İngiliz yazınının şampanyasıdır” diyordu. Yazdığı yaşam öyküsü için Bernard Shaw “Wilde’in en iyi anlatımı; Wilde, bu yapıtla ya ayakta kalacak ya da düşecek” demişti. Wilde’in Frank Harris’le yaptığı söyleşilerden:

Sanatçının yaşama bakış açısı tutulabilecek tek yoldur ve her şeye uygulanmalıdır: En başta da din ve ahlaka... Şövalyeler ve püritenler giysilerinden ötürü ilginçtirler, inançlarından ötürü değil.

Genel bir sağlık kuralı yoktur; sağlık, özel ve bireyseldir. Yeşili altına yeğliyor diye kimse kimseyi kınayamaz. ... Beğenmek ya da beğenmemek kendi denetimimizde değildir. Beden ve ruhuma en uyan beslenmeyi seçmek isterim ben... İyi geldiğini bildiğim bir şeyin gerçekte kötü olabileceğine inandıramazsınız beni. Diyelim ki, başkalarına zehir olan bir besin bana canlılık veriyor; onu yediğim için ceza vermek yetkisini kim görebilir kendisinde?

Tutkuyu kısıtlarsanız yaşamı yoksullaştırırsınız; sanat kaynağının gücünü azaltır, güzellik ülkesini daraltırsınız. İnsanoğlu arılar kadar akıllı olsaydı, tüm yetenekli kişilerin geçimi toplumca sağlanırdı; arıların kraliçelerine baktıkları gibi... Devletin ilk toplumsal yükümlülüğü, sanatçılar olmalıdır. Sokrates, giderlerinin kamuca karşılanması gerektiğini söylemişti.

Çalışmak, ülkenin içkici sınıfının laneti olduğu gibi, eğitim de oyuncu sınıfının lanetidir.

Şu dünyada şans ve üne ulaşmak, yaşam süreniz içinde başarılı sayılmak istiyorsanız, ele geçirdiğiniz her fırsatı değerlendirmelisiniz. ... Donuk kalabalıklar buna inanıncaya

değın, gittiğınız her yerde ne kadar büyük bir adam olduğunuzu yinelemeniz gerekir. ... Pears sabunu neden başarılıdır? Öteki sabunlardan daha iyi ya da daha ucuz olduğu için değil elbet. Abartılı bir biçimde daha yoğun olarak övüldüğü için... Benden söz eden her gazeteye bir Mesih olduğumu hemen söylüyorum. “Vaftizci Yahya”mdır, gazeteci...

Dante bir bütündü; bense iki ayrı yöne çekildim. Yaşamın sevincini ve onurunu, varoluşun keyfini, şu çok güzel dünyada güzel olan her şeyden alınacak tadı anlatan türküler söylemek için yaratılmıştım; oysa, alıp götürdüler, kederi ve acımayı öğreninceye değın işkence ettiler bana... Yürekten söyleyemem artık sevincin türküsünü; çünkü acı çekmenin ne olduğunu öğrendim ve acıyı söylemek için yaratılmamıştım. ... Güneş Tanrısı Apollon’un türküsünü söyleyebilirim; oysa, işkence çekmiş Marsyas’ın türküsünü söylemeye zorladılar beni.

İnsanlar bana kötü davrandıklarında, daha da kötü davrandım hep kendi kendime... Kendimize karşı işlediğımız günahlardır, hiç bağışlamadıklarımız.

İncil’deki öykünün olağanüstü sembolizmindeki tek kusurun, İsa’ya ihanet edenin sevgili çömezi Yahya değil de, Kerioth’tan gelen bir yabancının, Yahuda’nın olması, diyordun. Ne kadar doğru, ne kadar trajik biçimde doğru. Sevdiklerimizdir, bir öpücükle bize ihanet edenler.

İnsanoğlunu ilerleten değişimdir, büyük ölçüde... Yine de acımasızlığı içimizden atamıyoruz; İsa bile insancıl yapamadı bizleri. ... İsa’nın, romantik akımın öncüsü olduğu üstüne yazmalıyım bir gün.

Bir şiir düşünüyorum, “Balıkçı Çocuğın Baladı”; **“Reading Zindanı Türküsü”**ne bir tür ek. O şiirde zindan yerine özgürlüğün, hüznün yerine sevincin, idam yerine öpücüğün türküsünü söyleyeceğim. Sevincin türküsü, söylediğim acı ve umutsuzluğın türküsünden çok daha iyi olacak.

Acıların arasından kurulur, yeni dünyalar. Bir bebeğın ya da bir yıldızın doğuşunda hep acı vardır.

Frank Harris'in Wilde'a büyük bir yakınlık duymasına karşı, Wilde onunla birlikteyken huzursuz olurdu:

Futbolda çarpışmanın nasıl olduğunu bilmiyorum; ama Frank Harris'le konuşmaya çok benzediğini sanıyorum.

Wilde, cezaevinden çıkar çıkmaz Paris'e gitmişti; ama kendisine eski ilgi gösterilmiyordu artık:

Yaşamım bir sanat yapıtını çağrıştırıyor. Bir sanatçı hiçbir zaman yinelemez kendisini. Cezaevine girmeden önce, yaşamım uyumlu bir başarıya ulaşmıştı; ama ölü geçmişte kalmış bir şey bu artık...

Absent içkisi üstüne bir dostuna:

Bir bardak içtikten sonra nesneleri olmasını istediğiniz gibi görürsünüz. İkinciden sonra nesneleri olmadıkları gibi görürsünüz. Ama üçüncüyü içtikten sonra nesneleri gerçekten oldukları gibi görürsünüz ki, en korkunç şeydir bu dünyada...

Reading Zindanı Türküsü'nü yazarken:

Yaşamın amacı, insanın kendi kişiliğini, kendi doğasını anlayabilmesidir. Şimdi sanat yoluyla içimde bulunanları kavramaya çalışıyorum.

W.B. Yeats'in Özyaşamöyküsü'nden:

Ozan olabilmek açısından, aşırı şairaneyiz biz İrlandalılar... Çok parlak başarısızlıkları olan bir ülkeyiz; ama Eski Yunan'dan bu yana, gelmiş geçmiş en büyük konuşmacılarız biz.

Sir Arthur Conan Doyle'nin *Memories and Adventures* (Anılar ve Serüvenler) adlı yapıtındaki Wilde'dan bir alıntı:

Yaşamla aramda hep puslu sözcükler var. Olasılıkları fırlatıp atıyorum bir söz uğruna ya da bir özdeyişe fırsat tanımak için gerçeklerden uzaklaşıyorum.

Şubat 1898'de Frank Harris'e:

Duyduğum tadlar, tutkular var hâlâ; ama yaşamın sevincini yitirdim artık. Aşağılara kayıyorum; morg bekliyor beni...

Gazeteci, sanat eleştirmeni Robert Ross, Wilde'in en yakın dostuydu. Wilde, *Ciddi Olmanın Önemi* yapıtını ona ithaf etmişti. Wilde'in Ross'a anlattıklarından:

Yaşam karmaşık değildir; biz insanlarız karmaşık olan...
Yaşam yalındır ve yalın şeyler doğru olan şeylerdir. Kadınlar, çok güvenilirler; çünkü, önem taşıyan şeyler için bellekleri yoktur onların.

Çalı çırpı toplamak ya da bataklıklarda kakao ağacı dikmekten çok daha doğal bir yaşamı sürdürmek olurdu, bir kahvede oturup Baudelaire okumak.

Ne acı ne de zevk vermektir sanatın amacı. Sanatın amacı, sanat olmaktır. Sanat yapıtı, izleyicisine egemen olmalıdır, izleyicinin, sanata egemen olması yerine...

Alçakgönüllülük, ikiyüzlüler içindir; ılımlılık, yetersizler içindir; üstünlüğüne güvenmek ise, sanatçının hem görevi hem de ayrıcalığıdır.

Kamuoyu, sanatçıların kendilerine duyduğu ilgi ölçüsünde sanata ilgisini yitirir.

Bir romantik yazar için romantik çevreler, bulunabilecek en kötü çevrelerdir. Stevenson, Gower Sokağı'nda yeni bir *Üç Silahşörler* yazabilirdi. Samoa'da yaşarken, *The Times* gazetesine Almanlar üstüne mektuplar yazdı.

Ne Grek ne de Gotik sanatında poz vermek vardır. Poz verdirmek, kötü portre ressamı tarafından icat edilmişti; poz veren ilk kişi de bir borsa komisyoncusuydu ve o zamandan bu yana sürüyor bu.

Sahneye konan oyun bir sanat yapıtıysa, sınavdan geçen oyun değil, sahnedir; ama bir sanat yapıtı değilse, sınavdan geçen oyun değil, kamuoyudur.

Fransız tiyatrosuna dinlemek için, İngiliz tiyatrosuna bakmak için gidilir.

Daktilo makinesi, bir kız kardeşin ya da yakın bir akrabanın çaldığı piyanodan daha rahatsız edici değildir, anlamlı kullanılıyorsa...

Siyasal ekonomi üstüne yazmayı düşünüyorum, yoğun günlerimde. Saptadığım ilk kural şu: “Talep ortaya çıkınca arz bulunmaz.” İnsanoğlunun ruhu ile çevresi arasındaki olağanüstü aykırılığı, ancak böyle bir kural açıklayabilir. İnsanlar onlardan nefret ettikleri için uygarlıklar sürebiliyor. Herkesin özleminin tam karşıtıdır modern kentler.

Zindan yaşamı, kişilerin ve nesnelerin gerçekte nasılsalar öyle görölmelerini sağlar. İnsanın orada taş kesilmesi bundandır. Sürekli devinen yaşamın görüntüsüne yanılsama içinde bakanlar, dışarda yaşayanlardır. Onlar, yaşamla birlikte döner durur ve yaşamın gerçekdışılığına katkıda bulunurlar. Görenler ve bilenler, zindanda kıpırdamadan duranlardır.

Ölüm korkusu içindeyim, yaşama karşı duyduğum korkuysa daha da büyük.

Biliyorum, oyunlar uzayınca izleyiciler yorulur. Benim trajedim çok uzun sürdü, ama artık doruk noktasını aştı, bayağılığa dönüştü. Sonuna gelindiğinde, beni istemeyen dünyaya hoş karşılanmayan bir konuk olarak döneceğimi çok iyi biliyorum. Dante okuyorum, cezaevinde... Kalem ve mürekkep kullanmanın tadı için notlar alıp özetler çıkarıyorum. ... Almanca öğrenmeye başlayacağım. Böyle bir çalışma için gerçekten çok uygun bir yer hapishane.

Yazarlığa aykırı bir şey sayılmaz tutuklu bulunmak. Evcil erdemler sanatın temeli değildir.

İki yıla yakın bir süredir içimde giderek büyüyen bir acının ağırlığı vardı. O acının büyük bölümünden kurtuldum şimdi. Zindan duvarının öteki yanında, isten kararmış biçare ağaçlardan yemyeşil tomurcuklar patlak veriyor. Onların yapmak istedikleri şeyi çok iyi biliyorum: Bir anlatım biçimi buluyorlar kendilerine...

Şu iğrenç zindandan çıksam bile, beni dışlanmış, aşağılanmış, yoksul ve utanç verici bir yaşamdan başka bir şey beklemediğini biliyorum.

Salıverildiğim gün, bir zindandan başka bir zindana geçmiş olacağım yalnızca. Bazan tüm dünya ancak yaşadığım hücre kadar büyük ve aynı ölçüde korkuyla doluymuş gibi geliyor bana. Tanrı'nın, daha başlangıçta her insan için ayrı bir dünya yarattığına ve içlerinde bulunan o dünyada, herkesin kendini yaşamaya çalışması gerektiğine inanıyorum.

Haziran 1899'da Paris'te, Alsace Otel'i'ne, büyük amcası Charles Maturin'in yazdığı bir romanın kahramanına verdiği Sebastian Melmoth adıyla yerleşmişti:

Her zamanki durumumdayım. Sürüklenip gidiyorum... Üstünde yoğunlaşmış amaçlarımın ve denetim altında aydınlanmış bir aklımın bulunmasını isterdim.

Neden yazmadığını soranlara:

Benim yaşamım bir sanat yapıtı gibidir; bir sanatçı kendini hiçbir zaman yinelemez...

O sıralarda karşılaştığı Oxford'lu bir dostuyla görüşmekten kaçınmış ve sonra rastladığı Max de Morès'e şöyle demişti:
Ben bir serseriyim... Bu yüzyılın iki serserisi var: Paul Verlaine ve ben...

Ozan, romancı, oyun yazarı, ressam Laurence Housman'a:
Bir ozanın en görkemli dizeleri, tiyatro yazarının en büyük sahnesi ölümle ilgilidir hep; sanatçının birinci görevi, başarısızlığın güzelliğini göstermektir çünkü.

Paris'te buluştuğu Lord Alfred Douglas'a:

Yeni bir yüzyıl başladığında, ben de yaşıyorsam hâlâ, İngilizler'in katlanamayacağı bir şey olur bu.

Bir yazar dostuna:

Ölmeden önce çarımha gerilmenin destanını, sonsuza dek yaşayacak Hristiyanlık'ın *İlyada*'sını yazmak isterdim.

O günlerde Kontes de Brémont'a:

Yaşadım, evet yaşadım... Yaşanacak ne varsa yaşadım. Yaşamın dudaklarımın ucuna getirdiği tatlarla dolu kadehi dibine kadar içtim – acısıyla tatlısıyla... Tatlıyı acı buldum, acıyı ise tatlı. Evet, yaşadım. ... Yazılabilecek her şeyi yazdım. Yaşamın anlamını bilmediğim dönemde de yazıyordum. Şimdi biliyorum ve yazacak bir şey kalmadı artık. Yaşam yazılamaz, yaşanır ancak. Ben yaşadım. ... Yazmak istesem bile, vaktim kalmadı artık. Vakıt geldi, çalışmam bitti. Yaşamım sona erince, yapıtlarım yaşamaya başlayacak. Çalışmalarım insanoğlu yaşadıkça okunacak. Onlar, benim en büyük anıtım olacak. ... Gizimi biliyor musunuz? Ruhumu buldum ben. Mutluydum cezaevinde. Mutluydum, çünkü ruhumu bulmuştum orda. Ruhsuzdu daha önce yazdıklarım. Ruhumun önderliğinde yazdıklarımı, bir gün tüm dünya okuyacak; ruhumun, insanlığın ruhuna seslendiği bir bildiri olacak... Benim için üzülmeğin Kontes; izleyin ve dua edin. Sonum geliyor, izleyin ve dua edin...

Wilde ağır bir hastalığa, menenjite tutulmuş, otel odasında acılar içinde yatıyordu. Odanın aşırı süslü duvar kağıdıyla ilgili olarak Robert Ross'a:

Duvar kağıdıyla ölümüne bir düelloya giriştik. Birimizin gitmesi gerekiyor...

16 Ekim 1900'de, Wilde'ın yakın dostları yatağının yanında, onun son doğum gününü şampanya içerek kutluyorlardı. Ölürken de, yaşadığımdaki gibiyim: Varlığın ötesinde...

Oscar Wilde, 30 Kasım 1900 günü, saat 13:50'de Paris'te öldü. Bagneux mezarlığına gömüldü. Bir kez Ross'a şöyle demişti: Borazan son kez çalınca, somaki mezarımıza konulduğumuzda, sana dönüp fısıldayacağım: "Robbie, Robbie, o sesi duymamış olalım..."

Ölüm üstüne şunu söylemişti:

Ölüm yokmuş gibi yaşamalı, yaşamamış gibi ölmeli insan.

ABD’de yaşayan Lazar adında biri, 1929 yılında Wilde’ın ruhunu çağırdığını ortaya atmış ve sözde ona anlattıklarını *The Ghost-Epigrams of Oscar Wilde as Taken Down through Automatic Writing by Lazar (Lazar Tarafından Otomatik Yazımla Saptanan Oscar Wilde’ın Hayalet Nükteleri)* başlığıyla yayımlamıştı. Bu yayından alıntılar:

Kırışıklar, kadınların düşlerini gömdükleri ölüm döşegidir.

Bir aşk ilişkisinden, erkekler ölesiye sıkılmış, kadınlarsa bitkin olarak çıkarlar.

Tüm sanat yapıtları yalancıların özgeçmişidir.

Başka hiçbir şey, aşırı ölçüye çıkması kadar öldürmez aşkı.

Aşk kaçakçısıdır, bekârlar.

Sırça köşklerde yaşayanlar, apartmanlarını kiraya vermeye çalışırlar.

Ekler

Oscar Wilde'in Özgeçmişİ

1854

Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde, 16 Ekim 1854 günü Dublin'in Westland Row sokağında doğdu. Bir Protestan aileden gelen babası William Robert Wills Wilde tanınmış bir kulak ve göz doktoruydu; ayrıca arkeoloji, folklor ve yazar Jonathan Swift üstüne çalışmalarda bulunmuş, yayınlar yapmıştı. Annesi Jane Francesca Elgee ise, "Speranza" adıyla şiirler yazan ulusçu bir ozan, Kelt mitolojisi ve folkloru uzmanıydı. Oscar doğduğunda ağabeyi William iki yaşındaydı. O yıllarda İrlanda acılar içinde bir ülkeydi. Bir milyon dolayında İrlandalı kıtlıktan ölmüş, bir buçuk milyon kadarı da göç etmişti. İrlanda'da ulusçuluk güçleniyor, İngiliz yönetimine karşı ayaklanmalar oluyordu.

1855

Wilde ailesi, Dublin'de varlıklıların oturduğu bir bölgeye, Merrion Meydanı'ndaki büyük bir eve taşındı. Oscar'la Willie'nin bir Fransız dadıları, bir de Alman mürebbiyeleri vardı; bu nedenle Fransızca ve Almanca'yı daha çocukken çok iyi konuşuyorlardı.

1864

Dr. Wilde'a şövalyelik unvanı verildi. O sıralarda, bir süredir ilişkide bulunduğu genç bir bayan, tecavüze uğradığı savıyla Wilde'lara dava açtı. Wilde'ların davayı kazanmasına karşın, yaratılan skandaldan babası Sir William'ın meslek yaşamı büyük ölçüde etkilendi. O yıl, Oscar ve Willie, Enniskillen'deki Portora Kraliyet Okulu'na başladılar.

1867

Oscar'dan üç yaş küçük olan kız kardeşi Isola dokuz

yaşında öldü. Isola'yı çok seven Oscar, büyük bir üzüntüye kapıldı ve ilk şiirini o yaşta, Isola'nın anısına yazdı.

1871

Oscar, Dublin Üniversitesi'nin Trinity Koleji'ne burslu olarak girdi. Yıllar sonra Frank Harris'e, "Eski Yunan idealine tutkumu, o dil üstüne bilgimi iki öğretmene, John Mahaffy ve Robert Tyrrell'e borçluyum. Benim için, Trinity onlardı" demişti. Babası Sir William'ın evlilik dışı iki kızı bir yangında öldü.

1874

Eski Yunan dilinde başarılı olanlara verilen Berkeley Altın Madalyası'nı aldı. Oxford Üniversitesi sınavlarına girdi; kazandığı bursla Eski Yunan ve Roma dili ile sanatı konusunda eğitim görmek üzere Magdalen Koleji'ne kabul edildi. Oxford'da, Estetikçi Akım'ın öncüleri sayılan John Ruskin ve Walter Pater, Wilde'i derinden etkilediler. Wilde, "Altın kitabım. ... Son boru çalınmalıydı onun yazıldığı an" dediği Pater'in *Studies in the History of the Renaissance/Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler* adlı yapıtını elinden düşürmüyordu.

1875

Mason Locası'na girdi. Gezi için gittiği İtalya'da Katolik Kilisesi'ne yakınlık duydu ve Katolik olmayı bile düşündü.

1876

Sir William Wilde öldü. Son aylarda Lady Wilde, kocasının metresine büyük bir anlayış gösteriyor, hastalığı sırasında onun eve gelip Sir William'ı görmesine izin veriyordu.

1877

Trinity Koleji'ndeki tarih öğretmeni Prof. Mahaffy ile büyük coşku duyduğu bir Yunanistan gezisine çıktı.

1878

Oxford Üniversitesi'ni birincilikle bitirdi. *Ravenna* adlı şiiriyle Oxford'un ünlü Newdigate Ödülü'nü kazandı.

1879

Oxford'daki "çiçeğimsi dönemim" dediği yaşamını bırakıp Londra'ya yerleşti. Annesi Speranza da Londra'ya geldi. Ellen Terry ve Sarah Bernhardt gibi oyuncularla dostluk kuruyor (ikisi için de birer sone yazmıştı), sanat ve sosyete toplantılarına katılıyor, konuşmalar yapıyordu.

1880

İlk oyunu *Vera, or the Nihilists/Vera ya da Nihilistler* basıldı. Londra'da Chelsea'ya taşındı; komşularından biri, önce büyük bir dostluk kuracağı, sonra da çatışmaya gireceği ünlü ressam Whistler'di.

1881

Poems/Şiirler yapıtı, İngiltere ve Birleşik Amerika'da yayımlandı. Gilbert ve Sullivan'ın *Estetikçi Akım*'ı konu alan ve başrollerini Wilde'ın kişiliğine benzettikleri *Patience/Sabır* adlı komik operası Londra'da oynanmaya başladı.

1882

New York'ta sahneye konan ve ilgiyle karşılanan *Sabır*'ın, Amerika'nın öteki kentlerinde de oynanmasından önce, yapıtın tanıtımına etkili olacağı düşünülmekle, Wilde için bir konferans turnesi önerildi. O yıl, iki kez Birleşik Amerika'ya, bir kez de Kanada'ya giden Wilde, "İngiliz Rönesansı", "Güzel Ev", "Dekoratif Sanatlar" gibi konular üstüne 260 günde 140 konferans verdi.

1883

Paris'e giden Wilde, Birleşik Amerikalı tiyatro sanatçısı Mary Anderson için *The Duchess of Padua/Padua*

Düşesi oyununu yazdı. Paris'te Balzac, Edmond de Goncourt, Victor Hugo, Baudelaire, Maurice Rollinat ve Verlaine ile tanıştı. Wilde ve Robert Sherard arasında ölümüne dek sürecek çok yakın bir dostluk kuruldu. Sherard, Wilde'ın ölümünden sonra, onun yaşamı üstüne dört kitap yazdı. Ağustos ayında New York'ta açılan *Vera, or the Nihilists/Vera ya da Nihilistler* ancak bir hafta sahnede kalabildi. İngiltere'de bir yıl sürecek olan konferans gezilerine başladı.

1884

Kendisinden dört yaş küçük, iyi eğitim görmüş, birkaç dil bilen, İrlandalı bir hukukçunun kızı olan Constance Lloyd'la 29 Mayıs'ta evlendi. Birlikte Paris'e, oradan da Dieppe'e gittiler. Sonra Londra'da, Tite Sokağı'nda büyük bir eve yerleştiler.

1885

Büyük oğlu Cyril doğdu. *Pall Mall Gazette*'te eleştiriler yazmaya başladı. Şubat ayında Wilde, o dönem büyük ilgi gören ressam Whistler'in verdiği bir konferansta kendisi için söylediği alaylı sözlere ağır bir yanıtı, *Pall Mall Gazette*'te *Mr. Whistler's Ten O'clock/Bay Whistler'in Saat Onu* başlığıyla yayımladı. İngiltere ve İrlanda'da konferans vermeyi sürdürdü. Yaptığı konuşmaların sayısı bazı aylar yirmiye varıyordu.

1886

İkinci oğlu Vyvyan doğdu. İngiltere'de "sosyalist düşüncelerin benimsenmesini sağlayacak" bir dergi çıkarmak isteyen Bernard Shaw ile bu konuyu konuşmak üzere birkaç kez buluştu. 1 Mayıs'ın uluslararası işçi günü olarak benimsenmesine yol açan Chicago'daki Haymarket ayaklanması nedeniyle idam cezası almış işçileri desteklemek için Shaw'un hazırladığı dilekçeyi imzaladı. Kanada eski Başbakanı'nın torunu ve Senato Başkanı'nın

oğlu, gazeteci ve sanat eleştirmeni Robert Ross ile tanıştı. “Robbie” adını taktığı Ross, Wilde’ın en yakın dostu oldu ve ölümünden sonra da sanatçının yapıtlarıyla ilgili vasiyetinin sorumluluğunu üstlendi.

1887

The Lady’s World dergisinin yönetimine getirildi. “Aşırı dişice, yeterince kadınsı değil” dediği dergiye yeni bir biçim verdi ve adını *The Women’s World* olarak değıştirdi. Dergide, sanat üstüne eleştiriler de yazıyordu. İki yıl sonra, yaptığı işi tekdüze bulduğunu söyleyerek dergiden ayrıldı. *The Canterville Ghost/Canterville Hortlağı* ile *Lord Arthur Savile’s Crime/Lord Arthur Savile’in Suçu* adlı yapıtları *The Court and Society Review* dergisinde; *The Sphinx Without a Secret/Gizi Bulunmayan Sfenks* ile *The Model Millionaire/Örnek Milyoner* ise, *The World*’de yayımlandı.

1888

Fabian Derneğı toplantılarına katıldı. *The Happy Prince and Other Tales/Mutlu Prens ve Öteki Masallar*’ı yayımladı. Masalları için, “Çocuklara değil, on sekiz ile seksen yaşları arasındaki çocuksu kişilere yazdım” diyordu. Ozan W.B. Yeats ile o yıl tanıştı. *Young King/Genç Kral* yıl sonunda *The Lady’s Pictorial* dergisinde yayımlandı.

1889

Pen, Pencil and Poison/Kalem, Kağıt ve Zehir denemesi *Fortnightly Review* dergisinde, *The Decay of Lying/Yalan Söylemenin Sona Ermesi* denemesi *The Nineteenth Century*’de ve *The Portrait of Mr.W.H./Bay W.H.’nin Portresi*, *Blackwood’s Magazine*’de yayımlandı. *The Birthday of the Infanta/İspanyol Prensesi’nin Doğum Günü* masalı Fransızca olarak *Paris Illustré* dergisinde basıldı. Ağustos ayında greve giren dok işçilerinin Hyde Park’taki gösterilerine katıldı.

1890

Daha sonra *The Critic as Artist/Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen* adıyla yayımlanan, *The True Function and Value of Criticism: With Some Remarks on the Importance of Doing Nothing/Eleştirisinin Gerçek İşlevi ve Değeri: Hiçbir Şey Yapmamanın Önemi Üstüne Bazı Düşünceler* denemesi, *The Nineteenth Century*'de çıktı. Wilde'in "Victoria Dönemi yazınına karşı savaş başlattığı" romanı *The Picture of Dorian Gray/Dorian Gray'in Portresi*, *Lippincott's Magazine* dergisinin Haziran sayısında yayımlanmaya başladı. *St. James's Gazette* dergisine yazdığı mektuplarla, *Dorian Gray* romanına çatanlara yanıt veriyor, "sanat yapıtlarını ahlak açısından değerlendirmek isteyenleri anlamaktan yoksun olduğunu" söylüyordu. Constance Wilde ise, "*Dorian Gray*'den sonra kimse bizimle konuşmak istemez oldu" diyordu.

1891

Padua Düşesi oyunu Guido Ferranti adıyla, yazarı belirtilmeden New York'ta, Broadway Tiyatrosu'nda ancak üç hafta sahnede kalabildi. *Fortnightly Review* dergisinde, sanata bakışını özetleyen, aynı zamanda *Dorian Gray* dolayısıyla yapılan saldırılara yanıt sayılabilecek Önsöz yayımlandı. *Dorian Gray'in Portresi* romanı, Önsöz'le birlikte kitap olarak çıktı. Yıl sonunda, eşi Constance'a ithaf ettiği *A House of Pomegranates/Narlı Ev* basıldı. Eleştirel denemeleri *Intentions/Niyetler* adıyla yayımlandı. *The Soul of Man Under Socialism/Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu* denemesi, *Fortnightly Review*'da yer aldı. Haziran ayında, ozan olmak isteyen Oxford öğrencisi bir gençle, Lord Alfred Douglas'la tanıştı. St. James's Tiyatrosu'nu alan George Alexander'ın isteği üstüne *Lady Windermere's Fan/Lady Windermere'in Yelpazesi* adında bir oyun kaleme aldı. *Dorian Gray* için, Fransız dekadansının etkisinde kalınarak "İngilizce yazılmış tek Fransız romanı" deniyordu. Paris'e

giden Wilde, *Salome* oyununu Fransızca yazdı. *Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories/Lord Arthur Savile'in Suçu ve Öteki Öyküler* kitap olarak yayımlandı. Marcel Proust, Zola, Mallarmé ile tanıştı. André Gide ile aralarında yakın bir dostluk kuruldu; Gide, Wilde'in ona anlattıklarını 1910'da yayımladı. *United Ireland*'da Yeats'in, Wilde'in yapıtları, özellikle *Dorian Gray'in Portresi* üstüne övgü dolu bir yazısı çıktı.

1892

Lady Windermere'in Yelpersi, 20 Şubat'ta St. James's Tiyatrosu'nda açıldı. Sahneye çıkıp bir konuşma yapan Wilde, uzun uzun alkışlandı. Bu oyundan sonra yazın alanının en aranan kişisi durumuna gelen Wilde, sürekli konferanslar veriyor, konuşmalar yapıyordu. Başrolünü Sarah Bernhardt'ın üstlendiği *Salome*'nin provalarına başladıktan kısa bir süre sonra, oyunun sahneye konması yasaklandı. Buna büyük tepki gösteren Wilde, Fransız yurttaşı olmak istediğini basına açıkladı. Haziran ayında Lord Douglas ile ikinci kez buluştu ve kendisine verdiği *Şiirler* kitabına şöyle yazdı: "Oscar'dan, Haziran'ın yüreğindeki altın zırhlı, Oxford'lu gence..."

1893

Lady Windermere'in Yelpersi New York'ta oynanmaya başlandı ve kitap olarak yayımlandı. *Salome* Fransızca basıldı. Max Beerbohm'un başrolünü oynadığı *A Woman of No Importance/Önemsiz Bir Kadın* 19 Nisan'da Haymarket Tiyatrosu'nda başarıyla açıldı. Lord Douglas *Salome*'yi İngilizce'ye çevirdi. Wilde, çevirinin kötü olduğunu söyleyince Douglas'la bir süre arası açıldı. Aralık'ta, *Önemsiz Bir Kadın* New York'ta sahneye kondu.

1894

O yılların ilginç sanatçılarından Beardsley'in resimlediği, Lord Douglas'ın *Salome* çevirisinin lüks basımı yapıldı.

Şiir kitabı *The Sphinx* yayımlandı. Eşcinsel ilişkileri üstüne çıkan dedikodular yüzünden Queensberry Markisi, oğlu Alfred Douglas'tan Wilde ile dostluğunu kesmesini istedi. Douglas babasının sözlerine aldırmayınca, Wilde'in anlattığına göre, "Queensberry bir zorbayla birlikte evine gitmiş, tutarağı tutmuş birinin öfkesiyle en pis kafada bulunabilecek her iğrenç sözü bağıra bağıra söylemişti..." *Önemsiz Bir Kadın* oyunu, kitap olarak basıldı. *Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural* Kasım'da *Saturday Review* dergisinde; *Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler* de Oxford Üniversitesi öğrencilerinin çıkardığı *Chameleon* dergisinde, *Poems in Prose/Düzyazı ile Şiirler* *The Fortnightly Review* dergisinde yayımlandı.

1895

An Ideal Husband/İdeal Bir Koca, 3 Ocak'ta Haymarket Tiyatrosu'nda açıldı. Wilde ve Alfred Douglas Cezayir'e bir geziye çıktılar. Wilde, Blida'da André Gide ile buluştu. *The Soul of Man Under Socialism/Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu* kitap olarak basıldı. Wilde'in en sevilen oyunu *The Importance of Being Earnest/Ciddi Olmanın Önemi*, 14 Şubat'ta St. James's Tiyatrosu'nda oynanmaya başladı. O akşam, bir olay çıkarmak amacıyla, elinde sebzelerden yapılmış bir buketle tiyatroya giden Queensberry Markisi, önceden uyarılmış polislerin kendisini içeri almamaları karşısında, Wilde'in üyesi olduğu Albemarle Kulübü'ne onur kırıcı bir not bıraktı. Babasından nefret eden Lord Douglas'ın etkisiyle Wilde, Marki'yi mahkemeye verdi. Bernard Shaw ve Frank Harris, Wilde'ı dava açmaktan caydırmak için ellerinden geleni yaptılarsa da başarılı olamadılar. 3 Nisan'da başlayan dava, Queensberry Markisi'nin suçsuz bulunması, Wilde'in sanık durumuna düşmesiyle sonuçlandı. Bu sırada, dostları onu Fransa'ya kaçırmak için boşuna uğraştılar. Wilde, "kaçmayıp" Londra'da kalmaya kararlıydı. Wilde'a karşı açılan davada jüri karara varamadı. Üçüncü

kez yapılan yargılama sonunda, yargıç, Wilde'ı iki yıl ağır hapis cezasına çarptırdı. Wilde'ın hiçe saydığı sistem ondan öcünü alıyor, kamuoyu da, basın da onu yerden yere vuruyordu. Tutuklu giysileriyle, elleri kelepçeli Reading Cezaevi'ne götürölmek üzere tren istasyonunda ayakta bekletilirken toplanan insanların onunla alay etmesini ölümlüne dek unutamadı. Borçları nedeniyle iflas ettirildi. Oyunları sahneden kaldırıldı, adı afişlerden silindi. Kasım'da eşi Constance onu boşadı ve Holland soyadını aldı. Çocukları Cyril ve Vyvyan da Holland soyadını kullanacaklardı.

1896

Wilde, cezaevinde İtalyanca ve Almanca çalışıyordu. Şubat'ta Reading'e giden Constance, Wilde'a annesi Lady Wilde'ın ölüm haberini verdi. Wilde çok sarsıldı; çocukluğundan beri annesiyle aralarında özel bir dostluk süregelmişti. Lugné-Poë, *Salome*'yi Paris'te sahneye koydu. Hastalığı nedeniyle ceza süresinden daha önce salıverilmesi için yaptığı başvuru kabul edilmedi.

1897

19 Mayıs'ta, Wilde cezaevinden çıktı. Onu karşılayan dostu, yazar Ada Levenson'a göre, "Sürgünden dönen bir Kral gibiydi". Reading Zindanı'ndaki son aylarında Lord Douglas için yazarak, *Epistola In Carcere et Vinculis/ Tutuklu ve Zincirli Yazılan Mektup* adını verdiği çok uzun bir mektubu, cezaevinden çıkar çıkmaz Robert Ross'a teslim etti. Ross, Wilde'ın ölümünden sonra mektubun bir bölümünü *De Profundis* adıyla yayımladı. En önemli yapıtlarından biri sayılan *De Profundis*'te Wilde, Douglas'la ilişkilerini, ünlü davayı, cezaevindeki duygularını, din ve sanat üstüne görüşlerini anlatıyordu. 20 Mayıs'ta Fransa'ya, Dieppe'e gitti. Yakın dostları Robert Ross ve Reginald Turner onu Dieppe'te karşıladılar. Bir süre sonra, Dieppe'in yakınında Berneval köyüne yerleşti. Berneval'e, onu görmeye gidenler arasında, André Gide, Lugné-Poë,

Ernest Dowson gibi sevdiği sanatçılar vardı. *Daily Chronicle*, Wilde'ın tutuklu çocuklara bisküvi verdiği için işten çıkarılan bir gardiyanı savunan mektubunu yayımladı. Ekim'de bir süredir üstünde çalıştığı, 654 dizeden oluşan uzun şiiri *The Ballad of Reading Gaol/Reading Zindanı Türküsü*'nü bitirdi. *Türkü*'de bir idam mahkûmunun öyküsünü anlatırken, cezaevlerindeki insanlık dışı koşulları da dile getiriyordu. Wilde'ın, Lord Douglas'a, onunla yeniden dostluk etmedikçe yazarlığa dönemeyeceğini bildirmesi üstüne Rouen'de buluşmalar ve birlikte Capri'ye, Napoli'ye gittiler... Douglas'ı görmemesi koşuluyla Wilde'a aylık bağlayan Constance, bu buluşmadan sonra ödemeyi durdurdu. Ross'a göndereceğini söylediği uyaksız dizelerle yazılmış *A Florentine Tragedy/Bir Floransa Trajedisi* yarım kaldı ve hiçbir zaman bitirilemedi.

1898

Reading Zindanı Türküsü basıldı. Büyük ilgi gören yapıtın ancak yedinci baskısında Wilde'ın adına yer verildi. İlk baskıların kapağında *The Ballad of Reading Gaol - C.3.3.* yazılıydı. C.3.3., Wilde'ın cezaevindeki sicil numarasıydı: C bölümü, üçüncü koğu, üçüncü hücre... Şubat'ta Paris'e giden Wilde, önce Nice, sonra da Alsace Otel'i'ne yerleşti. Büyük amcası Charles Maturin'in yazdığı bir romanın kahramanına verdiği Sebastian Melmoth adını kullanıyordu. 23 Mart'ta *Daily Chronicle*, Wilde'ın cezaevi reformu konusundaki yazısını yayımladı. Eşi Constance, Cenova'da öldü; Wilde, cenaze törenine katılmadı. Eşinin ölüm acısına dayanamayacağını söyleyerek Ross'u Paris'e çağırdı. Paris'e gelen Frank Harris'in çağrısı üstüne, onunla Napoule'e gitti, üç ay Güney Fransa'da kaldı. Nice'te Sarah Bernhardt'ı son kez gördü.

1899

İdeal Bir Koca ve *Ciddi Olmanın Önemi* basıldı. Ağabeyisi Willie, Londra'da kırk altı yaşında öldü. Dostu Mellor'un

çağrısı üstüne Cenevre'ye giderken İtalya'da, Cenova'ya uğrayıp Constance'ın mezarını ziyaret etti. Dönüşte İtalya kıyısındaki Santa Margherita kentinde Ross ile buluştu ve orada bir boğaz ameliyatı geçirdi. Haziran ayında Ross'la Paris'e döndü ve ölümüne dek kalacağı Alsace Otel'i'ne yerleşti. Paris'te Harris ve Rothenstein ile buluştu. *İdeal Bir Koca* basıldı.

1900

Queensberry Markisi'nin ölümünden sonra eline büyük para geçen Lord Douglas, meteliksiz kalan Wilde'a yardımında bulunmadı. Wilde, Mart'ta hastalandı, özel bir hastaneye yattı. Mellor'un çağrısı üstüne onunla bu kez Sicilya'ya gitti; oradan Roma'ya geçip Papa Onüçüncü Leo'yu ziyaret etti. Mellor'la bir süre de İsviçre'de kaldıktan sonra Dünya Sergisi'nin açıldığı bir sırada Paris'e döndü. Frank Harris'in yazacağı *Mr. and Mrs. Davenport/Bay ve Bayan Davenport* adlı oyun için ondan istediği senaryoyu bitirdi. Bir kulak ameliyatı geçirdikten sonra menenjit olduğu görüldü. Hastalığı sırasında dayanılmaz acılar çekerken, dostları Ross ve Reginald Turner onu hiç yalnız bırakmadılar. O sırada vaftiz edilip Katolik Kilisesi'ne kabul edilen Wilde, 30 Kasım 1900 günü saat 13:50'de kırk altı yaşında öldü. Birkaç dostunun katıldığı cenaze töreninden sonra Paris'te Bagneux mezarlığına gömüldü. Törende bulunan Gide, cenazeye ancak yedi kişinin geldiğini söylüyordu.

1900 sonrası

Kraliçe Victoria da, Wilde'ın ölümünden 53 gün sonra, 22 Ocak 1901'de dünyadan ayrıldı ve Britanya İmparatorluğu'nun "Victoria Çağı" böylece sona erdi. Wilde'ın vasiyetinin sorumluluğunu üstlenen Robert Ross, *De Profundis*'i, Lord Douglas ile ilgili bölümleri çıkartıp kısaltılmış olarak 1905'te yayımladı. 1909'da Wilde'ın cenazesi Bagneux'dan alınıp Balzac, De Musset,

Bizet ve Chopin gibi ölümsüzlerin yattığı Père Lachaise Mezarlığı'na taşındı. Wilde'in mezarının tasarımını Jacob Epstein yapmıştı. Lord Douglas, kendisiyle ilgili olarak uzun mektupta yer alan bölümleri öğrenince büyük tepki duymuş, *De Profundis*'e yanıt olarak, 1914'te *Oscar Wilde and Myself/Oscar Wilde ve Ben* adında, gerçeklerin saptırıldığı bir kitap yayımlamıştı. 1928'de yazdığı *The Autobiography of Lord Alfred Douglas/Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü*'nde de Wilde ile aralarındaki ilişkileri kendi açısından anlatmıştı. Ancak 1940'ta çıkan *Oscar Wilde: A Summing Up/Oscar Wilde: Bir Özetleme*'de bazı gerçekleri dile getirmiş, Wilde'in kişiliğini daha doğru biçimde ortaya koymuştu. Ross, Wilde'in tüm borçlarını ödeyip onu bataklıktan kurtardı ve telif haklarını çocuklarının almasını sağladı. 1918'de ölen Ross, vasiyetine uyularak yakıldı ve külleri Wilde'in mezarına kondu. Wilde'in büyük oğlu Cyril, gönüllü olarak Birinci Dünya Savaşı'na katıldı ve 1915'te savaşta öldü. Küçük oğlu Vyvyan, evlendi, Merlin adında bir çocuğu oldu ve yaşamı boyunca yazarlık ve çevirmenlik yaptı. Vyvyan, 1949'da, Ross'tan kalan daktilo edilmiş bir mektup kopyasını *De Profundis*'in tümü sanarak yayımladı. British Museum'da saklanan asıl kopya, ancak 1962'de ortaya çıkarılabildi. *De Profundis*'in eksiksiz basımını gerçekleştiren Vyvyan 1967'de öldü. Lord Douglas, Wilde'in ölümünden iki yıl sonra evlendi, 1911'de Katolik Kilisesi'ne girdi, yıllar sonra bir Hitler hayranı oldu. Parasının büyük bir bölümünü at yarışlarında yitirdi ve 1945'te öldü. 16 Ekim 1954'te, Wilde'in Londra'da, Tite Sokağı'ndaki evinin duvarına törenle bir tabela asıldı: "Oscar Wilde (1854 - 1900) – Nükteci ve Tiyatro Yazarı". 30 Kasım 1998'de, ölümünün doksan sekizinci yıldönümü dolayısıyla Trafalgar Meydanı'na Wilde'in bir anıtı dikildi. Bronz heykel, *Lady Windermere'in Yelpazesi* oyununun galasında sahneye çıkıp elinde sigarayla konuşan Wilde'in duruşunu yansıtıyordu. Heykelin

mermer kaidesine o oyundan bir alıntı yazılmıştı: “Akıpgiden bir bataklığın içindeyiz hepimiz; ama yıldızlara bakıyoruz bazılarımız...”

Oscar Wilde'in Başlıca Yapıtları

Oyunlar

Vera, or the Nihilists (1880)

Vera ya da Nihilistler

Salome

Fransızca (1883)

İngilizce (1894)

The Duchess of Padua (1891)

Padua Düşesi

Lady Windermere's Fan (1893)

Lady Windermere'in Yelpazesi

A Woman of No Importance (1894)

Önemsiz Bir Kadın

An Ideal Husband (1899)

İdeal Bir Koca

The Importance of Being Earnest (1899)

Ciddi Olmanın Önemi

A Wife's Tragedy

Bir Eşin Trajedisi

1890'da yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir oyun.

A Florentine Tragedy

Bir Floransa Trajedisi

1894'te yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir oyun.

La Sainte Courtisane

Ermış Fahişe

1894'te yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir oyun.

The Cardinal of Avignon

Avignon Kardinali

1882’de yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir senaryo.

Mr. and Mrs. Daventry (1894)

Bay ve Bayan Daventry

Frank Harris’in oyunu için yazılmış bir senaryo.

Masallar

The Happy Prince and Other Tales (1888)

Mutlu Prens ve Öteki Masallar

The Happy Prince

Mutlu Prens

The Selfish Giant

Bencil Dev

The Remarkable Rocket

Olağanüstü Roket

The Devoted Friend

Sadık Dost

The Nightingale and the Rose

Bülbül ve Gül

A House of Pomegranates (1891)

Narlı Ev

The Young King

Genç Kral

The Birthday of the Infanta

İspanyol Prensesi’nin Doğum Günü

The Fisherman and His Soul

Balıkçı ve Ruhu

The Star-Child

Yıldız Çocuk

Öyküler

Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories (1891)

Lord Arthur Savile'in Suçu ve Öteki Öyküler

Lord Arthur Savile's Crime

Lord Arthur Savile'in Suçu

The Model Millionaire

Örnek Milyoner

The Sphinx Without a Secret

Gizi Olmayan Sfenks

The Canterville Ghost

Canterville Hortlağı

The Portrait of Mr. W.H. (1921)

Bay W.H.'nin Portresi

Roman

The Picture of Dorian Gray (1891)

Dorian Gray'in Portresi

Denemeler

Intentions (1891)

Niyetler

The Truth of Masks

Maskelerin Gerçeğı

The Critic as Artist
Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

The Decay of Lying
Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Pen, Pencil and Poison
Kalem, Kağıt ve Zehir

The Soul of Man (1895)
İnsan Ruhu
Bu deneme sonraki yayınlarda ***The Soul of Man Under Socialism/Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*** adını almıştır.

Şiirler
Ravenna (1878)

Poems (1881)
Şiirler

The Sphinx (1894)
Sfenks

The Ballad of Reading Gaol (1898)
Reading Zindanı Türküsü

Düzyazıyla Şiirler
Collected Works (1908)
Derlenmiş Yapıtlar
Düzyazıyla şiirleri ilk kez, Robert Ross'un denetiminde yayımlanan ***Collected Works/Derlenmiş Yapıtlar***'da yer almıştı.

Özdeyişler
Oscariana (1895)
Wilde'in yazılarından eşî Constance'ın seçtiği nükte ve özdeyişler.

Eleştiri Yazıları

The Artist as Critic: Critical Writings of Oscar Wilde (1969)
Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'in Eleştiri Yazıları
Derleyen: Richard Ellmann

Konferanslar

Impressions of America (1906)
Amerika İzlenimleri

Collected Works (1908)

Derlenmiş Yapıtlar

Tüm konferansları ilk kez, Robert Ross'un denetiminde yayımlanmış olan *Collected Works/DerlenmişYapıtlar*'da yer almıştır.

Yazışmalar

De Profundis (1905)

After Reading: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross (1921)
Oscar Wilde'in Robert Ross'a Mektupları

After Berneval: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross (1922)
Berneval'den Sonra: Oscar Wilde'in Robert Ross'a Mektupları

Oscar Wilde's Letters to Sarah Bernhardt (1924)
Oscar Wilde'in Sarah Bernhardt'a Mektupları

Some Letters From Oscar Wilde to Alfred Douglas (1924)
Oscar Wilde'dan Alfred Douglas'a Bazı Mektuplar

Letters to the Sphinx from Oscar Wilde (1930)
Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar

Letters of Oscar Wilde (1962)
Oscar Wilde'in Mektupları
Derleyen: Rupert Hart-Davis

The Selected Letters of Oscar Wilde (1970)

Oscar Wilde'in Seçilmiş Mektupları

Derleyen: Rupert Hart-Davis

More Letters of Oscar Wilde (1985)

Oscar Wilde'in Başka Mektupları

Derleyen: Rupert Hart-Davis

Söyleşiler ve Monologlar

Conversations with Oscar Wilde (1931)

Oscar Wilde ile Söyleşiler

Derleyen: A.H. Cooper-Pritchard

Oscar Wilde's Critical Dialogues (1967)

Oscar Wilde'in Eleştirel Konuşmaları

Derleyen: Cynthia Fuller

Monologues from Oscar Wilde (1989)

Oscar Wilde'dan Monologlar

Derleyen: Ian Michels

Oscar Wilde'ın Türkçe'ye Çevrilen Yapıtları

Bahtiyar Prens ve Başka Masallar, Çeviren: Nurettin Sevin, 1938, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 75 s.

Bahtiyar Prenses, Çeviren: Salih Zeki Aktay, 1943, İstanbul, Ahmet Sait Kütüphanesi, 77 s.

Balıkçı ile Ruh, Çeviren: N. Varol, 1974, İstanbul, Deniz Yayınları, 91 s.

Balıkçı ve Ruh, Çeviren: Ahmet Civan, 1998, İstanbul, Gendaş Kültür, 80 s.

Bencil Dev, Çeviren: Ozan Özhan, 1996, İstanbul, Era Yayıncılık, 96 s.

Billur Köşk, Çeviren: Feza Özgen, 1973, İstanbul, Koza Yayınları 5. Çocuk Kitapları, 304 s.

Candan Dost, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 47 s.

De Profundis, Çeviren: Burhan Toprak, 1935, İstanbul, Vakıf Kütüphanesi, 160 s.; 1948, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 148 s.

De Profundis: Mektup, Çeviren: Roza Hakmen, 1989, 1997, İstanbul, Can Yayınları, Dünya Yazarları 160, 183 s.

De Profundis, Çeviren: Yaşar Güneş, 1996, Ankara, Yaba Yayınları, 125 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Süreyya Sami Berkem, 1938, İstanbul, Hilmi Kitabevi: XI, 312 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çevirenler: Ferhunde, Orhan Şaik Gökyay, 1968, İstanbul, Remzi Kitabevi, Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi: 23, 251 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Selâhattin Hilâv, 1968, İstanbul, Varlık Yayınları, 231 s; 1984, Sosyal Yayınlar, Dünya Klasikleri Dizisi 23, 237 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Vahdet Gültekin, 1985, İstanbul, Bilge Yayıncılık, Dünya Klasikleri Dizisi: 10, 330 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Nihal Yeğınobalı, 1990, Ankara, Engin Yayıncılık, Dünya Klasikleri Dizisi, 258 s.

Dünyanın Tek Gerçek Hayaleti, Çeviren: Erdal Alover, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 47 s.

Ehemmiyetsiz Bir Kadın, Çeviren: Nurettin Sevin, 1964, Ankara, MEB Modern Tiyatro Eserleri Serisi: 46, 105 s.

Hikâyeler, Çeviren: Nurettin Sevin, 1945, 1989, 1990, 1992, Ankara, MEB Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 1118, 1162, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 246, 290, 98 s.

İdeal Bir Koca, Çeviren: İrfan Konur, 1940, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 145 s.

İngilizce Hikâyeler: Oscar Wilde'dan Hikâyeler, Hazırlama Kurulu: Ayten E. Oray, Şükrü Meriç, Gordon Jones, 1982, 1991, İstanbul, Fono Mektupla Öğrenim Kurumu, İngilizce Hikâyeler Serisi: 4, 219 s.

Kırmızı Gül, 1983, İstanbul, Esin Yayınları, Çocuk Klasikleri: 2, 55 s.

Kızıl Rakkase: Salome, Çevirenler: D. R. Korok, S. M. Yurdatap, 1940, İstanbul, Güven Basımevi, 15 s.

Küçük Kral, Çeviren: A. Sabri Arayankul, 1980, İstanbul, Civ Civ Çocuk Yayınları, Yeni Dizi, 64 s.

Lady Windermere'in Yelpazesi, Çeviren: İrfan Konur Gürgen, 1938, İstanbul, Hilmi Kitabevi, no.42, 101 s.

Lady Windermere'in Yelpazesi, Çeviren: Hadiye Sayran, 1960, MEB, Ankara, Dünya Edebiyatından Tercümeler: 68, İngiliz Klasikleri, 116 s.

Model Milyoner: Öykü, Çeviren: Meral Alakuş, 1991, İstanbul, Bebekuş'un Kitapları 10, Dünya Öyküleri: 4, 127 s.

Muammasız Bir İsfenks, 1938, İstanbul, Remzi Kitabevi, 100 s.

Muhteşem Havai Fişek, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 47 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Ülkü Tamer, 1960, İstanbul, Varlık Yayınları; 1973, İstanbul Koza Yayınları 6, Çocuk Kitapları, 266 s.; 1997, İstanbul, Remzi Kitabevi, Çocuk Klasikleri: 21, 88 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Kezban Akcalı, 1971, İstanbul, Armağan Çocuk Klasikleri: 28, 256 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Teoman Ergin, 1978, İstanbul, May Yayınları, Çocuk Dizisi, Yıldız Kitapları: 14, 78 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Çağla Erdoğan, 1986, İstanbul, Redhouse, Dünya Masalları: 14, 16 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Nihal Yeğinobalı, 1989, İstanbul, Engin Yayıncılık, Dünya Çocuk Klasikleri Dizisi, 159 s.

Mutlu Prens, Hazırlayan: Melih Ergun, Ergun Yayınları 22, En Güzel Çocuk Kitapları, 72 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Ozan Özhan, 1996, İstanbul, Era Yayıncılık, 96 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 78 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Duygu Uğur, 1998, İstanbul, Epsilon Yayıncılık, 114 s.

Mutlu Prens ve Diğer Öyküler, Çeviren: Oya Alpar, 1994, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 183 s.

Nar Bahçesinde Gezinti, Çeviren: Emre Ak, 1999, Ankara, Öteki Yayınevi, 223 s.

Narlı Bahçe, Çeviren: Gülten Suveren, 1971, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, Minik Çocuk Kitapları: 1, 352 s.

Narlı Ev, Çeviren: Nurettin Sevin, 1939, İstanbul, Hilmi Kitabevi, no.55, 118 s.

Oscar Wilde, Hayatı, Eşsiz Hikâyeleri ve Cezaevi Anıları, Çeviren: Burhan Toprak, 1967, İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 142 s.

Oscar Wilde'dan Seçme Hikâyeler, Çeviren: Adnan Şaltı, 1964, İstanbul, Bahar Matbaası, 270 s.

Oscar Wilde: Seçme Hikâyeler, Çeviren: Orhan Düz, 1997, İstanbul, Şule Yayınları 62, Dünya Klasikleri Dizisi: 11, 174 s.

Oscar Wilde'ın Masalları, Çeviren: Şaziye Berin (Osmanlıca), 1927, İstanbul, Yeni Matbaa, 75 s.

Öyküler, Çeviren: Nurettin Sevin, 1999, Cumhuriyet Dünya Klasikleri Dizisi: 57-58.

Rading Zindanı Baladı, Çeviren: Özdemir Asaf, 1968, İstanbul, Yuvarlak Masa Yayınları; 1998, İstanbul, Broy Yayınları, 101 s.

Salome, Çeviren: Nurettin Sevin, 1935, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 64 s.

Salome, Çeviren: Belma Aksun, 1971, İstanbul, Tercüman Kitapçılık, Resimli Klasikler Serisi: 3, 90 s.

Salome, 1986, İstanbul, Günaydın Dünya Klasikleri Serisi: 3, 97 s.

Şu Bizim Hortlak, 1983, İstanbul, Cem Yayınevi, Çocuk Dizisi, 64 s.

Violette'in Aşk Destanı, Çeviren: Emin Sınır, 1998, Ankara, Öteki Yayınevi, 126 s.

Yıldız Çocuğu, Çeviren: İ.C. Eti, 1955, Ankara, Doğuş Ltd. O. Matbaası, 36 s.

Yıldız Çocuk, Çeviren: Ülkü Tamer, 1973, İstanbul, Koza Yayınları 6, Çocuk Kitapları, 266 s.

Yıldız Çocuk, 1982, İstanbul, Genel Yayıncılık, 16 s.

Yıldız Çocuk, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 46 s.

Yıldız Çocuk ve Dört Masal, Hazırlayan: Nermin Milar, 1960, İstanbul, Maarif Kütüphanesi, Çocuk Yayınları: 1, 103 s.

Oscar Wilde Üstüne Kaynak Yapıtlar

Ackroyd, Peter, **The Last Testament of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'nin Son Vasiyeti (New York, 1983, 1985, 1993)

Agate, James, **Oscar Wilde and the Theatre** / Oscar Wilde ve Tiyatro (1947, 1975)

Ainslie, Douglas, **Adventures, Social and Literary** / Toplumsal ve Yazınsal Serüvenler (Londra, 1922)

Allen, Clifford, **Homosexuality and Creative Genius** / Eşcinsellik ve Yaratıcı Deha (New York, 1967)

Amor, Anne Clark, **Mrs. Oscar Wilde: A Woman of Some Importance** / Mrs. Oscar Wilde: Önemli Bir Kadın (Londra, 1983)

Aslin, Elizabeth, **The Aesthetic Movement: Prelude to Art Nouveau** / Estetikçi Akım: Art Nouveau'nun Başlangıcı (Londra, New York, 1969)

Auden, W.H., **Forewords and Afterwords** / Önceleri ve Sonrası (New York, 1973)

Baker, H. Barton, **History of the London Stage and Its Famous Players (1576-1903)** / Londra Sahnesi ve Ünlü Oyuncularının Tarihi, 1576-1903 (Londra, 1904; New York, 1969)

Bartlett, Neil, **Who Was That Man?: A Present for Mr. Oscar Wilde** / Kimdi O Adam?: Mr. Oscar Wilde'a Bir Armağan (Londra, 1988; Londra, Harmondsworth, 1993)

Bartlett, Neil, **The Uses of Monotony: Repetition in the Language of Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White and Juan Goytisolo** / Tekdüzeliliğin Kullanımları: Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White ve Juan Goytisolo'nun Dilinde Yinelemeler (Londra, 1994)

Batchelor, John Calvin ve McNeer, Craig (Derleyenler), **Oscar Wilde's Guide to Modern Living** / Modern Yaşam İçin Oscar Wilde Rehberi (1996)

Beckson, Karl (Derleyen), **Oscar Wilde: The Critical Heritage** / Oscar Wilde: Tehlikeli Bir Miras (Londra, 1970)

Beckson, Karl (Derleyen), **I Can Resist Everything Except Temptation: And Other Quotations from Oscar Wilde** / Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim: Ve Oscar Wilde'dan Başka Alıntılar (1997)

Beckson, Karl, **The Oscar Wilde Encyclopedia** / Oscar Wilde Ansiklopedisi (New York, 1998)

Beerbohm, Max, **Letters to Reggie Turner** / Reggie Turner'e Mektuplar (Londra, 1964)

Behrendt, Patricia, **Oscar Wilde: Eros and Aesthetics** / Oscar Wilde: Eros ve Estetik (1991)

Bendz, Ernst Paulus, **Notes on the Literary Relationship Between Walter Pater and Oscar Wilde** / Walter Pater ve Oscar Wilde'in Yazın İlişkileri Üstüne Notlar (1912)

Bendz, Ernst Paulus, **Reminiscences of Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Düzyazılarında Matthew Arnold'un İzleri (1913)

Bendz, Ernst Paulus, **The Influence of Pater and Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Düzyazılarında Pater ve Matthew Arnold'un Etkileri (Londra, 1914, 1969)

Bentley, Joyce, **The Importance of Being Constance** / Constance Olmanın Önemi (1983)

Berland, Ellen, **Form and Content in the Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Oyunlarında Biçim ve İçerik (1970)

Billy, André, **L'Epoque 1900** / 1900 Dönemi (Paris, 1951)

Bird, Alan, **The Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Oyunları (Londra, 1977)

Birnbaum, Martin, **Oscar Wilde, Fragments and Memories** / Oscar Wilde, Kıırımlar ve Anılar (Londra, New York, 1914, 1920)

Blanchard, Mary W., **Oscar Wilde's America: Counterculture in the Gilded Age** / Oscar Wilde'in Amerika'sı: Parlak Bir Çağda Karşı Kültür (1998)

Blazquez, Jose Antonio G., **Oscar Wilde** / Oscar Wilde (Madrid, 1969)

Bloom, Harold (Derleyen), **Oscar Wilde: Modern Critical Views** / Oscar Wilde: Modern Eleştirel Görüşler (New York, 1985, 1991)

Bock, Eduard J., **Walter Pater's Einfluss auf Oscar Wilde** / Walter Pater'in Oscar Wilde Üstündeki Etkisi (Bonn, 1913)

Borelius, Birgit, **Oscar Wilde, Whistler and Colours** / Oscar Wilde, Whistler ve Renkler (1968)

Borghese, G.A., **Studi di Letteratura Moderne** / Modern Yazın Üstüne Bir Çalışma (Milano, 1920)

Borland, Maureen, **Oscar Wilde's Devoted Friend** / Oscar Wilde'in Sadık Dostu (1990)

Brandreth, Gyles, **The Oscar Wilde Quotation Book: A Literary Companion** / Oscar Wilde'dan Alıntılar Kitabı: Yazınsal Bir Rehber (1995)

Brasol, Boris L., **Oscar Wilde: The Man, the Artist, the Martyr** / Oscar Wilde: Bir İnsan, Bir Sanatçı, Bir Şehit (Londra, 1938; New York, 1975)

Braybrooke, Patrick, **Oscar Wilde: A Study** / Oscar Wilde: Bir İnceleme (1930, 1970)

Brémont, Anna, Comtesse de, **Oscar Wilde and His Mother: A Memoir** / Oscar Wilde ve Annesi: Bir Anı (Londra, 1911; New York, 1972)

Broad, Lewis, **The Friendships and Follies of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Dostlukları ve Çılgınlıkları (Londra, 1954; New York, 1955)

Broad, Lewis, **The Truth about Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la İlgili Gerçekler (1957)

Bronte, Diana, **The Influence of Oscar Wilde in the Life and Prose Fiction of André Gide** / André Gide'in Yaşamı ve Romanlarında Oscar Wilde'in Etkileri (1969)

Brown, Julia Prewitt, **Cosmopolitan Criticism: Oscar Wilde's Philosophy of Art** / Kozmopolit Eleştiri: Oscar Wilde'in Sanat Felsefesi (1997)

Bryne, Patrick, **The Wildes of Merrion Square: The Family of Oscar Wilde** / Merrion Meydanı'nın Wilde'ları: Oscar Wilde'in Ailesi (Londra, New York 1953)

Calloway, Stephen, **The Exquisite Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Eşsiz Yaşamı (1997)

Chamberlin, J.E., **Ripe Was the Drowsy Hour: The Age of Oscar Wilde** / Olgunluk Bir Uykulu Andı: Oscar Wilde Çağı (New York, 1977)

Charlesworth, Barbara, **Dark Passages: The Decadent Consciousness in Victorian Literature** / Karanlık Geçitler: Victoria Dönemi Yazınında Çöküş Bilinci (Toronto, 1965)

Choisy, Louis Frédéric, **Oscar Wilde** (Paris, 1927)

Clarke, Austin, **The Celtic Twilight and the Nineties** / Kelt Şafağı ve Doksanlar (Dublin, 1969)

Coakley, **Oscar Wilde: The Importance of Being Irish** / Oscar Wilde: İrlandalı Olmanın Önemi (Dublin, 1994, 1995)

Cohen, Ed, **Talk on the Wilde Side: Toward a Genealogy of a Discourse on Male Sexualities** / Wilde Açısından Bir Konuşma: Erkek Cinselliğini İnceleme Amacıyla Bir Söyleşi (New York, Londra, 1992, 1993)

Cohen, Lester, **Oscar Wilde: A Play** / Oscar Wilde: Bir Oyun (New York, 1928)

Cohen, Philip K., **The Moral Vision of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Ahlak Görüşü (Londra, 1975, 1978, 1979)

Cooper-Pritchard, A.H., **Conversations with Oscar Wilde** / Oscar Wilde ile Söyleşiler (Londra, 1931; Pennsylvania 1973)

Coward, Noel, **After the Ball. Operetta Based on Oscar Wilde's Play "Lady Windermere's Fan"** / Balo'dan Sonra. Oscar Wilde'in "Lady Windermere'in Yelpaze" Oyunundan Uyarlanan Bir Operet (Londra, 1954)

Cox, Constance, **The Picture of Dorian Gray: A play in Two Acts, Adapted from Oscar Wilde's Novel** / Dorian Gray'in Portresi: Oscar Wilde'in Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun (Londra, 1948)

Croft-Cooke, Rupert, **The Unrecorded Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Kayda Geçmemiş Yaşamı (Londra, New York, 1972)

D'Allessandro, Jean M. Ellis, **Hues of Mutability. The Waning Vision in Oscar Wilde's Narrative** / Değişimin Renkleri. Oscar Wilde'in Öykülerinde Ölgün Görüntüler (Floransa, 1984)

D'Aureville, Jules Barbey, **Du Dandysme et de Georges Brummell** / Dandizm ve Georges Brummell (Paris, 1845)

Daffner, Hugo, **Salome. Ihre Gestalt in Geschichte und Kunst Dichtung - Bildende Kunst - Musik** / Salome'nin Tarihte, Sanatta, Şiirde ve Müzikteki Kimliği (Münih, 1912)

Danson, Lawrence, **Wilde's Intentions: The Artist in His Criticism** / Wilde'in Niyetleri: Kendi Eleştirilerindeki Sanatçı (1997, 1998)

Defieber, Rudolf, **Oscar Wilde** (Heidelberg, 1934)

Deghy, Guy ve Waterhouse, Keith, **Café Royal: Ninety Years of Bohemia** / Café Royal: Doksan Yıllık Bohem Yaşamı (Londra, 1955)

De Langlade, Jacques, **Oscar Wilde, Ecrivain Français** / Bir Fransız Yazarı Olarak Oscar Wilde (Paris, 1975)

Delarue - Mardrus, Lucie, **Les Amours d'Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Aşkları (Paris, 1929)

Devoe, Alan, **The Portrait of Mr. Oscar Wilde** / Mr. Oscar Wilde'in Portresi (New York, 1930)

Dollimore, Jonathan, **Sexual Dissidence: Augustine to Wilde, Freud to Foucault** / Cinsellik Üstüne Karşıt Görüşlülük: Augustine'den Wilde'a, Freud'dan Foucault'a (Oxford, 1991)

Donnelly, William Francis, **The Other Dorian Gray's** / Öteki Dorian Gray'ler (1935)

Douglas, Alfred Bruce, **Oscar Wilde and Myself** / Oscar Wilde ve Ben (Londra, New York, 1914, 1919, 1976)

Douglas, Alfred Bruce, **Freundschaft mit Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la Dostluk (Leipzig, 1929)

Douglas, Alfred Bruce, **The Autobiography** / Özyaşamöyküsü (Londra, 1929)

Douglas, Alfred Bruce, **Without Apology** / Özür Dilemeden (1938)

Douglas, Alfred Bruce, **Oscar Wilde: A Summing-Up** / Oscar Wilde: Bir Özetleme (Londra, 1940, 1950, 1962)

Dowling, Linda C., **Aestheticism and Decadence: A Selective Annotated Bibliography** / Estetikçilik ve Çöküş: Açıklamalı Seçilmiş Kaynakça (New York, Londra, 1977)

Eagleton, Terry, **Saint Oscar** / Aziz Oscar (1989)

Eckhoff, Lorentz, **The Aesthetic Movement in English Literature** / İngiliz Yazınında Estetikçi Akım (Oslo, 1959)

Edwards, O.D., **The Fireworks of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Havai Fişekleri (Londra, 1989)

Edwards, Pamela Kathleen, **Bernard Shaw and Oscar Wilde: A Portrait of Two Dubliners** / Bernard Shaw ve Oscar Wilde: İki Dublinli'nin Portresi (1963)

Ellis, Vivian, **So Romantic. A Musical Adapted from Oscar Wilde's "The Importance of Being Earnest"** / Öyle Romantik ki... Oscar Wilde'in "Ciddi Olmanın Önemi" Yapıtının Müzikli Oyun Uyarlaması (Londra, 1950)

Ellis, Vivian, **Half in Earnest, A Musical Adaptation of "The Importance of Being Earnest" and Other Works of Oscar Wilde** / Yarı Ciddi. Oscar Wilde'in "Ciddi Olmanın Önemi" ve Öteki Yapıtlarından Bir Müzikli Oyun Uyarlaması (Londra, 1957)

Ellmann, Richard, **Eminent Domain** / Seçkin Bir Kişilik (New York, 1967)

Ellmann, Richard (Derleyen), **Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays** / Oscar Wilde: Eleştirel Denemeler Derlemesi (Englewood, Cliffs, N.J., 1969, 1986)

Ellmann, Richard (Derleyen), **The Artist As Critic: Critical Writings of Oscar Wilde** / Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'in Eleştiri Yazıları (New York, Londra, 1969, 1982)

Ellmann, Richard ve Espey, John, **Oscar Wilde: Two Approaches** / Oscar Wilde: İki Yaklaşım (1977)

Ellmann, Richard, **Four Dubliners: Wilde, Yeats, Joyce and Beckett** / Dört Dublinli: Wilde, Yeats, Joyce ve Beckett (1987)

Ellmann, Richard, **Oscar Wilde** (Londra, New York, 1987, 1988)

Ellmann, Richard, **The Trial of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Davası (1996)

Eltis, Sarah, **Anarchism, Feminism and Socialism in the Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Oyunlarında Anarşi, Feminizm ve Sosyalizm (Oxford, 1993)

Eltis, Sos, **Revising Wilde: Society and Subversion in the Plays of Oscar Wilde** / Wilde'in Yeniden Gözden Geçirilmesi: Oscar Wilde'in Oyunlarında Toplum ve Yıkım (1996)

Epstein, Jacob, **The Oscar Wilde Memorial** / Oscar Wilde Abidesi (1912)

Ericksen, Donald H., **Oscar Wilde** (Boston, 1977, 1978)

Ervine, St John, **Oscar Wilde: A Present Time Appraisal** / Oscar Wilde: Güncel Bir Değerlendirme (Londra, 1951; New York, 1952)

Farmer, Albert J., **Le Mouvement Esthétique et Décadent' en Angleterre 1873-1900** / İngiltere'de Estetikçilik ve Dekadans Hareketi 1873-1900 (Paris, 1931)

Fehr, Bernhard, **Studien Oscar Wilde's Gedichten** / Oscar Wilde'in Şiirleri Üstüne Bir Çalışma (Berlin, 1918)

Felstiner, John, **The Lies of Art** / Sanatın Yalanları (New York, 1972)

Fido, Martin, **The Dramatic Life and Fascinating Times of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Dramatik Yaşamı ve Büyüleyici Çağı (1997)

Fido, Martin, **Oscar Wilde** (Londra, 1973, 1976, 1984, 1985)

Fido, Martin, **Oscar Wilde: An Illustrated Biography** / Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (New York, 1985)

Finger, Charles Joseph, **An Outline of the Works of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yapıtlarının Ana Hatları (1925)

Finzi, John C. (Derleyen), **Oscar Wilde and His Literary Circle** / Oscar Wilde ve Yazın Çevresi (1957)

Fish, Arthur, **Oscar Wilde as Editor** / Bir Editör Olarak Oscar Wilde (1913)

Flake, Otto, **Versuch über Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Bir Deneme (Münih, 1946)

Flanagan Behrendt, Patricia, **Oscar Wilde: Eros and Aesthetics** / Oscar Wilde: Eros ve Estetik (Londra, 1991)

Flint, F.S., **The Poetry of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Şiiri (1909)

Foldy, Michael S., **The Trials of Oscar Wilde: Deviance, Morality, and Late-Victorian Society** / Oscar Wilde'in Davaları: Sapkınlık, Ahlak ve Geç Viktoria Dönemi Toplumu (1997)

Franci, Giovanna, **Il Sistema del Dandy: Wilde, Beardsley, Beerbohm** / Dandilik Düzeni: Wilde, Beardsley, Beerbohm (Bolonya, 1977)

Franzero, C.M., **Vita di Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yaşamı (Floransa, 1938)

Freedman, Jonathan, **Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays: New Century Views** / Oscar Wilde: Bir Eleştirel Denemeler Derlemesi: Yeni Yüzyıl Görüşleri (1994)

Freedman, Morris, **The Modern Impulse** / Modern Dürtü (Londra, 1967)

Frewin, Leslie ve Nicholls, Mark, **The Importance of Being Oscar: The Wit and Wisdom of Oscar Wilde Set Against His Life and Times** / Oscar Olmanın Önemi: Yaşamı ve Çağına Göre Oscar Wilde'da Nükteler ve Bilgelik (Londra, 1980, 1986, 1987)

Fryer, Jonathan, **André and Oscar: Gide, Wilde and the Gay Art of Living** / André ve Oscar: Gide, Wilde ve Eşcinsel Bir Yaşam Sanatı (1997)

Fuller, Cynthia, **Oscar Wilde's Critical Dialogues** / Oscar Wilde'in Eleştirel Konuşmaları (1967)

Gagnier, Regenia, **Idylls of the Marketplace: Oscar Wilde and the Victorian Public** / Pazaryerinin Mutlu Manzaraları: Oscar Wilde ve Victoria Çağı'nda Kamuoyu (Stanford, California; Aldershot, 1986, 1987)

Gagnier, Regenia (Derleyen), **Critical Essays on Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Eleştirel Denemeler (New York, 1991)

Garde, Noel I., **Jonathan to Gide: The Homosexual in History** / Jonathan'dan Gide'e: Tarihte Eşcinsel (New York, 1964)

Gardiner, Juliet, **Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı (Londra, 1995, 1997)

Gide, André, **Recollections of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Anımsamalar (Boston, Londra, 1906; Londra, 1959)

Gide, André, **Oscar Wilde** (Paris, 1910; Londra, 1951)

Gide, André, **Journal 1889-1939** / Günlük 1889 - 1939 (Paris, Londra, 1949)

Gillespie, Michael Patrick, **The Picture of Dorian Gray: "What the World Thinks of Me"** / Dorian Gray'in Portresi: "Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor" (1994)

Gillespie, Michael Patrick, **Oscar Wilde and the Poetics of Ambiguity** / Oscar Wilde ve Belirsizliğin Şiirselliği (1996)

Goodman Jonathan (Derleyen), **The Oscar Wilde File** / Oscar Wilde Dosyası (Londra, 1986, 1988, 1989, 1995)

González-Ruano, César, **Notes Sobre Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Notlar (Madrid, 1925)

Gount, William, **The Aesthetic Adventure** / Estetikçi Serüven (Londra, 1945)

Green, William, **Oscar Wilde and the Bunburys** / Oscar Wilde ve Bunbury'ler (1978)

Greve, Felix Paul, **Oscar Wilde** (Berlin, 1911)

Greve, Felix Paul, **Wilde und das Drama** / Wilde ve Dramı (Viyana, Leipzig, 1908)

Guérard, Albert L., **Art for Art's Sake** / Sanat İçin Sanat (New York, 1936, 1963)

Hahn, Johann G., **Oscar Wilde** (Münich, 1906)

Hall, Desmond, **I Give You Oscar Wilde. A Biographical Novel** / Size Oscar Wilde'ı Veriyorum. Biyografik Bir Roman (Londra, New York, 1965)

Harborough, Robert, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yaşamı (1906)

Hardwick, Michael, **The Osprey Guide to Oscar Wilde** / Osprey'in Oscar Wilde Rehberi (1973)

Harris, Frank, **Mr. and Mrs. Daventry. A Play in Four Acts. Based on the Scenario by Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Senaryosundan Gerçekleştirilen Dört Perdelik Oyun (Londra, 1956)

Harris, Frank, **Oscar Wilde: His Life and Confessions** / Oscar Wilde: Yaşamı ve İtirafı (New York, 1916, 1930, 1974; Bernard Shaw'un anılarıyla, Londra, 1938; 1965, 1978, 1983, 1992, 1997)

Harris, Frank, **Contemporary Portraits** / Çağdaş Portreler (Londra, 1915)

Hartley, Kelter, **Oscar Wilde. L'Influence Française dans son Oeuvre** / Oscar Wilde. Yapıtlarında Fransız Etkisi (Paris, 1935)

Helfand, Michael S., **Anarchy and Culture: The Evolutionary Turn of Cultural Criticism in the Work of Oscar Wilde** / Anarşi ve Kültür: Oscar Wilde'in Yapıtlarında Kültürel Eleştirinin Evrimsel Dönüşümü (1978)

Hewetson, Cecil, **Wit and Wisdom of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik (Londra, 1960; New York, 1967)

Hichens, Robert Smythe, **The Green Carnation. [A novel exposing the Wilde-Douglas friendship]** / Yeşil Karanfil. [Wilde'la Douglas arasındaki dostluğu açıklayan bir roman] (Londra 1894; New York, 1895, 1970)

Hirai, Hiroshi, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yaşamı (Tokyo, 1971)

Hoare, Philip, **Wilde's Last Stand** / Wilde'in Son Durağı (1998)

Holland, Merlin, **The Wilde Album** / Wilde Albümü (Londra, 1997)

Holland, Vyvyan, **Son Of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Oğlu (Londra, 1954, 1979; New York, 1954; West Port, Conn. 1973; Oxford, 1988)

Holland, Vyvyan, **Once upon a Time: A Critical Note on Oscar Wilde's Fairy Stories** / Bir Zamanlar: Oscar Wilde'in Peri Masalları Üstüne Eleştirel Bir Not (New York, 1954)

Holland, Vyvyan, **The 'Lost' Scene from Oscar Wilde's The Importance of Being Earnest** / Oscar Wilde'in Ciddi Olmanın Önemi Yapıtının "Yitirilmiş" Bir Sahnesi (1955)

Holland, Vyvyan, **Oscar Wilde: A Pictorial Biography** / Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (Londra, 1960, 1961); Amerikan basımı **Oscar Wilde and His World** / Oscar Wilde ve Dünyası (New York, 1960; Paris, 1963)

Holland, Vyvyan, **Oscar Wilde** (Londra, 1988, 1997)

Hopkins, R. Thurston, **Oscar Wilde: A Study of the Man and His Work** / Oscar Wilde: Kişiliği ve Yapıtları Üstüne Bir Çalışma (Londra, 1913, 1978)

Horan, Patrick M., **The Importance of Being Paradoxical** / Paradoksal Olmanın Önemi (1997)

Horodisch, Abraham, **Oscar Wilde's "Ballad of Reading Gaol": A Bibliographical Study** / Oscar Wilde'in "Reading Zindanı Baladı": Bir Kaynakça Çalışması (New York, 1954)

Housman, Laurence, **Gespräche mit Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la Söyleşiler (Berlin, 1925)

Hough, Graham Goulden, **The Artist as a Man of Action** / Eylem Adamı Olarak Sanatçı (1954)

Howe, P. P., **Dramatic Portraits** / Tiyatro Portreleri (New York, 1913, 1969)

Hunter, Jeremy ve McRae, John, **Oscar: The Importance of Being Wilde** / Oscar: Wilde Olmanın Önemi (Londra, 1991)

Hyde, Mary, **Bernard Shaw and Lord Alfred Douglas: A Correspondence** / Bernard Shaw ve Lord Alfred Douglas: Bir Yazışma (1982)

Hyde, H. Montgomery, **Cases that Changed the Law** / Yasaları Değiştiren Davalar (Londra, 1951)

Hyde, H. Montgomery, **The Trials of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Davaları (Londra, 1948); **The Three Trials of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Üç Davası (New York, 1956, 1973; Londra 1962).

Hyde, H. Montgomery, **Famous Trials: Oscar Wilde** / Ünlü Davalar: Oscar Wilde (1962, 1994)

Hyde, H. Montgomery, **Oscar Wilde: The Aftermath** / Oscar Wilde: Sonrası (Londra, New York, 1963)

Hyde H. Montgomery, **The Love That Dared Not Speak Its Name: A Candid History of Homosexuality in Britain** / Adını Açıklamaktan Bile Çekinmiş Bir Sevgi: İngiltere’de Eşcinselliğin Açık Tarihi (1970)

Hyde, H. Montgomery, **Oscar Wilde** (Londra, 1975, 1988, 1990; New York, 1981)

Hyde, H. Montgomery, **Oscar Wilde: A Biography** / Oscar Wilde: Bir Özgeçmiş (Londra, 1975, 1976, 1977)

Hyde, H. Montgomery, **The Annotated Oscar Wilde** / Açıklamalı Oscar Wilde (Londra, 1982)

Hyland, Paul (Derleyen), **Irish Writing: Exile and Subversion** / İrlandalı Yazarlar: Sürgün ve Bozgunculuk (Londra, 1991)

Ihring, Erwin, **Das Paradoxon bei Oscar Wilde** / Oscar Wilde’in Paradoksu (Marburg, 1934)

Ingleby, Leonard Cresswell, **Oscar Wilde** (Londra, 1907; New York, 1908)

Ingleby, Leonard Cresswell, **Oscar Wilde: Some Reminiscences** / Oscar Wilde: Birkaç Anımsama (Londra, 1912; Pennsylvania, 1972)

Jackson, Holbrook, **The Eighteen Nineties: A Review of Art and Ideas at the Close of the Nineteenth Century** / Bin Sekiz Yüz Doksanlar: On Dokuzuncu Yüzyılın Sonunda Sanat ve Düşünce Üstüne Bir İnceleme (Londra, 1913; New York, 1966)

Jackson, John Wise (Derleyen), **Aristotle at Afternoon Tea: the Rare Oscar Wilde** / Bir Akşamüstü Çayında Aristoteles: Ender Bir Kişi, Oscar Wilde (Londra, 1991)

Jagendorf, Patrick, **Oscar Wilde and the Aesthetic Imagination** / Oscar Wilde ve Estetikçi Düş Gücü (1970)

Joad, Cyril E.M., **Decadence: A Philosophical Inquiry** / Çöküş: Felsefe Açısından Bir Sorgulama (Londra, 1948)

Johnson, R.V., **Aestheticism** / Estetikçilik (Londra, 1969)

Juan, Arbo, Sebastian, **Oscar Wilde** (Madrid, 1960)

Juan, E. San, **The Art of Oscar Wilde** / Oscar Wilde’in Sanatı (1996)

Jullian, Philippe, **Oscar Wilde** [Çeviren: Violet Wyndham] (Paris, Londra, 1967, 1968; Londra, New York, 1969; Londra, 1971, 1986, 1994)

Kaplan, Joel H. ve Stowell, Sheila **Theatre and Fashion: Oscar Wilde to the Suffragettes** / Tiyatro ve Moda: Oscar Wilde'dan Kadın Hakları Eylemlerine (Cambridge, 1994, 1995)

Kaufman, Moises, **Gross Indecency: A Play on Three Trials of Oscar Wilde** / Büyük Uygunsuzluk: Oscar Wilde'ın Üç Davası Üstüne Bir Oyun (New York, Toronto, 1998)

Kelly, Gregory P., **The Christian Aesthetic of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'da Hristiyan Estetiği (Oxford Üniversitesi, 1988)

Kenilworth, Walter Winston, **A Study of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma (New York, 1912, 1972)

Knight, G. Wilson, **The Christian Renaissance** / Hristiyan Rönesansı (1962)

Knox, Melissa, **Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide** / Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar (New Haven, Londra, 1994, 1996)

Kohl, Norbert (Derleyen), **Oscar Wilde: Leben und Werk in Daten und Bildern** / Oscar Wilde'in Yaşamı: Veriler ve Resimlerle (Frankfurt, 1976, 1986)

Kohl, Norbert, **Oscar Wilde: Das Literarische Werk Zwischen Provokation und Anpassung** / Oscar Wilde: Kışkırtma ve Uyum Arasında Yazınsal Bir Yapıt (Heidelberg, 1980); **Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel** / Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları (New York, Cambridge, 1980, 1989)

Kronenberger, Louis, **Oscar Wilde** (Boston, Toronto, 1976)

Kronenberger, Louis, **The Thread of Laughter** / Kahkaha İpliği (1952)

Kumar, Shiv (Derleyen), **British Victorian Literature** / Viktorya Döneminde İngiliz Yazını (New York, 1969)

La Jeunesse, Ernest, **Recollections of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la İlgili Anımsamalar (1908)

Langtry, Lillie, **The Days I Knew** / Bildiğim Günler (Londra, 1925)

Lavrin, Sanko, **Aspects of Modernism from Wilde to Pirandello** / Wilde'dan Pirandello'ya Modernliğin Yönleri (Londra, 1935, 1968)

Lawler, Donald L., **An Enquiry into Oscar Wilde's Revisions of the "Picture Of Dorian Gray"** / Oscar Wilde'in "Dorian Gray'in Portresi"nde Yaptığı Değişiklikler Üstüne Bir Sorgulama (New York, Londra, 1969, 1988)

Lazar, **The Ghost Epigrams of Oscar Wilde as Taken Down Through Automatic Writing by Lazar** / Lazar Tarafından Otomatik Yazımla Saptanan Oscar Wilde'in Hayalet Nükteleri (New York, 1928)

Leach, Maria (Derleyen), **The Importance of Being a Wit: The Insults of Oscar Wilde** / Nükteci Olmanın Önemi: Oscar Wilde'in Aşağılamaları (1997)

Le Gallienne, Richard, **The Romantic '90s** / Romantik 90'lar (New York 1925)

Lemonnier, Léon, **La Vie d'Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yaşamı (Paris, 1931)

Lemonnier, Léon, **Oscar Wilde** (Paris, 1938)

Lester, John A., **Journey Through Despair 1880-1914: Transformation in British Literary Culture** / Umutsuzluk İçinde Bir Gezi 1880-1914: İngiliz Yazın Kültüründe Değişim (Princeton, 1968)

Levenson, Ada, **Letters to the Sphinx from Oscar Wilde, with Reminiscences of the Author** / Yazarın Anılarıyla Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar (Londra, 1930)

Lewis, Lloyd ve Smith, Henry Justin, **Oscar Wilde Discovers America [1882]** / Oscar Wilde Amerika'yı Keşfediyor [1882] (New York, 1936, 1967)

Livingston, Brenda Mae, **Oscar Wilde and the Tragic Mode** / Oscar Wilde ve Trajik Bir Yaşam (1972)

Loeser, Norbert, **"Nietzsche en Wilde" en Andere Essays** / "Nietzsche ve Wilde" ve Öteki Denemeleri (Amsterdam, 1960)

Lounsbery, G. Constant, **The Picture of Dorian Gray. A Play in Three Acts and Prologue. From the Romance of Oscar Wilde** / Dorian Gray'in Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'in Romanından Uyarlama (Londra, 1913)

Lutyens, Emily, Lady, **And So Wilde Came to Lunch** / Demek Wilde Öğle Yemeğine Geldi? (1954)

Mac Anna, Ferdia, **An Anthology of Irish Comic Writing** / İrlanda Mizah Yazıları Antolojisi (1995)

MacLiammóir, Micheál, **The Importance of Being Oscar** / Oscar Olmanın Önemi (Dublin, 1963, 1978, 1995)

Mahaffey, Vicki, **Shattered Images, Playful Desires: Wilde, Yeats, Joyce, and the Irish Experiment** / Parçalanmış İmgeler, Neşe Dolu Dilekler: Wilde, Yeats, Joyce ve İrlanda Deneyi (1998)

Malevinsky, Moses. L., **The Science of Play Writing** / Oyun Yazarlığı Bilimi (New York, 1925)

Mason, Stuart (Derleyen), **Impressions of America by Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Amerika İzlenimleri (1906)

Mason, Stuart (Derleyen), **Oscar Wilde: Art and Morality: A Defence of "The Picture of Dorian Gray"** / Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray'in Portresi" Üstüne Bir Savunma (Londra, 1907, 1908); **Art and Morality: A Record of the Discussion Which Followed the Publication of "Dorian Gray"** / Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray"ın Yayınlanmasından Sonraki Tartışmaların Belgeleri (Londra, 1912; New York, 1971)

Mason, Stuart (Derleyen), **Oscar Wilde: Three Times Tried** / Oscar Wilde: Üç Kez Mahkeme Edildi (Londra, 1912)

Mason, Stuart, **An Oscar Wilde Dictionary** / Oscar Wilde Sözlüğü (Londra, 1914)

Mason, Stuart, **Oscar Wilde and the Aesthetic Movement** / Oscar Wilde ve Estetikçi Akım (1920, 1971)

Mason, Stuart, **Bibliography of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Kaynakçası (Londra, 1914; Özel Basım: Edinburgh, 1908; Londra, 1967; Boston, 1972, 1977)

Mason, Stuart, **A Bibliography of the Poems of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Şiirlerinin Kaynakçası (Londra, 1907)

Masur, Gerhard, **Prophets of Yesterday: Studies in European Culture 1890-1914** / Dünün Peygamberleri: Avrupa Kültürü Üstüne Çalışmalar 1890-1914 (New York, 1961; Londra, 1963)

McCann, Sean (Derleyen), **The Wit of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Nükteciliği (Londra, 1969; Dublin, 1991)

McCormick, Jerusha (Derleyen), **Wilde the Irishman** / İrlandalı Wilde (1998)

Melville, Joy, **Mother of Oscar: the Life of Jane Francesca Wilde** / Oscar'ın Annesi: Jane Francesca Wilde'in Yaşamı (Londra, 1994, 1998)

Merle, Robert, **Oscar Wilde** (Paris, 1948, 1984)

Michels, Ian, **Monologues from Oscar Wilde** / Oscar Wilde'dan Monologlar (1989)

Mikhail, Edward Halim, **Oscar Wilde: An Annotated Bibliography of Criticism** / Oscar Wilde: Açıklamalı Eleştiri Kaynakçası (Londra, 1978)

Mikhail, Edward Halim (Derleyen), **Oscar Wilde: Interviews and Recollections** / Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar. 2 cilt. (Londra, 1978, 1979)

Mikolyzk, Thomas A. (Derleyen), **Oscar Wilde: An Annotated Bibliography / Oscar Wilde: Açıklamalı Bir Kaynakça** (Westport, Conn.; Londra, 1993)

Miller, Robert Keith, **Oscar Wilde** (New York, 1982)

Miller, Marion Mills, **The Picture of Dorian Gray. Dramatized from the Novel of That Name by Oscar Wilde** / Dorian Gray'ın Portresi. Oscar Wilde'in Aynı Adlı Romanından Bir Tiyatro Uyarlaması (New York, 1931)

Moers, Ellen, **The Dandy: Brummell to Beerbohm** / Dandi: Brummell'den Beerbohm'a (New York, Londra, 1960; Lincoln, Nebr., 1978)

More, Paul Elmer, **With the Wits** / Nüktecilerle (Boston, 1919)

Morgan, Margery, **File on Wilde** / Wilde Üstüne Bir Dosya (Londra, 1990)

Morley, Sheridan, **Oscar Wilde** (Londra, 1976, 1997)

Nassaar, Christopher S., **Into the Demon Universe: A Literary Exploration of Oscar Wilde** / Şeytan Evreninde: Oscar Wilde'in Yazınsal Araştırılması (New Haven, Londra, 1974)

Nelson, Walter W., **"Oscar Wilde in Sweden" and Other Essays** / "Oscar Wilde İsveç'te" ve Öteki Denemeler (Dublin, 1965)

Nelson, Walter W., **Oscar Wilde and the Dramatic Critics: a Study in Victorian Theatre** / Oscar Wilde ve Tiyatro Eleştirmenleri: Viktoria Tiyatrosu Üstüne Bir Çalışma (Lund, 1989)

Nunokawa, Jeff, **Oscar Wilde** (1994, 1995)

O'Brian, Kevin, **Oscar Wilde in Canada: An Apostle for the Arts** / Oscar Wilde Kanada'da: Bir Sanat Havarisi (Toronto, 1982)

Ojala, Oatos, **Aestheticism and Oscar Wilde** / Estetikçilik ve Oscar Wilde, **Volume I, Life and Letters** / Cilt I, Yaşamı ve Mektupları; **Volume II, Literary Style** / Cilt II, Yazın Biçimi (Helsinki, 1954, 1957, 1980)

Omasreiter, Ria, **Oscar Wilde: Epigone, Aesthet und Wit** / Oscar Wilde: Kötü Halef, Estetikçi ve Nükteci (Heidelberg, 1978)

Osborne, John, **The Picture of Dorian Gray: A Moral Entertainment; Adapted from the Novel by Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Romanından Uyarlanan Ahlakçı Bir Eğlence (Londra, 1973)

O'Sullivan, Vincent, **Aspects of Wilde** / Wilde'in Yönleri (New York 1936, 1938, 1976)

O'Sullivan, Vincent, **Opinions** / Düşünceler (Londra, 1959)

Page, Norman, **An Oscar Wilde Chronology** / Bir Oscar Wilde Kronolojisi (1991)

Pearson, Hesketh, **Modern Man and Mummies** / Modern İnsan ve Pantomimciler (Londra, New York, 1921)

Pearson, Hesketh, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yaşamı (Londra, 1946, 1949, 1954, 1960, 1966, 1975, 1978, 1980); Ayrıca: **Oscar Wilde: His Life and Wit** / Oscar Wilde: Yaşamı ve Nüktecililiği (New York, 1946)

Pennington, Michael, **An Angel for a Martyr: Jacob Epstein's Tomb for Oscar Wilde** / Kutsal Şehide Bir Melek: Jacob Epstein'in Oscar Wilde İçin Yaptığı Mezar (1987)

Peters, Frederick, **The Riddle of "De Profundis"** / "De Profundis" Bilmecesi (1945)

Pfister, Manfred, **Oscar Wilde: "The Picture of Dorian Gray"** / Oscar Wilde: "Dorian Gray'in Portresi" (Münih, 1986)

Pine, Richard, **Oscar Wilde** (Dublin, 1983, 1988)

Pine, Richard, **Thief of Reason: Oscar Wilde and Modern Ireland** / Akıl Hırsızı: Oscar Wilde ve Modern İrlanda (1995)

Pollard, Percival, **Their Day in Court** / Mahkemedeki Günleri (New York, 1909)

Powell, Kerry, **Oscar Wilde and the Theatre of the 1890's** / Oscar Wilde ve 1890'lar Tiyatrosu (Cambridge, 1990)

Powys, John Cowper, **Essays on Joseph Conrad and Oscar Wilde** / Joseph Conrad ve Oscar Wilde Üstüne Denemeler (1923)

Praz, Mario, **La Carne, la Morte e il Diavolo Nella Letteratura Romantica** / Romantik Yazında Beden, Ölüm ve Şeytan (Milano, Roma, 1930); İtalyanca'dan Çeviren Angus Davidson, **The Romantic Agony** / Romantik Acı (Londra, 1933; New York, 1956)

Pritchard, A.H.C., **Conversations with Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la Söyleşiler (1931)

Queensberry, Francis A., **Oscar Wilde and the Black Douglas** / Oscar Wilde ve Kara Douglas (Londra, New York, 1949, 1977)

Quintus, John A., **Moral Dimensions in the Works of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yapıtlarında Ahlaksal Boyutlar (1975)

Raby, Peter (Derleyen), **Oscar Wilde** (New York, Cambridge, 1988)

Raby, Peter, **The Cambridge Companion to Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne
Cambridge Rehberi (1997)

Rank, Otto, **The Double: A Psychoanalytic Study** / Çift Kişilik. Psikanalitik Bir
Çalışma (North Carolina, 1971)

Ransome, Arthur, **Oscar Wilde: A Critical Study** / Oscar Wilde: Eleştirel Bir
Çalışma (Londra, New York 1912; Londra 1913; New York, 1971)

Ransome, Arthur, **Oscar Wilde in Paris** / Oscar Wilde Paris'te (1911)

Raymond, Jean Paul ve Ricketts, Charles, **Oscar Wilde: Recollections** / Oscar
Wilde: Anımsamalar (Londra, 1932; New York 1933; Folcroft, Penn., 1969)

Raymond, Jean Paul ve Ricketts, Charles, **Beyond the Threshold** / Eşiğin Ötesinde
(1929)

Redman, Alvin (Derleyen), **The Epigrams of Oscar Wilde: An Anthology** / Oscar
Wilde'in Nükteleri: Bir Antoloji (Londra, Sydney 1952; New York, 1954; Londra,
1962, 1996)

Redman, Alvin (Derleyen), **The Wit and Humor of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'da
Nükte ve Mizah (New York, Dover, 1959, 1962, 1980)

Renier, G. J., **Oscar Wilde** (New York, 1933; Londra, New York, 1938)

Ricketts, Charles, **Oscar Wilde: Recollections** / Oscar Wilde'la İlgili Anımsamalar
(Londra, 1932; New York, 1933; Folcroft, Pen., 1969)

Robertson, W. Graham, **Time Was** / O Zamandı (Londra, 1931)

Robins, Elizabeth, **Both Sides of the Curtain** / Perdenin İki Yanı (Londra, 1940)

Rodgers, W.R. (Derleyen), **Irish Literary Portraits** / İrlandalı Yazarların Portreleri
(Londra, 1972)

Roditi, Edouard, **Oscar Wilde** (Norfolk, Conn., 1947, 1986, 1987)

Roditi, Edouard, **Oscar Wilde: A Critical Guidebook** / Oscar Wilde: Eleştirel Bir
Rehber (Norfolk, Conn., 1947)

Rolfe, Alastair (Derleyen), **Nothing Except My Genius** / Dehamdan Başka Hiçbir
Şey (Londra, New York, 1997)

Rosenblatt, Louise, **L'Idée de L'art pour L'art Dans la Littérature Anglaise Pendant
la Période Victorienne** / Viktoria Dönemi İngiliz Yazınında Sanat İçin Sanat
Kavramı (Paris, 1931)

Ross, Margery, **Robert Ross: Friend of Friends** / Robert Ross: Dostların Dostu (Londra, 1952)

Rostand, Maurice, **Der Prozess Oscar Wilde** / Oscar Wilde Davası (Paris, 1951)

Rothenstein, William, **Men and Memories; Recollections 1872-1900** / İnsanlar ve Anılar; Anımsamalar 1872-1900 (Londra, 1931)

Roy, Emil, **British Drama Since Shaw** / Shaw'dan Bu Yana İngiliz Tiyatrosu (1972)

Rudnicki, Stefan, **Wilde: The Novel of the Screenplay** / Wilde: Senaryonun Romanı (1997)

Russell, Henry (Derleyen), **The Sayings of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Özdeyişleri (Londra, 1989)

Ryckebusch, Jules Robert, **Blue China: the Philosophy Of Oscar Wilde in Relationship to his Plays** / Mavi Porselen: Oscar Wilde'in Oyunlarındaki Felsefesi (1965)

Ryskamp, Charles (Derleyen), **Wilde and the Nineties: An Assay and an Exhibition** / Wilde ve Doksanlar: Bir Deneme ve Bir Sergi (1966)

Sahei, Surendra, **English Drama 1865-1900** / İngiliz Tiyatrosu 1865-1900 (Yeni Delhi, 1970)

Saltus, Edgar, **Oscar Wilde: An Idler's Impression** / Oscar Wilde: Bir Aylağın İzlenimi (Chicago, 1917; New York, 1968)

San Juan, Epifanio, Jr, **The Art of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Sanatı (Princeton, N.J., Londra, 1967; Londra, 1978)

Sandulescu, C. George (Derleyen), **Rediscovering Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ı Yeniden Keşfetmek (1994, 1995)

Satzinger, Christa, **The French Influences on Oscar Wilde's "The Picture of Dorian Gray" and "Salome"** / Oscar Wilde'in "Dorian Gray'in Portresi" ve "Salome" Yapıtlarında Fransız Etkileri (1995)

Sawers, Geoff, **A Ladder for Mr. Oscar Wilde** / Bay Oscar Wilde İçin Bir Merdiven (1997)

Schaffner, Roland, **Die Salome-Dichtungen von Flaubert, Laforgue, Wilde und Mallarmé** / Flaubert, Laforgue, Wilde ve Mallarmé'nin Salome Şiirleri (Würzburg, 1965)

Schiff, Hilda, **Nature and Art in Oscar Wilde's "The Decay of Lying"** / Oscar Wilde'in "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat (1965)

Schmidgall, Gary, **The Stranger Wilde: Interpreting Oscar** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak (Londra, 1994)

Schroeder, Horst, **Additions and Corrections to Richard Ellmann's "Oscar Wilde"** / Richard Ellmann'ın "Oscar Wilde" Yapıtına Eklemeler ve Düzeltmeler (1989)

Schwartz, Grace Horowitz, **Notes on the Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Oyunları Üstüne Notlar (New York, 1966)

Sero, Os, **Der Fall Wilde und das Problem der Homosexualität** / Oscar Wilde Olayı ve Eşcinsellik Sorunu (Leipzig, 1896)

Shaw, Bernard, **The Matter with Ireland** / İrlanda Sorunu (Londra, 1962)

Sherard, Robert Harborough, **Bernard Shaw, Frank Harris and Oscar Wilde** / Bernard Shaw, Frank Harris ve Oscar Wilde (Londra, New York, 1937; New York, 1974)

Sherard, Robert Harborough, **Oscar Wilde: The Story of an Unhappy Friendship** / Oscar Wilde: Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü (Londra, 1902, 1903, 1908; New York, 1970)

Sherard, Robert Harborough, **Twenty Years in Paris: Being Some Recollections of a Literary Life** / Paris'te Yirmi Yıl: Yazım Yaşamında Bazı Anımsamalar (Londra, 1905)

Sherard, Robert Harborough, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Yaşamı (Londra, New York, 1906, 1911; New York, 1928)

Sherard, Robert Harborough, **The Real Oscar Wilde** / Gerçek Oscar Wilde (Londra, Philadelphia, 1915, 1916, 1917; Folcroft, Penn., 1944, 1975)

Sherard, Robert Harborough, **Oscar Wilde Twice Defended** / İki Kez Savunulan Oscar Wilde (Chicago, 1934)

Shewan, Rodney, **Oscar Wilde: Art and Egotism** / Oscar Wilde: Sanat ve Bencillik (Londra, New York 1977)

Shewan, Rodney, **Oscar Wilde and a Wife's Tragedy: Facts and Conjectures** / Oscar Wilde ve Bir Eşin Trajedisi: Gerçekler ve Varsayımlar (1983)

Sinfield, Alan, **The Wilde Century: Effeminacy, Oscar Wilde and the Queer Moment** / Wilde Yüzyılı: Efeminelik, Oscar Wilde ve Eşcinsel Anlar (Londra, 1994)

Small, Ian, **Oscar Wilde Revalued: An Essay on New Materials and Methods of Research** / Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi: Yeni Gereçler ve Araştırma Yöntemleri Üstüne Bir Deneme (Greensboro, NC, 1993, 1995)

Smith, Philip E. ve Michael, S. Helfand, **Oscar Wilde's Oxford Notebooks: A Portrait of Mind in the Making** / Oscar Wilde'in Oxford Defterleri: Oluşan Bir Aklın Portresi (New York, 1989)

Snider, Rose, **Satire in the Comedies of Congreve, Sheridan, Wilde and Coward** / Congreve, Sheridan, Wilde ve Coward'ın Komedilerinde Taşlama (Orno, Maine, 1937; New York, 1972)

Spano, Demetrio, **Psicologismo estetico nella filosofia Wildiana** / Wilde'in Felsefesinde Estetikçilik Psikolojisi (1967)

Stanford, Derek, **Critics of the Nineties** / Doksanların Eleştirmenleri (Londra, 1970)

Stanford, Derek, **Witticisms of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Nükteleri (Londra, 1971)

Stanley, Michael, **Famous Dubliners: W.B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift and Wolfe Tone** / Ünlü Dublinliler: W.B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift ve Wolfe Tone (1996)

Starkie, Enid, **The Yellow Nineties. From Cautier to Elliot: The Influence of France on English Literature 1851-1939** / Sarı Doksanlar. Cautier'den Elliot'a İngiliz Yazınında Fransız Etkileri 1851-1939 (Londra, New York, 1960)

Stern, Eva, **Oscar Wilde versus Oscar Wilde: Aesthete versus Moralist** / Oscar Wilde'a Karşı Oscar Wilde: Estetikçi'ye Karşı Ahlakçı (1970)

Stokes, John, **Oscar Wilde** (Londra, 1978)

Stokes, John, **Oscar Wilde: Myths, Miracles and Imitations** / Oscar Wilde: Söylenceler, Mucizeler ve Öykünmeler (Cambridge, 1996)

Stokes, Leslie ve Sewell, **Oscar Wilde: A Play in Three Acts** / Oscar Wilde: Üç Perdelik Bir Oyun (New York, 1938)

Stokes, Sewell, **Beyond His Means** / Varlığın Ötesinde (Londra, 1955)

Sturgis, Matthew, **Passionate Attitudes: The English Decadence of the 1890s** / Tutkulu Davranışlar: 1890'larda İngiltere'deki Çöküş (Londra, 1995)

Sullivan, Kevin, **Oscar Wilde** (New York, Londra, 1972)

Summers, Claude J., **Gay Fictions: Wilde to Stonewall: Studies in a Male Homosexual Literary Tradition** / Eşcinsel Kurgular: Wilde'dan Stonewall'a: Erkek Homoseksüelliğinin Yazın Geleneği ile İlgili Bir Çalışma (New York, 1990)

Symons, Arthur, **A Study of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma (Londra, 1930, 1974; Pennsylvania, 1969)

Symons, Alphonse James Albert, **Wilde at Oxford** / Wilde Oxford'da (1941)

Tanitch, Robert, **Oscar Wilde on Stage and Screen** / Sahnede ve Perdede Oscar Wilde (Londra, 1999)

Taylor, Marvin J., **Reading Wilde: Querying Spaces. An Exhibition Commemorating the 100. Anniversary** / Wilde'ı Okumak: Boşlukları Sorgulamak. 100'üncü Yıldönümünü Kutlamak İçin Bir Sergi (1995)

Terry, Ellen, **Memoirs** / Anılar (1933)

Thorton, R.K.R., **The Decadent Dilemma** / Çöküşün İkilemi (Londra, 1983)

Train, John, **Love: Considered by Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S.J. Perelman, La Rochefaucauld, John Updike** / Aşk: Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S.J. Perelman, La Rochefaucauld ve John Updike'in Düşünceleri (1994)

Trautmann, Frederic, **Talks on the Wilde Side, Oscar for Aestheticism in Philadelphia** / Wilde Açısından Konuşmalar, Philadelphia'da Estetikçilik İçin Oscar (1975)

Trilling, Lionel, **Sincerity and Authenticity** / İçtenlik ve Gerçeklik (Londra, 1972)

Urgan, Mina, **İngiliz Edebiyatı Tarihi**, Cilt V (İstanbul, 1993)

Van Balen, C., Jr, **Oscar Wilde** (1910)

Vierek, George Sylvester, **Is Oscar Wilde Living or Dead?** / Oscar Wilde Yaşıyor mu, Yoksa Öldü mü? (1905)

Volynsky, A. L., **Struggle for Idealism** / İdealizm İçin Savaşım (Petersburg, 1900)

Von Eckardt, Wolf; Gilman, Sander L. ve Chamberlin, J. Edward, **Oscar Wilde's London** / Oscar Wilde'in Londra'sı (Londra, New York, 1987, 1988, 1997)

Whistler, James Abbott McNeill, **The Gentle Art of Making Enemies** / Düşman Edinmenin İnce Sanatı (Londra, 1904)

White, Terence de Vere, **The Parents of Oscar Wilde: Sir William Wilde and Lady Wilde** / Oscar Wilde'in Anne ve Babası: Sir William Wilde ve Lady Wilde (Londra, 1967, 1979)

Wijnaendts Francken, C. J., **Oscar Wilde en zijn Aestheticisme** / Oscar Wilde ve Estetikçilik (1936, 1967)

Williamson, Malcolm, **The Happy Prince: Opera in One Act Based on the Story by Oscar Wilde** / Mutlu Prens: Oscar Wilde'in Öyküsünden Uyarlanan Bir Perdelik Opera (Londra, 1965)

Willoughby, Guy, **Art and Christhood: The Aesthetics of Oscar Wilde** / Sanat ve Hristiyanlık: Oscar Wilde'in Estetikçilik Anlayışı (Londra, New Jersey, 1997)

Wilson, Grant F., **Oscar Wilde and the Function of Criticism** / Oscar Wilde ve Eleştirinin İşlevi (Newcastle, 1989)

Winwar, Frances, **Oscar Wilde and the Yellow Nineties** / Oscar Wilde ve Sarı Doksanlar (New York, Londra, Toronto, 1940; New York, 1941)

Wood, Clement, **The Sensualist: A Novel of the Life and Times of Oscar Wilde** / Kösnülü İnsan: Oscar Wilde'in Yaşamı ve Dönemi Üstüne Bir Roman (New York, 1942)

Woodcock, George, **The Paradox of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Paradoksu (New York, Londra, Toronto, 1949; New York, 1950)

Woodcock, George, **Oscar Wilde: The Double Image** / Oscar Wilde: Çifte İmge (Montreal, 1989)

Worth, Katharine, **Oscar Wilde** (Londra, Basingstoke, 1983, 1984, 1992)

Yeats, W.B., **Autobiographies** / Özyaşamöyküleri (Londra, 1955)

Young, Dal, **Apologia Pro Oscar Wilde** / Oscar Wilde'in Savunulması (Londra, 1895)

Zanco, Aurelio, **Oscar Wilde** (Genova, 1934)

Zhow, Xiaoyi, **Oscar Wilde and Consumer Society** / Oscar Wilde ve Tüketim Toplumu (Lancaster, 1993)

Dizinler

Ad Dizini

- ABD (Bkz. Amerika, Birleşik Amerika, Birleşik Devletler) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 154, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366
- Ackroyd, Peter 387
- Agate, James 387
- Ağustos 114, 368
- Ahmet Sait Kütüphanesi 383
- Ainslie, Douglas 387
- Ak, Emre 385
- Akçalı, Kezban 384
- Akova, Erdal 384
- Aksun, Belma 385
- Aktay, Salih Zeki 383
- Alabama 34
- Alakuş, Meral 384
- Albemarle Kulübü 83, 270, 371
- Alexandre VI 295
- Alexandre, George 72, 350, 369
- Algernon, Moncrieff (Bkz. Algy) 73, 74, 75, 76, 91, 106
- Algy (Bkz. Moncrieff, Algernon) 73, 74, 75, 76, 91, 106
- Alkibiades 81
- Allen, William 347
- Allen, Clifford 387
- Alman (Bkz. Almanca) 24, 358, 364, 372
- Almanca (Bkz. Alman) 24, 358, 364, 372
- Almanya 68, 77
- Alpar, Oya 385
- Alsace Otel (Bkz. Hôtel d'Alsace, L'Hôtel) 374
- Amerika (Bkz. ABD, Birleşik Amerika, Birleşik Devletler) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 154, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366
- Amerikalı 102, 150, 155, 156, 157
- Amor, Anne Clark 387
- Anadolu 30
- Andersen, Hans-Christian 46
- Anderson, May 38, 366
- Ankara 383, 384, 385, 386
- Antoinette, Marie 166
- Apollon 64, 100, 221, 307, 318
- Aralık 342
- Arayankul, A. Sabri 384
- Arbutnot, Bayan 69, 70
- Archer, William 18, 32, 73
- Arimetealı, Yusuf 320
- Arjantin 68
- Arjantin Kanalı 69
- Arnold, Mathhew 12, 47, 51, 97, 261, 294, 339
- Arnold, Sir Edwin 265
- Asgood, James R. 342
- Aslin, Elizabeth 387
- Asquith, Herbert Henry 26, 341
- Asyalı Bacchus 64, 318
- Atina 113
- Auden, W. H. 77, 80, 89, 114, 120, 387
- Avrupa (Bkz. Avrupalı) 31, 113, 155
- Avrupa Tarihi 224
- Avrupalı (Bkz. Avrupa) 31, 113, 155
- Ay (Bkz. Güneş) 248, 288, 289, 290, 294, 295, 297, 301, 336
- Aynesworth, Allan 73
- Ayot Saint Lawrence 13
- Bâbâli Yokuşu 2
- Bagneux (Bkz. Bagneux Mezarlığı) 65, 110, 111, 361, 374
- Bagneux Mezarlığı (Bkz. Bagneux) 65, 110, 111, 361, 374
- Bahar Matbaası 385
- Baker, H. Barton 387
- Balfour, Arthur James 26
- Balzac, Honoré de 46, 61, 99, 111, 255, 260, 353, 375
- Bartlett, Neil 387
- Batchelor, John Calvin 146, 248, 387
- Batı Avrupa 57
- Batı Berlin 55
- Baudelaire, Charles 28, 296, 344, 358, 367
- Baumgarten, Alexander Gottlieb 24
- Beardsley, Aubrey 2, 32, 45, 105, 106, 107, 344, 371
- Beckson, Karl 160, 387, 388
- Beerbohm, Max 27, 62, 80, 89, 370, 388
- Behrendt, Patricia 388
- Bendz, Ernst Paulus 388
- Bentley, Joyce 388
- Berin, Şaziye 385
- Berkeley Altın Madalyası 365
- Berkem, Süreyya Sami 383
- Berland, Ellen 388
- Berneval 65, 101, 105, 306, 322, 372
- Bernhardt, Sarah 29, 45, 332, 343, 366, 373, 378
- Bilge Yayıncılık 383
- Billy, André 388
- Binbaşı Barbara (Bkz. Major Barbara) 16
- Bird, Alan 388
- Bireycilik 88, 113
- Birinci Dünya Savaşı 375
- Birleşik Amerika (Bkz. ABD, Amerika, Birleşik Devletler) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366
- Birleşik Devletler (Bkz. ABD, Amerika, Birleşik Amerika) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366

- Birnbaum, Martin 388
 Bizet, Georges 111, 375
 Blacker, Carlos 354
 Blanchard, Mary W. 388
 Blazquez, Jose Antonio G. 388
 Bloom, Harold 388
 Bock, Eduard J. 388
 Boleyn, Anne 88
 Borelius, Birgit, 388
 Borges, Jorge Luis 20
 Borghese, G. A. 389
 Borgia, Cesare 295
 Borgia, Lucrezia 319
 Borland, Maureen 389
 Borneolu 37
 Bosie (Bkz. Douglas, Lord Alfred Bruce) 79, 93
 Boston 333, 334
 Boulevard des Italiens 107
 Bourget, Paul 38, 99
 Bracknell, Lady 16, 74, 76, 114
 Brandreth, Gyles 389
 Brasenose Koleji 24
 Brasol, Boris L. 389
 Braybrooke, Patrick 389
 Brémont, Kontes Anna de (Bkz. Kontes) 78, 95, 108, 109, 112, 361, 389
 Britanya İmparatorluğu (Bkz. Büyük Britanya, İngiltere, İngiltere İmparatorluğu) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 80, 81, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 242, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374
 British Museum 284, 375
 Britomard, Lady 16
 Broad, Lewis 389
 Broadbent 20
 Broadway Tiyatrosu 369
 Bronte, Diana 389
 Brookfield, Charles 84, 87
 Brown, Julia Prewitt 389
 Browning, Robert 264
 Broy Yayınları 385
 Brummell, George "Beau" 28
 Bryne, Patrick 389
 Burgess, Gilbert 346
 Burne-Jones, Sir Edward Coley 24, 45, 296
 Büyük Britanya (Bkz. Britanya İmparatorluğu, İngiltere, İngiltere İmparatorluğu) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 80, 81, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 242, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374
 Byron, Lord 24, 154
 C.3.3. (Bkz. Wilde, Oscar) 306, 307, 373
 C.T.W. (Bkz. Woolridge, Charles Thomas) 306, 307
 Café-Royal 82, 84
 Çağaloğlu 2
 Caine, Hall 265
 Caliban 244
 California 34
 Calloway, Stephen 389
 Cambridge 48, 96
 Campbell, Lady Colin (Bkz. Colin, Lady) 342
 Can Yayınları 383
 Cardew, Cecily 75
 Carlyle, Thomas W. 45, 293
 Carson, Edward 84, 85, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 279, 280
 Celile 294
 Cellini, Benvenuto 335
 Cem Yayınevi 386
 Cenevre 374
 Cenova 373, 375
 Cezayir 20, 65, 322, 371
 Chatterton 295
 Chamberlin, J. Edward 115, 387, 407
 Chambers, Haddon 77
 Charlesworth, Barbara 389
 Chelsea 366
 Cheveley, Bayan 69, 70, 71, 75
 Chicago 16, 334, 367
 Chiltern, Lady 69, 71, 75, 240
 Chiltern, Sir Robert (Bkz. Robert, Sir) 69, 70, 81
 Choisy, Louis Frédéric 389
 Cholmondeley, Mary 266
 Chopin, Frédéric 111, 375
 Christopher, St. John 114
 Cincinnati 334
 Civ Civ Çocuk Yayınları 384
 Civan, Ahmet 383, 384, 385, 386
 Clark Kitaplığı 77
 Clarke, Austin 389
 Coakley 390
 Cohen, Ed 113, 119, 120, 390
 Cohen, Lester 390
 Cohen, Philip K. 390
 Coleridge, Taylor Samuel 24
 Colin, Lady (Bkz. Campbell, Lady Colin) 342
 Colorado 335
 Comédie Française 30
 Concorde 108
 Constance (Bkz. Lloyd, Constance) 31, 44, 45, 48, 62, 78, 92, 93, 99, 105, 106, 339, 367, 369, 372, 373, 374, 380
 Cooper-Pritchard, A. H. 390
 Coquelin, Benoît-Constant 338, 344
 Corbis 2
 Corelli, Maria 353
 Coronet Tiyatrosu 76
 Corot, Jean-Baptiste Camille 347
 Coşkuntuna, Zennur 2
 Côte d'Azur 105
 Coward, Noël 68, 390
 Cox, Constance 390
 Croft-Cooke, Rupert 390
 Cromwell 154
 Currie, Lord 81
 Cyril 45, 49, 78, 367, 372, 375
 D'Alessandro, Jean M. Ellis 28, 390
 D'Aurevilly, Jules Barbey 390

- Da Vinci, Leonardo 31
Daffner, Hugo 390
Damien, Rahip 176
Dandi 29, 71
Danson, Lawrence 390
Dante, Alighieri 21, 299, 356, 359
Darlington, Lord 67, 71, 76
Darwin, Charles Robert 11, 240
Daudet, Alphonse 263
Davut 88, 282
De Langlade, Jacques 390
Defieber, Rudolf 390
Degas, Hilaire-Germain Edgar 38
Deghy, Guy 390
Delaure - Mardrus, Lucie 391
Deniz Yayınları 383
Denver 335
Desdemona 59
Devoe, Alan 391
Dickens, Charles 12, 36, 261
Dieppe 65, 100, 104, 105, 107, 306, 322, 367, 372
Disraeli, Benjamin 26
Doğu Avrupa 57
Doğuş Ltd. O. Matbaası 386
Dolar 155
Dollimore, Jonathan 391
Donnelly, William Francis 391
Dostoyevski, Fyodor Mihayloviç 105
Douglas, Lord Alfred Bruce (Bkz. Bosie) 17, 18, 27, 33, 45, 62, 65, 74, 76, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 90, 92, 93, 101, 102, 105, 106, 107, 111, 270, 276, 277, 280, 282, 284, 325, 343, 347, 360, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 391
Dowling, Linda C. 391
Dowson, Ernest 106, 107, 373
Doyle, Larry 19
Doyle, Sir Arthur Conan 27, 357
Dr. Jekyll 263
Dreyfuss, Alfred 87
Drumlanrig, Vikont 83
Dublin 44, 52, 84, 270, 364, 389, 399, 400, 401, 402
Dublin Üniversitesi 365
Dumas, Alexandre 68, 349
Dunne, Rahip 110
Dupoirier, Jean 111
Dünya Sergisi 108, 374
Dürer, Albrecht 31
Düz, Orhan 385
Eagleton, Terry 391
Earnest (Bkz. Ernest) 50, 74, 75
Eckhoff, Lorentz 391
Eczacıbaşı, Şakir 2, 3, 9
Edison, Thomas Alva 334
Edwards, O. D. 391
Edwards, Pamela Kathleen 391
Eiffel Kulesi 337
Ekim 31, 57, 110, 332, 361, 364, 373
Elgee, Jane Francesca (Bkz. Wilde, Lady; Speranza) 16, 21, 37, 62, 72, 93, 94, 99, 364, 365, 366
Ellis, Havelock 11
Ellis, Vivian 391, 392
Ellmann, Richard 49, 90, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 150, 240, 262, 382, 392
Eltis, Sarah, 392
Eltis, Sos 392
Emerson, Ralph Waldo 36, 35
Engels, Friedrich 11, 54
Engin Yayıncılık 383, 385
Enniskillen 364
Epsilon Yayıncılık 385
Epstein, Jacob 111, 375, 392
Era Yayıncılık 383, 385
Erdoğan, Çağla 385
Ergin, Teoman 384
Ergun, Melih 385
Ergun Yayınları 385
Eriksen, Donald H. 391
Erlyenne, Bayan (Bkz. Erlyenne, Mrs.) 30, 67, 71, 75, 91
Erlyenne, Mrs. (Bkz. Erlyenne, Bayan) 30, 67, 71, 75, 91
Ernest (Bkz. Earnest) 50, 74, 75
Erskine 47, 48
Ervine, St John 392
Esin Yayınları 384
Eski Yunan (Bkz. Yunan) 51, 53, 65, 85, 221, 229, 256, 273, 297, 318, 322, 328, 332, 349, 357, 365
Espey, John 392
Estetikçi 24, 50, 53, 72, 107, 113, 329, 334, 335
Estetikçi Akım (Bkz. Estetikçilik) 24, 50, 53, 72, 88, 107, 113, 329, 334, 335, 365, 366
Estetikçilik (Bkz. Estetikçi Akım) 24, 50, 53, 72, 88, 107, 113, 329, 334, 335, 365, 366
Eti, İ. C. 386
Evans, Dame Edith 76
Eylül 109, 114
Fabian Derneği (Bkz. Fabiancılar, Fabiancılık) 57
Fabiancılar (Bkz. Fabiancılık) 12, 55, 56
Fabiancılık (Bkz. Fabiancılar) 12, 55, 56
Falstaff, Sir John 128
Farmer, Albert J. 392
Faust 35, 59
Fehr, Bernhard 392
Felstiner, John 392
Ferranti, Guido (Bkz. Wilde, Oscar) 39, 98, 369
Fido, Martin 393
Finger, Charles Joseph 393
Finzi, John C. 393
Fish, Arthur 393
Flake, Otto 393
Flanagan Behrendt, Patricia 393
Flaubert, Gustave 24, 31, 105, 171, 260, 323, 349
Flescher, R. 167
Flint, F. S. 393

- Foldy, Michael S. 393
 Folkestone 30
 Franci, Giovanna 393
 Frank 12
 Fransa 10, 13, 18, 64, 65, 77, 87, 89, 99, 100, 104, 241, 306, 322, 337, 344, 371
 Fransız 105, 153, 224, 337, 338, 342, 344, 358, 364, 369, 370
 Fransız Devrimi 9, 35, 76, 165, 166
 Fransızca 31, 42, 44, 51, 260, 337, 339, 343, 364, 368, 370, 377
 Franzero, C. M. 393
 Freedman, Jonathan 393
 Freedman, Morris 393
 Freud, Sigmund (Bkz. Freudcu) 56, 92, 94, 96
 Freudcu (Bkz. Freud, Sigmund) 56, 92, 94, 96
 Frewin, Leslie 393
 Fry, Stephen 112, 116
 Fryer, Jonathan 393
 Fuller, Cynthia 394
- Gagnier, Regenia 75, 394
 Gainsborough, Thomas 332
 Galler Prensi 29, 67, 345
 Gallianne, Richard Le 21, 52, 116, 339, 342
 Garde, Noel I. 394
 Gardiner, Juliet 114, 115, 116, 117, 118, 121, 394
 Gaulois, Le 115
 Gautier, Théophile 24, 42, 60
 Gendaş Kültür 383, 384, 385, 386
 Genel Yayıncılık 386
 Gerald 69, 70
 Gerçekçilik 49, 245, 350
 Gide, André 20, 58, 63, 64, 65, 83, 90, 99, 105, 113, 294, 318, 320, 321, 322, 324, 325, 370, 371, 372, 374, 394
 Gilbert, Brian 112
 Gilbert, Maurice 110
- Gilbert ve Sullivan (Bkz. Sullivan) 29, 34, 366
 Gilbert, W. H. 50
 Gill, Charles 88, 281, 282
 Gillespie, Michael Patrick 394
 Gilman, Sander L. 49, 115
 Giotto, Di Bondone 296
 Gladstone, William Ewart 26
 Goethe, Johann Wolfgang von 34, 293
 Golgota Tepesi 320
 Goncourt, Edmond de 38, 337, 367
 Goring, Lord 29, 69, 70, 71, 76
 González-Ruano, César 394
 Goodman, Jonathan 394
 Gotik 358
 Gount, William 394
 Gökyay, Ferhunde; Orhan Şaik 383
 Graham, Cunninghame 355
 Graham, Cyril 47, 48
 Grainger, Walter 280
 Grand Café 31
 Gray, Dorian 15, 25, 29, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 72, 73, 79, 85, 89, 91, 97, 104, 111, 273, 274, 275, 276, 296, 340, 341, 369
 Gray, John 58, 62, 111
 Green, William 394
 Greene, Graham 106
 Gregory, Lady 47
 Grek 358
 Greve, Felix Paul 394
 Griffiths 266
 Grigsville 336
 Grimm Kardeşler 46
 Grun, Bernard 113
 Grundy, Sydney 77
 Guérard, Albert L. 394
 Guido, Ferranti 91
 Guildenstern 259, 300
 Guinevere 296
 Guyon, Madam 264
 Gültekin, Vahdet 383
 Güneş, Yaşar 383
 Güneş 9, 31, 289, 293, 294, 295, 301, 309, 322
- Güneş Tanrısı Apollon 356
 Güneşin Rahibi 295
 Güney Fransa 372
 Gürgen, İrfan Konur 384
 Güven Basımevi 384
 Gwendolen 74, 75
- Hahn, Johann G. 394
 Hakmen, Roza 383
 Halifax-Nova Scotia 34
 Hall, Desmond 395
 Hallward, Basil 58, 60, 89
 Hambling, Maggi 112
 Harborough, Robert 395
 Hardwick, Michael 395
 Hardy, Thomas 263, 307
 Harper 342
 Harris, Frank 16, 17, 19, 27, 51, 68, 84, 85, 86, 89, 90, 95, 99, 107, 113, 119, 120, 228, 261, 263, 264, 265, 270, 355, 357, 365, 371, 373, 375, 377, 395
 Hart-Davis, Rupert 113, 115, 116, 117, 118, 120, 381, 382
 Hartley, Kelver 395
 Havva 156
 Hawkshaw, Patrick 19
 Hawtrey, Charles 84
 Haymarket 16, 367, 371
 Haziran 58, 79, 96, 115, 142, 360, 369
 Hazlitt, William 50
 Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (Bkz. Hegelci) 56
 Hegelci (Bkz. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich) 56
 Heine, Heinrich 31
 Helen 332
 Helenistik 40
 Helenizm 35, 53
 Helfand, Michael S. 395
 Héllés 29
 Henley, W. E. 131, 266
 Henry, Lord (Bkz. Wolton, Lord Henry) 29, 58, 59, 61, 63
 Herald 38

Herod (Bkz. Kral Herod) 31, 32
 Hester 69, 75
 Hewetson, Cecil 395
 Hristiyanlık 40, 41, 52, 53, 103, 177, 181, 267, 357
 Hichens, Robert Smythe 395
 Hilav, Selahattin 383
 Hilmi Kitabevi 383, 384, 385
 Hindistan 69, 265
 Hirai, Hiroshi 395
 His Aesthetic (Bkz. Wilde, Oscar) 328
 Hitchens, Robert 83
 Hoare, Philip 395
 Holland 106, 372
 Holland, Merlin 395
 Holland, Vivian (Bkz. Vyvyan; Vivian) 45, 46, 49, 78, 102, 114, 116, 284, 367, 372, 375, 395, 396
 Holmes, Oliver Wendell 36
 Holmes, Sherlock 27
 Hopkins, R. Thurston 396
 Horan, Patrick M. 396
 Horodisch, Abraham 396
 Hoscar, Mr. Wilde (Bkz. Wilde, Oscar) 328
 Hôtel d'Alsace (Bkz. Alsace Oteli, L'Hôtel) 109, 111
 Hough, Graham Goulden 396
 Houghton, Walter E. 113
 Housman, Laurence 109, 360, 396
 Howe, P. P. 396
 Hughes, Willie (Bkz. W. H.) 47, 48, 81
 Hugo, Victor 38, 45, 296, 344, 349, 367
 Humphreys, C.O. 83, 90
 Hunt, Alfred William 44
 Hunt, Margaret 44
 Hunter, Jeremy 396
 Huysmans, Joris-Karl 31, 59
 Hyde, H. Montgomery 270, 396, 397
 Hyde, Mary 396
 Hyde Park 368
 Hyland, Paul 397

Ibsen, Henrik Johan 12, 16, 349
 Ihring, Erwin 397
 Illingworth, Lord 69, 70, 71, 73
 Imogen 59
 Ingleby, Leonard Cresswell 397
 Irby J. E. 113
 Irish Nation 37
 Irving, Henry 32, 339
 İkinci Dünya Savaşı 20
 İngiliz 9, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 21, 24, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 47, 49, 51, 52, 61, 62, 66, 68, 69, 72, 76, 78, 84, 87, 88, 93, 97, 99, 105, 108, 109, 112, 113, 150, 152, 153, 154, 156, 224, 241, 306, 332, 337, 343, 346, 355, 358, 360, 364
 İngiliz ceza sistemi (Bkz. İngiliz) 306
 İngiliz Elçiliği 109
 İngiliz Kilisesi 88, 271
 İngiliz Tiyatrosu 49, 76
 İngilizce 260, 339, 342, 343, 369, 377
 İngiltere (Bkz. Britanya İmparatorluğu, Büyük Britanya, İngiltere İmparatorluğu) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 79, 81, 86, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 241, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374
 İngiltere İmparatorluğu (Bkz. Britanya İmparatorluğu, Büyük Britanya, İngiltere) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 79, 81, 86, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 241, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374

İnkılap Kitabevi 383, 385
 İnkılap ve Aka Kitabevleri 385
 İran 30
 İrlanda (Bkz. İrlandalı) 12, 14, 18, 19, 21, 36, 39, 43, 44, 45, 47, 51, 52, 54, 71, 72, 77, 90, 93, 94, 150, 267, 283, 337, 357, 364, 366, 367
 İrlanda Cumhuriyeti 94
 İrlandalı (Bkz. İrlanda) 12, 14, 18, 19, 21, 36, 39, 43, 44, 45, 47, 51, 52, 54, 71, 72, 77, 90, 93, 94, 150, 267, 283, 337, 357, 364, 366, 367
 İsa 40, 41, 64, 103, 108, 149, 168, 176, 177, 178, 294, 295, 296, 320, 351, 352, 356
 İskoç (Bkz. İskoçya) 43, 326
 İskoçya (Bkz. İskoç) 43, 326
 İstanbul 2, 114, 383, 384, 385, 386, 407
 İstanbul Büyükelçisi 81
 İsviçre 330, 374
 İtalya (Bkz. İtalyan, İtalyanca) 21, 44, 106, 296, 322, 372, 374
 İtalyan (Bkz. İtalya, İtalyanca) 21, 44, 106, 296, 322, 372, 374
 İtalyanca (Bkz. İtalya, İtalyan) 21, 44, 106, 296, 322, 372, 374
 İyi Şeyler Yayıncılık 13
 İzlenimci 42
 Jackson, Holbrook 397
 Jackson, John Wise 397
 Jagendorf, Patrick 397
 James, Harry 36, 262, 263
 Jersey Adası 30
 Jimmy (Bkz. Whistler, James McNeill) 42, 43, 44, 45, 48, 60, 264, 338, 347, 366, 367
 Joad, Cyril E. M. 397
 John (Bkz. Worthing, John) 74, 75, 76, 106, 114
 Johnson, Lionel 62
 Johnson, R. V. 397

- Jones, Gordon 384
 Jones, Henry Arthur 77, 266
 Juan, Arbo Sebastian 397
 Juan, E. San 397
 Jullian, Philippe 397
- Kabil 148
 Kahire 82
 Kanada 34, 48, 366
 Kant, Immanuel 24
 Kaplan, Joel H. 398
 Kasım 25, 65, 104, 110, 120, 228, 271, 297, 298, 338, 345, 361, 372, 374, 375
 Katolik 52, 352, 365
 Katolik Kilisesi 41, 42, 88, 110, 365, 374, 375
 Kaufman, Moises 398
 Keagan, Peter 19, 20
 Keats, John 24, 90, 171, 250, 349
 Kelly, Gregory P. 398
 Kelt 47, 364
 Kenilworth, Walter Winston 398
 Kersley, G. H. 344
 Kerioth 356
 Kızılderili 267
 Kierkegard, Søren 24
 Kipling, Rudyard 262
 Knight, G. Wilson 398
 Knox, Melissa 92, 114, 119, 121, 176, 246, 398
 Kohl, Norbert 58, 72, 120, 121, 398
 Komik Oscar 18
 Kontes (Bkz. Brémont, Kontes Anna de) 78, 95, 108, 109, 112, 361
 Konur, İrfan 384
 Korok, D. R. 384
 Koza Yayınları 383, 384, 386
 Kraft-Ebing, Richard 78
 Kral Herod 31, 32
 Kraliçe Elizabeth 153
 Kraliçe Henriette, Maria 33
 Kraliçe Herodias 32
 Kraliçe Victoria 11, 12, 24, 30, 45, 88, 332, 352, 374
- Kraliyet Sanat Akademisi 330
 Krisippus 96
 Kriton 90
 Kronenberger, Louis 398
 Kumar, Shiv 398
 Kuzey Afrika 65
- L'Hôtel (Bkz. Alsace Otel, Hôtel d'Alsace) 109, 111
 La Jeunesse, Ernest 398
 Laius 96
 Lamb, Charles 50
 Lancaster 408
 Lancelot 296
 Langtry, Edward 29
 Langtry, Lillie 29, 30, 44, 332, 398
 Latin 23
 Latince 21, 29, 62
 Laurance, Dan H. 113
 Lautrec (Bkz. Toulouse-Lautrec, Henri de) 33, 89, 90
 Lavrin, Sanko, 398
 Lawler, Donald L. 398
 Lazar 362, 399
 Le Gallienne, Richard 46, 399
 Leach, Maria 152, 156, 157, 172, 182, 212, 247, 259, 262, 266, 399
 Leadwille 335
 Lemaitre, Jules 68
 Lemonnier, Léon 399
 Lenin, Vladimir İliç 56
 Leningrad 56
 Lester, John A. 399
 Levenson, Ada 89, 95, 354, 372, 399
 Lewis, Lloyd 399
 Liberal Parti 341
 Lillie (Bkz. Lily) 29, 110
 Lily (Bkz. Lillie) 29, 110
 Livingston, Brenda Mae 399
 Lloyd, Constance (Bkz. Constance) 31, 44, 45, 48, 62, 78, 92, 93, 99, 105, 106, 339, 367, 369, 372, 373, 374, 380
- Loeser, Norbert 399
 Londra 2, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 44, 51, 63, 65, 66, 71, 72, 77, 81, 82, 89, 90, 92, 94, 97, 99, 100, 104, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 150, 152, 153, 259, 260, 274, 282, 297, 306, 318, 322, 329, 332, 339, 341, 342, 346, 349, 351, 366, 367, 371, 373, 375, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408
 Londra'nın Batı Yakası 351
 Longfellow, Henry Wadsworth 36, 262
 Lord 95, 97, 283
 Lord Cavendish 36
 Lordlar Kamarası 96, 152, 164
 Los Angeles 77
 Loti, Pierre 30
 Lounsbery, G. Constant 399
 Lovel, Bay ve Bayan 77
 Lubitch, Ernest 68
 Lugnè-Poë 33, 105, 372
 Lutyens, Emily Lady 399
- Maarif Kütüphanesi 386
 Mac Anna, Ferdia 399
 Macbeth, Lady 337, 339
 MacLiammoir, Micheál 399
 Maeterlink, Maurice 349
 Magdalen Koleji 22, 365
 Mahaffey, Vicki 399
 Mahaffy, Prof. John 365
 Malevinsky, Moses L. 400
 Mallarmé, Stéphane 31, 45, 64
 Manchester 329
 Mann, Thomas 112
 Manş Denizi 105
 Marcuse, Herbert 56
 Maria, Kraliçe Henrietta 33
 Marki (Bkz. Quennsberry Markisi) 17, 27, 45, 62, 65, 73, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 99, 105, 107, 113, 270, 277, 281, 322, 371

- Marksçı (Bkz. Marx, Marksist) 11, 54, 56
- Marksist (Bkz. Marx, Marksçı) 11, 54, 56
- Marsyas 100, 307, 356
- Mart 156, 175, 373, 374
- Martin, Thomas 104, 354
- Marx, Karl (Bkz. Marksçı, Marksist) 11, 54, 56
- Mary Evans Picture Library 2
- Mason Locası 365
- Mason, Stuart 61, 400
- Maturin, Charles (Bkz. Wilde, Oscar) 9, 105, 360
- Maupassant, Guy de 263
- Mayıs 16, 44, 95, 104, 160, 167, 179, 181, 225, 270, 283, 336, 352, 353, 367, 372
- McCann, Sean 400
- McCormick, Jerusha 400
- McNeer, Craig 146, 248, 387
- McRac, John 396
- Mefisto 43
- Meksika 328
- Mellor, Harold 373, 374
- Melmoth, Sebastian (Bkz. Wilde, Oscar) 328, 360, 393
- Melville, Joy 400
- Meredith, George 97, 262
- Meriç, Şükrü 384
- Merle, Robert 400
- Merlin, Holland 375
- Merrion Meydanı 364
- Mısır 322
- Michael, S. Helfand 406
- Michelangelo 88, 206, 282, 296, 334
- Michels, Ian 382, 400
- Mikhail, Edward Halim 400
- Mikolyzk, Thomas A. 401
- Milar, Nermin 386
- Milde, Drawit (Bkz. Wilde, Oscar) 328
- Mill, Stuart 9
- Miller, Jacquin 239
- Miller, Marion Millis, 401
- Miller, Robert Keith 401
- Millet Meclisi (Bkz. Meclis) 162, 163, 306
- Milton 155
- Modern 229
- Modjeska, Helen 26
- Moers, Ellen 401
- Moncrieff, Algernon (Bkz. Algernon, Algy) 13, 74, 75, 76, 91, 106
- Montaigne, Michel de 205
- Montefiore, Charlotte 44, 338
- Montefiore, Leonard 44
- Montgomery 34
- Monticelli 45
- Moore, George 267, 330
- More, Paul Elmer 401
- Moreau, Gustave 31
- Morès, Max de 360
- Morgan, Margery 401
- Morley, Sheridan 401
- Morris, Sir Lewis 330
- Morris, Williams 12, 44, 45, 54, 128, 296
- Mozart 15
- Muhafazakâr 162
- Musset, Alfred de 111, 375
- Napoléon 319
- Napoli 100, 106, 373
- Napoule 373
- Nasıra 320
- Nassaa, Christopher S. 401
- Nation 93
- National Portrait Gallery 2
- Nelson, Walter W. 401
- Nergis 221
- Neron 221, 295, 319
- New England 34
- New York 2, 38, 114, 115, 118, 121, 155, 161, 332, 333, 342, 368, 369, 370, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408
- Newdigate Ödülü 366
- Niagara Çavlanı 336
- Nicholls, Mark 393
- Nietzsche, Friedrich Wilhelm 113
- Nisan 84, 88, 98, 108, 155, 270, 335, 345, 370, 371
- Nordam, Dr. 345
- Nunokawa, Jeff 401
- O'Brian, Kevin 401
- O'scar, The (Bkz. Wilde, Oscar) 328
- O'Sullivan, Vincent 107, 401, 402
- O'Wilde, The (Bkz. Wilde, Oscar) 328
- Ocak 34, 65, 118, 238, 246, 334, 340, 346, 348, 371, 374
- Oedipus 96
- Ojala, Oatos 401
- Omasreiter, Ria 401
- Onaltıncı Yüzyıl 47, 88
- Ondokuzuncu Yüzyıl 9, 24, 28, 31, 49, 50, 97, 244, 255
- Onsekizinci Yüzyıl 24, 296
- Onüç Kulübü 340
- Ophelia 59
- Oray, Ayten E. 384
- Ortaçağ (Bkz. Ortaçağlı) 49, 229, 267, 326
- Ortaçağlı (Bkz. Ortaçağ) 49, 229, 267, 326
- Osborne, John 401
- Oscar (Bkz. Wilde, Oscar) 14
- Osmanlıca 385
- Our Oscar (Bkz. Wilde, Oscar) 328
- Oxford (Bkz. Oxford Üniversitesi) 22, 79, 92, 96, 110, 113, 270, 271, 272, 293, 328, 360, 365, 366, 369, 371, 398
- Oxford Üniversitesi (Bkz. Oxford) 22, 79, 92, 96, 110, 113, 270, 271, 272, 293, 328, 360, 365, 366, 369, 371, 398
- Ön-Raffaellocu 24, 332
- Ön-Raffaelloluluk 24
- Öteki Yayınevi, 386
- Özgen, Feza 383
- Özhan, Ozan 383, 385

- Paddington İstasyonu 23
 Padua 39
 Page, Norman 402
 Palyaço Shaw 18
 Panteizm 36
 Pantheon 37, 245
 Papa 56, 88, 164
 Papa XIII. Leo 374
 Paris 9, 31, 33, 34, 38, 40, 43,
 44, 56, 59, 63, 64, 65, 82, 94,
 105, 106, 107, 108, 109, 111,
 157, 270, 283, 294, 318, 324,
 336, 337, 338, 343, 344, 357,
 361, 369, 372, 374, 388, 389,
 390, 392, 394, 395, 396, 399,
 400, 403, 404
 Parke, Ernest 85
 Parker, Charles 278, 279, 280
 Pater, Walter 23, 24, 48, 60,
 62, 115, 349, 365
 Paul 352
 Payne, James 265
 Pearson, Hesketh 18, 74, 75,
 108, 113, 114, 115, 116, 117,
 118, 120, 121, 171, 176, 256,
 259, 260, 261, 262, 264, 265,
 266, 267, 402
 Pennington, Michael 402
 Père Lachaise Mezarlığı 111,
 375
 Perrault 46
 Peters, Frederick 402
 Pfister, Manfred 402
 Philadelphia 333
 Philadelphia Press 334, 336
 Philadelphia Tasarım Okulu
 334
 Pigott 32
 Pine, Richard 402
 Pinero, Arthur Wing 77, 264
 Pissarro, Camille 38
 Platon 51, 64, 88, 171, 282,
 294, 322
 Pollard, Percival 402
 Polonyalı 26
 Pope, Alexsander 261
 Portora Kraliyet Okulu 364
 Powell, Kerry 402
 Powys, John Cowper 402
 Praz, Mario 402
 Preminger, Otto 68
 Presnes Christian 45
 Prism, Miss 173
 Pritchard, A. H. C. 402
 Protestan 41, 47, 52, 64, 364
 Proust, Marcel 370
 Queensberry, Francis A. 402
 Queensberry, Lady 79, 81
 Queensberry Davası 17, 20, 53,
 65, 71, 76, 79, 83, 86, 87, 97,
 114, 219, 270, 351
 Queensberry Markisi 17, 27,
 45, 62, 65, 73, 80, 82, 83, 84,
 85, 86, 87, 88, 89, 99, 105,
 107, 113, 270, 277, 281, 322,
 371, 374
 Quincey, Thomas de 50
 Quintus, John A. 402
 Raby, Peter 402, 403
 Racine, Jean-Baptiste 30
 Rank, Otto 403
 Ransome, Arthure 20, 38, 101,
 284, 403
 Raymond, Jean Paul 403
 Reading Cezaevi (Bkz.
 Reading Zindanı) 65, 99,
 100, 101, 104, 187, 284, 322,
 353, 354, 372
 Reading İstasyonu 104
 Reading Zindanı (Bkz.
 Reading Cezaevi) 65, 99,
 100, 101, 104, 187, 284, 322,
 353, 354, 372
 Redhouse 385
 Redman, Alvin 129, 136, 150,
 151, 154, 155, 185, 195, 223,
 239, 241, 256, 258, 260, 261,
 263, 264
 Régnier, Henri de 38
 Remzi Kitabevi 2, 13, 383, 384
 Renan, Joseph Ernest 171
 Renard, Jules 64, 99
 Renier, G. J. 403
 Reynolds, Sir Joshua 332
 Ricketts, Charles 256, 403
 Rimbaud, Arthur 38, 64
 Robert, Sir (Bkz. Chiltern, Sir
 Robert) 69, 70, 81
 Robertson, W. Graham 403
 Robespierre, Maximilien-
 François-Marie-Isadore de
 172
 Robins, Elizabeth 403
 Robson, Dame Flora 76
 Rodgers, W. R. 403
 Rodin, Auguste 108
 Roditi, Edward 113
 Rolfe, Alastair 403
 Rollinat, Maurice 38, 367
 Roma 2, 88, 299, 349, 365, 374
 Roma İmparatoru 295, 318
 Romantik Akım (Bkz.
 Romantizm) 35, 49, 113, 244
 Romantizm (Bkz. Romantik
 Akım) 35, 49, 113, 244
 Romanya Kraliçesi 45
 Romeo (Bkz. Romeo ve
 Juliet) 259, 333
 Romeo ve Juliet (Bkz.
 Romeo) 259, 333
 Rosebery, Lord 83
 Rosenblatt, Louise 403
 Rosencratz 259, 300
 Ross, Margery 121, 404
 Ross, Robert 27, 42, 67, 73,
 101, 102, 104, 107, 109, 110,
 111, 203, 284, 343, 344, 358,
 361, 368, 372, 373, 374, 375,
 380, 381
 Rossetti, Gabriel Dante 24,
 347
 Rostand, Maurice 404
 Rothenstein, William 404
 Rousseau, Jean-Jacques 172,
 174
 Routledge, Patricia 114
 Roven 106
 Roy, Emil 404
 Rönesans 24, 34, 35, 37, 59,
 60, 335
 Rubenpré, Lucien de 61, 99,
 260, 353
 Rubens, Peter Paul 31

- Rudnicki, Stefan 404
 Rus (Bkz. Rusya, SSCB) 56, 57, 68, 296
 Ruskin, John 12, 23, 37, 43, 365
 Russel, Bertrand 11
 Russel'in Dedesi 11
 Russell, Henry 404
 Rusya (Bkz. Rus, SSCB) 56, 57, 68, 296
 Rutherford, Dame Margaret 76
 Ryckebusch, Jules Robert 404
 Ryskamp, Charles 404
- Sa'di 264
 Sahei, Surendra 404
 Saltus, Edgar 404
 Samoa, 353
 San José 34
 San Juan, Epifanio, Jr. 404
 Sanayi Devrimi 10, 24
 Sandulescu, C. George 404
 Sardou, Victorien 68, 99
 Sargent, John Singer 264
 Satzinger, Christa 404
 Savonarola 299
 Savoy Hotel 279
 Sawers, Geoff 404
 Sayran, Hadiye 384
 Schaffner, Roland 404
 Schiff, Hilda 405
 Schiller, Friedrich von 36
 Schmidgall, Gary 18, 19, 78, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 180, 256, 405
 Schopenhauer, Arthur 172
 Schreiner, Olive 339
 Schroeder, Horst 405
 Schwartz, Grace Horowitz 405
 Sero, Os 405
 Sevin, Nurettin 383, 384, 385
 Shakespeare 34, 39, 47, 48, 49, 51, 59, 70, 74, 81, 88, 107, 174, 205, 259, 277, 282, 294, 300, 333, 337, 338, 344, 349
 Sharp, William 264
 Shaw, Bernard 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 32, 34, 45, 53, 55, 56, 57, 68, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 84, 85, 90, 99, 108, 113, 114, 261, 270, 355, 367, 371, 405
 Shelley, Percy Bysshe 24, 90, 176
 Sherard, Robert Harborough 20, 38, 99, 351, 367, 405
 Sheridan, Richard Brinsley Butler 68
 Shewan, Rodney 405
 Shylock 74
 Sınır, Emin 386
 Sicilya 374
 Simgeci Akım (Bkz. Simgecilik) 62, 64
 Simgecilik (Bkz. Simgeci Akım) 62, 64
 Sinfield, Alan 405
 Small, Ian 150, 169, 172, 175, 186, 207, 406
 Smith, Henry Justin 399
 Smith, Philip E. 406
 Snider, Rose 406
 Sokrates 27, 81, 90, 108, 113, 322, 325
 Sorel, Julien 99, 353
 Sosyalizm 113
 Spano, Demetrio 406
 Speranza (Bkz. Wilde, Lady; Elgee, Jane Francesca) 16, 21, 37, 62, 72, 93, 95, 99, 364, 365, 366, 372
 Spinoza 174
 SSCB (Bkz. Rus, Rusya) 56, 57, 68, 296
 St. Germaine-des-Pres 65, 110
 St. James Tiyatrosu 66, 72, 76, 369, 371
 Stanford, Derek 406
 Stanley, Michael 406
 Starkie, Enid 406
 Stendhal, Marie-Henri Boyle 99, 353
 Sterlin 45, 84, 87, 347
 Stern, Eva 406
 Stevenson, Robert Louis 60, 263, 358
 Stokes, John 406
 Stokes, Leslie 406
 Stokes, Sewell 406
 Stowell, Sheila 398
 Sturgis, Matthew 406
 Sullivan (Bkz. Gilbert ve Sullivan) 29, 34, 366
 Sullivan, Kevin 406
 Summers, Claud J. 407
 Süveyş Kanalı 69
 Swinburne 45, 262, 343
 Symons, Alphonse James Albert 407
 Synge, John 47, 72
- Şaltı, Adnan 385
 Şubat 131, 226, 270, 326, 334, 344, 350, 357, 370, 371, 372, 373
 Şule Yayınları 385
- Tacitus 299
 Tamer, Ülkü 384, 386
 Tănitch, Robert 407
 Tanrı 95, 154, 168, 173, 174, 176, 229, 285, 294, 295, 296, 314, 319, 321, 325, 327, 334, 339, 351
 Tartuffe 32
 Taylor, Alfred 95, 277, 278, 279, 280, 282, 283
 Taylor, Marvin J. 407
 Taylor, Tom 332
 Temmuz 340
 Tercüman Kitapçılık 385
 Terry, Ellen 29, 33, 339, 366
 Texas 328, 337
 Thames 42
 Theatre 175
 Theatre Royal 114
 Thebai Kralı 96
 Thomas, Brendon 77
 Thorton, R. K. R. 407
 Tite Sokağı 77, 329, 367, 375
 Tolstoy, Lev Nikoloyeviç, Kont 14
 Tomkins 260
 Toprak, Burhan 383, 385

- Toulouse-Lautrec, Henri de (Bkz. Lautrec) 33, 89, 90
 Trafalgar Meydanı 375
 Train, John 407
 Trautmann, Frederic 407
 Tree, Sir Herbert Beerbohm 27, 66, 68, 267, 345
 Trilling, Lionel 407
 Trinity Koleji 84, 365
 Troçki, Lev 54
 Trollope 264
 Troya 29, 332
 Troyalı Helen 35
 Turgenyev, İvan 38, 172
 Turner, Reginald 104, 110, 257, 372, 374
 Türk (Bkz. Türkçe, Türkiye) 21, 44, 77, 209, 383
 Türkçe (Bkz. Türk, Türkiye) 21, 44, 77, 209, 383
 Türkiye (Bkz. Türk, Türkçe) 21, 44, 77, 209
 Twain, Mark 336
 Two-Twoness Oscar (Bkz. Wilde, Oscar) 328
 Tyrrell, Robert 365
- Uğur, Duygu 385
 Urgan, Mina 117, 407
- Vaftizci Yahya (Bkz. Yahya Peygamber) 17, 32, 93, 356
 Vakıf Kütüphanesi 383
 Valéry, Paul 59, 64
 Van Balen, C. Jr. 407
 Van Eckardt, W. 115
 Vandee 166
 Vane, James 61
 Vane, Sybill 59, 61
 Varlık Yayınları 383
 Varol, N. 383
 Vautrin 181
 Venedik 43
 Verlaine, Paul 38, 45, 64, 296, 324, 360, 367
 Victoria Çağı 9, 10, 11, 12, 13, 21, 23, 27, 28, 40, 48, 51, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 86, 88, 92, 98, 104, 112, 113, 114, 270, 374
 Victoria Garı 74, 75
 Vierek, George Sylvester 407
 Vivian (Bkz. Vyvyan; Holland, Vivian) 45, 46, 49, 78, 102, 284, 367, 372, 375
 Volynsky, A. L. 407
 Von Eckardt, Wolf 407
 Vyvyan (Bkz. Vivian; Holland, Vivian) 45, 46, 49, 78, 102, 284, 367, 372, 375
- W. H. (Bkz. Hughes, Willie) 47, 48, 81
 Wagner, Richard 12, 176
 Wainwright, Thomas Griffiths 50
 Ward, Basil 57
 Ward, William 328
 Warren, Mrs. 16
 Washington Post 37
 Waterhouse, Keith 390
 Watson, William, 266
 Watts-Dunton, Theodore 342
 Weinberger, Eliot 114
 Wells, H. G. 73
 Whistler, James Abbott McNeill 408
 Whistler, James McNeill (Bkz. Jimmy) 42, 43, 44, 45, 48, 60, 264, 338, 347, 366, 367
 White, Terence de Vere 408
 Whitman, Walt 36, 45, 261, 333
 Wijnaendts, Francken, C. J. 408
 Wilde, İsola 22, 92, 93, 364, 365
 Wilde, Lady (Bkz. Elgee, Jane Francesca; Speranza) 16, 21, 37, 62, 72, 93, 94, 99, 364, 365, 366, 372
 Wilde, Oscar Fingal O'Flahertie Willis (Bkz. C.3.3.; Ferranti Guido; His Aesthetic; Hoscarr, Mr. Wilde; Maturin Charles; Melmouth Sebastian; Milde Drawit; O'scar, The; Our Oscar; O'Wilde; Wildegoose Oscurro; Wilderness Ossian) 1, 3, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 130, 137, 140, 150, 151, 152, 153, 155, 156, 167, 169, 171, 172, 175, 176, 178, 181, 187, 195, 207, 219, 225, 228, 233, 239, 240, 246, 255, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270, 271, 273, 274, 276, 277, 280, 281, 283, 284, 306, 307, 308, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 329, 330, 331, 332, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 343, 344, 345, 347, 350, 351, 353, 354, 355, 357, 358, 361, 362, 364, 365, 366, 367, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409
 Wilde, William Robert Wills (Bkz. William, Sir) 16, 22, 26, 93, 364, 365
 Wildegoose, Oscurro (Bkz. Wilde, Oscar) 328
 Wilderness, Ossian (Bkz. Wilde, Oscar) 328

William (Bkz. Willie) 21, 22,
106, 110, 364, 373
William, Sir (Bkz. Wilde,
William Robert Wills) 16,
22, 26, 93, 364, 365
Williamson, Malcolm 50
Willie (Bkz. William) 21, 22,
106, 110, 364, 373
Willoughby, Guy 408
Wills, W. B. 33
Wills, Yargıç 95, 283
Wilson, Grant F. 408
Windermere, Lady 67, 68, 70,
71, 75, 342
Windermere, Lord 67
Winkelmann 205
Winsten, Stephen 120
Winwar, Frances 408
Wolton, Lord Henry (Bkz.
Henry, Lord) 29, 58, 59, 60,
63
Wolworth, Clarence 267

Wood, Clement 408
Woodcock, George 408
Wooldridge, Charles Thomas
(Bkz. C.T.W.) 306, 307
Wordsworth 38, 50
Worth, Katharine, J. 409
Worthing, John (Bkz. John)
74, 75, 76, 106, 114
Yaba Yayınları 383
Yahuda 258, 356
Yahudi 80
Yahya Peygamber (Bkz.
Vaftizci Yahya) 17, 32, 93,
356
Yaratan 88, 282
Yates, D. A. 113
Yeats, W. B. 408
Yeats, William Bentler 13, 18,
24, 46, 47, 51, 72, 90, 91,
113, 114, 261, 307, 308, 357,
370

Yeğınobalı, Nihal 383, 385
Yeni Helen 29
Yeni Matbaa 385
Yeşiller 57
Yıldız Kitaplar 384
Yirmibirinci Yüzyıl 9, 12, 14,
57, 77, 113
Young, Dal 408
Yunan (Bkz. Eski Yunan) 32,
51, 53, 65, 221, 229, 256,
273, 297, 318, 322, 328, 332,
349, 357
Yunanca 16
Yuvarlak Masa Yayınları 385
Zanco, Aurelio 408
Zhow, Xiaoyi 409
Zola, Émile 38, 49, 99, 260,
262, 337, 370

Yapıt ve Yayın Dizini

- A Bibliography of the Poems of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Şiirlerinin Kaynakçası) 400
- A Few Maximes for The Instruction of the Over-Educated (Bkz. Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural) 228, 371
- A Florentine Tragedy (Bkz. Bir Floransa Trajedisi) 40, 81, 134, 146, 191, 373, 377
- A House of Pomegranates (Bkz. Narlı Ev) 46, 66, 339, 369, 378
- A Ladder for Mr. Oscar Wilde (Bkz. Bay Oscar Wilde İçin Bir Merdiven) 404
- A Rebours (Bkz. Tersine) 59, 60
- A Study of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma) 398
- A Wife's Tragedy (Bkz. Bir Eş'in Trajedisi) 77, 377
- A Woman of No Importance (Bkz. Ehemmiyetsiz Bir Kadın; Önemsiz Bir Kadın) 68, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 170, 171, 174, 176, 178, 181, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 370, 371, 377, 384
- Açıklamalı Oscar Wilde (Bkz. Annotated Oscar Wilde, The) 397
- Additions and Corrections to Richard Ellmann's "Oscar Wilde" (Bkz. Richard Ellmann'ın "Oscar Wilde" Yapıtına Eklemeler ve Düzeltmeler) 405
- Adını Açıklamaktan Bile Çekinmiş Bir Sevgi: İngiltere'de Eşcinselliğin Açık Tarihi (Bkz. Love That Dared Not Speak Its Name: A Candid History of Homosexuality in Britain, The) 397
- Adventures, Social and Literary (Bkz. Toplumsal ve Yazınsal Serüvenler) 387
- Aesthetic Adventure, The (Bkz. Estetikçi Serüven) 394
- Aesthetic Movement in English Literature, The (Bkz. İngiliz Yazınında Estetikçi Akım) 391
- Aesthetic Movement: Prelude to Art Nouvea, The (Bkz. Estetikçi Akım: Art Nouveau'nun Başlangıcı) 387
- Aestheticism (Bkz. Estetikçilik) 397
- Aestheticism and Decadence: A Selective Annotated Bibliography (Bkz. Estetikçilik ve Çöküş: Açıklamalı Seçilmiş Kaynakça) 391
- Aestheticism and Oscar Wilde (Bkz. Estetikçilik ve Oscar Wilde) 401
- After Berneval: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross (Bkz. Berneval'den Sonra: Oscar Wilde'in Robert Ross'a Mektupları) 381
- After Reading: Letters Oscar Wilde to Robert Ross (Bkz. Oscar Wilde'in Robert Ross'a Mektupları) 381
- After the Ball (Bkz. Balodan Sonra) 68
- After the Ball. Operetta Based on Oscar Wilde's Play "Lady Windermere's Fan" (Bkz. Balodan Sonra. Oscar Wilde'in "Lady Windermere'in Yelpazesi" Oyunundan Uyarlanan Bir Operet) 390
- Akıl Hırsızı: Oscar Wilde ve Modern İrlanda (Bkz. Thief of Reason: Oscar Wilde and Modern Ireland) 402
- Amerika İzlenimleri (Bkz. Impressions of America) 155, 328, 381, 400
- Amours d'Oscar Wilde, Les (Bkz. Oscar Wilde'in Aşkları) 391
- An Angel for a Martyr: Jacob Epstein's Tomb for Oscar Wilde (Bkz. Kutsal Şehirde Bir Melek: Jacob Epstein'in Oscar Wilde İçin Yaptığı Mezar) 402
- An Anthology of Irish Comic Writing (Bkz. İrlanda Mizah Yazıları Antolojisi) 399
- An Enquiry into Oscar Wilde's Revisions of the "Picture of Dorian Gray" (Bkz. Oscar Wilde'in "Dorian Gray"ın Portresi"nde Yaptığı Değişiklikler Üstüne Bir Sorgulama) 398
- An Ideal Husband (Bkz. İdeal Bir Koca 15, 29, 34, 68, 69, 73, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163,

- 164, 172, 178, 190, 191, 192, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 226, 232, 234, 235, 236, 240, 254, 346, 349, 371, 373, 374, 377, 384
- An Oscar Wilde Chronology (Bkz. Bir Oscar Wilde Kronolojisi) 402
- An Oscar Wilde Dictionary (Bkz. Oscar Wilde Sözlüğü) 400
- An Outline of the Works of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Yapıtlarının Ana Hatları) 393
- An Unequal Match (Bkz. Eşit Olmayan Eşler) 332
- Ana Britannica 114, 115
- Anarchism, Feminism and Socialism in the Plays of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Oyunlarında Anarşi, Feminizm ve Sosyalizm) 392
- Anarchy and Culture: The Evolutionary Turn of Cultural Criticism in the Work of Oscar Wilde (Bkz. Anarşi ve Kültür: Oscar Wilde'in Yapıtlarında Kültürel Eleştirinin Evrimsel Dönüşümü) 395
- Anarşi ve Kültür: Oscar Wilde'in Yapıtlarında Kültürel Eleştirinin Evrimsel Dönüşümü (Bkz. Anarchy and Culture: The Evolutionary Turn of Cultural Criticism in the Work of Oscar Wilde) 395
- Ancient Legends of Ireland (Bkz. İrlanda'nın Eski Destanları) 45
- And So Wilde Came to Lunch (Bkz. Demek Wilde Öğle Yemeğine Geldi?) 399
- André Gide'e Anlattıkları 65
- André and Oscar: Gide, Wilde and the Gay-art of Living (Bkz. André ve Oscar: Gide, Wilde ve Eşcinsel Bir Yaşam Sanatı) 393
- André Gide'in Yaşamı ve Romanlarında Oscar Wilde'in Etkileri (Bkz. Influence of Oscar Wilde in the Life and Prose Fiction of André Gide, The) 389
- André ve Oscar: Gide, Wilde ve Eşcinsel Bir Yaşam Sanatı (Bkz. André and Oscar: Gide, Wilde and the Gay-art of Living) 393
- Anılar (Bkz. Memoirs) 407
- Anılar ve Serüvenler (Bkz. Memories and Adventures) 357
- Annotated Oscar Wilde, The (Bkz. Açıklamalı Oscar Wilde) 397
- Antiatoracte 267
- Apologia Pro Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Savunulması) 408
- Aristotle at Afternoon Tea: The Rare Oscar Wilde (Bkz. Bir Akşamüstü Çayında Aristoteles: Ender Bir Kişi, Oscar Wilde) 397
- Armağan Çocuk Klasikleri 384
- Art and Christhood: The Aesthetics of Oscar Wilde (Bkz. Sanat ve Hristiyanlık: Oscar Wilde'in Estetikçilik Anlayışı) 408
- Art for Art's Sake (Bkz. Sanat İçin Sanat) 394
- Art of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Sanatı) 397, 404
- Artist As Critic: Critical Writings of Oscar Wilde, The (Bkz. Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'in Eleştiri Yazıları) 381, 392
- Artist as a Man of Action, The (Bkz. Eylem Adamı Olarak Sanatçı) 396
- Aspects of Modernism from Wilde to Pirandello (Bkz. Wilde'dan Pirandello'ya Modernliğin Yönleri) 398
- Aspects of Wilde (Bkz. Wilde'in Yönleri) 401
- Assamoir, La (Bkz. Meyhane) 260
- Astray (Bkz. Sapma) 267
- Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural (Bkz. A. Few Maxims or the Instruction of the Over-Educated) 228, 371
- Aşk: Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld ve John Updike'in Düşünceleri (Bkz. Love: Considered by Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld, John Updike) 407
- Autobiographies (Bkz. Özyaşam Öyküleri) 113, 357, 408
- Autobiography of Lord Alfred Douglas, The (Bkz. Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü) 102, 284, 375
- Autobiography, The (Bkz. Özyaşamöyküsü) 391
- Avignon Kardinali (Bkz. Cardinal of Avignon, The) 378
- Az Bulunur Alıntılar 167
- Aziz Oscar (Bkz. Saint Oscar) 391

- Back to Methuselah (Bkz. Methuselah'a Dönüş) 55
- Balıkçı ve Ruhı (Bkz. Fisherman and His Soul, The) 379
- Ballad of Reading Gaol, The (Bkz. Reading Zindanı Türküsü; Türkü) 41, 95, 100, 101, 107, 111, 169, 181, 185, 187, 237, 305, 306, 307, 357, 373, 380
- Balodan Sonra (Bkz. After The Ball) 68
- Balodan Sonra. Oscar Wilde'in "Lady Windermere'in Yelpazesi" Oyunundan Uyarlanan Bir Operet (Bkz. After the Ball. Operetta Based on Oscar Wilde's Play "Lady Windermere's Fan") 390
- Başkaldıran Kadın (Bkz. Revoltée) 68
- Bay Oscar Wilde İçin Bir Merdiven (Bkz. A Ladder for Mr. Oscar Wilde) 404
- Bay ve Bayan Daventry (Bkz. Mr. and Mrs. Daventry) 374, 378
- Bay W. H.'nin Portresi 47, 48, 49, 91, 169, 175, 177, 224, 252, 368, 379
- Bebekuş'un Kitapları 384
- Bencil Dev (Bkz. Selfish Giant, The) 46, 378
- Bernard Shaw and Lord Alfred Douglas: A Correspondence (Bkz. Bernard Shaw ve Lord Alfred Douglas: Bir Yazışma) 396
- Bernard Shaw and Oscar Wilde: A Portrait of Two Dubliners (Bkz. Bernard Shaw ve Lord Alfred Douglas: Bir Yazışma (Bkz. Bernard Shaw and Lord Alfred Douglas: A Correspondence) 396
- Bernard Shaw, Frank Harris and Oscar Wilde (Bkz. Bernard Shaw, Frank Harris ve Oscar Wilde) 405
- Bernard Shaw, Frank Harris ve Oscar Wilde (Bkz. Bernard Shaw, Frank Harris and Oscar Wilde) 405
- Bernard Shaw: Collected Letters 1898-1910 (Bkz. Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar 1898-1910) 113
- Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar 1898-1910 (Bkz. Bernard Shaw: Collected Letters 1898-1910) 113
- Berneval'den Sonra: Oscar Wilde'in Robert Ross'a Mektupları (Bkz. After Berneval: Letters of Oscar Wilde to R. R.) 381
- Beyond His Means (Bkz. Varlığın Ötesinde) 406
- Beyond the Threshold (Bkz. Eşiğin Ötesinde) 403
- Bibliography of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Kaynakçası) 400
- Bildiğim Günler (Bkz. Days I Knew, The) 398
- Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi 384
- 1900 Dönemi (Bkz. Epoque 1900, Le) 388
- Bin Sekiz Yüz Doksanlar: On Dokuzuncu Yüzyılın Sonunda Sanat ve Düşünce Üstüne Bir İnceleme (Bkz. Eighteen Nineties: A Review of Art and Ideas at the Close of the Nineteenth Century, The) 397
- Bir Akşamüstü Çayında Aristoteles: Ender Bir Kişi, Oscar Wilde (Bkz. Aristotle at Afternoon Tea: The Rare Oscar Wilde) 397
- Bir Editör Olarak Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde as Editor) 393
- Bir Eş'in Trajedisi (Bkz. A. Wife's Tragedy) 77, 377
- Bir Floransa Trajedisi (Bkz. A Florentine Tragedy) 40, 81, 134, 140, 191, 373, 377
- Bir Fransız Yazarı Olarak Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde, Ecrivain Français) 390
- Bir Oscar Wilde Kronolojisi (Bkz. An Oscar Wilde Chronology) 402
- Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen (Bkz. Critic as a Artist, The) 49, 50, 53, 104, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 142, 143, 150, 151, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 181, 183, 186, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 245, 246, 247, 248, 369, 380
- Bir Zamanlar: Oscar Wilde'in Peri Masalları Üstüne Eleştirel Bir Not (Bkz. Once upon a Time: A Critical Note on Oscar Wilde's Fairy Stories) 395
- Birthday of the Infanta, The (Bkz. İspanyol Prensesinin Doğum Günü) 57, 205, 339, 368, 378
- Black Arrow (Bkz. Kara Ok) 263
- Blackwood's Magazine 368
- Blue China: The Philosophy of Oscar Wilde in Relationship to his Plays (Bkz. Mavi Porselen: Oscar Wilde'in Oyunlarındaki Felsefesi) 404

- Both Sides of the Curtain
(Bkz. Perdenin İki Yanı)
403
- British Drama Since Shaw
(Bkz. Shaw'dan Bu Yana
İngiliz Tiyatrosu) 404
- British Victorian Literature
(Bkz. Viktorya Döneminde
İngiliz Yazını) 398
- Bülbül ve Gül (Bkz.
Nightingale and the Rose,
The) 205, 258, 378
- Büyük Uygunluluk: Oscar
Wilde'in Üç Davası Üstüne
Bir Oyun (Bkz. Gross
Indecency: A Play on Three
Trials of Oscar Wilde) 398
- Café Royal: Doksan Yıllık
Bohem Yaşamı (Bkz. Café
Royal: Ninety Years of
Bohemia) 390
- Café Royal: Ninety Years of
Bohemia (Bkz. Café Royal:
Doksan Yıllık Bohem
Yaşamı) 390
- Cambridge Companion to
Oscar Wilde, The (Bkz.
Oscar Wilde Üstüne
Cambridge Rehberi) 403
- Canterville Ghost, The (Bkz.
Canterville Hortlağı) 46,
155, 176, 183, 196, 368, 379
- Canterville Hortlağı (Bkz.
Canterville Ghost, The) 46,
155, 176, 183, 196, 368, 379
- Cardinal of Avignon, The
(Bkz. Avignon Cardinali)
378
- Carne, la Morte e il Diavolo
Nella Letteratura
Romantica, La (Bkz.
Romantik Yazında Beden,
Ölüm ve Şeytan) 402
- Cases that Changed the Law
(Bkz. Yasaları Değiştiren
Davalar) 396
- Cashel Byron'un Mesleği
(Bkz. Cashel Byron's
Profession) 15
- Cashel Byron's Profession
(Bkz. Cashel Byron'un
Mesleği) 15
- Cehennem 353
- Cehennem Kapısı 108
- Celtic Twilight and the
Nineties, The (Bkz. Kelt
Şafağı ve Doksanlar) 389
- Chameleon, 85, 219, 271,
272, 371
- Charles I 33
- Charley'in Teyzesi (Bkz.
Charley's Aunt) 77
- Charley's Aunt (Bkz.
Charley'in Teyzesi) 77
- Christian Aesthetic of Oscar
Wilde, The (Bkz. Oscar
Wilde'da Hristiyan Estetiği)
398
- Christian Renaissance, The
(Bkz. Hristiyan Rönesansı)
398
- Ciddi Olmanın Önemi
(Bkz. Importance of Being
Earnest, The; Oscar
Wilde'in Ciddi Olmanın
Önemi Yapıtının
"Yitirilmiş" Bir Sahnesi;
Öyle Romantik ki... Oscar
Wilde'in "Ciddi Olmanın
Önemi" Yapıtının Müzikli
Oyun Uyarlaması; Yarı
Ciddi. Oscar Wilde'in
"Ciddi Olmanın Önemi" ve
Öteki Yapıtlarından Bir
Müzikli Oyun Uyarlaması)
16, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 83,
91, 114, 190, 191, 192, 195,
196, 198, 199, 201, 205, 207,
208, 211, 212, 213, 217, 222,
226, 233, 234, 235, 236, 237,
239, 248, 250, 251, 252, 253,
254, 255, 256, 257, 258, 262,
264, 270, 350, 351, 358, 371,
373, 377
- Cinselliğin Psikopatolojisi
(Bkz. Psychopathia Sexualis)
78
- Cinsellik Üstüne Karşıt
Görüşlülük: Augustine'den
Wilde'a, Freud'dan
Foucault'a (Bkz. Sexual
Dissidence: Augustine to
Wilde, Freud to Foucault)
391
- Collected Works (Bkz.
Derlenmiş Yapıtları) 380,
381
- Congreve, Sheridan, Wilde ve
Coward'ın Komediğinde
Taşlama (Bkz. Satire in the
Comedies of Congreve,
Sheridan, Wilde and
Coward) 406
- Constance Olmanın Önemi
(Bkz. Importance of Being
Constance, The) 388
- Contemporary Portraits
(Bkz. Çağdaş Portreler) 395
- Conversations With Oscar
Wilde (Bkz. Oscar Wilde ile
Söyleşiler) 382, 390, 402
- Cosmopolitan Criticism:
Oscar Wilde's Philosophy of
Art (Bkz. Kozmopolit
Eleştirisi: Oscar Wilde'in
Sanat Felsefesi) 389
- Court and Society Review
154, 156, 368
- Critic as an Artist, The
(Bkz. Bir Sanatçı Olarak
Eleştirmen) 49, 50, 53, 104,
126, 127, 129, 130, 131, 132,
133, 134, 137, 139, 142, 143,
150, 151, 166, 168, 169, 170,
171, 172, 173, 174, 181, 183,
186, 218, 222, 223, 224, 225,
226, 245, 246, 247, 248, 369,
380
- Critical Essays on Oscar
Wilde (Bkz. Oscar Wilde
Üstüne Eleştirel
Denemeler) 394
- Critics of the Nineties
(Bkz. Doksanların
Eleştirmenleri) 406
- Cymbeline Refinished

- (Bkz. Yeniden Yazılan Cymbeline) 70
- Çağdaş Portreler (Bkz. Contemporary Portraits) 395
- Çağdaş Yaşamın Ressamı (Bkz. Peintre de la Vie, Le) 28
- Çayır Yaprakları (Bkz. Leaves of Grass) 36
- Çift Kişilik. Psikanalitik Bir Çalışma (Bkz. The Double: A Psychoanalytic Study) 403
- Çocuk Dizisi 384, 386
- Çocuk Kitapları 383, 384, 386
- Çocuk Klasikleri 384
- Çocuk Yayınları 386
- Çöküş: Felsefe Açısından Bir Sorgulama (Bkz. Decadence: A Philosophical Inquiry) 397
- Çöküşün İkilemi (Bkz. Decadent Dilemma, The) 407
- Daily Chronicle 160, 179, 181, 306, 352, 373
- Daily Examiner, The 335
- Daily Telegraph, The 71, 96, 342
- Dandi: Brummell'den Beerbohm'a (Bkz. Dandy: Brummell to Beerbohm, The) 401
- Dandilik Düzeni: Wilde, Beardsley, Beerbohm (Bkz. Sistema del Dandy: Wilde, Beardsley, Beerbohm, Il) 393
- Dandizm ve George Brummell (Bkz. Du Dandysme et de George Brummell) 28, 390
- Dandy: Brummell to Beerbohm, The (Bkz. Dandi: Brummell'den Beerbohm'a) 401
- Dark Passages: The Decadent Consciousness in Victorian Literature (Bkz. Karanlık Geçitler: Victoria Dönemi Yazınında Çöküş Bilinci) 389
- Days I Knew, The (Bkz. Bildiğim Günler) 398
- De Profundis (Bkz. Derinliklerden) 26, 33, 41, 42, 45, 64, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 284, 285, 372, 374, 375, 381
- "De Profundis" Bilmecesi (Bkz. Riddle of "De Profundis", The) 402
- Decadence: A Philosophical Inquiry (Bkz. Çöküş: Felsefe Açısından Bir Sorgulama) 397
- Decadent Dilemma, The (Bkz. Çöküşün İkilemi) 407
- Decay of Lying, The (Bkz. Yalan Söylemenin Sona Ermesi) 49, 51, 58, 94, 104, 127, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 150, 151, 218, 224, 227, 241, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 257, 260, 262, 263, 265, 368, 380
- Degeneration (Bkz. Yozlaşma) 345
- Değişimin Renkleri. Oscar Wilde'in Öykülerinde Ölgün Görüntüler (Bkz. Hues of Mutability. The Waning Vision in Oscar Wilde's Narrative) 390
- Dehamdan Başka Hiçbir Şey (Bkz. Nothing Except My Genius) 403
- Dekoratif Fanteziler (Bkz. Dekoratif Sanatlar, Faintaisies Décoratives) 42, 128, 224, 366
- Dekoratif Sanatlar (Bkz. Dekoratif Fanteziler, Faintaisies Décoratives) 42, 128, 224, 366
- Demek Wilde Öğle Yemeğine Geldi? (Bkz. And So Wilde Came to Lunch) 399
- Derlenmiş Yapıtlar (Bkz. Collected Works) 380, 381
- Devoted Friend, The (Bkz. Sadık Dost) 378
- Deyimler ve Felsefeler 271
- Doer of Good (Bkz. İyiliksever) 46
- Dogmas for the Use of the Aged (Bkz. Yaşlıların Kullanımı İçin Dogmalar) 63
- Doksanlarda Tiyatomuz (Bkz. Our Theatre in the Nineties) 14
- Doksanların Eleştirmenleri (Bkz. Critics of the Nineties) 406
- Dorian Gray'a Önsöz 63
- Dorian Gray'ın Portresi (Bkz. Dorian Gray'ın Portresi. Oscar Wilde'in Aynı Adlı Romanından Bir Tiyatro Uyarlaması; Dorian Gray'ın Portresi: Oscar Wilde'in Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun; Dorian Gray'ın Portresi: "Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor"; Dorian Gray'ın Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'in Romanından Uyarlama; Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray'ın Portresi" Üstüne Bir Savunma; Picture of Dorian Gray, The) 15, 25, 29, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 72, 76, 79, 85, 89, 91, 97, 104, 111, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 177,

- 178, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 216, 217, 218, 222, 223, 226, 232, 234, 235, 239, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 273, 340, 341, 369, 370, 379, 390, 394, 399, 401, 402
- Dorian Gray'in Portresi:
"Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor" (Bkz. Picture of Dorian Gray: "What the World Thinks of Me", The) 394
- Dorian Gray'in Portresi.
Oscar Wilde'in Aynı Adlı Romanından Bir Tiyatro Uyarlaması (Bkz. Picture of Dorian Gray. Dramatized from the Novel of That Name by Oscar Wilde, The) 401
- Dorian Gray'in Portresi:
Oscar Wilde'in Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun (Bkz. Picture of Dorian Gray: A play in Two Acts, Adapted from Oscar Wilde's Novel, The) 390
- Dorian Gray'in Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'in Romanından Uyarlama (Bkz. Picture of Dorian Gray. A Play in Three Acts and Prologue. From the Romance of Oscar Wilde, The) 399
- Double: A Psychoanalytic Study, The (Bkz. Çift Kişilik. Psikanalitik Bir Çalışma) 403
- Dört Dublinli: Wilde, Yeats, Joyce ve Beckett (Bkz. Four Dubliners: Wilde, Yeats, Joyce and Beckett) 392
- Dr. Jekyll and Mr. Hyde 60
- Dramatic Life and Fascinating Times of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Dramatik Yaşamı ve Büyüleyici Çağı) 393
- Dramatic Portraits (Bkz. Tiyatro Portreleri) 396
- Dramatic Review 45, 115
- Du Dandysme et de George Brummel (Bkz. Dandizm ve George Brummel) 28, 390
- Duchess of Padua, The (Bkz. Padua Düşesi) 38, 39, 40, 43, 66, 98, 139, 143, 161, 165, 178, 182, 186, 192, 197, 199, 203, 204, 209, 247, 344, 366, 367, 377
- Dul Erkeklerin Evleri (Bkz. Widowers Houses) 15, 68
- Dünün Peygamberleri: Avrupa Kültürü Üstüne Çalışmalar 1890-1914 (Bkz. Prophets of Yesterday: Studies in European Culture 1890-1914) 400
- Dünya Çocuk Klasikleri Dizisi 385
- Dünya Edebiyatından Tercüme 384
- Dünya Klasikleri Dizisi 385
- Dünya Muharrirlerinden Tercüme Serisi 383
- Dünya Örgütleri 384
- Dünya Yazarları 383
- Dünya'nın Tek Gerçek Hayaleti 384
- Düşman Edinmenin İnce Sanatı (Bkz. Gentle Art of Making Enemies, The) 43, 408
- Düşünceler (Bkz. Opinions) 402
- Düzyazı ile Şiirler (Bkz. Poems in Prose) 371
- Düzyazı ve Şiir Üstüne Çalışmalar (Bkz. Studies in Prose and Verse) 407
- Echo de Paris 342
- Ehemmiyetsiz Bir Kadın (Bkz. Önemsiz Bir Kadın; A Woman of No Importance) 68, 126, 127, 128, 139, 130, 131, 132, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 170, 171, 174, 176, 178, 181, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 370, 371, 377, 384
- Eighteen Nineties: A Review of Art and Ideas at the Close of the Nineteenth Century, The (Bkz. Bin Sekiz Yüz Doksanlar: On Dokuzuncu Yüzyılın Sonunda Sanat ve Düşünce Üstüne Bir İnceleme) 397
- Eleştirinin Gerçek İşlevi ve Değeri (Bkz. True Function and Value of Criticism, The) 369
- Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'in Eleştiri Yazıları (Bkz. Artist as Critic: Critical Writings of Oscar Wilde, The) 381, 392
- Émaux et Camées (Bkz. Mine ve Kamöyö) 60
- Eminent Domain (Bkz. Seçkin Bir Kişilik) 392
- En Güzel Çocuk Kitapları 385
- English Drama 1865-1900 (Bkz. İngiliz Tiyatrosu 1865-1900) 404
- English Renaissance, The (Bkz. İngiliz Rönesansı) 34, 135, 184, 222, 247, 260, 266
- Epigrams of Oscar Wilde: An Anthology, The (Bkz. Oscar Wilde'in Nükteleri: Bir Antoloji) 403
- Epistola In Carcere et Vinculis (Bkz. Tutuklu ve

- Zincirli Yazılan Mektup) 101, 284, 372
- Epoque 1900, Le (Bkz. 1900 Dönemi) 388
- Exquisite Life of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Eşsiz Yaşamı) 389
- Ermîş Fahîse (Bkz. Sainte Courtisane, La) 40, 81, 377
- Eski Ahit 352
- Eski Gemici 295
- Essays on Joseph Conrad and Oscar Wilde (Bkz. Joseph Conrad ve Oscar Wilde Üstüne Denemeler) 402
- Estetikçi Akım: Art Nouveau'nun Başlangıcı (Bkz. Aesthetic Movement: Prelude to Art Nouveau, The) 387
- Estetikçi Serüven (Bkz. Aesthetic Adventure, The) 394
- Estetikçilik (Bkz. Aestheticism) 397
- Estetikçilik ve Çöküş: Açıklamalı Seçilmiş Kaynakça (Bkz. Aestheticism and Decadence: A Selective Annotated Bibliography) 391
- Estetikçilik ve Oscar Wilde (Bkz. Aestheticism and Oscar Wilde) 401
- Eşcinsel Kurgular: Wilde'dan Stonewall'a: Erkek Homoseksüelliğinin Yazın Gelenegi ile İlgili Bir Çalışma (Bkz. Gay Fictions: Wilde to Stonewall: Studies in a Male Homosexual Literary Tradition) 407
- Eşcinsellik ve Yaratıcı Deha (Bkz. Homosexuality and Creative Genius) 387
- Eşiğin Ötesinde (Bkz. Beyond the Threshold) 403
- Eşit Olmayan Eşler (Bkz. An Unequal Match) 332
- Evening News 98
- Everybody's Political What's What (Bkz. Herkes İçin Siyasal Sözlük) 55
- Eylem Adamı Olarak Sanatçı (Bkz. Artist as a Man of Action, The) 396
- Fahiş'e'nin Evi (Bkz. Harlot's House, The) 40
- Faintaisies Décoratives (Bkz. Dekoratif Fanteziler; Dekoratif Sanatlar) 42, 128, 226, 366
- Fall Wilde und das Problem der Homosexualität, Der (Bkz. Oscar Wilde Olayı ve Eşcinsellik Sorunu) 405
- Famous Dubliners: W. B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift and Wolfe Tone (Bkz. Ünlü Dublinliler: W. B. Yetas, James Joyce, Oskar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift ve Wolfe Tone) 406
- Famous Trials: Oscar Wilde (Bkz. Ünlü Davalar: Oscar Wilde) 396
- Fanny'nin İlk Oyunu (Bkz. Fanny's First Play) 71
- Fanny's First Play (Bkz. Fanny'nin İlk Oyunu) 71
- Faux-Mannayeurs, Les (Bkz. Kalpazanlar) 64
- File on Wilde (Bkz. Wilde Üstüne Bir Dosya) 401
- Firavun 105
- Fireworks of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Havai Fişekleri) 391
- Fisherman and His Soul, The (Bkz. Balıkçı ve Ruhu) 379
- Flaubert, Laforgue, Wilde ve Mallarmé'nin Salome Şiirleri (Bkz. Salome-Dichtungen von Flaubert, Laforgue, Wilde und Mallarmé, Die) 404
- Forewords and Afterwords (Bkz. Önceleri ve Sonrası) 387
- Form and Content in the Plays of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Oyunlarında Biçim ve İçerik) 388
- Fortnightly Review, The 41, 51, 63, 368, 369, 371
- Four Dubliners: Wilde, Yeats, Joyce and Beckett (Bkz. Dört Dublinli: Wilde, Yeats, Joyce ve Beckett) 392
- Francillion 68
- French Influences on Oscar Wilde's "The Picture of Dorian Gray" an "Salome", The (Bkz. Oscar Wilde'in "Dorian Gray'in Portresi" ve "Salome" Yapıtlarında Fransız Etkileri) 404
- Freundschaft mit Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'la Dostluk) 391
- Friendships and Follies of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Dostlukları ve Çılgınlıkları) 389
- Gay Fictions: Wilde to Stonewall: Studies in a Male Homosexual Literary Tradition (Bkz. Eşcinsel Kurgular: Wilde'dan Stonewall'a: Erkek Homoseksüelliğinin Yazın Gelenegi ile İlgili Bir Çalışma) 407
- Genç Kral (Bkz. Young King, The) 47, 148, 368, 378
- Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler (Bkz. Phrases and Philosophies for the Use of the Young) 219, 371

Gentle Art of Making Enemies, The (Bkz. Düşman Edinmenin İnce Sanatı) 43, 408
 Gerçek Bilgi 227
 Gerçek Oscar Wilde (Bkz. Real Oscar Wilde, The) 38, 351, 405
 Gespräche mit Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'la Söyleşiler) 396
 Gezgin Melmoth (Bkz. Melmoth, the Wanderer) 105
 Ghost-Epigrams of Oscar Wilde as Taken Down Through Automatic Writing by Lazar, (Bkz. Lazar Tarafından Otomatik Yazımla Saptanan Oscar Wilde'in Hayalet Nükteleri) 362, 399
 Gizi Olmayan Sfenks (Bkz. Sphinx Without a Secret, The) 46, 192, 368, 379
 Green Carnation, The [A novel exposing the Wilde-Douglas friendship], (Bkz. Yeşil Karanfil. [Wilde'la Douglas arasındaki dostluğu açıklayan bir roman]) 395
 Green Carnation, The (Bkz. Yeşil Karanfil) 83
 Gross Indecency: A Play on Three Trials of Oscar Wilde (Bkz. Büyük Uygunuzluk: Oscar Wilde'in Üç Davası Üstüne Bir Oyun) 398
 Gül Renkli Komedi 347
 Gülen Düşünceler 13
 Günah Çiçekleri 33, 344
 Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim: Ve Oscar Wilde'dan Başka Alıntılar (Bkz. I Can Resist Everything Except Temptation: And Other Quotations from Oscar Wilde) 160, 387

Günaydın Dünya Klasikleri Serisi 386
 Günlük 1889 - 1939 (Bkz. Journal 1889-1939) 69, 394
 Güzel Ev (Bkz. House Beautiful, The) 35, 44, 45, 137, 366
 Half in Earnest, A Musical Adaptation of "The Importance of Being Earnest" and Other Works of Oscar Wilde (Bkz. Yarı Ciddi. Oscar Wilde'in "Ciddi Olmanın Önemi" ve Öteki Yapıtlarından Bir Müzikli Oyun Uyarlaması) 392
 Hamlet 114, 128, 171, 259, 267, 300
 Happy Prince and Other Tales, The (Bkz. Mutlu Prenses ve Öteki Masallar) 46, 66, 339, 368, 378, 385
 Happy Prince: Opera in One Act Based on the Story by Oscar Wilde, The (Bkz. Mutlu Prenses: Oscar Wilde'in Öyküsünden Uyarlanan Bir Perdelik Opera) 408
 Happy Prince, The (Bkz. Mutlu Prenses) 378, 384, 385
 Harlot's House, The (Bkz. Fahişe'nin Evi) 40
 Herkes İçin Siyasal Sözlük (Bkz. Everybody's Political What's What) 55
 Hristiyan Rönesansı (Bkz. Christian Renaissance, The) 398
 Hikâyeler 384
 History of the London Stage and Its Famous Players (1576-1903) (Bkz. Londra Sahnesi ve Ünlü Oyuncularının Tarihi, 1576-1903) 387

Homosexuality and Creative Genius (Bkz. Eşcinsellik ve Yaratıcı Deha) 387
 Hoş Olmayan Oyunlar (Bkz. Plays Unpleasant) 15
 House Beautiful, The (Bkz. Güzel Ev) 35, 44, 45, 137, 366
 Hues of Mutability. The Waning Vision in Oscar Wilde's Narrative (Bkz. Değişimin Renkleri. Oscar Wilde'in Öykülerinde Ölgün Görüntüler) 390
 I Can Resist Everything Except Temptation: And Other Quotations from Oscar Wilde (Bkz. Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim: Ve Oscar Wilde'dan Başka Alıntılar) 387
 I Give You Oscar Wilde. A Biographical Novel (Bkz. Size Oscar Wilde'ı Veriyorum. Biyografik Bir Roman) 395
 Idée de L'art pour L'art Dans la Littérature Anglaise Pendant la Période Victorienne, La (Bkz. Viktoria Dönemi İngiliz Yazınında Sanat İçin Sanat Kavramı) 403
 Idylls of the Marketplace: Oscar Wilde and the Victorian Public (Bkz. Pazaryerinin Mutlu Manzaraları: Oscar Wilde ve Victoria Çağ'ında Kamuoyu) 394
 Illusions Perdues, Les (Bkz. Sönmüş Hayaller) 260
 Immaturity (Bkz. Toyuluk) 19
 Importance of Being a Wit: The Insults of Oscar Wilde, The (Bkz. Nükteci Olmanın

- Önemi: Oscar Wilde'in Aşağılamaları) 399
- Importance of Being Constance, The (Bkz. Constance Olmanın Önemi) 388
- Importance of Being Earnest, The (Bkz. Ciddi Olmanın Önemi) 16, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 83, 91, 104, 114, 190, 191, 195, 196, 198, 199, 201, 205, 207, 208, 211, 212, 213, 217, 222, 226, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 262, 264, 270, 350, 351, 358, 371, 373, 377
- Importance of Being Oscar, The (Bkz. Oscar Olmanın Önemi) 399
- Importance of Being Oscar: The Wit and Wisdom of Oscar Wilde Set Against His Life and Times, The (Bkz. Oscar Olmanın Önemi: Yaşamı ve Çağına Göre Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik) 393
- Importance of Being Paradoxical, The (Bkz. Paradoksal Olmanın Önemi) 396
- Impression du Matin (Bkz. Sabah İzlenimleri) 42
- Impressions of America (Bkz. Amerika İzlenimleri) 155, 328, 381, 400
- Impressions of America by Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Amerika İzlenimleri) 155, 328, 381, 400
- Influence of Oscar Wilde in the Life and Prose Fiction of André Gide, The (Bkz. André Gide'in Yaşamı ve Romanlarında Oscar Wilde'in Etkileri) 389
- Influence of Pater and Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Düzyazılarında Pater ve Matthew Arnold'un Etkileri) 388
- Intentions (Bkz. Niyetler) 49, 51, 52, 369, 379
- Into the Demon Universe: A Literary Exploration of Oscar Wilde (Bkz. Şeytan Evreninde: Oscar Wilde'in Yazınsal Araştırılması) 401
- Irish Literary Portraits (Bkz. İrlandalı Yazarların Portreleri) 403
- Irish Writing: Exile and Subversion (Bkz. İrlandalı Yazarlar: Sürgün ve Bozgunculuk) 397
- Is Oscar Wilde Living or Dead? (Bkz. Oscar Wilde Yaşıyor mu, Yoksa Öldü mü?) 407
- İçtenlik ve Gerçeklik (Bkz. Sincerity and Authenticity) 407
- İdeal Bir Koca (Bkz. An Ideal Husband) 15, 29, 34, 68, 69, 73, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163, 164, 172, 178, 190, 191, 192, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 226, 232, 234, 235, 236, 240, 254, 346, 349, 371, 373, 374, 377, 384
- İdealizm İçin Savaşım (Bkz. Struggle for Idealism) 407
- İki Kez Savunulan Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Twice Defended) 405
- İki Sevgi 79, 88, 219, 282
- İlyada 357
- İncil 31, 60, 296, 328, 343, 352, 356
- İngiliz Edebiyatı Tarihi 407
- İngiliz Klasikleri 384
- İngiliz Rönesansı (Bkz. English Renaissance, The) 34, 135, 184, 222, 247, 260, 266
- İngiliz Tiyatrosu 1865-1900 (Bkz. English Drama 1865-1900) 404
- İngiliz Yazınında Estetikçi Akım (Bkz. Aesthetic Movement in English Literature, The) 391
- İngilizce Hikâyeler: Oscar Wilde'dan Hikâyeler 384
- İngilizce Hikâyeler Serisi 384
- İngiltere'de Estetikçilik ve Dekadans Hareketi 1873-1900 (Bkz. Mouvement Esthétique et Décadent' en Angleterre 1873-1900, Le) 392
- İnsan Ruhu (Bkz. Soul of Man, The) 380
- İnsan ve Üstün İnsan (Bkz. Man and Superman) 55
- İnsanlar ve Anılar; Anımsamalar 1872-1900 (Bkz. Men and Memories; Recollections 1872-1900) 404
- İrlanda Mizah Yazıları Antolojisi (Bkz. An Anthology of Irish Comic Writing) 399
- İrlanda Sorunu (Bkz. Matter with Ireland, The) 405
- İrlandalı Wilde (Bkz. Wilde the Irishman) 400
- İrlandalı Yazarlar: Sürgün ve Bozgunculuk (Bkz. Irish Writing: Exile and Subversion) 397
- İrlandalı Yazarların Portreleri (Bkz. Irish Literary Portraits) 403
- İrlanda'nın Eski Destanları (Bkz. Ancient Legends of Ireland) 45

İspanyol Prensesinin Doğum
Günü (Bkz. Birthday of the
Infants, The) 57, 205, 339,
368, 378
İyiliksever (Bkz. Doer of
Good) 46

Jezebel 105

John Bull's Other Island
(Bkz. John Bull'un Öteki
Adası) 19

John Bull'un Öteki Adası
(Bkz. John Bull's Other
Island) 19

Jonathan to Gide: The
Homosexual in History
(Bkz. Jonathan'dan Gide'e:
Tarihte Eşcinsel) 394

Jonathan'dan Gide'e: Tarihte
Eşcinsel (Bkz. Jonathan to
Gide: The Homosexual in
History) 394

Joseph Conrad ve Oscar
Wilde Üstüne Denemeler
(Bkz. Essays on Joseph
Conrad and Oscar Wilde)
402

Journal 1889-1939 (Bkz.
Günlük 1889 - 1939) 64, 394

Journey Through Despair
1880-1914: Transformation
in British Literary Culture
(Bkz. Umutsuzluk İçinde Bir
Gezi 1880-1914: İngiliz
Yazın Kültüründe Değişim)
399

Kahkaha İpliği (Bkz. Thread
of Laughter, The) 398

Kalem, Kağıt ve Zehir
(Bkz. Pen, Pencil and
Poison) 50, 139, 180, 185,
251, 254, 256, 339, 368, 380

Kalpazanlar (Bkz. Faux
Mennayeus, Les) 64

Kaptan Ahab 105

Kara Ok (Bkz. Black Arrow)
263

Karanlık Geçitler: Victoria
Dönemi Yazınında Çöküş
Bilinci (Bkz. Dark Passages:
The Decadent
Consciousness in Victorian
Literature) 389

Kayalar Üstünde (Bkz. On
The Rocks) 14

Kelt Şafağı ve Doksanlar
(Bkz. Celtic Twilight and the
Nineties, The) 389

Kırmızı Gül 384

Kış Masalı 295

Kızıl Rakkase: Salome 384

Kimdi O Adam?: Mr. Oscar
Wilde'a Bir Armağan (Bkz.
Who Was Than Man?: A
Present for Mr. Oscar
Wilde) 387

Konformist Bir
Başkaldırcının Notları (Bkz.
Works of a Conformist
Rebel, The) 52, 58, 72, 122,
123

Kozmopolit Eleştiri: Oscar
Wilde'in Sanat Felsefesi
(Bkz. Cosmopolitan
Criticism: Oscar Wilde's
Philosophy of Art) 389

Kösnülü İnsan: Oscar
Wilde'in Yaşamı ve Dönemi
Üstüne Bir Roman (Bkz.
Sensualist: A Novel of the
Life and Times of Oscar
Wilde, The) 408

Kötülük Çiçekleri 32, 296, 344

Kral Lear 276

Kule 296

Kutsal Kitap 32

Kutsal Şehirde Bir Melek:
Jacob Epstein'in Oscar
Wilde İçin Yaptığı Mezar
(Bkz. An Angel for a
Martyr: Jacob Epstein's
Tomb for Oscar Wilde) 402

Labirentler (Bkz.
Labyrinths) 113

Labyrinths (Bkz. Labirentler)
113

Lady Windermere'in Yelpazesi
(Bkz. Lady Windermere's
Fan; Balodan Sonra. Oscar
Wilde'in "Lady
Windermere'in Yelpazesi"
Oyunundan Uyarlanan Bir
Operet) 14, 66, 73, 76, 90,
98, 104, 112, 126, 128, 129,
132, 133, 138, 139, 148, 152,
162, 173, 180, 181, 182, 183,
185, 186, 187, 193, 194, 196,
199, 200, 201, 207, 208, 210,
211, 212, 217, 218, 223, 227,
237, 340, 344, 369, 370, 375,
377, 384

Lady Windermere's Fan
(Bkz. Lady Windermere'in
Yelpazesi) 14, 66, 73, 76, 90,
98, 104, 112, 126, 128, 129,
132, 133, 138, 139, 148, 152,
162, 173, 180, 181, 182, 183,
185, 186, 187, 193, 194, 196,
199, 200, 201, 207, 208, 210,
211, 212, 217, 218, 223, 227,
237, 340, 344, 369, 370, 375,
377, 384

Lady's Pictorial, The 368

Lady's World, (Bkz. Woman's
World, The) 15, 45, 46, 255,
368

Last Testament of Oscar
Wilde, The (Bkz. Oscar
Wilde'in Son Vasiyeti) 387

Lazar Tarafından Otomatik
Yazımla Saptanan Oscar
Wilde'in Hayalet Nükteleri
(Bkz. Ghost-Epigrams of
Oscar Wilde as Taken Down
Through Automatic Writing
by Lazar, The) 362, 399

Leaves of Grass (Bkz. Çayır
Yaprakları) 36

Letters of Oscar Wilde
(Bkz. Oscar Wilde'in
Mektupları) 381

Letters to Reggie Turner
(Bkz. Oscar Wilde
Ansiklopedisi) 388

- Letters to the Sphinx from Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar) 381
- Letters to the Sphinx from Oscar Wilde, with Reminiscences of the Author (Bkz. Yazarın Anılarıyla Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar) 399
- Lies of Art, The (Bkz. Sanatın Yalanları) 392
- Life of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Yaşamı) 38, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 171, 176, 256, 259, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 269, 351, 395, 402, 405
- Lippincott's Monthly Magasine 58, 61, 63, 369
- Londra Sahnesi ve Ünlü Oyuncularının Tarihi, 1576-1903 (Bkz. History of the London Stage and Its Famous Players 1576-1903) 387
- Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü (Bkz. Autobiography of L. A. D., The) 102, 284, 375
- Lord Arthur Savile'in Suçu (Bkz. Lord Arthur Savile's Crime) 46, 368, 379
- Lord Arthur Savile'in Suçu ve Başka Öyküler (Bkz. L.A.S.'s Crime and Other Stories) 46, 136, 141, 193, 207, 236, 370, 379
- Lord Arthur Savile's Crime (Bkz. L. A. S.'in Suçu) 46, 368, 379
- Lord Arthur Savile's Crime and Other Stones (Bkz. L. A. S.'in Suçu ve Başka Öyküler) 46, 136, 141, 193, 207, 236, 370, 379
- Lost' Scene from Oscar Wilde's The Importance of Being, The (Bkz. Oscar Wilde'in Ciddi Olmanın Önemi Yapıtının "Yitirilmiş" Bir Sahnesi) 396
- Love That Dared Not Speak Its Name: A Candid History of Homosexuality in Britain, The (Bkz. Adını Açıklamaktan Bile Çekinmiş Bir Sevgi: İngiltere'de Eşcinselliğin Açık Tarihi) 397
- Love: Considered by Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Simgund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld, John Updike (Bkz. Aşk: Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld ve John Updike'in Düşünceleri) 407
- Macbeth 31, 181, 339
- Madame Bovary 105, 323
- Mademoiselle de Maupin 24
- Mahkemedeki Günleri (Bkz. Their Day in Court) 402
- Major Barbara (Bkz. Binbaşı Barbara) 16
- Man and Superman (Bkz. İnsan ve Üstün İnsan) 55
- Marsyas 100, 307, 356
- Maskelerin Gerçeği (Bkz. Truth of Masks, The) 49, 51, 72, 94, 134, 175, 246, 252, 253, 379
- Matter with Ireland, The (Bkz. İrlanda Sorunu) 405
- Mavi Porselen: Oscar Wilde'in Oyunlarındaki Felsefesi (Bkz. Blue China: The Philosophy of Oscar Wilde in Relationship to his Plays) 404
- MEB Modern Tiyatro Eserleri Serisi 384
- Melmoth, The Wanderer (Bkz. Gezgin Melmoth) 105
- Memoirs (Bkz. Anılar) 407
- Memories and Adventures (Bkz. Anılar ve Serüvenler) 357
- Men and Memories; Recollections 1872-1900 (Bkz. İnsanlar ve Anılar; Anımsamalar 1872-1900) 404
- Mercure de France 64, 65
- Merrion Meydanı'nın Wilde'ları: Oscar Wilde'in Ailesi (Bkz. Wildes of Merrion Square: The Family of Oscar Wilde, The) 389
- Methuselah'a Dönüş (Bkz. Back to Methuselah) 55
- Meyhane (Bkz. Assamoir, La) 260
- Mine ve Kamöyö (Bkz. Emaux et Camées) 61
- Model Millionaire, The (Bkz. Örnek Milyoner) 46, 145, 175, 203, 226, 246, 368, 379, 384
- Modern Dürtü (Bkz. The Modern Impulse) 393
- Modern Impulse, The (Bkz. Modern Dürtü) 393
- Modern İnsan ve Pandomimciler (Bkz. Modern Man and Mummies) 402
- Modern Man and Mummies (Bkz. Modern İnsan ve Pandomimciler) 402
- Modern Yaşam İçin Oscar Wilde Rehberi (Bkz. Oscar Wilde's Guide to Modern Living) 146, 248, 357, 387
- Modern Yaşamda Sanatın Değeri 43
- Modern Yazın Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Studi di Letteratura Modern) 389

- Monologues from Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'dan Monologlar) 382, 400
- Montreal Daily Star, The 225
- Moral Dimensions in the Works of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Yapıtlarında Ahlaksal Boyutlar) 402
- Moral Vision of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Ahlak Görüşü) 390
- More Letters of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Mektupları) 382, 400
- Morning Leaders 95
- Mother of Oscar: The Life of Jane Francesca Wilde (Bkz. Oscar'ın Annesi: Jane Francesca Wilde'in Yaşamı) 400
- Mouvement Esthétique et Décadent' en Angleterre 1873-1900, Le (Bkz. İngiltere'de Estetikçilik ve Dekadans Hareketi 1873-1900) 392
- Mr. and Mrs. Daventry (Bkz. Bay ve Bayan Daventry) 374, 378
- Mr. and Mrs. Daventry. A Play in Four Acts. Based on the Scenario by Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Senaryosundan Gerçekleştirilen Dört Perdelik Oyun) 395
- Mr. Oscar Wilde'in Portresi (Bkz. The Portrait of Mr. Oscar Wilde) 391
- Mr. Whistler'in Saat Onu (Bkz. Mr. Whistler's Ten O'clock) 43, 367
- Mr. Whistler's Ten O'clock (Bkz. Mr. Whistler'in Saat Onu) 43, 367
- Mrs. Oscar Wilde: A Woman of Some Importance (Bkz. Mrs. Oscar Wilde: Önemli Bir Kadın) 387
- Mrs. Warren'in Mesleği (Bkz. Mrs. Warren's Profession) 16
- Mrs. Warren's Profession (Bkz. Mrs. Warren'in Mesleği) 16
- Muammasız Bir İsfenks 384
- Muhteşem Havai Fişek 384
- Mutlu Prens (Bkz. Happy Prince, The) 378, 384, 385
- Mutlu Prens ve Öteki Masallar (Bkz. Happy Prince and Other Tales, The) 46, 66, 339, 368, 378, 385
- Mutlu Prens: Oscar Wilde'in Öyküsünden Uyarlanan Bir Perdelik Opera (Bkz. The Happy Prince: Opera in One Act Based on the Story by Oscar Wilde) 408
- Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü (Bkz. Story of an Unhappy Friendship) 38
- My Memories of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde ile İlgili Anıları) 113, 114
- Narlı Ev (Bkz. A. House of Pomegranates) 46, 66, 339, 369, 378
- Nature and Art in Oscar Wilde's "The Decay of Lying" (Bkz. Oscar Wilde'in "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat) 405
- New Hellen, The (Bkz. Yeni Helen) 29
- New York Times, The 66, 73, 104, 113
- New York World 332
- News of the World, The 96
- "Nietzsche en Wilde" en Andere Essays (Bkz. "Nietzsche ve Wilde" ve Öteki Denemeleri) 399
- "Nietzsche ve Wilde" ve Öteki Denemeleri (Bkz. "Nietzsche en Wilde" en Andere Essays) 399
- Nightingale and the Rose, The (Bkz. Bülbül ve Gül) 205, 258, 378
- Nineteenth Century, The 368, 369
- Niyetler (Bkz. Intentions) 49, 51, 52, 66, 369, 379
- Notes on the Literary Relationship Between Walter Pater and Oscar Wilde (Bkz. Walter Pater ve Oscar Wilde'in Yazın İlişkileri Üstüne Notlar) 388
- Notes on the Plays of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Oyunları Üstüne Notlar) 405
- Notes Sobre Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Notlar) 394
- Nothing Except My Genius (Bkz. Dehamdan Başka Hiçbir Şey) 403
- Nükteci Olmanın Önemi 152, 156, 157, 172, 182, 212, 247, 259, 261, 266
- Nükteci Olmanın Önemi: Oscar Wilde'in Aşağılamaları (Bkz. The Importance of Being a Wit: The Insults of Oscar Wilde) 399
- Nüktecilerle (Bkz. With the Wits) 401
- O Zamandı (Bkz. Time Was) 403
- Oisin Yolculukları (Bkz. Wanderings of Oisin, The) 261
- Olağanüstü Roket (Bkz. Remarkable Rocket, The) 113, 140, 169, 204, 210, 226, 232, 234, 378

- Olgunluk Bir Uykulu Andı:
Oscar Wilde Çağı (Bkz. Ripe Was the Drowsy Hour: The Age of Oscar Wilde) 389
- On the Rocks (Bkz. Kayalar Üstünde) 14
- Once upon a Time: A Critical Note on Oscar Wilde's Fairy Stories (Bkz. Bir Zamanlar: Oscar Wilde'in Peri Masalları Üstüne Eleştirel Bir Not) 395
- Opinions (Bkz. Düşünceler) 402
- Oscar Olmanın Önemi (Bkz. Importance of Being Oscar, The) 399
- Oscar Olmanın Önemi: Yaşamı ve Çağına Göre Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik (Bkz. Importance of Being Oscar: The Wit and Wisdom of Oscar Wilde Set Against His Life and Times, The) 393
- Oscar Wilde 388, 389, 390, 392, 393, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 406, 407, 408
- Oscar Wilde Abides (Bkz. The Oscar Wilde Memorial) 392
- Oscar Wilde Amerika'yı Keşfediyor [1882] (Bkz. Oscar Wilde Discovers Amerika [1882]) 399
- Oscar Wilde and a Wife's Tragedy: Facts and Conjectures (Bkz. Oscar Wilde ve Bir Eş'in Tragedisi: Gerçekler ve Varsayımlar) 405
- Oscar Wilde and Consumer Society (Bkz. Oscar Wilde ve Tüketim Toplumu) 408
- Oscar Wilde and His Literary Circle (Bkz. Oscar Wilde ve Yazın Çevresi) 393
- Oscar Wilde and His Mother: A Memoir (Bkz. Oscar Wilde ve Annesi: Bir Anı) 389
- Oscar Wilde and Myself (Bkz. Oscar Wilde ve Ben) 102, 284, 375, 391
- Oscar Wilde and the Aesthetic Imagination (Bkz. Oscar Wilde ve Estetikçi Düş Gücü) 397
- Oscar Wilde and the Aesthetic Movement (Bkz. Oscar Wilde ve Estetikçi Akım) 400
- Oscar Wilde and the Black Douglas (Bkz. Oscar Wilde ve Kara Douglas) 402
- Oscar Wilde and the Bunburys (Bkz. Oscar Wilde ve Bunbury'ler) 394
- Oscar Wilde and the Dramatic Critics: A Study in Victorian Theatre (Bkz. Oscar Wilde ve Tiyatro Eleştirmenleri: Viktoria Tiyatrosu Üstüne Bir Çalışma) 401
- Oscar Wilde and the Function of Criticism (Bkz. Oscar Wilde ve Eleştirinin İşlevi) 408
- Oscar Wilde and the Poetics of Ambiguity (Bkz. Oscar Wilde ve Belirsizliğin Şiirselliği) 394
- Oscar Wilde and the Theatre (Bkz. Oscar Wilde ve Tiyatro) 387
- Oscar Wilde and the Theatre of the 1890's (Bkz. Oscar Wilde ve 1890'lar Tiyatrosu) 402
- Oscar Wilde and the Tragic Mode (Bkz. Oscar Wilde ve Trajik Bir Yaşam) 399
- Oscar Wilde and the Yellow Nineties (Bkz. Oscar Wilde ve Sarı Doksanlar) 408
- Oscar Wilde Ansiklopedisi (Bkz. Oscar Wilde Encyclopedia, The) 388
- Oscar Wilde as Editor (Bkz. Bir Editör Olarak Oscar Wilde) 393
- Oscar Wilde Davası (Bkz. Prozess Oscar Wilde, Der) 270, 404
- Oscar Wilde Discovers Amerika (1882) (Bkz. Oscar Wilde Amerika'yı Keşfediyor (1882)) 399
- Oscar Wilde Dosyası (Bkz. Oscar Wilde File, The) 394
- Oscar Wilde en zijn Aestheticisme (Bkz. Oscar Wilde ve Estetikçilik) 408
- Oscar Wilde Encyclopedia, The (Bkz. Oscar Wilde Ansiklopedisi) 388
- Oscar Wilde File, The (Bkz. Oscar Wilde Dosyası) 394
- Oscar Wilde ile İlgili Anılarım (Bkz. My Memories of Oscar Wilde) 113, 114
- Oscar Wilde ile Söyleşiler (Bkz. Conversation with Oscar Wilde) 382, 390
- Oscar Wilde in Canada: An Apostle for the Arts (Bkz. Oscar Wilde Kanada'da: Bir Sanat Havarisi) 401
- Oscar Wilde in Paris (Bkz. Oscar Wilde Paris'te) 403
- "Oscar Wilde in Sweden" and Other Essays (Bkz. "Oscar Wilde İsveç'te" ve Öteki Denemeler) 401
- "Oscar Wilde İsveç'te" ve Öteki Denemeler (Bkz. "Oscar Wilde in Sweden" and Other Essays) 401
- Oscar Wilde Kanada'da: Bir Sanat Havarisi (Bkz. Oscar

- Wilde in Canada: An Apostle for the Arts) 401
- Oscar Wilde Kaynakçası (Bkz. Bibliography of Oscar Wilde) 400
- Oscar Wilde Memorial, The (Bkz. Oscar Wilde Abidesi) 392
- Oscar Wilde Olayı ve Eşcinsellik Sorunu (Bkz. Fall Wilde und das Problem der Homosexualität, Der) 405
- Oscar Wilde on Stage and Screen (Bkz. Sahnede ve Perdede Oscar Wilde) 407
- Oscar Wilde Paradoksu (Bkz. Paradox of Oscar Wilde, The) 408
- Oscar Wilde Paris'te (Bkz. Oscar Wilde in Paris) 403
- Oscar Wilde Quotation Book: A Literary Companion, The (Bkz. Oscar Wilde'dan Alıntılar Kitabı: Yazınsal Bir Rehber) 389
- Oscar Wilde Revalued: an Essay on New Materials and Methods of Research (Bkz. Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi: Yeni Gereçler ve Araştırma Yöntemleri Üstüne Bir Deneme) 406
- Oscar Wilde Sözlüğü (Bkz. An Oscar Wilde Dictionary) 400
- Oscar Wilde Twice Defended (Bkz. İki Kez Savunulan Oscar Wilde) 405
- Oscar Wilde Üstüne Anımsamalar (Bkz. Recollections of Oscar Wilde) 394, 398, 403
- Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma (Bkz. A Study of Oscar Wilde) 398
- Oscar Wilde Üstüne Bir Deneme (Bkz. Versuch über Oscar Wilde) 393
- Oscar Wilde Üstüne Cambridge Rehberi (Bkz. The Cambridge Companion to Oscar Wilde) 403
- Oscar Wilde Üstüne Eleştirel Denemeler (Bkz. Critical Essays on Oscar Wilde) 394
- Oscar Wilde Üstüne Notlar Rehberi (Bkz. Notes Over Oscar Wilde) 394
- Oscar Wilde ve Annesi: Bir Anı (Bkz. Oscar Wilde and His Mother: A Memoir) 389
- Oscar Wilde ve Belirsizliğin Şiirselliği (Bkz. Oscar Wilde and the Poetics of Ambiguity) 394
- Oscar Wilde ve Ben (Bkz. Oscar Wilde and Myself) 102, 284, 375, 391
- Oscar Wilde ve 1890'lar Tiyatrosu (Bkz. Oscar Wilde and the Theatre of the 1890's) 402
- Oscar Wilde ve Bir Eş'in Trajedisi: Gerçekler ve Varsayımlar (Bkz. Oscar Wilde and a Wife's Tragedy: Facts and Conjectures) 405
- Oscar Wilde ve Bunbury'ler (Bkz. Oscar Wilde and the Bunburys) 394
- Oscar Wilde ve Eleştirinin İşlevi (Bkz. Oscar Wilde and the Function of Criticism) 408
- Oscar Wilde ve Estetikçi Akım (Bkz. Oscar Wilde and the Aesthetic Movement) 400
- Oscar Wilde ve Estetikçi Düş Gücü (Bkz. Oscar Wilde and the Aesthetic Imagination) 397
- Oscar Wilde ve Estetikçilik (Bkz. Oscar Wilde en zijn Aestheticisme) 408
- Oscar Wilde ve Kara Douglas (Bkz. Oscar Wilde and the Black Douglas) 402
- Oscar Wilde ve Sarı Doksanlar (Bkz. Oscar Wilde and the Yellow Nineties) 408
- Oscar Wilde ve Tiyatro (Bkz. Oscar Wilde and the Theatre) 387
- Oscar Wilde ve Tiyatro Eleştirmenleri: Viktoria Tiyatrosu Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Oscar Wilde and the Dramatic Critics: a Study in Victorian Theatre) 401
- Oscar Wilde ve Trajik Bir Yaşam (Bkz. Oscar Wilde and the Tragic Mode) 399
- Oscar Wilde ve Tüketim Toplumu (Bkz. Oscar Wilde and Consumer Society) 408
- Oscar Wilde ve Yazın Çevresi (Bkz. Oscar Wilde and His Literary Circle) 393
- Oscar Wilde versus Oscar Wilde: Aesthete versus Moralist (Bkz. Oscar Wilde'a Karşı Oscar Wilde: Estetikçi'ye Karşı Ahlakçı) 406
- Oscar Wilde Yaşıyor mu, Yoksa Öldü mü? (Bkz. Is Oscar Wilde Living or Dead?) 407
- Oscar Wilde'a Karşı Oscar Wilde: Estetikçi'ye Karşı Ahlakçı (Bkz. Oscar Wilde versus Oscar Wilde: Aesthete versus Moralist) 406
- Oscar Wilde'da Hristiyan Estetiği (Bkz. Christian Aesthetic of Oscar Wilde, The) 398
- Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik (Bkz. Wit and Wisdom of Oscar Wilde) 395

- Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah (Bkz. Wit and Humor of Oscar Wilde, The) 129, 136, 150, 154, 155, 157, 185, 195, 223, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 403
- Oscar Wilde'dan Alfred Douglas'a Bazı Mektuplar (Bkz. Some Letters from Oscar Wilde to Alfred Douglas) 381
- Oscar Wilde'dan Alıntılar Kitabı: Yazınsal Bir Rehber (Bkz. Oscar Wilde Quotation Book: A Literary Companion, The) 389
- Oscar Wilde'dan Anımsamalar 256
- Oscar Wilde'dan Monologlar (Bkz. Monologues from Oscar Wilde) 382, 400
- Oscar Wilde'dan Seçme Hikâyeler 385
- Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar (Bkz. Letters to the Sphinx from Oscar Wilde) 381
- Oscar Wilde'ı Yeniden Keşfetmek (Bkz. Rediscovering Oscar Wilde) 404
- Oscar Wilde'in Ahlak Görüşü (Bkz. Moral Vision of Oscar Wilde, The) 390
- Oscar Wilde'in Amerika İzlenimleri (Bkz. Impressions of America by Oscar Wilde) 155, 328, 381, 400
- Oscar Wilde'in Amerika'sı: Parlak Bir Çağda Karşı Kültür (Bkz. Oscar Wilde's America: Counterculture in the Gilded Age) 388
- Oscar Wilde'in Anne ve Babası: Sir William Wilde ve Lady Wilde (Bkz. Parents of Oscar Wilde: Sir William Wilde and Lady Wilde, The) 408
- Oscar Wilde'in Aşkları (Bkz. Amours d'Oscar Wilde, Les) 391
- Oscar Wilde'in Başka Mektupları (Bkz. More Letters of Oscar Wilde) 382
- Oscar Wilde'in Ciddi Olmanın Önemi Yapıtının "Yitirilmiş" Bir Sahnesi (Bkz. 'Lost' Scene from Oscar Wilde's The Importance of Being, The) 396
- Oscar Wilde'in Davaları (Bkz. Trials of Oscar Wilde, The) 270, 396
- Oscar Wilde'in Davaları: Sapkınlık, Ahlak ve Geç Viktoria Dönemi Toplumu (Bkz. Trials of Oscar Wilde: Deviance, Morality, and Late-Victorian Society, The) 393
- Oscar Wilde'in Davası (Bkz. Trial of Oscar Wilde, The) 392
- Oscar Wilde'in "Dorian Gray'in Portresi" ve "Salome" Yapıtlarında Fransız Etkileri (Bkz. French Influences on Oscar Wilde's "The Picture of Dorian Gray" and "Salome", The) 404
- Oscar Wilde'in "Dorian Gray'in Portresi"nde Yaptığı Değişiklikler Üstüne Bir Sorgulama (Bkz. An Enquiry into Oscar Wilde's Revisions of the "Picture of Dorian Gray") 398
- Oscar Wilde'in Dostlukları ve Çılgınlıkları (Bkz. Friendships and Follies of Oscar Wilde, The) 389
- Oscar Wilde'in Dramatik Yaşamı ve Büyüleyici Çağı (Bkz. Dramatic Life and Fascinating Times of Oscar Wilde, The) 393
- Oscar Wilde'in Düzyazılarında Matthew Arnold'un İzleri (Bkz. Reminiscences of Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde, The) 388, 394
- Oscar Wilde'in Eleştirel Konuşmaları (Bkz. Oscar Wilde's Critical Dialogues) 382
- Oscar Wilde'in Eşsiz Yaşamı (Bkz. Exquisite Life of Oscar Wilde, The) 389
- Oscar Wilde'in Havai Fişekleri (Bkz. Fireworks of Oscar Wilde, The) 391
- Oscar Wilde'in Kayda Geçmemiş Yaşamı (Bkz. Unrecorded Life of Oscar Wilde, The) 390
- Oscar Wilde'in Londra'sı (Bkz. Oscar Wilde's London) 113, 407
- Oscar Wilde'in Mektupları (Bkz. Letters of Oscar Wilde) 381
- Oscar Wilde'in Nükteçiliği (Bkz. Wit of Oscar Wilde, The) 400
- Oscar Wilde'in Nükteleri (Bkz. Witticisms of Oscar Wilde) 406
- Oscar Wilde'in Nükteleri: Bir Antoloji (Bkz. Epigrams of Oscar Wilde: An Anthology, The) 403
- Oscar Wilde'in Oğlu (Bkz. Son of Oscar Wilde) 395
- Oscar Wilde'in Oxford Defterleri: Oluşan Bir Aklın Portresi (Bkz. Oscar Wilde's Oxford Notebooks: A Portrait of Mind in the Making) 406

- Oscar Wilde'in Oyunları (Bkz. Plays of Oscar Wilde, The) 388
- Oscar Wilde'in Oyunları Üstüne Notlar (Bkz. Notes on the Plays of Oscar Wilde) 405
- Oscar Wilde'in Oyunlarında Anarşi, Feminizm ve Sosyalizm (Bkz. Anarchism, Feminism and Socialism in the Plays of Oscar Wilde) 392
- Oscar Wilde'in Oyunlarında Biçim ve İçerik (Bkz. Form and Content in the Plays of Oscar Wilde) 388
- Oscar Wilde'in Özdeyişleri (Bkz. Sayings of Oscar Wilde, The) 404
- Oscar Wilde'in Paradoksu (Bkz. Paradoxon bei Oscar Wilde, Das) 397
- Oscar Wilde'in 'Reading Zindanı Baladı': Bir Kaynakça Çalışması (Bkz. Oscar Wilde's "Ballad of Reading Gaol": A Bibliographica Study) 396
- Oscar Wilde'in Robert Ross'a Mektupları (Bkz. After Reading: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross) 381
- Oscar Wilde'in Romanından Uyarlanan Ahlakçı Bir Eğlence (Bkz. Picture of Dorian Gray: A Moral Entertainment; Adapted from the Novel by Oscar Wilde, The) 401
- Oscar Wilde'in Sadık Dostu (Bkz. Oscar Wilde's Devoted Friend) 389
- Oscar Wilde'in Sarah Bernhardt'a Mektupları (Bkz. Oscar Wilde's Letters for Sarah Bernhardt) 381
- Oscar Wilde'in Sanatı (Bkz. Art of Oscar Wilde, The) 397, 404
- Oscar Wilde'in Savunulması (Bkz. Apologia Pro Oscar Wilde) 408
- Oscar Wilde'in Seçilmiş Mektupları (Bkz. Selected Letters of Oscar Wilde) 113, 382
- Oscar Wilde'in Senaryosundan Gerçekleştirilen Dört Perdelik Oyun (Bkz. Mr. And Mrs. Davenport. A Play in Four Acts. Based on the Scenario by Oscar Wilde) 395
- Oscar Wilde'in Son Vasiyeti (Bkz. Last Testament of Oscar Wilde, The) 387
- Oscar Wilde'in Şiiri (Bkz. Poetry of Oscar Wilde, The) 393
- Oscar Wilde'in Şiirleri Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Student Oscar Wilde's Gedichten) 392
- Oscar Wilde'in Şiirlerinin Kaynakçası (Bkz. A Bibliography of the Poems of Oscar Wilde) 400
- Oscar Wilde'in "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat (Bkz. Nature and Art in Oscar Wilde's "The Decay of Lying") 405
- Oscar Wilde'in Yapıtlarında Ahlaksal Boyutlar (Bkz. Moral Dimensions in the Works of Oscar Wilde) 402
- Oscar Wilde'in Yapıtlarının Ana Hatları (Bkz. An Outline of the Works of Oscar Wilde) 393
- Oscar Wilde'in Yaşamı (Bkz. Life of Oscar Wilde, The; Vie d'Oscar Wilde, La; Vita di Oscar Wilde) 38, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 171, 176, 256, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 351, 393, 395, 399, 402, 405
- Oscar Wilde'in Yaşamı: Veriler ve Resimlerle (Bkz. Oscar Wilde: Leben und Werk in Daten und Bildern) 398
- Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi 150, 169, 172, 175, 186, 207
- Oscar Wilde'in Yeniden Değerlendirilmesi: Yeni Gereçler ve Araştırma Yöntemleri Üstüne Bir Deneme (Bkz. Oscar Wilde Revalued: an Essay on New Materials and Methods of Research) 406
- Oscar Wilde'la Dostluk (Bkz. Freundschaft mit Oscar Wilde) 391
- Oscar Wilde'la İlgili Anılarım 16
- Oscar Wilde'la İlgili Gerçekler (Bkz. Truth About Oscar Wilde, The) 389
- Oscar Wilde'la Söyleşiler (Bkz. Gespräche mit Oscar Wilde) 396
- Oscar Wilde'la Söyleşiler (Bkz. Conversations with Oscar Wilde) 402
- Oscar Wilde's America: Counterculture in the Gilded Age (Bkz. Oscar Wilde'in Amerika'sı: Parlak Bir Çağda Karşı Kültür) 388
- Oscar Wilde's "Ballad of Reading Gaol": A Bibliographica Study (Bkz. Oscar Wilde'in "Reading Zindanı Baladı": Bir Kaynakça Çalışması) 396
- Oscar Wilde's Critical Dialogues (Bkz. Oscar Wilde'in Eleştirel Konuşmaları) 382, 394

- Oscar Wilde's Devoted Friend (Bkz. Oscar Wilde'in Sadık Dostu) 389
- Oscar Wilde's Guide to Modern Living (Bkz. Modern Yaşam İçin Oscar Wilde Rehberi) 146, 248, 387
- Oscar Wilde's Letters to Sarah Bernhardt (Bkz. Oscar Wilde'in Sarah Bernhardt'a Mektupları) 381
- Oscar Wilde's Oxford Notebooks: A Portrait of Mind in the Making (Bkz. Oscar Wilde'in Oxford Defterleri: Oluşan Bir Aklın Portresi) 406
- Oscar Wilde, Ecrivain Français (Bkz. Bir Fransız Yazarı Olarak Oscar Wilde) 390
- Oscar Wilde, Fragments and Memories (Bkz. Oscar Wilde, Kırıntılar ve Anılar) 388
- Oscar Wilde, Hayatı, Eşsiz Hikâyeleri ve Cezaevi Anıları 385
- Oscar Wilde, L'Influence Française dans son Oeuvre (Bkz. Oscar Wilde, Yapıtlarında Fransız Etkisi) 395
- Oscar Wilde, Sanat ve Ahlak (Bkz. Oscar Wilde Art and Morality) 61
- Oscar Wilde, Whistler and Colours (Bkz. Oscar Wilde, Whistler ve Renkler) 388
- Oscar Wilde, Whistler ve Renkler (Bkz. Oscar Wilde, Whistler and Colours) 388
- Oscar Wilde, Yapıtlarında Fransız Etkisi (Bkz. Oscar Wilde, L'Influence Française dans son Oeuvre) 395
- Oscar Wilde: A Biography (Bkz. Oscar Wilde: Bir Özgçmiş) 397
- Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays (Bkz. Oscar Wilde: Eleştirel Denemeler Derlemesi) 392
- Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays: New Century Views (Bkz. Oscar Wilde: Bir Eleştirel Denemeler Derlemesi: Yeni Yüzyıl Görüşleri) 393
- Oscar Wilde: A Critical Guidebook (Bkz. Oscar Wilde: Eleştirel Bir Rehber) 403
- Oscar Wilde: A Critical Study (Bkz. Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma) 101, 284, 403
- Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit (Bkz. Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı) 114, 115, 116, 117, 118, 121, 394
- Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide (Bkz. Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar) 398
- Oscar Wilde: A Pictorial Biography (Bkz. Oscar Wilde: Resimli Bir Özgçmiş) 396
- Oscar Wilde: A Play (Bkz. Oscar Wilde: Bir Oyun) 390
- Oscar Wilde: A Play in Three Acts (Bkz. Oscar Wilde: Üç Perdelik Bir Oyun) 406
- Oscar Wilde: A Present Time Appraisal (Bkz. Oscar Wilde: Güncel Bir Değerlendirme) 392
- Oscar Wilde: A Study (Bkz. Oscar Wilde: Bir İnceleme) 389
- Oscar Wilde: A Study of the Man and His Work (Bkz. Oscar Wilde: Kişiliği ve Yapıtları Üstüne Bir Çalışma) 396
- Oscar Wilde: A Summing Up (Bkz. Oscar Wilde: Bir Özetleme) 102, 284, 375, 391
- Oscar Wilde: Açıklamalı Bir Kaynakça (Bkz. Oscar Wilde: An Annotated Bibliography) 401
- Oscar Wilde: Açıklamalı Eleştiri Kaynakçası (Bkz. Oscar Wilde: An Annotated Bibliography of Criticism) 400
- Oscar Wilde: An Annotated Bibliography (Bkz. Oscar Wilde: Açıklamalı Bir Kaynakça) 401
- Oscar Wilde: An Annotated Bibliography of Criticism (Bkz. Oscar Wilde: Açıklamalı Eleştiri Kaynakçası) 400
- Oscar Wilde: An Idler's Impression (Bkz. Oscar Wilde: Bir Aylağın İzlenimi) 404
- Oscar Wilde: An Illustrated Biography (Bkz. Oscar Wilde: Resimli Bir Özgçmiş) 393
- Oscar Wilde: Anımsamalar (Bkz. Oscar Wilde: Recollections) 403
- Oscar Wilde: Art and Egotism (Bkz. Oscar Wilde: Sanat ve Bencillik) 405
- Oscar Wilde: Art and Morality, A Record of the Discussion Which Followed the Publication of Dorian Gray (Bkz. Oscar Wilde, Sanat ve Ahlak, Dorian Gray'in Yayınlanmasından Sonra Çıkan Tartışmaların Belgesi) 61
- Oscar Wilde: Art and Morality, A Defence of "The Picture of Dorian Gray" (Bkz. Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak, "Dorian

- Gray'in Portresi" Üstüne Bir Savunma) 400
- Oscar Wilde: Bir Aylağın İzlenimi (Bkz. Oscar Wilde: An Idler's Impression) 404
- Oscar Wilde: Bir Eleştirel Denemeler Derlemesi: Yeni Yüzyıl Görüşleri (Bkz. Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays: New Century Views) 393
- Oscar Wilde: Bir İnceleme (Bkz. Oscar Wilde: A Study) 389
- Oscar Wilde: Bir İnsan, Bir Sanatçı, Bir Şehit (Bkz. Oscar Wilde: The Man, the Artist, the Martyr) 389
- Oscar Wilde: Bir Oyun (Bkz. Oscar Wilde: A Play) 390
- Oscar Wilde: Bir Özetleme (Bkz. Oscar Wilde A Summing Up) 102, 284, 375, 391
- Oscar Wilde: Bir Özgeçmiş (Bkz. Oscar Wilde: A Biography) 397
- Oscar Wilde: Birkaç Anımsama (Bkz. Oscar Wilde: Some Reminiscences) 397
- Oscar Wilde: Çifte İmge (Bkz. Oscar Wilde: The Double Image) 408
- Oscar Wilde: Das Literarische Werk Zwischen Provokation und Anpassung (Bkz. Oscar Wilde: Kışkırtma ve Uyum Arasında Yazınsal Bir Yapıt) 398
- Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma (Bkz. Oscar Wilde A Critical Study) 101, 284, 403
- Oscar Wilde: Eleştirel Bir Rehber (Bkz. Oscar Wilde: A Critical Guidebook) 403
- Oscar Wilde: Eleştirel Denemeler Derlemesi (Bkz. Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays) 392
- Oscar Wilde: Epigone, Aesthet und Wit (Bkz. Oscar Wilde: Kötü Halef, Estetikçi ve Nükteci) 401
- Oscar Wilde: Eros and Aesthetics (Bkz. Oscar Wilde: Eros ve Estetik) 388, 393
- Oscar Wilde: Eros ve Estetik (Bkz. Oscar Wilde: Eros and Aesthetics) 388, 393
- Oscar Wilde: Güncel Bir Değerlendirme (Bkz. Oscar Wilde: A Present Time Appraisal) 392
- Oscar Wilde: His Life and Confessions (Bkz. Oscar Wilde: Yaşamı ve İtirafı) 395
- Oscar Wilde: Interviews and Recollections (Bkz. Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar) 400
- Oscar Wilde: İki Yaklaşım (Bkz. Oscar Wilde: Two Approaches) 392
- Oscar Wilde: İrlandalı Olmanın Önemi (Bkz. Oscar Wilde: The Importance of Being Irish) 390
- Oscar Wilde: Kışkırtma ve Uyum Arasında Yazınsal Bir Yapıt (Bkz. Oscar Wilde: Das Literarische Werk Zwischen Provokation und Anpassung) 398
- Oscar Wilde: Kişiliği ve Yapıtları Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Oscar Wilde: A Study of the Man and His Work) 396
- Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları (Bkz. Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel) 52, 72, 120, 121
- Oscar Wilde: Kötü Halef, Estetikçi ve Nükteci (Bkz. Oscar Wilde: Epigone, Aesthet and Wit) 401
- Oscar Wilde: Leben und Werk in Daten und Bildern (Bkz. Oscar Wilde'in Yaşamı: Veriler ve Resimlerle) 398
- Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı (Bkz. Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit) 114, 115, 116, 117, 118, 121, 394
- Oscar Wilde: Modern Critical Views (Bkz. Oscar Wilde: Modern Eleştirel Görüşler) 388
- Oscar Wilde: Modern Eleştirel Görüşler (Bkz. Oscar Wilde: Modern Critical Views) 388
- Oscar Wilde: Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü (Bkz. Oscar Wilde: The Story of an Unhappy Friendship) 405
- Oscar Wilde: Myths, Miracles and Imitations (Bkz. Oscar Wilde: Söylenceler, Mucizeler ve Öykünmeler) 406
- Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (Bkz. Oscar Wilde: An Illustrated Biography) 393
- Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (Bkz. Oscar Wilde: A Pictorial Biography) 396
- Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray'in Portresi" Üstüne Bir Savunma (Bkz. Oscar Wilde: Art and Morality: A Defence of "The Picture of Dorian Gray") 400
- Oscar Wilde: Sanat ve Bencillik (Bkz. Oscar Wilde:

- Art and Egotism) 405
- Oscar Wilde: Some Reminiscences (Bkz. Oscar Wilde: Birkaç Anımsama) 397
- Oscar Wilde: Sonrası (Bkz. Oscar Wilde: The Aftermath) 396
- Oscar Wilde: Söylenceler, Mucizeler ve Öykünmeler (Bkz. Oscar Wilde: Myths, Miracles and Imitations) 406
- Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar (Bkz. Oscar Wilde: Interviews and Recollections) 400
- Oscar Wilde: Tehlikeli Bir Miras (Bkz. Oscar Wilde: The Critical Heritage) 387
- Oscar Wilde: The Aftermath (Bkz. Oscar Wilde: Sonrası) 396
- Oscar Wilde: The Critical Heritage (Bkz. Oscar Wilde: Tehlikeli Bir Miras (Londra, 1970) 387
- Oscar Wilde: The Double Image (Bkz. Oscar Wilde: Çifte İmge) 408
- Oscar Wilde: The Importance of Being Irish (Bkz. Oscar Wilde: İrlandalı Olmanın Önemi) 390
- Oscar Wilde: The Man, the Artist, the Martyr (Bkz. Oscar Wilde: Bir İnsan, Bir Sanatçı, Bir Şehit) 389
- Oscar Wilde: The Story of an Unhappy Friendship (Bkz. Oscar Wilde: Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü) 405
- Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel (Bkz. Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları) 52, 72, 120, 121
- Oscar Wilde: Three Times Tried (Bkz. Oscar Wilde: Üç Kez Mahkeme Edildi) 400
- Oscar Wilde: Two Approaches (Bkz. Oscar Wilde: İki Yaklaşım) 392
- Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar (Bkz. Oscar Wilde: A Long and Lovley Suicide) 398
- Oscar Wilde: Üç Kez Mahkeme Edildi (Bkz. Oscar Wilde: Three Times Tried) 400
- Oscar Wilde: Üç Perdelik Bir Oyun (Bkz. Oscar Wilde: A Play in Three Acts) 406
- Oscar Wilde: Yaşamı ve İtirafı (Bkz. Oscar Wilde: His Life and Confessions) 395
- Oscar'ın Annesi: Jane Francesca Wilde'in Yaşamı (Bkz. Mother of Oscar: The Life of Jane Francesca Wilde) 400
- Oscar: The Importance of Being Wilde (Bkz. Oscar: Wilde Olmanın Önemi) 396
- Oscar: Wilde Olmanın Önemi (Bkz. Oscar: The Importance of Being Wilde) 396
- Oscarivana 79, 380
- Osprey Guide to Oscar Wilde, The (Bkz. Osprey'in Oscar Wilde Rehberi) 395
- Osprey'in Oscar Wilde Rehberi (Bkz. Osprey Guide to Oscar Wilde, The) 395
- Other Dorian Gray's, The (Bkz. Öteki Dorian Gray'ler) 391
- Our Theatre in the Nineties (Bkz. Doksanlarda Tiyatromuz) 14
- Oxford Book of Modern Verse, The (Bkz. Oxford Modern Şiir Antolojisi) 101, 307
- Oxford Modern Şiir Antolojisi (Bkz. Oxford Book of Modern Verse, The) 101, 307
- Oyun Yazarlığı Bilimi (Bkz. Science of Play Writing, The) 400
- Ozan ve Kuklalar (Bkz. Poet and the Puppets, The) 84
- Önceleri ve Sonrası (Bkz. Forewords and Afterwords) 387
- Önemsiz Bir Kadın (Bkz. Ehemmiyetsiz Bir Kadın; A Woman of No Importance) 68, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 170, 171, 174, 176, 178, 181, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 370, 371, 377, 384
- Örnek Milyoner (Bkz. Model Millionaire, The) 46, 145, 175, 203, 226, 246, 368, 379, 384
- Öteki Dorian Gray'ler (Bkz. Other Dorian Gray's, The) 391
- Öyle Romantik ki... Oscar Wilde'in "Ciddi Olmanın Önemi" Yapıtının Müzikli Oyun Uyarlaması (Bkz. So Romantic. A Musical Adapted from Oscar Wilde's "The Importance of Being Earnest") 391
- Özgürlüğe Sonat 168
- Özgürlük İçin Kutsal Açlık 163
- Özür Dilemeden (Bkz. Without Apology) 391
- Özyaşamöyküleri (Bkz. Autobiographies) 113, 408
- Özyaşamöyküsü (Bkz. Autobiography, The) 357, 391

- Padua Düşesi (Bkz. Duchess of Padua, The) 38, 39, 40, 43, 66, 98, 139, 143, 161, 165, 178, 182, 186, 192, 197, 199, 203, 204, 209, 247, 344, 366, 369, 377
- Pall Mall Gazette, The 43, 45, 73, 116, 227, 245, 255, 259, 260, 261, 264, 265, 266, 367
- Paradoksal Olmanın Önemi (Bkz. Importance of Being Paradoxical, The) 396
- Paradox of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde Paradoksu) 408
- Paradoxon bei Oscar Wilde, Das (Bkz. Oscar Wilde'in Paradoksu) 397
- Parçalanmış İmgeler, Neşe Dolu Dilekler: Wilde, Yeats, Joyce ve İrlanda Deneyi (Bkz. Shattered Images, Playful Desires: Wilde, Yeats, Joyce and the Irish Experiment) 399
- Parents of Oscar Wilde: Sir William Wilde and Lady Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Anne ve Babası: Sir William Wilde ve Lady Wilde) 408
- Paris Illüstré 368
- Paris'te Yirmi Yıl: Yazım Yaşamında Bazı Anımsamalar (Bkz. Twenty Years in Paris: Being Some Recollections of a Literary Life) 405
- Passionate Attitudes: The English Decadence of the 1890s (Bkz. Tutkulu Davranışlar: 1890'larda İngiltere'deki Çöküş) 406
- Patience (Bkz. Sabır) 29, 34, 366
- Pazaryerinin Mutlu Manzaraları: Oscar Wilde ve Victoria Çağı'nda Kamuoyu (Bkz. Idylls of the Marketplace: Oscar Wilde and the Victorian Public) 394
- Peintre de la Vie, Le (Bkz. Çağdaş Yaşamın Ressamı) 28
- Pen, Pencil and Poison (Bkz. Kalem, Kağıt ve Zehir) 50, 139, 180, 185, 251, 259, 256, 339
- Phédre 30
- Perdenin İki Yanı (Bkz. Both Sides of the Curtain) 403
- Phrases and Philosophies for the Use of the Young (Bkz. Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler) 219, 371
- Picture of Dorian Gray, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi) 15, 25, 29, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 72, 76, 79, 85, 89, 91, 97, 104, 111, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 216, 217, 218, 222, 223, 226, 232, 234, 235, 239, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 273, 340, 341, 369, 370, 379, 390, 394, 399, 401, 402
- Picture of Dorian Gray. A Play in Three Acts and Prologue. From the Romance of Oscar Wilde, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'in Romanından Uyarlama) 399
- Picture of Dorian Gray. Dramatized from the Novel of That Name by Oscar Wilde, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi. Oscar Wilde'in Romanından Uyarlanan Ahlakçı Bir Eğlence) 401
- Picture of Dorian Gray: A Play in Two Acts, Adapted from Oscar Wilde's Novel, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi: Oscar Wilde'in Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun) 390
- Picture of Dorian Gray: "What the World Thinks of Me", The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi: "Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor") 394
- Plays of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Oyunları) 388
- Plays Unpleasant (Bkz. Hoş Olmayan Oyunlar) 15
- Poems (Bkz. Şiirler) 29, 366, 370, 380
- Poems in Prose (Bkz. Düzyazı ile Şiirler) 371
- Poet and the Puppets, The (Bkz. Ozan ve Kuklalar) 84
- Poetry of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Şiiri) 393
- Portrait of Mr. Oscar Wilde, The (Bkz. Mr. Oscar Wilde'in Portresi) 391
- Portrait of Mr. W. H. , The (Bkz. Bay W.H.'nin Portresi) 47, 48, 49, 91, 169, 175, 177, 224, 252, 368, 379
- Priest and the Acolyte The (Bkz. Rahip ve Müridi) 271
- Provans 295

- Prophets of Yesterday:
Studies in Euroean Culture
1890-1914 (Bkz. Dünün
Peygamberleri: Avrupa
Kültürü Üstüne Çalışmalar
1890-1914) 400
- Prozess Oscar Wilde, Der
(Bkz. Oscar Wilde Davası)
270, 404
- Psicologismo estetico nella
filosofia Wildiana (Bkz.
Wilde'in Felsefesinde
Estetikçilik Psikolojisi) 406
- Psychopathia Sexualis (Bkz.
Cinselliğin Psikopatolojisi)
78
- Punch 28, 31, 44, 339
- Rahip ve Müridi (Bkz. Priest
and The Acolyte, The) 271
- Ravenna 366, 380
- Reading Wilde: Querying
Spaces. An Exhibition
Commemorating the 100.
Anniversary (Bkz. Wilde'i
Okumak: Boşlukları
Sorgulamak. 100'üncü
Yıldönümünü Kutlamak İçin
Bir Sergi) 407
- Reading Zindanı Baladı
(Bkz. Ballad of Reading
Gaol, The; Reading Zindanı
Türküsü; Türkü) 41, 95, 100,
101, 107, 111, 168, 181, 185,
187, 237, 305, 306, 307, 356,
357, 373, 380, 385
- Reading Zindanı Türküsü
(Bkz. Ballad of Reading
Gaol, The; Reading Zindanı
Baladı; Türkü) 41, 95, 100,
101, 107, 111, 168, 181, 185,
187, 237, 305, 306, 307, 356,
357, 373, 380, 385
- Real Oscar Wilde, The
(Bkz. Gerçek Oscar Wilde)
38, 351, 405
- Recollections of Oscar Wilde
(Bkz. Oscar Wilde Üstüne
Anımsamalar 394, 398, 403
- Rediscovering Oscar Wilde
(Bkz. Oscar Wilde'ı Yeniden
Keşfetmek) 404
- Remarkable Rocket, The
(Bkz. Olaganüstü Roket)
113, 140, 169, 204, 210, 226,
232, 234, 378
- Reminiscences of Matthew
Arnold in the Prose-
Writings of Oscar Wilde
(Bkz. Oscar Wilde'in
Düzyazılarında Matthew
Arnold'un İzleri) 388
- Resimli Klasikler Serisi 385
- Review of Reviews, The 96
- Revising Wilde: Society and
Subversion in the Plays of
Oscar Wilde (Bkz. Wilde'in
Yeniden Gözden
Geçirilmesi: Oscar Wilde'in
Oyunlarında Toplum ve
Yıkım) 392
- Revoltée (Bkz. Başkaldıran
Kadın) 68
- Richard Ellmann'ın "Oscar
Wilde" Yapıtına Eklmeler
ve Düzeltmeleri (Bkz.
Additions and Corrections
to Richard Ellmann's
"Oscar Wilde") 405
- Riddle of "De Profundis",
The (Bkz. "De Profundis"
Bilmecesi) 402
- Ripe Was the Drowsy Hour:
The Age of Oscar Wilde
(Bkz. Olgunluk Bir Uykulu
Andı: Oscar Wilde Çağı)
389
- Robert Ross: Dostların Dostu
(Bkz. Robert Ross: Friend
of Friends) 121, 404
- Robert Ross: Friend of
Friends (Bkz. Robert Ross:
Dostların Dostu) 121, 404
- Romantic 90's, The (Bkz.
Romantik 90'lar) 116, 399
- Romantik 90'lar (Bkz. The
Romantic 90's) 116, 399
- Romantik Yazında Beden,
Ölüm ve Şeytan (Bkz.
Carne, la Morte e il Diavolo
Nella Letteratura
Romantica, La) 402
- Romeo ve Juliet 295
- Rönesans Tarihi Üstüne
İncelemeler (Bkz. Studies in
the History of the
Renaissance) 24, 59, 60, 115,
365
- Rüyaların Yorumları (Bkz.
Träumdeutung, Die) 92
- Sabah İzlenimleri (Bkz.
Impressions du Matin) 42
- Sabır (Bkz. Patience) 29, 34,
366
- Sadık Dost (Bkz. Devoted
Friend, The) 141, 378
- Sahnede ve Perdede Oscar
Wilde (Bkz. Oscar Wilde on
Stage and Screen) 407
- Saint Oscar (Bkz. Aziz Oscar)
391
- Sainte Courtisane, La
(Bkz. Ermiş Fahişe) 40, 81,
377
- Salome (Bkz. Kızıl Rakkase:
Salome; Oscar Wilde'in
"Dorian Gray'in Portresi" ve
"Salome" Yapıtlarında
Fransız Etkileri) 13, 66, 92,
93, 198, 203, 343, 344, 348,
370, 372, 385, 386, 390
- Salome'nin Tarihte, Sanatta,
Şiirde ve Müzikteki Kimliği
(Bkz. Salome. Ihre Gestalt
in Geschichte und Kunst
Dichtung - Bildende Kunst -
Musik) 390
- Salome-Dichtungen von
Flaubert, Laforgue, Wilde
und Mallarmé, Die (Bkz.
Flaubert, Laforgue, Wilde
ve Mallarmé'nin Salome
Şiirleri) 404
- Salome. Ihre Gestalt in
Geschichte und Kunst

- Dichtung - Bildende Kunst - Musik (Bkz. Salome'nin Tarihte, Sanatta, Şiirde ve Müzikteki Kimliği) 390
- Sanat İçin Sanat (Bkz. Art for Art's Sake) 394
- Sanat Öğrencilerine Konferans 142
- Sanat ve Hristiyanlık: Oscar Wilde'in Estetikçilik Anlayışı (Bkz. Art and Christhood: The Aesthetics of Oscar Wilde) 408
- Sanatın Yalanları (Bkz. Lies of Art, The) 392
- Sapma (Bkz. Astray) 267
- Sarhoşluğun Savunulması 108
- Sarı Doksanlar. Cautier'den Elliot'a İngiliz Yazınında Fransız Etkileri 1851-1939 (Bkz. Yellow Nineties. From Cautier to Elliot: The Influence of France on English Literature 1851-1939, The) 406
- Satire in the Comedies of Congreve, Sheridan, Wilde and Coward (Bkz. Congreve, Sheridan, Wilde ve Coward'ın Komedilerinde Taşlama) 406
- Saturday Review 15, 34, 73, 107, 167, 228, 350
- Sayings of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Özdeyişleri) 404
- School for Scandal, The (Bkz. Skandal Okulu) 68
- Science of Play Writing, The (Bkz. Oyun Yazarlığı Bilimi) 400
- Scots Observer 255
- Seçkin Bir Kişilik (Bkz. Eminent Domain) 392
- Sekizinci Henry 88
- Selected Letters of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Seçilmiş Mektupları) 113, 382
- Selfish Giant, The (Bkz. Bencil Dev) 46, 378
- Sensualist: A Novel of the Life and Times of Oscar Wilde, The (Bkz. Kösnülü İnsan: Oscar Wilde'in Yaşamı ve Dönemi Üstüne Bir Roman) 408
- Sexual Dissidence: Augustine to Wilde, Freud to Foucault (Bkz. Cinsellik Üstüne Karşıt Görüşlülük: Augustine'den Wilde'a, Freud'dan Foucault'a) 391
- Sfenks (Bkz. Sphinx, The; Yazarın Anılarıyla Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar) 40, 201, 345, 371, 380
- Shakespeare and Stage Costume (Bkz. Shakespeare ve Sahne Giysileri) 51
- Shakespeare ve Sahne Giysileri (Bkz. Shakespeare and Stage Costume) 51
- Shattered Images, Playful Desires: Wilde, Yeats, Joyce and the Irish Experiment (Bkz. Parçalanmış İmgeler, Neşe Dolu Dilekler: Wilde, Yeats, Joyce ve İrlanda Deneyi) 399
- Shaw'dan Bu Yana İngiliz Tiyatrosu (Bkz. British Drama Since Shaw) 404
- Shaw'ın Köşesi (Bkz. Shaw's Corner) 13, 118
- Shaw's Corner (Bkz. Show'ın Köşesi) 13, 118
- Silhouettes, Les (Bkz. Siluetler) 42
- Siluetler (Bkz. Silhouettes, Les) 42
- Sincerity and Authenticity (Bkz. İçtenlik ve Gerçeklik) 407
- Sistema del Dandy: Wilde, Beardsley, Beerbohm, Il (Bkz. Dandilik Düzeni: Wilde, Beardsley, Beerbohm, Beerbohm) 393
- Size Oscar Wilde'ı Veriyorum. Biyografik Bir Roman (Bkz. I Give You Oscar Wilde. A Biographical Novel) 395
- Skandal Okulu (Bkz. School for Scandal, The) 68
- Sketch, The 238, 255, 346
- So Romantic. A Musical Adapted from Oscar Wilde's "The Importance of Being Earnest" (Bkz. Öyle Romantik ki... Oscar Wilde'in "Ciddi Olmanın Önemi" Yapıtının Müzikli Oyun Uyarlaması) 391
- Sofralar ve Yemekler 153
- Some Letters from Oscar Wilde to Alfred Douglas (Bkz. Oscar Wilde'dan Alfred Douglas'a Bazı Mektuplar) 381
- Son of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Oğlu) 395
- Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh (Bkz. Soul of Man Under Socialism, The) 16, 20, 41, 52, 53, 54, 56, 66, 104, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 202, 223, 225, 232, 238, 239, 240, 241, 246, 248, 249, 250, 251, 257, 369, 371, 380
- Sosyalizmin Yeni Sınırları 57
- Soul of Man Under Socialism, The (Bkz. Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruh) 16, 20, 41, 52, 53, 54, 56, 66, 104, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 202, 223, 225, 232,

- 238, 239, 240, 241, 246, 248, 249, 250, 251, 257, 369, 371, 380
 Sönmüş Hayaller (Bkz. Illusions Perdues, Les) 260
 Sphinx, The (Bkz. Sfenks) 40, 201, 345, 371, 380
 Sphinx Without a Secret, The (Bkz. Gizi Olmayan Sfenks) 46, 192, 368, 379
 St. James Gazette, The 96, 118, 246, 348, 369
 Star Child, The (Bkz. Yıldız Çocuk; Yıldız Çocuğu) 41, 379, 386
 Story of an Unhappy Friendship (Bkz. Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü) 38, 351
 Stranger Wilde, The (Bkz. Yabancı Wilde) 18, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 180, 256
 Stranger Wilde: Interpreting Oscar, The (Bkz. Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak) 405
 Struggle for Idealism (Bkz. İdealizm İçin Savaşım) 407
 Studi di Letteratura Modern (Bkz. Modern Yazın Üstüne Bir Çalışma) 389
 Student Oscar Wilde's Gedichten (Bkz. Oscar Wilde'in Şiirleri Üstüne Bir Çalışma) 392
 Studies in Prose and Verse (Bkz. Düzyazı ve Şiir Üstüne Çalışmalar) 407
 Studies in the History of the Renaissance (Bkz. Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler) 24, 59, 60, 115, 365
 Şeytan Evreninde: Oscar Wilde'in Yazınsal Araştırılması (Bkz. Into the Demon Universe: A Literary Exploration of Oscar Wilde) 401
 Şiirler (Bkz. Poems) 29, 366, 370, 380
 Şu Bizim Hortlak 386
 Talk on the Wilde Side (Bkz. Wilde Açısından Bir Konuşma) 113, 119, 120, 121
 Talk on the Wilde Side: Toward a Genealogy of a Discourse on Male Sequalities (Bkz. Wilde Açısından Bir Konuşma: Erkek Cinselliğini İnceleme Amacıyla Bir Söyleşi) 390
 Talks on the Wilde Side, Oscar for Aestheticism in Philadelphia (Bkz. Wilde Açısından Konuşmalar, Philadelphia'da Estetikçilik İçin Oscar) 407
 Tannhauser 296
 Tarihin Çizelgesi (Bkz. Timetable of History, The) 113
 Tarihsel Eleştirinin Yükselişi 175
 Tekdüzelğin Kullanımları: Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White ve Juan Goytisolo'nun Dilinde Yinelemeler (Bkz. Uses of Monotony: Repetition in the Language of Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White and Juan Goytisolo, The) 387
 Tersine (Bkz. A Rebours) 59, 60
 Theatre and Fashion: Oscar Wilde to the Suffragettes, The (Bkz. Tiyatro ve Moda: Oscar Wilde'dan Kadın Hakları Eylemlerine) 398
 Their Day in Court (Bkz. Mahkemedeki Günleri) 402
 Thief of Reason: Oscar Wilde and Modern Ireland (Bkz. Akıl Hırsızı: Oscar Wilde ve Modern İrlanda) 402
 Thread of Laughter, The (Bkz. Kahkaha İpliği) 398
 Time Was (Bkz. O Zamandı) 403
 Timetable of History, The (Bkz. Tarihin Çizelgesi) 113
 Tiyatro Portreleri (Bkz. Dramatic Portraits) 396
 Tiyatro ve Moda: Oscar Wilde'dan Kadın Hakları Eylemlerine (Bkz. Theatre and Fashion: Oscar Wilde to the Suffragettes) 398
 Toplumsal ve Yazınsal Serüvenler (Bkz. Adventures, Social and Literary) 387
 Tosca, La 32
 Toyluk (Bkz. Immaturity) 19
 Traumdeutung, Die (Bkz. Rüyalarn Yorumları) 92
 Trial of Osar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Davası) 392
 Trials of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Davaları) 396
 Trials of Oscar Wilde: Deviance, Morality, and Late-Victorian Society, The (Bkz. Oscar Wilde'in Davaları: Sapkınlık, Ahlak ve Geç Viktoria Dönemi Toplumu) 393
 True Function and Value of Criticism The (Bkz. Eleştirinin Gerçek İşlevi ve Değeri) 369
 Truth 85
 Truth About Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'la İlgili Gerçekler) 389
 Truth of Masks, The (Bkz. Maskelerin Gerçeği) 49, 51, 72, 93, 134, 175, 246, 252, 253, 379

Tutkulu Davranışlar:

1890'larda İngiltere'deki

Çöküş (Bkz. Passionate

Attitudes: The English

Decadence of the 1890s) 406

Tutuklu ve Zincirli Yazılan

Mektup (Bkz. Epistola In

Carcere et Vinculis) 101,

284, 372

Türkü (Bkz. Ballad of the

Reading Gaol, The;

Reading Zindanı Türküsü)

41, 95, 100, 101, 107, 111, 168,

181, 187, 237, 305, 306, 307,

357, 373, 380

Twenty Years in Paris: Being

Some Recollections of a

Literary Life (Bkz. Paris'te

Yirmi Yıl: Yazım

Yaşamında Bazı

Anımsamalar) 405

Umutsuzluk 138**Umutsuzluk İçinde Bir Gezi**

1880-1914: İngiliz Yazın

Kültüründe Değişim (Bkz.

Journey Through Despair

1880-1914: Transformation

in British Literary Culture)

399

United Ireland 370**Unrecorded Life of Oscar**

Wilde, The (Bkz. Oscar

Wilde'in Kayda Geçmemiş

Yaşamı) 390

Uses of Monotony: Repetition

in the Language of Oscar

Wilde, Jean Genet, Edmund

White and Juan Goytisolo,

The (Bkz. Tekdüzelğin

Kullanımları: Oscar Wilde,

Jean Genet, Edmund White

ve Juan Goytisolo'nun

Dilinde Yinelemeler) 387

Üç Silahşörler 358**Ünlü Davalar: Oscar Wilde**(Bkz. Famous Trials: Oscar
Wilde) 396**Ünlü Dublinliler: W. B. Yeats,**

James Joyce, Oscar Wilde,

Edward Carson, Jonathan

Swift ve Wolfe Tone (Bkz.

Famous Dubliners: W. B.

Yeats, James Joyce, Oscar

Wilde, Edward Carson,

Jonathan Swift and Wolfe

Tone) 406

Varlığın Ötesinde (Bkz.

Beyond His Means) 406

Vera or the Nihilists

(Bkz. Vera ya da Nihilistler)

19, 33, 37, 38, 66, 94, 126,

128, 129, 136, 137, 138, 145,

153, 160, 161, 162, 163, 167,

168, 170, 179, 182, 186, 190,

194, 204, 208, 209, 217, 232,

233, 336, 367, 377

Vera ya da Nihilistler (Bkz.

Vera or the Nihilists) 19, 33,

37, 38, 66, 94, 126, 128, 129,

136, 137, 138, 145, 153, 160,

161, 162, 163, 167, 168, 170,

179, 182, 186, 190, 194, 204,

208, 209, 217, 232, 233, 336,

367, 377

Versuch über Oscar Wilde

(Bkz. Oscar Wilde Üstüne

Bir Deneme) 393

Victoria Çağı Düşünce Biçimi

(Bkz. Victorian Frame of

Mind, The) 113

Victorian Frame of Mind, The

(Bkz. Victoria Çağı Düşünce

Biçimi) 113

Vie d'Oscar Wilde, La (Bkz.

Oscar Wilde'in Yaşamı) 399

Vikingler 340**Viktoria Dönemi İngiliz**

Yazınında Sanat İçin Sanat

Kavramı (Bkz. Idée de L'art

pour L'art Dans la

Littérature Anglaise

Pendant la Période

Victorienne, La) 403

Viktorya Döneminde İngiliz

Yazını (Bkz. British

Victorian Literature) 398

Violette'in Aşk Destanı 386**Vita di Oscar Wilde (Bkz.**

Oscar Wilde'in Yaşamı) 393

Walter Pater ve Oscar

Wilde'in Yazın İlişkileri

Üstüne Notlar (Bkz. Notes

on the Literary Relationship

Between Walter Pater and

Oscar Wilde) 388

Walter Pater'in Oscar Wilde

Üstündeki Etkisi (Bkz.

Walter Pater's Einfluss auf

Oscar Wilde) 388

Walter Pater's Einfluss auf

Oscar Wilde (Bkz. Walter

Pater'in Oscar Wilde

Üstündeki Etkisi) 388

Wanderings of Oisín, The

(Bkz. Oisín Yolculukları)

261

Who Was That Man?: A

Present for Mr. Oscar Wilde

(Bkz. Kimdi O Adam?:

Mr. Oscar Wilde'a Bir

Armağan) 387

Widowers' Houses (Bkz. Dul

Erkeklerin Evleri) 15, 68

Wilde Açısından Bir Konuşma

(Bkz. Talk on the Wilde

Side) 113, 119, 120

Wilde Açısından Bir

Konuşma: Erkek Cinselliğini

İnceleme Amacıyla Bir

Söyleşi (Bkz. Talk on the

Wilde Side: Toward a

Genealogy of a Discourse

on Male Sexualities) 390

Wilde Açısından Konuşmalar,

Philadelphia'da Estetikçilik

İçin Oscar (Bkz. Talks on

the Wilde Side, Oscar for

Aestheticism in

Philadelphia) 407

Wilde Album, The (Bkz.

Wilde Albümü) 395

- Wilde Albümü (Bkz. Wilde Album, The) 395
- Wilde and the Nineties: An Assay and an Exhibition (Bkz. Wilde ve Doksanlar: Bir Deneme ve Bir Sergi) 404
- Wilde at Oxford (Bkz. Wilde Oxford'da) 407
- Wilde Century: Effeminacy, Oscar Wilde and the Queer Moment, The (Bkz. Wilde Yüzyılı: Efeminelik, Oscar Wilde ve Eşcinsel Anlar) 405
- Wilde Oxford'da (Bkz. Wilde at Oxford) 407
- Wilde the Irishman (Bkz. İrlandalı Wilde) 400
- Wilde und das Drama (Bkz. Wilde ve Dramı) 394
- Wilde Üstüne Bir Dosya (Bkz. File on Wilde) 401
- Wilde ve Doksanlar: Bir Deneme ve Bir Sergi (Bkz. Wilde and the Nineties: An Assay and an Exhibition) 404
- Wilde ve Dramı (Bkz. Wilde und das Drama) 394
- Wilde Yüzyılı: Efeminelik, Oscar Wilde ve Eşcinsel Anlar (Bkz. Wilde Century: Effeminacy, Oscar Wilde and the Queer Moment, The) 405
- Wilde'dan Pirandello'ya Modernliğin Yönleri (Bkz. Aspects of Modernism from Wilde to Pirandello) 398
- Wilde'ı Okumak: Boşlukları Sorgulamak. 100'üncü Yıldönümünü Kutlamak İçin Bir Sergi (Bkz. Reading Wilde: Querying Spaces. An Exhibition Commemorating the 100. Anniversary) 407
- Wilde'in Niyetleri: Kendi Eleştirilerindeki Sanatçı (Bkz. Wilde's Intentions: The Artists in His Criticism) 390
- Wilde'in Yeniden Gözden Geçirilmesi: Oscar Wilde'in Oyunlarında Toplum ve Yıkım (Bkz. Revising Wilde: Society and Subversion in the Plays of Oscar Wilde) 392
- Wilde'in Felsefesinde Estetikçilik Psikolojisi (Bkz. Psicologismo Estetico Nella Filosofia Wildiana) 406
- Wilde'in Son Durağı (Bkz. Wilde's Last Stand) 395
- Wilde'in Yönleri (Bkz. Aspects of Wilde) 401
- Wilde's Intentions: The Artists in His Criticism (Bkz. Wilde'in Niyetleri: Kendi Eleştirilerindeki Sanatçı) 390
- Wilde's Last Stand (Bkz. Wilde'in Son Durağı) 395
- Wilde: Senaryonun Romanı (Bkz. Wilde: The Novel of the Screenplay) 404
- Wilde: The Novel of the Screenplay (Bkz. Wilde: Senaryonun Romanı) 404
- Wildes of Merrion Square: The Family of Oscar Wilde, The (Bkz. Merrion Meydanı'nın Wilde'ları: Oscar Wilde'in Ailesi) 389
- Winkelmann 205
- Wit and Humor of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah) 129, 136, 150, 151, 154, 155, 185, 195, 223, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 403
- Wit and Wisdom of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik) 395
- Wit of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'in Nükteciliği) 400
- With the Wits (Bkz. Nüktecilerle) 401
- Without Apology (Bkz. Özür Dilemeden) 391
- Witticisms of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'in Nükteleri) 406
- Woman's World, The (Bkz. Lady's World, The) 15, 45, 46, 255, 368
- Works of Conformist Rebel, The (Bkz. Konformist Bir Başkaldırcının Yapıtları) 52, 58, 72, 120, 121
- World, The 73, 368
- Yabancı Wilde (Bkz. Stranger Wilde, The) 18, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 180, 256
- Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak (Bkz. Stranger Wilde: Interpreting Oscar, The) 405
- Yalan Söylemenin Sona Ermesi (Bkz. Decay of Lying, The; Oscar Wilde'in "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat) 49, 51, 58, 94, 104, 127, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 150, 151, 218, 224, 227, 241, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 255, 257, 260, 262, 263, 265, 368, 380
- Yardımseverlik Baladı 295
- Yarı Ciddi. Oscar Wilde'in "Ciddi Olmanın Önemi" ve Öteki Yapıtlarından Bir Müzikli Oyun Uyarlaması (Bkz. Half in Earnest, A Musical Adaptation of "The Importance of Being Earnest" and other Works of Oscar Wilde) 392
- Yasaları Değiştiren Davalar (Bkz. Cases that Changed the Law) 396

Yaşam Kitabı 207
Yaşlıların Kullanımı İçin
Dogmalar (Bkz. Dogmas for
the use of the Aged) 63
Yazarın Anılarıylar Oscar
Wilde'dan Sfenks'e
Mektuplar (Bkz. Letters to
the Sphinx from Oscar
Wilde, with Reminiscences
of the Author) 399
Yazın Yaşamının Yirmi Yılı
263
Yazın ve Devrim 54
Yellow Nineties. From
Cautier to Elliot: The
Influence of France on

English Literature 1851-
1939, The (Bkz. Sarı
Doksanlar. Cautier'den
Elliot'a İngiliz Yazınında
Fransız Etkileri 1851-1939)
406
Yeni Ahit 352
Yeni Dizi 384
Yeniden Yazılan Cymbeline
(Bkz. Cymbeline
Refinished) 70
Yeşil Karanfil (Bkz. Green
Carnation, The) 83
Yeşil Karanfil. [Wilde'la
Douglas arasındaki dostluğu
açıklayan bir roman] (Bkz.

The Green Carnation. [A
novel exposing the Wilde-
Douglas friendship]) 395
Yeşil Üzerine Bir Çalışma 50
Yıldız Çocuğu (Bkz. Star
Child, The; Yıldız Çocuk)
41, 379, 386
Yıldız Çocuk (Bkz. Star Child,
The; Yıldız Çocuğu) 41, 379,
386
Yıldız Çocuk ve Dört Masal
386
Young King, The (Bkz. Genç
Kral) 47, 148, 368, 378
Yozlaşma (Bkz.
Degeneration) 345

Kavram Dizini

- Abartabilmek (Bkz. Abartmak) 227
- Abartılı 356
- Abartmak (Bkz. Abartabilmek) 90, 325
- Abide (Bkz. Anıt) 392
- Absent (Bkz. İçki) 38, 108
- Acayip 164
- Acı (Bkz. Ölüm acısı, Romantik acı, Tat, Tath) 3, 10, 12, 16, 21, 33, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 99, 100, 102, 103, 107, 109, 110, 129, 133, 165, 169, 181, 185, 197, 220, 232, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 298, 301, 302, 303, 306, 309, 311, 312, 314, 322, 336, 341, 356, 359, 361, 364, 374, 402
- Acı çeken (Bkz. Acı çekmek) 308, 310
- Acı çekme (Bkz. Acı çekmek) 256
- Acı çekmek (Bkz. Acı çeken, Acı çekme, Çekmek) 40, 98, 100, 103, 104, 110, 194, 206, 250, 259, 273, 285, 287, 291, 292, 293, 297, 303, 307, 323
- Acı çektiricilik (Bkz. Acı çektirmek) 36
- Acı çektirmek (Bkz. Acı çektiricilik, Çektirmek) 110, 187, 292
- Acı dindirmek 103, 296, 309
- Acı duymak (Bkz. Duymak) 63, 98, 294, 295, 298
- Acı tatlı 109
- Acı vermek (Bkz. Vermek) 69, 103, 109, 185, 247, 263, 290, 299, 302
- Acıklı 228, 288, 297, 327
- Acıklılık 108
- Acıların sisi (Bkz. Sis) 33
- Acılı 77, 285
- Acıma (Bkz. Merhamet) 105, 194, 285
- Acıma duygusu (Bkz. Duygu) 65, 105, 296, 323
- Acıma gösterme (Bkz. Acımak) 298
- Acımak (Bkz. Acıma gösterme, Acınılmak, Acıyabilmek) 164, 280, 325
- Acımasız 136, 138, 160, 164, 177, 179, 325
- Acımasız olmak (Bkz. Acımasızlık) 98
- Acımasızlaştırmak 164
- Acımasızlık (Bkz. Acımasız olmak, Tiranlık) 39, 59, 62, 71, 80, 83, 84, 87, 216, 224, 233
- Acınılmak (Bkz. Acımak, Acınmak) 162
- Acınma (Bkz. Acınılmak, Acınmak) 111
- Acınmak (Bkz. Acınılmak, Acınma) 276
- Acıya tapınmak (Bkz. Tapmak, Tapınılmak) 177
- Acıyabilmek (Bkz. Acımak) 80, 148
- Aç (Bkz. Doyumsuz) 166, 173
- Aşamamak (Bkz. Ağzını açmamak) 27
- Açgözlü 291
- Açı (Bkz. Ahlaksal açı, Bakış açısı, Estetik açı, Estetikçi açı, Etik açı, Sanatsal açı, Sınıfsal açı) 10, 39, 44, 49, 51, 59, 71, 97, 102, 110, 113, 119, 120, 127, 133, 155, 180, 187, 218, 219, 272, 282, 294, 297, 300, 357
- Açığa vurmak (Bkz. Vurmak) 127
- Açık (Bkz. Net) 14, 47, 48, 57, 288, 331, 333, 342, 397
- Açık artırma (Bkz. Açık arttırmacı) 45
- Açık arttırmacı (Bkz. Açık artırma) 257, 265
- Açık davranmak (Bkz. Davranmak) 94
- Açık oturum 141
- Açık saçıklık 327, 344
- Açık seçiklik 62
- Açıkça 137
- Açıklama 29, 32, 36, 73, 90, 92, 135
- Açıklama yapmak (Bkz. Yapmak) 13, 14, 36, 52, 68, 73, 90
- Açıklamak 24, 34, 39, 51, 58, 63, 64, 69, 79, 88, 89, 95, 105, 126, 190, 191, 201, 246, 255, 264, 273, 280, 282, 283, 287, 288, 289, 307, 332, 345, 359, 370, 397
- Açıklamalı 391, 397, 400, 401
- Açıklamamak 69
- Açıklanmak 102, 130, 284
- Açıklanmamak 39
- Açıklayabilmek 56
- Açıklık (Bkz. Halka açıklık) 13, 86
- Açılıp kapanmak 90
- Açılır açılmaz 38
- Açılış 66, 67, 73, 76, 83, 114, 270, 338, 346, 350
- Açılış konuşması (Bkz. Konuşma) 112
- Açılmak (Bkz. Açılış, Oyun, Önü açılmak, Savaş açılmak, Sergi, Yol açılmak) 14, 38, 66, 72, 83, 90, 95, 97, 105, 108, 113, 285, 323, 335, 367, 370, 371, 374
- Açlık (Bkz. Kıtık, Kutsal açlık, Yoksulluk) 21, 53, 149, 182
- Açlıktan ölmek (Bkz. Ölmek) 181

Açmak (Bkz. Çiçek açmak,
Dava açmak, İmzaya açmak,
Oyun açmak, Önünü açmak,
Savaş açmak, Sergi açmak,
Tartışmaya açmak, Yol
açmak, Yüreğini açmak) 11,
18, 20, 23, 77, 88, 90, 95, 96,
97, 101, 252, 296, 309, 313,
314, 315, 320, 340, 347

Açtığı yoldan yürümek (Bkz.
İzlemek, Yürümek) 88

Ad (Bkz. Ad koymak, Ad
takmak, Ad vermek, Adı
anılmamak, Adı geçmek,
Adı konmak, Adı verilmek,
Adını almak, Adını vermek,
Adıyla anılmak, Adıyla
çağrılmak, Takma ad, Ticari
ad) 2, 9, 13, 14, 15, 16, 18,
19, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 33,
34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42,
43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51,
53, 54, 55, 58, 59, 61, 62, 64,
65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74,
75, 76, 77, 79, 80, 83, 85, 88,
89, 90, 96, 97, 98, 100, 101,
102, 105, 106, 107, 111, 114,
148, 187, 219, 240, 255, 266,
267, 270, 271, 278, 282, 284,
289, 290, 307, 308, 323, 328,
330, 331, 333, 336, 344, 345,
351, 354, 357, 360, 362, 364,
368, 369, 372, 373, 374, 375,
380, 397, 401

Ad koymak (Bkz. Koymak) 17

Ad takmak (Bkz. Takmak) 24,
217

Ad vermek (Bkz. Vermek) 13,
22

Ada 19, 30, 154

Adalet (Bkz. Adil, Eşitlik,
Hak, Hukuk, Toplumsal
adalet, Yargı, Yasa) 23, 86,
165

Adaletsiz (Bkz. Yargı) 292

Adaletsizlik (Bkz. Yargı) 55,
136, 180

Adam (Bkz. Bilgili adam,

Büyük adam, Din adamı,
Eylem adamı, Hukuk adamı,
İnsan, İnsanoğlu, İş adamı,
Kültür adamı, Mağara
adamı, Müzik adamı, Sanat
adamı, Siyaset adamı, Yazın
adamı) 14, 17, 18, 26, 35, 41,
61, 67, 69, 80, 82, 83, 85, 89,
90, 101, 103, 111, 140, 146,
149, 162, 168, 187, 197, 201,
212, 233, 258, 265, 276, 280,
296, 307 308 309 310 311
313 314, 319, 320, 321, 331,
335, 337, 339, 342, 356

Adam asmak (Bkz. İdam) 314

Adamak (Bkz. Kendini
adamak) 91, 104

Adet (Bkz. Alışkanlık) 107

Adı anılmamak 98

Adı geçmek (Bkz. Geçmek)
278

Adı konmak (Bkz. Adı
verilmek) 22

Adı verilme (Bkz. Verilmek)
306

Adım 85, 198, 285, 308, 309,
310

Adım atmak (Bkz. Atmak) 26

Adını almak (Bkz. Almak) 76,
96, 111

Adını vermek (Bkz. Vermek)
37, 79

Adıyla çağrılmak (Bkz.

Çağrılmak) 111

Adil (Bkz. Haklı olmak) 136,
255, 292

Adlandırmak 68, 263

Affetmek (Bkz. Tatlıya
bağlanmak) 320

Afiş (Bkz. Tiyatro afişi) 98,
337, 372

Ağ atmak (Bkz. Atmak) 174

Ağa düşmek (Bkz. Düşmek)
97

Ağabey (Bkz. Kardeş) 21, 25,
364, 373

Ağaç (Bkz. Ağaçlık, Alıç,
Bitki, Dal, Defne dalı,
Erguvan, Hindistancevizi,

İncir, Kakao, Karaağaç,
Kestane, Meşe, Palmiye,
Yaprak) 26, 225, 293, 301,
320, 358, 359

Ağaçlık (Bkz. Ağaç) 248

Ağarmak (Bkz. Saçı ağarmak)
128

Ağır (Bkz. Hafiflik) 43, 81, 88,
298, 326, 333, 340, 359, 367

Ağır ceza (Bkz. Ceza) 95, 96

Ağır cezaya çarptırmak (Bkz.
Çarptırmak) 283

Ağır hapis cezası (Bkz. Ceza)
95

Ağır hastalık (Bkz. Hastalık)
110

Ağır söz (Bkz. Söz) 43

Ağır suç (Bkz. Suç) 87, 280,
281

Ağırbaşı 152, 219

Ağırbaşlılık 12, 176

Ağırlaşmak 111

Ağır 90, 91, 103, 111, 354

Ağız (Bkz. Dudak) 27, 29, 80,
93, 309, 313, 328, 342, 354

Ağız çizgisi (Bkz. Dudak) 90
Ağıza alınır olmak (Bkz.

Olmak) 77

Ağıza alınmak (Bkz. Alınmak,
Sözü edilmek) 77

Ağıza alınmamak (Bkz.

Alınmamak, Sözü
edilememek) 97

Ağıza almak (Bkz. Almak,
Söz etmek) 76, 97

Ağızdan ağıza dolaşmak (Bkz.
Dolaşmak) 20, 29, 112

Ağlamak (Bkz. Hüngür
hüngür ağlamak, Gözyaşı
dökmek) 33, 40, 42, 46, 47,
99, 100, 181, 193, 247, 254,
263, 293, 298, 302, 309, 311,
313, 320, 321

Ağlanmamak 42

Ağlatmak 81

Ağlayabilmek 103

Ağrı 110

Ağzı açık kalmak (Bkz.
Kalmak) 74

Ağız laf yapmak (Bkz. Yapmak) 140
Ağızına geleni söylemek (Bkz. Söylemek) 82
Ağızını açamamak (Bkz. Açamamak) 27
Ağızını açmamak (Bkz. Açmamak) 181
Ağızını kapatmak (Bkz. Kapatmak) 80, 92
Ahlak (Bkz. Ahlak açısı, Ahlak alanı, Ahlak dersi, Ahlak dışılık, Ahlak görüşü, Ahlak kuralı, Ahlak ölçütü, Ahlak yoksunu, Ahlaka aykırılık, Ahlaka uygunluk, Ahlaka uygunsuzluk, Ahlaka uymamak, Ahlakçılık, Ahlaklılık, Ahlaksal, Burjuva ahlakı, Etik, Geleneksel ahlak, Soyut ahlak) 11, 23, 24, 28, 54, 55, 61, 62, 63, 73, 85, 86, 139, 163, 173, 174, 180, 182, 192, 201, 210, 219, 223, 235, 244, 246, 249, 253, 272, 291, 294, 340, 353, 355, 369, 390, 393, 400
Ahlak açısı (Bkz. Açı, Ahlak, Etik açısı) 73
Ahlak alanı (Bkz. Ahlak, Alan) 63
Ahlak dersi (Bkz. Ahlak) 62
Ahlak dışı davranış (Bkz. Davranış) 283
Ahlak dışılık (Bkz. Ahlak, Ahlaksızlık) 95, 97, 132
Ahlak duygusu (Bkz. Duygu) 184
Ahlak görüşü (Bkz. Ahlak, Görüş) 85
Ahlak kuralı (Bkz. Ahlak, Kural) 84, 291
Ahlak ölçütü (Bkz. Ahlak, Ölçüt) 94
Ahlak yoksunu (Bkz. Ahlak, Yoksun) 98
Ahlaka aykırılık (Bkz. Ahlak, Aykırılık) 11, 15, 60, 63, 97, 170, 271, 219, 222

Ahlaka uygunluk (Bkz. Ahlak, Uygunluk) 11, 15, 272, 273, 276
Ahlaka uygunsuzluk (Bkz. Uygunsuzluk) 272, 273
Ahlaka uymamak (Bkz. Ahlak, Uymamak) 88
Ahlakçı (Bkz. Ahlak) 11, 58, 96, 172, 401, 406
Ahlakçılık (Bkz. Ahlak) 52, 113
Ahlaklılık (Bkz. Ahlak) 233
Ahlaksal (Bkz. Ahlak) 23, 70, 402
Ahlaksal açı (Bkz. Açı, Ahlak) 70
Ahlaksızlık (Bkz. Ahlak dışılık) 182
Ahlaklılık (Bkz. Akılsızlık, Budalalık) 17
Aile (Bkz. Ana, Ana baba, Aile ortamı, Aile yapısı, Aile yaşamı, Akraba, Anne, Baba, Boşanma, Cinsel ilişki, Cinsellik, Çocuk, Doğum, Erkek, Eş, Ev, Ev işi, Evlenmek, Evli, Evlilik, Evlilik dışı ilişki, Evlilik yaşamı, Kadın, Kardeş, Karı, Koca, Kösnü düşkünlüğü, Oğul, Sevmek, Üvey baba) 21, 22, 25, 26, 41, 48, 51, 59, 74, 75, 82, 97, 106, 156, 157, 190, 212, 236, 286, 288, 338, 364, 389, 364, 389
Aile geçindirmek (Bkz. Geçindirmek) 45
Aile hortlağı (Bkz. Hayalet, Hortlak) 155
Aile ortamı (Bkz. Ortam) 21
Aile yapısı (Bkz. Yapı) 85
Aile yaşamı (Bkz. Yaşam) 76
Akademi (Bkz. Okul, Sanat akademisi, Üniversite) 226
Akademisyen (Bkz. Öğretim üyesi) 258
Akıl (Bkz. Akılcılık, Akıllılık, Aklı başındalık, Bellek, Biliş, Kaba akıl) 15, 18, 27,

28, 44, 57, 63, 68, 108, 151, 152, 171, 174, 192, 194, 195, 204, 210, 217, 222, 224, 225, 227, 232, 247, 266, 276, 283, 285, 291, 297, 299, 321, 338, 339, 340, 345, 355, 402, 406
Akıl almazlık 130
Akıl erdirememek 18
Akıl sağlığı (Bkz. Sağlık) 63
Akılcılık (Bkz. Uşçuluk) 151
Akılda canlandırmak (Bkz. Canlandırmak) 90
Akıldan çıkmamak (Bkz. Çıkmamak, Unutamamak, Unutulmamak) 111
Akıllı (Bkz. Akıllı olmak, Akıllıca, Akıllılık) 17, 19, 126, 139, 150, 277, 289
Akıllı olmak (Bkz. Akıllı, Akıllıca, Akıllılık, Olmak) 169
Akıllıca (Bkz. Akıllı, Akıllı olmak, Akıllılık) 67, 74, 275, 301, 344, 350
Akıllılık (Bkz. Akıllı, Akıllı olmak, Akıllıca) 19, 220, 226
Akılsızlık (Bkz. Ahmaklık, Beyinsizlik, Budalalık) 150, 220
Akım (Bkz. Estetikçi akım, Gerçekçilik akımı, Kapitalizm karşıtı akım, Romantik akım, Simgeci akım) 23, 57, 76, 113, 329, 330, 334, 335, 355, 365, 366, 387, 391, 400
Akış 83, 108
Akışkan 66, 318
Akik 320
Akla gelmek (Bkz. Anımsamak, Gelmek) 74
Akla gelmemek (Bkz. Gelmemek) 28
Akla getirmek (Bkz. Anımsatmak, Getirmek) 57
Akla uygun 112
Aklamak 193
Aklanabilmek 87
Aklanmak 270

Aklı başına gelmek (Bkz. Gelmek) 165
 Aklı başında olmak (Bkz. Olmak) 164, 266
 Aklı başındalık (Bkz. Akıl) 35, 36, 85, 151
 Aklı başından gitmek (Bkz. Gitmek) 18
 Aklına esmek 156
 Aklına gelmek (Bkz. Gelmek) 108, 288
 Aklına gelmemek (Bkz. Gelmemek) 27, 28
 Aklına takılmak (Bkz. Takılmak) 104
 Aklına takmak (Bkz. Takmak) 31
 Aklından çıkmamak (Bkz. Çıkmamak) 111
 Aklını başından almak (Bkz. Almak) 83
 Aklını yitirmek (Bkz. Aklı başından gitmek) 172, 306
 Akmak 50, 112, 126, 135, 376
 Akort (Bkz. Müzik) 42
 Akort etmek (Bkz. Müzik) 300
 Akraha (Bkz. Amca, Büyük amca, Büyükbaba, Dayı, Dede, Kardeş, Torun, Üvey baba, Yakın) 235, 236, 359
 Aksiyom (Bkz. Teori) 272
 Akşam (Bkz. Gece) 31, 38, 39, 146, 191, 197, 200, 257, 260, 292, 294
 Akşam yemeği (Bkz. Yemek) 153, 156
 Aktaramamak 33
 Aktarılamamak 65, 294
 Aktarmak 30, 33, 49, 224, 234, 244
 Alabilmek (Bkz. Öç alabilmek, Satın alabilmek) 26, 36, 83
 Alacakaranlık (Bkz. Gün ağarması, Günbatımı) 289, 347
 Alacaklı (Bkz. Borçluluk) 292
 Alamamak 81

Alan (Bkz. Ekonomi alanı, Meydan, Roman alanı, Sanat alanı, Tiyatro alanı, Toplumsal alan) 9, 22, 37, 49, 52, 57, 63, 65, 70, 75, 80, 103, 104, 302, 335, 340
 Alaşım (Bkz. Karışım) 52
 Alay (Bkz. Gülmek, Taşlama) 28, 29, 145, 292
 Alay edilmek (Bkz. Alaya almak) 372
 Alay etme (Bkz. Alay edilmek) 298
 Alay etmek (Bkz. Alaya almak) 41, 42, 43, 52, 74, 99
 Alaya almak (Bkz. Alay edilmek, Gülmek, Sinik) 28, 89, 283, 285
 Alaylı 28, 29, 52, 71, 87, 280, 367
 Albay (Bkz. General, Yüzbaşı) 328
 Albüm 115, 395
 Alçak 329
 Alçakgönüllü (Bkz. Gönül) 67, 327, 358
 Alçakgönüllülük (Bkz. Sadelik) 103, 291, 302
 Alçalmak (Bkz. Ses alçaltmak) 341
 Alçaltıcı 347
 Alçı kopya (Bkz. Kopya) 336
 Aldatılmak (Bkz. Kanmak) 68, 126
 Aldatma (Bkz. Aldatmak) 79, 209
 Aldatmak (Bkz. Aldatma) 55, 206, 213
 Aldırış etmek 209, 236
 Aldırış etmemek (Bkz. Umursamamak) 150
 Aldırmak (Bkz. Önemsemek) 28, 250
 Aldırmamak (Bkz. Önemsememek, Önem vermemek, Umursamamak) 28, 63, 84, 105, 272, 281, 352, 371
 Aldırmazlık (Bkz. Umursamazlık) 74, 350

Alet 343
 Alet edilmek (Bkz. Kullanılmak) 102
 Alev (Bkz. Alev alev, Ateş) 30, 62, 187, 285, 340
 Alev alev (Bkz. Alev) 23
 Algılamak 287
 Algılayamamak 346
 Alıç (Bkz. Ağaç, Meyve) 295
 Alık (Bkz. Aptal) 129
 Alınabilmek 75
 Alınamamak (Bkz. Geri alınamamak) 41, 149, 291
 Alınan 43
 Alınmak (Bkz. Ağıza alınmak, Alıntı, Ele alınmak) 75, 103, 112, 270, 275
 Alınmamak (Bkz. Ağıza alınmamak, İçeri alınmamak) 2, 83
 Alıntı 2, 52, 60, 68, 90, 103, 112, 128, 130, 295, 325, 332, 357, 362, 376, 387, 389
 Alinyazısı (Bkz. Yazgı) 90
 Alışılmamış (Bkz. Alışılmış) 219
 Alışılmış (Bkz. Alışılmamış) 50, 52
 Alışkanlık (Bkz. Adet) 18, 28, 167, 218, 210, 238, 333
 Alışkın olmak (Bkz. Olmak) 83, 88
 Alışmak 16, 48, 92, 302
 Alıştırmak 239
 Alkış (Bkz. Alkışlamak, Alkışlanmak) 33, 67, 86, 88, 89, 344, 345
 Alkışlamak (Bkz. Alkış) 73, 370
 Alkışlanmak (Bkz. Alkış) 33, 86
 Alkolizm (Bkz. Hastalık) 106
 Allak bullak 64
 Allamak pullamak (Bkz. Süslemek) 321
 Almak (Bkz. Adını almak, Ağıza almak, Aklını başından almak, Alaya almak, Altına almak, Ayılık

almak, Başını almak, Bilgi almak, Ceza almak, Ciddiye almak, Ders almak, Egemenlik altına almak, Ele almak, Elinden almak, Etki altına almak, Göze almak, Haber almak, Hava almak, Haz almak, Hedef almak, İpotek altına almak, İzin almak, Kaleme almak, Karar almak, Keyif almak, Not almak, Öç almak, Ödöl almak, Ödünç almak, Örnek almak, Rol almak, Satın almak, Soluk almak, Şakaya almak, Tad almak, Yanıt almak, Yer almak, Yerini almak, Zevk almak) 19, 25, 32, 37, 59, 66, 69, 75, 76, 89, 102, 107, 128, 140, 232, 234, 241, 270, 274, 276, 336, 341, 348, 349, 359, 365, 375, 380

Almak yürümek (Bkz. İleri gitmek, İlerlemek, Yürümek) 67, 81

Almamak (Bkz. Mektup almamak, Yanıt almamak, Yer almamak) 17, 70, 101, 145

Alt (Bkz. Üst) 20, 23, 28, 49, 51, 57, 64, 74, 88, 95, 134, 138, 270

Altın 24, 33, 42, 60, 79, 91, 155, 195, 289, 293, 294, 295, 308, 319, 349, 355, 365, 370, 385

Altın kural (Bkz. Kural) 18

Altına almak (Bkz. Almak) 20

Altına girmek (Bkz. Girmek) 55

Altında bulunmak (Bkz. Bulunmak) 72

Altında kalmak (Bkz. Kalmak) 28

Altında olmak (Bkz. Olmak) 86

Altından çıkmak (Bkz. Çıkmak) 25

Altyapı 10

Amaç (Bkz. Neden) 14, 17, 18, 19, 23, 24, 34, 39, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 57, 63, 71, 72, 83, 101, 103, 129, 131, 136, 141, 161, 166, 172, 182, 183, 247, 250, 255, 270, 272, 273, 283, 285, 297, 307, 308, 326, 328, 330, 339, 340, 347, 348, 357, 358, 360

Amaç edinebilmek (Bkz. Amaç edinmek) 53

Amaç edinmek (Bkz. Amaçlamak, Edinmek) 24, 96, 147

Amaç edinmemek (Bkz. Amaçsız, Amaçsızlık) 285

Amaç yapmak (Bkz. Amaç edinmek, Amaçlamak, Amaçlılık) 295

Amaçlamak 27, 34, 149

Amaçlılık (Bkz. Amaç yapmak) 100

Amaçsız (Bkz. Amaçsızlık) 239

Amaçsızlık (Bkz. Amaçsız) 37

Amatör 335

Ambar 291

Amca (Bkz. Akriba) 328, 360, 372

Ameliyat (Bkz. Göz ameliyatı, Hastalık, Kulak ameliyatı) 22, 106, 109

Ameliyat masası (Bkz. Masa) 106

Ameliyat yapmak (Bkz. Yapmak) 109

An (Bkz. Vakit, Zaman) 20, 23, 40, 64, 75, 81, 91, 95, 97, 111, 112, 128, 165, 179, 225, 229, 238, 286, 287, 288, 289, 292, 293, 299, 301, 302, 321, 326, 330, 331, 342, 347, 348, 351, 405

Ana (Bkz. Anne, Düşüncenin anası) 21, 96, 154, 179, 182, 236, 237, 301

Ana baba (Bkz. Aile) 76, 81, 93

Ana hat 393

Ana Kraliçe 114

Ana tema (Bkz. Tema) 307

Anahtar (Bkz. Kilit) 288, 296, 314

Anahtar deliğı 262

Anarşı 163, 166, 392, 395

Anarşist 16, 17

Anayurt 37, 150

Andırmak (Bkz. Benzemek) 16, 78

Anı 11, 13, 15, 59, 64, 66, 107, 114, 115, 127, 133, 217, 227, 258, 287, 300, 306, 318, 322, 335, 342, 357, 365, 385, 388, 389, 395, 399, 404, 407

Anı defteri (Bkz. Defter) 99

Anılmak 73, 80, 94, 170, 251

Anımsama (Bkz. Hatırlama) 121, 256, 301, 394, 397, 398, 400, 403, 404, 405

Anımsamak (Bkz. Akla gelmek) 16, 46, 48, 52, 89, 108, 110, 228, 342, 347

Anımsamamak (Bkz. Aklına gelmemek) 134, 150

Anımsanabilirlik (Bkz. Anımsama, Anımsamak, Anımsanılmak, Anımsanmak) 52

Anımsanılmak (Bkz. Anımsama, Anımsamak, Anımsanabilirlik, Anımsanmak) 258

Anımsanmak (Bkz. Anımsama, Anımsamak, Anımsanabilirlik, Anımsanılmak) 11, 33, 40, 97

Anımsanmamak 77

Anımsatmak (Bkz. Akla getirmek) 66, 107, 128, 208, 251

Anırmak 353

Anıt (Bkz. Yapıt) 109, 112, 361, 375

Anlam 24, 25, 29, 54, 62, 65, 76, 88, 92, 103, 109, 117, 135, 161, 244, 249, 272, 277, 282, 285, 291, 292, 294, 303, 333, 340, 351, 361

- Anlam çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 15, 300
- Anlamak (Bkz. Kavramak, Ortaya çıkarmak) 17, 18, 27, 55, 60, 63, 65, 76, 77, 79, 82, 103, 104, 109, 128, 132, 135, 165, 175, 179, 192, 199, 201, 209, 210, 212, 226, 229, 258, 261, 265, 273, 287, 288, 289, 291, 292, 294, 297, 301, 323, 335, 341, 369
- Anlamamak (Bkz. Kavrayamamak) 20, 79, 89, 138, 162, 179, 273, 283, 288, 298, 299, 302
- Anlamı kalmamak (Bkz. Kalmamak) 81
- Anlamına gelmek (Bkz. Gelmek) 288, 294
- Anlamalı (Bkz. Anlamalı olmak) 286
- Anlamalı olmak (Bkz. Anlamalı, Olmak) 102
- Anlamsız (Bkz. Anlamsızlık) 138, 142, 291
- Anlamsızlık (Bkz. Anlamsız) 51
- Anlaşamamak 36, 39
- Anlaşılabilmek (Bkz. Ortaya çıkabilmek) 41, 294
- Anlaşılmak (Bkz. Ortaya çıkmak, Yanlış anlaşılma) 19, 40, 48, 75, 79, 88, 89, 90, 110, 138, 190, 192, 220, 272, 339
- Anlaşılmamak (Bkz. Anlaşılmazlık, Ortaya çıkmamak) 137
- Anlaşma (Bkz. Evlilik anlaşması, İş sözleşmesi) 51, 59, 84
- Anlaşma yapmak (Bkz. Yapmak) 59, 84
- Anlaşmazlık 78, 207
- Anlatamamak (Bkz. Ortaya koyamamak) 354
- Anlatan 353, 356
- Anlatı 220
- Anlatılabilmek (Bkz. Ortaya koyabilmek) 88, 282
- Anlatılmak (Bkz. Dile getirilmek) 20, 40, 62, 63, 71, 78, 83, 104, 106, 152, 274, 307, 340
- Anlatılmamak 344
- Anlatım (Bkz. Anlatım biçimi, Doğrudan anlatım, Üslup) 25, 49, 50, 51, 74, 100, 105, 132, 160, 161, 223, 226, 244, 262, 274, 290, 296, 297, 327, 347, 348, 349, 351, 355, 359
- Anlatım biçimi (Bkz. Biçim) 262, 277, 290
- Anlatış 40
- Anlatma 218, 306
- Anlatmak (Bkz. Dile getirmek, Ortaya koymak) 12, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 31, 34, 35, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 57, 58, 64, 65, 66, 67, 69, 74, 76, 79, 84, 86, 87, 89, 91, 92, 94, 99, 100, 102, 103, 106, 107, 108, 132, 205, 233, 234, 244, 247, 262, 271, 274, 275, 282, 288, 294, 299, 306, 318, 319, 321, 327, 330, 333, 334, 336, 342, 353, 363, 370, 371, 372, 373, 375
- Anlatmamak (Bkz. Ortaya koymamak) 127
- Anlayabilmek 147, 279
- Anlayamamak 27, 82, 103, 171, 276, 277, 285, 286, 287, 288, 296, 297, 299, 302
- Anlayış (Bkz. Anlayışlılık, Eğilim, Göz yummak, Sağduyu, Sağgörü, Tiyatro anlayışı) 22, 23, 24, 34, 41, 54, 55, 57, 61, 64, 85, 276, 365, 408
- Anlayışlılık (Bkz. Anlayış, Sağduyulu olmak) 67
- Anmak 19
- Anne (Bkz. Ana) 16, 17, 20, 21, 22, 25, 30, 32, 36, 45, 46, 47, 50, 62, 65, 68, 69, 71, 73, 75, 79, 80, 81, 90, 92, 93, 94, 100, 108, 237, 293, 364, 366, 372, 389, 400, 408
- Ansiklopedi 115, 388
- Ant (Bkz. Ant içmek) 207, 389
- Ant içmek (Bkz. Ant, İçmek) 39, 61, 104
- Antik çağ (Bkz. Çağ) 301
- Antik dünya (Bkz. Dünya) 178
- Antik sanat (Bkz. Sanat) 301
- Antoloji (Bkz. Seçki) 101, 399, 403
- Apaçık 328
- Aptal (Bkz. Alık, Budala) 181
- Araba (Bkz. At arabası, Çocuk arabası) 350
- Aracı 351
- Aracılık 333
- Araç (Bkz. Gereç, Ödeme aracı, Üretim aracı) 56, 72, 106, 136, 223, 244, 245, 264, 332, 334, 346, 348
- Arada kalmak (Bkz. Kalmak) 19
- Aralamak (Bkz. Kapı aralamak) 77
- Aramak 35, 53, 54, 84, 86, 97, 135, 204, 333, 348
- Aranmak 61, 336, 337, 340
- Aranmamak 130
- Arası açılmak 370
- Araştırma (Bkz. Araştırma yöntemi, Bilim, İnceleme) 22, 93, 138
- Araştırma yöntemi (Bkz. Araştırma, Yöntem) 406
- Araştırmak (Bkz. İncelemek, Saptamak) 34, 281
- Araştırmamak 83
- Arayış 10, 307
- Ardı arkası kesilmemek 106
- Ardıç kuşu (Bkz. Kuş) 107
- Ardına düşmek (Bkz. Düşmek) 183
- Ardında bırakmak (Bkz. Bırakmak) 10
- Ardından gitmek (Bkz. Gitmek) 66

- Arınmak 81
 Arındıramamak 307
 Arındırmak (Bkz. Ruh
 arındırmak) 129, 204, 302
 Arıtlmış 24
 Aristokrasi (Bkz. Aristokrat,
 Soyluluk) 28, 86, 154
 Aristokrasi sınıfı (Bkz. Sınıf)
 28
 Aristokrat (Bkz. Aristokrasi)
 152
 Aristokrat okulu (Bkz. Okul)
 96
 Aristokrat sınıf (Bkz. Sınıf) 96
 Arka 132, 139, 233, 309, 323,
 325
 Arka dönmek (Bkz. Sırt
 çevirmek) 337
 Arkadaş (Bkz. Dost, Yakın)
 21, 37, 84, 300
 Arkasına gizlenmek (Bkz.
 Saklanmak) 78
 Arkeoloji (Bkz. Bilim) 22,
 340, 364
 Armağan (Bkz. Ödül) 30, 59,
 68, 79, 85, 86, 95
 Armağan edilmek 95
 Armağan etmek (Bkz.
 Ödüllendirilmek) 30, 60, 67,
 68, 79, 80
 Armağan vermek (Bkz.
 Vermek) 85, 164, 387
 Arsenik (Bkz. Zehir) 109
 Arsız 80
 Art (Bkz. Art arda) 139, 153
 Art arda (Bkz. Art) 62, 97, 98
 Artı kalmak (Bkz. Kalmak)
 141
 Artık (Bkz. Pislik) 204, 301
 Artırmak 10, 37, 80, 97, 98, 183,
 297
 Artmak (Bkz. Çoğaltmak) 10,
 11, 38, 66, 67, 77, 81, 97, 98,
 112, 113, 328
 Arttırmak (Bkz. Çoğaltılmak)
 252
 Arz 359
 Arzu (Bkz. Cinsel arzu) 320
 Asa 164
 Asfalt çember 313
 Asıl (Bkz. Sahte, Sahtelik) 52,
 75, 90, 102, 103, 143, 284,
 296
 Asıl kopya (Bkz. Kopya) 375
 Asılmak (Bkz. Giyotin, İdam,
 Yargı) 45, 100, 112, 309, 310,
 313, 335, 375
 Aslan (Bkz. Hayvan) 154
 Asma (Bkz. Bitki) 289
 Asmak (Bkz. Adam asmak,
 Kendini asmak, Yargı) 302,
 333
 Aşağı (Bkz. Yukarı) 271
 Aşağı görmek (Bkz. Görmek)
 72
 Aşağı görülmek (Bkz.
 Görülmek) 71
 Aşağılama (Bkz. Aşağılamak)
 399
 Aşağılamak (Bkz. Aşağılama)
 74, 281, 347, 360
 Aşağılanmak 54, 110, 111, 292
 Aşağılayıcı (Bkz.
 Aşağılayıcılık, Küçültücü)
 100, 164, 281
 Aşağılayıcılık (Bkz.
 Aşağılayıcı) 99
 Aşağılık duygusu (Bkz.
 Duygu) 25
 Aşama 53, 104, 253, 297
 Aşamamak 66
 Aşçı 153, 211
 Âşık (Bkz. Flört, Sevgili) 271
 Âşık olmak (Bkz. Olmak) 96,
 199, 204, 206
 Aşılanmak 49
 Aşırı (Bkz. Aşırılık) 11, 16, 18,
 51, 58, 64, 67, 88, 96, 103,
 113, 136, 220, 222, 228, 276,
 294, 298, 325, 368, 371
 Aşırı dinci (Bkz. Dinci) 64
 Aşırılık (Bkz. Aşırı) 76, 92,
 130
 Aşk (Bkz. Romantik aşk,
 Sevgi) 30, 32, 33, 34, 37, 48,
 59, 74, 93, 95, 133, 138,
 145, 170, 190, 203, 204, 205,
 206, 228, 263, 274, 293, 333,
 346, 362, 386, 390, 407
 Aşk gizemi (Bkz. Gizem) 32
 Aşk ilişkisi (Bkz. İlişki) 34,
 221
 Aşk serüveni (Bkz. Serüven)
 33
 Aşmak (Bkz. Üstesinden
 gelmek) 13, 25, 82, 98, 110,
 302, 349
 At arabası (Bkz. Araba) 10
 At yarışı 107, 375
 Ata binmek 146
 Atabilmek (Bkz. İmza
 atabilmek) 51
 Atanma (Bkz. Atanmak) 55
 Atanmak (Bkz. Atanma) 22,
 81
 Ataşe 81
 Ateş (Bkz. Alev, Ateşli) 30,
 39, 48, 94, 130, 175, 180,
 204, 301
 Ateşböceği (Bkz. Hayvan) 288
 Ateşli (Bkz. Ateş) 37, 90, 103,
 264
 Atılım 9, 81, 113
 Atılmak (Bkz. Başlık atılmak,
 Ortaya atılmak) 42, 61, 80,
 85, 99, 104, 290, 311, 340
 Atışma 157
 Atmak (Bkz. Adım atmak, Ağ
 atmak, Başlık atmak, Çamur
 atmak, İmza atmak, Kendini
 aşağı atmak, Ortaya atmak,
 Söküp atmak, Tehlikeye
 atmak) 69, 290, 322, 328,
 354, 362
 Atom (Bkz. Siyasal atom) 300
 Atom kuramı (Bkz. Kuram)
 160
 Atölye 58
 Attırmak (Bkz. İçeri attırmak)
 86
 Av 61, 312
 Ava çıkmak (Bkz. Çıkmak)
 208
 Avcı 98
 Avcılık 80
 Avlu 98
 Avrupa tarihi (Bkz. Tarih) 224
 Avukat (Bkz. Yargı) 84, 88,
 90, 270, 281, 326, 342

- Avunabilmek 12
 Avundurmak 229
 Avunmak 325, 343
 Ay (Bkz. Gün, Yıl) 9, 25, 27, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 42, 45, 58, 63, 65, 67, 68, 73, 76, 78, 81, 87, 89, 98, 99, 101, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 151, 152, 211, 284, 302, 306, 322, 323, 327, 354, 365, 367, 368, 369, 370, 372, 373, 374
 Ay ışığı (Bkz. Işık, Mehtap) 31, 114, 169
 Ayağı kaymak (Bkz. Kaymak) 111
 Ayak (Bkz. Gizli ayak) 32, 181, 210, 234, 258, 289, 310, 313, 320, 355
 Ayak bağı olmak (Bkz. Olmak) 223
 Ayak basmak (Bkz. Basmak) 30
 Ayak izi (Bkz. İz) 302
 Ayaklanma 11, 16, 21, 165, 364, 367
 Ayakta kalmak (Bkz. Kalmak) 55
 Ayakta tutulmak (Bkz. Tutulmak) 99, 297
 Ayça (Bkz. Dolunay) 295
 Ayçiçeği (Bkz. Çiçek) 23, 28, 37, 334, 335
 Aydın (Bkz. Entelektüel, Eğitim) 11, 17, 21, 26, 56, 68, 223, 283, 285, 339
 Aydın akıl (Bkz. Akıl) 89
 Aydın akli (Bkz. Akıl) 88
 Aydın çevre (Bkz. Çevre) 26
 Aydınlanma 13, 222
 Aydınlatma 30
 Aydınlatmak 30, 262
 Aydınlik 285
 Ayıplamak 315
 Ayırabilmek 79
 Ayıramamak 289
 Ayırma 88, 226
 Ayırmak (Bkz. Zaman ayırmak) 24, 41, 72, 78, 88, 93, 161, 354
 Ayin (Bkz. Din) 129, 271
 Aykırı (Bkz. Uygunsuz) 50, 151, 359
 Aykırılık (Bkz. Uygunsuzluk) 221, 359
 Aylak 19, 146, 147, 279, 404
 Aylaklık 13, 221, 347
 Aylık (Bkz. Gelir, Gider) 80, 241, 373
 Aylık almak (Bkz. Almak) 167
 Ayna 57, 103, 244, 248, 288, 295
 Ayna tutmak (Bkz. Yansıtmak) 248
 Aynılık (Bkz. Tıpatıplık, Zıtlık) 14, 42, 45, 51, 52, 53, 57, 61, 67, 72, 75, 79, 85, 88, 99, 106, 128, 140, 144, 218, 219, 279, 280, 287, 294, 298, 318, 335, 342, 344, 346, 360
 Ayot (Bkz. Aziz, Din) 13
 Ayır 286, 294, 360
 Aynıcılık (Bkz. Sosyal ayrıcalık) 67, 75, 137, 145, 146, 147, 171, 203, 308, 358
 Aynıcılıklı 291
 Ayrılamamak 68, 82, 90
 Ayrılık (Bkz. Ayrım, Benzerlik) 13, 41, 56, 62, 68, 76, 77, 219, 359
 Ayrılmak 22, 25, 46, 59, 64, 67, 80, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 104, 127, 155, 194, 237, 264, 283, 314, 318, 349, 368
 Ayrılmamak 22, 71, 92, 104
 Ayrılmazlık 79, 80
 Ayrım (Bkz. Sınıf ayrımı) 190, 194, 238, 260, 274
 Ayrımcılık (Bkz. Farklılık) 87
 Ayrıntı 134, 239, 346
 Ayrıntılı 24
 Ayyaşlık (Bkz. İçkicilik, Sarhoşluk) 151
 Az 126, 131, 132, 141, 143, 146, 148, 153, 298
 Az bulunmak (Bkz. Bulunmak) 310
 Azalmak 46
 Azaltmak 137, 197
 Azınlık 55
 Aziz (Bkz. Ayot, Din) 176, 203, 391
 Azlık (Bkz. Çokluk) 45, 50, 51, 56, 63, 65, 74, 77, 78, 92, 102, 104, 300
 Baba (Bkz. Anne) 16, 22, 23, 39, 44, 46, 47, 48, 68, 69, 70, 73, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 92, 93, 96, 102, 106, 136, 179, 236, 237, 270, 286, 290, 298, 299, 339, 364, 365, 371, 408
 Baba oğul (Bkz. Oğul) 97
 Bacak 217, 263
 Bağ 47, 290, 299
 Bağcı 289
 Bağımsızlık (Bkz. Egemenlik) 60
 Bağırarak 73, 95, 353
 Bağışlama katı (Bkz. Kat) 310
 Bağışlamak (Bkz. Affetmek) 15, 103, 104, 137, 179, 195, 235, 236, 245, 290, 295, 312, 326, 356
 Bağışlamamak 356
 Bağışlanmak (Bkz. Tatliya bağlanmak) 92, 174
 Bağışlanmaz 93, 298
 Bağışlanmazlık 93
 Bağışlayabilmek 15
 Bağlamak (Bkz. Bel bağlamak, Tutsak yapmak) 24, 32, 35, 80, 90, 106, 157, 336, 348, 373
 Bağlamamak 32
 Bağlanmak (Para bağlanmak, Tatliya bağlanmak, Tutsak olmak) 11, 64, 70, 107, 108, 198, 327
 Bağlantı (Bkz. İlişki) 49, 219, 239
 Bağlantı kurmak (Bkz. İlişki kurmak, Kurmak) 224
 Bağlantılı 143
 Bağlı 11, 37, 67, 106, 110, 136, 334

- Bağlı kalmak (Bkz. Kalmak) 11
 Bağlı olmak (Bkz. Olmak) 279
 Bağlılık (Bkz. Sadık) 11, 23, 38, 52, 58, 67, 196, 204, 210, 212, 275, 340
 Bağnaz (Bkz. Bağnazlık, Siyasal bağnaz, Softa) 20
 Bağnazlık (Bkz. Bağnaz, Gericilik) 96
 Bağrısmak 345
 Bahar (Bkz. Doğa, Mevsim) 204, 295, 310
 Bahçe (Bkz. Cennet bahçesi) 13, 26, 82, 134, 174, 287, 289, 293, 296, 352, 385
 Bahtiyar (Bkz. Mutlu) 383
 Bakan (Bkz. Başbakan, Siyaset) 36, 71, 83, 101
 Bakanlar kurulu 163
 Bakanlık (Bkz. Siyaset) 69
 Bakıcı 179, 339
 Bakılmak (Bkz. Bakmak) 40, 49, 53, 89, 160, 232, 272
 Bakım 40, 56, 94
 Bakış (Bkz. Eleştirel bakış) 55, 64, 91, 95, 295, 307, 310, 315, 369
 Bakış açısı (Bkz. Açı) 20, 53, 64, 355
 Bakış açısı getirmek (Bkz. Getirmek) 53
 Bakkal 297
 Bakkal çırağı 264
 Bakmak (Bkz. Bakılmak, Hasta bakmak, Kendine bakmak, Şaşı bakmak) 11, 41, 42, 44, 49, 58, 59, 60, 87, 110, 112, 126, 127, 129, 136, 142, 149, 168, 180, 191, 249, 277, 301, 302, 309, 310, 313, 315, 318, 320, 332, 337, 353, 355, 358; 359, 376
 Bakmamak 152
 Bal rengi (Bkz. Renk) 93
 Balad (Bkz. Türkü) 21, 62, 356, 385, 396
 Balayı 31, 59
 Bale 112
 Balıkçı 174, 298, 356, 379, 383
 Balo (Bkz. Maskeli balo) 60, 68, 390
 Balon 328
 Bambaşka 62, 103, 126
 Banka 50
 Bankacı 232
 Bar 107, 108
 Barbar (Bkz. Barbarca, Barbarlık) 39, 222, 337
 Barbarca (Bkz. Barbar, Barbarlık) 224, 333
 Barbarlık (Bkz. Barbar, Barbarca) 333
 Bardak 312, 357
 Barınamamak 287
 Barikat 168
 Barmen 107
 Basılamamak 2
 Basılmak 19, 97, 100, 256, 260, 306, 330, 366, 368, 369, 370, 371, 373, 374
 Basım (Bkz. Ucuz basım) 2, 33, 79, 101, 102, 260, 284, 285, 307, 370, 375
 Basımcı 86
 Basımcılık 251, 335
 Basın (Bkz. Basın özgürlüğü, Sarı basın) 13, 18, 28, 31, 37, 38, 61, 62, 66, 68, 83, 87, 96, 97, 236, 237, 238, 240, 241, 270, 328, 330, 340, 347, 348, 370, 372
 Basın özgürlüğü (Bkz. Özgürlük) 97
 Basit 131
 Baskı (Bkz. Özel baskı) 2, 33, 43, 45, 46, 54, 64, 65, 76, 79, 87, 89, 97, 100, 113, 252, 306, 327, 373
 Baskı altında kalmak (Bkz. Kalmak) 65
 Baskı altında olmak (Bkz. Olmak) 295
 Baskı altında tutmak (Bkz. Tutmak) 76, 77, 79
 Baskı sayısı (Bkz. Sayı) 97
 Baskı yapmak (Bkz. Yapmak) 89
 Baskıcı 56
 Baskılı 87
 Basmak (Bkz. Ayak basmak, Parmak basmak) 37, 234
 Basmakalıp 77, 348
 Basmakalıp inanç (Bkz. İnanç) 77
 Basmakalıplık (Bkz. Klişe) 261
 Bastırmak 70, 82, 100, 241
 Baş (Bkz. Son) 9, 20, 22, 23, 28, 31, 32, 36, 38, 42, 50, 56, 67, 77, 84, 85, 92, 94, 99, 106, 107, 110, 246, 266, 308, 309
 Baş aşağı edilmek 52
 Baş belası 70, 275
 Baş eğmek 293, 300, 303
 Baş harf 307
 Baş kestirmek 32
 Baş olmak (Bkz. Olmak) 160
 Başa gelmek (Bkz. Gelmek) 42, 98, 127, 133, 294, 298, 301
 Başaramamak 38, 323
 Başarı (Bkz. Başarılı) 31, 43, 64, 66, 73, 84, 94, 103, 140, 146, 162, 179, 195, 232, 240, 286, 296, 297, 323, 328, 345, 346, 351, 365, 370
 Başarı kazanmak (Bkz. Kazanmak) 31
 Başarılı (Bkz. Başarı) 17, 19, 22, 23, 25, 33, 39, 45, 49, 51, 80, 97, 109, 114, 130, 156, 281, 297
 Başarılı bulunmak (Bkz. Bulunmak) 33
 Başarılı olamamak (Bkz. Olmamak) 25, 39, 45, 109
 Başarılı olmak (Bkz. Olmak) 17, 19, 23, 51, 80
 Başarılılık 17, 19, 22, 23, 26, 33, 39, 45, 46, 50, 52, 81, 98
 Başarısız 19, 51, 54, 57, 74, 109, 227
 Başarısız olmak (Bkz. Olmak) 160
 Başarısızlık 19, 39, 48, 52, 54, 57, 74, 110, 196, 204, 220, 293, 326, 357, 360

- Başarıyla yapmak (Bkz. Yapmak) 262
- Başarmak 221, 240, 261
- Başbakan (Bkz. Bakan, Hükümet) 48, 367
- Başbakanlık (Bkz. Başbakan, Hükümet) 341
- Başbaşa 107
- Başetmek (Bkz. Gelmek, Üstesinden gelmek) 224, 300
- Başı belaya girmek (Bkz. Girmek) 74
- Başı çekmek (Bkz. Çekmek) 24, 64, 99
- Başı dertte olmak (Bkz. Olmak) 290
- Başı kesilmek (Bkz. Kesilmek) 32, 93, 99
- Başıboş gezmek (Bkz. Gezmek) 309
- Başına gelmek (Bkz. Gelmek) 13, 42, 67, 82, 85, 90, 92, 99, 100, 102, 106, 110
- Başında durmak (Bkz. Durmak) 111
- Başını almak (Bkz. Almak) 106
- Başını çekmek (Bkz. Öncülük yapmak) 24, 64, 99
- Başını kestirmek 32
- Başka 58, 59, 62, 63, 65, 66, 68, 71, 72, 73, 78, 81, 85, 87, 88, 98, 107, 108, 113, 115, 118, 127, 128, 129, 130, 131, 135, 137, 145, 146, 147, 148, 151, 167, 232, 233, 234, 235, 240
- Başkaları 25, 30, 47, 53, 61, 64, 103, 134, 138, 140, 141
- Başkaldıran 21, 94
- Başkaldırı 47, 52, 164, 165
- Başkaldırıcı 58, 72, 120, 121, 192, 398
- Başkaldırıcılık 51, 70, 92
- Başkaldırmak 21, 94, 148
- Başkalık (Bkz. Aynılık) 10, 13, 14, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 43, 44, 46, 54, 55, 56, 79, 86, 88, 262
- Başkan 94
- Başkası 30, 65, 103
- Başkişi (Bkz. Kişi) 58, 59, 60, 63, 71
- Başlamak (Bkz. Söze başlamak, Yaşama başlamak, Yeniden başlamak) 10, 11, 12, 16, 19, 22, 31, 32, 34, 36, 40, 43, 45, 48, 49, 55, 58, 60, 63, 64, 66, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 87, 94, 96, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 109, 112, 114, 149, 185, 209, 221, 232, 236, 259, 264, 270, 285, 292, 297, 319, 322, 323, 328, 335, 336, 340, 350, 359, 360, 361, 364, 366, 367, 369, 370, 371
- Başlamama 216
- Başlamamak 22, 345
- Başlangıç 110, 132, 138, 170, 197, 221, 360, 387
- Başlanmak 306
- Başlatmak 16, 99, 106, 336, 369
- Başlayamamak 323
- Başlık 16, 34, 35, 43, 49, 50, 51, 57, 63, 65, 67, 74, 96, 98, 104, 108, 362, 367
- Başlık atılmak (Bkz. Atılmak) 306
- Başlık atmak (Bkz. Atmak) 96
- Başrol (Bkz. Rol) 32, 35, 72, 112, 345, 350, 366, 370
- Baştan aşağı 111, 155
- Baştan çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 71, 171, 183
- Baştan sona 139
- Başvurmak (Bkz. Vurmak) 12, 42, 72, 77, 83, 84, 89, 101, 307
- Başyapıt (Bkz. Yapıt) 16, 24, 49, 51, 72, 77, 101, 195, 255, 284, 336
- Başyazar (Bkz. Yazar) 240
- Batakane 61
- Bataklık (Bkz. Doğa) 112, 126, 285, 288, 358, 375, 376
- Bataklık suyu (Bkz. Su) 288
- Batı (Bkz. Yön) 336, 339
- Batmak 185, 252
- Batmamak 9
- Bay (Bkz. Bayan) 47, 66, 77, 81, 91, 169, 175, 177, 224, 252, 253, 274, 276, 280, 330, 338, 344, 345, 367, 368, 374, 378, 379, 404
- Bayağı (Bkz. Bayağı olmak, Bayağılık) 10, 47, 134, 140, 161, 220, 251, 257, 287, 292, 346
- Bayağı olmak (Bkz. Bayağı, Bayağılık) 257
- Bayağılık (Bkz. Bayağı, Bayağı olmak) 61, 136, 138, 148, 220, 264, 267, 359
- Bayan (Bkz. Bay) 66, 67, 69, 70, 71, 75, 77, 91, 155, 327, 329, 330, 332, 337, 338, 344, 345, 353, 354, 364, 374, 378
- Bayatlamak 301
- Bayılmak (Bkz. Sevmek) 13, 62, 74, 131, 150, 196, 233, 281, 340
- Bayramlık giysi (Bkz. Giysi) 315
- Bebek (Bkz. Yavru) 74, 75
- Becerememek 72
- Beceri (Bkz. Becerikli) 218, 225
- Becerikli (Bkz. Beceri) 156
- Beceriksiz 128
- Bedel (Bkz. Paha) 334
- Bedel ödemek (Bkz. Ödemek) 299, 301
- Beden 54, 109, 176, 177, 216, 217, 219, 221, 229, 247, 253, 288, 292, 293, 322, 355, 402
- Bedene kıymak (Bkz. Kıymak) 160
- Bedensel (Bkz. Bedensel çirkinlik) 62
- Bedensel çirkinlik (Bkz. Çirkinlik) 62
- Beğeni (Bkz. Zevk) 249, 282, 307
- Beğenilmek (Bkz. Hoşa gitmek, Takdir edilmek) 240
- Beğenmek (Bkz. Hoşlanmak,

- Takdir etmek) 80, 333, 345, 347, 349, 355
- Bekâr 198, 282, 326, 362
- Bekâr kalmak (Bkz. Kalmak) 198
- Beklemek (Bkz. Dört gözle beklemek, Ummak) 27, 33, 39, 42, 65, 66, 67, 73, 87, 89, 90, 92, 95, 104, 112, 126, 134, 140, 201, 293, 302, 313, 322, 351
- Beklememek (Bkz. Umulmamak) 360
- Beklenebilmek 88
- Beklenilmek 40, 54, 86, 235
- Beklenmedik 27, 28, 99
- Beklenmek 44, 70, 89, 95, 283, 300
- Beklenti (Bkz. Ummak) 53, 55, 94, 232, 285
- Bel bağlamak (Bkz. Bağlamak) 54, 165
- Belge 24, 61, 77, 400
- Belirgin (Bkz. Belirgin olmak, Belirginlik) 19, 92
- Belirgin olmak (Bkz. Belirgin, Olmak, Belirginlik) 253
- Belirginlik (Bkz. Belirgin, Belirgin olmak) 250, 253
- Belirlmek 274, 334
- Belirmek 11, 20, 42, 56, 57, 167, 299, 247
- Belirsizlik 226, 394
- Belirti 34, 43, 92, 130, 186, 217, 257, 334
- Belirtilmek 2, 306
- Belirtmek 9, 17, 19, 29, 39, 43, 46, 54, 62, 64, 68, 87, 92, 94, 96, 113, 137, 149, 192, 275, 276, 322, 331, 341
- Belirtmemek 170
- Belkemiği 106
- Bellek (Bkz. Akıl, Beyin, Düşünce) 65, 190, 197, 220, 224, 227, 258, 318, 342, 344
- Bencil (Bkz. Bencillik) 18, 46, 62, 69, 80, 106, 134, 145, 184, 265, 378, 383
- Bencillik (Bkz. Bencil) 54, 134, 143, 197, 211, 405
- Benimsemek 11, 19, 34, 40, 44, 53, 57, 64, 79, 174, 182, 221, 302, 367
- Benimsememek 90
- Benimsenmek 10
- Benlik (Bkz. Kişilik) 135, 187, 232, 265
- Benzemek 16, 17, 19, 21, 22, 25, 43, 55, 58, 63, 64, 68, 70, 71, 78, 79, 93, 109, 111, 164, 210, 211, 218, 236, 254, 299, 314
- Benzememek (Bkz. Benzeşmemek) 21, 23, 67, 74, 299
- Benzer (Bkz. Benzerlik) 10, 52, 59, 60, 65, 319, 320
- Benzerlik (Bkz. Ayrılık, Benzer, Benzeşlik) 13, 147
- Benzersiz (Bkz. Eşsiz) 319
- Benzeşlik (Bkz. Benzerlik) 299
- Benzeşmemek (Bkz. Benzememek) 13
- Benzetmek 30, 56, 64, 77, 318, 352, 357, 366
- Berbat (Bkz. Beterlik) 128
- Besin (Bkz. Yemek, Yiyecek) 293, 355
- Beslemek 100, 351, 355
- Beslenmek 82, 287, 293, 339
- Beslenmemek 339
- Bestelenmek (Bkz. Müzik) 77
- Beşik 36
- Beterlik (Bkz. Berbat) 64, 155
- Betimleme yapmak (Bkz. Tanımlamak, Yapmak) 171
- Betimlenmek (Bkz. Tanımlamak) 290
- Beyaz (Bkz. Renk) 32, 79, 145, 153, 320
- Beyazlaşmak 289
- Beyin (Bkz. Akıl, Bellek, Düşünce) 22, 92, 109, 173, 294, 296, 338
- Beyinsizlik (Bkz. Akılsızlık) 14
- Bezenmek 36
- Biçak 61, 91, 177, 285, 308
- Biçaklamak 60, 233
- Bıkkın (Bkz. Bıkkınlık) 59
- Bıkkınlık (Bkz. Bıkkın, Bıkmak) 90
- Bıkmak (Bkz. Bıkkınlık, Usanmak) 44, 46, 196, 200, 212
- Bırakabilmek (Bkz. Ün bırakabilmek) 143, 328
- Bırakılmak (Bkz. Saliverilmek, Serbest bırakılmak, Zorunda bırakılmak) 46, 47, 87, 154, 247, 348
- Bırakmak (Bkz. Ardında bırakmak, Bir yana bırakmak, Dışta bırakmak, Geride bırakmak, Gölgede bırakmak, Karşı karşıya bırakmak, Kendine hayran bırakmak, Kendini olayların akışına bırakmak, Peşini bırakmak, Yarım bırakmak, Yüz üstü bırakmak) 10, 13, 22, 26, 30, 39, 65, 67, 76, 81, 83, 84, 85, 93, 94, 95, 99, 107, 143, 190, 196, 216, 239, 253, 257, 270, 278, 318, 325, 329, 336, 349, 351, 366, 371
- Bırakmamak (Bkz. Söylemediğini bırakmamak) 81, 87, 223, 292, 374
- Biçarelik (Bkz. Çaresizlik) 359
- Biçem (Bkz. Üslup) 252
- Biçim (Bkz. Anlatım biçimi, Davranış biçimi, Sanat biçimi, Üslup, Yaşam biçimi, Yönetim biçimi) 10, 12, 14, 16, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 32, 34, 35, 38, 40, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 63, 65, 66, 70, 73, 76, 87, 88, 90, 92, 94, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 106, 110, 112, 114, 113, 126, 127, 129, 132, 134, 135, 139, 152, 161, 171, 175, 223, 244, 245, 247, 249, 253, 254, 256, 258, 260, 283, 292, 293, 297, 300, 306, 331, 334, 341, 343, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 368, 375, 388, 391

- Biçim vermek (Bkz. Biçimlendirmek, Vermek) 25, 132
 Biçimci (Bkz. Bicimcilik) 27
 Biçimcilik (Bkz. Biçimci) 69
 Biçimlendirmek (Bkz. Biçim vermek, Yeniden biçimlendirmek) 92, 353
 Biçimsiz 25, 132, 297
 Biçmek (Bkz. Değer biçmek) 289
 Bildiri 15, 63, 300, 341
 Bildirilmek 34
 Bildirmek (Bkz. Görüş bildirmek) 34, 35, 69, 82, 99, 105, 332, 373
 Bilebilmek 126, 145, 147
 Bilememek (Bkz. Bilmemek) 27, 36, 90, 100, 152
 Bileşim 260
 Bilet 66, 76, 333, 334
 Bilezik 70, 346
 Bilge 82, 177, 219, 287
 Bilgelik 20, 65, 225, 290, 393, 395
 Bilgi 2, 117, 223, 224, 226, 227, 228, 235, 263, 274, 296, 297, 346, 365
 Bilgi almak (Bkz. Almak) 70, 146
 Bilgi edinmek (Bkz. Edinmek) 225
 Bilgi verme 171
 Bilgiç 224
 Bilgiççe 51
 Bilgiçlik 51
 Bilgili 218, 223, 226
 Bilgin 289, 330
 Bilgisiz (Bkz. Bilisiz) 63, 138, 224, 273, 274, 296
 Bilgisiz sınıf (Bkz. Sınıf) 63, 341
 Bilgisizlik 63, 75, 224, 238, 239, 259
 Bilim (Bkz. Araştırma, Arkeoloji, Fizik) 9, 24, 34, 43, 137, 171, 173, 219, 260, 272, 333, 334, 384, 399
 Bilim adamı (Bkz. Adam,
- Toplumbilimci) 35, 60, 61, 171, 174
 Bilim alanı (Bkz. Alan) 9
 Bilimsel 174, 346
 Bilimsel yasa (Bkz. Yasa) 173
 Bilincine varmak (Bkz. Varmak) 48, 59, 79, 171, 176, 182, 287, 301
 Bilincine varmamak (Bkz. Varmamak) 288
 Bilinç (Bkz. Akıl) 28, 50, 65, 140, 186, 238, 246, 273, 389
 Bilinç uyarıcısı (Bkz. Uyarıcı) 14
 Bilinçaltı 331
 Bilinçaltı dürtü (Bkz. Dürtü) 58
 Bilinçdışı 19, 70, 80, 92, 94
 Bilinçdışı dürtü (Bkz. Dürtü) 70
 Bilinçli 78, 86, 103, 295
 Bilinçsiz (Bkz. Bilinçsizlik) 78, 86
 Bilinçsizlik (Bkz. Bilinçsiz) 185
 Bilinmek 63, 64, 85, 95, 96, 102, 165, 284, 290, 307, 328, 347
 Bilinmemek 52, 62, 63, 92, 157
 Bilinmezlik 297
 Bilisiz (Bkz. Bilgisiz) 154
 Billur 383
 Bilmece 402
 Bilmek 21, 28, 33, 35, 42, 44, 51, 64, 65, 69, 70, 76, 82, 91, 103, 107, 109, 110, 138, 145, 153, 155, 157, 165, 169, 184, 194, 197, 199, 200, 218, 220, 221, 222, 225, 227, 232, 233, 237, 241, 245, 252, 260, 265, 271, 272, 278, 282, 285, 288, 293, 294, 296, 299, 300, 302, 307, 311, 315, 318, 319, 320, 322, 323, 324, 341, 343, 354, 355, 359, 360, 361, 367
 Bilmemek (Bkz. Bilememek) 26, 35, 38, 39, 59, 60, 64, 65, 69, 74, 85, 99, 105, 109, 110, 126, 127, 130, 138, 145, 180, 222, 277, 278, 279, 280, 281, 293, 297, 298, 300, 301, 322, 323, 331, 339, 341, 357, 361
 Bilmezlikten gelmek (Bkz. Gelmek) 302
 Bir araya gelmek (Bkz. Gelmek) 66
 Bir yana bırakmak (Bkz. Bırakmak) 25, 276
 Bira (Bkz. İçki) 150, 312
 Birey (Bkz. Kişi) 20, 53, 54, 57, 96, 113, 139, 162, 166, 335
 Bireyci (Bkz. Bireycilik) 58, 64, 103
 Bireycilik (Bkz. Bireyci, Öznel olmak) 52, 53, 54, 56, 88, 96, 113, 143, 149, 160, 167, 295, 298
 Bireycilik ruhu (Bkz. Ruh) 164
 Bireysel 347, 355
 Bireysel kültür (Bkz. Kültür) 166
 Bireyselleşmek (Bkz. Öznel olmak) 56
 Bireysellik (Bkz. Öznel olmak) 57, 211
 Biricik (Bkz. Tek) 35, 93, 131
 Birikim 147
 Biriktirmek 53, 147, 149
 Birinci sınıf (Bkz. Sınıf) 17, 22
 Birincilik 366
 Birleşik 29, 34, 36, 37, 38, 43, 58, 68, 69, 77, 98, 156
 Birleşim 332
 Birleşmek 63
 Birlik (Bkz. Birliktelik) 138, 141
 Birlikte olmak (Bkz. Olmak) 22, 102, 280, 282, 292
 Birliktelik (Bkz. Birlik) 10, 16, 30, 33, 34, 37, 51, 69, 106, 107, 108, 111, 286, 373
 Bisküvi (Bkz. Yiyecek) 373
 Biter bitmez (Bkz. Bitmek) 96
 Bitirmek (Bkz. Son vermek) 20, 26, 31, 35, 38, 39, 43, 57, 68, 81, 100, 104, 366, 373, 374

- Bitki (Bkz. Ağaç, Asma, Çiçek, Diken, Fidan, Ot, Yaprak, Yosun) 104, 302
- Bitkin 65, 362
- Bitkin düşmek (Bkz. Yorgun düşmek) 98
- Bitmek (Bkz. Sonu gelmek, Tükenmek) 27, 65, 75, 87, 94, 96, 106, 109, 142, 286, 292, 322, 323, 326, 331
- Biyografik 395
- Bocalamak 101
- Bodrum 233
- Boğaz 110, 307
- Boğaz ameliyatı (Bkz. Ameliyat) 374
- Boğazına sarılmak (Bkz. Sarılmak) 100
- Boğazını kesmek (Bkz. Kendi canına kıymak) 80
- Boğmak 91, 254, 308
- Bohem 21, 390
- Boks (Bkz. Boksçuluk) 80
- Boks eldiveni 84
- Boks karşılaşması (Bkz. Karşılaşma) 80
- Boksçuluk (Bkz. Boks) 80, 98
- Bolluk 56, 205
- Bolşevik (Bkz. Marksçı) 20
- Borazan (Bkz. Müzik) 112, 340, 361
- Borcu olmak (Bkz. Borçluluk, Olmak) 266
- Borç (Bkz. Borçluluk) 87, 372, 375
- Borç ödemek (Bkz. Ödemek) 292, 310
- Borçlu olmak (Bkz. Olmak) 260, 295, 365
- Borçluluk (Bkz. Alacaklı, Borcu olmak, Borç) 20
- Borsa (Bkz. Borsacı, Ekonomi) 151, 155
- Borsacı (Bkz. Borsa) 145, 148, 326
- Boru 24, 365
- Boş (Bkz. Boşluk) 47, 73, 134, 156
- Boş durmamak (Bkz. Durmamak) 156, 210
- Boş inan 340
- Boş kalmak (Bkz. Kalmak) 259
- Boş söz etmek (Bkz. Söz etmek) 186
- Boşa geçirmek (Bkz. Geçirmek) 73
- Boşa geçmek (Bkz. Geçmek) 40
- Boşamak 372
- Boşanma (Bkz. Dul, Dul erkek) 107, 213
- Boşluk (Bkz. Boş) 407
- Boy (Bkz. Yaşam boyu) 64, 318, 374, 378
- Boyamak 347
- Boyanmak 191
- Boyanmış 217
- Boylam (Bkz. Enlem) 333
- Boynuna sarılmak (Bkz. Sarılmak) 33
- Boyun 310
- Boyun eğdirmek (Bkz. Egemenlik altına almak, Egemenlik altına girmek) 53
- Boyun eğdirmemek 53
- Boyun eğebilmek (Bkz. Boyun eğmek) 81
- Boyun eğmek (Bkz. Yenilgi, Yitirmek) 59, 79, 82, 90, 91, 92, 94, 95, 113, 163, 183, 217, 298, 264
- Boyunduruk 28
- Boyunduruk altında kalmak (Bkz. Kalmak) 28
- Boyut 80, 81, 82, 402
- Bozguncu (Bkz. Bozgunculuk) 98
- Bozgunculuk (Bkz. Bozguncu) 397
- Bozmak 114, 167, 239, 295, 296, 300
- Bozuk (Bkz. Bozukluk) 43
- Bozukluk (Bkz. Bozuk, Zihinsel bozukluk) 96, 217
- Bozulmak (Bkz. Dengesi bozulmak) 347
- Bozulmamak 153
- Bölge 10, 34, 72, 282, 364
- Bölüm 2, 34, 40, 43, 51, 58, 62, 65, 86, 100, 101, 103, 162, 244, 257, 270, 271, 274, 281, 284, 285, 299, 302, 306, 307, 328, 331, 335, 344, 359, 372, 373, 374, 375
- Bölünmek 346
- Bölüşümek 287
- Bronz (Bkz. Tunç) 112, 295
- Budala (Bkz. Aptal, Budalaca) 18, 19, 69, 126, 140, 145, 148, 152, 170, 285, 296, 329, 334, 345
- Budalaca (Bkz. Budala) 223, 286, 346
- Budalaca davranma (Bkz. Davranış) 285
- Budalalaşmak 296
- Budalalaştırılmak 222
- Budalalık (Bkz. Ahmaklık, Akılsızlık) 19, 56, 136, 151, 153, 154, 160, 182, 183, 205, 224, 240, 249, 325, 339, 348
- Bugün (Bkz. Yarın) 85, 86, 111, 127, 129, 137, 143, 233, 240
- Buğday (Bkz. Ürün) 47, 185, 295
- Buharlı gemi (Bkz. Gemi) 10
- Buharlı makine (Bkz. Makine) 136, 334
- Buket (Bkz. Sebze) 83, 270, 371
- Bulabilmek 12, 25, 82, 87, 95, 96, 349, 351
- Bulamamak 63, 64, 84, 87, 100, 126, 219, 340
- Bulanık 33
- Bulaşıcılık (Bkz. Salgın) 92, 151
- Bulaşmak 86, 110, 308
- Bulmak (Bkz. Çirkin bulmak, Suçlu bulmak, Yolunu bulmak, Zaman bulmak) 15, 18, 27, 46, 50, 53, 57, 60, 63, 67, 69, 75, 79, 82, 83, 87, 88, 89, 93, 97, 108, 109, 133, 134, 138, 149, 186, 196, 206, 232, 235, 237, 238, 259, 282, 308,

- 313, 319, 320, 338, 341, 351, 353, 359, 361, 368
- Bulmamak** (Bkz. Zaman bulamamak) 48, 70, 74
- Bulunabilmek** (Bkz. Yer bulabilmek) 68, 93, 101, 130, 154, 358
- Bulunamamak** (Bkz. Yer bulamamak) 88, 106, 108
- Bulunmak** (Bkz. Altında bulunmak, Az bulunmak, Başarılı bulunmak, Çözüm bulunmak, Egemenliği altında bulunmak, Etki altında bulunmak, Görevde bulunmak, İlişkide bulunmak, Kehanette bulunmak, Suçlu bulunmak, Suçsuz bulunmak, Zor bulunmak) 11, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 37, 41, 43, 44, 48, 49, 51, 53, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 83, 85, 86, 87, 89, 91, 92, 95, 96, 98, 101, 103, 107, 112, 126, 128, 130, 139, 140, 141, 145, 146, 147, 148, 151, 152, 153, 191, 193, 194, 197, 200, 201, 202, 204, 208, 216, 236, 237, 238, 240, 241, 247, 254, 256, 258, 263, 265, 270, 272, 275, 277, 279, 281, 282, 284, 286, 290, 294, 300, 307, 319, 323, 326, 327, 331, 333, 335, 337, 339, 347, 348, 350, 351, 353, 354, 359, 364, 374
- Bulunmamak** (Bkz. Yeri bulunmamak) 34, 52, 54, 70, 80, 88, 93, 102, 107, 131, 137, 145, 147, 152, 160, 275, 325, 326, 330, 331, 345, 346, 348, 368, 374
- Bulunup bulunmamak** 34
- Buluş** (Bkz. İcat) 70, 175, 255, 263, 334
- Buluş yapmak** (Bkz. Yapmak) 70, 256
- Buluşma** 106, 302, 373
- Buluşma evi** (Bkz. Ev) 95
- Buluşmak** 16, 36, 38, 63, 84, 95, 105, 106, 324, 333, 349, 355, 367, 370, 371, 373, 374
- Buluşmamak** 25, 81
- Bulut** (Bkz. Gök, Gökyüzü) 101, 308, 309, 351
- Bunalım** (Bkz. Kıskaçlık bunalımı) 22, 64, 96, 181, 270, 307
- Bunalmak** (Bkz. Bunalım) 79
- Bunaltmak** (Bkz. Sıkamak) 194, 199
- Burjuva** (Bkz. Burjuvazi) 10, 28, 48
- Burjuva ahlakı** (Bkz. Ahlak) 113
- Burjuva sınıfı** (Bkz. Sınıf) 10
- Burjuvazi** (Bkz. Burjuva) 11
- Burnunu sokmak** (Bkz. Karışmak) 166
- Burnunun ucunu görememek** (Bkz. Görememek) 265
- Burs** (Bkz. Bursla okumak) 365
- Bursla okumak** (Bkz. Burs, Okumak) 23
- Buruk** (Bkz. Burukluk) 91
- Burukluk** (Bkz. Buruk) 270
- Burun** 16
- Buyruk vermek** (Bkz. Vermek) 199
- Buyrukçu** 47
- Buyur etmek** 82
- Buyurmak** 161
- Bülbül** (Bkz. Hayvan) 205, 256, 258, 378
- Büro** 46
- Bürokrasi** 56, 160
- Bürünmek** 60, 259
- Bütün** 135
- Bütünlenmek** 38, 172
- Bütünleşmek** 40, 346
- Büyü** (Bkz. Büyülemek, Büyüleyicilik, Büyülü, Yaşamın büyüğü) 25, 89, 132, 283
- Büyük** (Bkz. Büyüklük, Koskoca, Koskocaman, Yaşlı) 9, 10, 11, 10, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 43, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 76, 77, 81, 82, 83, 84, 87, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 129, 133, 135, 137, 138, 142, 146, 147, 148, 151, 154, 221, 320, 321, 323, 325, 326, 332, 333, 337, 343, 344, 347, 350, 356, 357, 359, 360, 361, 367
- Büyük adam** (Bkz. Adam) 17, 35
- Büyük amca** (Bkz. Akriba) 105
- Büyük oyuncu** (Bkz. Oyuncu) 76
- Büyük söz** (Bkz. Söz) 52
- Büyük usta** (Bkz. Usta) 43, 108
- Büyükbaba** (Bkz. Akriba) 155
- Büyükelçi** 81
- Büyüklük** (Bkz. Büyük) 20, 40
- Büyülemek** (Bkz. Büyü, Hayranlık duyulmak, Hayranlık kazanmak) 55, 226
- Büyüleyici** (Bkz. Büyüleyicilik) 216, 281, 393
- Büyüleyicilik** (Bkz. Büyü, Büyüleyici) 12
- Büyülü** (Bkz. Büyü) 288
- Büyüme** 10, 30, 80, 113, 224, 225, 320
- Büyütmek** (Bkz. Çoğaltmak) 97, 309
- Cafcaflı** 61, 340
- Cahil** 273
- Cahillik** 151
- Cam** 289
- Can** 320, 327
- Can atmak** (Bkz. İstemek) 114, 156

- Can sıkıcı (Bkz. Can sıkıcılık) 132, 139, 275, 297
- Can sıkılaştırılmak 139
- Can sıkıcılık (Bkz. Can sıkıcı, Sıkıcılık) 42
- Canavar 167, 319
- Canayakın (Bkz. Tatlı) 145, 298, 325
- Candan 383
- Canına kıymak (Bkz. Kıymak) 38, 48
- Canına kıymamak 48
- Canını sıkamak (Bkz. Sıkamak) 140
- Canlandırmak (Bkz. Akılda canlandırmak) 29, 73, 76, 90, 335
- Canlanmak 93
- Canlı 136
- Canlılık 28
- Caydırmak 84
- Cebe indirmek (Bkz. İndirmek) 84
- Cehalet 276
- Cehennem (Bkz. Cennet, Din) 23, 31, 108, 143, 321, 353
- Cehennemlik (Bkz. Din) 59
- Ceket (Bkz. Giysi) 320
- Cenaze (Bkz. Ölü) 65, 110, 374
- Cenaze töreni (Bkz. Tören) 373, 374
- Cennet (Bkz. Cehennem, Din) 156, 178, 321, 352, 353
- Cennet bahçesi (Bkz. Bahçe, Din) 293
- Centilmen 28, 90, 152, 153, 226, 336
- Centilmenler topluluğu (Bkz. Topluluk) 164
- Cep 22
- Cephe 330
- Cerrah (Bkz. Hekim) 43, 285
- Cesaret (Bkz. Yüreklik) 81, 183
- Cesaret edebilmek (Bkz. Cesaret etmek) 96
- Cesaret edememek 61
- Cesaret etmek (Bkz. Cesaret edebilmek) 34
- Cesaretini kırmak (Bkz. Kırmak) 33, 274
- Ceset (Bkz. Ölü) 60, 111
- Ceza (Bkz. Ağır ceza, Ağır hapis cezası, Hapis cezası, İdam cezası, Yargı) 81, 95, 96, 100, 104, 283, 292, 337, 352, 354
- Ceza almak (Bkz. Almak) 165, 292
- Ceza çekmek (Bkz. Çekmek) 104
- Ceza sistemi (Bkz. Sistem) 101
- Ceza uygulaması (Bkz. Uygulama) 179
- Ceza verilmek (Bkz. Verilmek) 96
- Ceza vermek (Bkz. Vermek) 81, 113, 179, 292, 297
- Ceza yasası (Bkz. Yasa) 88
- Cezaevi (Bkz. Ceza, Cezalandırılmak, Darağacı, Gardiyan, Giyotin, Hapis, Hapis cezası, Hapishane, Hapsetmek, Hücre, İdam, Koğuş, Tutuklu, Yağrı, Zindan, Zindan yaşamı) 18, 21, 33, 41, 42, 45, 50, 65, 86, 89, 90, 94, 96, 98, 99, 100, 101, 104, 105, 181, 270, 284, 285, 289, 290, 295, 297, 298, 302, 323, 328, 352, 353, 354, 357, 359, 361, 372, 373
- Cezaevi yaşamı (Bkz. Yaşam) 293
- Cezaevine kapatılmak (Bkz. Hapsetmek) 89
- Cezalandırılmak (Bkz. Cezaevi, Yargı) 94, 169
- Cezalandırılmamak (Bkz. Yargı) 179
- Cezaya çarptırmak (Bkz. Yargı) 165
- Ciddi (Bkz. Ciddi olmak) 15, 45, 73, 74, 75, 78, 126, 133, 135, 138, 139, 141, 142, 146, 148, 151, 152, 280, 281, 371, 373, 377, 391, 392, 396
- Ciddi olmak (Bkz. Ciddi, Ciddilik) 16, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 91, 105, 107, 114, 176, 186, 217, 222, 224, 226, 270, 350, 351, 358
- Ciddilik (Bkz. Ciddi olmak) 74, 132, 161
- Ciddiye alınmak 137, 171
- Ciddiye almak (Bkz. Almak, Önemlilik) 14, 74
- Cilt 33, 75, 114, 115, 116, 117
- Cinayet (Bkz. Katil, Öldürmek, Yargı) 50, 87, 142, 335
- Cinayet işlemek (Bkz. Katil olmak) 50
- Cinsel 47, 96
- Cinsel arzu (Bkz. Arzu, Kösnü) 32
- Cinsel ilişki (Bkz. İlişki) 48, 92
- Cinsel sapkınlık (Bkz. Sapkın tutku) 119, 120
- Cinsel seçim (Bkz. Seçim) 129
- Cinsel sorun (Bkz. Sorun) 11
- Cinsel tutkun (Bkz. Tutkunluk) 97
- Cinsel yakınlık (Bkz. Yakınlık) 78
- Cinsellik (Bkz. Cinsel ilişki, Fahişe, Kösnü düşkünlü) 78, 96, 390, 391
- Cinsellik gelişmesi (Bkz. Gelişme) 96
- Cop 223
- Coşku (Bkz. Coşku duymak) 28, 35, 73, 83
- Coşku duymak (Bkz. Coşku, Coşkulu, Duymak) 167, 365
- Coşkulu (Bkz. Lirik) 66
- Coşturmak 89
- Cömert 289
- Cömertlik 288
- Cumhurbaşkanı 38
- Cumhuriyet 94
- Cüce 58
- Cümle (Bkz. Dil, Tümce) 275
- Cüzam (Bkz. Hastalık) 103, 320
- Cüzamlı (Bkz. Hasta) 176, 289
- Cüzamlılık 103, 294

Çaba 17, 86, 224, 238, 306, 323
 Çaba göstermek (Bkz.
 Çabalamak, Göstermek) 225
 Çabalamak (Bkz. Uğraşmak)
 11
 Çabuk (Bkz. Hızlı) 91, 97, 133
 Çadır 33, 101, 308, 309, 314
 Çağ (Bkz. Antik çağ, Dönem,
 Kullanım çağı, Modern çağ,
 Ortaçağ) 9, 10, 11, 12, 14, 21,
 23, 27, 28, 40, 41, 45, 46, 48,
 50, 51, 53, 58, 66, 70, 71, 72,
 74, 75, 77, 86, 88, 96, 98,
 104, 136, 137, 139, 146, 153,
 169, 182, 221, 222, 247, 248,
 256, 263, 301, 325, 326, 374,
 388, 389, 393, 394
 Çağdaşlık (Bkz. Değişim,
 Dönüşüm, Gelişim, Kültür,
 Reform, Uygarlık, Yenilik)
 20, 28, 45, 49, 62, 117, 120,
 182, 395
 Çağırma 21, 85, 99, 278, 328,
 362, 373
 Çağrı (Bkz. Davet, Günaha
 çağrı) 13, 16, 25, 26, 39, 78,
 81, 160, 198, 217, 337, 340,
 373, 374, 387
 Çağrılmak (Bkz. Adıyla
 çağrılmak) 111, 327, 345
 Çağrılmamak 52, 346
 Çağrışım 12
 Çakmak 262
 Çalabilmek 29
 Çalgı (Bkz. Keman, Lavta,
 Müzik, Piyano) 171
 Çalgıcı (Bkz. Müzik) 31
 Çalı çırpı 358
 Çalınabilmek 41, 149
 Çalınmak 24
 Çalışabilmek 81, 82
 Çalışkan 13, 26
 Çalışma (Bkz. İş, Uğraş,
 Uğraşma) 23, 50, 54, 62, 78,
 79, 87, 93, 101, 107, 109, 112,
 131, 259, 364, 389, 392, 396,
 398, 400, 401, 403, 407
 Çalışma masası (Bkz. Masa)
 45

Çalışmak (Bkz. Çabalamak,
 Uğraşmak) 10, 13, 15, 19, 20,
 26, 33, 46, 49, 50, 53, 54, 56,
 70, 80, 85, 97, 109, 130, 131,
 135, 223, 225, 249, 255, 272,
 300, 302, 309, 320, 334, 340,
 343, 344, 346, 355, 359, 360,
 361, 362, 372
 Çalıştırılmak 222
 Çalıştırmak 312
 Çalmak (Bkz. Müzik) 29, 58,
 70, 111, 234, 253, 314, 319,
 354, 359, 365
 Çalmamak 127
 Çamaşır 86
 Çamur 313, 315
 Çamur atmak (Bkz. Atmak)
 161
 Çan 314
 Çanak 111
 Çanta (Bkz. El çantası) 74, 75,
 281
 Çapkın 74
 Çar (Bkz. Hükümdar) 37, 38,
 91
 Çare (Bkz. Çözüm) 81, 108
 Çaresizlik (Bkz. Biçarelik,
 Çözümü bulunamamak) 99,
 270
 Çarmıh 320, 357
 Çarmıha gerilmek 40, 41
 Çarmıha girmek 72
 Çarpıcılık 52, 58
 Çarpışmak (Bkz. Çatışmak)
 253, 357
 Çarpıtmak 71
 Çarpıtılabilmek 88
 Çarpıtılmak 71, 95, 100
 Çarpıtmak (Bkz. Ağır cezaya
 çarpıtmak) 95, 306
 Çatık kaşlı 12
 Çatışma (Bkz. Çatışmak,
 Duygusal çatışma) 11, 12, 16,
 19, 40, 70, 94, 366
 Çatışmak (Bkz. Çatışma) 76,
 94
 Çatışmalı 12
 Çatıştırmak 70
 Çatmak 369

Çaydanlık 266
 Çayır (Bkz. Doğa) 36, 313,
 318
 Çekememek (Bkz. Kıskançlık)
 18
 Çekici 13, 24, 45, 64, 71, 129,
 141, 147, 155, 278, 352
 Çekicilik 15, 18, 26, 27, 60, 73,
 79, 82, 90, 129, 131, 143,
 145, 156, 168, 179, 180, 196,
 212, 216, 219, 227, 233, 235,
 244, 262, 272, 279, 354
 Çekilmek (Bkz. Filme
 çekilmek) 295, 322
 Çekince görmek (Bkz.
 Görmek) 272
 Çekinmek 79, 87, 88, 89, 219,
 261, 282, 397
 Çekinmemek 73, 102, 218
 Çekişme 154
 Çekmek (Bkz. Acı çekmek,
 Başı çekmek, Ceza çekmek,
 Dikkat çekmek, Fotoğraf
 çekmek, Güçlük çekmek,
 İlgi çekmek, Konferans
 çekmek, Sopaya çekmek,
 Sorguya çekmek) 13, 142,
 153, 160, 232, 285, 327, 354,
 374
 Çekmemek (Bkz. Dikkat
 çekmemek, Söylev
 çekmemek) 323, 351
 Çektirmek (Bkz. Acı
 çektirmek, Fotoğraf
 çektirmek) 16
 Çelenk 111
 Çelişki (Bkz. Çelişkili) 287
 Çelişkili (Bkz. Çelişki) 18, 110
 Çelişmek 40, 72, 92, 219, 246
 Çember 309, 310
 Çene 95
 Çene çalmak (Bkz. Konuşmak)
 58
 Çerçeveselenmek 298
 Çeşit (Bkz. Çeşit çeşit) 48, 63
 Çeşit çeşit (Bkz. Çeşit) 77
 Çeşitli (Bkz. Çeşitlilik) 26, 90,
 96, 99
 Çeşitlilik (Bkz. Çeşitli) 142

- Çeşni (Bkz. Tat) 44
 Çeviklik 253
 Çeviren 383, 384, 385, 386
 Çeviri 33, 51, 308, 370
 Çeviri yapmak (Bkz. Yapmak) 21
 Çevirmek 33, 90, 265, 293, 338, 343, 370
 Çevirmen (Bkz. Çevirmenlik) 33, 260
 Çevirmenlik (Bkz. Çevirmen) 375
 Çevre (Bkz. Aydın çevre, Doğa, Kent, Kent sokağı, Ortam, Sanat çevresi, Toplumsal çevre) 16, 18, 23, 27, 35, 43, 62, 65, 69, 84, 94, 95, 142, 145, 249, 260, 283, 289, 291, 313, 319, 351, 358, 359
 Çevre kirlenmesi (Bkz. Doğa, Kent, Kent sokağı) 35
 Çevrelemek 320
 Çevrenmek 42, 99
 Çevrilmek (Bkz. Dil, Filmi çevrilmek) 260, 339
 Çeyrek 128
 Çiğlik (Bkz. Haykırış) 61, 66, 111
 Çıkar (Bkz. Yarar) 86
 Çıkar çıkmaz 104
 Çıkarılmak (Bkz. İşten çıkarılmak, Öne çıkarılmak) 10, 45, 81, 88, 107, 335
 Çıkarmak (Bkz. Anlam çıkarmak, Baştan çıkarmak, Çileden çıkarmak, Dergi çıkarmak, Dışarı çıkarmak, Göge çıkarmak, Gürültü çıkarmak, Haklı çıkarmak, Mahkemeye çıkarmak, Olay çıkarmak, Ortaya çıkarmak, Sahneye çıkarmak, Tadını çıkarmak, Turneye çıkarmak, Yemeğe çıkarmak, Yoldan çıkarmak) 17, 29, 47, 85, 89, 101, 102, 194, 249, 265, 270, 284, 319, 337, 349, 351, 354, 359, 367, 371
 Çıkarmamak (Bkz. Ses çıkarmamak) 89
 Çıkarırsızlık 24
 Çıkarılmak 88
 Çıkıp gitmek (Bkz. Gitmek) 90
 Çıkmak (Bkz. Altından çıkmak, Ava çıkmak, Dışarı çıkmak, Dışına çıkmak, Haklı çıkmak, Karşı çıkmak, Ortaya çıkmak, Role çıkmak, Sahip çıkmak, Sahneye çıkmak, Turneye çıkmak, Üstüne çıkmak, Yan çıkmak, Yola çıkmak) 10, 11, 18, 21, 26, 33, 35, 37, 42, 45, 58, 61, 62, 63, 71, 85, 86, 87, 94, 100, 101, 104, 105, 144, 157, 284, 288, 293, 296, 300, 306, 311, 319, 320, 322, 328, 332, 334, 335, 336, 340, 342, 346, 354, 359, 360, 362, 365, 369, 370, 371, 372
 Çıkmamak (Bkz. Akıldan çıkmamak, Ortaya çıkmamak) 104
 Çıldırma 107, 181
 Çıldırma 108
 Çılgın (Bkz. Deli) 61, 68, 80, 83, 152, 340, 345
 Çılgına dönmek (Bkz. Dönmek) 39
 Çılgınlık 34, 103, 176, 185, 217, 248, 290, 389
 Çılgınlık modası (Bkz. Moda) 34
 Çıplak 173, 321
 Çırılçıplak 321
 Çırpınmak 205
 Çiçeğimsi (Bkz. Çiçek) 366
 Çiçek (Bkz. Ağaç, Ayçiçeği, Bitki, Çiçeğimsi, Gelincik, Gül, Karanfil, Lale, Nergis, Nilüfer, Orkide, Papatya, Yaprak, Zambak) 24, 27, 31, 32, 33, 36, 58, 79, 98, 104, 107, 128, 134, 223, 248, 256, 285, 297, 318, 319, 320, 344, 346
 Çiçek açmak (Bkz. Açmak) 23
 Çiçek sevgisi (Bkz. Sevgi) 27, 296
 Çift 14
 Çifte kişilik (Bkz. Kişilik) 60, 76
 Çiftleştirilmek (Bkz. Cinsel ilişki) 35
 Çiftlik 22
 Çiğnemek 201
 Çile (Bkz. Sıkıntı) 9
 Çileden çıkarmak 82
 Çimen (Bkz. Doğa) 289, 291, 301
 Çirkin (Bkz. Güzel) 15, 35, 61, 66, 83, 95, 97, 132, 166, 270, 280, 281, 283, 292, 335, 338
 Çirkin bulmak (Bkz. Bulmak) 271
 Çirkinleşmek 23, 59, 60, 113, 147
 Çirkinleştirme 35
 Çirkinlik (Bkz. Güzellik, Ruhsal çirkinlik) 24, 53, 55, 62, 221, 223, 280, 281, 326, 334, 338
 Çizelge 115
 Çizgi 42, 90, 194
 Çizgi dışı 277
 Çizgili 42
 Çizim 32, 33, 300, 344
 Çizme 315
 Çizmek 90, 343
 Çoban 298
 Çocuğu olmak (Bkz. Doğurmak) 30
 Çocuk (Bkz. Aile, Çocuk sevgisi, İlk çocuk, Küçük çocuk, Yaş, Yavru) 16, 18, 22, 30, 38, 41, 46, 47, 48, 49, 52, 67, 75, 78, 79, 80, 81, 91, 93, 94, 97, 106, 174, 176, 179, 181, 200, 224, 225, 237, 271, 279, 280, 290, 295, 306, 354, 364, 368, 372, 375, 379, 383, 384, 385, 386
 Çocuk arabası (Bkz. Araba) 75
 Çocuk hastalığı (Bkz. Hastalık) 263

- Çocuk sevgisi (Bkz. Sevgi) 296
 Çocukça 280
 Çocukluk (Bkz. Çocuk, Erkek çocuk, Yaş) 22, 94, 155, 260, 372
 Çocuksu (Bkz. Peri yüzü) 368
 Çocuksuluk (Bkz. Çocuksu) 93, 368
 Çoğaltılmak (Bkz. Arttırmak) 2, 93
 Çoğaltmak (Bkz. Arttırmak, Büyütmek) 204, 237
 Çoğunluk 55, 78, 96, 133
 Çokluk 300
 Çoktanrıçılık (Bkz. Din, Tanrı) 52
 Çoktanrılılık (Bkz. Din, Tanrı) 52
 Çorba (Bkz. Yemek, Yiyecek) 157, 334
 Çöküntü 28, 354
 Çöküntüye uğramak (Bkz. Uğramak) 28
 Çöküş 24, 40, 59, 90, 389, 391, 406, 407
 Çöl (Bkz. Doğa) 35, 155
 Çömez 81, 229, 258, 334, 356
 Çöpçatanlık 95
 Çöpçatanlık yapmak (Bkz. Yapmak) 95
 Çöplük 291
 Çöreklenmek 109
 Çözebilmek 354
 Çözüm (Bkz. Çare) 56
 Çözüm bulabilmek 87
 Çözüm bulunmak (Bkz. Bulunmak, Sorun çözmek) 83
 Çözüm önerememek 56
 Çözümü bulunamamak (Bkz. Çaresizlik) 106
 Çukur (Bkz. Ölüm çukuru) 112, 187, 313, 315
 Çuval dikmek 312
 Çürütülemezlik 175
 Dadı (Bkz. Mürebbiye) 364
 Dağıtılmak 2, 97, 272
 Dağıtmak (Bkz. Saçmak) 113, 167, 180
 Dâhi (Bkz. Deha) 21, 93, 236, 327, 345
 Dakika 33, 36, 73, 200
 Dakiklik 143
 Daktilo 102, 359
 Daktilo edilmek 102, 375
 Daktilo etmek 284
 Dal (Bkz. Ağaç, Sanat dalı) 42 110, 266
 Dalga 42, 313, 319
 Dalgınlık 75
 Dalkavukluk yapmak (Bkz. Yapmak) 55
 Dalmak (Bkz. Düşünceye dalmak, Gözü dalmak, Uykuya dalmak) 308, 309 314, 325, 341
 Dandizm (Bkz. Şatafatlı) 28, 229
 Dans (Bkz. Dans etmek) 335
 Dans etmek (Bkz. Dans, Gösteri) 32, 310, 319
 Dar 287, 296
 Dar görüşlü (Bkz. Dar görüşlülük) 11
 Dar görüşlülük (Bkz. Bağnazlık, Görüş, Hoşgörüsüzlük) 11, 113
 Dar kafalı (Bkz. Dar kafalılık) 227
 Dar kafalılık (Bkz. Dar görüşlülük, Görüş) 32
 Darağacı (Bkz. Cezaevi, İdam) 310
 Darbe 111
 Darlık (Bkz. Bolluk, Genişlik) 82
 Dava (Bkz. Dava açılmak, Dava açmak, Dava açmamak, Dava etmek, Dava kazanmak, Davacı olmak, Duruşma, Hakaret davası, Kamu davası, Tazminat davası, Yargı) 17, 20, 21, 22, 53, 65, 71, 76, 79, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 94, 95, 96, 97, 98, 102, 121, 270, 283, 286, 364, 371, 372, 392, 393, 396, 398, 404
 Dava açılmak (Bkz. Dava) 71, 87
 Dava açmak (Bkz. Açmak, Dava) 17, 61, 83, 84, 87, 102, 113, 270, 281, 284, 340
 Dava açmamak (Bkz. Dava) 113
 Dava etmek (Bkz. Dava) 43
 Dava kazanmak (Bkz. Kazanmak) 84
 Davacı olmak (Bkz. Dava, Olmak) 85
 Davet (Bkz. Çağrı, Yemek daveti) 141, 148, 150, 260, 277, 330
 Davranabilmek (Bkz. Davranmak) 15, 21, 80
 Davranış (Bkz. Ahlak dışı davranış, Budalaca davranma, Dengesiz davranış, Tavır takınmak, Tutum) 14, 20, 27, 28, 49, 54, 60, 64, 70, 80, 81, 88, 90, 95, 97, 98, 100, 131, 138, 140, 182, 212, 220, 229, 233, 239, 244, 279, 280, 281, 288, 298, 306, 318, 329, 406
 Davranış biçimi (Bkz. Biçim) 27
 Davranmak (Bkz. Açık davranmak, Davranabilmek) 18, 67, 80, 83, 84, 94, 95, 141, 150, 156, 196, 200, 209, 211, 270, 308, 339, 352, 356
 Dayak atmak (Bkz. Dövmek, Tekme yemek) 177
 Dayalı (Bkz. Destekleyici) 9
 Dayanabilmek 37, 98, 162
 Dayanak (Bkz. Destek) 53, 331
 Dayanamamak (Bkz. Dayanılmazlık) 9, 40, 61, 70, 83, 98, 101, 113, 235, 283
 Dayanılmak (Bkz. Dayanmak) 87
 Dayanılmaz (Bkz. Dayanılmazlık) 374

- Dayanılmazlık (Bkz. Dayanılmaz) 32, 73, 95, 100, 107, 109
- Dayanırılık (Bkz. Dayanmak) 49
- Dayanmak (Bkz. Dayanılmak, Dayanırılık) 32, 37, 98, 127, 240, 307, 331
- Dayı (Bkz. Akraba) 50
- Dede (Bkz. Akraba) 11
- Dedektif 84, 265
- Dedikodu 28, 30, 81, 83, 139, 348, 371
- Defne dalı (Bkz. Ağaç) 256
- Defter (Bkz. Anı defteri, Muhasebe defteri) 151, 406
- Değer (Bkz. Dramatik değer, Paha, Pazarlama değeri, Sanatsal değer) 20, 28, 36, 41, 43, 52, 113, 132, 136, 138, 145, 147, 153, 167, 216, 221, 223, 225, 228, 296, 334, 369
- Değer biçmek (Bkz. Biçmek) 347
- Değer vermek (Bkz. Takdir etmek, Vermek) 134, 232, 251
- Değerlendirememek 12
- Değerlendirilme (Bkz. Değerlendirme yapmak) 140
- Değerlendirilmek (Bkz. Değerlendirme yapmak, Yeniden değerlendirilmek) 150
- Değerlendirme 66, 86, 227, 392, 406
- Değerlendirme yapmak (Bkz. Değerlendirilme, Değerlendirilmek, Değerlendirmek, Yapmak) 86
- Değerlendirmek (Bkz. Değerlendirme, Değerlendirme yapmak) 13, 17, 186, 239, 281, 344, 355, 369
- Değerli (Bkz. Pahalı) 41, 43, 45, 52, 67, 87, 128, 149, 328
- Değerli kılmak (Bkz. Kılmak) 128
- Değersiz 182
- Değersiz kılmak (Bkz. Kılmak) 186
- Değersizlik duygusu (Bkz. Duygu) 80
- Değinilmek 51
- Değirmek 19, 40, 331, 341
- Değirmen 185, 312
- Değişik (Bkz. Farklı) 90, 155, 225, 290, 295, 301
- Değişiklik 281, 336, 398
- Değişiklik yapmak (Bkz. Yapmak) 31
- Değişim (Bkz. Çağdaşlık, Dönüşüm, Gelişim, Kültür, Reform, Yenilik) 11, 52, 54, 57, 76, 97, 129, 165, 263, 390, 399
- Değişimci 86
- Değişmek 93, 165, 204, 329
- Değişmemek 90, 148
- Değişmezlik 165
- Değiştirmek (Bkz. Kılık değiştirmek, Yer değiştirmek, Yol değiştirmek) 27, 133, 146, 167, 193, 251, 290, 319, 320, 323, 327, 336, 345, 368
- Değiştirmemek 93
- Değmek 130, 250
- Değmemek 153
- Deha (Bkz. Dâhi) 34, 94, 135, 140, 227, 318, 327, 329, 332, 342, 387, 403
- Dehşet (Bkz. Korku) 137
- Dekadans (Bkz. Kokuşmuşluk, Yozlaşma) 24, 369, 392
- Dekor (Bkz. Sahne, Tiyatro) 14
- Dekorasyon (Bkz. Ev donanımı) 36
- Dekoratif 42, 49
- Dekoratif sanat (Bkz. Sanat) 128, 224, 366
- Deli (Bkz. Çılgın) 275, 345
- Delikanlı (Bkz. Delikanlılık) 26, 78, 80, 85, 92, 96, 321
- Delikanlılık (Bkz. Delikanlı) 285
- Deliliye dönmek 82
- Demec vermek (Bkz. Vermek) 13
- Demek (Bkz. Denilmek, Denebilmek, Denilebilmek, Denilmek, Diyebilmek, Söylemek) 9, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 32, 46, 51, 55, 57, 60, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 104, 142, 149, 318, 365, 366, 368, 369
- Demir 155
- Demir kapan 311
- Demir parmaklık 289, 312
- Demokrasi (Bkz. Demokratik, Düşünce, Meclis, Modern demokrasi, Parlamenter demokrasi, Siyasal iktidar, Uygarlık) 154, 160, 161, 166
- Demokratik (Bkz. Demokrasi) 10
- Demokratik yaşam (Bkz. Yaşam) 163
- Denebilmek (Bkz. Demek, Denilmek, Denilebilmek, Söylemek) 146
- Deneme 13, 14, 16, 20, 23, 26, 28, 41, 43, 47, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 57, 58, 62, 66, 72, 75, 94, 104, 108, 118, 255, 275, 339, 340, 368, 369, 380, 392, 393, 394, 399, 401, 402, 404, 406
- Deneme yazmak (Bkz. Yazmak) 108
- Denemek 25, 31, 80, 261, 312
- Denetim (Bkz. Denetlemek) 360, 380, 381
- Denetim altına alınmamak 331
- Denetlemek (Bkz. Denetim) 223
- Deney (Bkz. Siyasal deney) 55, 57, 109, 263, 399

Deney yapmak (Bkz. Yapmak) 109
 Deneyim (Bkz. Ruhsal deneyim) 23, 37, 54, 93, 133, 183, 204, 217, 223, 275, 291, 292
 Deneyim edinmek 133
 Deneyimli 163
 Dengeli 282
 Dengesi bozulmak (Bkz. Bozulmak) 94, 95
 Dengesiz 80
 Dengesiz davranış (Bkz. Davranış) 270
 Dengesizlik (Bkz. Ruhsal dengesizlik) 96
 Denilebilmek (Bkz. Demek, Denebilmek, Denilmek, Söylemek) 54
 Denilmek (Bkz. Demek, Denebilmek, Söylemek) 57, 68, 72, 76, 113, 128
 Deniz (Bkz. Doğa, Kıyı) 42, 105, 154, 166, 174, 301, 319
 Denizkızı (Bkz. Kız) 319
 Denizci 85
 Denkleme 151
 Denmek 84, 90, 91, 94, 98, 138
 Depolama 2
 Dergi (Bkz. Gülmece dergisi, Sanat dergisi) 15, 17, 27, 31, 34, 41, 43, 45, 46, 51, 58, 61, 63, 64, 85, 93, 96, 107, 219, 272, 328, 340, 342, 355, 367, 368, 369, 371
 Dergi çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 17
 Dergi yöneticiliği (Bkz. Yöneticilik) 46
 Dergi yönetmeni (Bkz. Yönetmen) 27, 85
 Derin (Bkz. Derinlik, Sığ) 12, 20, 24, 29, 80, 88, 105, 276, 282, 285, 294, 297, 302, 365
 Derinleştirmek 93, 204
 Derinlik (Bkz. Derin) 100, 101, 284
 Derleme (Bkz. Derleme yapmak) 392, 393

Derleme yapmak (Bkz. Derlemek, Yapmak) 101
 Derlemek (Bkz. Derleme yapmak, Derlenmiş, Derleyen) 61, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120
 Derlenmiş (Bkz. Derlemek) 113, 380, 381
 Derleyen (Bkz. Derlemek) 113, 381, 382
 Dernek 13, 57, 141, 296
 Ders (Bkz. Okul, Tasarım dersi) 289, 336
 Ders almak (Bkz. Eğitim, Öğrenmek) 218
 Ders verilmek (Bkz. Öğrenilmek, Verilmek) 62
 Ders vermek (Bkz. Öğrenmek, Öğretmek, Vermek) 201
 Dert 285
 Despot 160, 164, 253
 Destan (Bkz. Destansı, Söylence) 26, 29, 346, 357, 386
 Destansı (Bkz. Destan) 329
 Destek (Bkz. Dayanak) 326
 Destek olmak (Bkz. Olmak, Yan çıkmak) 93
 Destek vermek (Bkz. Vermek, Yan çıkmak) 67, 99
 Desteklemek (Bkz. Destek olmak, Destek vermek, Yan çıkmak) 11, 16, 32, 47, 53, 69, 86, 195, 227, 298, 367
 Desteklenmek (Bkz. Destek olmak, Destek vermek, Desteklemek, Yan çıkmak) 35
 Desteklenmemek 54
 Destekleyici (Bkz. Dayalı) 57
 Dev (Bkz. Kocaman) 46, 378, 383
 Devinim (Bkz. Hareket) 58, 347
 Devinimli 12
 Devinmek (Bkz. Dönüşmek) 42, 313
 Devlet (Bkz. Devletçilik, Sosyalist devlet, Sosyalist toplum, Sosyalist yönetim,

Toplum, Yönetim, Yurttaş) 19, 20, 34, 36, 37, 38, 54, 55, 56, 69, 86, 162, 167
 Devlet yönetimi (Bkz. Yönetim) 165
 Devletçilik (Bkz. Devlet) 56
 Devrim (Bkz. Başkaldırmak, Devrimci, Sanayi devrimi) 9, 35, 54, 55, 76, 113, 117, 161, 408
 Devrim yapmak (Bkz. Yapmak) 11
 Devrimci (Bkz. Siyasetçi) 21, 72, 93, 94
 Devrimci güç (Bkz. Güç) 56
 Devrimci söylem (Bkz. Söylem) 93
 Devrimci yazar (Bkz. Yazar) 94
 Deyim 11, 24, 272, 276, 371
 Deyiş (Bkz. Şiirsel deyiş, Üslup) 5, 16, 20, 52, 79, 80, 101, 114
 Dış 149
 Dış etken (Bkz. Etken) 331
 Dış görünüş (Bkz. Görünüş) 298
 Dışa vurmak (Bkz. Vurmak) 15, 245
 Dışarı çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 82
 Dışarı çıkmak (Bkz. Çıkmak) 78, 314
 Dışına çıkmak (Bkz. Çıkmak) 271
 Dışında 155, 156
 Dışişleri bakanlığı 69
 Dışlanmak 295, 311, 360
 Dışta bırakmak (Bkz. Bırakmak) 168
 Diken (Bkz. Bitki) 196
 Dikilmek (Bkz. Anıt) 112, 375
 Dikkat çekmek (Bkz. Çekmek) 13, 52, 152
 Dikkat çekmemek (Bkz. Çekmemek) 152
 Dikkat edebilmek 21
 Dikkat etmek (Bkz. Tetikte bulunmak) 341

- Dikkatli 21
- Dikkatsizlik 76, 237
- Dikkatten kaçmak (Bkz. Kaçmak) 96
- Dikmek 312, 358
- Dil (Bkz. Cümle, Harf, Kelime, Ses, Ses uyumu, Söz, Sözcük, Terim, Tümce, Yazın) 12, 21, 23, 26, 32, 39, 40, 50, 51, 68, 72, 112, 154, 245, 254, 262, 276, 292, 300, 332, 365, 367, 387
- Dil dökmek (Bkz. Dökmek) 17
- Dile destan olmak (Bkz. Olmak) 26
- Dile düşmek (Bkz. Düşmek) 25, 94, 104, 139, 201
- Dile düşmemek (Bkz. Düşmemek) 139
- Dile düşürmek (Bkz. Düşürmek) 89, 283
- Dile geliş 204
- Dile getirilmek (Bkz. Anlatılmak) 92, 100, 241
- Dile getirmek (Bkz. Anlatmak, Getirmek) 12, 14, 15, 16, 19, 29, 33, 34, 55, 57, 64, 65, 72, 78, 91, 92, 95, 96, 102, 220, 245, 249, 250, 255, 264, 306, 373, 375
- Dilek (Bkz. İstek) 200, 399
- Dilekçe 18, 367
- Dilemek (Bkz. İstemek) 48, 72, 153
- Dili tutulmak (Bkz. Tutulmak) 295
- Dilini kullanmak (Bkz. Kullanmak) 39
- Dilsiz olmak (Bkz. Olmak) 254
- Din (Bkz. Ayin, Ayot, Aziz, Cehennem, Cehennemlik, Cennet, Cennet bahçesi, Çarmıh, Çarmıha gerilmek, Çarmıha germek, Çoktanrıçılık, Çoktanrılılık, Din adamı, Din görevlisi, Dua, Dua etmek, Hristiyan, Hristiyanlaştırmak, Hristiyanlık, Hristiyanlık ilkesi, İnanc, İnancsızlık, Kardinal, Katolik, Kıyamet günü, Kilise, Kutsal, Kutsal hac, Kutsal kitap, Kutsallık, Kutsanma, Mesih, Mezhep, Papa, Papalık, Papalık tacı, Papaz, Peygamber, Protestan, Protestanlık, Rahibe, Rahip, Şeytan, Talih, Tanrı, Tanrı katı, Tanrı korkusu, Tanrıça, Tanrısal güç, Tanrısalılık, Tapınak, Tapınılmak, Tapmak, Vaaz vermek, Vaftiz, Vaftiz edilmek, Vaftiz ettirmek, Vaftiz olmak, Vaftizci, Vahiy, Vaiz) 219, 272, 291, 326, 330, 352, 372
- Din adamı (Bkz. Adam) 92, 267
- Din görevlisi (Bkz. Görevli) 10
- Dinamik güç (Bkz. Güç) 298
- Dinci (Bkz. Aşırı dinci) 264
- Dingin (Bkz. Dinginlik) 138
- Dinginlik (Bkz. Huzur) 285
- Dinlemek (Bkz. Kulak kesilmek, Kulak vermek) 16, 17, 26, 31, 34, 46, 47, 53, 63, 65, 150, 155, 192, 216, 218, 226, 229, 253, 277, 286, 299, 318, 320, 327, 343, 358
- Dinlememek (Bkz. Kulak asmamak, Kulak vermemek) 84, 94, 150, 162
- Dinlence 131
- Dinlendirmek 259
- Dinlenme 53
- Dinlenmek (Bkz. Dinlenme) 164, 236, 271
- Dinletmek 88
- Dinleyememek 327
- Dinleyici 35, 229
- Dinsel 23, 24, 41
- Dinsel inanç (Bkz. İnanc) 24, 40, 80, 177
- Dinsel kural (Bkz. Kural) 11
- Dip 301
- Diploma almak 25
- Direngenlik (Bkz. Meydan okuma) 194
- Direnmek (Bkz. Karşı çıkmak, Meydan okumak) 160, 183, 186, 190, 198, 211, 387
- Diriltmek 321
- Diş 187
- Dişçi (Bkz. Hekim) 142
- Dişice (Bkz. Kadınsı) 368
- Dişlemek 310
- Divan 320
- Diyalog 32, 72
- Diyeilmek (Bkz. Demek) 96
- Diz çökmek 41, 289, 299, 312
- Dize (Bkz. Şiir) 29, 127, 219, 261, 264, 265, 293, 306, 307, 308, 373
- Dizgi yanlışlığı (Bkz. Yanlışlık) 256
- Dizi 2, 29, 34, 63, 80, 85, 270
- Dizilmek 330
- Dogma (Bkz. Önyargı) 347
- Dogmacı (Bkz. Dogmacılık) 11, 20
- Dogmacılık (Bkz. Dogmacı) 11, 12, 77
- Doğa (Bkz. Bataklık, Çayır, Çevre, Çevre kirlenmesi, Çimen, Çöl, Deniz, Doğal, Doğaüstü, Dünya, Evren, Fırtına, Göl, İnsan doğası, Irmak, Kar, Kaya, Kayalık, Kış, Nehir, Orman, Sanatçı doğası, Sis, Tepe, Tinsel doğa, Vadi, Vaha, Yağmur, Yaz, Yeryüzü, Yıldız) 15, 23, 35, 55, 58, 102, 103, 113, 128, 130, 137, 142, 219, 221, 236, 248, 250, 288, 294, 300, 301, 302, 319, 320, 405
- Doğal (Bkz. Doğal olmak, Doğalcılık) 16, 69, 76, 88, 223, 225, 228, 275, 282
- Doğal ayıklanma 11, 129

Doğal olmak (Bkz. Doğal, Olmak) 253
 Doğal olmamak (Bkz. Olmamak) 184, 282, 283
 Doğalcılık (Bkz. Doğal) 52
 Doğaüstü (Bkz. Doğa) 152, 345
 Doğmak 22, 45, 49, 78, 137, 205, 216, 260, 364, 367
 Doğmamak 164, 299
 Doğru (Bkz. Dürüst, Yanlış) 11, 17, 20, 23, 48, 52, 57, 85, 91, 96, 97, 104, 110, 135, 138, 219, 220, 225, 226, 272, 285, 290, 301
 Doğru bulmak (Bkz. Onaylamak) 272
 Doğru kılmak (Bkz. Kılmak) 292
 Doğru olmak (Bkz. Haklılık) 246
 Doğru söylemek (Bkz. Söylemek) 49
 Doğru söylememek 85
 Doğrudan anlatım (Bkz. Anlatım) 297
 Doğrulamak (Bkz. Kanıtlamak, Saptamak) 274
 Doğruluk (Bkz. Dürüstlük) 84, 169, 244
 Doğruyu söylemek (Bkz. Söylemek) 345
 Doğu (Bkz. Yön) 57
 Doğum (Bkz. Doğmak, Doğurmak, Nüfus) 46, 74, 92
 Doğum günü (Bkz. Gün, Yaş, Yaş günü) 57, 67, 110, 114, 205, 339, 368, 378
 Doğurmak (Bkz. Çocuğu olmak, Doğum) 30, 195
 Doğuş (Bkz. Yeniden doğuş) 35, 39, 54, 147, 307
 Doğuştan 75, 110, 337
 Dok işçisi (Bkz. İşçi) 368
 Doktor (Bkz. Hekim) 279, 364
 Dokuma (Bkz. Kumaş) 347
 Dokuma ürünü (Bkz. Ürün) 157

Dokunabilmek 127
 Dokunaklı 78, 147
 Dokunmak (Bkz. Kötülüğü dokunmak, Zararı dokunmak) 151, 224, 232, 262, 321, 343
 Dokunulmak 30
 Dokunuş 234
 Dolandırıcı (Bkz. Düzenbaz, Kalpazan, Üçkâğıtçı) 314
 Dolandırmak 50
 Dolaşabilmek 292
 Dolaşmak (Bkz. Ağızdan ağıza dolaşmak) 29, 44, 61, 82, 83, 108, 112, 194, 256, 329, 331
 Doldurmak 111, 129
 Dolmak 318
 Dolu (Bkz. Boş, Dopdolu) 27, 28, 42, 64, 73, 113, 152, 320
 Doluluk (Bkz. Boşluk) 128
 Dolunay (Bkz. Ayça) 295
 Dolup taşmak (Bkz. Kalabalıklaşmak) 76, 105, 108
 Donatılmak 20, 35, 56, 167
 Donatmak 23, 104, 153, 321
 Donuk 17, 31, 142
 Donuklaşmak 182
 Dopdolu (Bkz. Dolu) 91
 Doruk (Bkz. Doruk noktası) 90, 97, 293
 Doruk noktası (Bkz. Nokta) 359
 Dost (Bkz. Arkadaş, Dost olmak, Dost olmamak, Dostluk, Düşman, Yakın) 9, 13, 18, 21, 22, 25, 26, 27, 32, 33, 37, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 54, 57, 58, 60, 61, 62, 67, 69, 71, 74, 78, 81, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 93, 94, 95, 99, 103, 104, 105, 106, 108, 111, 113, 121, 141, 152, 153, 232, 233, 237, 247, 260, 280, 282, 283, 284, 286, 293, 300, 321, 323, 331, 339, 354, 368, 371, 372, 374, 378, 383, 389, 404
 Dost olmak (Bkz. Dost, Olmak) 278

Dost olmamak (Bkz. Dost, Olmamak) 13
 Dostluk (Bkz. Dost, Dostluk kurmak) 18, 26, 29, 36, 38, 228, 232, 234, 270, 277, 278, 279, 280, 285, 286, 351, 366, 367, 370, 371, 372, 373, 389, 391, 395, 405
 Dostluk etmek (Bkz. Dostluk) 278
 Dostluk kurmak (Bkz. Dostluk, Kurmak) 26, 29, 50, 110, 111, 278, 279, 280
 Dosya 394, 401
 Doyumsuz (Bkz. Aç) 28, 143, 301
 Doyurucu 335
 Döğüşçü 84
 Döğüşmek 84
 Dökmek (Bkz. Dil dökmek, Gözyaşı dökmek, Kırıp dökmek, Ter dökmek) 318
 Döndürmek (Bkz. Dönüştürmek) 143, 206, 293, 302
 Dönem (Bkz. Çağ) 9, 10, 11, 12, 14, 15, 24, 26, 34, 40, 42, 43, 44, 52, 55, 62, 66, 67, 70, 72, 73, 77, 86, 87, 88, 97, 98, 99, 107, 109, 113, 137, 155, 190, 217, 247, 256, 257, 270, 281, 286, 293, 298, 301, 307, 366, 369, 388, 389, 393, 398, 403, 408
 Dönememek (Bkz. Dönmemek, Geri dönememek) 323
 Dönmek (Bkz. Çılğına dönmek, Eve dönmek, Gözü dönme) 37, 81, 196, 313, 314, 319, 320, 322, 336, 337, 359, 374
 Dönmemek (Bkz. Dönmemek) 323
 Dönüm noktası (Bkz. Nokta) 23
 Dönüş 55
 Dönüşebilmek 131
 Dönüşmek (Bkz.

- Devinmek) 12, 20, 27, 28, 34, 35, 36, 42, 48, 53, 55, 76, 77, 86, 97, 98, 99, 127, 128, 141, 161, 190, 217, 218, 228, 232, 252, 270, 326, 332, 335
- Dönüştürmek 26, 27, 31, 67, 134, 152, 186, 196, 198, 210, 228, 290, 294, 296, 320, 335
- Dönüştürülmek 21
- Dönüşüm (Bkz. Çağdaşlık, Değişim, Gelişim, İlerleme, Yenilik) 57, 395
- Dört bir yan (Bkz. Yan) 9
- Dört gözle beklemek (Bkz. Beklemek) 330
- Dörtal (Bkz. Hız) 153
- Döşek (Bkz. Ölüm döşeği, Yatak) 362
- Dövmek (Bkz. Dayak atmak) 181, 211
- Dövüş (Bkz. Kavga) 224
- Dram (Bkz. Dramatik) 15, 104, 394
- Dramatik (Bkz. Dram) 102, 341, 350, 392
- Dramatik değer (Bkz. Değer) 15
- Dua (Bkz. Din) 177, 314, 326
- Dua etmek (Bkz. Din) 109, 312
- Dudak (Bkz. Ağız, Ağzı çizgisi) 31, 32, 95, 197, 276, 312, 320, 361
- Dul (Bkz. Boşanma) 14, 15, 68
- Dul erkek (Bkz. Boşanma, Erkek) 68
- Duman (Bkz. Dumanlı) 312, 330
- Dumanlı (Bkz. Duman) 10
- Durak 395
- Duraksama 217
- Duramamak 108
- Durdurmak 33, 79, 373
- Durdurulmak 166, 343
- Durgunlaşmak 142, 182
- Durgunluk 28, 138
- Durmak (Bkz. Başında durmak, Uzak durmak, Üstünde durmak) 134, 154, 310, 319, 328, 359
- Durmamak (Bkz. Boş durmamak) 44, 80
- Durum (Bkz. Hava durumu, Ruh durumu, Ruhsal durum, Sosyal durum) 78, 85, 96, 166, 181, 197, 211, 217, 224, 235, 250, 281, 288, 290, 295, 298, 306
- Duruş 375
- Duruşma (Bkz. Dava, Yargı) 17, 84, 85, 89, 94, 95, 97, 98, 102, 271, 277, 280, 281, 299
- Duvar 185, 294, 301, 311, 315, 355, 361, 375
- Duvar kağıdı (Bkz. Kağıt) 36, 112
- Duyabilmek 23, 78, 79
- Duyamamak 21
- Duyarlı (Bkz. Duyarlık, Duyarlılık) 19, 50, 93, 169
- Duyarlı olmak (Bkz. Duyarlı, Olmak) 169, 289
- Duyarlık (Bkz. Duyarlı) 129
- Duyarlılık (Bkz. Duyarlı) 54, 78, 98
- Duyarsız 292
- Duyarsızlık 17
- Duygu (Bkz. Acıma duygusu, Ahlak duygusu, Aşâğılık duygusu, Değersizlik duygusu, İğrenme duygusu, İtici duygu, Kıskaçlık duygusu, Sevme duygusu, Suçluluk duygusu, Utanç duygusu, Utanma duygusu, Yalnızlık duygusu, Yıkım duygusu) 18, 24, 33, 40, 47, 48, 52, 56, 57, 64, 68, 73, 80, 93, 94, 100, 102, 105, 107, 110, 129, 133, 143, 153, 194, 204, 206, 210, 216, 217, 226, 245, 253, 254, 273, 274, 275, 284, 285, 289, 299, 300, 306, 312, 323, 331, 334, 344, 347, 351, 354, 372
- Duygudan yoksunluk (Bkz. Yoksunluk) 288
- Duygudaşlık (Bkz. Düşsel duygudaşlık) 48, 103, 288
- Duygulu (Bkz. Duygusal) 78
- Duygusal (Bkz. Duygulu, Duygusalılık, Santimentalist) 19, 129, 151, 161, 299, 301
- Duygusal çatışma (Bkz. Çatışma) 12
- Duygusalılık (Bkz. Duygulu) 64, 193, 288
- Duyma yetisi 141
- Duymak (Bkz. Acı duymak, Coşku duymak, Gurur duymak, Güven duymak, Hayranlık duymak, İlgi duymak, İnanç duymak, Kaygı duymak, Kıvanç duymak, Korku duymak, Kuşku duymak, Merak duymak, Nefret duymak, Onur duymak, Özlem duymak, Pişmanlık duymak, Saygı duymak, Sevgi duymak, Suçluluk duymak, Tepki duymak, Utku duymak, Üzüntü duymak, Yakınlık duymak) 18, 30, 32, 59, 68, 93, 94, 95, 96, 98, 100, 133, 139, 190, 195, 196, 197, 232, 234, 235, 237, 244, 273, 274, 287, 288, 296, 298, 299, 314, 318, 320, 321, 326, 329, 332, 335, 336, 337, 341, 344, 345, 347, 351, 352, 353, 357, 358
- Duymamak (Bkz. Gerek duymamak, İlgi duymamak, Kuşku duymamak, Pişmanlık duymamak, Utanç duymamak, Yakınlık duymamak) 15, 20, 86, 129, 216, 277, 296, 324, 333, 341, 353, 361
- Duymamazlıktan gelmek (Bkz. Gelmek) 283
- Duymazlıktan gelmek (Bkz. Gelmek) 95
- Duyu 129, 205, 217, 225, 226, 228, 274, 296
- Duyulmak (Bkz. Hayranlık duyulmak, İlgi duyulmak) 142, 320

Duyulmamak 153, 349
 Duyum 249
 Duyumsal 24
 Duyumsamak 321, 353
 Duyurabilmek 93
 Duyurmak 60, 343
 Düello 99, 361
 Dük (Bkz. Düşes) 39
 Dükkân 32, 223, 258
 Dünya (Bkz. Antik dünya, İç dünya, Sanat dünyası, Yazın dünyası, Yeni dünya, Yeryüzü) 9, 10, 12, 17, 18, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 31, 32, 40, 44, 46, 47, 48, 50, 53, 57, 58, 60, 64, 71, 74, 89, 91, 99, 103, 104, 108, 112, 113, 126, 128, 130, 139, 140, 143, 150, 151, 165, 171, 174, 175, 177, 180, 183, 186, 195, 198, 199, 201, 204, 207, 208, 210, 211, 222, 223, 224, 229, 237, 241, 247, 248, 275, 276, 283, 285, 288, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 302, 311, 319, 320, 321, 325, 327, 331, 338, 343, 347, 348, 352, 354, 355, 357, 359, 360, 374, 383, 384, 385, 386, 394, 396
 Dünya haritası 168
 Dünyadan ayrılmak (Bkz. Ölüm) 374
 Dünyalı 310
 Dünyaya gelmek (Bkz. Doğmak) 69
 Dürtü (Bkz. Bilinçaltı dürtü, Bilinçdışı dürtü, Güdü) 71, 96, 297, 331, 393
 Dürüst (Bkz. Doğru) 16, 103, 136, 140, 148, 296, 327
 Dürüstçe 287
 Düş (Bkz. Düş görmek, Düş gücü, Düş kırıklığı, Düş kırıklığına uğramak, Düş kurmak, Düşsel, Rüya, Yaratıcı düş) 19, 25, 31, 59, 62, 73, 74, 134, 135, 136, 137, 200, 204, 326, 340, 346, 362, 397

Düş görmek (Bkz. Görmek) 300, 313
 Düş gücü (Bkz. Düş) 41, 49, 70, 82, 102, 103, 108, 114, 142, 169, 172, 175, 218, 256, 260, 262, 286, 287, 288, 289, 290, 294, 298, 299, 302
 Düş kırıklığı (Bkz. Düş kırıklığına uğramak) 19, 32, 39, 78, 137, 144, 204, 208
 Düş kırıklığına uğramak (Bkz. Düş kırıklığı) 32, 39, 137
 Düş kurmak (Bkz. Kurmak) 59, 114, 169, 174, 179
 Düşse girmek (Bkz. Girmek) 10
 Düşes (Bkz. Dük) 38, 39, 40, 43, 66, 91, 98, 139, 143, 184, 191, 192, 197, 199, 203, 209, 247, 260, 329, 344, 367, 369, 377
 Düşgücü yoksunluğu 301
 Düşkün 50
 Düşkün olmak (Bkz. Olmak) 22, 23
 Düşkünlük (Bkz. Merak, Sağlığa düşkünlük) 103, 294
 Düşlemek (Bkz. Esinlenmek) 108, 186, 294
 Düşman (Bkz. Dost, Düşman edinmek, İçki düşmanlığı, Sigara düşmanı) 18, 27, 47, 73, 80, 98, 152, 160, 232, 236, 250, 295, 327, 340
 Düşman edinmek (Bkz. Düşman) 43, 408
 Düşmek (Bkz. Ardına düşmek, Dile düşmek, Güç duruma düşmek, Güllünç duruma düşmek, Payına düşmek, Peşine düşmek, Suya düşmek, Utanç verici duruma düşmek, Uygun düşmek, Yanılığa düşmek, Yorgun düşmek) 17, 39, 50, 67, 71, 80, 103, 106, 111, 250, 261, 355
 Düşmemek (Bkz. Dile düşmemek, Elden düşmemek, İğne atılsa yere düşmemek) 57, 302

Düşsel (Bkz. Düş, Düşsellik) 18, 49, 64, 103
 Düşsel duygudaşlık (Bkz. Duygudaşlık) 294
 Düşsellik (Bkz. Düşsel) 62, 145
 Düşünce (Bkz. Bellek, Beyin, Demokrasi, Düşünce fabrikası, Düşünür, Eğitim, Kültür, Modern düşünce, Öğretim, Özgür, Özgürlük, Paradoks, Sanat, Uygarlık, Yenilikçilik) 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 27, 41, 49, 50, 51, 54, 56, 57, 59, 62, 64, 65, 69, 71, 78, 95, 96, 104, 133, 140, 151, 216, 217, 218, 220, 228, 239, 245, 249, 272, 273, 275, 283, 285, 289, 290, 295, 296, 297, 302, 321, 322, 325, 332, 340, 344, 367, 369, 402
 Düşünce alanı (Bkz. Alan) 9
 Düşünce biçimi (Bkz. Biçim) 115
 Düşünce fabrikası (Bkz. Düşünce) 14
 Düşünce sistemi (Bkz. Sistem) 53
 Düşünce yoksunluğu (Bkz. Yoksunluk) 182
 Düşüncenin anası (Bkz. Ana) 331
 Düşüncesiz 281
 Düşünceye dalmak (Bkz. Dalmak) 180
 Düşündürmek 54, 300
 Düşünememek 148, 323
 Düşünmek (Bkz. Özgür düşünmek) 13, 23, 29, 31, 34, 41, 42, 44, 48, 51, 57, 59, 65, 66, 83, 89, 95, 101, 108, 113, 114, 138, 148, 151, 193, 232, 249, 251, 264, 266, 271, 272, 273, 274, 275, 281, 285, 286, 287, 288, 291, 292, 307, 309, 310, 311, 318, 321, 322, 325, 331, 335, 336, 338, 344, 345, 347, 348, 353, 356, 365, 366

Düşünmemek 31, 87, 271, 272, 276, 281
 Düşünsel 56
 Düşünülebilmek 21
 Düşünülmek 153, 287
 Düşünülmek 52
 Düşünür (Bkz. Düşünce, Felsefe) 24, 65, 81, 85, 113, 318
 Düşüp kalkmak (Bkz. Kalkmak) 60
 Düşürmek (Bkz. Dile düşürmek, Suçlu konuma düşürmek) 34, 85
 Düşürülememek 67
 Düşürülmek 328
 Düşüş 102
 Düz 78
 Düzeltilmemek 292
 Düzeltilmek 161, 181
 Düzeltme 33, 405
 Düzeltme yapmak (Bkz. Yapmak) 33
 Düzeltmek 15, 16, 255
 Düzen (Bkz. Komünist düzen, Victoria çağı düzeni, Yerleşik düzen) 9, 53, 55, 57, 86, 94, 98, 99, 166, 224, 238, 292, 393
 Düzenbaz (Bkz. Dolandırıcı) 55, 313, 314
 Düzensiz 16
 Düzene sokamamak 64
 Düzenlemek (Bkz. Yaşam düzenlemek) 21, 25, 26, 27, 35, 41, 45, 78, 113, 149, 341
 Düzenlememek 79
 Düzenlenmek 112
 Düzenli 295, 295
 Düzensizlik 55
 Düzey 127, 167, 223, 250, 258, 275, 286, 290, 300, 346
 Düzeyli 89
 Düzeysiz 301
 Düzeysizlik 140
 Düz yazı 252, 260, 263, 264, 290, 347, 371, 380, 388, 407

Edebiyat (Bkz. Klasik trajedi türü, Roman, Sanat, Yazın) 14, 228, 407
 Edebiyatçı (Bkz. Yazar) 228
 Edinmek (Bkz. Amaç edinmek, Bilgi edinmek, Yer edinmek) 147, 155, 408
 Editör 393
 Efeminelik 405
 Efendi 93, 262
 Efsane (Bkz. Masal) 219
 Egemen 133, 332, 338, 358
 Egemen olmak (Bkz. Olmak) 26, 177, 250
 Egemen sınıf (Bkz. Sınıf) 52, 75, 86
 Egemenlik (Bkz. Bağımsızlık, Kendine egemenlik, Sosyalizm egemenliği) 16, 20, 26, 35, 41, 43, 52, 53, 54, 56, 66, 104, 131, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 222, 225, 349, 369, 371, 380
 Egemenlik altına almak (Bkz. Almak, Boyun eğdirmek) 26, 89, 150, 262
 Egemenlik altına girmek (Bkz. Girmek, Boyun eğdirmek) 55
 Egemenlik altında bulunmak (Bkz. Bulunmak) 72
 Egemenlik kurabilmek (Bkz. Kurabilmek) 150
 Egzotik 151, 224
 Eğilim (Bkz. Anlayış, Yaklaşım) 54, 76, 166, 350
 Eğilmek 58, 161, 289, 318
 Eğitici (Bkz. Öğretmen) 35
 Eğitilmek 210
 Eğitilmemiş 239
 Eğitim (Bkz. Aydın, ders almak, Eğitim kuramı, Eğitim görmek, Kolej, Kültür, Kültürlülük, Kültürsüzlük, Okul, Okuma,

Okumak, Okumamak, Okunmak, Okuyabilmek, Okuyucu, Öğretim, Öğretmen, Sınav, Uygarlık, Üniversite, Yetenek, Yeteneklilik, Yeteneksizlik, Yetişmek, Yetiştirilmek, Yetiştirmek, Zeki) 35, 64, 74, 142, 151, 155, 194, 222, 224, 225, 296, 355, 365, 367, 384
 Eğitim görmek (Bkz. Eğitim, Görmek) 64
 Eğitim kuramı (Bkz. Eğitim, Kuram) 151
 Eğitim sistemi (Bkz. Sistem) 224
 Eğitmek 35, 223, 227, 255
 Eğlence (Bkz. Parti) 45
 Eğlenceli 17, 164, 297
 Eğlendirmek 55, 73, 141, 235, 327
 Eğri 194
 Ehemmiyetsiz (Bkz. Önemsizlik) 384
 Ekilmek 315
 Ekleme (Bkz. Katmak) 30, 332, 405
 Ekmek (Bkz. Yiyecek) 293, 301, 315
 Ekonomi (Bkz. Borsa, Kapitalist ekonomi, Madencilik, Mal, Milyoner, Mülkiyet, Para, Pazar, Sanayi, Sanayi devrimi, Sanayi ürünü, Sanayileşme, Servet, Ticaret, Tüccar, Üretim, Ürün, Varlıklılık, Vergi, Zengin, Zenginlik) 9, 98, 298, 359
 Ekonomi alanı (Bkz. Alan) 9
 Ekonomi eğitimi (Bkz. Eğitim) 222
 Ekonomik 339
 Ekonomik güç (Bkz. Güç) 10, 20, 56, 167
 Ekonomist 55
 Eksik 336

Eksiklik 166, 204, 300
 Eksiksiz 291, 375
 El 29, 36, 37, 78, 90, 91, 99, 148, 181, 210, 235, 308, 309, 314, 329, 332, 334, 352
 El çantası (Bkz. Çanta) 75
 El sanatı ürünü (Bkz. Ürün) 35
 El sıkışmak 36, 336
 El uzatmak (Bkz. Uzatmak) 64
 El yordamı 313
 Elbirliği 301
 Elbise (Bkz. Giysi) 327, 334
 Elde edebilmek 145
 Elde edememek 44, 142, 326
 Elde etme 216, 218, 223,
 Elde etmek (Bkz. El koymak) 12, 84, 193, 207, 263, 291, 297
 Elde tutmak (Bkz. Tutmak) 154, 195
 Elden almak (Bkz. Almak) 290
 Elden düşmemek (Bkz. Düşmemek) 365
 Elden geleni yapmak (Bkz. Yapmak) 18, 84, 87, 109, 111
 Elden gelmek (Bkz. Gelmek) 93, 133, 239, 342
 Elden kaçırmak (Bkz. Kaçırmak) 27, 133
 Elden kaçmak (Bkz. Kaçmak) 312
 Ele alınmak (Bkz. Alınmak) 40, 58, 97, 306
 Ele alış 256
 Ele almak (Bkz. Almak) 31, 35, 44, 47, 50, 51, 57, 60, 70, 74, 88, 89, 94, 103
 Ele geçirmek (Bkz. Geçirmek) 17, 69, 347
 Ele geçmek (Bkz. Geçmek) 70, 89
 Ele vermek (Bkz. Vermek) 61, 198, 253
 Elektronik (Bkz. Mekanik) 2
 Eleştirel 101, 118, 382, 388, 392, 393, 394, 395, 403

Eleştirel bakış (Bkz. Bakış) 255
 Eleştirisi (Bkz. Eleştirmek, Eleştirmen, Sanat eleştirisi, Toplumsal eleştirisi, Yazı) 37, 43, 45, 50, 51, 54, 57, 62, 67, 75, 175, 229, 239, 244, 255, 266, 306, 321, 330, 340, 345, 348, 367, 368, 369, 381, 389, 390, 392, 395, 400, 408
 Eleştirici ruh (Bkz. Ruh) 171
 Eleştirilmek (Bkz. Taş yağdırılmak, Yermek) 71, 79, 100, 306
 Eleştirmek 79
 Eleştirmen (Bkz. Eleştirisi, Eleştirici ruh, Eleştirmek, Kitap eleştirmeni, Sanat eleştirmeni, Tiyatro eleştirmeni, Yazar) 27, 32, 38, 39, 45, 49, 50, 51, 53, 62, 73, 75, 79, 83, 104, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 142, 143, 150, 151, 160, 165, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 179, 180, 187, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 244, 245, 255, 266, 330, 337, 339, 342, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 358, 369, 380, 381, 392, 401, 406
 Eleştirmenlik (Bkz. Tiyatro eleştirmenliği) 15, 34, 51
 Eli çabuk tutmak (Bkz. Tutmak) 96
 Elle tutulmak (Bkz. Tutulmak) 291
 Elma (Bkz. Meyve) 296, 352
 Elmas 23, 27, 70, 113, 341
 Emekli (Bkz. Yaş) 349
 Encümen 163
 Ender 91, 137, 139, 149, 260
 Endüstriyel 20, 56
 Endüstriyel tiranlık (Bkz. Tiranlık) 113, 167
 Enerji 331
 Engellemek (Bkz. Önlemek) 32, 200, 223
 Engellenmek (Bkz. Önlenmek) 343

Engelleyememek (Bkz. Önleyememek) 63
 Engerek yılanı (Bkz. Hayvan) 109
 Enlem (Bkz. Boylam) 333
 Entelektüel (Bkz. Aydın) 13, 88, 147, 218, 220, 226, 228, 331
 Entelektüel düzey (Bkz. Düzey) 166
 Entelektüel yaşam (Bkz. Yaşam) 169
 Er (Bkz. Acil, Adam, Çabuk, Erken, Hızlı, İvedi) 85, 91, 101, 306, 307, 309
 Er geç 128
 Erdem (Bkz. Evcil erdem) 21, 51, 90, 103, 147, 150, 165, 183, 184, 185, 186, 191, 200, 204, 232, 245, 254, 262, 325, 352, 359
 Erdemli 67, 69, 71, 80, 85, 145, 148
 Eren 258
 Erginliğe ulaşmak (Bkz. Ulaşmak) 219
 Erguvan (Bkz. Ağaç) 27
 Erişmemek 128, 173
 Erişmek (Bkz. Ulaşmak) 142, 249, 297, 327
 Erkek (Bkz. Dul erkek, Kadın) 14, 15, 21, 31, 60, 76, 78, 79, 141, 142, 156, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 228, 236, 259, 326, 338, 346, 362, 390, 407
 Erkek buluşma evi (Bkz. Ev) 95
 Erkek çocuk (Bkz. Çocuk) 78
 Erkek kardeş (Bkz. Kardeş) 61
 Erkek oyuncu (Bkz. Oyuncu) 47
 Erkeklik karşıtı (Bkz. Karşıtlık) 98
 Erkeklik simgesi (Bkz. Simge) 98

- Erken (Bkz. Er) 20, 153
 Ermek 186, 258
 Ermiş (Bkz. Ayot, Aziz, Din) 19, 40, 55, 81, 177, 180, 184, 203, 238, 289, 377
 Erotik desen 32
 Ertelemek 353
 Ertelenmek 38
 Eser (Bkz. Yapıt) 384
 Esinlenmek (Bkz. Düşlenmek) 21, 37, 60, 344
 Esinti 29
 Esirgemek (Bkz. Korumak) 140
 Esirgemezlik 68, 194
 Eski (Bkz. Yeni) 10, 23, 25, 26, 32, 34, 36, 37, 45, 48, 52, 53, 66, 67, 70, 81, 82, 85, 86, 148, 155, 329
 Esnaf 248
 Esnemek 313
 Estet (Bkz. Estetikçi, Sanat) 39, 98
 Estetik (Bkz. Güzellik, Sanat) 24, 41, 64, 129, 336, 388, 393, 398
 Estetik aç (Bkz. Aç) 41, 64
 Estetik anlayış (Bkz. Anlayış) 290
 Estetik eğitimi (Bkz. Eğitim) 222
 Estetik güç (Bkz. Güç) 260
 Estetikçi (Bkz. Estet) 24, 27, 35, 55, 86, 88, 96, 116, 335, 365, 366, 387, 391, 394, 397, 400, 401, 406
 Estetikçi aç (Bkz. Aç) 53, 57
 Estetikçi akım (Bkz. Akım) 23, 24, 27, 28, 29, 33, 34, 37, 43, 45, 57, 107, 329
 Estetikçilik 333, 334, 391, 392, 397, 401, 406, 407, 408
 Eş (Bkz. Karı, Koca) 26, 29, 30, 31, 39, 45, 59, 62, 67, 69, 77, 78, 83, 88, 93, 211, 240, 332, 342, 352, 369, 372, 373, 377, 380, 405
 Eşcinsel (Bkz. Eşcinsellik) 48, 76, 78, 80, 83, 84, 393, 394, 405, 407
 Eşcinsel dürtü (Bkz. Dürtü) 79
 Eşcinsel ilişki (Bkz. İlişki) 58, 78, 80, 83, 84, 371
 Eşcinsellik (Bkz. Eşcinsel, Homoseksüellik) 61, 65, 70, 78, 80, 83, 87, 88, 94, 95, 96, 97, 387, 397, 405
 Eşelenmek 61
 Eşik 403
 Eşit 332
 Eşitlik (Bkz. Adalet) 54, 99
 Eşitsiz 323
 Eşkuya 232
 Eşsiz (Bkz. Benzersiz) 28, 43, 46, 128, 320, 385, 389
 Eşsizlik 300
 Eşya 45
 Et (Bkz. Besin, Yemek, Yiyecek) 153
 Etik (Bkz. Ahlak) 24, 129, 335
 Etik aç (Bkz. Aç, Ahlak açısı) 64
 Etken (Bkz. Dış etken) 149
 Etki 12, 17, 21, 25, 27, 60, 86, 92, 95, 127, 128, 137, 151, 235, 239, 250, 319, 346, 351, 369, 388, 389, 395, 404, 406
 Etki altına almak (Bkz. Almak) 10
 Etki altında bulunmak (Bkz. Bulunmak) 92
 Etkileme 222, 224
 Etkilemek 12, 15, 17, 22, 23, 24, 25, 89, 200, 364, 365
 Etkilememek 60
 Etkilenme 132
 Etkilenmek 18, 22, 31, 33, 62, 75, 89, 100, 333, 349
 Etkilenmemek 9, 39, 76
 Etkileyebilmek 299
 Etkileyememek 59, 154
 Etkileyici olmak (Bkz. Olmak) 307
 Etkileyicilik 40, 41, 89, 101
 Etkili 366
 Etkili kılmak (Bkz. Kılmak) 181
 Etkinlik 93
 Etkisinde kalmak (Bkz. Kalmak) 42
 Etkisine kapılmak 94
 Etyemez 13
 Ev (Bkz. Aile, Buluşma evi, Evlilik, Kira, Konak, Köşk, Oda, Tavan, Tavanarası) 13, 14, 15, 21, 22, 25, 26, 29, 35, 36, 38, 40, 44, 45, 46, 60, 61, 66, 67, 68, 75, 78, 79, 81, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 103, 137, 208, 212, 232, 260, 264, 320, 329, 330, 339, 342, 364, 366, 367, 369, 371, 375, 378, 385
 Ev donanımı (Bkz. Dekorasyon) 43
 Ev döşemek 44
 Ev işi (Bkz. İş) 26
 Ev işletmek (Bkz. İşletmek) 95
 Ev yaşamı (Bkz. Yaşam) 143, 150
 Evcil (Bkz. Evcimenlik) 50, 359
 Evcil erdem (Bkz. Erdem) 50
 Evcimenlik (Bkz. Evcil) 210
 Evden kaçmak (Bkz. Kaçmak) 83
 Eve dönmek (Bkz. Dönmek) 68
 Eve kapanmak (Bkz. Kapanmak) 22
 Eve uğramamak (Bkz. Uğramamak) 48
 Eve yerleşebilmek (Bkz. Yerleşmek) 50
 Eve yerleşmek (Bkz. Yerleşmek) 44
 Evlenememek (Bkz. Evlenmemek) 75
 Evlenme 207
 Evlenme önerisi (Bkz. Öneri) 44
 Evlenmek (Bkz. Evlilik) 22, 30, 31, 44, 59, 69, 75, 78, 79, 83, 88, 92, 93, 96, 97, 153, 156, 208, 212, 326, 332, 338, 339, 367, 375

- Evlenmemek (Bkz. Evlenememek) 70, 93, 207, 209
- Evli (Bkz. Evli olmak, Evlilik, Karı, Koca) 48, 198
- Evli olmak (Bkz. Evli, Olmak) 44
- Evlilik (Bkz. Ev, Evlenmek, Karı, Koca, Mutsuz evlilik) 33, 71, 74, 78, 79, 156, 193, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 336
- Evlilik anlaşması (Bkz. Anlaşma) 157
- Evlilik dışı 22, 365
- Evlilik dışı ilişki (Bkz. İlişki) 74
- Evlilik önerisi (Bkz. Öneri) 44
- Evlilik yaşamı (Bkz. Yaşam) 48, 79, 157
- Evren (Bkz. Doğa, Dünya, Göğ, Gökyüzü, Yeryüzü, Yıldız) 103, 290, 302, 343, 401
- Evensel 36, 40, 72, 128
- Evrin (Bkz. Evrimsel, Gelişim) 11, 54, 55, 166, 180, 292, 302
- Evrimsel (Bkz. Evrin) 395
- Eylem (Bkz. Hareket) 39, 60, 129, 132, 165, 171, 253, 292, 300, 331, 346, 396, 398
- Eylem adamı (Bkz. Adam) 307
- Eylem yapmak (Bkz. Y yapmak) 181
- Eyleme geçememek 39
- Eyleme geçmek (Bkz. Geçmek) 13, 300
- Ezberlemek 27
- Ezdirtmek 32
- Ezilmek 89, 295
- Fabrika (Bkz. Ekonomi, Sanayi) 10, 295
- Fahişe 40, 81, 92, 97, 327, 377
- Fark (Bkz. Ayrım, Sınıf ayrımı) 107, 139
- Farklılık (Bkz. Ayrımcılık) 24
- Fars (Bkz. Oyun, Tiyatro) 141, 350
- Fatura 220, 332
- Felaket (Bkz. Trajedi, Trajik) 65, 110, 127, 322
- Felçli 320
- Felsefe (Bkz. Toplumsal felsefe) 15, 24, 37, 41, 73, 74, 88, 130, 219, 261, 272, 282, 290, 350, 371, 389, 397, 404, 406
- Feminizm (Bkz. Genç kız, Kadın, Kadın hakları, Kız) 392
- Feodalizm (Bkz. Ortaçağ) 166
- Fethetmek 12
- Fıçı 258
- Fırça 161, 351
- Fırın 109
- Fırlatmak (Bkz. Havaya fırlatmak) 27, 113, 133, 357
- Fırsat (Bkz. Olanak) 17, 89, 335, 355
- Fırsat yakalanmak (Bkz. Yakalanmak) 83
- Fırsattan yararlanmak (Bkz. Yararlanmak) 89
- Fırtına (Bkz. Fırtınalı, Fırtınaya tutulmak) 62
- Fırtınalı (Bkz. Fırtına) 42
- Fırtınaya tutulmak (Bkz. Fırtına, Tutulmak) 100, 311
- Fısıldamak 111, 169, 309, 361
- Fidan (Bkz. Bitki) 315
- Fikir vermek (Bkz. Vermek) 276
- Fildişi kule (Bkz. Kule) 30
- Filizlenmek 310
- Film 35
- Filme çekilmek (Bkz. Çekilmek) 68, 77
- Filmi çevrilmek (Bkz. Çevrilmek) 77, 112
- Filmi yapılmak (Bkz. Yapılmak) 68
- Fiyat (Bkz. Para, Pazar fiyatı, Tutar) 107, 138, 145, 146, 163, 223, 259, 332
- Fizik (Bkz. Bilim) 160
- Fiziksel 92
- Floransa mistisizmi 332
- Flört (Bkz. Âşık, Sevgili) 191, 211
- Flüt (Bkz. Müzik) 310, 319
- Fodul (Bkz. Kendini beğenmişlik, Kibir) 31
- Folklor 21, 22, 47, 364
- Fotoğraf (Bkz. Sanat) 68, 111, 342
- Fotoğraf çekmek (Bkz. Çekmek) 110
- Fotoğraf çektirmek (Bkz. Çektirmek) 67
- Fotokopi (Bkz. Kopya) 2
- Frengi (Bkz. Hastalık) 92, 110
- Futbol 15, 357
- Gala 66, 112, 114, 286, 345, 375
- Gardiyan (Bkz. Cezaevi) 95, 104, 181, 283, 311, 312, 313, 314, 353, 354, 373
- Garip görünmek (Bkz. Görünmek) 32
- Garson 330
- Gaz 330
- Gazete (Bkz. Gazeteci, Gazetecilik) 37, 78, 95, 96, 97, 98, 155, 179, 181, 238, 239, 240, 241, 279, 330, 341, 342, 352, 356, 358
- Gazeteci (Bkz. Gazete, Gazetecilik) 10, 17, 30, 34, 37, 38, 97, 104, 229, 238, 239, 240, 241, 326, 332, 333, 337, 339, 341, 350, 354, 356, 358, 368
- Gazetecilik (Bkz. Gazete, Gazeteci) 25, 97
- Gece (Bkz. Gündüz) 29, 145, 181, 247, 285, 293, 302, 311, 344, 345, 346, 350, 351
- Gece nöbeti 314
- Gece yarısı 31
- Gecikmek 329
- Geçerli 64, 87, 103

- Geçerli olamamak 18
Geçerli sayılmamak 87
Geçilememek 53
Geçim 355
Geçim sağlamak (Bkz. Sağlamak) 44
Geçimsizlik 78
Geçindirmek (Bkz. Aile geçindirmek) 167
Geçinmek 156
Geçip gitmek 37
Geçirmek (Bkz. An, Boşa geçirmek, Ele geçirmek, Gülmekten kırıp geçirmek, Harekete geçirmek, Kırıp geçirmek, Maske geçirmek) 23, 31, 35, 97, 106, 111, 114, 135, 322, 325
Geçiş 10, 310
Geçit 389
Geçivermek (Bkz. Modası geçivermek) 135, 239
Geçmek (Bkz. Adı geçmek, Boşa geçmek, Eline geçmek, Eyleme geçmek, Gelmek geçmek, Kayda geçmek, Önünden geçmek, Saldırıya geçmek, Yaşama geçmek) 34, 37, 66, 67, 68, 102, 261, 321, 329, 330, 332
Geçmiş (Bkz. Gelecek, Tarih) 134, 143, 145, 178, 180, 186, 190, 193, 196, 198, 201, 209, 251, 287, 294, 302, 342, 348, 357
Geçmişî karanlık (Bkz. Karanlık) 67
Gelecek (Bkz. Geçmiş) 10, 11, 53, 69, 79, 92, 94, 108, 134, 143, 165, 166, 180, 190, 198, 294, 295, 302, 335, 342, 348
Gelecek vaat etmek (Bkz. Umut) 261
Gelen geçen 112
Gelenek (Bkz. Gelenekçi, Geleneksel, Görenek, Halk geleneği, Töre, Törel) 47, 52, 75, 86, 98, 155, 333, 353, 407
Gelenekçi (Bkz. Gelenek) 76
Geleneksel (Bkz. Gelenek) 11, 40, 86, 94, 342, 352
Geleneksel ahlak (Bkz. Ahlak) 24
Geleneksel görüş (Bkz. Görüş) 11
Geleneksel kurum (Bkz. Kurum) 86
Geleneksel tutum (Bkz. Tutum) 55
Gelenekselcilik 70
Gelin 336
Gelincik (Bkz. Çiçek) 296
Gelinmek 44, 66, 78, 128
Gelir (Bkz. Gider) 14, 145, 239
Gelir getirmek (Bkz. Getirmek) 14
Gelişigüzelik (Bkz. Rastgelelik) 101
Gelişim (Bkz. Kişilik gelişimi, Kültür) 10, 21, 23, 53, 54, 57, 76, 90, 100
Gelişme (Bkz. Gelişmek, Toplumsal gelişme) 136, 165, 166, 169, 174, 180, 218, 222, 223, 226, 251, 285
Gelişme göstermek (Bkz. Göstermek) 166
Gelişmek (Bkz. Gelişme) 10, 16, 23, 57, 64, 96, 100, 103, 134, 335
Gelişmemek 299
Geliştirememek 53
Geliştirilmek 97, 131
Geliştirilmemek 346
Geliştirme 225
Geliştirmek 26, 37, 41, 49, 53, 54, 56, 63, 72, 96, 98, 101, 238, 307
Geliştirmemek 149
Gelmek (Bkz. Akla gelmek, Aklına gelmek, Aklına gelmemek, Akli başına gelmek, Anlamına gelmek, Başına gelmek, Bilmezlikten gelmek, Bir araya gelmek, Duymazlıktan gelmek, Elden gelmek, Görmezlikten gelmek, Gündeme gelmek, İçinden gelmek, İleri gelmek, Karşı gelmek, Koşup gelmek, Önde gelmek, Önüne gelmek, Sonu gelmek, Tanımazlıktan gelmek, Üstesinden gelmek, Üstüne gelmek, Yeri gelmek) 12, 14, 16, 19, 21, 22, 25, 26, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 41, 57, 60, 61, 63, 73, 75, 77, 84, 97, 103, 109, 114, 131, 132, 147, 148, 198, 208, 211, 232, 236, 240, 303, 311, 313, 319, 320, 321, 322, 327, 333, 334, 343, 361, 364, 365, 366, 370, 371, 372, 373, 374, 399
Gelmek geçmek (Bkz. Geçmek) 112
Gelmemek (Bkz. İlginç gelmemek, Sonu gelmemek, Şakaya gelmemek) 14, 43, 81, 235
Gemi (Bkz. Buharlı gemi, Ölüm gemisi) 34, 101, 332
General (Bkz. Albay, Yüzbaşı) 328
Genç (Bkz. Gençlik, Yaş) 12, 19, 22, 25, 31, 37, 38, 39, 43, 44, 47, 59, 60, 61, 62, 67, 69, 74, 80, 84, 85, 88, 89, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 113, 148, 156, 218, 219, 221, 236, 272, 274, 275, 280, 281, 283, 285, 294, 295, 320, 321, 322, 326, 334, 335, 340, 343, 351, 364, 369, 370, 371, 378
Genç kalmak (Bkz. Kalmak) 22, 57
Genç kız (Bkz. Feminizm, Kadın, Kız) 30, 44, 69
Genç kuşak (Bkz. Kuşak, Yaş) 17, 112
Gençleşmek (Bkz. Yaş) 216, 229
Gençleştirmek 322
Gençlik (Bkz. Genç, Yaş) 63,

91, 94, 116, 155, 216, 217,
218, 221, 279, 281, 308
Genelleme 294
Genellik 11, 12, 20, 32, 35, 44,
46, 47, 52, 79, 96
General (Bkz. Albay,
Yüzbaşı) 328
Geniş görüşlülük (Bkz.
Görüş) 257
Gerçek (Bkz. Gerçeklik,
Metafizik gerçek, Uydurma,
Yaşam gerçeği) 25, 29, 35,
37, 38, 39, 40, 49, 50, 52, 53,
59, 65, 67, 68, 69, 78, 85, 86,
90, 91, 92, 94, 97, 100, 102,
108, 126, 129, 132, 133, 134,
135, 138, 139, 140, 141, 145,
146, 148, 149, 150, 151, 173,
174, 175, 179, 183, 186, 190,
192, 195, 196, 198, 200, 202,
205, 211, 218, 220, 224, 226,
227, 228, 233, 237, 246, 247,
248, 249, 252, 253, 261, 263,
272, 284, 285, 286, 290, 291,
318, 319, 320, 325, 329, 340,
343, 346, 355, 357, 369, 375,
379, 384, 389, 405
Gerçek dışılık 18, 49, 130, 359
Gerçekçi (Bkz. Gerçekçilik)
12, 19, 71
Gerçekçilik (Bkz. Gerçekçi)
35, 47, 49, 62, 117, 139, 176,
244, 246, 251, 285, 340
Gerçekçilik akımı (Bkz.
Akım) 49
Gerçekleşebilmek 54
Gerçekleşmek (Bkz. Olmak,
Yaşama geçmek) 25, 35, 54,
55, 56, 92, 103, 113, 213,
219, 238, 270, 295
Gerçekleşmemek (Bkz.
Olmamak, Suya düşmek) 25,
61
Gerçekleştirebilmek 147, 354
Gerçekleştirilmek (Bkz.
Yapılmak) 9, 10, 102, 165,
168
Gerçekleştirmek (Bkz.
Yapmak) 61, 104, 113, 250,

252, 284, 290, 326, 331, 375,
395
Gerçeklik (Bkz. Gerçek) 10, 40,
49, 62, 72, 131, 132, 246,
253, 257, 260, 350, 407
Gereç (Bkz. Araç) 245, 406
Gerek duymamak (Bkz.
Duymamak) 86
Gerek görmemek (Bkz.
Görmemek) 94
Gereke 42, 245
Gerekeni yapmak (Bkz.
Yapmak) 55, 93
Gerekli kalmak (Bkz. Kılmak)
79, 209
Gerekli olmak (Bkz. Olmak)
166
Gereklilik 11, 45, 57, 79, 143,
328, 339, 347, 350
Gerekmek 12, 14, 18, 23, 24,
73, 81, 83, 89, 91, 93, 94, 96,
100, 106, 133, 143, 147, 323,
330, 356
Gereksinim (Bkz.
Gereksinme) 56, 136, 137,
142, 147, 195, 201, 205, 326
Gereksinme (Bkz.
Gereksinim) 167
Gereksinmek 182
Gereksizlik 23, 101, 136, 347
Gerektirmek 43, 46, 50, 61,
81, 138, 165, 182, 232
Gerektirmemek 135
Gerginlik 83
Geri alınamamak (Bkz.
Alınamamak) 207
Geri dönememek (Bkz.
Dönememek) 186
Geri istemek (Bkz. İstemek)
195
Geri satın almak (Bkz. Satın
almak) 145
Geri verilme (Bkz.
Verilmek) 267
Gericilik (Bkz. Bağnazlık) 12
Geride bırakmak (Bkz.
Bırakmak) 285
Geride bir şey kalmamak
(Bkz. Kalmamak) 131

Geride kalmamak (Bkz.
Kalmamak, Yok olmak) 13
Gerilmek 320, 357
Germemek 320
Getirebilmek 61, 64
Getirememek 21
Getirilememek 112
Getirilme 42, 45, 56, 76, 87,
297, 343, 368
Getirmek (Bkz. Akla
getirmek, Bakış açısı
getirmek, Bir araya
getirmek, Dile getirmek,
Gelir getirmek, Kural
getirmek, Uğursuzluk
getirmek, Yerine getirmek,
Yola getirmek, Yorum
getirmek, Yüz yüze
getirmek) 12, 14, 21, 44, 45,
46, 49, 55, 58, 63, 76, 80, 85,
100, 108, 109, 249, 250, 318,
322, 331, 335, 336, 341, 347
Getirmemek 322, 335
Geveze 140
Gevezelik 240, 301
Gezi (Bkz. Tren gezisi, Turist)
34, 36, 37, 237, 334, 336,
365, 367, 371, 399
Gezinme saati (Bkz. Saat) 323
Gezinmek 309, 323
Gezinti 385
Gezmek (Bkz. Başboş
gezmek) 330
Gidebilmek 44, 56, 57, 114,
338
Gidememek (Bkz. İleri
gidememek) 65, 322
Gider (Bkz. Gelir) 45, 80, 87,
355
Gidermek 139
Gidiş (Bkz. Gidiş dönüş) 36
Gidiş dönüş (Bkz. Gidiş) 333
Girebilmek (Bkz. Göze
girebilmek) 327
Girememe 327
Girilmek 9
Girişim (Bkz. Suç girişimi) 16,
17, 28, 38, 87, 88, 99, 173,
266, 270, 296

- Girişimci 135
- Girişmek 10, 17, 110, 112, 137
- Girmek (Bkz. Altına girmek, Başı belaya girmek, Düşe girmek, Egemenlik altına girmek, Göze girmek, Günaha girmek, Hizmete girmek, İçeri girmek, İlişkiye girmek) 10, 33, 42, 44, 51, 55, 58, 71, 77, 85, 86, 92, 96, 104, 106, 239, 259, 260, 320, 323, 328, 330, 357, 365, 366, 368, 375
- Gitmek (Bkz. Aklı başından gitmek, Ardından gitmek, Çıkıp gitmek, Göçüp gitmek, Göz önünden gitmek, Kaçıp gitmek, Kötüye gitmek, İleri gitmek, Peşinden gitmek, Sonuna kadar gitmek, Sürüp gitmek, Yok olup gitmek) 10, 13, 14, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 31, 34, 35, 37, 38, 39, 43, 45, 46, 47, 49, 54, 57, 59, 60, 61, 64, 65, 67, 68, 69, 75, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 97, 100, 102, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 126, 132, 146, 151, 153, 154, 157, 196, 202, 235, 250, 261, 282, 283, 306, 311, 313, 314, 319, 320, 322, 329, 332, 333, 334, 335, 340, 351, 352, 356, 357, 361, 365, 366, 367, 370, 371, 372, 373, 374, 376
- Gitmemek (Bkz. Göz önünden gitmemek, Hoşa gitmemek, İleri gitmemek, İyi gitmemek) 16, 79, 80, 81, 82, 89, 90, 91, 239
- Giydirmek 173
- Giyilebilmek 354
- Giyim kuşam (Bkz. Giysi) 28, 48
- Giyinmek 13, 23, 191, 200, 334
- Giymek 44, 138, 221, 280, 308, 320, 327, 342
- Giyotin (Bkz. Asılmak, İdam) 99, 353
- Giysi (Bkz. Bayramlık giysi, Ceket, Elbise, Giyim kuşam, İç çamaşırı, Kadın giysisi, Kılık, Kravat, Sahne giysisi, Şalvar, Tutuklu giysisi) 27, 29, 51, 60, 97, 98, 139, 142, 145, 146, 218, 221, 229, 250, 263, 285, 295, 297, 308, 309, 320, 339, 355
- Giz (Bkz. Yaşam gizi, Yaşamın gizi) 46, 64, 70, 93, 97, 98, 99, 103, 127, 156, 173, 178, 192, 199, 201, 211, 253, 294, 300, 333, 361, 368, 379
- Gizem (Bkz. Aşk gizemi, Yaşam gizemi) 25, 27, 32, 104, 126, 203, 252, 353
- Gizemlilik 12, 59, 127, 141, 182
- Gizlemek (Bkz. Saklamak, Saklayabilmek) 52, 59, 60, 70, 78, 85, 88, 94, 156, 174, 191, 244, 264, 265, 342
- Gizlenmek (Bkz. Saklanabilmek, Saklanmak) 208
- Gizli (Bkz. Saklı) 69, 70, 102, 133, 146
- Gizli ayak (Bkz. Ayak) 313
- Gizli kalmak (Bkz. Saklı olmak) 80
- Gizli tutmak (Bkz. Saklı olmak) 76
- Gizli tutulmak (Bkz. Saklı olmak) 141
- Gizlilik (Bkz. Saklılık) 76, 141
- Goblen (Bkz. Kumaş) 301
- Göç (Bkz. Göç etmek) 10, 96, 364
- Göç etmek (Bkz. Göç) 270
- Göçmek 10, 65
- Göçüp gitmek (Bkz. Gitmek) 113
- Göge çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 51, 62
- Göğüs germek (Bkz. Katlanmak) 90
- Gök (Bkz. Bulut, Evren, Gökyüzü, Yıldız) 127, 296, 310
- Gökyüzü (Bkz. Bulut, Evren, Gök, Yıldız) 137, 257, 308, 309, 314, 315
- Göl (Bkz. Doğa) 250
- Gölge 134, 301, 307, 322
- Gölgede bırakmak (Bkz. Bırakmak) 82
- Gölgelemek 92
- Gömlek düğmesi 157
- Gömmek (Bkz. Mezar) 342, 362
- Gömülmek (Bkz. Ölüm, Toprağa verilme) 361, 374
- Gönderememek 321
- Gönderilmek 99, 101, 111, 182, 352
- Gönderme 272
- Göndermek (Bkz. Mektup göndermek, Yollamak) 18, 23, 39, 68, 69, 86, 104, 105, 164, 284, 321, 339, 373
- Gönlünü kaptırmak (Bkz. Tutulmak) 39
- Gönlünü vermek (Bkz. Vefalı olmak, Vermek) 256
- Gönül (Bkz. Alçakgönüllü) 232
- Gönül vermek (Bkz. Vermek) 37
- Gönül vermemek (Bkz. Vefasızlık, Vermemek) 39
- Gönüllülük 145, 375
- Görebilmek 33, 42, 63, 81, 127, 337
- Göreceli 331
- Göreliliği 10
- Görememek (Bkz. Burnunun ucunu görememek, Göremeyebilmek) 82, 90, 93, 136, 288
- Göremeyebilmek (Bkz. Görememek) 95
- Görenek (Bkz. Gelenek, Töre) 250
- Görev (Bkz. İşlev, Kocalık görevi, Toplumsal görev, Üstlenmek) 36, 43, 46, 48,

- 51, 67, 69, 109, 140, 168,
173, 199, 219, 225, 240, 254,
262, 270, 292, 300, 342, 358,
360
- Görev edinmek (Bkz.
Üstlenmek) 175
- Görev üstlenmek (Bkz.
Üstlenmek) 161
- Görev yapmak (Bkz. Yapmak)
176
- Görevde bulunmak (Bkz.
Bulunmak) 312
- Görevlendirilmek 36
- Görevli (Bkz. Din görevlisi,
Güvenlik görevlisi, Reklam
görevlisi) 54, 61, 96, 98, 340,
346, 347, 348
- Görgü (Bkz. Görgülü olmak)
154, 223
- Görgülü olmak (Bkz. Görgü,
Olmak) 226
- Görkem (Bkz. Göz alıcılık)
27, 100
- Görkemlilik (Bkz. Görkem)
27, 78, 109, 325, 360
- Görmek (Bkz. Aşağı görmek,
Çekince görmek, Düş
görmek, Eğitim görmek,
Kendini görmek, Öğrenim
görmek, Sanrı görmek,
Tedavi görmek, Uygun
görmek) 9, 13, 16, 17, 20, 22,
23, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 35,
36, 41, 42, 47, 51, 55, 58, 60,
61, 62, 63, 67, 68, 69, 80, 81,
82, 84, 85, 89, 99, 103, 104,
105, 108, 109, 110, 113, 114,
127, 150, 154, 161, 229, 235,
244, 248, 249, 257, 260, 262,
271, 277, 279, 282, 284, 286,
288, 294, 296, 297, 308, 309,
310, 311, 314, 318, 319, 320,
321, 322, 323, 327, 331, 333,
334, 335, 339, 342, 344, 347,
350, 353, 355, 357, 365, 367,
371, 373
- Görmemek (Bkz. Gerek
görmemek, Gözü başka şey
görmemek, İlgi görmemek,
- Uygun görülmemek, Zarar
görmemek) 47, 62, 67, 96,
101, 127, 140, 292
- Görmezlikten gelmek (Bkz.
Gelmek, Göz yummak) 105,
109
- Görsel sanat okulu (Bkz.
Okul) 35
- Görölmek (Bkz. Aşağı
görölmek, Hoş görölmek)
12, 16, 18, 21, 25, 42, 49, 51,
54, 75, 76, 80, 127, 149, 157
- Görünmek (Bkz. Garip
görünmek, İyi görünmek,
Küçük görünmek, Masum
görünmek) 11, 15, 16, 20, 32,
42, 55, 57, 60, 65, 126, 131,
133, 235, 236, 300, 324
- Görünmemek 103, 105, 126,
127, 139
- Görünmez 323
- Görünmez ruh (Bkz. Ruh)
311
- Görüntü (Bkz.
Görüntülemek) 27, 42, 49,
107, 142, 359, 390
- Görüntülemek (Bkz.
Görüntü) 128
- Görünüm (Bkz. Görünüş)
105, 155, 257, 259, 260, 323
- Görünüş (Bkz. Dış görünüş,
Görünüm) 60, 86, 89, 232,
262, 325
- Görünüşü kurtarmak (Bkz.
Kurtarmak) 78
- Görür görmezlik 33
- Görüş (Bkz. Dar görüşlülük,
Dar kafalılık, Geniş
görüşlülük, Kanı, Sanat
görüşü, Sapık görüş) 11, 15,
20, 43, 50, 54, 55, 57, 71, 73,
77, 79, 103, 173, 194, 218,
372, 388, 390, 391, 393
- Görüş bildirmek (Bkz.
Bildirmek) 331
- Görüş ileri sürmek (Bkz.
Sürmek) 11
- Görüşme (Bkz. Görüşmek) 9,
27, 30, 65, 82, 322
- Görüşmek (Bkz. Görüşme)
30, 36, 62, 84, 275, 279, 330,
355, 360
- Gösterememek 80
- Gösteri (Bkz. Gösterim) 15,
38, 66, 334, 368
- Gösteri yeri (Bkz. Yer) 267
- Gösterilmek (Bkz. İlgi
gösterilmek, Parmakla
gösterilmek, Saygı
gösterilmek) 250
- Gösterim (Bkz. Gösteri) 35
- Gösterişli 13, 320, 327, 354
- Gösterişlilik 69, 145
- Göstermek (Bkz. Çaba
göstermek, Gelişme
göstermek, İlgi göstermek,
Örnek göstermek, Özen
göstermek, Tepki
göstermek, Uyum
göstermek, Yakınlık
göstermek, Yol göstermek)
15, 20, 27, 29, 48, 52, 65, 74,
81, 89, 91, 130, 141, 200,
211, 218, 232, 245, 247, 249,
253, 262, 264, 299, 318, 323,
329, 346, 348, 357, 360, 365,
370
- Götürememek (Bkz. İleri
götürememek) 36, 334
- Götürmek (Bkz. İleri
götürmek) 24, 29, 43, 60, 89,
95, 107, 237
- Götürülmek 65, 99, 336, 352
- Göz (Bkz. Yorgun göz) 27, 33,
40, 58, 205, 227, 233, 251,
285, 291, 296, 302, 308, 309,
310, 314, 318, 320, 321, 364
- Göz alıcılık (Bkz. Görkem) 97
- Göz ameliyatı (Bkz. Ameliyat)
16
- Göz dikmek (Bkz. Dikmek)
173
- Göz hastalığı (Bkz. Hastalık)
22
- Göz hekimi (Bkz. Hekim) 16
- Göz kamaştırmak (Bkz.
Kamaştırmak) 31
- Göz kapağı 90

- Göz önünden gitmek (Bkz. Gitmek) 307
- Göz önünden gitmemek (Bkz. Gitmemek) 101
- Göz yummak (Bkz. Görmekten gelmek) 89, 102
- Gözden geçirilmek (Bkz. Yeniden gözden geçirmek) 392
- Göze alamamak 127
- Göze almak (Bkz. Almak) 245
- Göze çarpmak 306
- Göze girebilmek (Bkz. Girebilmek) 79
- Gözetlemek 313, 314
- Gözetleyen 312
- Gözetleyici 300
- Gözlem 234, 300, 331, 346
- Gözlemci 131
- Gözü başka şey görmemek (Bkz. Görmemek) 16, 62
- Gözü dalmak (Bkz. Dalmak) 101
- Gözü doymazlık 137
- Gözü dönmek (Bkz. Dönmek) 96
- Gözyaşı (Bkz. Gözyaşı dökmek) 42, 111, 293, 298, 318, 320
- Gözyaşı dökmek (Bkz. Ağlamak, Dökmek, Gözyaşı, Hüngür hüngür ağlamak) 309, 313
- Grafik 2
- Grev 368
- Gri (Bkz. Renk) 42, 347
- Grup 37
- Gurur (Bkz. Gurur duymak, Kendini beğenmişlik) 90, 249
- Gurur duymak (Bkz. Duymak, Gurur) 286
- Gücünü yitirmek (Bkz. Yitirmek) 217
- Güç (Bkz. Devrimci güç, Dinamik güç, Düş gücü, Ekonomik güç, Estetik güç, Kaba güç, Nükte gücü, Siyasal güç, Yaratma gücü, Zor) 11, 12, 18, 28, 29, 36, 81, 98, 109, 113, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 152, 154, 167, 173, 183, 204, 217, 223, 238, 240, 253, 262, 325, 326, 331, 336, 337, 339, 340, 342, 346, 352, 355, 397
- Güç duruma düşmek (Bkz. Düşmek) 39
- Güç durumda kalmak (Bkz. Kalmak) 43
- Güç kazanmak (Bkz. Güçlenmek, Kazanmak) 56
- Güç kullanmak (Bkz. Kullanmak) 172
- Güç olmak (Bkz. Olmak) 98
- Güçlenmek (Bkz. Güç kazanmak) 54, 113, 364
- Güçleştirmek 98
- Güçlü 9, 11, 82, 86, 97, 113, 139, 195, 286, 322, 335
- Güçlük (Bkz. Güçlük çekmek) 351
- Güçlük çekmek (Bkz. Çekmek, Güçlük) 16, 219
- Güçlülük 179
- Güçsüz (Bkz. Güçsüzlük) 195
- Güçsüzlük (Bkz. Güçsüz) 81, 102, 151, 179, 181, 217, 286, 346
- Güdü (Bkz. Dürtü) 285, 350
- Gül (Bkz. Çiçek) 28, 30, 134, 204, 205, 258, 315, 320, 344, 347, 378, 384
- Gül yaprağı (Bkz. Gül, Yaprak) 276
- Güldürmek (Bkz. Gülmek) 12, 72, 73, 297
- Güldürü (Bkz. Komedi) 110, 127, 161
- Güldürücü 108
- Gülmece 28
- Gülmece dergisi (Bkz. Dergi) 28
- Gülmek (Bkz. Alay, Alaya almak, Güldürü, Güldürmek, Gülmekten katılmak, Gülümsemek, Gülümsetmek, Gülünç, Gülünç duruma düşmek, Gülünç duruma düşürmek, Gülünç olmak, Kahkaha, Komedi, Komik, Nükte, Palyaço, Yermek) 13, 21, 69, 72, 74, 99, 126, 145, 186, 263, 297, 320
- Gülmekten katılmak (Bkz. Gülmek, Katılmak) 21
- Gülmekten kırılmak (Bkz. Gülmek, Kırılmak) 73
- Gülmekten kırıp geçirmek (Bkz. Gülmek, Güldürmek) 85
- Gülümsemek (Bkz. Gülmek) 3, 216
- Gülümsetmek (Bkz. Güldürmek) 90
- Gülünç 82, 110, 127, 281, 292
- Gülünç duruma düşmek (Bkz. Düşmek) 34
- Gülünç duruma düşürmek (Bkz. Düşürmek) 34, 74, 75
- Gülünç olmak (Bkz. Olmak) 263
- Gümrük 34
- Gümüş 42, 294, 335, 339, 347, 349
- Gümüş tepsi 32
- Gün (Bkz. Doğum günü, İşçi günü, Utanç günü, Yaş günü) 13, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 26, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 54, 58, 60, 61, 63, 64, 67, 69, 72, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 82, 83, 84, 89, 95, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 114, 135, 136, 137, 143, 146, 185, 198, 238, 240, 250, 251, 258, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 318, 319, 320, 366, 367, 368, 372, 374, 398, 402
- Gün ağarması (Bkz. Alacakaranlık) 128, 313

Gün ışığı (Bkz. Güneş ışığı,
Işık) 25, 310

Günah (Bkz. Yedi büyük
günah, Yedi ölümcül günah)
33, 39, 54, 59, 63, 68, 79, 81,
92, 142, 145, 160, 162, 172,
173, 174, 182, 184, 185, 186,
194, 198, 200, 203, 207, 217,
254, 288, 295, 296, 299, 311,
320, 321, 341, 344, 356, 387

Günah işlemek (Bkz.
Günahkârlık, İşlemek) 71,
141, 185

Günaha çağrı (Bkz. Çağrı) 81,
183, 186

Günaha girmek (Bkz.
Girmek) 103, 297

Günahkârlık (Bkz. Günah
işlemek, Günahlılık) 219,
272

Günahlı 180, 321, 352

Günahlılık (Bkz.

Günahkârlık) 41

Günbatımı (Bkz.

Alacakaranlık) 28, 334

Güncel 392

Güncellik 52

Gündeme gelmek (Bkz.
Gelmek) 80

Gündüz (Bkz. Gece) 181, 311

Güneş batması 257

Güneş ışığı (Bkz. Gün ışığı,
Işık) 31

Güneş ısıını (Bkz. Işın) 293

Güneşsiz 151

Güneşsizlik 31

Güney (Bkz. Yön) 34, 373

Günlük 42, 61, 64, 118, 233,
237, 238, 239, 394

Gürlemek 166

Gürültü 333

Gürültü çıkarmak (Bkz.
Çıkarmak) 11

Güven (Bkz. Güvenmek) 267

Güven duymak (Bkz.

Duymak, Güvenmek) 67,
193

Güven sarsmak (Bkz.
Güvenmemek) 281

Güven verememek (Bkz.
Güvenmemek) 80

Güvence 12, 88, 232, 287

Güvence vermek (Bkz.
Vermek) 87

Güvenilir (Bkz. Güvenilir
olmak) 10, 358

Güvenilir olmak (Bkz.
Güvenilir, Olmak) 10

Güvenlik 325

Güvenlik görevlisi (Bkz.
Görevli) 87

Güvenmek (Bkz. Güven,
Güven duymak) 94, 95, 153,
191, 210, 284, 358

Güvenmemek (Bkz. Güven
sarsmak, Güven vermemek,
Güvensizlik) 300

Güvensizlik (Bkz.
Güvenmemek) 10, 92, 93

Güzel (Bkz. Çirkin) 12, 14, 15,
23, 26, 27, 29, 35, 36, 40, 42,
44, 45, 49, 50, 59, 60, 61, 65,
67, 68, 74, 75, 78, 79, 88, 89,
104, 105, 114, 119, 130, 132,
137, 139, 140, 142, 145, 146,
147, 149, 152, 162, 169, 173,
273, 274, 275, 276, 277, 278,
279, 282, 285, 293, 295, 297,
300, 323, 325, 332, 336, 338,
341, 343, 347, 350, 352, 356,
366, 398

Güzel kılmak (Bkz. Kılmak)
280

Güzelleştirilebilmek 35

Güzelleştirilmek 35

Güzellik (Bkz. Çirkinlik,
Estetik) 5, 23, 24, 27, 34, 35,
37, 43, 44, 45, 46, 49, 63, 68,
81, 82, 84, 98, 99, 104, 110,
127, 135, 141, 164, 191, 193,
205, 223, 226, 228, 229, 244,
246, 247, 249, 260, 262, 271,
272, 273, 293, 303, 310, 327,
332, 333, 338, 345, 360

Haber (Bkz. Ölüm haberi,
Polis haberi) 28, 37, 75, 97,
98, 100, 105, 107, 239, 338

Haber almak (Bkz. Almak)
97, 98, 100, 107

Haber vermek (Bkz. Vermek)
97, 110

Haberci 14

Hafiflik (Bkz. Ağır) 20

Hafta 38, 39, 45, 64, 146, 209,
309

Hak (Bkz. Adalet, İnsan
hakları, Kadın hakkı, Kadına
oy hakkı, Özgürlük, Telif
hakkı, Uygarlık, Yargı,
Yasa, Yayın hakkı) 10, 136,
208

Hak bilirlilik 320

Hak etmek 47, 251

Hakaret 89

Hakaret davası (Bkz. Dava)
83, 86

Hakaret edilmek 102

Hakaret etmek 284

Hakarete uğramak (Bkz.
Uğramak) 89

Hakkı kalmamak (Bkz.
Kalmamak) 134

Haklı çıkarmak (Bkz.
Çıkarmak) 240

Haklı çıkmak (Bkz. Çıkmak)
113

Haklı kılmak (Bkz. Kılmak)
326

Haklı olmak (Bkz. Adil,
Olmak) 102

Haksız olmak (Bkz. Olmak)
102

Haksızlık 36, 237, 326, 336

Haksızlık etmemek 204

Halat 292

Halef 401

Halı 30, 296

Halk (Bkz. İnsan, Saray halkı,
Toplum, Ulus, Uygarlık,
Ülke, Yurttaş) 17, 19, 47, 53,
151, 154, 160, 163, 164, 167,
228, 229, 249, 347

Halk geleneği (Bkz. Gelenek)
47

Halk öyküsü (Bkz. Öykü) 26,
46

- Halk yığını 174
Halka açıklık (Bkz. Açıklık) 43
Hançer 181
Hantal 298
Hapis (Bkz. Tutuklu) 99, 337, 372
Hapis cezası (Bkz. Hapis, Yaşam boyu hapis cezası, Yargı) 71, 88, 95, 270
Hapis yatmak (Bkz. Yargı, Yatmak) 38
Hapishane (Bkz. Yargı) 355, 359
Hapsedilmek (Bkz. Yargı, Zindana kapatılmak) 289
Hapsetmek 355
Har vurup harman savurmak (Bkz. Savurmak) 106
Haraç mezar 87
Harcama 80
Harcama yapmak (Bkz. Yapmak) 107
Harcanmak 220
Harcanmamak 134
Hareket (Bkz. Devinim, Eylem) 58, 253, 295, 341, 343, 392
Harekete geçirmek (Bkz. Geçirmek) 298
Harf (Bkz. Dil) 262, 335, 341
Hasat 289, 295
Hasret (Bkz. Özlem) 14
Hasta (Bkz. Cüzamlı, Ruh hastası, Yatalak) 26, 109
Hasta bakmak (Bkz. Bakmak) 93
Hasta etmek 206
Hasta yatmak (Bkz. Yatmak) 11
Hastalanmak (Hastalığa tutulmak) 59, 110, 374
Hastalığa tutulmak (Bkz. Hastalanmak, Tutulmak) 92, 93, 98, 106, 109, 361
Hastalık (Bkz. Ağır hastalık, Alkolizm, Ameliyat, Cüzam, Çocuk hastalığı, Frengi, Göz hastalığı, Hastalanmak, Katarakt, Kızamık, Menenjit, Ölümcül hastalık, Patoloji, Psikopatoloji, Sarılık hastalığı, Verem) 22, 43, 54, 55, 59, 92, 93, 98, 103, 109, 110, 151, 161, 166, 170, 240, 288, 290, 361, 365, 372, 374
Hastane 374
Hatırlama (Bkz. Anımsama) 224
Hava 133, 309, 310, 314, 322, 331
Hava almak (Bkz. Almak) 311
Hava durumu (Bkz. Durum) 234
Havai fişek 384, 391
Havari 401
Havaya fırlatmak (Bkz. Fırlatmak) 27
Hayalet (Bkz. Aile hortlağı, Hortlak) 362, 384, 399
Hayat (Bkz. Yaşam) 385
Haykırış (Bkz. Çığlık) 100, 307
Haykırmak 104
Haylazlık 285
Hayran 18, 29, 190, 191, 193, 196, 205, 375
Hayran kalmak (Bkz. Hayranlık duymak, Kalmak) 165
Hayran olamamak 148
Hayranlık 34, 63, 68, 276, 345
Hayranlık duymak (Bkz. Duymak, Hayran kalmak) 15, 16, 19, 29, 30, 31, 58, 209, 222, 245, 257, 275, 286
Hayranlık duyulmak (Bkz. Büyülemek, Duyulmak) 52, 161
Hayranlık kazanmak (Bkz. Büyülemek, Kazanmak) 24
Hayranlık uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 165
Hayvan (Bkz. Aslan, Ateşböceğı, Bülbül, Engerek, yılanı, Kaplan, Keçi, Kedi, Kelebek, Koyun, Köpek, Kuş, Memeli, Tavşan, Tilki, Yılan, Zürafa) 40, 60, 88, 331
Haz almak (Bkz. Almak, Zevk almak) 63
Hazcı 172
Hazır olmak (Bkz. Olmak) 99, 200
Hazırlamak (Bkz. Yayına hazırlamak) 13, 18, 79, 367
Hazırlanmak 306
Hazine 149
Hedef almak (Bkz. Almak) 261
Hekim (Bkz. Cerrah, Dişçi, Doktor, Göz hekimi) 10, 22, 55, 98, 288
Hendek 320
Herkes (Bkz. İnsan) 10, 17, 23, 26, 29, 43, 48, 55, 63, 64, 70, 71, 75, 84, 85, 86, 89, 91, 92, 93, 99, 110, 114, 138, 140, 142, 145, 163, 164, 167, 168, 169, 176, 184, 185, 191, 197, 204, 211, 217, 224, 225, 232, 233, 235, 259, 263, 266, 267, 275, 290, 301, 307, 318, 333, 334, 339, 340, 341, 342, 359, 360
Hesap 232
Heykel (Bkz. Sanat) 112, 239, 245, 321, 375
Heykelci (Bkz. Sanatçı) 31, 111, 112, 239, 253, 295, 321
Heykelcilik 25, 142
Hıristiyan (Bkz. Din) 176, 398
Hıristiyanlaştırmak (Bkz. Din) 181
Hıristiyanlık (Bkz. Din) 177, 408
Hıristiyanlık ilkesi (Bkz. Din, İlke) 52
Hırsız (Bkz. Hırsızlık) 295, 296, 402
Hırsızlık (Bkz. Hırsız) 143
Hiyanet 233
Hız (Bkz. Dört nal, Hızlı, Hızlılık) 10, 95, 334
Hız kazanmak (Bkz. Kazanmak) 10

- Hızlanmamak 55
 Hızlı (Bkz. Hız) 139
 Hızlılık (Bkz. Hız) 97
 Hiçe saymak (Bkz. Saymak) 11, 20, 98
 Hikâye (Bkz. Öykü) 384, 385
 Hindistancevizi (Bkz. Ağaç, Bitki) 37
 Hizmet 224
 Hizmet edebilmek (Bkz. Hizmet etmek) 93
 Hizmet etmek (Bkz. Hizmet edebilmek) 61
 Hizmet vermek (Bkz. Vermek) 53
 Hizmetçi 98
 Hizmete girmek (Bkz. Girmek) 166
 Hizmetli 67
 Homoseksüellik (Bkz. Eşcinsellik) 97, 407
 Hortlak (Bkz. Aile hortlağı) 46, 154, 155, 176, 183, 196, 353, 368, 379, 386
 Hoş görülmek (Bkz. Görülmek) 244
 Hoş karşılamak (Bkz. Hoşgörü) 165
 Hoş karşılamamak (Bkz. Hoşgörüsüzlük) 11
 Hoş olmamak (Bkz. Olmamak) 16
 Hoşa gitmek (Bkz. Beğenilmek, Hoşlanmak) 63, 99, 258
 Hoşa gitmemek (Bkz. Gitmemek, Hoşnutsuzluk) 63
 Hoşgörü (Bkz. Hoş karşılamak, Hoşgörülü) 96, 241
 Hoşgörülü (Bkz. Hoşgörü) 137
 Hoşgörüsüz (Bkz. Bağnaz) 96
 Hoşgörüsüzlük (Bkz. Bağnazlık, Dar görüşlülük, Dar kafalılık) 87
 Hoşlanmak (Bkz. Beğenmek, Hoşa gitmek) 28, 44, 191, 194, 203, 232, 234, 235, 272, 279, 281, 335, 350
 Hoşlanmamak 13, 172, 328, 331, 336
 Hoşluk 25, 38, 49, 66, 73, 74, 79, 80, 88, 89, 132, 141, 147, 148, 150, 321, 327, 337, 339, 341, 350, 351, 352, 354, 359
 Hoşnutsuzluk (Bkz. Hoşa gitmemek) 164
 Hukuk adamı (Bkz. Adam) 85
 Hukuk danışmanı 297
 Hukukçu 10, 44, 55, 83, 98, 281, 367
 Huysuz 43
 Huzur (Bkz. Dinginlik) 168
 Huzursuz 83, 357
 Hücre (Bkz. Koğuş) 59, 174, 285, 289, 306, 314, 360, 373
 Hükümdar (Bkz. Çar, Kral, İmparator) 161
 Hükümdarlık (Bkz. İmparatorluk) 12
 Hükümet (Bkz. Başbakan, Başbakanlık) 20, 56, 161, 167
 Hükümlü 308, 328
 Hüngür hüngür ağlamak (Bkz. Ağlamak, Gözyaşı dökmek) 46
 Hüzün (Bkz. Keder, Mutsuzluk) 247, 356
 Ilımlılık 130, 358
 Irk 41, 294
 Irmak (Bkz. Doğa) 58, 137, 318
 Isıtmak 266
 Islaklık 128
 Islanmak 33
 Işık (Bkz. Gün ışığı, Güneş ışığı, Pırıl) 31, 37, 251, 289
 Işık tutmak (Bkz. Tutmak) 308
 Işın (Bkz. Güneş ışını) 261
 İcat (Bkz. Buluş) 358
 İç 308
 İç açıcılık 49
 İç çamaşırı (Bkz. Giysi) 211
 İç dünya (Bkz. Dünya) 92
 İç karartıcı (Bkz. Karartıcı) 137, 142, 293
 İç sızlatmamak 73
 İçeri alınmamak (Bkz. Alınmamak) 83
 İçeri atılmak (Bkz. Hapsedilmek) 99
 İçeri attırmak (Bkz. Hapsetmek) 86
 İçeri girmek (Bkz. Girmek) 96
 İçerik 59, 388
 İçerilemek 18
 İçermek (Bkz. Kapsamak) 11, 26, 43, 45, 60, 340
 İçgüdü (Bkz. Tiyatro içgüdü) 186, 192
 İçti doldurulmak 35
 İçinde 126, 146, 148
 İçinden gelmek (Bkz. Gelmek) 95
 İçine işlemek (Bkz. İşlemek) 98, 133
 İçine sindirmek (Bkz. Kabul edilevermek, Kabul edilmek, Kabul etmek) 134
 İçirmek 327
 İçki (Bkz. Absent, Bira, Likör, Şampanya, Şarap, Viski) 279, 357
 İçki düşkünlüğü (Bkz. Sarhoşluk) 108
 İçki düşmanlığı (Bkz. Düşman) 108
 İçki içmek (Bkz. İçmek) 13
 İçki içmemek 13
 İçki karşıtlığı (Bkz. Karşıtlık) 13
 İçkicilik (Bkz. Ayyaşlık) 355
 İçmek (Bkz. Ant içmek, Sigara içmek) 38, 47, 110, 279, 309, 330, 343, 357, 361
 İçten 334, 348
 İçten olmak (Bkz. Olmak) 170, 232
 İçtenlik 132, 138, 170, 258, 259, 288, 309, 314, 407

- İçtensizlik 237
 İçyüzü 86
 İdam (Bkz. Adam asmak, Asılmak, Daragacı, Giyotin, Yargı) 38, 172, 335, 356
 İdam cezası (Bkz. Ceza, Yargı) 100, 307, 367
 İdam edilmek (Bkz. Asılmak, Yargı) 39, 307
 İdam mahkûmu (Bkz. Yargı) 100, 373
 İdamlık (Bkz. Yargı) 101
 İdamlık avlusu 311
 İdeal (Bkz. Ülkü) 15, 24, 29, 34, 68, 69, 73, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163, 164, 172, 177, 183, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 226, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 287, 302, 346, 349, 365, 371, 374, 377, 384
 İdealist (Bkz. Ülkücülük) 19, 75
 İdealizm (Bkz. Ülkücülük) 52, 407
 İdman 112, 331
 İflas etmek 30, 301, 372
 İğne 185
 İğne atılsa yere düşmemek (Bkz. Düşmemek) 95
 İğrenç 88, 98, 138, 142, 151, 164, 217, 271, 287, 288, 292, 297, 360, 371
 İğrenç olmak (Bkz. Olmak, Tiksindirici olmak) 258
 İğrençlik (Bkz. Tiksirmek) 225
 İğrenme duygusu (Bkz. Duygu) 273
 İğrenmek 179
 İhanet (Bkz. İhanet etmek) 356
 İhanet etmek (Bkz. İhanet) 32, 163
 İhtiras (Bkz. İhtiraslı) 146
 İhtiraslı (Bkz. İhtiras) 147
 İkilem 407
 İkinci sınıf (Bkz. Sınıf) 50
 İkinci sınıf sanatçı (Bkz. Sanatçı) 50
 İkinci yarı 10
 İkiyüzlü (Bkz. Riyakâr) 16, 150
 İkiyüzlülük 11, 51, 69, 75, 88, 91, 94, 96, 151, 154, 179, 240
 İkiz kardeş (Bkz. Kardeş) 18
 İklim 156
 İksir 309
 İlahi söylemek (Bkz. Söylemek) 312
 İleri 62
 İleri gelen 341
 İleri gelmek (Bkz. Gelmek, Önde gelmek) 66, 72, 92, 156, 191, 235
 İleri gidebilmek (Bkz. İleri gitmek) 44
 İleri gidememek (Bkz. Gidememek) 65
 İleri gidilmek (Bkz. İleri gitmek) 83
 İleri gitmek (Bkz. Almak yürümek, Gitmek, İleri gidebilmek, İleri gidilmek) 14, 36, 65, 113, 262
 İleri gitmemek (Bkz. Gitmemek) 65
 İleri götürmemek (Bkz. Götürmemek) 36
 İleri götürmek (Bkz. Götürmek) 43
 İleri sürmek (Bkz. Öne sürmek, Sürmek) 11, 18, 34, 47, 56, 57, 62, 68, 74, 88, 102, 280, 281, 284
 İleri sürmemek (Bkz. Sürmemek) 71, 73
 İleri sürülmek (Bkz. Ortaya atılmak) 47, 95
 İlerleme (Bkz. Çağdaşlık, Değişim, Dönüşüm, Gelişim) 54, 129, 164, 165, 168, 183, 349
 İlerlemek (Bkz. İleri gitmek, Sonuca doğru ilerlemek) 98, 139, 263
 İlerletmek 37
 İletim kanalı 296
 İletişim (Bkz. Kamuoyu, Telefon, Telgraf, Yayımlamak, Yayın) 10
 İlgı (Bkz. Yakınlık) 13, 15, 22, 28, 36, 37, 65, 68, 77, 80, 83, 90, 194, 318, 350, 351, 357, 358, 367, 373
 İlgı çekebilmek (Bkz. İlgı çekmek) 341
 İlgı çekmek (Bkz. Çekmek, İlgı çekebilmek) 19, 29, 32, 43, 96, 270, 307
 İlgı çekmemek 271
 İlgı duyma 225
 İlgı duymak (Bkz. Duymak) 16, 28, 44, 233, 246, 249
 İlgı duymamak (Bkz. Duymamak) 294
 İlgı duyulmak (Bkz. Duyulmak) 97, 110
 İlgı görmemek (Bkz. Görmemek) 89
 İlgı gösterememek (Bkz. İlgı göstermemek) 11
 İlgı gösterilmek (Bkz. Gösterilmek) 28, 36, 77
 İlgı göstermek (Bkz. Göstermek, Yakınlık göstermek) 12, 20, 68, 86, 246, 249
 İlgı göstermemek (Bkz. İlgı gösterememek) 62
 İlgı uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 36
 İlgı yaratmak (Bkz. Yaratmak) 66
 İlgı yitirmek (Bkz. Yitirmek) 311
 İlgilendirmek 155, 273
 İlgilendirmemek 249, 276
 İlgilenememek 93
 İlgilenme (Bkz. İlgilenmek) 28
 İlgilenmek (Bkz. İlgilenme, Yakından izlemek) 28, 48, 78, 143, 294, 342
 İlgili 16, 29, 37, 70, 81, 86, 87, 92, 96, 101, 102, 109, 112, 113, 114, 375

- İlginç 11, 12, 13, 18, 32, 45, 71,
77, 86, 92, 103, 111, 139,
318, 355, 370
- İlginç gelmemek (Bkz.
Gelmemek) 43
- İlginç kılmak (Bkz. Kılmak)
22, 201, 216
- İlginçlik 11
- İlgisi olmamak (Bkz.
Olmamak) 78
- İlgisizlik 229, 351
- İlgiyle izlemek (Bkz. İzlemek)
37
- İlgiyle karşılanmak (Bkz.
Karşılanmak) 28, 255, 366
- İlişki (Bkz. Aşk ilişkisi,
Bağlantı, Evlilik dışı ilişki,
Sınıfsal ilişki) 11, 13, 16, 18,
23, 34, 38, 47, 56, 62, 63, 67,
69, 77, 80, 81, 83, 85, 86, 88,
94, 96, 97, 103, 105, 106,
200, 228, 232, 237, 238, 270,
279, 280, 283, 287, 364, 371,
372, 375, 388
- İlişki kesmek (Bkz. Kesmek)
92
- İlişki kurmak (Bkz. Bağlantı
kurmak, Kurmak, Yakınlık
kurmak) 99, 281
- İlişkide bulunmak (Bkz.
Bulunmak) 22, 96, 281
- İlişkisi kesilmek (Bkz.
Kesilmek) 48
- İlişkiye girmek (Bkz. Girmek)
76, 270
- İlk 132, 151, 155
- İlk çocuk (Bkz. Çocuk) 45
- İlke (Bkz. Hıristiyanlık ilkesi,
İlkesiz) 10, 11, 73, 74, 94, 129,
172, 184, 240
- İlkel 160
- İlkesiz (Bkz. İlke) 69
- İllet (Bkz. Sayrılı) 310
- İlmik 310
- İmge 27, 42, 133, 295, 332,
399, 408
- İmkânsız 139
- İmparator (Bkz. Hükümdar)
64, 90, 161
- İmparatorluk (Bkz.
Hükümdarlık) 9, 72, 98, 154
- İmparatorluk kurmak
(Bkz. Kurmak) 11, 98
- İmza 100, 306
- İmza atabilmek (Bkz.
Atabilmek) 51
- İmza atmak (Bkz. Atmak) 51
- İmza toplamak (Bkz.
Toplamak) 99
- İmza vermek (Bkz. Vermek)
36, 99
- İmzalamak 77, 367
- İmzasını taşımak (Bkz.
Taşımak) 112
- İmzasız 45
- İmzaya açmak (Bkz. Açmak)
18
- İn 309
- İnanç (Bkz. Basmakalıp inanç,
Din, Karşıt inanç) 11, 12, 14,
16, 17, 24, 28, 40, 41, 48, 52,
55, 57, 70, 77, 80, 91, 94,
103, 170, 174, 175, 291, 295,
325, 352, 353, 355
- İnanç duymak (Bkz. Din,
Duymak) 15
- İnançlı 165
- İnançsız 38, 172
- İnandırabilmek 81
- İnandırılmamak 355
- İnandırılmak 177
- İnandırmak 29, 66, 205, 344
- İnanılamamak 38
- İnanılmak 96
- İnanılmamak 73, 74
- İnanılmaz 350
- İnanılmazlık 172
- İnanmak 17, 21, 23, 24, 28, 48,
60, 64, 67, 83, 90, 94, 101,
113, 162, 165, 169, 174, 175,
196, 200, 204, 220, 238, 248,
294, 307, 322, 325, 339, 340,
351, 355, 360
- İnanmamak 38, 59, 80, 172,
327, 351
- İnce 43, 54, 73, 74, 95, 276,
287, 290, 333, 350, 408
- İnceleme (Bkz. Araştırma) 24,
59, 60, 72, 112, 115, 270,
365, 389, 390, 397
- İncelemek (Bkz. Araştırmak)
31, 34, 172, 191, 333
- İncelememek 83
- İncelik (Bkz. Kibarlık) 74, 75,
98, 155, 287, 298, 300
- İnci 60, 196, 320
- İncir (Bkz. Ağaç, Meyve) 320
- İncitilmek 89
- İncitmek 247, 260
- İndirgenmek 167
- İndirmek (Bkz. Cebe
indirmek) 250, 307
- İnmek 30, 314, 320
- İnsafsız 78
- İnsafsızlık 292
- İnsan (Bkz. Adam, Erkek,
Erkek çocuk, Genç kız,
Halk, Herkes, İnsan hakları,
İnsanlık, İnsanoğlu, Kadın,
Karı, Kır insanı, Kız, Kişi,
Koca, Toplum, Uygur insan)
10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18,
20, 21, 22, 25, 28, 29, 32, 35,
38, 40, 41, 43, 47, 48, 49, 50,
52, 53, 54, 55, 56, 58, 60, 63,
65, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 82,
84, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94,
96, 98, 100, 103, 104, 105,
107, 109, 110, 113, 114, 126,
127, 128, 129, 130, 131, 132,
133, 134, 135, 136, 137, 138,
139, 140, 141, 142, 143, 144,
145, 146, 147, 148, 149, 151,
152, 153, 154, 155, 160, 161,
162, 163, 164, 165, 169, 171,
173, 180, 182, 185, 196, 202,
203, 204, 206, 209, 210, 216,
217, 218, 220, 221, 222, 223,
224, 225, 226, 227, 229, 232,
233, 234, 235, 236, 237, 238,
239, 240, 241, 244, 245, 246,
248, 249, 250, 251, 252, 253,
254, 259, 272, 273, 274, 276,
281, 285, 286, 287, 288, 289,
290, 291, 292, 293, 294, 295,
296, 297, 299, 302, 306, 307,
312, 318, 319, 320, 321, 322,

- 323, 325, 326, 327, 328, 329, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 339, 341, 344, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 369, 371, 380, 389, 402, 404, 408
- İnsan deneyi (Bkz. Deney) 55
- İnsan doğası (Bkz. Doğa) 54, 128, 165
- İnsan hakları (Bkz. Hak) 85
- İnsan ilişkisi (Bkz. İlişki) 64, 103, 294
- İnsan ruhu (Bkz. Ruh) 16, 20, 35, 41, 43, 52, 53, 54, 56, 62, 66, 131, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184
- İnsan soyu (Bkz. Soy) 173
- İnsan topluluğu 96
- İnsanca 20, 98
- İnsancıl (Bkz. İnsancıl yapmak) 12, 55, 356
- İnsancıl yapmak (Bkz. İnsancıl, Yapmak) 167
- İnsancılaştırma 222
- İnsancılaştırmak 181
- İnsancılık 12, 292
- İnsanlık (Bkz. İnsan) 19, 20, 41, 126, 168, 174, 196, 224, 294
- İnsanlık bilinci (Bkz. Bilinç) 56
- İnsanlık dışı 20, 56, 160, 373
- İnsanlık duygusu (Bkz. Duygu) 184
- İnsanoğlu (Bkz. İnsan) 20, 35, 40, 53, 54, 55, 56, 72, 90, 92, 109, 112, 127, 136, 167, 173, 174, 176, 185, 207, 222, 224, 225, 244, 273, 278, 292, 295, 315, 325, 331, 355, 356, 359, 361
- İntihar (Bkz. İntihar etmek) 5, 82, 114, 119, 121, 354, 398
- İntihar etmek (Bkz. İntihar) 48, 80, 83, 84
- İp geçirilmek 310
- İplik 398
- İpotek altına almak (Bkz. Almak) 216
- İstasyon (Bkz. Tren istasyonu) 23, 42, 104
- İstek (Bkz. Dilek, Talep) 19, 25, 28, 30, 38, 44, 59, 60, 63, 69, 79, 82, 83, 103, 110, 111, 155, 171, 172, 224, 238, 244, 248, 287, 290, 321, 348, 369
- İsteklilik 37
- İstemek (Bkz. Can atmak, Dilemek, Geri istemek, İsteyebilmek, Yardım istemek) 11, 14, 17, 19, 20, 22, 26, 30, 31, 32, 33, 35, 39, 41, 43, 44, 45, 50, 52, 56, 58, 61, 62, 65, 66, 69, 72, 74, 75, 77, 79, 80, 84, 85, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 105, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 129, 130, 134, 140, 147, 149, 152, 191, 212, 232, 234, 275, 293, 298, 318, 320, 322, 323, 324, 326, 328, 331, 333, 335, 336, 337, 342, 343, 347, 351, 353, 354, 355, 367, 369, 370, 371
- İstememek 25, 33, 48, 62, 69, 78, 79, 82, 84, 90, 91, 99, 105, 114, 147, 288, 323, 327, 242
- İstençli 73
- İstenilmek (Bkz. İstenmek) 85, 87
- İstenmek (Bkz. İstenilmek) 42, 71
- İstenmemek 22, 290
- İsteyebilmek (Bkz. İstemek) 146
- İstifini bozmamak 85
- İsyancı 293
- İş (Bkz. Uğraş) 32, 53, 63, 99, 133, 141, 146, 147, 148, 149, 153, 181, 225, 239, 292, 298, 319, 326, 339, 341, 368
- İş adamı (Bkz. Adam) 19, 29, 155
- İş bulmak (Bkz. Bulmak) 45, 81
- İş isten geçmek (Bkz. Geçmek) 87, 135
- İş sözleşmesi (Bkz. Anlaşma) 212
- İş yapmak (Bkz. Kolları sıvamak, Yapmak) 147
- İş yaptırmak (Bkz. Yaptırmak) 149
- İşaret etmek (Bkz. Parmak basmak, Parmak basılmak) 95
- İşçi (Bkz. Dok işçisi) 10, 11, 128, 367
- İşçi günü (Bkz. Gün) 367
- İşçi sınıfı (Bkz. Proletarya, Sınıf) 10, 11, 12, 55
- İşe yaramak (Bkz. Yararlı olmak) 240
- İşe yaramamak (Bkz. Yararsız) 171
- İşine gelmek (Bkz. Gelmek) 136
- İşkence 37, 240, 356
- İşlemek (Bkz. Günah işlemek, İçine işlemek, Suç işlemek) 57, 254, 310, 356
- İşlenmek 296
- İşletilmek 298
- İşletmek (Bkz. Ev işletmek) 95, 283
- İşlev (Bkz. Görev) 14, 369, 408
- İşsiz (Bkz. İşsiz kalmak) 145, 203
- İşsiz kalmak (Bkz. İşsiz, Kalmak) 278
- İştah (Bkz. Yemek) 204, 285
- İşten çıkarılmak (Bkz. Çıkarılmak) 373
- İtalik harf 341
- İtfaiyeci 333
- İthaf etmek 358, 369
- İtici (Bkz. İticilik) 297
- İtici duygu (Bkz. Duygu) 262
- İticilik (Bkz. İtici) 179
- İtilmek 80
- İtiraf (Bkz. İtiraf etmek) 395
- İtiraf etmek (Bkz. İtiraf) 174
- İtmek 80, 142, 160

İyi (Bkz. Kötü) 11, 12, 13, 15,
20, 22, 23, 25, 28, 44, 51, 65,
68, 71, 75, 82, 91, 96, 97, 99,
104, 107, 108, 131, 132, 134,
138, 141, 142, 143, 145, 150,
153, 154, 180, 219, 220, 223,
224, 227, 287, 330, 337

İyi geçinmek 156

İyi gitmemek (Bkz.

Gitmemek) 79

İyi görünmek (Bkz.

Görünmek) 104

İyi kılmak (Bkz. Kılmak) 326

İyi niyet (Bkz. Niyet) 299

İyi niyetli (Bkz. Niyet) 16

İyi niyetlilik (Bkz. Niyet) 171

İyi olmak (Bkz. Olmak) 182

İyi yürekli (Bkz. İyi yüreklilik)
69, 145

İyi yüreklilik (Bkz. İyi yürekli,
İyilik) 164, 218, 289

İyileştirememek 129, 161

İyileştirmek (Bkz. Sağaltmak,
Tedavi etmek) 109, 320

İyilik (Bkz. İyi yüreklilik,

Kötülük) 61, 81, 182, 236,

272, 286, 288, 292, 295, 340

İyilik yapmak (Bkz. Yapmak)
61, 285

İyiliksever (Bkz. Yardımsever)
46

İyilikseverlik (Bkz.

Yardımseverlik) 173

İyimserlik 232

İz (Bkz. Ayak izi, Kireç izi)
319, 388

İz sürmek (Bkz. Sürmek) 265

İzin almak (Bkz. Almak) 2

İzin verememek (Bkz. İzin
verilmemek) 90

İzin verilmek (Bkz. Verilmek)
32

İzin verilmemek (Bkz. İzin
verememek, Verilmemek)
101, 102, 284

İzin vermek (Bkz. Vermek)
95, 177, 218, 365

İzin vermemek (Bkz.
Vermemek) 274

İzlemek (Bkz. Açtığı yoldan
yürümek, İlgiyle izlemek,
Oyun izlemek) 13, 20, 31,
37, 40, 58, 61, 83, 93, 109,
248, 253, 266, 310, 348, 361

İzlenim (Bkz. İzlenim vermek)
18, 42, 43, 64, 69, 85, 101,
107, 155, 225, 244, 274, 284,
289, 335, 336, 348, 381, 400,
404

İzlenim vermek (Bkz. İzlenim,
Vermek) 69, 107

İzlenimci 42, 51

İzlenimci imge (Bkz. İmge) 42

İzlenimci sanatçı (Bkz.

Sanatçı) 42

İzlenmek 277

İzleyememek 290

İzleyen 248, 311

İzleyici (Bkz. Tiyatro) 15, 39,
59, 63, 66, 73, 77, 90, 129,
245, 250, 288, 297, 335, 341,
350, 351, 358, 359

Jest 341

Jüri 84, 86, 89, 95, 283, 371

Kaba 71, 82, 111, 127, 136,
273, 282, 346

Kaba akıl (Bkz. Akıl) 173

Kaba güç (Bkz. Güç) 173

Kabadayı 82

Kabalaşmak 329

Kabalık 63, 142, 164, 250, 276

Kabuk 133

Kabul edilivermek (Bkz. İçine
sindirmek) 44

Kabul edilmek (Bkz. İçine
sindirmek) 365, 374

Kabul etmek (Bkz. İçine
sindirmek, Kabullenmek)
32, 34, 44, 69, 103, 177, 251,
348

Kabul etmemek 30, 44, 70

Kabullenmek (Bkz. Kabul
etmek) 59

Kaçak 90

Kaçak yaşamı (Bkz. Yaşam)
283

Kaçamak 90

Kaçınılamamak 106

Kaçınılmak 77

Kaçınılmazlık 134, 142

Kaçınmak 11, 29, 39, 62, 131

Kaçıp gitmek (Bkz. Gitmek)
89

Kaçırmak 371

Kaçış 131

Kaçmak (Bkz. Dikkatten
kaçmak, Elden kaçmak,
Evden kaçmak, Kılpayı
kaçmak) 55, 65, 68, 83, 84,
87, 88, 89, 90, 91, 96, 99, 100,
108, 112, 322, 347, 371

Kaçmamak 91, 98

Kadans 127, 347

Kadavra 43

Kadeh 108, 109, 361

Kadın (Bkz. Bayan, Fahişe,
Genç kız, Kadın hakları,
Kadın oyuncu, Kız) 11, 21,
22, 29, 30, 32, 40, 44, 45, 47,
59, 60, 67, 68, 69, 71, 73, 76,
78, 79, 85, 93, 94, 104, 117,
126, 127, 128, 129, 130, 131,
132, 137, 138, 140, 141, 142,
143, 145, 148, 150, 152, 153,
154, 155, 156, 163, 164, 170,
171, 174, 176, 177, 180, 183,
190, 191, 192, 193, 194, 195,
196, 197, 198, 199, 200, 201,
202, 203, 204, 205, 206, 207,
208, 209, 210, 211, 212, 216,
222, 223, 224, 225, 226, 228,
233, 235, 236, 237, 238, 259,
263, 308, 320, 321, 326, 327,
338, 339, 342, 345, 346, 358,
362, 370, 371, 377, 384, 387

Kadın giysisi (Bkz. Giysi) 44

Kadın hakları (Bkz.

Feminizm, Hak) 71, 398

Kadın oyuncu (Bkz. Oyuncu)
29

Kadına oy hakkı (Bkz. Oy
hakkı) 11

- Kadınsı (Bkz. Dişice) 368
 Kafa 101, 307, 333, 371
 Kafaya sokmak (Bkz. Öğretmek) 17
 Kafayı takmak (Bkz. Takmak) 220
 Kafe 65, 106, 108, 109, 294, 318, 324
 Kafes 311
 Kâfirce 271
 Kâfirlik 271
 Kağıt (Bkz. Duvar kağıdı) 17, 44, 49, 50, 111, 139, 180, 185, 240, 250, 254, 256, 339, 368, 380
 Kağıt kahraman (Bkz. Kahraman) 16
 Kâhin 137, 251, 297
 Kahkaha (Bkz. Gülmek) 320, 398
 Kahraman (Bkz. Kağıt kahraman, Yiğit) 17, 94, 98, 154, 168, 258, 259, 265, 328, 360, 373
 Kahraman olmak (Bkz. Olmak) 286, 300
 Kahvaltı (Bkz. Yemek) 235
 Kahvehane 331
 Kaide (Bkz. Kural) 376
 Kakao (Bkz. Ağaç) 358
 Kalabalık 17, 42, 63, 99, 112, 160, 161, 298, 341
 Kalabalıklaşmak 114
 Kalabilmek 39, 89
 Kalbi kırılmak (Bkz. Kırılmak) 65, 164, 297
 Kaldırılmak (Bkz. Ortadan kaldırılmak, Sahneden kaldırılmak, Tutukluluğu kaldırılmak) 16, 38, 87, 98
 Kaldırılmamak 126
 Kaldırım 238
 Kaldırım taşı (Bkz. Taş) 97
 Kaldırmak (Bkz. Ortadan kaldırmak) 151, 344
 Kalem (Bkz. Kaleme almak) 97, 139, 180, 185, 238, 240, 250, 254, 256, 339, 351, 359, 368, 380
 Kaleme almak (Bkz. Almak, Kalem, Yazmak) 369
 Kalıplaşmak 292
 Kalite (Bkz. Nitelik) 258
 Kalkmamak 106
 Kalkan 32
 Kalkışmak 25, 201
 Kalkmak (Bkz. Düşüp kalkmak, Ortadan kalkmak, Sahneden kalkmak) 11, 13, 19, 20, 31, 32, 34, 38, 48, 54, 60, 67, 73, 76, 80, 82, 86, 87, 92, 94, 95, 96, 97, 99, 109, 153, 248, 250, 311, 327, 330
 Kalmak (Bkz. Ağzı açık kalmak, Altında kalmak, Arada kalmak, Arta kalmak, Ayakta kalmak, Bağlı kalmak, Baskı altında kalmak, Boş kalmak, Boyunduruk altında kalmak, Etkisinde kalmak, Genç kalmak, Gizli kalmak, Güç durumunda kalmak, Hayran kalmak, Karşı karşıya kalmak, Yarım kalmak, Yetersiz kalmak, Yoksun kalmak, Yürürlükte kalmak, Zorunda kalmak) 9, 12, 25, 28, 30, 39, 41, 43, 48, 59, 75, 87, 90, 96, 105, 112, 127, 142, 147, 237, 239, 264, 306, 315, 322, 323, 326, 327, 328, 335, 337, 367, 369, 373, 374
 Kalmamak (Bkz. Anlamı kalmamak, Geride bir şey kalmamak, Geride kalmamak, Hakkı kalmamak) 13, 20, 80, 81, 95, 96, 109, 134, 307, 311
 Kalp (Bkz. Yürek) 210, 323
 Kalp kırmak (Bkz. Kırıcı, Kırmak) 107, 293
 Kalpazan (Bkz. Dolandırıcı) 64
 Kalpsiz 184
 Kamara 152
 Kamçılar 172, 181
 Kampanya 99
 Kamu davası (Bkz. Dava) 87, 88, 95, 281, 283
 Kamu yapısı 206
 Kamuoyu (Bkz. İletişim, Propaganda, Toplum) 28, 35, 83, 85, 97, 137, 152, 154, 162, 164, 171, 223, 228, 238, 239, 241, 246, 249, 255, 257, 259, 306, 323, 347, 348, 351, 358, 372, 394
 Kan 237, 308, 312, 313
 Kan akıtmak 185
 Kanat 133
 Kanat takmak (Bkz. Takmak) 27
 Kanatlanmak 251
 Kanatmak 285
 Kanepe 30
 Kanı (Bkz. Görüş) 180, 201, 264
 Kanıt 48, 85, 87, 219, 287
 Kanıtlamak (Bkz. Doğrulamak) 48, 84, 94, 205, 244, 326
 Kanıtlanamamak 326
 Kanıtlanmak 172, 219, 225, 272
 Kanıtlayabilmek 70
 Kanlı 333, 356
 Kanmak (Bkz. Aldatılmak) 259
 Kaos 262
 Kap 24
 Kapak 373
 Kapalı 25, 105, 323
 Kapamak 52, 92, 108, 327
 Kapanış (Bkz. Açılış) 90
 Kapanmak (Bkz. Eve kapanmak, Perde) 33, 66, 73, 75, 212
 Kapanmamak 33
 Kapatılmak (Bkz. Zindana kapatılmak) 27, 312
 Kapatmak 237, 289
 Kapı 82, 83, 90, 108, 113, 203, 244, 312, 340
 Kapı aralamak (Bkz. Aralamak) 77
 Kapı paspası 280
 Kapıcı 329

Kapıdan içeri sokmamak 82
 Kapılmak (Bkz. Korkuya kapılmak, Tutulmak, Üzüntüye kapılmak) 24, 25, 27, 60, 64, 70, 80, 92, 94, 102, 205, 254, 262, 312, 365
 Kapitalist ekonomi (Bkz. Ekonomi) 97
 Kapitalizm (Bkz. Sermaye sahibi) 52, 53
 Kapitalizm karşıtı akım (Bkz. Akım) 57
 Kapitalizm karşıtlığı (Bkz. Karşıtlık) 57
 Kaplan (Bkz. Hayvan) 100
 Kaplanmak 44
 Kapmak (Bkz. Hastalık) 61, 92
 Kapris 131
 Kapris yapmak (Bkz. Yapmak) 200
 Kapsam 10, 36
 Kapsamak (Bkz. İçermek) 12, 23, 34, 88
 Kapsamlı 15, 36
 Kaptan 105, 290
 Kar (Bkz. Doğa) 23
 Kara (Bkz. Renk) 128, 402
 Kara yazgı (Bkz. Yazgı) 312, 313
 Karaağaç (Bkz. Ağaç) 310
 Karabasan 99
 Karakter 353
 Karamsarlık (Bkz. Umutsuzluk) 172
 Karanfil (Bkz. Çiçek) 66, 83, 97, 395
 Karanlık (Bkz. Geçmiş) karanlık) 30, 88, 103, 251, 289, 294, 313, 389
 Karar 86, 91, 92, 95, 96, 220, 283, 288, 371
 Karar almak (Bkz. Almak) 83
 Karar kılmak (Bkz. Kılmak) 25
 Karar verilmek (Bkz. Verilmek) 87
 Karar vermek (Bkz. Vermek) 101, 265, 308

Karara varamamak 89
 Karara varmak (Bkz. Karar vermek, Varmak) 50
 Karartıcı (Bkz. İç karartıcı) 137
 Karartmak 92
 Kardeş (Bkz. Akraba, Erkek kardeş, İkiz kardeş, Kız kardeş, Küçük kardeş) 21, 46, 50, 74, 75, 80, 93, 106, 110, 148, 166, 185, 312
 Kardinal (Bkz. Papaz) 378
 Kargaşa 333
 Karı (Bkz. Eş, Evli, Evlilik, Evlilik yaşamı, Koca) 22, 50, 78, 100, 239, 307
 Karışım (Bkz. Alaşım) 31
 Karışmak (Bkz. Burnunu sokmak) 99, 333
 Karıştırılmamak 136, 334
 Karıştırmak 346
 Karikatür 28, 334
 Karikatür sanatçısı (Bkz. Sanatçı) 27
 Karikatür yapmak (Bkz. Yapmak) 43
 Kariyer (Bkz. Meslek) 142
 Karizma 90
 Karmaşa 300
 Karmaşık (Bkz. Sade, Yalın) 58, 131, 348, 358
 Karşı (Bkz. Karşıt) 10, 11, 12, 14, 15, 17, 21, 24, 25, 27, 31, 34, 37, 40, 43, 47, 51, 52, 55, 62, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 78, 83, 88, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 104, 106, 110, 364
 Karşı çıkılmak 10, 48
 Karşı çıkmak (Bkz. Direnmek, Karşı çıkmak, Meydan okumak, Protesto, Savaşım) 10, 11, 28, 48, 49, 56, 69, 71, 74, 77, 85, 88, 105, 113, 148, 218, 332
 Karşı gelmek (Bkz. Gelmek) 40, 72, 298
 Karşı karşıya bırakmak (Bkz. Bırakmak) 93
 Karşı karşıya kalmak (Bkz. Kalmak) 21, 59, 259

Karşı karşıya olmak (Bkz. Olmak) 85
 Karşı karşıyalık 85, 93
 Karşı konulabilmek 113
 Karşı koymak (Bkz. Koymak, Protesto) 165
 Karşı kullanılmak (Bkz. Kullanılmak) 85
 Karşı olmak (Bkz. Olmak) 272, 352
 Karşı saldırı (Bkz. Saldırı) 37
 Karşılama (Bkz. Hoş karşılamak) 22, 28, 30, 34, 73, 80, 87, 154, 185, 212, 238, 241, 248, 372
 Karşılanmak (Bkz. İlgiyle karşılanmak) 22
 Karşılaşabilmek 34
 Karşılaşma (Bkz. Boks karşılaşması, Spor karşılaşması) 100
 Karşılaşmak (Bkz. Tepkiyle karşılaşmak) 17, 34, 38, 61, 65, 70, 80, 82, 90, 100, 104, 127, 200, 259, 322, 324, 329, 339, 341, 348, 350, 360
 Karşılaştırılabilirlik 27
 Karşılaştırılmak 27
 Karşılaştırma yapmak (Bkz. Yapmak) 98
 Karşılaştırmak (Bkz. Karşılaştırma yapmak) 50, 98, 261, 286, 325, 352
 Karşılık (Bkz. Yanıt) 45, 69, 87, 106, 107, 170
 Karşılık görmemek (Bkz. Yanıt alamamak) 32, 93
 Karşılık göstermemek 93
 Karşılıklı yazışma (Bkz. Yazışma) 34
 Karşılıklılık 34, 49, 78
 Karşılıksız senet 261
 Karşıt (Bkz. Karşı, Sanat karşıtı) 52, 57, 98, 222, 391
 Karşıt inanç (Bkz. İnanç) 52
 Karşıtlık (Bkz. Erkeklik karşıtı, Kapitalizm karşıtlığı) 52, 57, 299
 Kart 83, 112, 148

- Kas 174
- Kasılmak 334
- Kat (Bkz. Bağışlama katı, Mekân) 238
- Katarakt (Bkz. Hastalık) 22
- Katedral 267
- Katılmak (Bkz. Gülmekten katılmak, Yürekten katılmak) 13, 17, 30, 43, 60, 78, 84, 93, 270, 330, 345, 346, 366, 368, 375
- Katılmamak 141
- Katışksız 91, 139
- Katil (Bkz. Cinayet, Yargı) 39, 315
- Katil olmak (Bkz. Cinayet işlemek, Olmak) 39
- Kâtip 348
- Katkı 12, 94, 112
- Katlanabilmek 98, 133, 186
- Katlanamamak 173, 360
- Katlanılabilmek 173
- Katlanılmamak 325, 327, 328
- Katlanmak (Bkz. Gögüs germek) 92, 98, 140, 181, 235, 345
- Katliam 224, 333
- Katmak (Bkz. Ekleme) 84, 244, 334
- Katmamak 150
- Katolik (Bkz. Din) 365, 374, 375
- Katran 312
- Kavga (Bkz. Dövüş, Kavga etmek, Savaş) 97, 151
- Kavga etmek (Bkz. Kavga, Kavgaya tutuşmak) 80
- Kavgacı (Bkz. Kavgacılık) 140
- Kavgacılık (Bkz. Kavga) 80
- Kavgaya tutuşmak (Bkz. Kavga etmek) 151
- Kavram (Bkz. Sözcük, Tanım, Terim) 24, 41, 56, 86, 92, 143, 294, 403
- Kavramak (Bkz. Anlamak, Kavranmak) 176, 292, 260, 348, 357
- Kavranmak (Bkz. Kavramak) 285
- Kavrayamamak (Bkz. Anlamamak) 11, 35, 292, 346
- Kavuşamamak 57, 108, 347
- Kavuşma (Bkz. Kavuşmak) 161
- Kavuşmak (Bkz. Kavuşma, Kavuşulmak) 10, 25, 54, 104, 206, 328
- Kavuşturmak (Bkz. Ruhü özgürlüğe kavuşturmak) 18, 53, 65, 79
- Kavuşulmak (Bkz. Kavuşmak) 53, 149
- Kaya (Bkz. Doğa) 14, 102
- Kayalık (Bkz. Doğa) 302
- Kayboluvermek 337
- Kayda geçmek (Bkz. Geçmek) 333
- Kayda geçmemek (Bkz. Geçmemek) 390
- Kaygı (Bkz. Kaygı duymak, Kuşku, Merak, Tedirgin, Tedirginlik) 12, 53, 308, 309, 333, 351
- Kaygı duymak (Bkz. Duymak, Kaygı) 11, 163, 272
- Kaygılı 285
- Kaygısız 272, 279
- Kayıt 2
- Kaymak (Bkz. Ayağı kaymak) 27
- Kaynak 70, 113, 143, 146, 331, 355
- Kaynakça 391, 396, 400, 401
- Kaynaklanmak 25, 36, 41, 49, 52, 75, 294, 331, 333
- Kaza 98
- Kazanamamak 17
- Kazandırmak 136, 166
- Kazanılmak 234
- Kazanım (Bkz. Kazanmak) 171
- Kazanmak (Bkz. Başarı kazanmak, Dava kazanmak, Güç kazanmak, Hayranlık kazanmak, Hız kazanmak,
- Kazanım, Para kazanmak, Ödül kazanmak, Ün kazanmak) 23, 24, 31, 37, 40, 43, 56, 64, 87, 88, 106, 148, 187, 318, 323, 336, 364, 365, 366
- Kazazedelik 290
- Kazılmak 313, 315
- Kazımak 25
- Keçi (Bkz. Hayvan) 319
- Keder (Bkz. Hüzün, Kederli, Üzüntü) 28, 194, 205, 212, 311, 286, 289, 292, 293, 297, 302, 320, 321, 354, 356
- Kederden ölmek (Bkz. Ölmek) 58
- Kederlenmek (Bkz. Üzülmek, Üzüntüye kapılmak) 254
- Kederli (Bkz. Keder) 285
- Kedi (Bkz. Hayvan) 281
- Kefalet 87
- Kefen (Bkz. Ölü) 315
- Kefene sarılmak (Bkz. Ölüm, Sarılmak) 187
- Kehanet 177
- Kehanette bulunmak (Bkz. Bulunmak) 261
- Kelebek (Bkz. Hayvan) 350
- Kelepçe 99, 352, 372
- Kelepçelemek 297
- Kelime (Bkz. Dil, Sözcük) 342
- Keman (Bkz. Keman teli, Müzik) 25, 132, 234, 300, 310
- Keman teli (Bkz. Keman) 300
- Kenar mahalle (Bkz. Mahalle) 10
- Kendi başınlık 12, 101
- Kendi canına kıymak (Bkz. Boğazını kesmek) 38, 80, 91, 110
- Kendi gibi olmak (Bkz. Olmak) 178
- Kendi gibilik 132
- Kendi kendinelik 130
- Kendine bakmak (Bkz. Bakmak) 58
- Kendine egemenlik (Bkz. Egemenlik) 133

Kendine hayran bırakmak
(Bkz. Bırakmak) 94
Kendine işkence yapmak
(Bkz. Yapmak) 177
Kendine kıymak (Bkz.
Kıymak) 92
Kendini adamak (Bkz.
Adamak) 91, 167
Kendini alamamak 84, 105,
261
Kendini asmak (Bkz. Asmak,
İntihar) 99
Kendini aşağı atmak (Bkz.
Atmak) 90
Kendini beğenmişlik (Bkz.
Fodul, Gurur, Kibir) 43, 80,
95, 173, 180
Kendini görmek (Bkz.
Görmek) 58
Kendini kınamak 185
Kendini korumak (Bkz.
Korumak) 11
Kendini kurban etmek (Bkz.
Kurban etmek, Uğruna
kendini kurban etmek) 91,
94, 95
Kendini olayın akışına
bırakmak (Bkz. Bırakmak,
Sürüklenmek) 83
Kendini öldürmek (Bkz.
Öldürmek) 59, 82, 83
Kendini satmamak (Bkz.
Satmamak) 146
Kendini sevmek (Bkz.
Sevmek) 138
Kendini sorgulamak 90
Kendini suçlamak (Bkz.
Suçlamak) 94, 185
Kendini tanımak (Bkz.
Tanımak) 178, 273
Kendini tanıtmaya sanatı (Bkz.
Sanat) 26
Kendini tanıtmak (Bkz.
Tanıtmak) 17, 106
Kendini yok etmek (Bkz. Yok
etmek) 94
Kendisi olmak (Bkz. Olmak)
70, 71
Kenetlemek 309

Kent (Bkz. Çevre, Çevre
kirlenmesi, Metropol,
Modern kent, Şehir) 10, 23,
24, 34, 39, 61, 142, 187, 210,
225, 235, 258, 313, 320, 334,
336, 351, 359, 366, 374
Kent sokağı (Bkz. Kent,
Sokak) 10
Kentsoylu (Bkz. Soylu) 10, 70,
86
Kentsoylu sınıf (Bkz. Sınıf) 70
Kesilmek (Bkz. Baş kesilmek,
İlişkisi kesilmek, Kulak
kesilmek, Söz kesilmek, Taş
kesilmek, Yerden kesilmek)
18, 32, 353
Kesim 264
Kesinlik 23, 48, 52, 71, 76, 79,
91, 92, 94, 95, 131, 137
Keskin 12, 16, 103
Kesmek (Bkz. Durdurmak,
İlişki kesmek, Ödemek) 27,
43, 80, 105, 307, 371
Kestane ağacı (Bkz. Ağaç) 42
Keşfedilmek 97, 154, 238
Keşfetmek 263, 332, 399, 404
Keyif (Bkz. Sanatın keyfi) 13,
78, 130, 131, 140, 141, 320,
354, 356
Keyif almak (Bkz. Almak)
220, 273
Keyif kaçırmak 290
Kıl payı kaçmak (Bkz.
Kaçmak) 259
Kılıç 91, 307
Kılık (Bkz. Giysi) 90
Kılık değiştirmek (Bkz.
Değiştirmek) 60
Kılını kıpırdatmamak 14
Kılmak (Bkz. Değerli kılmak,
Değersiz kılmak, Doğru
kılmak, Etkili kılmak,
Gerekli kılmak, Güzel
kılmak, Haklı kılmak, İlginç
kılmak, İyi kılmak, Karar
kılmak, Olanaklı kılmak,
Önemli kılmak, Soylu
kılmak, Yararlı kılmak) 22,
129, 131, 151

Kınamak 200, 355
Kıpırdamamak 42, 110
Kır (Bkz. Köy) 31, 128, 143,
174
Kır insanı (Bkz. İnsan, Köylü)
142
Kır yaşamı (Bkz. Yaşam) 142,
153
Kıran kıranalık 10
Kırıcılık (Bkz. Kalp kırmak,
Onur kırıcılık) 340
Kırılmak (Bkz. Gülmekten
kırılmak, Kalbi kırılmak,
Onur kırıcılık) 111
Kırıntı 388
Kırıp dökmek (Bkz. Dökmek)
34
Kırıp geçirmek (Bkz.
Geçirmek) 72, 85, 93
Kırışık (Bkz. Kırışıklık) 352
Kırışıklık (Bkz. Kırışık) 60
Kırmak (Bkz. Cesaretini
kırmak, Kalp kırmak) 107,
321, 323
Kırmızı (Bkz. Renk) 26, 30,
39, 42, 109, 135, 276, 288,
296, 320, 384
Kısaltılmış 374
Kısaltma 307
Kısır 143
Kısıtlama (Bkz. Sınırlama)
293
Kısıtlamak (Bkz. Sınırlamak)
355
Kıskaçlık (Bkz. Çekememek)
18, 53, 68, 100, 144, 194, 307
Kıskaçlık bunalımı (Bkz.
Bunalım) 22
Kıskaçlık duygusu (Bkz.
Duygu) 19, 24
Kıskanmak 43, 84, 208, 275,
322, 351
Kış (Bkz. Doğa, Mevsim) 204,
291
Kış güneşi 261
Kışkırtıcı 139, 166
Kışkırtma (Bkz. Kışkırtmak)
398
Kışkırtmak (Bkz. Kışkırtma)
281

- Kıtlık (Bkz. Açlık, Yoksulluk) 11, 21, 47, 93, 364
- Kıvanç 11
- Kıvanç duymak (Bkz. Duymak) 11, 63, 341
- Kıvanç vermek (Bkz. Vermek) 50
- Kıvançsız 149
- Kıvrırcık 321
- Kıvrak 54
- Kıyamet günü (Bkz. Din) 24
- Kıyamet kopmak (Bkz. Kopmak) 61
- Kıy 58, 105, 152, 318, 319, 374
- Kıymak (Bkz. Bedene kıymak, Cana kıymak, Kendine kıymak, Ruha kıymak) 91
- Kıymamak 301
- Kız (Bkz. Denizkızı, Feminizm, Genç kız) 16, 22, 30, 37, 44, 67, 69, 74, 92, 155, 156, 157, 233, 237, 338, 365, 367
- Kız kardeş (Bkz. Kardeş) 22, 44, 364
- Kız sürüsü 14
- Kızamık (Bkz. Hastalık) 263
- Kızarmak 324
- Kızgın (Bkz. Kızgınlık) 109
- Kızgınlık (Bkz. Kızgın, Öfke) 105
- Kızıl (Bkz. Renk) 384
- Kıbarlık (Bkz. İncelik) 329
- Kibir (Bkz. Fodul, Kendini beğenmişlik) 26, 289
- Kiler (Bkz. Ev) 47
- Kilise (Bkz. Din) 19, 40, 41, 42, 88, 98, 110, 175, 176, 270, 271, 314, 352, 365, 374, 375
- Kilit (Bkz. Anahtar) 252
- Kilit takmak (Bkz. Takmak) 312
- Kimlik (Bkz. Kişilik) 41, 45, 58, 92, 94, 95, 98, 132, 272, 287, 390
- Kin duymak (Bkz. Nefret etmek) 284
- Kinci 184
- Kira (Bkz. Ev, Kiracı) 362
- Kiracı (Bkz. Kira) 111
- Kiralamak 89
- Kireç izi (Bkz. İz) 315
- Kireç ocağı 110
- Kireç yığını 315
- Kirlenmek 23
- Kirletme 35
- Kirletmek 137
- Kirli 86
- Kirlilik (Bkz. Pislik) 10, 204
- Kişî (Bkz. Başkîşi, Birey, Kişilik, Roman kişisi, Şiir kişisi) 11, 13, 15, 16, 19, 20, 21, 26, 29, 33, 40, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 56, 57, 58, 59, 63, 65, 67, 70, 71, 74, 75, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 93, 95, 96, 99, 110, 111, 113, 126, 128, 129, 135, 137, 138, 139, 147, 150, 155, 204, 206, 209, 212, 233, 239, 244, 258, 263, 264, 274, 275, 278, 281, 309, 368, 370, 397
- Kişilik (Bkz. Çifte kişilik, Kimlik, Kişî, Sanatçı kişiliği, Tip) 13, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 26, 29, 31, 32, 33, 43, 48, 52, 53, 54, 58, 59, 60, 63, 71, 73, 75, 76, 78, 79, 83, 84, 92, 96, 97, 98, 99, 106, 112, 148, 149, 154, 165, 182, 210, 221, 225, 226, 232, 235, 237, 246, 247, 255, 274, 275, 282, 286, 287, 288, 292, 295, 296, 300, 302, 353, 357, 366, 375, 392, 396, 403
- Kişilik gelişimi (Bkz. Gelişim) 54
- Kişilikli 154
- Kişisel (Bkz. Benlik) 11, 41, 63, 65, 77, 95, 104, 149, 318
- Kişisellik 60
- Kitabevi 2, 13
- Kitap (Bkz. Kitapçık, Kitaplık, Kutsal kitap, Öykü kitabı, Roman, Şiir kitabı) 2, 14, 15, 21, 22, 24, 26, 46, 49, 60, 62, 63, 65, 79, 87, 88, 93, 98, 99, 102, 105, 152, 155, 222, 228, 244, 250, 258, 259, 264, 271, 272, 273, 274, 276, 284, 293, 297, 306, 321, 330, 332, 339, 341, 342, 352, 354, 365, 367, 369, 370, 371, 375, 383, 384, 385, 389
- Kitap eleştirmeni (Bkz. Eleştirmen) 45
- Kitap tasarımı (Bkz. Tasarım) 2
- Kitapçık (Bkz. Program kitapçığı) 33, 57
- Kitaplık 45, 77, 354
- Klasik 223, 251, 349, 383
- Klasik trajedi türü (Bkz. Edebiyat, Tür) 39
- Klişe (Bkz. Basmakallılık) 161
- Koca (Bkz. Eş, Evli, Evlilik, Evlilik yaşamı, Karı, Kocahık görevi) 15, 29, 68, 69, 73, 78, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163, 164, 172, 177, 183, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 346, 349, 365, 371, 373, 374, 377, 384
- Kocalık görevi (Bkz. Görev) 83
- Kocaman (Bkz. Büyük, Dev) 97, 344
- Koşuş (Bkz. Cezaevi, Hücre) 306, 373
- Koku 31, 62, 98, 127
- Kokusuz 31
- Kokuşmuş 15
- Kokuşmuşluk (Bkz. Dekadans) 61, 340
- Kol 95, 217, 336
- Kolay (Bkz. Zor) 52, 55, 63, 64, 80, 84, 133, 142, 143, 349
- Kolay kolay 80, 84
- Kolej (Bkz. Eğitim, Okul) 23, 24, 84, 365
- Kolları sıvamak (Bkz. İş yapmak) 84, 265

- Koltuk** 58
- Komedi** (Bkz. Güldürü, Gülmek, Müzikal komedi, Töre komedisi) 66, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 86, 104, 110, 127, 216, 287, 347, 350, 353, 354, 406
- Komedi oyunu** (Bkz. Oyun) 38
- Komedyen** (Bkz. Sanatçı) 342
- Komik** (Bkz. Gülmek, Komik olmak) 14, 18, 366
- Komik olmak** (Bkz. Komik, Olmak) 267
- Komisyoncu** 358
- Komşu** 232, 292, 366
- Komünist** (Bkz. Marksçı) 54, 162
- Komünist düzen** (Bkz. Düzen) 11
- Konabilmek** (Bkz. Sahneye konabilmek) 39
- Konak** (Bkz. Ev) 141
- Konamamak** 74
- Konferans** 29, 34, 35, 36, 37, 43, 44, 141, 142, 161, 256, 328, 332, 334, 336, 366, 367, 370, 381
- Konferans çekmek** (Bkz. Çekmek) 156
- Konferans vermek** (Bkz. Vermek) 29, 34, 37, 43
- Konfor** (Bkz. Rahatlık) 136
- Konformist** 58, 72, 120, 121, 398
- Konmak** (Bkz. Adı konmak, Sahneye konmak) 45, 375
- Kontes** (Bkz. Vikont) 78, 95, 108, 109, 112
- Konu** (Bkz. Sanatsal konu, Tema) 11, 14, 17, 20, 25, 26, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 40, 44, 45, 47, 51, 56, 57, 63, 66, 69, 70, 72, 76, 79, 84, 85, 87, 89, 90, 94, 95, 96, 97, 105, 132, 138, 145, 151, 234, 240, 244, 248, 249, 306, 327, 336, 340, 341, 343, 344, 346, 349, 365, 366, 367, 373
- Konu etmek** 270
- Konu örgüsü** (Bkz. Kurgu) 70
- Konuk** 77, 359
- Konuk olmak** (Bkz. Olmak) 61
- Konulmak** (Bkz. Sahneye konulmak) 35, 111, 157
- Konum** (Bkz. Sosyal konum) 51, 85, 87, 147
- Konuşabilmek** 112
- Konuşkan** 19
- Konuşma** (Bkz. Açılış konuşması, Konuşmak, Söyleşi, Söylev vermek, Söyleşi yapmak) 16, 22, 26, 27, 35, 37, 38, 39, 43, 46, 48, 53, 56, 57, 58, 64, 65, 66, 71, 76, 77, 85, 86, 89, 97, 98, 104, 106, 113, 119, 120, 227, 234, 254, 318, 325, 329, 330, 331, 335, 337, 338, 341, 344, 347, 366, 367, 370, 382, 390, 394, 407
- Konuşma makinesi** (Bkz. Yazma makinesi) 13
- Konuşma ustalığı** (Bkz. Ustalık) 71, 72
- Konuşma ustası** (Bkz. Usta) 26, 66
- Konuşma yapmak** (Bkz. Yapmak) 13, 37, 39, 56, 57, 58, 76, 85, 86
- Konuşma yeteneği** (Bkz. Yetenek) 17, 21, 37, 108
- Konuşmacı** 17, 27, 51, 325, 357
- Konuşmacılık** 27
- Konuşmak** (Bkz. Çene çalmak, Konuşma, Söz edilmek, Söz etmek) 17, 23, 26, 27, 44, 58, 63, 87, 92, 107, 108, 112, 132, 140, 141, 142, 146, 147, 150, 162, 163, 200, 233, 234, 253, 279, 318, 319, 327, 331, 332, 341, 349, 356, 364, 367, 369, 375
- Konuşmamak** (Bkz. Söz edememek, Tek söz söylememek) 100, 150, 163, 271
- Konuşturmak** 49
- Konuşulamamak** (Bkz. Söz edilememek) 126
- Konuşulamamak** 132, 319
- Kopmak** (Bkz. Kıyamet kopmak) 247
- Kopya** (Bkz. Alçı kopya, Asıl kopya, Fotokopi) 284, 375
- Kopya etmek** 135, 263
- Kopya etmemek** 172
- Koridor** 313
- Korkak** (Bkz. Korkaklık, Korkmak) 90, 91, 307
- Korkaklık** (Bkz. Korkak, Korkmak, Ödleklik) 286, 292
- Korkmak** (Bkz. Korkak, Korkaklık) 58, 83, 86, 217, 252, 260, 275, 293, 311, 325, 340, 346
- Korkmamak** 240, 302
- Korku** (Bkz. Tanrı korkusu, Toplum korkusu, Ürküntü, Yılgı) 11, 92, 93, 175, 182, 185, 232, 312, 313, 314, 359
- Korku duymak** (Bkz. Duymak) 11
- Korkunç** (Bkz. Korkunçluk) 15, 25, 35, 37, 60, 61, 68, 81, 98, 103, 108, 110, 126, 127, 128, 132, 134, 135, 291, 347
- Korkunçluk** (Bkz. Korkunç) 110, 127, 299
- Korkusuzluk** 194
- Korkutmak** 291
- Korkuya kapılmak** (Bkz. Kapılmak) 86, 92, 275
- Korumak** (Bkz. Esirgemek, Kendini korumak, Sahip çıkmak, Sakınmak) 86, 96, 97, 147, 248, 298, 334, 340
- Koskoca** (Bkz. Büyük) 61
- Koskocaman** (Bkz. Büyük) 336
- Koşmak** (Bkz. Dörtmal, Hız, Peşinde koşmak) 26, 82, 90, 333, 354
- Koşuculuk** 301
- Koşuk** (Bkz. Şiir) 38

- Koşul 13, 95, 98, 99, 100, 104, 147, 212, 253, 276, 281, 286, 302, 306, 343, 352, 373
- Koşulsuzluk 24
- Koşup gelmek (Bkz. Gelmek) 61
- Koşuşturmak 153
- Kova 312
- Koyabilmek (Bkz. Ortaya koyabilmek) 57, 58
- Koymak (Bkz. Ad koymak, Karşı koymak, Ortaya koymak, Önüne koymak, Sahneye koymak) 134, 318, 327, 328, 336, 339, 344
- Koyun (Bkz. Hayvan) 174
- Kozmopolit 389
- Kök 27, 134, 310
- Köken 161, 232
- Kökten (Bkz. Radikal) 151
- Köle 47, 97, 133, 162, 165, 320
- Köle yapmak (Bkz. Tutsak yapmak) 162
- Kölelik (Bkz. Makine köleliği, Tutsak olmak) 165, 167
- Köpek (Bkz. Hayvan) 96, 281
- Köprü 10, 42
- Köpük 350
- Kör 164, 287, 294, 298, 320
- Kör inanç (Bkz. Bağnazlık, İnanç) 11
- Kör yapmak (Bkz. Yapmak) 82
- Köreltmek 286, 288
- Körfez 42
- Körlük 142, 205, 251
- Körü körünellik 17
- Kösnü (Bkz. Cinsel arzu) 82, 91, 340
- Kösnü düşününü 63
- Kösnülülük 408
- Köşe 26, 118
- Köşk (Bkz. Ev, Sırça köşk) 383
- Kötü (Bkz. İyi) 11, 15, 16, 20, 25, 31, 33, 55, 56, 58, 63, 68, 75, 76, 77, 79, 90, 95, 107, 110
- Kötü niyetlilik (Bkz. Niyet) 286
- Kötü talih (Bkz. Kötü talih) 290
- Kötü ün (Bkz. Ün) 77
- Kötü yola sapmak (Bkz. Yolunu şaşırarak, Yolunu yitirmek) 16
- Kötüleşmek (Bkz. Kötüye gitmek) 147, 181
- Kötülüğü dokunmak (Bkz. Dokunmak, Kötülük yapmak) 149
- Kötülük (Bkz. İyilik) 25, 32, 41, 52, 85, 97, 134, 149, 151, 161, 180, 224, 292, 326, 327, 328, 335, 340, 344, 345
- Kötülük etmek (Bkz. İyilik yapmak) 164
- Kötülük yapmak (Bkz. Kötülüğü dokunmak, İyilik yapmak, Yapmak) 272, 292
- Kötülük yapmamak (Bkz. Yapmamak) 182
- Kötüye gitmek (Bkz. Gitmek, Kötüleşmek) 108
- Köy (Bkz. Kent, Kır, Köylü) 10, 13, 65, 100, 105, 225, 306, 319, 322, 372
- Köylü (Bkz. Kır insanı, Köylülük) 166, 294, 319
- Köylülük (Bkz. Köylü) 257
- Krai (Bkz. Kraliçe) 22, 31, 32, 47, 55, 88, 96, 110, 148, 160, 161, 167, 372, 378, 384
- Kraliçe (Bkz. Kral) 9, 11, 12, 22, 30, 32, 33, 45, 88, 114, 153, 166
- Kraliyet (Bkz. Hükümdarlık) 141, 364
- Kraliyet locası (Bkz. Loca) 114
- Krallık (Bkz. Kraliyet) 296
- Kravat (Bkz. Giysi) 145, 198, 239, 347
- Kriket sopası (Bkz. Sopa) 15
- Kristal 23, 343
- Kronik 155
- Kronoloji 116, 402
- Kukla 71, 72, 84, 217, 331, 342
- Kulak 205, 251, 296, 326, 364, 374
- Kulak ameliyatı (Bkz. Ameliyat) 374
- Kulak asmamak (Bkz. Dinlememek) 67
- Kulak kesilmek (Bkz. Dinlemek, Kesilmek) 314
- Kulak vermek (Bkz. Dinlemek, Vermek) 300
- Kulak vermemek (Bkz. Dinlememek, Vermemek) 229
- Kule (Bkz. Fildişi kule) 296
- Kulis 33
- Kullanabilmek 15, 127, 147
- Kullanılmak (Bkz. Alet edilmek, Karşı kullanılmak) 11, 97, 306
- Kullanım 136, 219, 301, 371, 387
- Kullanım çağı (Bkz. Çağ) 301
- Kullanmak (Bkz. Dilini kullanmak, Güç kullanmak, Otorite kullanmak) 12, 13, 21, 24, 26, 39, 47, 81, 85, 91, 92, 105, 157, 164, 171, 177, 237, 244, 251, 264, 308, 328, 334, 335, 337, 341, 343, 344, 372, 373
- Kullanmamak 21
- Kulübe 13
- Kulüp 13, 83, 152, 258, 270, 338, 371
- Kum parçası 315
- Kumaş (Bkz. Dokuma, Goblen) 26, 128
- Kumru (Bkz. Kuş) 32
- Kur yapılmak 191
- Kurabilmek (Bkz. Egemenlik kurabilmek) 14, 138
- Kural (Bkz. Altın kural, Dinsel kural, Kaide) 11, 18, 28, 74, 80, 81, 85, 99, 182, 212, 228, 266, 299, 325, 355, 359, 371
- Kural dışılık 274, 297
- Kural getirmek (Bkz. Getirmek) 80, 98
- Kuralcılık 10, 27, 52
- Kuram (Bkz. Atom kuramı,

- Eğitim kuramı, Kuramcı, Kuramsal, Öğreti, Sanat kuramı, Teori, Varoluşçuluk kuramı) 11, 27, 53, 151, 300
- Kuramcı (Bkz. Kuram, Kuramsal) 129
- Kuramsal (Bkz. Kuram, Kuramcı) 57
- Kurban (Bkz. Kurban etmek) 94, 95
- Kurban etmek (Bkz. Kendini kurban etmek, Kurban) 48, 92, 94
- Kurgu (Bkz. Konu örgüsü) 35, 50, 85, 103, 129, 251, 258, 264, 275, 290, 407
- Kurmak (Bkz. Bağlantı kurmak, Dostluk kurmak, Düş kurmak, İlişki kurmak, Pusu kurmak, Tarikat kurmak, Yakınlık kurmak) 11, 18, 22, 24, 29, 37, 48, 50, 52, 59, 98, 99, 100, 340, 366
- Kurnaz (Bkz. Kurnazlık) 132, 151
- Kurnazlık (Bkz. Kurnaz) 25, 95, 96
- Kurşun (Bkz. Kurşun sıkmak, Tabanca) 12, 61, 73, 311
- Kurşun sıkmak (Bkz. Kurşun, Sıkmak) 265
- Kurtarabilmek 111, 354
- Kurtarılmak 91, 99
- Kurtarmak (Bkz. Görünüşü kurtarmak) 42, 90, 99, 167, 354, 375
- Kurtulamamak 53, 60, 74, 80, 82, 90, 91, 108
- Kurtulmak 11, 18, 41, 54, 57, 59, 65, 79, 80, 81, 82, 90, 91, 109, 112, 133, 147, 149, 156, 191, 165, 183
- Kurtulmamak 22
- Kurtuluş 91
- Kurulabilmek 53, 54, 56
- Kurulmak (Bkz. Dostluk) 10, 11, 35, 36, 49, 79, 80, 146, 209, 330, 367, 370
- Kuruluk (Bkz. Sıkıcılık) 24
- Kuruluş 339
- Kurum 10, 12, 86, 152, 156, 210, 348
- Kurumak 82, 328
- Kurumlaşmak 53
- Kurumsallaşmak 238
- Kurumuşluk 43, 83, 133, 310
- Kuruntu 92, 142, 285, 300
- Kuruş (Bkz. Metelik, Para) 37
- Kurutmak 320
- Kusur (Bkz. Kusurlu, Kusurluluk) 83, 180, 183, 195, 235, 262, 287, 288, 292, 329, 346, 353, 356
- Kusurlu (Bkz. Kusur, Kusurluluk) 110, 205
- Kusurluluk (Bkz. Kusur, Kusurlu) 127
- Kusursuz (Bkz. Kusursuz olmak) 6, 24, 25, 27, 39, 48, 49, 50, 71, 74, 88, 100, 140, 205, 221, 274, 282, 290, 291, 337, 340, 346
- Kusursuz olmak (Bkz. Kusursuz, Olmak) 220
- Kusursuzluk (Bkz. Sanatsal kusursuzluk) 63, 74, 100, 103, 171, 174, 176, 182, 202, 229, 221, 293, 295, 297
- Kuş (Bkz. Ardıc kuşu, Hayvan, Kumru, Tarlakuşu) 248, 266
- Kuşak (Bkz. Genç kuşak) 17, 20
- Kuşanmak 315
- Kuşku (Bkz. Kaygı) 11, 87, 95, 110, 211, 310, 353
- Kuşku duymak (Bkz. Duymak) 95
- Kuşku duymamak (Bkz. Duymamak) 20
- Kuşku uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 98
- Kuşkuculuk 11, 48, 94, 170, 175, 300, 325
- Kuşkulu 325
- Kuşkusuz 19, 77, 84, 97
- Kutlama (Bkz. Kutlamak) 17, 86
- Kutlamak (Bkz. Kutlama) 66, 73, 86, 110, 344, 361, 407
- Kutlanmak 114
- Kutsal (Bkz. Din, Kutsallık) 20, 24, 35, 88, 100, 103, 402
- Kutsal açlık (Bkz. Açlık, Din) 163
- Kutsal hac (Bkz. Din) 41
- Kutsal kitap (Bkz. Din, Kitap) 32
- Kutsal söz (Bkz. Söz) 271, 282, 297
- Kutsallaştırmak 292
- Kutsallık (Bkz. Kutsal) 103, 289, 351
- Kutsanma 133
- Kutsanmak 204
- Kutsanmamak 315
- Kutup 35
- Kuytu 88, 291
- Kuyumcu 341
- Küçücük (Bkz. Küçük) 155
- Küçük (Bkz. Küçücük, Küçüklük) 154, 364, 367, 375, 384
- Küçük çocuk (Bkz. Çocuk) 78
- Küçük görünmek (Bkz. Görünmek, Yaş) 48
- Küçük kardeş (Bkz. Kardeş) 93
- Küçük oğul (Bkz. Oğul) 102
- Küçüklük (Bkz. Küçük) 9, 22, 32, 43, 44, 48, 62, 74, 79, 82, 84, 101, 108
- Küçültücü (Bkz. Aşağılayıcı) 99
- Küçümseme (Bkz. Küçümsemek) 298
- Küçümsemek (Bkz. Küçümseme) 28
- Kül 111, 115, 314, 375
- Külrengi (Bkz. Renk) 42, 99
- Kült 96
- Kültür (Bkz. Bireysel kültür, Çağdaşlık, Değişim, Düşünce, Eğitim, Gelişim, Kültürel, Öğretim, Sanat, Uygarlık, Yaşam, Yenilik, Yüksek kültür) 45, 53, 54,

55, 175, 222, 278, 286, 302,
348, 383, 384, 385, 388, 395,
399, 400

Kültür adamı (Bkz. Adam)
182

Kültürel (Bkz. Kültür) 67, 395

Kültürlü şeytan (Bkz. Şeytan)
24

Kültürlülük (Bkz. Eğitim) 44,
142, 227, 274

Kültürsüz (Bkz. Kültürsüzlük)
273, 274

Kültürsüzlük (Bkz. Eğitim,
Kültürsüz) 87, 154

Kümelenmek 10

Kürek 47, 251

Kürek mahkûmu 155

Küstahlaşmak 280

Labirent 113

Lady (Bkz. Lord) 126, 128,
129, 132, 133, 138, 139, 148,
152, 408

Lale (Bkz. Çiçek) 344

Lamba 26, 330

Lanet 355

Lavta (Bkz. Müzik) 25, 29,
132, 310

Lejyon 295

Lekelemek 285

Liberal 11

Likör (Bkz. İçki) 301

Lirik (Bkz. Coşkulu) 40

Liste 349

Loca (Bkz. Kraliyet locası)
345

Lokanta 13, 85, 351

Lord (Bkz. Lady) 60, 94, 95,
97, 136, 138, 141, 153, 283

Lüks 13, 59, 129, 131, 185,
211, 326, 327, 351, 370

Maas (Bkz. Ücret) 352

Madalya 365

Madalyon 15

Madalyonun öteki yüzü
(Bkz. Yüz) 15

Madde 88

Maddecı 11

Maddecilik 12, 104, 113, 137,
353

Maden (Bkz. Madenci,
Madencilik) 335

Madenci (Bkz. Maden,
Madencilik) 335

Madencilik (Bkz. Ekonomi,
Maden, Madenci) 336

Mağara 126

Mağara adamı (Bkz. Adam)
126

Mahalle (Bkz. Kenar mahalle,
Yöre) 21, 60

Mahkeme (Bkz. Mahkeme
salonu, Tanık kürsüsü,
Yargı) 45, 71, 83, 86, 87, 89,
95, 97, 270, 279, 283, 286,
288, 342, 371, 400, 402

Mahkeme salonu (Bkz. Salon)
95, 97

Mahkemeye çıkarmak (Bkz.
Çıkarmak, Yargı) 85

Mahkemeye vermek (Bkz.
Vermek) 22

Makale yazmak (Bkz.
Yazmak) 13

Makam (Bkz. Kat, Yer) 241

Makine (Bkz. Buharlı makine)
53, 113, 149, 166, 167, 186,
335, 359

Makine köleliği (Bkz. Kölelik)
165

Makine üretimi (Bkz. Üretim)
12

Mal (Bkz. Ekonomi, Mülk)
140, 149, 162, 181, 208

Mal mülk (Bkz. Mülk) 86, 149

Malolmak (Bkz. Olmak) 184

Manastır 352

Manşet 270

Mantık (Bkz. Mantıklı olmak,
Mantıklılık, Mantıksızlık)
205

Mantıklı olmak (Bkz. Olmak)
266, 287

Mantıklılık (Bkz. Mantık,
Mantıklı olmak,
Mantıksızlık) 340

Mantıksızlık (Bkz. Mantık,
Mantıklı olmak, Mantıklılık)
333

Manzara 248, 332, 394

Marangoz 346

Marki 17, 62, 65, 73, 80, 82,
83, 84, 86, 87, 97, 98, 99,
105, 107, 113, 371, 374

Marksçı (Bkz. Bolşevik,
Komünist, Sosyalist) 56

Marksist (Bkz. Marksçı) 54

Masa (Bkz. Ameliyat masası,
Çalışma masası, Yemek
masası) 82, 330

Masal (Bkz. Efsane) 26, 41,
46, 47, 57, 66, 108, 339, 368,
378, 383, 385, 386, 395

Masal yazmak (Bkz. Yazmak)
46

Maskara olmak (Bkz. Olmak)
297

Maske 20, 92, 94, 132, 134,
139, 175, 197, 246, 252, 253,
297, 339, 379

Maske geçirmek (Bkz.
Geçirmek) 312

Maskeli balo (Bkz. Balo) 60

Masum görünmek (Bkz.
Görünmek) 170

Masumluk 200, 216

Mavi (Bkz. Renk) 42, 289,
339, 404

Meclis (Bkz. Başbakan,
Bakan, Demokrasi, Millet
meclisi, Milletvekili,
Parlamentar demokrasi,
Parlamento) 162, 163, 306

Mehtap (Bkz. Ay ışığı) 334

Mekanik (Bkz. Elektronik) 2,
298

Mekanik kölelik (Bkz.
Kölelik) 165

Mektup (Bkz. Yazışma) 48,
64, 69, 80, 81, 88, 93, 101,
102, 105, 109, 114, 115, 116,
117, 118, 119, 120, 131, 179,
181, 203, 239, 255, 276, 277,
279, 282, 284, 285, 306, 328,
347, 358, 369, 372, 373, 375,

- 381, 382, 383, 388, 394, 399, 401
- Mektup almamak (Bkz. Almamak) 101
- Mektup göndermek (Bkz. Göndermek) 13
- Mektup yazmak (Bkz. Yazışmak, Yazmak) 13, 93
- Melankoli 92, 143
- Melek (Bkz. Şeytan) 351, 402
- Melodram 49, 346
- Memeli (Bkz. Hayvan) 331
- Memnun etmek 348
- Menenjit (Bkz. Hastalık) 110, 361, 374
- Merak (Bkz. Düşkünüklük, Kaygı) 28, 44, 154, 237
- Merak duymak (Bkz. Duymak) 154
- Merak etmek 328
- Merak yaratmak (Bkz. Yaratmak) 183
- Meraklı olmak (Bkz. Olmak) 78, 208
- Merdiven 320, 330, 404
- Merhamet (Bkz. Acıma, Acımak) 312, 339
- Merkezci 56
- Merkezcilik 56, 160
- Mermer 112, 253, 296, 320, 321, 376
- Mesih (Bkz. Din) 17, 356
- Meslek (Bkz. Kariyer) 10, 15, 16, 142, 221, 237, 364
- Meslek yaşamı (Bkz. Yaşam) 22, 202
- Meşe (Bkz. Ağaç) 310
- Metafizik 294
- Metafizik gerçek (Bkz. Gerçek) 175
- Metelik (Bkz. Kuruş, Para) 14
- Meteliksiz 291, 374
- Metin 31, 32, 33, 40, 68, 102, 284
- Metres 22, 365
- Metropol (Bkz. Kent) 10
- Mevsim (Bkz. Bahar, Kış, Yaz) 14, 31, 102, 237, 286, 289
- Meydan (Bkz. Alan) 21, 112, 151, 389
- Meydan okuma (Bkz. Direngenlik) 190
- Meydan okumak (Bkz. Direnmek, Karşı çıkmak) 98, 113, 229
- Meyhaneci 103, 296
- Meyve (Bkz. Alıç, Elma, İncir, Nar) 26, 36, 151, 289, 293, 320, 336
- Meyve vermek (Bkz. Sonuca doğru ilerlemek, Vermek) 310
- Meyvesini toplamak (Bkz. Sonuç almak, Toplamak) 36
- Mezar (Bkz. Gömmek, Ölüm) 22, 32, 41, 107, 111, 112, 187, 295, 300, 313, 315, 321, 360, 374, 375, 402
- Mezar taşı (Bkz. Taş) 106, 233
- Mezarlık 65, 110, 111, 361, 374, 375
- Mezhep (Bkz. Din) 352
- Mısır 289
- Mikroskop 27, 134
- Millet meclisi (Bkz. Meclis, Parlamento) 162, 163
- Milletvekili (Bkz. Meclis, Parlamento) 297
- Milyon (Bkz. Para) 10, 93
- Milyoner (Bkz. Ekonomi) 145, 175, 203, 226, 246, 333, 368, 379, 384
- Mimar 10
- Mimari yapı (Bkz. Yapı) 296
- Mimarlık 27, 142
- Miras 325, 353, 387
- Misyoner 339
- Mitoloji 21, 364
- Mitolojik 49
- Mitos 28, 102, 290
- Mizah 129, 136, 150, 151, 152, 154, 155, 185, 195, 225, 233, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 399, 403
- Mobilya 35
- Moda (Bkz. Çılgınlık modası) 34, 105, 136, 138, 170, 209, 236, 250, 327, 342, 398
- Modası geçivermek (Bkz. Geçivermek) 136
- Model (Bkz. Örnek, Tip) 333, 384
- Modern (Bkz. Çağdaşlık) 28, 53, 56, 66, 79, 101, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 146, 151, 218, 222, 229, 296, 301, 326, 327, 332, 387, 388, 389, 393, 402
- Modern ahlak (Bkz. Ahlak) 182
- Modern çağ (Bkz. Çağ) 296
- Modern demokrasi (Bkz. Demokrasi) 160
- Modern düşünce (Bkz. Düşünce) 172
- Modern kent (Bkz. Kent) 359
- Modern mistisizm 171
- Modern sanat (Bkz. Sanat) 257, 297
- Modern toplum (Bkz. Toplum) 136
- Modern yaşam (Bkz. Yaşam) 43, 160, 246, 248
- Modern yazın (Bkz. Yazın) 147
- Modern yöntem (Bkz. Yöntem) 258
- Modernizm 113
- Modernlik 398
- Monolog 27, 32, 382, 400
- Mor (Bkz. Renk) 301, 347
- Moral bozuculuk 164
- Morartmak 233
- Morg (Bkz. Ölü) 357
- Motif 44
- Muammasız 384
- Mucize 320, 406
- Mucize yaratmak 175
- Muhafazakârlık (Bkz. Tutuculuk) 11, 162
- Muhasebe defteri (Bkz. Defter) 151
- Muhteşem 384
- Mum yakmak (Bkz. Yakmak) 26

- Mutlu (Bkz. Bahtiyar) 96, 324, 326, 330, 337, 339, 347, 354, 361, 368, 378, 384, 385, 394, 408
- Mutlu olmak (Bkz. Olmak, Sevinmek) 297, 298, 306
- Mutluluk (Bkz. Sevinç) 47, 130, 131, 208, 209, 220, 237, 258, 311, 318, 352
- Mutsuz evlilik (Bkz. Evlilik) 33
- Mutsuzluk (Bkz. Hüzün) 181, 197, 323, 351, 405
- Mücevher 168, 191, 353
- Müdür (Bkz. Okul müdürü) 181, 354
- Müfettiş (Bkz. Okul müfettişi) 329
- Mühendis 10
- Mülk (Bkz. Mal, Mal mülk, Özel mülk, Sahip) 143, 147, 162, 181
- Mülk sahipliği (Bkz. Mülk) 147
- Mülkiyet (Bkz. Ekonomi, Mülk, Mülk sahipliği, Özel mülkiyet) 147
- Mülkiyet sistemi (Bkz. Sistem) 181
- Mürebbiye (Bkz. Dadı) 364
- Mürekkep 359
- Mürid 271
- Müstehcen 164
- Müze 35
- Müzik (Bkz. Akort, Akort etmek, Bestelenmek, Borazan, Çalgı, Çalgıcı, Çalmak, Flüt, Keman, Keman teli, Lavta, Müzik parçası, Müzikal, Müzikal komedi, Müzikçi, Müzikli oyun, Nota, Opera, Operet, Operet yazarı, Opus, Piyanist, Piyano, Ritm, Ritmik, Sanat, Sonat, Şan, Şarkı söylemek, Tel, Titreşim, Türkü) 25, 27, 30, 31, 77, 127, 132, 176, 252, 253, 254, 267, 333, 346, 390, 391
- Müzik adamı (Bkz. Adam) 254
- Müzik çalmak (Bkz. Çalmak) 31
- Müzik öğrenmek (Bkz. Öğrenmek) 267
- Müzik parçası (Bkz. Müzik) 127
- Müzik ustası (Bkz. Usta) 42
- Müzikal (Bkz. Müzik, Oyun) 24, 77, 112
- Müzikal komedi (Bkz. Komedi, Müzik) 68
- Müzikçi (Bkz. Müzik, Sanatçı) 245
- Müzikli 392
- Müzikli oyun (Bkz. Müzik, Oyun) 77
- Namuslu (Bkz. Onurlu) 184
- Nankör 148
- Nar (Bkz. Meyve, Narlı) 335, 385
- Narin 151
- Narlı (Bkz. Nar) 369, 378, 385
- Nasır 234
- Nasyonal sosyalist (Bkz. Sosyalist) 20
- Neden (Bkz. Amaç) 13, 16, 18, 22, 24, 27, 31, 33, 34, 35, 37, 40, 41, 49, 50, 51, 53, 54, 59, 70, 77, 78, 82, 83, 89, 90, 92, 94, 108, 109, 128, 136, 142, 150, 153, 154, 156, 157, 207, 263, 307, 318
- Neden olmak (Bkz. Oimak, Önayak olmak) 11, 27, 40, 61, 66, 88, 93, 306
- Neden-sonuç 300
- Nefret (Bkz. Kızgınlık, Öfke) 82, 83, 287, 288, 289, 292, 295, 371
- Nefret dolu olmak (Bkz. Olmak) 27
- Nefret duymak (Bkz. Duymak, Nefret etmek) 96, 206, 209, 244, 270, 299
- Nefret etmek (Bkz. Kin duymak, Nefret duymak) 47, 86, 183, 234, 248, 251, 345, 359
- Nehir (Bkz. Doğa) 344
- Nergis (Bkz. Çiçek) 58, 79, 318, 319
- Nesne 25, 35, 42, 51, 86, 108, 132, 229, 290, 302, 325, 334, 339, 357, 359
- Nesnel (Bkz. Öznel) 51, 77, 290
- Neşe (Bkz. Sevinç) 399
- Nicelik (Bkz. Nitelik) 10
- Nihilist 126, 128, 135, 137, 143, 152, 160, 161, 162, 163, 165, 167, 168, 170, 172, 178, 181, 184, 190, 194, 204, 208, 209, 217, 232, 233, 366, 367, 377
- Nilüfer (Bkz. Bitki, Çiçek) 33, 296
- Nişanlılık 207
- Niteleme yapmak (Bkz. Tanımlamak, Yapmak) 68
- Nitelendirmek 28, 90
- Nitelik (Bkz. Kalite, Nicelik) 10, 11, 24, 40, 49, 156, 165, 176, 182, 190, 221, 232, 263, 285, 292, 297, 348
- Nitelikli 15, 50, 117
- Niyet (Bkz. İyi niyet, İyi niyetli, İyi niyetlilik, Kötü niyetlilik) 251, 299, 369, 379, 390
- Nokta (Bkz. Doruk noktası, Dönüm noktası) 144
- Noktalı virgül (Bkz. Virgül) 335
- Normal (Bkz. Olağandışı, Olağanüstü) 228
- Not (Bkz. Not almak) 26, 33, 371, 388, 394, 395, 405
- Not almak (Bkz. Almak, Dil, Not) 359
- Nota (Bkz. Müzik) 300
- Numaralanmak 313
- Nüfus (Bkz. Nüfus sayımı) 10, 329
- Nüfus sayımı (Bkz. Nüfus) 10

- Nükte (Bkz. Gülmek) 27, 28, 43, 50, 78, 85, 94, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 129, 136, 150, 151, 152, 154, 155, 185, 195, 206, 225, 233, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 325, 362, 380, 393, 394, 395, 399, 403, 406
- Nükte gücü (Bkz. Güç) 27
- Nükteci 17, 73, 152, 155, 156, 157, 375, 399, 400, 401, 402
- Nükteci olma 212, 246, 247, 259, 261, 266
- Nüktecilik 16
- Nükteli 22, 58
- Nükteli söz (Bkz. Söz) 108
- Ocak 209
- Oda (Bkz. Ev, Konak, Köşk, Otel odası, Yüklük odası) 23, 31, 80, 89, 104, 107, 109, 112, 127, 271, 279, 320, 332, 361
- Odak 95
- Odaklaşmak 289
- Odaklaşmamak 331
- Odun kafalı 184
- Oedipus karmaşası (Bkz. Psikanaliz kuramı, Psikoanalitik kavram) 96
- Oedipus kompleksi (Bkz. Psikanaliz kuramı, Psikoanalitik kavram) 96
- Oğlan 271
- Oğlancılık 88
- Oğul (Bkz. Baba, Küçük oğul) 21, 22, 27, 37, 46, 48, 62, 69, 79, 81, 82, 83, 89, 90, 94, 102, 114, 259, 367, 368, 371, 375, 395
- Okşama 18
- Okşayıcı 91
- Okul (Bkz. Akademi, Aristokrat okulu, Ders, Eğitim, Görsel sanat okulu, Kolej, Okumak, Sanat okulu, Teknik okul, Yetenek) 13, 14, 21, 35, 47, 68, 74, 84, 85, 96, 117, 225, 226, 240, 249, 285, 328, 330, 334, 337, 364
- Okul arkadaşı (Bkz. Arkadaş) 300
- Okul müdürü (Bkz. Müdür) 180
- Okul müfettişi (Bkz. Müfettiş) 261
- Okumak (Bkz. Bursla okumak) 15, 16, 32, 37, 42, 44, 61, 62, 79, 82, 83, 121, 155, 179, 222, 228, 250, 251, 260, 261, 267, 271, 276, 277, 282, 321, 341, 352, 353, 358, 359, 361
- Okumamak 102, 154
- Okunmak 12, 235, 238, 276, 314
- Okunulmak 169
- Okuyabilmek 137
- Okuyucu (Bkz. Eğitim) 282
- Olabilmek 14, 30, 34, 36, 44, 52, 54, 57, 63, 74, 80, 81, 82, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 111, 126, 137, 142
- Olagelmek 88
- Olağandışı (Bkz. Olağan) 143
- Olağanüstü (Bkz. Olağan) 15, 16, 17, 22, 26, 27, 44, 59, 61, 62, 64, 81, 82, 83, 89, 104, 106, 107
- Olamamak 23, 37, 40, 84, 108, 148, 150
- Olanak (Bkz. Fırsat) 23, 207, 320, 324
- Olanak vermek (Bkz. Önünü açmak, Vermek) 71
- Olanak vermemek (Bkz. Vermemek) 82
- Olanaklı kılmak (Bkz. Kılmak) 129
- Olanaklılık 129
- Olanaksız 95, 130, 164, 342
- Olası (Bkz. Olasılık) 142
- Olasılık (Bkz. Olası) 357
- Olay (Bkz. Siyasal olay, Trajik olay) 11, 13, 15, 16, 20, 22, 27, 29, 30, 35, 37, 38, 42, 47, 59, 62, 66, 67, 68, 70, 73, 75, 78, 79, 82, 83, 87, 90, 95, 97, 99, 110, 151, 170, 238, 270, 405
- Olay çıkarmak (Bkz. Çıkarmak, Skandal yaratmak) 73, 82, 97, 200, 270, 371
- Olay olmak (Bkz. Olmak) 99
- Olay yaratmak (Bkz. Yaratmak) 87
- Olgu 136, 175, 228, 279
- Olgunlaşmak (Bkz. Yaş) 220
- Olgunlaşmamış 217
- Olgunluk (Bkz. Yaş, Yetkin) 389
- Olmak (Bkz. Ağıza alınır olmak, Akıllı olmak, Aklı başında olmak, Alışkın olmak, Altında olmak, Anlamlı olmak, Aşık olmak, Ayak bağı olmak, Bağlı olmak, Baskı altında olmak, Baş olmak, Başarılı olmak, Başarısız olmak, Bayağı olmak, Belirgin olmak, Birlikte olmak, Borcu olmak, Borçlu olmak, Davacı olmak, Destek olmak, Dillere destan olmak, Dilsiz olmak, Doğal olmak, Dost olmak, Duyarlı olmak, Düşkün olmak, Egemen olmak, Etkileyici olmak, Evli olmak, Gerekli olmak, Görgülü olmak, Güç olmak, Güllünç olmak, Haklı olmak, Haksız olmak, Hazır olmak, İçten olmak, İğrenç olmak, İyi olmak, Kahraman olmak, Karşı olmak, Karşı karşıya olmak, Katil olmak, Kendi gibi olmak, Kendisi olmak, Komik olmak, Konuk olmak, Kusursuz olmak, Malolmek, Mantıklı olmak, Maskara olmak, Meraklı olmak, Mutlu olmak, Neden olmak, Nefret

- dolu olmak, Olay olmak,
 Ortak olmak, Otoriter
 olmak, Önayak olmak, Ön
 yargısız olmak, Önünde
 olmak, Örnek olmak, Özgür
 olmak, Öznel olmak,
 Popüler olmak, Sadık
 olmak, Sağır olmak, Sahip
 olmak, Sayılır olmak, Suçlu
 olmak, Tedirgin olmak,
 Teslim olmak, Tiksindirici
 olmak, Ünlü olmak, Üstün
 olmak, Üye olmak, Var
 olmak, Vefalı olmak, Yana
 olmak, Yanında olmak,
 Yararlı olmak, Yaşamış
 olmak, Yazılı olmak,
 Yıpratıcı olmak, Yırtıcı
 olmak, Yoksun olmak,
 Yönlendirici olmak,
 Zorunda olmak) 2, 9,
 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18,
 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 31,
 33, 35, 36, 39, 43, 44, 48, 49,
 50, 51, 52, 58, 59, 60, 61, 62,
 63, 65, 68, 69, 73, 75, 77, 81,
 82, 84, 86, 88, 89, 91, 93, 97,
 98, 99, 103, 105, 107, 109,
 126, 127, 129, 130, 131, 132,
 133, 134, 135, 136, 137, 138,
 139, 140, 141, 142, 143, 145,
 146, 147, 148, 150, 151, 152,
 153, 154, 155, 156, 157, 182,
 184, 185, 186, 318, 322, 323,
 324, 328, 332, 336, 337, 338,
 339, 340, 345, 346, 353, 356,
 357
 Olmamak (Bkz. Başarılı
 olamamak, Doğal olmamak,
 Dost olmamak, Geçerli
 olamamak,
 Gerçekleşmemek, Hoş
 olmamak, İlgi olmamak,
 Suyu düşmek, Tehlikeli
 olmamak, Umrunda
 olmamak, Ünlü olmamak,
 Var olmamak, Yeterli
 olmamak, Zorunda
 olmamak) 13, 15, 25, 28, 33,
 40, 46, 51, 75, 78, 80, 81, 88,
 93, 95, 96, 108, 128, 130,
 134, 138, 141, 143, 328, 332
 Olumlu 17, 80
 Oluş 24
 Oluşabilmek 24
 Oluşmak 10, 11, 24, 25, 26, 35,
 44, 53, 59, 63, 73, 74, 79, 96,
 100, 101, 106, 128, 136, 142,
 152, 306
 Oluşturmak 11, 12, 51, 56, 69,
 70, 71, 92, 143, 145, 151, 354
 Oluşturmamak 50
 Oluşturulmamak 57
 Oluşum 10, 92
 Oluvermek 26
 Omuz 320
 Onarmak 155
 Onay 130
 Onaylamak (Bkz. Doğru
 bulmak) 96, 147, 173, 182,
 271
 Onaylamamak 182, 298
 Onaylanmamak 282
 Onur 28, 146, 147, 252, 356
 Onur duymak (Bkz. Duymak)
 51, 186, 324
 Onur kırıcılık (Bkz. Kırıcılık)
 91, 179, 371
 Onurlu (Bkz. Namuslu) 348
 Opera (Bkz. Müzik, Söz
 operası) 77, 112, 146, 366,
 408
 Operet (Bkz. Müzik) 29, 34,
 390
 Operet yapımcısı (Bkz. Müzik,
 Yapımcı) 34
 Operet yazarı (Bkz. Müzik,
 Yazar) 29
 Opus (Bkz. Müzik) 14
 Oran 57, 87, 255
 Orkide (Bkz. Çiçek) 137, 153,
 170
 Orman (Bkz. Doğa, Yaban
 ormanı) 137, 301, 319
 Orta kırat 131, 138, 153
 Orta sınıf (Bkz. Sınıf) 137,
 157, 182
 Orta yaşlılık (Bkz. Yaş) 152,
 216
 Ortaçağ (Bkz. Çağ,
 Feodalizm, Ortaçağcılık) 29,
 49, 101, 267, 306
 Ortaçağcılık (Bkz. Ortaçağ)
 24, 177
 Ortadan kaldırılmak (Bkz.
 Kaldırılmak, Yok edilmek)
 178
 Ortadan kaldırmak (Bkz.
 Kaldırmak, Yok etmek) 50,
 61
 Ortadan kalkmak (Bkz.
 Kalkmak, Yok olmak, Yok
 olmak gitmek) 53, 92, 128,
 157, 143, 149, 157, 161, 248
 Ortak 11, 19, 154
 Ortak olmak (Bkz. Olmak) 47
 Ortaklık 184
 Ortam (Bkz. Çevre) 11, 12, 14,
 27, 52, 53, 80, 93, 244, 247
 Ortaya atılmak (Bkz. İleri
 sürülmek) 10
 Ortaya atmak (Bkz. Atmak) 10,
 74, 92
 Ortaya çıkabilmek (Bkz.
 Anlaşılabilirlik) 134
 Ortaya çıkarılamamak 50
 Ortaya çıkarılmamak 375
 Ortaya çıkarmak (Bkz.
 Anlamak, Çıkarmak) 52, 98,
 164, 172, 238, 244, 256
 Ortaya çıkarmamak 139
 Ortaya çıkmak (Bkz.
 Anlaşılabilirlik, Çıkmak) 28, 40,
 75, 85, 87, 92, 97, 105, 251,
 255, 271
 Ortaya çıkmamak (Bkz.
 Anlaşılabilirlik, Çıkmamak)
 54
 Ortaya dökülmek 86, 109
 Ortaya koyabilmek (Bkz.
 Anlatılabilirlik, Koyabilmek)
 57
 Ortaya koyamamak (Bkz.
 Anlatamamak) 12
 Ortaya koymak (Bkz.
 Anlatmak, Koymak) 13, 14,
 15, 27, 41, 49, 51, 56, 57, 66,
 74, 81, 86, 87, 92, 255, 265,
 271, 272, 308, 375

- Ortaya koymamak (Bkz. Anlatmamak) 51
- Ot (Bkz. Bitki) 128
- Otel (Bkz. Pansiyon) 76, 81, 82, 83, 85, 87, 89, 107, 112, 373, 374
- Otel odası (Bkz. Oda) 9, 80, 105, 108, 120
- Otorite 161, 164, 165, 223
- Otorite kullanmak (Bkz. Kullanmak) 164
- Otorite uygulamak (Bkz. Uygulamak) 164
- Otorite uygulanmak (Bkz. Uygulanmak) 164
- Otoriter (Bkz. Otoriter olmak) 20, 56
- Otoriter olmak (Bkz. Olmak, Otoriter) 167
- Oturabilmek (Bkz. Oturmak) 107
- Oturma (Bkz. Oturmak) 128
- Oturmak (Bkz. Oturma, Oturabilmek) 17, 21, 22, 32, 58, 64, 75, 78, 80, 84, 87, 89, 106, 108, 112, 153, 209, 260, 311, 320, 324, 328, 329, 331, 339, 342, 345, 351, 358, 364
- Oturmamak 156
- Oturtmak 89
- Ovmak 312
- Oy hakkı (Bkz. Hak, Kadına oy hakkı) 11
- Oynamak (Bkz. Rol almak, Rol oynamak, Sahneye çıkmak) 15, 19, 27, 30, 32, 33, 43, 59, 68, 133, 148, 174, 300, 328, 331, 337, 343, 370, 371
- Oynanmak (Bkz. Sahnelenmek, Sahneye konmak, Sahneye konulmak) 253
- Oynatmak (Bkz. Sahneye konmak) 348
- Oynayabilmek (Bkz. Sahneye konabilmek) 15, 343
- Oynayamamak (Bkz. Sahneden kaldırılmak, Sahneden kalkmak) 343
- Oyun (Bkz. Komedi oyunu, Müzikal, Müzikli oyun, Oyun yazarı, Oyun yazmak, Oyuncu, Oyunculuk, Tiyatro) 12, 13, 14, 15, 16, 19, 21, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 47, 59, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 84, 87, 92, 94, 97, 105, 106, 112, 114, 253, 267, 270, 288, 300, 318, 323, 328, 331, 332, 336, 338, 339, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 358, 359, 367, 369, 370, 371, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 388, 390, 391, 392, 395, 398, 399, 400, 404, 405, 406
- Oyun izlemek (Bkz. İzlemek) 31
- Oyun yazabilmek (Bkz. Oyun, Yazabilmek) 33
- Oyun yazarı (Bkz. Yazar) 14, 15, 307
- Oyun yazarlığı (Bkz. Yazarlık) 400
- Oyun yazmak (Bkz. Yazar, Yazarlık) 15, 25, 26, 30, 31, 55, 81
- Oyuncu (Bkz. Büyük oyuncu, Erkek oyuncu, Kadın oyuncu, Oyun, Oyunculuk, Tiyatro oyuncusu) 15, 27, 29, 34, 38, 47, 59, 66, 71, 76, 87, 141, 245, 267, 282, 339, 344, 355, 366, 387
- Oyuncu sınıfı (Bkz. Sınıf) 355
- Oyunculuk (Bkz. Oyuncu, Oyunculuk yapmak) 33, 71, 343
- Oyunculuk yapmak (Bkz. Oyuncu, Oyunculuk) 71
- Ozan (Bkz. Ozanlık, Sanatçı, Şair, Şiir, Yazar) 19, 21, 24, 25, 28, 33, 36, 40, 41, 45, 50, 51, 62, 64, 72, 79, 84, 97, 98, 103, 107, 109, 111, 127, 128, 171, 174, 204, 229, 239, 244, 247, 250, 251, 256, 260, 261, 262, 265, 266, 294, 295, 296, 300, 307, 328, 330, 331, 333, 334, 337, 339, 344, 345, 351, 357, 360, 364, 368, 369
- Ozanlık (Bkz. Ozan, Şiir, Şiir yazmak) 21, 36, 41, 261
- Öç 128, 181, 372
- Öç alabilmek (Bkz. Alabilmek) 83
- Öç almak (Bkz. Almak) 39, 61
- Ödeme 373
- Ödeme aracı (Bkz. Araç, Para) 106
- Ödeme yapmak (Bkz. Yapmak) 67, 107
- Ödemek (Bkz. Bedel ödemek, Borç ödemek, Para ödetmek) 87, 91, 92, 113, 329, 354, 375
- Ödememek (Bkz. Para sızdırmak) 129, 220
- Ödenmek 259
- Ödleklik (Bkz. Korkak) 184
- Ödül (Bkz. Ödül almak) 23, 40, 366
- Ödül almak (Bkz. Almak, Ödül) 19
- Ödül kazanmak (Bkz. Kazanmak) 40
- Ödül vermek (Bkz. Vermek) 164
- Ödüllendirilmek 192
- Ödüllendirilmemek 179
- Ödün vermek (Bkz. Vermek) 50, 100
- Ödünç almak (Bkz. Almak) 256
- Ödünsüz 16
- Öfke (Bkz. Kızgınlık, Nefret) 166, 181, 245, 371
- Öge (Bkz. Temel öge) 35, 92, 141, 151, 186
- Öğle (Bkz. Öğle vakti, Öğle yemeği, Öğleden sonra) 314
- Öğle vakti (Bkz. Öğle, Öğle yemeği, Öğleden sonra, Saat) 301

- Öğle yemeği (Bkz. Öğle, Öğle vakti, Öğleden sonra, Yemek) 399
- Öğleden sonra (Bkz. Öğle, Öğle vakti, Öğle yemeği) 264
- Öğrenci (Bkz. Öğretim, Sanat öğrencisi, Üniversite öğrencisi) 23, 24, 43, 56, 62, 110, 142, 270, 272, 334, 369, 371
- Öğrencilik (Bkz. Öğrenci) 270
- Öğrenememek 67
- Öğrenilmek (Bkz. Ders verilmek) 28, 238
- Öğrenim 228, 371
- Öğrenim görmek (Bkz. Görmek) 48, 220, 223, 228
- Öğrenme 128, 224
- Öğrenmek (Bkz. Ders almak, Ders vermek, Eğitim, Müzik öğrenmek, Öğretmek) 22, 39, 48, 55, 65, 67, 69, 72, 75, 99, 100, 186, 217, 249, 259, 263, 270, 271, 292, 334, 335, 340, 356, 375
- Öğrenmemek 100
- Öğreti (Bkz. Kuram) 10, 52, 175
- Öğretici (Bkz. Öğretmen) 227
- Öğretilebilmek 150
- Öğretilememek 52, 226, 228
- Öğretilmek 49
- Öğretim (Bkz. Kültür, Uygarlık, Üniversite) 52, 228, 328
- Öğretim üyesi (Bkz. Akademisyen, Üniversite, Üye) 24, 25
- Öğretmek (Bkz. Ders vermek, Öğrenmek) 29, 127, 164, 260, 293, 303
- Öğretmen (Bkz. Eğitici, Öğretici) 10, 106, 326, 365
- Öğretmenlik (Bkz. Öğretmen) 224
- Öğüt 147, 224, 234, 352
- Öğüt vermek (Bkz. Salık vermek, Vermek) 147, 286, 288
- Öğütmek 185, 186
- Ölçmek 80
- Ölçü 12, 22, 37, 55, 62, 73, 92, 112, 113, 147, 154, 182, 211, 239, 252, 364
- Ölçülememek 54, 182
- Ölçülmek 97, 225
- Ölçüm 182
- Ölçüt (Bkz. Sanatsal ölçüt) 96
- Öldürmek (Bkz. Kendini öldürmek, Yargı) 37, 39, 48, 82, 91, 92, 96, 164, 204, 221, 307, 308, 323, 324, 337
- Öldürtmek 32
- Öldürülmek 36, 38, 166, 342
- Ölebilmek 151
- Ölen 315
- Ölesiyelik 141
- Ölgünlük 390
- Ölmek (Bkz. Açlıktan ölmek, Kederden ölmek, Ölüm, Uğruna ölmek, Yaşamdan ayrılmak) 21, 22, 23, 34, 36, 40, 48, 81, 93, 99, 104, 106, 107, 110, 143, 157, 167, 168, 172, 175, 236, 237, 256, 265, 270, 272, 307, 308, 311, 318, 321, 331, 333, 335, 353, 357, 360, 361, 362, 364, 365, 373, 374, 375, 407
- Ölmek 59
- Ölü (Bkz. Cenaze, Ceset, Kefen, Morg) 133, 300, 308, 320, 357
- Ölüm (Bkz. Dünyadan ayrılmak, Gömülmek, Kefene sarılmak, Sonu gelmek, Vasiyet, Yaşam sonu, Yaşamı sona erdirmek, Yaşamı sona ermesi) 9, 12, 18, 19, 30, 32, 36, 38, 54, 61, 65, 68, 74, 76, 91, 93, 95, 99, 100, 101, 106, 109, 110, 111, 112, 142, 143, 166, 197, 203, 221, 313, 318, 325, 326, 342, 359, 361, 362, 367, 368, 372, 374, 375, 402
- Ölüm acısı (Bkz. Acı) 373
- Ölüm çukuru (Bkz. Çukur) 312
- Ölüm döşeği (Bkz. Döşek) 42
- Ölüm gemisi (Bkz. Gemi) 311
- Ölüm haberi (Bkz. Haber) 111
- Ölümcül 92, 93, 109, 130, 131, 150, 218, 224, 226, 287, 288, 300
- Ölümcül hastalık (Bkz. Hastalık) 92, 93
- Ölümcüllük 83
- Ölümsüz 173, 229, 375
- Ölümsüzleştirmek 30
- Ölümsüzlük 111
- Ömür (Bkz. Yaş, Yaşam) 226
- Önayak olmak (Bkz. Neden olmak) 28
- Öncü (Bkz. Önderlik) 12, 17, 23, 42, 43, 113, 126, 154, 356, 365
- Öncülük (Bkz. Önderlik) 28
- Öncülük yapmak (Bkz. Başını çekmek, Yapmak) 28
- Önde gelmek (Bkz. Gelmek) 26, 46, 48, 50, 72
- Önder (Bkz. Öncü) 227
- Önderlik (Bkz. Önder) 361
- Öne çıkarılmak (Bkz. Çıkarılmak) 24
- Öne çıkmak (Bkz. Çıkmak) 34, 57, 137
- Öne sürmek (Bkz. İleri sürmek, Sürmek) 11, 58
- Önem 16, 54, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 83, 91, 104, 106, 114, 133, 135, 138, 139, 141, 142, 143, 146, 148, 151, 152, 155, 190, 191, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 240, 246, 247, 253, 259, 261, 266, 350, 351, 358, 369, 371, 373, 377, 388, 390, 391, 392, 393, 396, 399
- Önem taşımak (Bkz. Önemli, Önemlilik, Taşımak) 140

- Önem vermek (Bkz. Aldırmak, Vermek) 23, 50, 100, 240
- Önem vermemek (Bkz. Aldırmamak, Vermemek) 70
- Önemli kılmak (Bkz. Kılmak) 180
- Önemlilik (Bkz. Ciddiye almak) 32, 47, 50, 55, 62, 73, 97, 126, 136, 141, 332, 372, 386
- Önemsenmemek (Bkz. Aldırmamak) 128
- Önemsiz (Bkz. Ehemmiyetsiz, Önem, Önemlilik) 68, 69, 73, 104, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 137, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 163, 164, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 350, 370, 371, 377
- Öneri (Bkz. Evlenme önerisi) 17, 34, 44, 52, 69, 81, 87, 89, 104, 107, 173, 176, 207, 306, 338, 342
- Önerilmek 267, 337
- Önermek (Bkz. Salık vermek) 29, 35, 51, 62, 64, 65, 83, 113, 134, 212, 322, 332, 342, 349, 353, 366
- Önermemek (Bkz. Engelleyememek) 64, 102
- Öngörmek 11
- Öngörülebilirlik 165
- Öngörülü 57
- Önleme 21
- Önlemek (Bkz. Engellemek) 30, 35, 86
- Önlenmek (Bkz. Engellenmek) 86, 234
- Önleyememek (Bkz. Engelleyememek) 38
- Önsöz 14, 15, 19, 24, 46, 63, 70, 78, 273, 341, 369
- Önü açılmak (Bkz. Açılmak) 12
- Önünde olmak (Bkz. Olmak) 139
- Önünde sonundalık 110, 127
- Önünden geçmek (Bkz. Geçmek) 313
- Önüne gelmek (Bkz. Gelmek) 80
- Önüne koymak (Bkz. Koymak) 32
- Önünü açmak (Bkz. Açmak, Olanak vermek) 90
- Önyargı (Bkz. Dogma) 84, 86, 95, 142, 172, 182, 240, 270
- Önyargısız olmak (Bkz. Olmak) 257
- Öpmek 231, 32, 280, 289
- Öpücük 32, 163, 198, 307, 356
- Örgüt 21, 61, 93, 340
- Örgütlenme (Bkz. Örgütlenme, Örgütlenmek) 238
- Örgütlenme (Bkz. Örgütlenme, Örgütlenmek) 12
- Örgütlenmek (Bkz. Örgüt) 10, 11
- Örnek (Bkz. Model) 11, 13, 24, 35, 46, 135, 145, 203, 223, 235, 246, 265, 368, 379
- Örnek almak (Bkz. Almak) 246
- Örnek göstermek (Bkz. Göstermek) 87
- Örnek olmak (Bkz. Olmak) 58, 81, 299
- Örnek verememek (Bkz. Verilememek) 57
- Örtmek 26, 241, 240
- Ötmek 266, 314
- Öttürmek 340
- Övgü 27, 180, 190, 232, 302, 342, 370
- Övmek 200, 232, 266
- Övülmek 327, 356
- Övünmek 263, 325, 338
- Öykü (Bkz. Halk öyküsü, Hikâye, Sanat, Özyaşamöyküsü, Yaşam öyküsü) 22, 25, 26, 29, 31, 32, 38, 43, 46, 47, 48, 51, 57, 58, 62, 63, 65, 66, 72, 74, 75, 77, 90, 92, 97, 101, 106, 108, 251, 263, 265, 271, 272, 318, 319, 320, 321, 329, 339, 340, 351, 352, 355, 356, 361, 370, 373, 379, 384, 385, 390, 405, 407, 408
- Öykü kitabı (Bkz. Kitap) 267
- Öykücü (Bkz. Sanatçı) 15
- Öykünme 103, 174, 295, 297, 299, 406
- Öz 221, 294, 300, 302
- Özdeyiş 20, 28, 34, 58, 63, 64, 79, 85, 91, 97, 103, 113, 114, 181, 233, 248, 273, 290, 341, 357, 380, 404
- Özel 2, 32, 33, 45, 48, 69, 72, 87, 127, 239, 355, 372, 374
- Özel baskı (Bkz. Baskı) 33, 87
- Özel mülk (Bkz. Mülk) 149
- Özel mülkiyet (Bkz. Mülkiyet) 53, 147
- Özel yaşam (Bkz. Yaşam) 34, 48
- Özellik 35, 72, 93, 201, 299
- Özen 77, 239
- Özen göstermek (Bkz. Göstermek) 25
- Özentili 18
- Özentilik 28
- Özet (Bkz. Özetleme) 11, 55, 62, 72, 359, 369
- Özetleme (Bkz. Özet) 102, 284, 375, 391
- Özetlemek 25, 82, 102, 114, 290, 296
- Özgeçmiş 249, 258, 265, 364, 393, 396, 397
- Özgün 47, 165, 182, 294, 344
- Özgünlük 256, 266
- Özgür (Bkz. Düşünce, Özgür olmak Özgürlük) 12, 17, 47, 87, 89, 96, 161, 288, 302
- Özgür düşünmek (Bkz. Düşünmek) 292
- Özgür olmak (Bkz. Özgürlük) 165, 287
- Özgür yaşamak (Bkz. Yaşamak) 292

- Özgürce 49, 56
 Özgürleştirilmek (Bkz. Özgürlük) 54
 Özgürlük (Bkz. Basın özgürlüğü, Düşünce, Hak, Özgür, Özgür olmak, Özgürleştirilmek, Sanat özgürlüğü, Uygarlık) 14, 18, 20, 24, 36, 47, 50, 53, 63, 65, 77, 79, 93, 97, 104, 108, 113, 163, 166, 168, 206, 241, 297, 314, 336, 341, 356
 Özgürlükçü 71
 Özgüven 114, 165
 Özlem (Bkz. Hasret) 93, 101, 310, 359
 Özlem duymak (Bkz. Duymak, Özlemek) 17
 Özlemek (Bkz. Özlem duymak) 47, 254
 Özlemle bakmak (Bkz. Bakmak) 308, 309
 Özlü 341
 Öznel (Bkz. Nesnel) 51
 Öznel olmak (Bkz. Bireycilik, Bireyselleşmek, Bireysellik, Olmak) 257
 Özü 334
 Özü dilemek 114, 239, 241, 391
 Özürlü 285
 Özveri 129, 145
 Özverlilik 299
 Özyaşamöyküsü (Bkz. Öykü) 102, 114, 284, 357, 375, 391, 408
 Paha (Bkz. Bedel, Değer) 146
 Pahalı (Bkz. Değerli) 84, 140, 328
 Paketlemek 95
 Palet 340
 Palyaço (Bkz. Gülmek) 18, 297
 Pandomimci (Bkz. Sanatçı, Tiyatro) 402
 Pansiyon (Bkz. Otel) 76, 280
 Panteist 294
 Papa (Bkz. Din) 56, 88, 160, 164
 Papalık (Bkz. Din) 56, 88, 164
 Papalık tacı (Bkz. Taç) 164
 Papatya (Bkz. Çiçek, Yaprak) 23
 Papaz (Bkz. Kardinal, Rahip) 41, 181, 314
 Para (Bkz. Ekonomi, Fiyat, Kuruş, Metelik, Milyon, Sermaye sahibi, Tutar) 44, 45, 69, 102, 106, 146, 148, 152, 217, 232, 259, 278, 338, 342, 347, 354, 374, 375
 Para bağlanmak (Bkz. Bağlanmak) 107
 Para kazanmak (Bkz. Kazanmak) 37, 43
 Para ödetmek (Bkz. Ödemek) 209
 Para sızdırmak (Bkz. Para ödememek) 67
 Para vermek (Bkz. Vermek) 278
 Para yatırmak (Bkz. Yatırmak) 69 -
 Para yitirmek (Bkz. Yitirmek) 22, 107
 Paradoks (Bkz. Düşünce, Paradoksal, Tartışma) 22, 27, 49, 50, 52, 54, 72, 74, 85, 94, 108, 133, 272, 397, 408
 Paradoksal (Bkz. Paradoks) 396
 Parantez 337
 Parasal 39, 87, 112
 Parasızlık 148
 Parçalanmış 399
 Park 13
 Parlak 9, 37, 43, 51, 68, 71, 84, 94, 95, 97, 104, 114, 152, 226, 333, 341, 357, 388
 Parlaklık 27, 290, 325, 352, 354
 Parlakmak 50, 335
 Parlamenter demokrasi (Bkz. Demokrasi, Meclis) 12
 Parlamento (Bkz. Meclis, Millet meclisi, Milletvekili) 96, 282, 306, 326
 Parmak basmak (Bkz. Basmak, İşaret etmek) 35
 Parmak ucu 292
 Parmakla gösterilmek (Bkz. Gösterilmek, İşaret etmek) 77
 Parmaklık 313
 Parodi 84
 Parti (Bkz. Eğlence) 21, 52, 57, 163, 327
 Pastoral şiir (Bkz. Şiir) 346
 Patates (Bkz. Yemek, Yiyecek) 153
 Patlak vermek 359
 Patlamak 89
 Patoloji (Bkz. Hastalık) 167
 Payına düşeni almak (Bkz. Almak) 96
 Payına düşmek (Bkz. Düşmek) 96
 Paylaşabilmek 14, 43, 78
 Paylaşılmak 162
 Paylaşmak 14, 34, 232, 237, 291, 307, 312, 331
 Paylaşmamak 14
 Pazar (Bkz. Ekonomi) 10, 97, 134, 327, 348
 Pazar fiyatı (Bkz. Fiyat) 138
 Pazarlama değeri (Bkz. Değer) 97
 Pazarlamak 97, 140
 Pazarlık 134
 Pazaryeri 394
 Peçe 227, 248
 Pembe (Bkz. Renk) 339
 Pembelik (Bkz. Pembe) 30
 Pencere 203, 257, 289, 332
 Perde (Bkz. Oyun, Son perde, Tiyatro) 25, 33, 73, 104, 118, 126, 212, 346, 350, 390, 395, 399, 403, 406, 407, 408
 Perde kapanması (Bkz. Oyun, Tiyatro) 33, 66, 73, 75, 114
 Peri 319, 395
 Peri yüzü (Bkz. Çocuksuluk, Yüz) 48
 Perişanlık 65
 Peron (Bkz. Tren istasyonu) 99, 297

- Peşinde koşmak (Bkz. Koşmak) 93, 96, 98
- Peşinden gitmek (Bkz. Gitmek) 79, 80, 320
- Peşine düşmek (Bkz. Ardına düşmek, Düşmek) 13, 61, 109, 130, 137
- Peşini bırakmak (Bkz. Bırakmak) 99
- Peşini bırakmamak 81
- Peygamber (Bkz. Din) 400
- Pırl pırl 137, 335
- Pırlıltı (Bkz. Işıık, Pırlıltılı) 23, 28, 261, 262
- Pırlıltılı (Bkz. Pırlıltı) 98
- Pinti 134
- Pipo 312
- Pis (Bkz. Pislik) 98, 371
- Piskopos (Bkz. Din) 176
- Pislik (Bkz. Artık, Kirlilik, Pis) 24, 61, 86, 98, 340
- Pislik temizlemek 53
- Pişirmek 153
- Pişmanlık 134, 178, 194, 196, 237
- Pişmanlık duymak (Bkz. Duymak) 13, 39, 130, 131
- Pişmanlık duymamak (Bkz. Duymamak) 135, 288
- Piyanist (Bkz. Müzik, Sanatçı) 335
- Piyano (Bkz. Çalgı, Müzik) 359
- Plan 350
- Plastik sanat (Bkz. Sanat) 57
- Polis 37, 153, 239, 229, 270, 277, 333, 348, 371
- Polis baskını 280
- Polis haberi (Bkz. Haber) 37
- Politik (Bkz. Siyasal) 117
- Politika (Bkz. Politik) 163
- Politikacı (Bkz. Siyaset adamı, Siyasetçi) 55, 163
- Popüler 135, 137, 156, 168, 341
- Popüler olmak (Bkz. Olmak) 168, 247, 249, 256
- Popülerlik 347
- Porselen 23, 45, 404
- Portre (Bkz. Resim) 15, 25, 29, 47, 48, 49, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 66, 89, 90, 91, 92, 120, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 157, 169, 170, 173, 174, 176, 178, 179, 184, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 216, 217, 218, 222, 224, 226, 232, 233, 234, 235, 237, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 358, 368, 369, 370, 379, 383, 390, 391, 394, 395, 396, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 406
- Portre yapmak (Bkz. Resim yapmak, Yapmak) 60, 89
- Posta 34, 284
- Poz vermek (Bkz. Vermek) 358
- Pranga 47
- Pratik (Bkz. Uygulama) 145, 151, 155, 334
- Prens (Bkz. Prenses) 26, 29, 46, 66, 67, 91, 160, 164, 339, 368, 378, 383, 384, 385, 408
- Prenses (Bkz. Prens) 32, 45, 57, 205, 339, 368, 378, 383
- Profesör (Bkz. Üniversite) 23, 24
- Profil 219
- Program 33, 76, 228
- Program kitapçığı (Bkz. Kitapçık) 33
- Proje 69
- Proletarya (Bkz. İşçi sınıfı) 11, 56
- Propaganda (Bkz. Kamuoyu) 14
- Propagandacı 14
- Protestan (Bkz. Din) 41, 47, 52, 64, 364
- Protestanlık (Bkz. Din) 64
- Protesto (Bkz. Karşı çıkmak, Karşı koymak) 137
- Prova 32, 343, 345, 347, 354, 370
- Psikanalitik 403
- Psikanaliz kuramı (Bkz. Oedipus karmaşası, Oedipus kompleksi) 92
- Psikoanalitik kavram (Bkz. Oedipus karmaşası, Oedipus kompleksi) 92
- Psikoloji (Bkz. Ruh) 191, 406
- Psikolojik sav (Bkz. Sav) 346
- Psikolojik yapı (Bkz. Psikoloji, Yapı) 71
- Psikopatoloji (Bkz. Patoloji) 78
- Punto 97
- Puslu (Bkz. Sisli) 357
- Pusu kurmak (Bkz. Kurmak, Tuzağa düşürmek) 312
- Püriten 355
- Radikal (Bkz. Kökten) 93, 162
- Radyo (Bkz. İletişim) 78
- Raf 98
- Rahatlatmak 109
- Rahatlık (Bkz. Konfor) 56, 60, 128
- Rahatsızlık 128
- Rahibe (Bkz. Din, Rahip) 110
- Rahip (Bkz. Din, Papaz, Rahibe) 19, 74, 75, 88, 98, 110, 137, 164, 174, 175, 176, 177, 271, 295, 352
- Rakip 166
- Rakkase 384
- Rastgelelik (Bkz. Gelişigüzellik) 127
- Rastlamak 34, 106, 108, 360
- Rastlamamak 184
- Rastlanmak 21
- Rastlantı (Bkz. Rastlantısal) 48, 50, 87, 260
- Rastlantısal (Bkz. Rastlantı) 302
- Reform (Bkz. Çağdaşlık, Değişim, Reformculuk, Yenilik) 161, 181, 373
- Reform yasası (Bkz. Yasa) 306

- Reformculuk (Bkz. Reform) 15
- Rehber 136, 146, 246, 248, 387, 389, 395, 403
- Rekabet 10, 53, 56, 97
- Reklam 328
- Reklam edilmek 97
- Reklam görevlisi (Bkz. Görevli) 265
- Renk (Bkz. Bal rengi, Beyaz, Gri, Kara, Kırmızı, Kızıl, Kültürel, Mavi, Mor, Pembe, Sarı, Siyah, Yemyeşil, Yeşil) 9, 27, 33, 42, 47, 80, 98, 99, 114, 127, 134, 141, 226, 257, 290, 301, 320, 339, 340, 344, 346, 347, 348, 388, 390
- Renkli 16, 320, 348
- Renklilik 27, 98, 107, 163
- Renksiz 142, 148, 211
- Renksizlik 24, 39
- Resim (Bkz. Portre, Sanat) 37, 153, 192, 245, 251, 252, 257, 264, 333, 334, 340, 347, 348, 358, 360, 398
- Resim sanatı (Bkz. Sanat) 43, 61
- Resim yapmak (Bkz. Portre yapmak, Resimlemek, Tablo, Yapmak) 26, 50, 58
- Resimlemek (Bkz. Resim yapmak) 33, 370
- Resimli 393, 396
- Ressam (Bkz. Sanatçı) 24, 28, 31, 42, 43, 44, 45, 57, 58, 89, 127, 161, 239, 248, 251, 252, 253, 257, 295, 333, 338, 340, 347, 348, 358, 360, 366, 367
- Rica etmek 288
- Ring 84
- Risk etmek 81
- Ritm 25, 33
- Ritmik 54
- Riyakâr (Bkz. İkiyüzlü) 67
- Roket 131, 140, 169, 204, 210, 226, 232, 234, 235, 378
- Rol (Bkz. Başrol, Rol almak, Rol dağılımı, Rol oynamak, Role çıkmak, Tiyatro) 30, 33, 94, 141, 332, 337, 338, 342, 343, 345
- Rol almak (Bkz. Almak, Oynamak, Rol, Tiyatro) 31, 84
- Rol dağılımı (Bkz. Rol) 25
- Rol oynamak (Bkz. Oynamak, Rol) 96, 140
- Role çıkmak (Bkz. Çıkmak, Rol) 47
- Roman (Bkz. Edebiyat, Kitap, Roman parçası, Sanat, Yazın alanı) 12, 15, 16, 19, 24, 29, 36, 44, 49, 57, 58, 59, 61, 64, 66, 72, 75, 83, 85, 99, 104, 105, 111, 153, 157, 172, 218, 258, 259, 260, 262, 263, 273, 276, 290, 327, 328, 330, 341, 342, 346, 348, 360, 369, 373, 389, 390, 395, 399, 401, 404, 408
- Roman alanı (Bkz. Alan) 49
- Roman kişisi (Bkz. Kişi) 99
- Roman parçası (Bkz. Roman) 172
- Roman yazarı (Bkz. Yazar) 15, 16, 44
- Romancı (Bkz. Sanatçı) 49, 63, 89, 107, 251, 257, 258, 259, 262, 337, 341, 344, 354, 360
- Romantik 34, 44, 50, 114, 116, 117, 217, 296, 332, 356, 358, 399, 402
- Romantik acı (Bkz. Acı) 402
- Romantik akım (Bkz. Akım) 50
- Romantik aşk (Bkz. Aşk, Sevgi) 34
- Romantik hareket (Bkz. Romantik) 295
- Romantizm 35, 113, 139
- Rönesans 135, 184, 247, 260, 365, 366, 398
- Ruh (Bkz. Bireycilik ruhu, Eleştirici ruh, Görünmez ruh, Psikoloji, Tinsel doğa) 24, 25, 26, 29, 35, 41, 51, 59, 60, 63, 65, 79, 108, 129, 149, 164, 173, 174, 176, 202, 216, 219, 229, 232, 238, 239, 240, 241, 246, 247, 248, 250, 251, 253, 257, 259, 276, 287, 290, 292, 293, 295, 296, 297, 298, 300, 307, 312, 313, 321, 322, 334, 349, 355, 359, 361, 362, 369, 371, 379, 380, 383
- Ruh durumu (Bkz. Durum, Ruhsal) 257
- Ruh günahı (Bkz. Günah) 288
- Ruh hastası (Bkz. Hasta) 107
- Ruha kıymak (Bkz. Kıymak) 160
- Ruhsal (Bkz. Ruh durumu, Tinsel) 56, 92, 96, 347
- Ruhsal çirkinlik (Bkz. Çirkinlik) 62
- Ruhsal deneyim (Bkz. Deneyim) 292
- Ruhsal dengesizlik (Bkz. Dengesizlik) 96
- Ruhsal doğa (Bkz. Doğa) 137
- Ruhsal durum (Bkz. Durum, Ruhsal) 295
- Ruhsal yalnızlık (Bkz. Yalnızlık) 108
- Ruhsuzluk 361
- Ruhu arındırmak (Bkz. Arındırmak) 129
- Ruhu özgürlüğe kavuşturmak (Bkz. Kavuşturmak) 79
- Ruhu şeytana satmak (Bkz. Satmak) 57
- Rüşvet vermek 164
- Rüya (Bkz. Düş) 92
- Rüzgâr 42, 302
- Saat (Bkz. Gezinme saati, Ögle vakti, Yarım saat) 42, 58, 128, 135, 146, 200, 258, 334, 342, 367
- Sabah 31, 32, 42, 43, 95, 127, 146, 309, 319, 344
- Sabır (Bkz. Sabırlılık) 29, 80, 366
- Sabırlılık (Bkz. Sabır, Sabretmek) 353

Sabretmek (Bkz. Sabırlılık)
353

Sabrı tükenmek (Bkz.
Tükenmek) 90

Sabun 356

Sabunlamak 312

Saç (Bkz. Saçı ağarmak,
Taramak, Taramamak) 22,
93, 196, 212, 319, 320, 321

Saçı ağarmak (Bkz. Ağarmak)
181

Saçmak (Bkz. Dağıtmak) 182

Saçmalamak 17

Saçmalık 38, 154, 271, 334

Sade (Bkz. Karmaşık, Yalın)
69, 145

Sadık (Bkz. Bağlılık) 141, 378,
389

Sadık olmak (Bkz. Olmak)
213

Saf 16, 30, 69, 88, 93, 145, 152,
282

Safık 204, 296

Safra 328

Sağaltılamak (Bkz. İyileştirmek,
Tedavi etmek) 288, 290

Sağcı (Bkz. Solcu) 86

Sağduyu (Bkz. Sağduyusuz)
135, 151, 155, 198, 201, 211,
256, 287, 340

Sağduyulu olmak (Bkz.
Anlayışlılık) 169

Sağduyusuz 287

Sağduyusuzluk 177

Sağgörü 113, 322

Sağgörüslük 172

Sağır 164

Sağır olmak (Bkz. Olmak) 254

Sağlam 17, 70

Sağlamak (Bkz. Geçim
sağlamak, Sağlanabilmek,
Sağlanmak) 10, 42, 45, 60, 67,
72, 81, 82, 92, 97, 129, 140,
147, 235, 239, 241, 367, 375

Sağlanabilmek (Bkz.
Sağlamak) 23, 54

Sağlanmak (Bkz. Sağlamak)
264, 339

Sağlayamamak 66

Sağlığa düşkünlük (Bkz.
Düşkünlük) 13

Sağlık (Bkz. Akıl sağlığı,
Alkolizm, Çevre kirlenmesi,
Doğurmak, Hasta, Hastalık,
Hekim, İçki düşkünlüğü,
İçki düşmanlığı, İçki
karşıtlığı, Psikolojik yapı,
Ruh hastası, Sağlıklılık,
Sağlıksızlık, Sigara
düşmanlığı) 43, 355

Sağlıklılık 53, 57, 63, 96, 148,
149, 340

Sağlıksızlık 49, 151, 155, 218

Sahip (Bkz. Mülk, Mülk
sahipliği, Sermaye sahibi,
Toprak sahibi) 146

Sahip çıkmak (Bkz. Çıkmak,
Korumak) 154

Sahip olmak (Bkz. Olmak)

147, 163, 248, 291, 332

Sahne (Bkz. Dekor, Tiyatro,
Tiyatro sahnesi) 14, 25, 30,
32, 38, 39, 49, 66, 70, 73, 78,
109, 118, 252, 264, 333, 336,
338, 339, 344, 345, 346, 348,
351, 358, 360, 367, 369, 370,
372, 375, 387, 396, 407

Sahne giysisi (Bkz. Giysi,
Tiyatro) 51

Sahnedan kaldırılmak (Bkz.
Kaldırılmak, Oynayamamak,
Tiyatro) 15, 38, 76

Sahnedan kalkmak (Bkz.
Kalkmak, Oynanamamak,
Tiyatro) 73

Sahnelenmek (Bkz.

Oynanmak, Tiyatro) 13, 77

Sahneye çıkarılamamak (Bkz.
Oynayamamak, Tiyatro) 32

Sahneye çıkarmak (Bkz.
Çıkarmak, Oynamak,
Tiyatro) 33

Sahneye çıkmak (Bkz.
Çıkmak, Oynamak, Tiyatro)
25, 66, 67, 112

Sahneye konabilmek (Bkz.
Konabilmek, Oynayabilmek,
Tiyatro) 39

Sahneye konmak (Bkz.

Konmak, Oynanmak,
Tiyatro) 14, 19, 32, 37, 38,
68, 76, 114, 366, 370

Sahneye konulmak (Bkz.
Konulmak, Oynanmak,
Tiyatro) 37

Sahneye koymak (Bkz.
Koymak, Tiyatro,
Yönetmek) 14, 29, 33, 68,
72, 343, 372

Sakatlamak 177

Sakınca (Bkz. Tehlike) 198

Sakıncalı (Bkz. Tehlikeli) 297,
301

Sakınmak (Bkz. Esirgemek,
Korumak) 135

Saklamak (Bkz. Gizlemek) 70,
153, 156, 313, 344

Saklanabilmek (Bkz.
Gizlenmek) 103

Saklanmak (Bkz. Arkasına
gizlenmek, Gizlenmek) 375

Saklayabilmek (Bkz.
Gizlemek) 332

Saklı olmak (Bkz. Gizli,
Gizlilik, Gizli kalmak, Gizli
tutmak, Gizli tutulmak) 2

Saklılık (Bkz. Gizlilik) 59, 148

Salça 177, 301

Saldırgan 99

Saldırı (Bkz. Karşı saldırı,
Tecavüz) 43, 47, 51, 98, 369

Saldırıya geçmek (Bkz.
Geçmek, Saldırmak) 37, 51

Saldırmak (Bkz. Saldırıya
geçmek) 37, 61, 72, 75, 80,
84, 190, 238, 341

Salgılanmak 334

Salgın (Bkz. Bulaşıcılık,
Yaygın) 136

Salık verilmek (Bkz. Öğüt
vermek, Önermek) 207

Salıverilmek (Bkz.
Bırakılmak) 89, 337, 360,
372

Salon (Bkz. Mahkeme salonu,
Tiyatro) 45, 233, 270, 335

Samanlık 291

- Sanat (Bkz. Antik sanat, Düşünce, Edebiyat, El sanatı, Estet, Estetik, Fotoğraf, Heykel, Kendini tanıma sanatı, Kültür, Modern sanat, Müzik, Öykü, Plastik sanat, Resim, Resim sanatı, Roman, Sinema sanatı, Süsleme sanatı, Tasarım, Tiyatro, Uygarlık, Vitray) 9, 12, 15, 20, 23, 24, 34, 35, 39, 41, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 53, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 70, 71, 72, 73, 78, 85, 88, 103, 104, 111, 113, 114, 117, 128, 129, 135, 137, 142, 145, 161, 167, 170, 171, 173, 204, 216, 219, 222, 224, 226, 228, 229, 241, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 265, 272, 274, 276, 277, 285, 286, 288, 290, 292, 294, 295, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 322, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 340, 341, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 352, 355, 357, 358, 360, 362, 365, 366, 368, 369, 372, 389, 390, 392, 393, 394, 397, 400, 401, 403, 404, 405, 408
- Sanat adamı (Bkz. Adam) 14
- Sanat akademisi (Bkz. Akademi) 330
- Sanat alanı (Bkz. Alan) 9, 54, 60, 63, 65, 113
- Sanat biçimi (Bkz. Biçim) 290
- Sanat çevresi (Bkz. Çevre) 25
- Sanat dalı (Bkz. Dal) 54
- Sanat dergisi (Bkz. Dergi) 58
- Sanat dışı 59
- Sanat dünyası (Bkz. Dünya) 64, 103, 294, 319
- Sanat eleştirisi (Bkz. Eleştiri) 50, 51
- Sanat eleştirmeni (Bkz. Eleştirmen) 256, 368
- Sanat görüşü (Bkz. Görüş) 273
- Sanat havarisi 18
- Sanat karşıtı (Bkz. Karşıtlık) 32
- Sanat kuramı (Bkz. Kuram) 27, 28
- Sanat okulu (Bkz. Okul) 55
- Sanat öğrencisi (Bkz. Öğrenci) 256
- Sanat özgürlüğü (Bkz. Özgürlük) 63
- Sanat ustası (Bkz. Usta) 34
- Sanat üretimi (Bkz. Üretim) 49
- Sanat üretmek (Bkz. Üretmek, Yaratmak) 14
- Sanat ürünü (Bkz. Ürün) 51
- Sanat yapıtı (Bkz. Yapıt) 14, 51, 57, 58, 59, 62, 63, 71, 88, 101, 102, 108, 109, 221, 255, 263, 272, 273, 282, 286, 292, 295, 299, 307
- Sanatçı (Bkz. Heykelci, Karikatür sanatçısı, Komedyen, Müzikçi, Ozan, Ozanlık, Öykücü, Pandomimci, Piyanist, Ressam, Romancı, Sanatçılık, Tasarımcı, Tiyatro, Tiyatro sanatçısı, Virtüöz) 5, 14, 15, 21, 23, 29, 30, 38, 42, 49, 50, 51, 53, 54, 65, 75, 78, 85, 86, 87, 88, 97, 99, 100, 103, 104, 109, 114, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 142, 143, 150, 151, 160, 161, 164, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 179, 180, 204, 212, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 229, 233, 234, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 264, 266, 273, 274, 275, 276, 277, 280, 286, 293, 294, 295, 300, 322, 323, 326, 330, 332, 335, 337, 340, 342, 346, 347, 349, 351, 355, 357, 360, 366, 368, 369, 370, 373, 380, 381, 389, 390, 391, 396, 408
- Sanatçı doğası (Bkz. Doğa) 103, 294
- Sanatçı kişiliği 285, 288
- Sanatçı sezgisi (Bkz. Sezgi) 57
- Sanatçı sezisi (Bkz. Sezinlemek) 92
- Sanatçılık (Bkz. Sanatçı) 248
- Sanatın keyfi (Bkz. Keyif) 265
- Sanatsal 340, 343, 346, 348, 350, 352
- Sanatsal açı (Bkz. Açı) 86
- Sanatsal değer (Bkz. Değer) 221
- Sanatsal konu (Bkz. Konu) 174
- Sanatsal kusursuzluk (Bkz. Kusursuzluk) 101
- Sanatsal ölçüt (Bkz. Ölçüt) 271
- Sanatsal yaratım (Bkz. Yaratmak) 257
- Sanatsallık 63, 86, 263
- Sanatsever 336
- Sanatseverlik 67
- Sanatsızlık 334, 335
- Sanayi (Bkz. Ekonomi) 23, 221, 334
- Sanayi devrimi (Bkz. Devrim, Ekonomi) 10, 24
- Sanayi ürünü (Bkz. Ekonomi, Ürün) 10
- Sanayileşme (Bkz. Ekonomi) 12
- Sanayisizlik 334
- Sandalye 241, 341
- Sandık 48
- Sanık 281, 299, 371
- Sanılmak (Bkz. Sanmak) 45
- Sanmak (Bkz. Sanılmak) 11, 12, 58, 76, 86, 89, 107, 109, 110, 155, 156, 191, 222, 232, 292, 321, 357, 375
- Sanmamak 9, 63, 353
- Sanrı görmek (Bkz. Görmek) 107
- Sansür (Bkz. Tiyatro sansürü) 13, 14, 343, 348

- Sansürcü (Bkz. Yasaklamak) 348
- Santimentalist (Bkz. Duygusal) 138
- Sapan 97, 238
- Sapık (Bkz. Sapkın) 97
- Sapık görüş (Bkz. Görüş) 273
- Sapıklık (Bkz. Sapkın) 96, 97, 275, 292
- Sapkın (Bkz. Sapık, Sapkınlık) 273
- Sapkın tutku (Bkz. Tutku) 98
- Sapkınlık (Bkz. Sapkın) 393
- Saplantı 218
- Saptamak (Bkz. Araştırmak, Doğrulamak) 218, 289, 359
- Saptırabilmek 71
- Sararmak 40, 314
- Saray 39, 114, 167
- Saray halkı (Bkz. Halk) 39
- Sarhoş (Bkz. Ayyaşlık, İçkicilik) 324
- Sarhoşluk (Bkz. İçki düşünlülüğü) 26, 108, 331
- Sarı (Bkz. Renk) 32, 37, 42
- Sarı basın (Bkz. Basın) 37, 408
- Sarı 241
- Sarılık hastalığı (Bkz. Hastalık) 37, 240
- Sarılmak (Bkz. Boğazına sarılmak, Boynuna sarılmak, Kefene sarılmak) 11, 33, 108, 330
- Sarmak 37, 109, 314, 319
- Sarsak 17
- Sarsılmamak 17
- Sarsıntı (Bkz. Toplumsal sarsıntı) 9
- Sarsmak (Bkz. Güven sarsmak, Temelden sarsmak) 11, 77
- Satılmak (Bkz. Satış) 45, 66, 74, 87, 134
- Satın alabilmek (Bkz. Alabilmek) 145
- Satın almak (Bkz. Almak, Geri satın almak) 146, 266
- Satış (Bkz. Satılmak) 307
- Satmak (Bkz. Ruhu şeytana satmak) 25, 107, 140, 295, 348
- Satmamak (Bkz. Kendini satmamak) 146
- Sav (Bkz. Psikolojik sav) 22, 48, 83, 281, 345, 346, 364
- Savaş (Bkz. Kavga) 20, 94, 102, 104, 168, 224, 336, 369, 375
- Savaş açılmak (Bkz. Açılmak) 9
- Savaş açmak (Bkz. Açmak) 34, 94
- Savaşabilmek 72
- Savaşçı 77, 94
- Savaşım (Bkz. Karşı çıkmak) 12, 407
- Savaşmak 12, 52, 83, 88, 93, 146, 154
- Savcı (Bkz. Savcılık, Yargı) 87, 88, 90, 95, 98, 270, 281, 299
- Savcılık (Bkz. Savcı) 87, 89
- Savrulmak 42
- Savunma (Bkz. Yargı) 87, 270, 334
- Savunmak (Bkz. Yargı) 12, 23, 24, 50, 51, 52, 53, 55, 60, 71, 85, 190, 298, 373, 405, 408
- Savunmasız 151
- Savunu 54, 190
- Savunucu 92
- Savunulma (Bkz. Savunulmak) 108, 408
- Savunulmak (Bkz. Savunulma) 86, 239
- Savurgan (Bkz. Savurganlık) 80
- Savurganlık (Bkz. Savurgan) 55, 229
- Savurmak (Bkz. Har vurup harman savurmak) 76
- Sayfa 77, 79, 82, 97, 172
- Sayfiye 105, 235
- Saygı 18, 75, 100, 147, 148, 216, 217
- Saygı duymak (Bkz. Duymak) 62, 69, 100
- Saygı gösterilmek (Bkz. Gösterilmek) 57, 75
- Saygı gösterilmemek 57
- Saygıdeğerlik 21
- Saygılılık 67
- Saygın 85, 181, 218, 290, 332, 346
- Saygınlık 74, 76, 143, 182
- Saygısızca 327
- Saygısızlık 66, 276
- Sayı (Bkz. Baskı sayısı) 10, 13, 50, 57, 63, 78, 96, 98, 219, 221, 228, 252, 369
- Sayılabilmek (Bkz. Sayılır olmak, Sayılmak) 15, 21, 76, 107, 108, 218, 229
- Sayılan 9
- Sayılır olmak (Bkz. Sayılabilmek, Olmak) 97
- Sayılmak (Bkz. Sayılabilmek, Suç sayılmak) 9, 12, 15, 17, 24, 42, 46, 47, 49, 54, 72, 76, 88, 96, 97, 98, 101, 107, 203, 237, 247, 355
- Sayılmamak 87
- Sayım (Bkz. Saymak) 10, 329
- Sayısız 20, 24, 34, 41, 72, 112, 149
- Saymak (Bkz. Hiçe saymak, Sayım) 20, 27, 32, 41, 74
- Saymakla bitmemek 27
- Sayrılı (Bkz. İlet) 217
- Sebbe (Bkz. Buket) 270, 371
- Seçenek 24, 145
- Seçilmek 55, 103, 115, 164, 303
- Seçilmiş 114, 382, 391
- Seçim (Bkz. Cinsel seçim) 63
- Seçim yapmak (Bkz. Yapmak) 91, 179
- Seçki (Bkz. Antoloji) 46, 79, 101, 115, 121, 307
- Seçkin 15, 126, 286, 392
- Seçme 385
- Seçmek (Bkz. Seçim) 21, 28, 34, 50, 59, 78, 98, 101, 113, 154, 232, 252, 263, 308, 339, 341, 342, 355, 380
- Seçmen 55
- Sehpa 312
- Sekreter 36

- Selamlaşmak 311
 Selamlaşmamak 100
 Sembolizm 356
 Senaryo 374, 378, 395, 404
 Senato başkanı 48, 49, 367
 Sendelemek 300
 Sendikacılık 10
 Sentez 52, 53, 56
 Serbest bırakılmak (Bkz. Bırakılmak) 87
 Serenad yapmak (Bkz. Yapmak) 29
 Sergi 374, 404, 407
 Sergi açmak (Bkz. Açmak) 43
 Sermaye sahibi (Bkz. Kapitalizm, Para, Sahip) 10
 Serseri 360
 Sert 95, 128
 Sert söz (Bkz. Söz) 105
 Sertlik 164, 183
 Serüven (Bkz. Aşk serüveni) 137, 138, 145, 205, 206, 227, 340, 346, 357, 387, 394
 Servet (Bkz. Ekonomi, Varlık, Zenginlik) 146
 Ses (Bkz. Dil) 25, 30, 54, 89, 98, 107, 111, 177, 253, 262, 300, 309, 310, 341, 343, 351
 Ses alçaltmak (Bkz. Alçaltmak) 341
 Ses çıkarmamak (Bkz. Çıkarmamak) 17, 147
 Ses uyumu (Bkz. Dil, Uyum) 42
 Ses yükseltmek (Bkz. Yükseltmek) 341
 Seslendirmek 251
 Seslenmek 247, 251, 361
 Sesli 107
 Sessiz (Bkz. Usulca, Yavaş) 23, 105
 Sessiz sedasızlık 89
 Sessizlik (Bkz. Suskunluk) 102, 285, 292, 301, 302, 321
 Sevecen 339
 Sevecenlik 106, 216, 339
 Sevgi (Bkz. Aşk, Çiçek sevgisi, Çocuk sevgisi, Romantik aşk) 18, 30, 47, 64, 76, 77, 79, 80, 82, 88, 89, 90, 93, 100, 107, 129, 130, 137, 142, 198, 204, 208, 219, 237, 274, 275, 276, 282, 287, 288, 290, 291, 295, 302, 310, 345, 347, 397
 Sevgi duymak (Bkz. Duymak, Yakınlık duymak) 30, 88, 90, 100, 142, 174, 184, 275, 276, 282, 338
 Sevgili (Bkz. Âşık, Flört) 26, 29, 30, 39, 91, 94, 193, 194, 203
 Sevilen 350
 Sevilme 46, 80, 93, 114, 192, 203, 319, 371
 Sevilmemek 80, 152
 Sevimli (Bkz. Şirin) 347
 Sevinç (Bkz. Neşe) 14, 89, 108, 133, 217, 238, 256, 283, 285, 321, 343, 347, 356, 357
 Sevindirici 148
 Sevindirmek 141, 347, 348
 Sevinilmek 88
 Sevinmek (Bkz. Mutlu olmak) 30, 67, 83, 254, 277, 312, 327, 347, 354
 Sevişmek 195
 Sevme duygusu (Bkz. Duygu) 65
 Sevmek (Bkz. Bayılmak, Kendini sevmek, Yakınlık duymak, Yakınlık duyabilmek) 13, 18, 22, 27, 36, 47, 57, 61, 68, 70, 81, 82, 83, 84, 91, 92, 93, 95, 99, 105, 106, 110, 111, 127, 128, 133, 140, 152, 164, 180, 184, 192, 198, 199, 205, 206, 221, 225, 229, 245, 258, 276, 277, 278, 279, 295, 301, 307, 318, 319, 321, 323, 328, 332, 334, 339, 341, 343, 365, 373
 Sevmemek (Bkz. Yakınlık duyamamak) 18, 32, 154, 261, 278, 280, 281, 318, 330
 Sezgi (Bkz. Sanatçı sezgisi) 52, 143, 236
 Sezinlemek 172, 349
 Sezinlememek 25
 Sezinleyememek 290
 Sezmek 113, 234, 351
 Sezon 140
 Sfenks 40
 Sıcak 136
 Sıcaklık 28
 Sığ 91, 133, 145, 161, 179, 220, 326
 Sığdırmak 343
 Sıgırmak 56, 131, 140, 185, 193, 220, 285, 292, 326
 Sıgırmak 40, 89, 171, 196, 291, 322
 Sığvermek 135
 Sıkıcı 132, 137, 139, 147, 152, 162, 325, 327, 340
 Sıkıcı olmak (Bkz. Olmak) 162, 261
 Sıkıcılık (Bkz. Bunaltmak, Can sıkıcılık, Kuruluk) 24, 219, 234, 262
 Sıklamak 79, 140, 147, 152, 362
 Sıkıntı (Bkz. Çile) 40, 299, 339
 Sıkırmak (Bkz. Canını sıkırmak, Kurşun sıkırmak) 141, 199, 327
 Sınav (Bkz. Sözlü sınav) 35, 74, 130, 220, 226, 358, 365
 Sınıf (Bkz. Aristokrasi sınıfı, Bilgisiz sınıf, Birinci sınıf, Burjuva sınıfı, Egemen sınıf, İkinci sınıf, İkinci sınıf sanatçı, İşçi sınıfı, Kentsoylu sınıf, Orta sınıf, Oyuncu sınıf, Sınıf ayrımı, Sınıfsızlık, Soylu sınıf, Suçlu sınıf, Üçüncü sınıf, Üst sınıf, Varlıklı sınıf, Yüksek sınıf) 10, 11, 12, 28, 52, 63, 69, 86, 146, 147, 148, 166, 174, 208, 223, 229, 239, 252, 254, 262, 328
 Sınıf ayrımı (Bkz. Ayrım) 75
 Sınıflandırma 11
 Sınıfsal aç (Bkz. Aç) 86
 Sınıfsal ilişki (Bkz. İlişki) 38
 Sınıfsızlık (Bkz. Sınıf) 11
 Sınır 328
 Sınırlamak (Bkz. Kısıtlamak) 170, 293

Sınırlanma (Bkz. Sınırlama) 355
 Sınırlanmak (Bkz. Kısıtlanmak) 241
 Sınırlı 82, 330, 331
 Sınırsız 18, 103, 105, 113, 136, 140, 142, 331
 Sınırsızlık 142
 Sıra 26
 Sıradan 15, 41, 45, 47, 51, 54, 126, 128, 130, 136, 141, 149, 157
 Sıradanlaştırmak 28, 258
 Sıralama 302
 Sırça köşk (Bkz. Köşk) 362
 Sırtırmak 95, 300
 Sırt 329
 Sırt çevirmek (Bkz. Arka dönmek) 39, 52
 Sızmak 311
 Sicil numarası 306, 373
 Sigara 143, 301, 330, 343, 375
 Sigara düşmanı (Bkz. Düşman) 13
 Sigara içmek (Bkz. İçmek, Sigara, Pipo) 212
 Sigara içmemek 13
 Sigorta kuruluşu (Bkz. Kuruluş) 50
 Silah (Bkz. Silahlı) 47, 72, 73, 85, 146, 151, 190
 Silah deposu 14
 Silahlanmak (Bkz. Silah) 300
 Silahlı (Bkz. Silahlanmak) 111
 Silahşor 358
 Silinmek 98, 372
 Silmek 240, 312
 Siluet 42
 Simge (Bkz. Erkeklik simgesi) 19, 53, 74, 75, 88, 100, 107, 112, 149, 245, 248, 289, 294, 306, 329, 333, 346
 Simgeci akım (Bkz. Akım) 64, 65
 Simgecilik 62
 Simgelemek 11, 27, 58, 71, 94, 192
 Simgesel 106
 Sindirilebilmek 175

Sinema sanatı (Bkz. Sanat) 68
 Sinik (Bkz. Alay etme) 138
 Sinir 59, 109, 174
 Sirk 348
 Sis (Bkz. Acıların sisi, Doğa) 13, 33, 42, 127, 152, 226
 Sisli (Bkz. Doğa, Puslu) 10
 Sistem (Bkz. Ceza sistemi, Eğitim sistemi, Mülkiyet sistemi) 54, 57, 165, 174, 292, 372
 Sitem 200, 335
 Siyah (Bkz. Renk) 339
 Siyasal (Bkz. Politik) 11, 23, 38, 53, 55, 359
 Siyasal atom (Bkz. Atom) 160
 Siyasal bağnaz (Bkz. Siyasal, Bağnaz) 20
 Siyasal bildiri yazarı (Bkz. Yazar) 15
 Siyasal deney (Bkz. Deney) 55
 Siyasal güç (Bkz. Güç) 10, 20, 56, 167
 Siyasal iktidar 12
 Siyasal olay (Bkz. Olay) 38
 Siyasal parti 163
 Siyaset (Bkz. Politika) 160, 161, 164, 167, 349
 Siyaset adamı (Bkz. Adam) 26
 Siyasetçi (Bkz. Politikacı) 83, 222
 Skandal 15, 22, 68, 76, 139, 153, 193, 211, 216, 233, 271, 364
 Skandal yaratmak (Bkz. Olay çıkarmak) 71, 83
 Soda 279
 Sofra 153
 Softa (Bkz. Bağnaz) 297
 Soğukkanlılık 85, 89
 Soğumak 308
 Sohbet 78
 Sokak (Bkz. Kent sokağı) 11, 78, 84, 92, 151, 241, 259, 279, 282, 320, 329, 350, 364, 367, 375
 Sokamamak 64
 Solcu (Bkz. Sağcı) 86
 Solmak 308, 309, 314

Suluk 325
 Soluk alma 199
 Soluk almak (Bkz. Almak) 98
 Soma 361
 Somaki 111
 Somut (Bkz. Soyut) 25, 51, 132
 Son (Bkz. Son perde, Son söz, Son vermek) 9, 11, 17, 19, 20, 28, 30, 33, 39, 40, 42, 48, 50, 55, 56, 57, 59, 62, 65, 70, 72, 73, 75, 77, 78, 81, 89, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 127, 131, 140, 220, 240, 259, 311, 318, 395
 Son perde (Bkz. Perde) 104
 Son söz (Bkz. Söz) 110
 Son vermek (Bkz. Bitirmek, Vermek) 35
 Sona erdirmek 91, 94, 133, 270
 Sona ermek 9, 49, 51, 58, 73, 86, 94, 104, 106, 109, 112, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 143, 150, 151, 127, 142, 207, 236, 241, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 255, 257, 260, 262, 263, 265, 340, 374, 405
 Sonat (Bkz. Müzik) 166, 168
 Sone (Bkz. Şiir) 30, 47, 88, 245, 266, 275, 276, 282, 343, 346, 347, 366
 Sonu gelmek (Bkz. Bitmek, Gelmek, Ölüm) 21, 38, 109, 163, 361
 Sonu gelmemek (Bkz. Gelmemek) 38
 Sonuca doğru ilerlemek (Bkz. İlerlemek, Meyve vermek) 85
 Sonuca varamamak (Bkz. Varamamak) 99
 Sonuç 10, 35, 48, 62, 83, 85, 98, 99, 110, 113, 143, 165, 206, 260, 266, 334
 Sonuç alamamak 270
 Sonuç almak (Bkz. Almak, Meyve toplamak, Sonuçlanmak) 23, 55, 191

- Sonuçlanmak (Bkz. Sonuç almak) 95, 165, 270
- Sonuna kadar gitmek (Bkz. Gitmek) 37
- Sopa (Bkz. Kriket sopası, Sopaya çekilmek, Sopaya çekmek) 177
- Sopaya çekilmek (Bkz. Dayak atmak, Dövmek) 53
- Sopaya çekmek (Bkz. Çekmek, Dayak atmak, Dövmek) 160
- Sorgulama (Bkz. Yargı) 281, 282, 397, 398
- Sorgulamak (Bkz. Kendini sorgulamak, Yargı) 11, 85, 86, 88, 271, 280, 322, 407
- Sorgulanmak 276, 278, 279, 281
- Sorguya çekmek (Bkz. Çekmek, Yargı) 276
- Sormak 11, 21, 31, 81, 88, 95, 108, 169, 220, 226, 274, 277, 281, 312, 318, 319, 320, 321, 322, 328, 330, 333, 335, 338, 343, 344, 350, 351, 353, 360
- Soru 33, 79, 88, 169, 220, 225, 226, 271, 281, 322, 332, 335
- Sorulmak 34, 74, 90
- Sorumlu 36, 87
- Sorumlu tutmak (Bkz. Tutmak) 102
- Sorumlu tutulmamak 156
- Sorumluluk 101, 110, 147, 284, 368, 374
- Sorumluluk taşımak (Bkz. Taşımak) 164
- Sorumsuz 348
- Sorun 11, 19, 23, 35, 44, 51, 56, 57, 59, 70, 82, 83, 87, 106, 157, 192, 259, 293, 333, 354, 405
- Sorun çözmek (Bkz. Çözüm bulunmak) 162
- Soruşturma 279, 281
- Sosyal (Bkz. Toplumsal) 140
- Sosyal ayrıcalık (Bkz. Ayrıcalık) 279
- Sosyal durum (Bkz. Durum) 281
- Sosyal konum (Bkz. Konum) 147
- Sosyalist (Bkz. Marksçı, Nasyonal sosyalist) 54, 55, 57, 167, 355, 367
- Sosyalist devlet (Bkz. Devlet) 56
- Sosyalist toplum (Bkz. Toplum) 54
- Sosyalist yönetim (Bkz. Yönetim) 56
- Sosyalizm 16, 20, 41, 43, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 66, 104, 113, 131, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 223, 225, 369, 371, 380, 392
- Sosyalizmin egemenliği (Bkz. Egemenlik) 202, 232, 238, 239, 240, 241, 246, 248, 249, 250, 251, 257
- Sosyete (Bkz. Yüksek sosyete) 13, 25, 44, 51, 83, 90, 139, 140, 148, 152, 190, 193, 259, 327, 366
- Soy 21, 39, 68, 166, 198, 239, 325, 337
- Soyadı 21, 106, 372
- Soydaş 140
- Soykırım 20
- Soylu (Bkz. Kentsoylu, Soyluluk, Toprak soylu) 10, 11, 28, 52, 59, 70, 71, 75, 82, 86, 88, 114, 161, 162, 196, 283, 287, 343
- Soylu amaç (Bkz. Amaç) 182
- Soylu kılmak (Bkz. Kılmak) 82
- Soylu sınıf (Bkz. Sınıf) 51, 76
- Soyluluk (Bkz. Aristokrasi, Aristokrat, Çar, Düşes, Hükümdarlık, İmparator, İmparatorluk, Kontes, Kral, Kraliçe, Lady, Lord, Marki, Prens, Prenses, Saray, Şato, Taht, Toprak soyluluğu, Vikont) 28, 59
- Soyluluk unvanı (Bkz. Unvan) 163
- Soymak 263
- Soytarı 164, 181, 297
- Soyut (Bkz. Somut) 49, 86
- Soyut ahlak (Bkz. Ahlak) 183
- Söküp atmak (Bkz. Atmak) 103
- Sömürge 10, 150
- Sömürü (Bkz. Ekonomi, Siyasal sömürü) 11
- Sömürücülük 12
- Sönmek 205
- Sönmemek 315
- Sövmek 107
- Sövülmek 327
- Söylem 147, 239, 405
- Söylemediğini bırakmamak (Bkz. Bırakmamak, Söylenmek) 87
- Söylemek (Bkz. Ağzına geleni söylemek, Demek, Denebilmek, Denilebilmek, Doğru söylemek, Doğruyu söylemek, İlahi söylemek, Şarkı söylemek, Türkü söylemek) 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 26, 30, 33, 34, 37, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 52, 55, 59, 60, 63, 65, 67, 73, 74, 75, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 94, 96, 97, 102, 109, 113, 139, 154, 170, 190, 199, 200, 226, 233, 235, 239, 247, 249, 256, 265, 271, 290, 292, 299, 306, 311, 312, 325, 329, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 340, 342, 343, 344, 346, 350, 353, 354, 355, 356, 367, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 380
- Söylememek (Bkz. Tek söz söylememek) 86, 135, 349
- Söylence (Bkz. Destan) 12, 20, 31, 40, 47, 96, 102, 112, 142, 175, 251, 290, 406
- Söylenebilmek 78
- Söylenememek 18
- Söyleniş 76

Söylenmek (Bkz. Söylemediğini bırakmamak) 9, 20, 21, 27, 28, 29, 33, 58, 60, 63, 71, 74, 79, 80, 87, 105, 108, 154, 156, 334
 Söylenmemek 63, 340
 Söylenti 61, 67, 68
 Söyleşi (Bkz. Konuşma, Konuşmak, Söyleşme) 14, 27, 30, 50, 67, 73, 121, 255, 286, 330, 331, 332, 337, 341, 343, 346, 347, 348, 351, 382, 390, 396, 400, 402
 Söyleşi yapmak (Bkz. Konuşma, Konuşmak, Yapmak) 17, 30, 67, 73
 Söyleşme (Bkz. Söyleşi) 290
 Söyleşmek (Bkz. Söyleşme) 26
 Söyletmek 351
 Söylev (Bkz. Söylev vermek) 341
 Söylev çekmemek 163
 Söylev vermek (Bkz. Konuşmak, Konuşma, Vermek) 71
 Söyleyebilmek 95
 Söyleyememek 277
 Söyleyiş ustalığı (Bkz. Ustalık) 262
 Söz (Bkz. Ağır söz, Büyük söz, Dil, Kutsal söz, Nükteli söz, Sert söz, Son söz, Ters söz) 17, 18, 20, 25, 27, 30, 36, 39, 43, 45, 47, 51, 56, 57, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 78, 82, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 94, 95, 98, 100, 106, 111, 114, 132, 140, 199, 204, 208, 227, 235, 249, 253, 257, 272, 273, 285, 307, 312, 327, 330, 331, 332, 336, 340, 341, 342, 343, 346, 349, 351, 357, 367, 371
 Söz açmak (Bkz. Açmak) 52, 234
 Söz açmamak (Bkz. Açmamak) 52
 Söz edememek (Bkz. Konuşmamak) 142, 163
 Söz edilememek (Bkz. Ağıza

alınmamak, Konuşulamamak) 97
 Söz edilmek (Bkz. Söz etmek) 26, 79, 97, 149, 153
 Söz etmek (Bkz. Ağıza almak, Boş söz etmek, Söz edilmek) 17, 26, 28, 29, 40, 41, 44, 58, 59, 61, 64, 78, 79, 80, 105, 148, 149, 234, 276, 278, 281, 302, 318, 323, 338
 Söz etmemek 132
 Söz kesilmek (Bkz. Kesilmek) 75
 Söz operası (Bkz. Opera) 77
 Söz vermek (Bkz. Vermek) 32, 38, 39, 105
 Sözcü 12, 104, 354
 Sözcük (Bkz. Dil, Kelime) 12, 25, 27, 52, 97, 100, 113, 132, 133, 154, 161, 226, 251, 262, 271, 272, 300, 343, 345, 346, 347, 351, 357
 Sözcülük yapmak (Bkz. Yapmak) 50
 Söze başlamak (Bkz. Başlamak) 36
 Sözelgişi 74
 Sözlü sınav (Bkz. Sınav) 328
 Sözlük 55, 400
 Spor karşılaşması (Bkz. Karşılaşma) 98
 Spor yapmak (Bkz. Yapmak) 218
 Sporcu 98
 Strateji 85
 Striknin 109
 Su (Bkz. Bataklık suyu) 47, 136, 152, 301, 302, 311, 318, 320
 Su götürmezlik 94
 Su katılmak 261
 Suç (Bkz. Ağır suç, Yargı) 37, 88, 91, 93, 97, 98, 136, 143, 153, 181, 182, 193, 207, 220, 236, 237, 239, 280, 281, 286, 309, 310, 333, 335, 337, 342, 368, 370, 379
 Suç işlemek (Bkz. İşlemek, Yargı) 10, 54, 61, 87, 93, 179, 181, 182, 187, 333, 334, 337

Suç sayılmak (Bkz. Sayılmak, Yargı) 72, 87
 Suçlama (Bkz. Yargı) 280, 299
 Suçlamak (Bkz. Kendini suçlamak, Yargı) 48, 94, 285, 286, 323
 Suçlanmak (Bkz. Yargı) 88, 96, 180, 275, 280, 335
 Suçlu bulmak (Bkz. Bulmak) 84
 Suçlu bulunmak (Bkz. Bulunmak, Yargı) 87, 89, 95, 283
 Suçlu konuma düşürmek (Bkz. Düşürmek) 85
 Suçlu olmak (Bkz. Olmak, Yargı) 36
 Suçlu sandalyesi 89
 Suçlu sınıf (Bkz. Sınıf) 63
 Suçluluk (Bkz. Yargı) 39, 154, 180, 208, 229, 271, 283, 312, 334, 336, 337, 341, 350, 352, 354
 Suçluluk duygusu (Bkz. Duygu) 70, 76, 92, 94
 Suçluluk duymak (Bkz. Duymak) 92, 93
 Suçsuz (Bkz. Suçsuzluk) 371
 Suçsuz bulunmak (Bkz. Bulunmak) 86, 87, 281
 Suçsuzluk (Bkz. Suçsuz) 283
 Suçu üstlenmek (Bkz. Üstlenmek) 39
 Suikast girişimi (Bkz. Girişim) 38
 Suikast yapmak (Bkz. Yapmak) 38
 Sulh yargıcı (Bkz. Yargıç) 280
 Sunabilmek 148
 Sunak 271
 Sunmak 21, 24, 29, 33, 47, 49, 67, 73, 251, 343
 Sunulmak 71, 347, 351
 Suskunluk (Bkz. Sessizlik) 321
 Susuz 326
 Suya düşmek (Bkz. Düşmek, Gerçekleşmemek, Olmamak) 70
 Sürdürebilmek 9

- Sürdürememek 31, 348
 Sürdürmek (Bkz. Yürütmek) 18, 48, 52, 60, 70, 105, 109, 168, 198, 266, 267, 287, 320, 353, 354, 367
 Sürdürülmek 24, 91, 95, 104
 Süre (Bkz. Vakit, Yaşam süresi, Zaman) 9, 12, 15, 17, 22, 31, 32, 33, 37, 42, 43, 46, 49, 54, 58, 60, 65, 70, 71, 81, 82, 83, 88, 89, 93, 100, 101, 106, 107, 109, 111, 112, 114, 131, 199, 236, 237, 240, 307, 364
 Sürelemek 49, 94, 95, 236
 Süreklilik 10, 12, 37, 42, 46, 57, 58, 78, 79, 92, 93, 145
 Sürememek 66
 Sürgün 167, 372, 397
 Sürgün vermek (Bkz. Vermek) 104
 Sürmek (Bkz. Görüş ileri sürmek, İleri sürmek, İz sürmek, Öne sürmek) 28, 40, 138, 155, 240
 Sürmemek 131
 Sürüklemek 29
 Sürüklenmek (Bkz. Kendini olayın akışına bırakmak) 91, 308, 360
 Sürülmek 322
 Sürünmek 42, 151, 203
 Sürüp gitmek (Bkz. Gitmek) 83
 Süsleme (Bkz. Süslemek) 46
 Süsleme sanatı (Bkz. Sanat) 62
 Süslemek (Bkz. Allamak pullamak, Süsleme) 60, 104, 340
 Süslenmek 36, 320
 Süslü (Bkz. Süslü püslü) 320, 361
 Süslü püslü (Bkz. Süslü) 23
 Şafak 389
 Şair (Bkz. Ozan, Şairane, Şiir) 78
 Şairane (Bkz. Şair) 357
 Şakaya almak (Bkz. Almak) 18
 Şakaya gelmemek 20
 Şalvar (Bkz. Giysi) 44
 Şampanya (Bkz. İçki) 279, 355, 361
 Şan (Bkz. Müzik, Tanınmak, Ün) 17, 355
 Şans 82, 142
 Şans denemek 209
 Şantaj (Bkz. Şantaj yapmak, Santajcı) 82
 Şantaj yapmak (Bkz. Şantaj, Şantajcı, Yapmak) 60, 69, 83
 Şantajcı (Bkz. Şantaj, Şantaj yapmak) 347
 Şapka 16, 209, 342, 354
 Şarap (Bkz. İçki) 47, 152, 258, 261, 288, 301, 308, 309, 320, 341
 Şarkı söylemek (Bkz. Müzik, Söylemek) 26
 Şarkıcı (Bkz. Müzik) 282, 300
 Şaşı bakmak (Bkz. Bakmak) 16
 Şaşılık 16
 Şaşılmak 329
 Şaşırabilmek 144
 Şaşırp kalmak (Bkz. Kalmak) 26, 60, 69, 84
 Şaşırmak (Bkz. Yolunu şaşırmak) 26
 Şaşırtıcı 52, 64, 103, 216, 229, 318, 336
 Şaşırtmak 235, 274
 Şaşırtmamak 210
 Şaşkınlık 60, 69, 87
 Şaşmak 315
 Şatafatlı (Bkz. Dandizm) 220
 Şato 61, 353
 Şehir (Bkz. Kent) 402
 Şehit 38, 172, 177, 389
 Şeytan (Bkz. Din, Kültürlü şeytan, Melek) 59, 143, 401, 402
 Şıkır şıkır 50
 Şıklık 19, 44
 Şımarık 80
 Şımarıklık 92
 Şiddet 151
 Şiddet olayı (Bkz. Olay) 35
 Şiir (Bkz. Dize, Koşuk, Ozan, Ozanlık, Pastoral şiir, Sone, Şair, Şiir kişisi, Şiir kitabı, Uyaklılık, Uyaksız koşak, Uyaksızlık) 12, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 31, 32, 35, 36, 37, 40, 42, 45, 50, 59, 60, 61, 78, 79, 88, 100, 107, 127, 137, 154, 245, 252, 253, 256, 260, 261, 264, 266, 276, 286, 290, 296, 306, 330, 332, 333, 334, 343, 344, 346, 347, 356, 364, 365, 366, 373, 380
 Şiir kişisi (Bkz. Kişi, Şiir) 59
 Şiir kitabı (Bkz. Kitap, Şiir) 26, 261, 267
 Şiir okumak 262
 Şiir yazmak (Bkz. Ozanlık) 25, 62, 250, 252
 Şiirsel 32, 100, 326, 394
 Şiirsel deyiş (Bkz. Deyiş) 306
 Şiirsever 330
 Şiirsiz 326
 Şimşek 27, 262
 Şirin (Bkz. Sevimli) 176
 Şirket 336
 Şişe 301
 Şişmanlamak 329
 Şok etmek 327
 Şölen 130, 286, 301
 Şövalye (Bkz. Şövalyelik) 355
 Şövalyelik (Bkz. Şövalye) 364
 Tabak 334, 335
 Tabanca (Bkz. Kurşun) 38
 Tabela 335, 375
 Tablo (Bkz. Resim) 31, 61, 97
 Tabu yıkmak (Bkz. Yıkmak) 97
 Taç (Bkz. Papalık tacı) 256
 Taçlandırmak 168
 Tad almak (Bkz. Almak) 245, 250, 251
 Tadına varmak (Bkz. Tad almak) 103, 303

- Tadını çıkarabilmek (Bkz. Tadını çıkarmak) 147
- Tadını çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 56, 126, 258, 286
- Tadını kaçırmak 205, 206, 246
- Taht 9, 12, 229, 292
- Tahta düşeme 312
- Takdir edilmek (Bkz. Beğenilmek, Değer vermek) 52
- Takdir etmek (Bkz. Beğenmek) 228
- Takılmak (Bkz. Aklına takılmak) 313
- Takınılmak 131
- Takınmak (Bkz. Tavır takınmak) 233
- Takırdatmak 312
- Takke 308, 309
- Takma ad (Bkz. Ad) 90
- Takma düğme 157
- Takmak (Bkz. Ad takmak, Aklına takmak, Kafayı takmak, Kanat takmak, Kilit takmak) 133, 139, 197, 256, 339
- Takmamak 339
- Takvim 224, 333
- Talep (Bkz. İstek) 359
- Talih (Bkz. Din, Kötü talih) 300
- Talihli (Bkz. Talihsiz) 33
- Talihsiz (Bkz. Talihli, Talihsizlik) 18, 97, 162, 182, 276
- Talihsizlik (Bkz. Talihsiz) 76, 97, 98, 133, 237
- Tanı koyamamak 109
- Tanıdık 232, 350
- Tanık (Bkz. Tanık kürsüsü, Yargı) 83, 85, 86, 87, 88, 271, 281, 342, 350
- Tanık kürsüsü (Bkz. Mahkeme) 342
- Tanıklık yapmak (Bkz. Yapmak) 277
- Tanım (Bkz. Kavram) 21, 274
- Tanıma 207
- Tanımak (Bkz. Kendini tanımak, Tanışıklık) 12, 21, 25, 36, 37, 47, 58, 85, 87, 90, 99, 176, 210, 232, 233, 261, 274, 293, 318, 320
- Tanınamamak 26, 75, 111
- Tanımazlıktan gelmek (Bkz. Gelmek) 329
- Tanımlama 274
- Tanımlamak (Bkz. Betimleme yapmak, Betimlenmek, Niteleme yapmak) 24, 80, 170, 172, 201, 260, 262, 265, 286, 296, 344, 350
- Tanınmak (Bkz. Şan, Ün, Ünlülük, Ün kazanmak, Ün yapmak) 19, 26, 35, 44, 45, 79, 83, 99, 258, 328, 329
- Tanınmamak (Bkz. Ünlü olmamak) 26, 319, 330
- Tanınmış (Bkz. Tanınmak) 44, 337, 344, 364
- Tanışıklık (Bkz. Tanımak) 232
- Tanışmak (Bkz. Tanıştırmak) 26, 36, 38, 44, 64, 270, 277, 282, 301, 318, 332, 367, 368, 369, 370
- Tanışmamak 111
- Tanıştırmak (Bkz. Tanışmak) 329, 339
- Tanıştırmak (Bkz. Tanışmak) 21, 29, 79, 80, 277, 278
- Tanıtlamak 346
- Tanıtlım 28, 29, 254, 366
- Tanıtmak (Bkz. Kendini tanıtmak) 37
- Tanıyamamak 320, 329, 330
- Tanrı katı (Bkz. Din) 281
- Tanrı korkusu (Bkz. Din, Korku) 173
- Tanrıça (Bkz. Din) 200
- Tanrısal güç (Bkz. Din) 293
- Tanrısalılık 20, 339, 351
- Tantanalı 333
- Tapınak (Bkz. Tapmak) 14, 19, 176, 291
- Tapınılmak (Bkz. Acıya tapınmak, Tapmak) 20, 176
- Tapmak (Bkz. Acıya tapınmak, Din) 19, 146, 196, 275, 322, 351, 353
- Taraf (Bkz. Yana olmak) 79, 209
- Tarak 319
- Taramak (Bkz. Saç) 319
- Taramamak (Bkz. Saç) 319
- Tarım (Bkz. Tarla) 9
- Tarih (Bkz. Avrupa tarihi, Geçmiş, Tarihiçi, Tarihsellik, Tiyatro tarihi, Yazın tarihi) 24, 59, 66, 72, 98, 113, 115, 117, 126, 139, 160, 165, 168, 175, 179, 180, 198, 219, 235, 247, 258, 319, 333, 365, 387, 390, 394, 397, 407, 408
- Tarihiçi (Bkz. Tarih) 49, 171, 180, 251, 337
- Tarihe geçmek (Bkz. Tarih, Tarihsellik) 221
- Tarihsellik (Bkz. Tarih) 20, 105, 154, 175, 180
- Tarikat kurmak (Bkz. Kurmak) 291
- Tarla (Bkz. Tarım) 291
- Tarla kuşu (Bkz. Kuş) 296
- Tartışılmak (Bkz. Tartışmak) 283
- Tartışma (Bkz. Paradoks) 13, 15, 52, 61, 66, 71, 104, 140, 157, 162, 172, 177, 234, 270, 277, 282, 306, 400
- Tartışmak (Bkz. Tartışma) 234, 338, 343
- Tartışmaya açmak (Bkz. Açmak, Tartışmak) 11
- Tasarı (Bkz. Yasa tasarısı) 44, 306
- Tasarım (Bkz. Kitap tasarımı, Sanat) 12, 35, 44, 111, 343, 375
- Tasarım dersi (Bkz. Ders) 35
- Tasarımcı (Bkz. Sanatçı, Tasarım) 32
- Tasarlamak 105, 264, 297, 339, 350
- Taslak 78
- Taş (Bkz. Kaldırım taşı, Mezar taşı, Temel taşı) 105, 238, 311, 320, 323, 355
- Taş kesilmek (Bkz. Kesilmek) 42, 298, 359

- Taş yağdınılmak (Bkz. Eleştirilmek) 168
- Taşa tutmak (Bkz. Tutmak) 39
- Taşa tutulmak (Bkz. Tutulmak) 179
- Taşımak (Bkz. İmzasını taşımak, Önem taşımak, Sorumluluk taşımak, Yükünü taşımak) 22, 27, 28, 35, 37, 50, 56, 93, 129, 138
- Taşınmak 105, 111, 364, 366, 375
- Taşkın 329
- Taşlama (Bkz. Alay, Yermek) 73, 406
- Taşra 26, 75, 153, 351
- Tat (Bkz. Çeşni, Tat almak, Tadını çıkarmak, Tadına varmak) 14, 27, 30, 61, 63, 72, 103, 109, 237, 279, 340, 341, 361
- Tat almak (Bkz. Almak) 46
- Tatıl 23
- Tatlı (Bkz. Acı, Canayakın, Tatsız) 102, 107, 109
- Tatlıya bağlanmak (Bkz. Affetmek, Bağışlamak, Bağışlanmak) 70
- Tatmak (Bkz. Tat) 221, 293
- Tatsız (Bkz. Tatlı) 132
- Tavan (Bkz. Ev) 44, 333
- Tavanarası (Bkz. Ev) 60, 291
- Tavır takınmak (Bkz. Davranış, Takınmak) 76, 80
- Tavşan (Bkz. Hayvan) 96, 354
- Tazelik 151, 224, 296
- Tazminat davası (Bkz. Dava) 336
- Tecavüz (Bkz. Saldırı) 22, 364
- Tedavi 161
- Tedavi etmek (Bkz. Sağaltılmak) 288
- Tedavi görmek (Bkz. Görmek, Sağaltılmak) 92
- Tedavi yöntemi (Bkz. Yöntem) 161
- Tedirgin (Bkz. Tedirginlik) 285, 351
- Tedirgin edicilik 52
- Tedirgin edilmemek 103
- Tedirgin olmak (Bkz. Olmak) 11
- Tedirginlik (Bkz. Kaygı) 11, 166, 253, 320
- Tehlike (Bkz. Sakınca) 245, 248, 322
- Tehlikeli (Bkz. Sakıncalı) 131, 136, 151, 160, 164, 165, 170, 218, 297, 387
- Tehlikeli olmamak (Bkz. Olmamak) 170
- Tehlikeye atmak (Bkz. Atmak) 209
- Tek başınlık (Bkz. Yalnızlık) 28, 33, 76, 108
- Tek kişilik 13
- Tek söz söylememek (Bkz. Konuşmamak, Söylememek) 64
- Tekdüze (Bkz. Yalın) 142, 285, 368, 387
- Tekdüzelik (Bkz. Yalınlık) 113, 167, 250
- Tekel 241
- Tekme yemek (Bkz. Dayak atmak) 328
- Tekne 89
- Teknik okul (Bkz. Okul) 35
- Teknoloji 56, 97, 113
- Tekrarlanmak 17
- Telefon (Bkz. İletişim) 136, 334
- Telgraf (Bkz. İletişim) 82, 336, 338
- Telgraf çekmek (Bkz. Telgraf) 82
- Telif hakkı (Bkz. Hak) 375
- Tema (Bkz. Ana tema, Konu) 101
- Temel 10, 11, 17, 19, 32, 50, 78, 88, 92, 141, 167, 170, 173, 207, 236, 254, 343
- Temel öge (Bkz. Öge) 183
- Temel taşı (Bkz. Taş) 74
- Temelden sarsmak (Bkz. Sarsmak) 11
- Temiz hava 96
- Temizlemek (Bkz. Aklanabilmek, Aklanmak) 204, 301
- Temsil etmek 76
- Temsilci 29, 32, 59, 98, 251
- Teneke 312
- Teori (Bkz. Aksiyom, Kuram) 130
- Tepe (Bkz. Doğa) 258
- Tepki 11, 18, 24, 38, 52, 55, 63, 95, 96, 101, 107, 370, 375
- Tepki duymak (Bkz. Duymak, Tepki) 93
- Tepki gösterilmemek (Bkz. Tepki) 80
- Tepki göstermek (Bkz. Göstermek, Tepki) 23, 24, 67, 80, 270
- Tepkiyle karşılaşmak (Bkz. Karşılaşmak, Tepki) 38
- Ter 237
- Ter dökmek (Bkz. Dökmek) 312
- Terim (Bkz. Dil) 24
- Terör 166
- Ters söz (Bkz. Söz) 226
- Teslim etmek (Bkz. Vermek) 372
- Teslim olmak (Bkz. Olmak) 190
- Teşekkür etmek 36
- Tetikte bulunmak (Bkz. Dikkat etmek) 325
- Tezgâh 32
- Tıp dergisi (Bkz. Dergi) 263
- Tıpatıplık (Bkz. Aynılık) 140
- Tırnak 258
- Ticaret (Bkz. Ekonomi, Tüccar) 137
- Ticari ad (Bkz. Ad) 184
- Tiksindirici olmak (Bkz. İğrenç olmak, Olmak) 258
- Tiksınme (Bkz. İğrençlik) 271
- Tilki (Bkz. Hayvan) 153
- Tinsel (Bkz. Ruhsal) 332
- Tinsel doğa (Bkz. Doğa, Ruh) 137
- Tinsellik (Bkz. Tinsel) 334
- Tip (Bkz. Kişilik, Model) 245, 332

- Tiranlık (Bkz. Acımasızlık, Endüstriyel tiranlık) 20, 56
- Titreşim (Bkz. Müzik) 300
- Titreyiş 234
- Tiyatro (Bkz. Başrol, Bilet, Dekor, Dram, Dramatik, Dramatik değer, Erkek oyuncu, Gala, Güldürü, Gülmek, İzleyici, Komedi, Komedi oyunu, Maske, Müzikal, Müzikal komedi, Müzikal oyun, Oynamak, Oyun, Oyuncu, Oyunculuk, Palyaço, Pandomimci, Perde, Perde kapanmak, Rol, Rol almak, Rol dağılımı, Rol oynamak, Role çıkmak, Sahne, Sahneden kaldırılmak, Sahneden kalkmak, Sahnelenmek, Sahneye çıkarmak, Sahneye çıkarılmamak, Sahneye çıkmak, Sahneye konabilmek, Sahneye konmak, Sahneye konulmak, Sahneye koymak, Sahneye koyulmak, Sanat, Sanatçı, Sansür, Tiyatro afişi, Tiyatro alanı, Tiyatro anlayışı, Tiyatro denetçisi, Tiyatro eleştirmeni, Tiyatro eleştirmenliği, Tiyatro içgüdü, Tiyatro oyuncusu, Tiyatro sahnesi, Tiyatro sanatçısı, Tiyatro sansürü, Tiyatro tarihi, Tiyatro yapıtı, Tiyatro yaşamı, Tiyatro yazarı, Tiyatrocu, Töre komedisi, Trajedi, Trajik, Turne, Turneye çıkarmak, Turneye çıkmak, Yapıt, Yaratıcılık, Yasaklamak, Yasaklanmak) 13, 14, 15, 26, 38, 47, 49, 59, 66, 70, 72, 73, 76, 83, 114, 116, 174, 228, 253, 270, 280, 290, 300, 328, 335, 336, 337, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 358, 360, 366, 369, 370, 371, 375, 384, 387, 396, 398, 401, 402, 404, 408
- Tiyatro afişi (Bkz. Afiş, Tiyatro) 98
- Tiyatro alanı (Bkz. Alan, Tiyatro) 66, 84, 104
- Tiyatro anlayışı (Bkz. Anlayış, Tiyatro) 34
- Tiyatro denetçisi (Bkz. Tiyatro) 32
- Tiyatro eleştirmeni (Bkz. Eleştirmen, Tiyatro) 45
- Tiyatro eleştirmenliği (Bkz. Eleştirmenlik, Tiyatro) 34
- Tiyatro içgüdü (Bkz. İçgüdü, Tiyatro) 16
- Tiyatro oyuncusu (Bkz. Oyuncu, Tiyatro) 26
- Tiyatro sahnesi (Bkz. Sahne, Tiyatro) 14, 97
- Tiyatro sanatçısı (Bkz. Sanatçı, Tiyatro) 32
- Tiyatro sansürü (Bkz. Sansür, Tiyatro) 87
- Tiyatro tarihi (Bkz. Tarih, Tiyatro) 72
- Tiyatro yapıtı (Bkz. Tiyatro, Yapıt) 73
- Tiyatro yaşamı (Bkz. Tiyatro, Yaşam) 73
- Tiyatro yazarı (Bkz. Tiyatro, Yazar) 15, 25, 32, 40, 72, 109, 375
- Tiyatrocu (Bkz. Tiyatro) 10, 84
- Tohum 315
- Tohum ekmek 166, 301
- Tok gönüllü 145
- Tombul 339
- Tomurcuk 289, 359
- Tonik 281
- Toplamak (Bkz. İmza toplamak, Meyvesini toplamak) 23, 36, 46, 63, 65, 147, 289, 336, 358
- Toplantı 17, 90, 366, 368
- Topluluk (Bkz. Centilmenler topluluğu, İnsan topluluğu) 17, 19, 21, 37, 47, 69, 90, 96, 145, 163, 175, 200, 211, 218, 278, 279
- Toplum (Bkz. Devlet, İnsan, Halk, Kamuoyu, Modern toplum, Sosyalist toplum, Tüketim toplumu, Ulus, Yapı, Yurttaş) 11, 12, 16, 18, 23, 27, 40, 42, 54, 55, 56, 57, 66, 81, 85, 86, 96, 102, 106, 113, 125, 136, 141, 147, 148, 150, 162, 166, 179, 180, 182, 195, 216, 227, 229, 238, 239, 264, 290, 292, 298, 301, 392, 393
- Toplum dışı 42
- Toplum korkusu (Bkz. Korku) 173
- Toplum yapısı (Bkz. Yapı) 96
- Toplum yaşamı (Bkz. Yaşam) 22
- Toplumbilimci (Bkz. Bilim adamı) 15
- Toplumca 355
- Toplumsal (Bkz. Sosyal) 53, 70, 387
- Toplumsal adalet (Bkz. Adalet) 23
- Toplumsal alan (Bkz. Alan) 56
- Toplumsal çevre (Bkz. Çevre) 12
- Toplumsal davranış yoruncusu (Bkz. Davranış, Yorum, Yorumlamak) 14
- Toplumsal eleştiri (Bkz. Eleştiri) 12
- Toplumsal felsefe (Bkz. Felsefe) 23
- Toplumsal gelişme (Bkz. Gelişme) 113
- Toplumsal görev (Bkz. Görev) 56
- Toplumsal sarsıntı (Bkz. Sarsıntı) 9
- Toplumsal sorun (Bkz. Sorun) 11, 23
- Toplumsal yaşam (Bkz. Yaşam) 49, 52
- Toplumsal yükümlülük 355
- Toplumsallaşmak (Bkz. Toplum) 52

- Toprağa verilmek (Bkz. Gömülmek, Verilmek) 111
- Toprak 111, 128, 204, 299, 301, 315, 322
- Toprak parçası (Bkz. Toprak) 261
- Toprak sahibi (Bkz. Sahip) 10
- Toprak soylu (Bkz. Soylu) 9
- Torun (Bkz. Akraba) 38, 351, 367
- Toyluk 19
- Toz 186, 223, 312
- Töre (Bkz. Gelenek, Görenek, Törel) 167, 204
- Töre komedisi (Bkz. Tiyatro) 74
- Törel (Bkz. Gelenek, Töre) 292
- Tören (Bkz. Cenaze töreni) 333, 374, 375
- Trajedi (Bkz. Felaket, Tiyatro, Yaşam trajedisi) 21, 22, 39, 40, 41, 44, 77, 81, 86, 90, 96, 104, 105, 110, 127, 132, 134, 140, 145, 161, 186, 190, 191, 205, 207, 210, 216, 218, 236, 254, 263, 287, 288, 290, 300, 327, 346, 347, 350, 353, 354, 359, 373, 377, 405
- Trajik (Bkz. Felaket, Tiyatro) 13, 21, 40, 48, 94, 107, 109, 149, 164, 175, 221, 228, 298, 356, 399
- Trajik olay (Bkz. Olay) 166
- Tren (Bkz. Tren gezisi, İstasyon) 10, 333, 334, 352
- Tren gezisi (Bkz. Gezi) 264
- Tren istasyonu (Bkz. İstasyon, Peron) 99, 258, 297, 372
- Tunç (Bkz. Bronz) 253, 321
- Turist (Bkz. Gezi) 265, 353
- Turne (Bkz. Tiyatro) 29, 366
- Turneye çıkarmak (Bkz. Çıkarmak, Tiyatro) 29
- Turneye çıkmak (Bkz. Çıkarmak, Tiyatro) 68
- Tutam 22, 93
- Tutanak 270
- Tutar (Bkz. Fiyat, Para) 45, 87, 266, 354
- Tutarlı (Bkz. Tutarlılık) 129
- Tutarlı olmak (Bkz. Tutarlı, Tutarlılık) 129
- Tutarlılık (Bkz. Tutarlı) 204, 326
- Tutku (Bkz. Sapkın tutku, Tutkulu, Tutkulu olmak, Yaratma tutkusu) 1, 3, 26, 29, 33, 35, 36, 39, 48, 54, 56, 59, 63, 76, 79, 80, 81, 90, 93, 95, 98, 102, 103, 130, 133, 134, 137, 140, 146, 166, 168, 171, 174, 177, 180, 182, 204, 205, 217, 222, 239, 250, 252, 253, 259, 263, 276, 287, 288, 293, 295, 297, 300, 346, 355, 365, 406
- Tutkulu (Bkz. Tutku, Tutkulu olmak) 406
- Tutkulu olmak (Bkz. Tutku, Tutkulu, Tutkunluk) 35, 67
- Tutkun (Bkz. Cinsel tutkunluk, Yemek tutkunu) 33, 67, 97, 345
- Tutmak (Bkz. Ayna tutmak, Elinde tutmak, Elini çabuk tutmak, Sorumlu tutmak, Taşa tutmak, Ünlü olmak, Yas tutmak, Yolunu tutmak) 26, 29, 47, 73, 233, 313, 314, 320, 354
- Tutsak olmak (Bkz. Bağlanmak, Kölelik) 81, 82
- Tutsak yapmak (Bkz. Bağlamak, Köle yapmak) 104
- Tutuculuk (Bkz. Muhafazakârlık, Victoria çağı tutuculuğu) 11, 88, 94
- Tutuklama emri (Bkz. Yargı) 89
- Tutuklanmak (Bkz. Yargı) 18, 50, 89, 106, 254, 270, 279, 280, 281, 286
- Tutuklu (Bkz. Hapis, Yargı) 85, 98, 99, 101, 105, 181, 247, 284, 285, 289, 296, 311, 323, 353, 355, 359, 372
- Tutuklu çocuk (Bkz. Çocuk) 373
- Tutuklu giysisi (Bkz. Giysi) 99
- Tutukluluğu kaldırılmak (Bkz. Kaldırılmak) 87, 89
- Tutukluluk (Bkz. Tutuklu, Yargı) 87, 89, 91, 283
- Tutulmak (Bkz. Ayakta tutulmak, Beğenmek, Beklemek, Dili tutulmak, Elle tutulmak, Fırtınaya tutulmak, Gönlünü kaptırmak, Hastalığa tutulmak, Kapılmak, Taşa tutulmak) 22, 37, 42, 59, 99, 143, 264, 350
- Tutum (Bkz. Davranış) 14, 38, 51, 55, 64, 67, 85, 87, 93, 97, 137, 271, 272, 274, 301
- Tutumlu olmak (Bkz. Olmak) 147
- Tutumluluk 229
- Tutumsuz 148
- Tutunmak 11
- Tuzağa düşürmek (Bkz. Düşürmek, Pusu kurmak) 311
- Tüccar (Bkz. Ekonomi, Ticaret) 21, 219, 238
- Tüccarca (Bkz. Tüccar) 28
- Tüfek 80
- Tükenmek (Bkz. Bitmek, Sabrı tükenmek) 324
- Tükenmemek 97
- Tüketim toplumu (Bkz. Toplum) 409
- Tüketmek (Bkz. Bitirmek, Yaşam tüketmek) 223, 235, 321, 325, 344
- Tüketmemek (Bkz. Yaşam tüketmemek) 149
- Tül 32
- Tümce (Bkz. Cümle, Dil) 27, 52, 102, 290
- Tümtanrıcılık (Bkz. Tanrı) 294
- Tür (Bkz. Klasik komedi türü) 27, 35, 39, 53, 67, 72, 95, 107, 109, 113, 147, 148, 160, 167, 198, 217, 222, 245, 253, 297, 318, 331

Türkü (Bkz. Balad, Türkücü)
21, 41, 91, 95, 100, 101, 107,
111, 176, 181, 187, 237, 251,
307, 320, 331, 346, 356, 373,
380
Türkü söylememek (Bkz.
Söylemek) 51, 252, 295
Türkücü (Bkz. Türkü) 107
Tütmek 330
Tüttürmek 312
Tüy (Bkz. Tavuskuşu) 23, 307

Ucuz 140, 356
Ucuz basım (Bkz. Basım) 258
Uçarı 20, 80
Uçarlık 52
Uçmak 203
Uçsuz bucaksızlık 155
Uçurmak 27, 133
Uçuşmak 251
Ufuk 194
Uğramak (Bkz. Çöküntüye
uğramak, Hakarete
uğramak) 19, 22, 39, 83, 208,
326, 364, 374
Uğramamak (Bkz. Eve
uğramamak) 104, 105
Uğraş (Bkz. İş) 145, 171, 180,
203, 222, 224, 245, 278, 297
Uğraşma (Bkz. Çalışma) 151
Uğraşmak (Bkz. Çabalamak,
Çalışmak) 13, 26, 45, 85,
155, 319
Uğruna can vermek (Bkz.
Kendini kurban etmek) 91,
169
Uğruna kendini kurban etmek
(Bkz. Kendini kurban
etmek) 175
Uğruna ölmek (Bkz. Ölmek)
177
Uğruna ölüme gitmek (Bkz.
Uğruna ölmek) 166
Uğruna yapmamak (Bkz.
Yapmamak) 81
Uğursuz 287
Uğursuzluk getirmek (Bkz.
Getirmek) 60

Ulaşabilmek (Bkz.
Varabilmek, Varılabilmek)
64
Ulaşamamak (Bkz.
Varamamak) 325, 346
Ulaşım (Bkz. Ulaşmak) 10
Ulaşma 142
Ulaşmak (Bkz. Erginliğe
ulaşmak, Erişmek, Üne
ulaşmak, Varmak) 94, 146,
219, 263, 307, 347, 355, 357
Ulu 343
Ulus (Bkz. Halk, Toplum,
Ülke, Yurt, Yurtsever,
Yurttaş) 164, 223, 253, 256,
295, 335
Ulusal (Bkz. Ulus) 94, 142,
335
Uluşu 364
Uluşuluk 364
Uluslararası 367
Ummak (Bkz. Beklemek,
Beklenti, Umut etmek) 61,
185, 212, 292, 347
Umuda kapılmak (Bkz.
Ummak) 223
Umulmamak (Bkz.
Beklememek) 48, 90
Umursamamak (Bkz.
Aldırmamak, Aldırış
etmemek) 291
Umursamazlık (Bkz.
Aldırmazlık) 265
Umurunda olmamak (Bkz.
Olmamak) 86
Umut (Bkz. Gelecek vaat
etmek, Ummak, Umuda
kapılmak, Umut etmek) 21,
53, 84, 89, 99, 128, 160, 168,
244, 283, 309, 326, 335
Umut etmek (Bkz. Ummak)
220
Umutsuz (Bkz. Umutsuzluk)
77
Umutsuzluk (Bkz.
Karamsarlık) 14, 108, 133,
309, 356
Unutamamak (Bkz. Aklından
çıkarmamak) 93

Unutkan 75
Unutkanlık 178
Unutma 134
Unutmak 36, 75, 81, 173, 193,
198, 212, 225, 227, 271, 310,
313, 323, 336, 338, 345
Unutmamak 18, 150
Unutulmak 104, 127, 344
Unutulmamak (Bkz. Akıldan
çıkarmamak) 54, 91, 114
Unutulmazlık 91
Unvan (Bkz. Soyluluk unvanı)
22, 75, 147, 364
Urgan 312
Usandırıcı 80
Usanmak (Bkz. Bıkkınlık,
Bıkmak) 227
Uşuluk (Bkz. Akılcılık) 24
Usta (Bkz. Büyük usta,
Konuşma ustası, Müzik
ustası, Sanat ustası, Ustaca,
Üslup ustası) 43, 98, 262,
264, 265
Ustaca (Bkz. Usta) 52
Ustalık (Bkz. Konuşma
ustalığı, Söyleyiş ustalığı,
Usta) 350
Usulca (Bkz. Sessiz, Yavaş) 23
Uşak 82, 278, 339
Utanç (Bkz. Utanma duygusu,
Utanmak) 187, 222, 224,
292, 293, 353, 360
Utanç duymamak (Bkz.
Duymamak) 292
Utanç günü (Bkz. Gün) 311
Utanç verici (Bkz. Yüz
kızartıcı) 54, 97, 103, 137
Utanç verici duruma düşmek
(Bkz. Düşmek) 291
Utanç vermek (Bkz.
Utanmak, Vermek) 288, 291
Utanılmak (Bkz. Utanmak)
182
Utanma duygusu (Bkz.
Duygu, Utanç) 11, 283
Utanmak (Bkz. Utanç) 353
Utku duymak (Bkz. Duymak)
94
Uyaklılık (Bkz. Şiir) 290

- Uyaksız koşuk (Bkz. Şiir) 38
 Uyaksızlık (Bkz. Şiir) 373
 Uyandırmak (Bkz. Hayranlık
 uyandırmak, İlgi
 uyandırmak, Kuşku
 uyandırmak, Yankı
 uyandırmak) 31
 Uyanık 176
 Uyanmak 255
 Uyarı 71, 90, 270, 299
 Uyarı yapmak (Bkz. Yapmak)
 229
 Uyarıcı (Bkz. Bilinç uyarıcısı)
 272
 Uyarılmak 200
 Uyarılma 78, 392, 399, 401
 Uyarılma yapmak (Bkz.
 Yapmak) 77
 Uyarlamak 390, 391, 401, 408
 Uyarmak 52, 85, 172, 185, 193
 Uydurma (Bkz. Gerçek) 86
 Uydurmak 321
 Uygar (Bkz. Uygarlık) 130,
 141, 145, 147, 150, 152, 222
 Uygar insan (Bkz. İnsan,
 Uygarlık) 169
 Uygarlaşabilmek (Bkz.
 Uygarlık) 150
 Uygarlaştırılmak (Bkz.
 Uygarlık) 83
 Uygarlaştırmak (Bkz.
 Uygarlık) 37, 336
 Uygarlık (Bkz. Çağdaşlık,
 Demokrasi, Düşünce,
 Eğitim, Hak, Halk, Kültür,
 Öğretim, Özgürlük, Sanat,
 Uygar, Uygar insan,
 Uygarlaşabilmek,
 Uygarlaştırmak,
 Uygarlaştırılmak) 35, 136,
 142, 155, 165, 166, 186, 334,
 338, 359
 Uygarlık dışılık 142
 Uygulama (Bkz. Ceza
 uygulaması, Pratik) 2, 88,
 147, 225, 306
 Uygulamak (Bkz. Otorite
 uygulamak, Yapmak) 85,
 252
 Uygulanmak (Bkz. Yapılmak)
 87, 355
 Uygun düşmek (Bkz.
 Düşmek) 47, 160
 Uygun görmek (Bkz.
 Görmek) 180
 Uygun görülmemek (Bkz.
 Görmemek) 272
 Uygun olmamak (Bkz. Uygun
 görülmemek) 138
 Uygunsuz (Bkz. Aykırı) 81, 85,
 97, 98, 274
 Uygunsuz bulmak (Bkz.
 Uygun görülmemek, Uygun
 olmamak) 276
 Uygunsuzluk (Bkz. Ahlakla
 uygunsuzluk, Aykırılık) 276,
 398
 Uyku (Bkz. Uyumak, Uykuya
 dalmak) 313
 Uykulu 389
 Uykuya dalmak (Bkz.
 Dalmak, Uyumak,
 Uyuyakalmak) 153, 313
 Uymak 18, 40, 86, 218, 307,
 352
 Uymamak 17, 85, 88
 Uyulmak 111
 Uyum (Bkz. Ses uyumu) 25,
 35, 176, 245, 326, 398
 Uyum göstermek (Bkz.
 Göstermek, Uymak) 16, 113
 Uyumak (Bkz. Uyku,
 Uyuyabilmek) 60, 291, 329
 Uyumlı 54, 357
 Uyumluluk 52
 Uyuşmak (Bkz. Uzlaşmak)
 325
 Uyuşmamak (Bkz.
 Uzlaşmazlık) 35, 151
 Uyuşmazlık (Bkz.
 Uzlaşmazlık) 49, 157
 Uyuşturulmak 56
 Uyuşukluk 204
 Uyuyabilmek (Bkz. Uyumak)
 338
 Uyuyakalmak (Bkz. Uykuya
 dalmak) 38
 Uzak durmak (Bkz. Durmak,
 Yakınlık duymamak) 171
 Uzak kalmak (Bkz. Kalmak)
 33, 85
 Uzaklaşmak 48, 81, 357
 Uzaklaştırmak 49, 210
 Uzaklık 18, 82
 Uzamak 330
 Uzanmak 30
 Uzantı 24
 Uzatmak (Bkz. Elini uzatmak)
 81
 Uzlaşmak (Bkz. Uyuşmak)
 200, 245
 Uzlaşmazlık (Bkz.
 Uyuşmamak) 326
 Uzman 21, 22, 364
 Uzmanlaştırmak 346
 Uzmanlık 10
 Uzun 114, 119, 121, 228, 354,
 372, 373, 375, 398
 Uzun sürememek (Bkz.
 Sürememek) 322
 Uzun sürmek (Bkz. Sürmek)
 5, 110, 114
 Uzun sürmemek (Bkz.
 Sürmemek) 131
 Uzunluk 12, 13, 16, 19, 21, 31,
 42, 49, 51, 64, 65, 66, 87, 93,
 102, 114, 306
 Ücret (Bkz. Maaş) 98
 Üç kurusluk 37
 Üçkâğıtçı (Bkz. Dolandırıcı,
 Düzenbaz) 142, 184
 Üçüncü sınıf (Bkz. Sınıf) 59
 Ülke (Bkz. Halk, Toplum,
 Ulus) 10, 13, 19, 38, 66, 88,
 89, 90, 137, 146, 150, 154,
 156, 168, 175, 247, 251, 328,
 330, 333, 335, 345, 355, 357,
 364
 Ülkü (Bkz. İdeal) 92, 151, 183,
 248
 Ülkücülük (Bkz. İdealist,
 İdealizm) 176
 Ün (Bkz. Kötü ün, Şan,
 Tanınmak) 17, 25, 64, 95,
 102, 145, 276, 318, 328, 355
 Ün bırakabilmek (Bkz.
 Bırakabilmek) 143

Ün kazanmak (Bkz.

Kazanmak, Tanınmak) 191

Ün yapmak (Bkz. Tanınmak, Yapmak) 140, 277

Üne ulaşmak (Bkz. Tanınmak, Ulaşmak) 17

Üniversite (Bkz. Akademi, Eğitim, Öğretim, Öğretim üyesi, Profesör, Üniversite öğrencisi) 96, 239, 285, 365, 366, 371

Üniversite öğrencisi (Bkz. Öğrenci) 174

Ünlü (Bkz. Tanınmak, Ün) 16, 23, 28, 32, 34, 37, 38, 44, 66, 77, 95, 99, 101, 141, 324, 328, 332, 338, 339, 342, 366, 372, 387, 406

Ünlü olmak (Bkz. Olmak, Ün) 19, 25, 61

Ünlü olmamak (Bkz. Olmamak, Tanınmamak) 25

Üretim (Bkz. Ekonomi, Makine üretimi, Sanat üretimi, Ürün) 286

Üretim aracı (Bkz. Araç) 56

Üretim maliyeti 97

Üretmek (Bkz. Yaratmak) 35, 133, 135, 162, 335, 344

Ürkek 78

Ürküntü (Bkz. Korku) 31

Ürün (Bkz. Buğday, Ekonomi, Üretim, Sanat ürünü, Yazın ürünü) 23, 35, 38, 51, 62, 252, 334

Ürün toplamak (Bkz. Ürün) 301

Üslup (Bkz. Anlatım, Biçim, Biçem, Deyiş) 138, 296

Üslup ustası (Bkz. Usta) 221

Üst sınıf (Bkz. Sınıf) 151

Üstesinden gelebilmek (Bkz. Aşmak, Başetmek) 143

Üstesinden gelmek (Bkz. Başetmek, Gelmek) 256

Üstlenmek (Bkz. Görev, Görev edinmek, Görev üstlenmek, Suçu üstlenmek) 28, 34, 94, 141, 368, 374

Üstün (Bkz. Üstün olmak, Yüce) 140, 332

Üstün olmak (Bkz. Üstün, Olmak) 28

Üstünde durmak (Bkz. Durmak) 154

Üstüne çıkmak (Bkz. Çıkmak) 342

Üstüne gelmek (Bkz. Gelmek) 84

Üstünlük 132, 135, 337, 358

Ütopya 150, 168

Üvey baba (Bkz. Akraba) 31

Üye (Bkz. Öğretim üyesi) 96, 328, 371

Üye olmak (Bkz. Olmak) 270

Üzülmek (Bkz. Kederlenmek, Üzüntü duymak, Üzüntüye kapılmak) 323, 345

Üzülmemek 361

Üzüntü (Bkz. Keder) 196, 320, 335, 365

Üzüntü duymak (Bkz.

Duymak, Kederlenmek, Üzülmek, Üzüntüye kapılmak) 280

Üzüntüye kapılmak (Bkz. Kapılmak, Kederlenmek, Üzülmek, Üzüntü duymak) 22

Vaaz 177, 270

Vaaz vermek (Bkz. Vermek) 98, 167

Vadi (Bkz. Doğa) 302

Vaftiz (Bkz. Din) 74

Vaftiz edilmek (Bkz. Din) 374

Vaftiz ettirmek (Bkz. Din) 111

Vaftiz olmak (Bkz. Din) 42

Vaftizci (Bkz. Din) 17, 32, 93, 356

Vaha (Bkz. Doğa) 155

Vahiy (Bkz. Din) 207

Vaiz (Bkz. Din) 177

Vakit (Bkz. Süre) 38, 79, 93, 110, 197, 234, 235, 337, 361

Vakit ayırabilmek (Bkz.

Zaman ayırmak, Zaman bulmak) 78

Vakit ayıramamak (Bkz. Zaman ayıramamak) 155

Vakit ayırmak (Bkz. Zaman ayırmak, Zaman bulmak) 191

Vakit bulmak (Bkz. Zaman ayırmak, Zaman bulmak) 223

Vakit gelmek (Bkz. Gelmek) 109

Var olmak (Bkz. Olmak) 18, 20, 53, 54

Var olmamak (Bkz. Olmamak) 18, 75

Varabilmek (Bkz. Ulaşabilmek) 31

Varamamak (Bkz. Sonuca varamamak, Ulaşmamak) 222

Varılabilmek (Bkz.

Ulaşabilmek) 52, 53, 54

Varlık (Bkz. Servet) 59, 86, 174, 186, 208, 290, 361, 383, 384, 406

Varlık edinmek (Bkz. Zenginleşmek) 146

Varlıklı (Bkz. Ekonomi, Varsıl, Zengin, Zenginlik) 21, 86, 103, 145, 147, 148, 294, 326, 327, 364

Varlıklı olmak (Bkz. Zenginlik) 145, 146

Varlıklı sınıf (Bkz. Sınıf) 69, 86

Varlıklılık (Bkz. Zenginlik) 146

Varmak (Bkz. Bilincine varmak, Karara varmak, Tadına varmak, Ulaşmak) 24, 30, 39, 74, 82, 90, 319, 367

Varamamak (Bkz. Bilincine varamamak) 19

Varolmak (Bkz. Olmak) 127, 129, 149, 228, 263, 287, 290

Varolmamak (Bkz. Olmamak) 318, 338

- Varoluş (Bkz. Yaşam) 91, 179, 240, 287, 290
- Varoluşçuluk kuramı (Bkz. Kuram) 24
- Varsayım 160, 405
- Varsıl (Bkz. Varlıklı) 53
- Vasiyet (Bkz. Ölüm) 284, 368, 374, 375, 387
- Vazgeçilmek 39, 43
- Vazgeçirmek 17
- Vazgeçmek 44, 291, 336
- Vefa 204
- Vefalı olmak (Bkz. Gönül vermek, Olmak) 205
- Vefasızlık (Bkz. Gönül vermemek) 205
- Verebilmek 136
- Verem (Bkz. Hastalık) 48
- Vergi (Bkz. Ekonomi) 326, 329
- Veri 398
- Verilememek (Bkz. Örnek verememek) 291
- Verilmek (Bkz. Adı verilmek, Ceza verilmek, Ders verilmek, Geri verilmek, İzin verilmek, Karar verilmek, Toprağa verilmek, Yer verilmek) 11, 22, 23, 65, 86, 92, 98, 101, 132, 151, 327, 364, 365
- Verilmemek (Bkz. İzin verilmemek) 100
- Verimli (Bkz. Verimlilik) 108
- Verimlilik (Bkz. Verimli) 56
- Verimsiz 108, 334
- Vermek (Bkz. Ad vermek, Adını vermek, Acı vermek, Armağan vermek, Biçim vermek, Buyruk vermek, Ceza vermek, Değer vermek, Demeç vermek, Ders vermek, Destek vermek, Ele vermek, Fikir vermek, Gönül vermek, Gönlünü vermek, Güven vermek, Güvence vermek, Haber vermek, Hizmet vermek, İmza vermek, İzin vermek, Karar vermek, Kıvanç vermek, Konferans vermek, Kulak vermek, Olanak vermek, Mahkemeye vermek, Meyve vermek, Olanak vermek, Ödül vermek, Ödün vermek, Öğüt vermek, Önem vermek, Örnek vermek, Para vermek, Poz vermek, Son vermek, Söylev vermek, Söz vermek, Sürgün vermek, Teslim etmek, Toprağa vermek, Uğruna can vermek, Utanç vermek, Vaaz vermek, Yanıt vermek, Yer vermek, Yön vermek, Yüz vermek, Zarar vermek) 18, 20, 25, 29, 31, 33, 36, 37, 41, 42, 47, 49, 50, 58, 67, 68, 70, 72, 73, 79, 81, 97, 98, 101, 102, 104, 110, 132, 155, 191, 192, 204, 233, 308, 318, 320, 322, 323, 328, 329, 332, 334, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 346, 348, 352, 355, 358, 367, 368, 369, 370, 371, 373
- Vermemek (Bkz. İzin vermemek, Gönül vermemek, Kulak vermemek, Olanak vermemek, Önem vermemek, Yer vermemek, Yüz vermemek) 89, 320, 338
- Vicdan 184
- Victoria çağı ahlakı (Bkz. Ahlak, Ahlaka aykırılık, Ahlaka uygunluk) 11, 23, 28, 49, 71, 72, 86
- Victoria çağı düzeni (Bkz. Düzen) 98
- Victoria çağı tutuculuğu (Bkz. Tutuculuk) 88
- Vikont (Bkz. Kontes) 83
- Virgül (Bkz. Noktalı virgül) 335, 344
- Virtüöz (Bkz. Sanatçı) 27
- Viski (Bkz. İçki) 279
- Vitray (Bkz. Sanat) 296
- Vurgu 341
- Vurmak (Bkz. Açığa vurmak, Başvurmak, Dışa vurmak) 38, 89, 327, 329
- Vurmamak 335
- Vurulmak 47
- Yaban ormanı (Bkz. Orman) 177
- Yaban sürüsü 314
- Yabancı 18, 66, 109, 112, 114, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 256, 356, 405
- Yabanıl 63, 83, 96, 340
- Yabanıl dürtü (Bkz. Dürtü) 96
- Yadıma 134, 178
- Yadısmak 24, 302, 348
- Yadısiyamamak 63, 340
- Yağdırmak 54, 101
- Yağmalanmak 45
- Yağmur (Bkz. Doğa) 33, 42, 99, 103, 264, 298, 301, 352
- Yahudi düşmanlığı 80
- Yakalamak 27, 133
- Yakalanma tehlikesi 85
- Yakalanmak (Bkz. Fırsat yakalanmak) 201, 271
- Yakıcı 187
- Yakılmak 375
- Yakın (Bkz. Akriba, Arkadaş, Dost, Uzak) 13, 21, 23, 27, 28, 29, 41, 43, 44, 58, 65, 70, 83, 89, 90, 99, 100, 101, 105, 108, 110, 111, 112, 229, 232, 233, 358, 359, 370
- Yakından izlemek (Bkz. İlilenmek) 28, 256
- Yakınlık (Bkz. İlgi) 18, 41, 47, 209, 307, 318, 356
- Yakınlık duyabilmek (Bkz. Sevmek, Sevgi duymak) 78
- Yakınlık duyamamak (Bkz. Sevmemek) 11
- Yakınlık duymak (Bkz. Duymak, Sevmek, Sevgi duymak) 29, 62, 67, 332, 337, 365
- Yakınlık duymamak (Bkz.

- Sevmemek, Uzak durmak) 106
- Yakınlık göstermek (Bkz. Göstermek, İlişi göstermek) 16, 290
- Yakınlık kurmak (Bkz. İlişki kurmak, Kurmak) 92
- Yakışıklı 47, 58
- Yakışiksiz 347
- Yakışmamak 129, 216, 218
- Yaklaşabilmek 65
- Yaklaşım (Bkz. Eğilim) 85, 87, 96, 245, 297, 392
- Yaklaşmak 259, 320, 321
- Yaklaştırmak 79, 263
- Yakmak (Bkz. Mum yakmak) 285
- Yalan 75, 138, 186, 218, 224, 227, 241, 340, 368, 379, 392, 405
- Yalan söylemek 48, 49, 50, 51, 58, 80, 94, 104, 127, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 150, 151, 172, 175, 224, 227, 236, 241, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 255, 257, 260, 262, 263, 265, 286, 368, 379, 392, 405
- Yalancı 141, 227, 362
- Yalancılık 48
- Yaldız 33
- Yalın (Bkz. Karmaşık, Sade, Tekdüze) 25, 34, 56, 63, 76, 91, 114, 132, 139, 225, 352, 358
- Yalınlık (Bkz. Tekdüzelik) 14
- Yalnız 133, 134, 320, 321, 324, 374
- Yalnız bırakmamak (Bkz. Bırakmamak) 199, 200
- Yalnız kalmak (Bkz. Kalmak) 211
- Yalnızlık (Bkz. Ruhsal yalnızlık, Tek başınlık) 12, 98, 106, 108, 285, 292, 331, 347
- Yalnızlık duygusu' (Bkz. Duygu) 107
- Yalvarmak 286, 288, 295, 352
- Yamyam 339
- Yan (Bkz. Dört bir yan, Zayıf yan) 146, 205, 207, 323, 341, 403, 404
- Yan çıkmak (Bkz. Çıkmak, Destek çıkmak, Destek olmak, Desteklemek) 87
- Yan tutmak (Bkz. Tutmak) 11, 12, 132, 142, 244
- Yan tutmamak 132
- Yana olmak (Bkz. Olmak, Taraf) 24
- Yanak 289
- Yanar dönerlik 27, 133
- Yanaşmamak 99
- Yangın 365
- Yanılı 57, 63, 135, 142, 165, 191, 217, 232, 250, 261, 287, 293, 340
- Yanılığa düşmek (Bkz. Düşmek) 67, 173, 174
- Yanılma (Bkz. Yanılmak) 42
- Yanılmak (Bkz. Yanılma) 20, 42
- Yanılsama 59, 99, 170, 204, 287
- Yanında olmak (Bkz. Olmak) 41
- Yanıt (Bkz. Karşılık) 17, 234, 271, 318, 322, 323, 332, 335, 336, 337, 341, 346, 350, 367, 369, 375
- Yanıt alamamak (Bkz. Karşılık görmemek) 81
- Yanıt almak (Bkz. Almak) 46
- Yanıt almamak (Bkz. Almamak, Karşılık görmemek) 17
- Yanıt vermek (Bkz. Vermek, Yanıtlamak) 20, 39, 62, 67, 71, 82, 88, 95, 98, 110, 226, 271, 276, 277, 280
- Yanıt vermeme (Bkz. Vermemek) 81
- Yanıtlamak (Bkz. Yanıt vermek) 35, 271, 322, 326
- Yanıtlanmamak 326
- Yanıtlayamamak 220
- Yankesici 13
- Yankı 16, 266
- Yankı uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 306
- Yankı yapmak (Bkz. Yapmak) 64
- Yanlı (Bkz. Doğru) 11, 98, 127, 133, 145, 161, 165, 185, 220, 224, 226, 290, 291, 292
- Yanlı anlaşılacak (Bkz. Anlaşılacak) 88
- Yanlı yapabilmek (Bkz. Yapabilmek) 225
- Yanlı yol (Bkz. Yol) 69, 110
- Yanlılık (Bkz. Dizgi yanırlılığı) 225, 234, 236, 290, 291
- Yanmak 23, 130, 133, 180, 343
- Yansıma (Bkz. Yansıma) 27, 257, 318, 325
- Yansımak (Bkz. Yansıma) 12, 27, 31, 58, 92, 261
- Yansıtabilme 70
- Yansıtamamak 58, 59
- Yansıtırıcı 129
- Yansıtlamak 76
- Yansıtma 100
- Yansıtmak (Bkz. Ayna tutmak) 14, 15, 16, 19, 28, 47, 48, 51, 57, 58, 60, 63, 66, 70, 77, 79, 106, 112, 114, 166, 222, 239, 245, 246, 343, 347, 375
- Yansızlık 15, 16
- Yapabilmek (Bkz. Yanlı yapabilmek) 29, 53, 65, 71, 73, 87, 95, 96, 107, 128, 131, 134, 141, 160, 336, 343, 348
- Yapamamak 90, 132, 225, 229, 319
- Yapay 101, 136, 228
- Yapaylık 28
- Yapı (Bkz. Psikolojik yapı, Toplum, Toplum yapısı) 57, 96
- Yapılabilirlik 52, 327
- Yapılamamak 48, 94
- Yapılandırmak 34
- Yapılmak (Bkz. Filmi yapılmak, Uygulanmak,

Yayın yapılmak) 10, 12, 16,
45, 61, 63, 74, 83, 85, 88,
128, 131, 156, 219, 225, 307,
325, 370

Yapılmamak 33, 157

Yapım 112

Yapımcı (Bkz. Operet
yapımcısı) 29, 34

Yapıt (Bkz. Anıt, Başyapıt,
Sanat yapıtı, Tiyatro,
Tiyatro yapıtı) 2, 13, 15, 16,
20, 21, 24, 26, 28, 29, 33, 36,
38, 45, 46, 49, 50, 51, 55, 57,
58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67,
68, 71, 72, 74, 75, 78, 84, 85,
88, 91, 92, 94, 97, 100, 101,
102, 105, 109, 112, 114, 115,
120, 121, 245, 249, 250, 251,
252, 257, 258, 260, 261, 263,
265, 270, 272, 274, 276, 277,
284, 285, 306, 307, 308, 318,
322, 323, 327, 330, 336, 340,
341, 342, 344, 345, 346, 347,
348, 349, 350, 351, 354, 355,
358, 360, 362, 365, 368, 369,
370, 372, 373, 380, 381, 392,
393, 395, 396, 398, 402, 404,
405

Yapma 17

Yapmacık 91, 95

Yapmacıklık 91, 95, 179

Yapmak (Açıklama yapmak,
Ağız laf yapmak, Alıntı
yapmak, Amaç yapmak,
Ameliyat yapmak, Anlaşma
yapmak, Baskı yapmak,
Başarıyla yapmak,
Betimleme yapmak, Buluş
yapmak, Çeviri yapmak,
Çöpçatanlık yapmak,
Dalkavukluk yapmak,
Değerlendirme yapmak,
Değişiklik yapmak, Deney
yapmak, Derleme yapmak,
Devrim yapmak, Düzeltme
yapmak, Elinden geleni
yapmak, Eylem yapmak,

Film yapmak,
Gerçekleştirmek, Gerekeni
yapmak, Görev yapmak,
Harcama yapmak, İnsancıl
yapmak, İş yapmak, İyilik
yapmak, Kapris yapmak,
Karikatür yapmak,
Karşılaştırma yapmak,
Kendine işkence yapmak,
Konuşma yapmak, Kör
yapmak, Kötülük yapmak,
Niteleme yapmak,
Oyunculuk yapmak, Ödeme
yapmak, Öncülük yapmak,
Portre yapmak, Resim
yapmak, Seçim yapmak,
Serenad yapmak, Söyleşi
yapmak, Sözcülük yapmak,
Spor yapmak, Suikast
yapmak, Şantaj yapmak,
Şımarıklık yapmak, Tanıklık
yapmak, Tutsak yapmak,
Uyarı yapmak, Uyarılama
yapmak, Uygulamak, Ün
yapmak, Yankı yapmak,
Yayın yapmak, Yorum
yapmak) 13, 16, 17, 22, 25,
26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35,
45, 48, 52, 53, 55, 57, 59, 65,
69, 74, 78, 80, 85, 86, 89, 90,
91, 93, 94, 95, 96, 98, 103,
105, 107, 108, 111, 112, 128,
130, 133, 137, 139, 140, 148,
151, 182, 184, 186, 218, 220,
222, 226, 234, 238, 239, 240,
245, 250, 262, 290, 318, 320,
321, 323, 325, 327, 329, 330,
331, 333, 334, 335, 336, 337,
341, 343, 344, 350, 359, 366,
367, 368, 370, 375, 402

Yapmamak (Bkz. Kötülük
yapmamak, Uğruna
yapmamak) 26, 29, 71, 142,
146, 334, 340, 369

Yapmak (Bkz. Ağaç, Bitki,
Çiçek, Gül yaprağı) 36, 42,
310, 344

Yaptırmak (Bkz. İş
yaptırmak) 13, 48

Yaradılış 282, 294, 300, 329

Yaralamak 106, 177

Yaralanmak 247, 290

Yaralı 108

Yarar (Bkz. Çıkar) 50, 71,
128, 145, 147, 167, 229, 234,
245, 254, 333

Yarar dışılık 15

Yarar sağlamak 171

Yararcılık 23

Yararlanmak (Bkz. Fırsattan
yararlanmak) 12, 13, 26, 46,
52, 70, 89, 223

Yararlı 15, 42, 90, 96, 97, 146,
221, 224, 226, 228, 328, 339

Yararlı kılmak (Bkz. Kılmak)
130

Yararlı olmak (Bkz. İşe
yaramak, Olmak) 42, 89,
160, 162, 167

Yararlılık 52

Yararsız (Bkz. İşe
yaramamak) 228

Yarasmak 33, 143

Yaratabilmek 28, 51, 101

Yaratamamak 95, 151

Yaratıcı 15, 23, 51, 244, 349,
345, 387

Yaratıcı düş (Bkz. Düş) 18

Yaratıcılık (Bkz. Tiyatro) 12,
20, 65, 87, 103, 104, 294

Yaratık 35, 68, 211, 238, 252,
319

Yaratılmak 22, 23, 103, 126,
130, 164, 192, 195, 198, 291,
293, 331, 332, 356, 364

Yaratılmamak 53

Yaratma 195

Yaratma gücü (Bkz. Güç) 68

Yaratma tutkusu (Bkz. Tutku)
95

Yaratmak (Bkz. İlgı yaratmak,
Merak yaratmak, Mucize
yaratmak, Olay yaratmak,
Sanatsal yaratım, Skandal
yaratmak, Üretmek) 10, 11, 14,
15, 16, 17, 24, 27, 28, 29, 40,
49, 53, 62, 63, 66, 72, 74, 77,
78, 84, 85, 86, 87, 96, 97, 98,

99, 103, 111, 135, 139, 151,
152, 164, 196, 210, 219, 233,
238, 240, 245, 247, 248, 250,
260, 263, 273, 277, 285, 301,
306, 319, 320, 325, 332, 341,
346, 347, 350, 351, 353, 360

Yaratmamak 75

Yardakçılık 185

Yardım 45, 90, 111, 267, 327,
374

Yardım etmek (Bkz. Yardımcı
olmak) 61, 271

Yardım istemek (Bkz.

İstemek) 285

Yardımcı 83, 327

Yardımcı olmak (Bkz. Yardım
etmek) 25, 63, 74, 75, 79, 80,
290

Yardımcılık 26

Yardımsever (Bkz. İyiliksever)
339

Yardımseverlik (Bkz.

İyilikseverlik) 140, 184

Yargı (Bkz. Adalet, Adaletsiz,

Adaletsizlik, Asılmak,

Asmak, Avukat, Ceza,

Cezaevi, Cezalandırılmak,

Cezalandırılmamak, Cezaya

çarptırmak, Cinayet, Dava,

Duruşma, Hak, Hapis,

Hapis cezası, Hapishane,

Hapsedilmek, Hapsetmek,

İdam, İdam cezası, İdam

edilmek, İdam mahkumu,

İdamlık, Katil, Mahkeme,

Mahkemeye çıkarmak,

Mahkemeye vermek,

Öldürmek, Öldürtmek,

Öldürülmek, Savcı,

Savunma, Savunmak,

Sorgulama, Sorgulamak,

Sorguya çekmek, Suç, Suç

işlemek, Suç sayılmak,

Suçlama, Suçlamak,

Suçlanmak, Suçlu, Suçlu

bulunmak, Suçlu olmak,

Suçsuz, Suçsuz bulunmak,

Tanık, Tutuklama emri,

Tutuklanmak, Tutuklu,

Tutukluluk, Yargı katı,

Yargı sistemi, Yargıç,

Yargılama, Yargılamak,

Yargılanmak, Zorbalık) 83,
92, 241, 311

Yargı katı (Bkz. Yargı) 321

Yargı sistemi (Bkz. Yargı) 86

Yargıç (Bkz. Sulh yargıcı,

Yargı) 86, 87, 88, 95, 96,

270, 297, 372

Yargılama (Bkz. Yargı) 371

Yargılamak (Bkz. Yargı) 95,

96, 165, 182, 195, 236, 283

Yargılanmak (Bkz. Yargı) 88,
291, 355

Yarı yol (Bkz. Yol) 25

Yarık 103

Yarım 26, 154

Yarım bırakmak (Bkz.

Bırakmak) 46

Yarım kalmak (Bkz. Kalmak)
26, 40

Yarım saat (Bkz. Saat) 42, 99,
103

Yas tutmak (Bkz. Tutmak)
111

Yasa (Bkz. Adalet, Bilimsel

yasa, Ceza yasası, Hak,

Reform yasası, Yargı,

Yaşamın yasası) 32, 54, 72,

85, 88, 95, 147, 184, 185,

201, 247, 281, 283, 287, 291,

298, 326, 352, 396

Yasa çıkartmak (Bkz. Yasa)
10, 88

Yasa çiğnemek (Bkz. Yasa)
182

Yasa tasarısı (Bkz. Tasarı) 306

Yasak 98

Yasaklamak (Bkz. Sansür,
Tiyatro) 82, 237, 352

Yasaklanmak (Bkz. Sansür,
Tiyatro) 13, 370

Yasaya saygılı olmak (Bkz.
Yasa, Yasaya uymak) 85

Yasaya uymak (Bkz. Uymak,
Yasa, Yasaya saygılı olmak)
182

Yaş (Bkz. Çocuk, Çocukluk,

Çocuksuluk, Doğum günü,
Emekli, Genç, Genç kalmak,
Gençleşmek, Gençlik,
Küçük görünmek,

Olgunlaşmak, Olgunluk,

Orta yaş, Orta yaşlılık, Yaş

günü, Yaşam, Yaşamak,

Yaşlı, Yaşlılık) 9, 19, 21, 22,

23, 25, 30, 38, 43, 44, 47, 48,

58, 60, 64, 67, 78, 80, 93,

106, 156, 190, 212, 213, 217,

224, 272, 307, 318, 329, 364,

365, 368

Yaş günü (Bkz. Doğum günü,
Gün) 110

Yaşam (Bkz. Aile yaşamı,

Cezaevi yaşamı, Demokratik

yaşam, Entelektüel yaşam,

Ev yaşamı, Hayat, Kaçak

yaşamı, Kır yaşamı, Kültür,

Meslek yaşamı, Modern

yaşam, Özel yaşam, Tiyatro

yaşamı, Toplum yaşamı,

Varoluş, Yaş, Yazım

yaşamı) 5, 12, 13, 15, 20, 21,

23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 34,

35, 38, 40, 41, 42, 44, 46, 48,

49, 50, 51, 52, 54, 56, 57, 58,

59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 71,

72, 74, 75, 76, 78, 79, 81, 82,

83, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95,

99, 100, 103, 104, 105, 106,

107, 109, 110, 111, 113, 114,

115, 116, 117, 118, 120, 121,

125, 126, 127, 128, 129, 131,

132, 133, 134, 135, 136, 137,

138, 139, 140, 141, 142, 143,

146, 147, 149, 155, 172, 174,

177, 179, 180, 182, 183, 186,

190, 192, 193, 195, 194, 197,

198, 199, 204, 207, 208, 209,

210, 211, 212, 216, 217, 218,

219, 221, 223, 226, 228, 235,

236, 237, 238, 245, 246, 248,

249, 252, 253, 256, 259, 260,

261, 262, 263, 264, 265, 266,

267, 273, 274, 275, 282, 284,

286, 287, 288, 289, 290, 291,

293, 294, 295, 297, 298, 299,

- 300, 302, 303, 308, 318, 321, 323, 325, 327, 328, 329, 333, 334, 335, 336, 341, 343, 344, 350, 352, 358, 360, 361, 364, 366, 367, 375, 387, 389, 390, 393, 394, 395, 398, 399, 401, 402, 405, 407, 408
- Yaşam biçimi (Bkz. Biçim) 53, 58, 76
- Yaşam boyu (Bkz. Boy, Yaşam süresi) 40, 53, 73, 74, 92, 94, 98, 112
- Yaşam boyu hapis cezası (Bkz. Hapis cezası) 88
- Yaşam düzenlemek (Bkz. Düzenlemek) 41
- Yaşam gerçeği (Bkz. Gerçek) 35
- Yaşam gizemi (Bkz. Gizem) 126
- Yaşam gizi (Bkz. Giz) 35, 94, 126, 127, 129, 133, 135
- Yaşam öyküsü (Bkz. Özyaşamöyküsü, Öykü) 16, 18, 20, 50, 86, 90, 92
- Yaşam sonu (Bkz. Ölüm) 17, 73
- Yaşam sürdürmek (Bkz. Yaşamak) 18
- Yaşam süresi (Bkz. Süre, Yaşam boyu) 17, 30
- Yaşam sürmek (Bkz. Yaşamak) 10, 39, 40, 76
- Yaşam trajedisi (Bkz. Trajedi) 42
- Yaşam tutkunluğu (Bkz. Tutkunluk) 9
- Yaşam tüketmek (Bkz. Tüketmek) 172
- Yaşam tüketmemek (Bkz. Tüketmemek) 54
- Yaşama başlamak (Bkz. Başlamak) 78
- Yaşama geçmek (Bkz. Geçmek, Gerçekleşmek) 172
- Yaşamak (Bkz. Özgür yaşamak, Yaş, Yaşam sürdürmek, Yaşam sürmek) 9, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 35, 40, 53, 60, 61, 68, 69, 88, 91, 93, 96, 97, 102, 104, 105, 109, 110, 112, 113, 126, 127, 134, 162, 164, 167, 169, 179, 187, 204, 220, 221, 222, 249, 252, 254, 265, 276, 290, 293, 294, 298, 308, 319, 320, 321, 322, 335, 345, 346, 357, 358, 360, 361, 362
- Yaşamamak 60, 73, 74, 105, 110, 325, 362
- Yaşamaya geçmek (Bkz. Gerçekleşmek) 127
- Yaşamdan ayrılmak (Bkz. Ölmek) 59
- Yaşamı sona erdirmek (Bkz. Ölüm) 91
- Yaşamı sona ermek (Bkz. Ölüm) 113
- Yaşamı yitirmek (Bkz. Ölüm) 9, 108
- Yaşamın büyüğü 89
- Yaşamın gizi (Bkz. Giz) 34, 35
- Yaşamın sona ermesi (Bkz. Ölüm) 109
- Yaşamın yasası (Bkz. Yasa) 166
- Yaşamış olmak (Bkz. Olmak) 50
- Yaşamsallık 76
- Yaşanılan 321
- Yaşanılmak 225
- Yaşanmak 9, 23, 82, 95, 106, 235, 236
- Yaşanmamış 171
- Yaşantı 24, 27, 64
- Yaşatmak 265
- Yaşayabilmek 54, 75, 326
- Yaşayamamak 82, 93, 163
- Yaşlandırmak 210
- Yaşlanmak (Bkz. Yaş) 57, 59, 60, 183, 196, 216, 217, 227, 322
- Yaşlı (Bkz. Yaş) 22, 61, 63, 67, 88, 216, 217, 218, 221, 277, 308, 322, 336, 349
- Yaşlılık (Bkz. Yaş) 22, 91, 216, 218
- Yatak (Bkz. Döşek) 14, 110, 168, 292, 308
- Yatalak (Bkz. Hasta) 74
- Yatılı okul (Bkz. Okul) 96
- Yatırım 10
- Yatmak (Bkz. Hapis yatmak, Hasta yatmak) 20, 42, 52, 61, 87, 109, 110, 111, 113, 138, 149, 185, 187, 313, 320, 329, 361, 374
- Yavan olmak 192
- Yavaş (Bkz. Usulca) 32, 59, 66
- Yavaşlamak 217
- Yavru (Bkz. Çocuk) 331
- Yay 234
- Yayabilmek 17
- Yaygaracılık 163
- Yaygın (Bkz. Salgın) 35, 36, 52, 88, 95
- Yaygınlık (Bkz. Bulaşıcılık) 97
- Yayılmak 112, 335
- Yayım (Bkz. İletişim) 28
- Yayımcı 86, 107, 342
- Yayımlamak (Bkz. İletişim) 11, 21, 22, 28, 29, 32, 38, 40, 43, 47, 51, 61, 65, 92, 93, 97, 101, 102, 318, 330, 339, 340, 342, 344, 346, 348, 362, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375
- Yayımlanabilmek 46, 79
- Yayımlanmak 14, 15, 19, 21, 26, 29, 32, 36, 41, 45, 49, 52, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 83, 85, 92, 96, 219, 228, 270, 272, 284, 366, 368, 369, 370, 371, 380, 381, 400
- Yayımlatmak 63
- Yayımlayamamak 19
- Yayın (Bkz. İletişim) 13, 18, 26, 28, 37, 45, 63, 258, 335, 341, 364, 380, 383, 384, 385, 386
- Yayın hakkı (Bkz. Hak) 2
- Yayın yapılmak (Bkz. Yapılmak) 20
- Yayın yapmak (Bkz. Yapmak) 20, 24
- Yayına hazırlamak (Bkz. Hazırlamak) 26
- Yayıncı 2, 37, 135
- Yayıncılık 13, 383, 385, 386

- Yayınevi 385, 386
Yayınlama 252
Yayınlamak 38, 64, 259, 267, 400
Yayınlanmak 64, 306, 307
Yaymak 241
Yaz (Bkz. Doğa, Mevsim) 27, 30, 291
Yazabilmek (Bkz. Oyun yazabilmek) 34, 75, 95
Yazamamak 61, 78
Yazar (Bkz. Başyazar, Edebiyatçı, Eleştirmen, Roman yazarı, Operet yazarı, Oyun yazarı, Ozan, Roman yazarı, Romancı, Siyasal bildiri yazarı, Tiyatro yazarı, Yazmak) 10, 12, 14, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 36, 39, 40, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 54, 58, 64, 67, 72, 73, 76, 77, 87, 90, 94, 99, 105, 107, 109, 115, 141, 253, 255, 259, 262, 263, 265, 266, 264, 277, 288, 307, 323, 330, 338, 341, 348, 349, 351, 353, 355, 357, 358, 359, 360, 364, 369, 372, 375, 383, 390, 397, 399, 403
Yazarlık (Bkz. Oyun yazarlığı, Yazmak) 50, 254, 373, 375
Yazdırmak 45
Yazgı (Bkz. Alın yazısı, Kara yazgı) 43, 90, 177, 237, 257, 265, 313, 322
Yazı (Bkz. Eleştiri, Yazmak) 27, 78, 82, 85, 86, 93, 96, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 167, 287, 325, 330, 341, 342, 355, 373, 380, 382, 392, 394
Yazı yazmak (Bkz. Yazmak) 31, 43, 65, 180
Yazıcı 239
Yazılabilirlik 110
Yazılamamak 95
Yazılı 2, 24
Yazılı olmak (Bkz. Olmak) 111
Yazılmak 14, 15, 16, 38, 45, 46, 49, 75, 83, 238, 244, 258, 260, 267, 271, 273, 276, 321, 327, 377, 378
Yazım yaşamı (Bkz. Yaşam) 405
Yazın (Bkz. Edebiyat, Modern yazın, Yazın adamı, Yazın alanı, Yazın dünyası, Yazın tarihi, Yazın ürünü, Yazmak) 38, 117, 139, 155, 172, 238, 239, 251, 253, 255, 259, 262, 263, 272, 347, 369, 370, 388, 389, 391, 393, 398, 399, 401, 402, 403, 405, 406, 407
Yazın adamı (Bkz. Adam) 276, 277
Yazın alanı (Bkz. Roman) 57, 104
Yazın dünyası (Bkz. Dünya) 33, 66
Yazın öncesi 47
Yazın tarihi (Bkz. Tarih) 57
Yazın ürünü (Bkz. Ürün) 172
Yazınsallık 387, 389, 398, 401
Yazışma (Bkz. Mektup) 34, 43, 105, 114, 277, 381, 396
Yazışmak (Bkz. Mektup yazmak) 326
Yazıt 294
Yazma makinesi (Bkz. Konuşma makinesi) 13
Yazmak (Bkz. Deneme yazmak, Kaleme almak, Makale yazmak, Masal yazmak, Mektup yazmak, Yazar, Yazı, Yazı yazmak, Yazın) 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 31, 37, 41, 44, 45, 48, 76, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 88, 90, 93, 95, 100, 168, 218, 228, 233, 238, 239, 240, 252, 258, 259, 260, 262, 264, 272, 275, 276, 277, 290, 293, 306, 323, 328, 332, 333, 339, 342, 343, 346, 348, 349, 350, 354, 355, 357, 358, 359, 360, 361, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 372, 373, 374, 375, 376, 378
Yazmamak 46, 105, 108, 266, 360
Yedi büyük günah (Bkz. Günah) 55
Yedi ölümcül günah (Bkz. Günah) 170
Yedirmek 327
Yeğlemek 90, 141, 163, 168, 172, 184, 200, 233
Yelkenli 10, 101
Yelpaze 14, 16, 30, 66, 67, 68, 73, 76, 91, 98, 104, 108, 112, 126, 128, 129, 132, 133, 138, 139, 148, 152, 162, 173, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 193, 194, 195, 196, 199, 200, 201, 207, 208, 210, 211, 212, 217, 218, 223, 227, 237, 344, 369, 370, 375, 377, 384, 390
Yeltenememek 78
Yemeğe çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 191
Yemek (Bkz. Akşam yemeği, Besin, Beslenmek, Beslenmemek, İştah, Kahvaltı, Öğle yemeği, Yemek yemek, Yiyecek) 13, 26, 39, 98, 130, 141, 142, 148, 150, 153, 156, 199, 200, 235, 292, 330, 334, 337, 352, 355
Yemek daveti (Bkz. Davet) 277
Yemek masası (Bkz. Masa) 26, 150
Yemek tutkunu (Bkz. Tutkun) 212
Yemek yemek (Bkz. Yemek) 34, 146
Yemyeşil (Bkz. Renk) 319
Yenememek 153
Yeni (Bkz. Eski) 9, 10, 11, 12, 14, 18, 28, 30, 33, 35, 44, 45, 48, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 65, 66, 68, 69, 70, 73, 77, 87, 90, 93, 94, 97, 98, 106, 112, 114, 129, 133, 223
Yeni dünya (Bkz. Dünya) 178
Yeniden başlamak (Bkz. Başlamak) 43

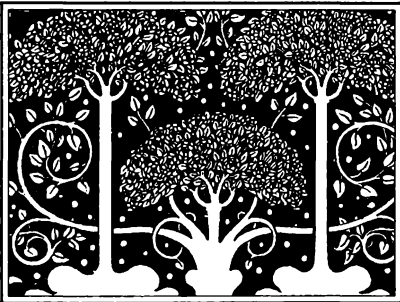
- Yeniden biçimlendirmek
(Bkz. Biçimlendirmek) 172
- Yeniden değerlendirilmek
(Bkz. Değerlendirilmek)
172, 207
- Yeniden doğuş (Bkz. Doğuş)
35
- Yeniden gözden geçirmek
(Bkz. Gözden geçirilmek)
392
- Yenilemek 155
- Yenilgi (Bkz. Boyun eğmek)
86
- Yenilik (Bkz. Dönüşüm,
Gelişim, Kültür, Reform,
Yepyenilik) 11, 162, 233, 250
- Yenilikçi 72, 76, 86, 98
- Yenilikçilik (Bkz. Düşünce)
45, 70, 99
- Yenmek 187
- Yepyenilik (Bkz. Yenilik) 35,
58, 77, 98
- Yer (Bkz. Gösteri yeri, Kat,
Makam) 128, 225, 226, 228,
235, 246, 252, 310, 311, 312
- Yer almak (Bkz. Almak) 10,
32, 142, 380, 381
- Yer almamak (Bkz.
Almamak) 52
- Yer bulabilmek (Bkz.
Bulunabilmek) 95
- Yer bulamamak (Bkz.
Bulunamamak) 89
- Yer değiştirmek (Bkz.
Değiştirmek) 59
- Yer edinmek (Bkz. Edinmek)
72
- Yer verilmek (Bkz. Verilmek)
306
- Yer vermek (Bkz. Vermek)
46, 76, 373
- Yer vermemek (Bkz.
Vermemek) 51, 105, 168
- Yerden kesilmek 258
- Yere yıkmak 73
- Yerel 339
- Yeri bulunmamak (Bkz.
Bulunmamak) 103
- Yeri gelmek (Bkz. Gelmek)
94, 95
- Yerinde oturmak (Bkz.
Oturmak) 80
- Yerine getirmek (Bkz.
Getirmek) 56, 57, 83, 94, 270
- Yerine getirmemek (Bkz.
Getirmemek) 83
- Yerini almak (Bkz. Almak) 10
- Yerleşebilmek (Bkz. Eve
yerleşebilmek, Eve
yerleşmek) 50
- Yerleşik 94, 113
- Yerleşik düzen (Bkz. Düzen)
94, 95
- Yerleşmek 10, 12, 13, 44, 45,
52, 65, 94, 100, 286, 341, 366,
367, 372, 373, 374
- Yerleştirmek 104, 110
- Yermek (Bkz. Eleştirmek,
Taşlama) 19
- Yeryüzü (Bkz. Doğa, Dünya)
25, 34, 35, 65, 72, 88, 92,
149, 173, 182, 191, 194, 199,
298, 320, 323, 333, 338, 354
- Yeşil (Bkz. Renk) 66, 83, 97,
111, 217, 319, 355, 395
- Yetenek (Bkz. Konuşma
yeteneği, Okul, Zihinsel
yetenek) 25, 35, 65, 206, 222,
224, 225, 239, 318, 327, 329,
333, 346
- Yetenekli 19, 59, 355
- Yeteneksiz 62, 67
- Yeteneksizlik 346
- Yeterince 368
- Yeterli 100
- Yeterli olmamak (Bkz.
Olmamak) 95
- Yeterlilik 130
- Yetersiz 38, 40, 55, 151, 222
- Yetersiz kalmak (Bkz.
Kalmak) 95
- Yetersizlik 211
- Yetinilmek 76
- Yetinmek 13, 84
- Yetişmek 52, 72, 330, 333
- Yetiştirilmek (Bkz. Eğitim)
219, 223
- Yetiştirmek (Bkz. Eğitim) 69,
75, 94
- Yetki 355
- Yetkin (Bkz. Olgunluk) 141
- Yetmek 70, 82, 318
- Yıkamak 211
- Yıkanmak 109
- Yıkıcı 333
- Yıkılmak 12, 57, 285
- Yıkım 65, 90, 164, 170, 193,
263, 307, 322, 327, 354, 392
- Yıkım duygusu (Bkz. Duygu)
105
- Yıkıntı 206
- Yıkmak (Bkz. Yere yıkmak)
248
- Yıl (Bkz. Yıl boyu) 9, 10, 12,
13, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24,
25, 26, 29, 30, 31, 33, 34, 36,
37, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 47,
48, 52, 56, 58, 61, 63, 64, 66,
67, 68, 69, 71, 73, 77, 78, 85,
87, 90, 92, 96, 98, 99, 102,
104, 105, 107, 111, 112, 133,
135, 155, 185, 198, 206, 240,
258, 315, 318, 328, 330, 332,
341, 354, 364, 365, 366, 367,
368, 369, 370, 375, 390, 405
- Yıl boyu (Bkz. Boy) 26
- Yılan (Bkz. Hayvan) 310
- Yıldız (Bkz. Gök, Gökyüzü)
28, 42, 82, 83, 104, 112, 126,
287, 302, 313, 327, 339, 360,
376, 379, 384, 386
- Yıldönümü 112, 375, 407
- Yılgı (Bkz. Korku) 157
- Yılışmak 300
- Yıpranmak 10
- Yıpratıcı olmak (Bkz. Olmak)
92
- Yıpratmak 85, 286
- Yırtıcı olmak (Bkz. Olmak) 80
- Yiğit (Bkz. Kahraman) 91
- Yiğitçe 98
- Yiğitlik 21, 28, 72, 91, 92, 172
- Yineleme 296, 387
- Yinelemek 17, 176, 217, 319,
336, 357, 360

- Yinelememek 109
 Yinelenememek 27
 Yinelenmek (Bkz. Tekrarlanmak) 77, 93, 107, 204
 Yirminci yüzyıl dünyası 113
 Yitirmek 150, 154, 166, 210, 319
 Yitirilmiş 396
 Yitirmek (Bkz. Aklını yitirmek, Boyun eğmek, Gücünü yitirmek, İlgi yitirmek, Para yitirmek, Yolunu yitirmek, Zaman yitirmek) 12, 38, 44, 46, 59, 82, 95, 97, 127, 133, 135, 193, 196, 227, 228, 237, 239, 249, 258, 263, 283, 291, 326, 337, 342, 354, 357, 358, 375
 Yitirmemek 93, 141
 Yiyecek (Bkz. Besin, Bisküvi, Çorba, Ekmek, Et, Patates, Yemek, Yumurta) 177
 Yoğunlaşmak 97, 347, 360
 Yoğunluk 297
 Yok edebilmek 74, 127, 134
 Yok edilmek (Bkz. Ortadan kaldırılmak) 94, 185, 205
 Yok etmek (Bkz. Kendini yok etmek, Ortadan kaldırmak) 94, 127, 170, 252, 312
 Yok olmak (Bkz. Geride kalmamak, Ortadan kalkmak) 59, 94
 Yok olmak gitmek (Bkz. Gitmek, Ortadan kalkmak) 56
 Yokluk 132, 142, 145, 146, 151, 152, 293
 Yoksul 10, 21, 47, 53, 60, 69, 91, 145, 148, 149, 219, 289, 295, 327, 339, 360
 Yoksullaşmak 10
 Yoksullaştırmak 355
 Yoksulluk (Bkz. Açlık, Kıtık) 9, 10, 12, 16, 19, 53, 103, 151, 203, 219, 229, 270, 293, 294, 346
 Yoksun 12, 15, 49, 137, 218, 227, 348, 369
 Yoksun kalmak (Bkz. Kalmak) 93
 Yoksun olmak (Bkz. Olmak) 82, 200, 229
 Yoksunluk (Bkz. Duygudan yoksunluk, Düş gücü yoksunluğu) 250, 288, 331
 Yol (Bkz. Yanlış yol, Yarı yol) 24, 38, 53, 59, 79, 91, 100, 108, 113, 126, 127, 128, 129, 130, 134, 142, 144, 145, 151, 153, 184, 199, 207, 237, 307, 311, 320, 337, 352, 355
 Yol açılmak (Bkz. Açılmak) 10
 Yol açmak (Bkz. Açmak) 11, 12, 15, 18, 20, 21, 23, 28, 35, 50, 52, 56, 62, 66, 76, 87, 96, 97, 101, 151, 167, 184, 222, 306
 Yol açmamak 14, 15, 20, 21, 23
 Yol değiştirmek (Bkz. Değiştirmek) 105
 Yol göstermek (Bkz. Göstermek) 96, 228, 371
 Yola çıkmak (Bkz. Çıkmak) 30
 Yola getirmek (Bkz. Getirmek) 103, 185, 199, 258
 Yoldan çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 84
 Yoldaş 94
 Yoldaşlık 299
 Yollamak (Bkz. Göndermek) 23
 Yolmak 307
 Yolunu bulmak (Bkz. Bulmak) 169
 Yolunu şaşırarak (Bkz. Kötü yola sapmak, Şaşırarak) 144
 Yolunu tutmak (Bkz. Tutmak) 12
 Yolunu yitirmek (Bkz. Yitirmek) 169
 Yorgun düşmek (Bkz. Bitkin düşmek, Düşmek) 78, 208
 Yorgun göz (Bkz. Göz) 40
 Yorucu 163
 Yorulmak 147, 205, 260
 Yorum (Bkz. Toplumsal davranış yorumcusu) 31, 34, 92, 114, 273, 343, 344
 Yorum getirmek (Bkz. Getirmek) 34, 92
 Yorum yapmak (Bkz. Yapmak) 66, 77, 90
 Yorumlamak 114, 117, 118, 119, 120, 121, 276, 289, 405
 Yorumlayabilmek 12
 Yosun (Bkz. Bitki) 313
 Yozlaşma (Bkz. Dekadans) 50
 Yozlaşmak 16, 217, 218, 332
 Yozlaştırmak 49, 315
 Yön (Bkz. Doğu, Batı, Güney) 115, 398
 Yön vermek (Bkz. Vermek) 23
 Yönelmek 25, 80, 97, 166
 Yönelmemek 54
 Yöneticilik (Bkz. Dergi yöneticiliği) 336, 337, 355
 Yönetim (Bkz. Devlet yönetimi, Sosyalist yönetim) 11, 20, 21, 51, 52, 54, 55, 56, 63, 68, 86, 160, 253, 341, 364, 368
 Yönetim biçimi (Bkz. Biçim) 160
 Yönetmek 128, 173, 195
 Yönetmen (Bkz. Dergi yönetmeni) 27, 34, 267, 339, 345
 Yönlendirici olmak (Bkz. Olmak) 90
 Yönlendirilmek 161
 Yönlendirme 32
 Yönlendirmek 59, 88, 98, 282
 Yöntem (Bkz. Araştırma yöntemi, Modern yöntem, Tedavi yöntemi) 2, 51, 53, 153, 161, 171, 237, 252
 Yöre (Bkz. Mahalle) 153, 167
 Yudumlamak 309, 312
 Yumurta (Bkz. Yiyecek) 153
 Yumuşak 78
 Yumuşamak 105
 Yurt (Bkz. Ulus) 155

- Yurt dışı 81
Yurtsever (Bkz. Ulus) 72, 325
Yurttaş (Bkz. Halk, Toplum, Ulus) 21, 57, 85, 151, 180, 184, 370
Yutmak 250
Yuvasız 291
Yüce (Bkz. Üstün) 75, 86, 173, 273
Yücelik 40
Yücelme 50
Yüceltmek 14
Yük 151
Yüklemek 224, 237
Yüklenmek 320
Yüklü 127
Yüklük odası (Bkz. Oda) 216
Yüksek 98, 127, 139, 140, 146, 147, 327, 337
Yüksek kültür (Bkz. Kültür) 180
Yüksek sınıf (Bkz. Sınıf) 71, 78
Yüksek sosyete (Bkz. Sosyete) 26, 60, 67, 69, 74, 83, 86
Yükseklik 310
Yükselmek 328
Yükseltmek (Bkz. Ses yükseltmek) 258
Yükünü taşımak (Bkz. Taşımak) 151
Yüreğini açmak (Bkz. Açmak) 180
Yürek (Bkz. Kalp) 175, 288, 289, 290, 291, 294, 298, 299, 246, 252, 311, 312, 314, 315, 320, 327, 356, 370
Yürekli 145, 352
Yüreklik (Bkz. Cesaret) 173, 216, 290
Yürekten 42, 43
Yürekten katılmak (Bkz. Katılmak, Onaylamak) 264
Yürümek (Bkz. Açtığı yoldan yürümek, Almak yürümek) 13, 23, 27, 39, 66, 88, 98, 112, 197, 310, 311, 319, 320, 323, 330, 331, 333, 350
Yürümek 39, 180
Yürürlük 55, 85, 88, 106
Yürürlükte kalmak (Bkz. Kalmak) 147
Yürütmek (Bkz. Sürdürmek) 70, 84, 113, 270, 277
Yüz (Bkz. Madalyonun öteki yüzü, Peri yüzü) 25, 32, 57, 58, 60, 78, 93, 101, 108, 139, 150, 191, 192, 197, 244, 307, 311, 312, 313, 314, 320, 324, 330, 332
Yüz kızartıcı (Bkz. Utanç verici) 97
Yüz vermemek (Bkz. Vermemek) 67
Yüz yüze getirmek (Bkz. Getirmek) 52
Yüzbaşı (Bkz. Albay, General) 328
Yüzey (Bkz. Alan) 245
Yüzeysel (Bkz. Sig) 20, 49, 142, 221
Yüzsüzlük (Bkz. Arsız) 286
Yüzücülük 301
Yüzüstü bırakmak (Bkz. Bırakmak) 292
Yüzyl 28, 31, 36, 39, 137, 146, 290, 393, 397, 405
Zafer (Bkz. Başarı, Yenmek) 33, 64, 192, 229, 286, 318
Zaman (Bkz. Süre, Vakit) 20, 21, 22, 30, 38, 39, 46, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 78, 79, 80, 83, 89, 91, 94, 103, 106, 107, 109, 110, 127, 130, 134, 136, 139, 143, 147, 152, 154, 220, 236, 247, 289, 302, 403
Zaman ayırmak (Bkz. Ayırmak, Vakit ayırmak, Vakit ayırabilmek, Vakit bulmak) 227
Zaman bulamamak (Bkz. Bulamamak, Vakit ayıramamak) 155
Zaman bulmak (Bkz. Bulmak, Vakit ayırmak, Vakit ayırabilmek, Vakit bulmak) 227
Zaman yitirmek (Bkz. Yitirmek) 39
Zaman zaman 52, 80, 85, 92, 93, 101
Zambak (Bkz. Çiçek) 23, 28, 29, 30, 266, 329
Zanaatçı 247, 250
Zanaatçılık 161
Zarar 17
Zarar görmemek (Bkz. Görmemek) 17
Zarar vermek (Bkz. Vermek) 160, 180
Zararı dokunmak (Bkz. Dokunmak) 147, 180
Zararlı 162
Zayıf yan (Bkz. Yan) 346
Zehir (Bkz. Arsenik) 49, 50, 139, 180, 240, 250, 254, 256, 271, 282, 292, 339, 355, 368, 380
Zehir kitap (Bkz. Kitap) 60
Zehirlemek 61, 109, 337, 340
Zehirlenme 109
Zehirli 340
Zehirlilik 63
Zeki 17, 281
Zengin (Bkz. Varlıklı) 10, 11, 25, 41, 54, 64, 69, 70, 145, 148, 149, 318, 324, 338
Zengin avcısı 80
Zenginleşmek (Bkz. Varlık edinmek) 225
Zenginlik (Bkz. Servet, Varlıklı olmak, Varlıklılık) 41, 86, 146, 149, 151, 229, 295
Zevk (Bkz. Beğeni) 103, 130, 131, 133, 293, 294, 301, 323, 344, 357, 358
Zevk almak (Bkz. Almak, Haz almak) 28, 96, 130, 134, 294
Zırh (Bkz. Zırhlı) 79
Zırhlı (Bkz. Zırh) 370

- Zihinsel 54
 Zihinsel bozukluk (Bkz. Bozukluk) 217
 Zihinsel yetenek (Bkz. Yetenek) 54
 Zincir 47, 56, 101, 155
 Zincirli 372
 Zindan 21, 23, 27, 41, 42, 65, 90, 91, 95, 99, 100, 101, 102, 107, 111, 181, 185, 187, 237, 288, 298, 308, 309, 311, 314, 315, 322, 353, 354, 356, 357, 359, 360, 372, 373, 380, 385, 396
 Zindan yaşamı (Bkz. Yaşam) 42
 Zindana kapatılmak (Bkz. Hapsedilmek, Kapatılmak) 27
 Zindancı 289
 Ziyafet 339
 Ziyaret 235
 Ziyaret etmek 374
 Zor (Bkz. Güç, Zorunda kalmak) 17, 111
 Zor bulunmak (Bkz. Bulunmak) 153
 Zorba (Bkz. Zorbalık) 371
 Zorbalık (Bkz. Yargı, Zorba) 37, 96, 113, 167, 178, 195, 262, 270, 286
 Zorbalık oyunu (Bkz. Oyun) 164
 Zorlamak (Bkz. Zorlanmak) 13, 35, 83, 241, 286, 322, 326
 Zorlanmak (Bkz. Zorlamak) 141
 Zorunda bırakılmak (Bkz. Bırakılmak) 47, 154, 251
 Zorunda kalmak (Bkz. Kalmak, Zor) 39, 57, 70, 78, 82, 91, 100, 163, 307
 Zorunda olmak (Bkz. Olmak, Zorunluluk) 39, 55, 74, 112, 146, 337
 Zorunda olmamak (Bkz. Olmamak) 55
 Zorunluluk (Bkz. Zorunda olmak) 46, 50, 252
 Zulüm (Bkz. Eziyet, İşkence) 96, 195
 Züppe (Bkz. Züppelik) 18, 19
 Züppelik (Bkz. Züppe) 20, 69
 Zürafa (Bkz. Hayvan) 35

Wilde'in nükteleri renklerle dolu,
beklenmedik yaz şimşekleri gibidir. ...
Onun oyunları yazının şampanyasıdır...

Frank Harris

Wilde, sözcükleri elmaslara dönüştürüyor,
sonra da onları Ay'a fırlatıyordu.

Herbert Beerbohm Tree

Wilde'in konuşmalarının yarattığı etkiler
bir daha yinelenemez...

Arthur Conan Doyle

Wilde, yaşam boyu güzelliğe tutkun bir ozan;
yaşam boyu düşünceye tutkusunu yitirmeyen bir
düşünürdü.

Max Beerbohm

Wilde konuşunca, ne tür çiçekler üstünde
yürdüğünüzü bilemezsiniz; görkemli mimarlık
görüntülerinin nasıl erguvan renkli bir ortama
yansıdığını anlayamazdınız.

Robert Ross

Wilde, sonu gelmekte olan Victoria Çağı'nda
yaşayan insanların kendilerine gülmelerine,
belki de gülmekten katılıp ölmelerine yol açmıştı.

Richard Le Gallienne

Okur yazar takımıyla bulunduğumda
Bir özdeyiş yaratmaya kalkışsam,
Ona sahip çıkamam hiçbir zaman;
Oscar'ın onu çoktan söylediğini düşünürüz hepimiz...

Dorothy Parker

Bohemya'nın prensi, sanatın ve benzersizliğin
simgesiydi o...

Stephen Fry

Şakir Eczacıbaşı, *Bernard Shaw: Gülen Düşünceler* yapıtından sonra; *Oscar Wilde: Tutkular, Acılar, Gülümseyen Deyişler* adlı yeni çalışmasında, bu kez, tutuculuğa, dar görüşlülüğe, aşırı kuralcılığa başkaldıran ve böylece yepyeni görüşlere kapıları aralayan başka bir İrlanda'lı yazarı, Oscar Wilde'ı anlatıyor.

Oscar Wilde, yüz yıl önce, 30 Kasım 1900'de ölmüştü. Wilde'ın çok yönlü, karmaşık sanatçı kişiliği hâlâ tartışılıp inceleniyor. Wilde, romanı, masalları, öyküleri, şiirleri, denemeleriyle; eşsiz konuşmacılığı, nükteleri, özdeyişleriyle; giyimi kuşamıyla; *Estetikçi* davranışıyla "Victoria Çağı ahlakı"na karşı saldırıya girişmişti. Bu savaşın bedelini, "Queensberry Davası" sonucunda iki yıl hapis yatarak ödemişti. Wilde, Ondokuzuncu Yüzyıl'da yaşamış "Bir Yirminci Yüzyıl düşünürü"ydü. Yeni dönemlerde gerçekleşecek toplumsal gelişmeleri, özgürlük için girilecek devrimleri seziyor; özellikle sanat alanında yaşanacak patlamaları görüyordu. Teknolojideki atılımlar sonucunda "maddecilik" anlayışının güçlenmesine, bir "endüstriyel tiranlık" oluşmasına, kalabalıklaşan kentlerin sınırsız büyüüp çirkinleşmesine, doğanın yağmaya uğramasına, insanların özgüvenlerini yitirip köleye dönüşmesine ancak *Bireycilik* ve *Estetikçilik* yoluyla karşı konulabileceğine inanıyordu. *Sosyalizm*'in ise, uzun sürede güçlü, etkin bireyler yaratacağı için yararlı olacağını düşünüyordu.

ISBN 975-14-0815-6

9 789751 408150